

تەفسیری زمانکۆیی

بەقەڵەسی

مەلا سەیدی زمانکۆیی

جزمی: ١٤، ١٥، ١٦

بەرگی هەشتەم

تەفسیری زماڭوویی

بەقەلەمی

مەلا سعیدی زماڭوویی

﴿ ۱۶، ۱۵، ۱۴ ﴾ جزمی

بەرگی ھەشتەم

ناوی کتیب : تهفسیری زماناکوپی .

ناوی نووسه: مهلا سعیدی زمناکوي .

جزمی چواردهم و پازدهم و شازدهم.

بہرگی ہشتہم.

چاپی یہ کہم .

چاپی کۆمپيوتەر و راکیشانی : ﴿ چاپخانه ی ئوفیستی بابان ﴾

ژماره‌ی سپاردنی (۴۰۹) ی سالی (۲۰۰۰) ی وه‌زارتی رۆشنبیری پێ سپێردراوه .

مافی له چاپدانی بۆ نووسەر پارێزراوه .

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

به ناوی خوی به خشنده و میهره بان. سوپاسی بی ژماره بو خوی بونه وهران درودی
بی نه ندازه له سهر پیغمه مرو یاوهرانی بیت .

﴿ سوره تی نه لحره ﴾

لهمه که هاتوه ته خواره وه. ژماره ی نایه ته کانی (۹۹) نایه تن .
له کاتیکدا خوی مه زن کوتایی به سوره تی ئیراهیم هینا به باسکردنی قورئانی پیروز و
به راستی قورئان و بهراگه یاندنی ناده میزاد. دهست بهم سوره ته ییش نه کا هه ربه باسی
قورئان و فهرمانه کانی خوا رون نه کاته وه و نه فهرموی :

﴿ بسم الله الرحمن الرحيم ﴾

﴿ به ناوی خوی به خشنده ی میهره بان ﴾

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الرَّتْلَكَ ءَايَتُ الْكِتَابِ وَقُرْءَانٍ مُبِينٍ ۝
الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْ كَانُوا مُسْلِمِينَ ۝
وَيَتَمَتَّعُوا وَيُلْهِمُ الْأَمَلُ فَسَوْفَ يَعْمَلُونَ ۝
مِنْ قَرْيَةٍ إِلَّا وَلَهَا كِتَابٌ مَّعْلُومٌ ۝
أَجَلُهَا وَمَا يَسْتَخِرُونَ ۝

﴿ اَلَمْر ﴾ مانای ئە م پیتانە رابووردوون لەسورەتى ئەلبەقەرەو سورەتەکانى تردا، بەم نزیکەش لەسورەتى ئیبراھیم دا، ھەندى لە زانایان ئەلین: ئەو پیتانە ناوی قورئانن .
﴿ تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ وَ الْقُرْآنِ مُبِينٍ ﴾ ئەم سورەتەى ئەوتۆ ئیمە مانای ئەکەین ئایەتەکانى نامەى خوان، ئەو نامەى لە ئەو پەرى ریزدايە و ئایەتى قورئانیکن راست و پوچ جوئ ئەکەندەو و روئیان ئەکەندەو لە یەکترى، ئەو قورئانەى دادپەرەورى و شارەزا کردنى ئادەمیزادە.

﴿ رَبِّمَا يَوَدُّ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنْ لَوْ كَانُوا مُسْلِمِينَ ﴾ زۆر کەسانى ئەوتۆ باوەریان نەهیتاوە و تاوان باران پەردەى چاویان لائەبرى، ئاوات ئەخوازن لە جیهاندا موسلمان بونایە و کاریان بە راستى بکردایە و باوەریان بە موحمەد بهیتایە. ئەو ئاواتەى بى باوەران لەوکاتەدا بىچاویان بە سەرکەوتنى موسلمانان ئەکەوتیت یا لەسەرە مەرگدا بى، یا لەرۆژى دوایدا کاتى پرسىار و وەلام گرنگ نیە، ئەووى شایانى باسبى ئەو ئاواتە ئەخوازن لەھەر کاتیکا بى .

﴿ ذَرْهُمْ يَأْكُلُوا وَيَتَمَتَّعُوا ﴾ تۆ وزایان لى بهیتە و بەبى نرخیان دابنى و بەتەمای باوەرھیتانیان مەبە وئامۆژگاریان مەکە باخۆن و رابوێرن وەك چواربى، دووایى جیگەیان دۆزەخە، رابوواردن و خواردن و ژيانى جیهان شتیکی زۆر کەمن بەرانبەر بەژيانى پاشەرۆژ .

﴿ وَيَلْبِسُهُمُ الْإِسْلَامَ فَيَكُونُوا يَتَمَتَّعُونَ ﴾ ئاواتى درێژى تەمەن و بەتەمای پلە و پایە سەرگەردانى کردون لەووى باوەر بهیتن، دواى لە رۆژى دوایدا ئەزانن بە کردەووى خرابى خوێان و بە سزای خوێان .

﴿ وَمَا أَهْلَكْنَا مِنْ قَرْيَةٍ إِلَّا وَلَهَا كِتَابٌ مَعْلُومٌ ﴾ وە ئیمە لە ناومان نەبردووە دانیشتوانى هیچ گوندێك مەگەر کاتى دیارى کراوە بۆ لەناوبردنیان و نوسراوە لە لەوحوەل مەحفوزدا .

﴿ مَاسِقٍ مِنْ أُمَّةٍ أَجَلُهَا وَمَا يَسْتَأْخِرُونَ ﴾ هیچ تاقمى پێش کاتى دیارى کراوى خوێان ناکەون و دوايشى ناکەون، دواخستنى لەناوبردنیان لەبەرئەوویە ئەوکاتەى خوا بۆى دیارى کردوون بێت، ئەو کاتە پاش وپیشى بۆ ناییت .

وَقَالُوا يَا أَيُّهَا الَّذِي نُزِّلَ عَلَيْهِ
 الذِّكْرُ إِنَّكَ لَمَجْنُونٌ ﴿٦﴾ لَوْ مَا تَأْتِينَا بِالْمَلَكَةِ إِن كُنْتَ
 مِنَ الصَّادِقِينَ ﴿٧﴾ مَا نُنَزِّلُ الْمَلَكَةَ إِلَّا بِالْحَقِّ وَمَا كَانُوا
 إِذَا مُنْظَرِينَ ﴿٨﴾ إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ ﴿٩﴾
 وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ فِي شَيْعِ الْأَوَّلِينَ ﴿١٠﴾ وَمَا يَأْتِيهِمْ مِنْ
 رَسُولٍ إِلَّا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِءُونَ ﴿١١﴾ كَذَلِكَ نَسْلُكُهُ فِي
 قُلُوبِ الْمُجْرِمِينَ ﴿١٢﴾ لَا يُؤْمِنُونَ بِهِ وَقَدْ خَلَتْ سُنَّةُ الْأَوَّلِينَ
 ﴿١٣﴾ وَلَوْ فَتَحْنَا عَلَيْهِمْ بَابًا مِنَ السَّمَاءِ فَظَلُّوا فِيهِ يَعْرُجُونَ
 ﴿١٤﴾ لَقَالُوا إِنَّمَا سُكَّرَتْ أَبْصَارُنَا بَلْ نَحْنُ قَوْمٌ مَسْحُورُونَ ﴿١٥﴾
 وَلَقَدْ جَعَلْنَا فِي السَّمَاءِ بُرُوجًا وَزَيَّنَّاهَا لِلنَّاظِرِينَ ﴿١٦﴾
 وَحَفِظْنَاهَا مِنْ كُلِّ شَيْطَانٍ رَجِيمٍ ﴿١٧﴾ إِلَّا مَنْ أَسْرَقَ السَّمْعَ
 فَاتَّبَعَهُ شَهَابٌ مُبِينٌ ﴿١٨﴾

﴿ وَقَالُوا يَا أَيُّهَا الَّذِي نُزِّلَ عَلَيْهِ الذِّكْرُ إِنَّكَ لَمَجْنُونٌ ﴾ وه بت په رستانی قوره‌یش
 رویان کرده پیغمهر و نه‌یان ووت: نه‌ی که سیکی نه‌وتو ئیراوه بو سهر تو قورئان و
 یادی خوا: به‌راستی تو شیتی که داوا له نیمه نه‌که‌یت واز له شتی بهین له‌بهر چاومانه

بۆ لای شتی له بهر چاونیه ، ئه و شته ی تۆ ئه یلی پوچ و بی مانایه . دووباره ئه یان ووت :

﴿ لَوْ مَا تَأْتِنَا بِالْمَلَائِكَةِ إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ ﴾ ئه گهر تۆ له راستگۆیانی بۆ تۆ نایه ری
بۆ لای ئیمه فریشته یه شایه تی بدا بۆ تۆ که تۆ پیغه مه ری . خوای مه زن وه لامیان ئه داته وه
و ئه فهرموی :

﴿ مَا نُنْزِلُ الْمَلَائِكَةَ إِلَّا بِالْحَقِّ وَمَا كَانُوا مُنْظَرِينَ ﴾ ئیمه له سه ر داوا کردنی ئیوه
فریشته کان نایزینه خواره وه مه گهر به ناردنه خواره وه ی راستی به و جوړه ی زانیسی خوا
داوای بکا ، هاتنه خواره وه ی فریشته کان جگه له وه ی ئیوه سه ر گهر دانبن و سوودی تر تان
پی ناگه یه نی و چاره یه بۆ سزادانی ئیوه نادۆزنه وه و ، ئه گهر ئیمه فریشته کان بنزینه
خواره وه و مۆله تیان نادری و همویان بنه بر ئه بن ، به و جوړه ی نه ته وه بی باوه ره کانی
رابووردو و بنه بر بوون .

﴿ إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ ﴾ به راستی ئیمه قورئانمان ناردو ته خواره وه
بۆ سه ر موحه مه د ، بۆ ئه وه ی یادی خوای پی بکه نه وه و باوه ری پی به یین و به راستی ئیمه
ئو قورئانه ئه پارێزین له ده ست کاری و گۆران به کم کردنه وه ی و خسته سه ری .

پرسیار/ به چ جوړی و به چ شتی خوای مه زن قورئان ئه پارێزی ؟ ئه گهر مه به ست
ئه وه بی ئه ی پارێزی له ده ستکاری به وشپوه یه باسکرا ، زووترین زانیان و وتویانه : ئه و
وه لامدانه وه یه بۆ ئه وان ناچیته سه ر ، ئه وه ته ئیسرایلیه بی باوه ره کان به هه زاران قورئانیان
چاپکردو ، به گوێره ی ئاره زووی خوێان ده ست کاریان کردو ، له و گۆراوانه یه : ئایه تی
(٨٥) ی سوره تی ئالی عیمرانیان گۆریوه که خوا ئه فهرموی :

﴿ وَمَنْ يَتَّبِعْ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ ﴾ یانی هه ر که سی دوا ی جگه ی ئیسلام
بکا بیکا به ئاین ، دوا یی ئه و ئاینه وه ر ناگیر ی له و که سه . جو ه کان که میان کردو ته وه به (
 یقبل منه) یانی جگه ی ئایینی ئیسلامی لی وه ر ده گیر ی . ئه گهر مه به ستیش له پاراستن
ناتوانی تانه و تاوانجی بگریته قورئان ، ئه وه یشیان بۆ ناچیته سه ر ، ئه وه ته ده یان تانه و
تاوانجیان ئاراسته ی قورئان کردو ؟

وهلام / زانایان بهتایه تی پیشهوا رازی و ته بهرسی وهلامی نهو پرسیاره یان داوه ته وه به چندن دین وهلام، بهلام چاکترین وهلام نه مدهیه: خوی گهروه قورئان نه پاریزی بهوشیویه ناوه رۆکه کانی قورئانی پیروز همهویان راستن و بهرده وامن له سهر نهو راستیه ههتا ههتایه و ناگوری و بو هیچ کهسی ناچیه سهر وبلسی: ناوه رۆکی نهو قورئانه راست نیه و بهلگهی رونی دهست ناکهوی بتوانی دزی قورئان رابوهستی. بگره بیگومان ههتا نهقل و زانیاری بهره و پیش بره و بهدهیان بهلگهی رون و بههیزی تازه تر پهیدا نهی له سهر راستی و گهوهیه قورئان .

کاتی بی باوه رانی مه که بی رهوشتی زوریان کرد له خزمهت پیغمهردا ﴿ ۱ ﴾ خوی مهزن بو دلدا نهوهی پیغمهرد نهوهی راستی بی باوه ران هدر له کزنه وه رهوشتیان بهو شیویه بو له گهل پیغمهرد کانی خویان، بهوانیان نهووت: ئیوه شیت بوون، تویش وهك نهوان نارام بگره له سهر نازاری بت پهستان و نه فهرموی:

﴿ وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ فِي شَيْعِ الْأَوَّلِينَ ﴾ وه به راستی ئیمه رهوانه مان کردوه چه نندین پیغمهرد له پیش تروه له نیو گهلانی پیشوودا. کهاته خهف هت مهخو، نهوانیش وهك تو گهل کانیان گالته یان پی ته کردن و پیغمهرد کانیان نارامیان ته گرت له سهر نازاریان .

﴿ وَمَا يَأْتِيهِمْ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ﴾ وه نایه بولایان هیچ پیغمهردی مه گهر نهوان گالته ته کهن بهو پیغمهردی خویان، پیغمهرد کانیان نارامیان ته گرت له سهر نازار دانیان.

﴿ كَذَلِكَ نَسْلُكُهُ فِي قُلُوبِ الْمُجْرِمِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِهِ ﴾ ههر بهو جوهری ئیمه خهستمانه دلی بی باوه رانی پیشو بی باوه ری و گالته کردن به پیغمهرد کانیان و باوه ریان پی نه هیتان، ههروایش ئیمه بی باوه ری نه خهینه دلی تاوانبارانی مه که باوه به موحه مه د نایه رن وله سهر رهوشتی پیشووان نه رۆن . نه توانری راناوی (نسلکه به) بگره پنینه وه بو لای قورئان .

﴿وَقَدْ خَلَّتْ سَنَةُ الْأَوَّلِينَ﴾ وه بەراستی تیپەرپوه دەستوری خوا بۆ له ناوبردنی کەسی بەدرۆبخاتەوه پیغه مەری خۆی. کەواتە بت پەرستانی مە کە ئیوەیش ئەووی توشی گەلانی پیشوو بو، ئەوانە ی ئیستا پیغه مەرەکانیان بەدرۆ ئەخەنەوه و بە وێنە ی بی باوەرانی رابوردو کاری پوچ ئەخەینە دلێان .

﴿وَلَوْ فَتَحْنَا عَلَيْهِمْ بَاباً مِّنَ السَّمَاءِ فَظَلُّوا فِيهِ يَعْرُجُونَ﴾ وه ئە گەر ئیمە دەرگایە کمان بکردایەوه لەسەر داخوازی تاوانبارانی مە کەدا لە ئاسمانەوه، دوایی بەرزبوناوەتەوه بە لەشی خۆیانەوه لەو دەرگایەوه فریشتەکان و دەیان شتی سەرسورپنەر ببینن .

﴿لَقَالُوا إِنَّمَا سُكِّرَتْ أَبْصَارُنَا بَلْ نَحْنُ قَوْمٌ مَّسْحُورُونَ﴾ بەراستی ئەو تاوانبارانە ئەیان ووت: بەراستی چاوەکانی ئیمە داپۆشراوەوه راستی نابینی و ئەووی ئیمە ئە ی بینن راست نیه و تارماییە. بەلکو ئیمە کۆمەڵیکین جادومان لی کراوه لەلایەن موحەمەدەوه وای لی کردووین بەراستی بزاین .

﴿وَلَقَدْ جَعَلْنَا فِي السَّمَاءِ بُرُوجاً﴾ وه بەراستی ئیمە دروستمان کردووه چەندین جیگە و بەشی لە ئاسمان بۆ هاتوچۆی مانگ و خۆر و بۆمان نامادە کردوون. ئەو جیگەنە بریتین لە دووازە جیگە لەهەر یەکیان جولانیکی تایبەتی هەیە بۆ مانگ و خۆر هاتوچۆی پێدا ئە کەن بە دەستورو فەرمانی خوا، بە بی گۆران و تێک چوون. ئەو جیگەنە ئەم ناوانەیان لی نراوه: حەمەل. سەور. جەوزاء. سێ مانگە ی بەهار سەرەتان. ئەسەد سونبۆلە. سێ مانگە ی هاوین. میزان، عەقرب، قەوس، سێ مانگە ی پاییز. جەدی، دەلو، حوت، سێ مانگە ی زستان. ئەتوانری بەم جۆرە ی خوارەوه مانای ئەو رستەیه بکری: وه بەراستی ئیمە دروستمان کردووه لە ئاسماندا چەند جیگەیه بۆ هەموو ئەستێرەکان، هەیانە ناجولین لەو جیگەیه دا، هەیانە ئە جولین و هاتوچۆ ئە کەن بەو جیگەیه دا بۆیان دیاری کراوه ، ماوه ی ئەندازە ی جولانیان بەشیوەیه کی تایبەتی بۆ هەریەکیان دیاری کراوه لە کەمی و لە زۆری .

﴿ وَ زیناها لِلنَّاظِرِینَ ﴾ وه ئیمه ئاسمانان رازاندوه‌ته‌وه به‌جوره ره‌نگ و پرووناکی تاییه‌تی نه‌ستیره‌کان بو نه‌وه‌ی نه‌و که‌سانه‌ی ته‌ماشایان بکه‌ن هه‌تا نه‌قل بگرن و ته‌می خوار بین، توانای خویان بخه‌نه کار و بیکه‌ن به به‌لگه له‌سه‌ر ته‌نیایی خواو بت په‌رستان بیکه‌ن به‌راستی کاره په‌کخه‌ره‌کان .

زۆربه‌ی دانیش‌توانی رووی زه‌وی له پێش هاته‌ خواره‌وه‌ی قورئانی پیروز پروایان وابوو هه‌موو پۆشه‌ویژێ (الکاهن) شه‌یتانی هه‌یه به‌رز نه‌بیته‌وه بو لای ئاسمان و گوێ نه‌گری له گفتوگۆی فریشته‌کان له باره‌ی کار و روداوێ سه‌ر زه‌وی، له پاشا نه‌و شه‌یتانه دێته خوارێ، نه‌وه‌ی بیستویه‌تی به پۆشه‌ویژه‌کانی نه‌لی، له لایه‌ تره‌وه خۆیشی بلاوی نه‌کاته‌وه به‌سه‌ر زه‌ویدا، خواێ مه‌زن به‌م ئایه‌ته‌ی دوا‌یی ئاگادارمان نه‌کا که شه‌یتان توانای نه‌وه‌ی نیه بگاته ئاسمان به هیچ جوړی نه له‌مه‌وه‌به‌ر و نه له‌مه‌و دوا‌یش، نه‌فه‌رموی :

﴿ وَ حَفِظْنَاهَا مِنْ كُلِّ شَيْطَانٍ رَّجِیمٍ ﴾ وه ئیمه ئاسمانان پاراسته له‌هه‌موو شه‌یتانی دور‌خراوه‌ته‌وه له‌به‌زه‌یی و میهره‌بانی خوا، توانای نه‌وه‌یان نیه به‌رز بینه‌وه بو لای ئاسمان و دوو دلی بخاته ناو، دلی دانیش‌توانه‌وه‌و ئاگادری کار و فرمانی دانیش‌توانی ئاسمان نین .

﴿ إِلَّا مَنْ اسْتَرَقَ السَّمْعَ فَاتَّبَعَهُ شِهَابٌ مُبِینٌ ﴾ مه‌گه‌ر که‌سی له‌و شه‌یتانانه به‌په‌نهانی و به‌دزیه‌وه گو‌ییان گرت‌بی بو بیستنی شتی له ئاسمان و له گفتوگۆی فریشته‌کان، دوا‌ی نه‌و شه‌یتانه نه‌که‌وی کۆمه‌له‌ گرێکی ئاشکرا بو بینه‌رانی سه‌ر زه‌وی که له نه‌ستیره‌کانه‌وه ده‌ر نه‌چی و پرژ و بلاو نه‌بیته‌وه‌وه هه‌ندی له شه‌یتانه‌کان نه‌سو‌تی‌ی .

به‌راستی نه‌و شه‌یتانانه بی‌نرخ‌ترن له‌وه‌ی به‌دزیه‌وه گو‌ی بگرن له فریشته‌کان وه‌ک دانیش‌توانی کۆن گومان‌یان نه‌برد .

کاتی خوا‌ی مه‌زن باسی ئاسمان و توانای خو‌ی و نه‌و شتانه‌ی کرد له ئاسماندان ، دوا‌یی باسی زه‌وی و چۆنیه‌تی زه‌ویمان بو نه‌کا و نه‌فه‌رموی :

ته‌فسیری زمان‌کۆبی

﴿ ١٨ ﴾ وَالْأَرْضَ مَدَدْنَاهَا وَأَلْقَيْنَا فِيهَا
 رُوسِيَ وَأَنْبَتْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ شَيْءٍ مَّوْزُونٍ ﴿ ١٩ ﴾ وَجَعَلْنَا لَكُمْ فِيهَا
 مَعِيشَ وَمَنْ لَسْتُمْ لَهُ بِرِزْقَيْنَ ﴿ ٢٠ ﴾ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا عِنْدَنَا
 خَزَائِنُهُ وَمَا نُنْزِلُهُ إِلَّا بِقَدَرٍ مَعْلُومٍ ﴿ ٢١ ﴾ وَأَرْسَلْنَا الرِّيحَ
 لُوفِجٍ فَنَازِلُنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَسْقَيْنَاكُمُوهُ وَمَا أَنْتُمْ لَهُ
 بِخَازِنِينَ ﴿ ٢٢ ﴾ وَإِنَّا لَنَحْنُ نُحْيِي وَنُمِيتُ وَنَحْنُ الْوَارِثُونَ ﴿ ٢٣ ﴾
 وَلَقَدْ عَلِمْنَا الْمُسْتَقْدِمِينَ مِنْكُمْ وَلَقَدْ عَلِمْنَا الْمُسْتَأْخِرِينَ ﴿ ٢٤ ﴾
 وَإِنَّ رَبَّكَ هُوَ يُحْشِرُهُمْ إِنَّهُمْ حَكِيمٌ عَلِيمٌ ﴿ ٢٥ ﴾

﴿ وَالْأَرْضُ مَدَدْنَاهَا ﴾ وه نیمه به گویره ی رواله زه ویمان پراکیشاو سی بهشی به
 ناو داپوشراوهو به شه که ی تری به ناده میزاد ناوه دان کراوه ته وه. زهوی له ناوه روکا خره.
 به لأم له بهر گه وره یی خرپه که ی پانه، خوی مه زن بهو جو ره ی لی کرده هه تا ناده میزاد
 بتوان له سهری دابنیشن و ناوه دانی بکه نه وه. زهوی به ده روی خوردا نه سورپته وهو شهو
 و رور و چوار وه رزه ی سال پیددا ده بیت. له باسی مانا کردنی نایه تی (٣) ی سوره تی
 ره عد به دریزی مانای نهو رسته یه کراوه.

﴿ وَأَلْقَيْنَا فِيهَا رُوسِيَ ﴾ وه نیمه چه ندین کیوی وه ستاوی بی جو جولمان داناوه له
 زه ویددا هه تا کیشه ی زهوی بیارین له جولان، نهو کیوانه هه یانه به ردی ره قن و بلند،
 هه یانه نرم و نهرمن، وایش نه بی به خول داپوشراون.

تهفسیری زمنا کوی

﴿ وَ آتَيْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ شَيْءٍ مَوْزُونٍ ﴾ وه ئيمه رواندومانه له زهويدا ههمووشتي به نندازيه كي ديارى كراو به جوړى شياو بى بۆ سوودى نادهميزاد. ههندي له زانايان نه لين: مه به ست له و نايه ته نه و شتانه يشه بكيشرين، وهك زير و زيو و مس و كل و شتي تريس. ميوه و بهرهمى له زهويدا پهيدا نه بن تام و بون و رهنكي تايسته ديارى كراوى خزيانان ههيه، ههروه هاش كيشراوه كانيش .

﴿ وَ جَعَلْنَا فِيهَا مَعَائِشَ ﴾ وه ئيمه دروستمان كرده بۆ سوودى ئيوه له زهويدا هوى ژيان و زينده گاني و گوزهرانتان له كشتوكال و خواردمه نى و بازرگاني و ناژال و كرپن و فروشتن و پيشه سازى و خواردنه وه و بهرگ و پوشاك و خانووشتي تر، نه بى بزانيان هوى نه و ژيانه به تالان و دزى پهيدا بكرى لاي خوا قه ده غهيه .

﴿ وَ مَنْ لُتِمَ لَهُ بِرَازِقَيْنِ ﴾ وه ئيمه دروستمان كرده بۆ ئيوه كه سى ئيوه به خپويان ناكه و روژى و خواردمه نى دهري نه و كه سه نين، وهك خپران و خزمه تكار، ئيوه گومانتان وايه ئيوه نه وان به خپو نه كهن. ئيمه ئيوه و نه وانيش به خپو نه كه ين. به لام ئيوه نه يان خه نه گهر بۆ سودى خوتان .

﴿ وَ إِنَّ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا عِنْدَنَا خَزَائِنُهُ ﴾ وه هيچ شتي نيه كه نادهميزاد و جگه ي نادهميزاد پيوستيان پى هه بى له باران و جگه ي باران مه گهر له لاي ئيمه گه نينه و سه رچاوه كانيان و كليله كانيان لاي ئيمه يه .

﴿ وَ مَا نُنْزِلُهُ إِلَّا بِقَدَرٍ مَعْلُومٍ ﴾ وه ئيمه نه و شتانه نانيرينه خواره وه مه گهر به نندازيه كي ديارى كراو به گوړه ي ويست و ناره زووى ئيمه، بونه وه راني خو مانى پى به خپو نه كه ين. به گوړه ي كو ششى خويان. به لام ته مه ل و كار نه كهر بى به شن له خواردمه نى ئيمه .

﴿ وَ أَرْسَلْنَا الرِّيحَ لَوَاقِحَ ﴾ وه ئيمه بايه كاغان ره وانه كرده به وهى هه لگري ههور بن به باران و برژينه سه ر زهوى بۆ سودى ئيوه، ههر به هوى باو بارانه وه مو تو نه بى دره خت و تو زى نيرينه نه با بۆ لاي مينه كان هه تا به چاكي ميوه و بهرهم بره خستين بۆ ئيوه .

﴿ فَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَسْقَيْنَا كُثْمَهُ ﴾ دواپی ئیمه نه نیرینه خواره وه ئاو له هه وره وه، دواپی نهو ئاوه نه گیرن به ئاودانی ئیوه و ئاژال و کشتوکال و دره خته کانتان، بهو بۆنه وه به تهواوی دره خت و سهوزاییه کان موتوربه نهبن و به رهه می خوش و به تام پهیدا نه کرین بۆ ئیوه .

﴿ وَ مَا أَنْتُمْ لَهُ بِخَازِنِينَ ﴾ وه ئیوه توانای نه وه تان نیه نهو ئاوه دهر بهین له هه ور و هه ر ئیمه نه توانین بیر ئینه خواره وه، دواپی بیپاریژین له نیو گولا و بیر و کانیه کاند، به گویره ی هو ی سرو شتی وه نه و ئاوه دینه خواری و نه خته له سه ر چاوه کانه وه به گویره ی پیوست دینه دهر .

﴿ وَ إِنَّا لَنَحْنُ نُحْيِ وَ نُمِيتُ وَ لَنَحْنُ الْوَارِثُونَ ﴾ وه به راستی ئیمه زنده گانی و گیان پهیدا نه که ن له له شی هه ندی له بونه وه ران، وه ئیمه نه مرین گیانداران. نه ئی بزاین گزوگیا و دره ختیش خاوه نی گیانی تایه تی وههستی خو یانن و هه ر ئیمه نه مینه وهه که سی تر نامینی .

﴿ وَ لَقَدْ عَلَّمْنَا الْمُسْتَقْدِمِينَ مِنْكُمْ وَ لَقَدْ عَلَّمْنَا الْمُسْتَأَخِرِينَ ﴾ وه به راستی ئیمه نه زاین به ژماره و به له دایکبونی نهوانه ی پیشی ئیوه که وترون و به راستی نه زاین به ژماره ی نهو که سانه له مه و پاش له ئیوه پهیدا نهبن و نه زاین چ کاتی له دایک نهبن ؟ نه زاین نهوانه ی رابووردوون و نهوانه ی له مه و پاش پهیدا نهبن چ کرده وه یه کیان کرده وه چ شتی نه که ن .

﴿ وَ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ يَخْشَرُهُمْ إِنَّهٗ حَكِيمٌ عَلِيمٌ ﴾ وه به راستی پهروه ردگاری تو هه موو گیانداران له پاشه رۆژدا کو نه کاته وه بۆ پر سیار و وه لام وهر گرتی پاداشتی کرده وه یان. به راستی خوای پهروه ردگاری تو هه موو شتی له جیگه ی شیای خویا دانه نی له پاداشتی چاکه که ران و توله سه ندن له خراپه کاران، نه زانی به چاک و به خرایان و به نهیتی ناشکرایان .

کاتی خوی مهزن باسی زیندوو بونهوو مراندنی گیاندارانی کرد لهیه کهم جارو دووهه جار داله جیهاندا و له رۆژی دوايشدا زیندوو یان نه کاتهوه، باسی نهوهیش نهفه رموی چون یه کهم جار گیاندارانی دروست کردوون و نهفه رموی :

وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ

مِنْ صَلْصَلٍ مِّنْ حَمَإٍ مَّسْنُونٍ ﴿٦٦﴾ وَالْجَانَّ خَلَقْنَاهُ مِن قَبْلُ مِن نَّارِ

السَّمُومِ ﴿٦٧﴾ وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَائِكَةِ إِنِّي خَلِيقُ بَشَرٍ مِّن

صَلْصَلٍ مِّنْ حَمَإٍ مَّسْنُونٍ ﴿٦٨﴾ فَإِذَا سَوَّيْتُهُ وَنَفَخْتُ فِيهِ مِن

رُوحِي فَقَعُوا لَهُ سَاجِدِينَ ﴿٦٩﴾ فَسَجَدَ الْمَلَائِكَةُ كُلُّهُمْ

أَجْمَعُونَ ﴿٧٠﴾ إِلَّا إِبْلِيسَ أَبَىٰ أَن يَكُونَ مَعَ السَّاجِدِينَ ﴿٧١﴾

﴿ وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ صَلْصَالٍ مِنْ حَمَإٍ مَّسْفُونٍ ﴾ وه بهراستی نيمه دروستمان کردوو نهو مروفه که ناوی ئادهمه له گلیکی ووشک کاتی لیت بدایه زرنگی لیوه دههات نهو گللهش له قورپکی رهنگ گۆراوی رهش، نهوهنده نهرم بو نه توانرا پهیکهر و شیوهی مروف و جگهی مروفی لی دروست بکری. نهو قوره ترشابوو بههوی ئاوهوهو مانهوهی له نیو ئاودا بۆنی کردبوو نرخی بو دانه نهئرا، دواپی نهو قوره بههوی توانای خواوه بهشیوهیه کی شیرین پهیکهر و لاشهی مروفی بهسهردا کیشا، لهپاش ووشکبونهوهی نهو قوره گیانی کرد بهبهریا و هاته گفتوگو .

﴿ وَالْجَانَّ خَلَقْنَاهُ مِنْ قَبْلُ مِنْ نَّارِ السَّمُومِ ﴾ وه نيمه له پیش مروفهوه جانی باپیره گهورهی جنۆکه کاغمان دروست کردبو لهئاگرپکی گهرمی بی دوو کهل بهشیوهیه بتوانی بجپته ناو، کونی ووردی پیستهوه.

خوای مەزن ئەو توانایەدی ھەبێ بۆ یەكەبجار مەرۆف و جنۆكە لە گل و لە ئاگر دروست بکات و گیان بکا بە بەریان و یارمەتیاں بدا بۆ بیرکردنەووە و راویژ و ئەقلیان بداتی، توانایشی ھەبە بۆ جاری تر لەسەر پاشماوەی ئەوان زیندووێان بکاتەوہ.

بۆ زانین : ئیمە موسڵمان بروای تەواومان ھەبۆ بەبونی جنۆكە، لەبەر ھیچ شتی نیە جگە لەوہی سروشی خوا ھاتووەتە خواوە دەربارەدی بونیاں و ئەقلیش ئەدی سەلمینی و گونجاویشە. ئیمە بروامان بەوہ نیە یەکی بلی: من جنۆكەم بینوہ مەگەر سروشی خوایی بیفەرموێ بەرونی و ئیمە ئاگاداری ئەو سروشە نین. زۆر جیگەدی سەر سۆرمانە ھەندێ لە زانایانی تازە ئەلین: جنۆكە بریتین لە میکروۆب و بەچاو نابیرین، چونکە میکروۆب چۆن داوای پەرستنی خوای ئی ئەکری؟ ئیمە بروامان ھەبە جنۆكە لە ئاگر دروست کراون. بەلام چۆن ئاگری و چۆن دروست کراوە خوا ئەیانزانی.

ئەگەر کەسی پرسیار بکا چۆن خواوەن گیانی ئاگر نای سوتینی کە لە ئاگر دروست کراوە. وەلامی ئەدریتەوہ خوای مەزن ھەموو شتی ئەکا و ئەتوانی جنۆكە لە ئاگر دروست بکا ونەدی سوتینی. کەواتە دروستە لە نیو خۆردا زینەوہری دروست بکا بەجۆری شیاوی ئەوہ بێ لە گەل گەرمایی خۆردا بژی، وینەدی ماسی لە نیو ئاودا و ڕەنگ گرتنی پەپۆلە بەرەنگی گۆل. ھەندێ لە زانایان دەریان خستوہ جێر جانەوہری ووردی و ھەبە بەھەوای ژەھراوی ئەژی، جۆری تر ھەبە لە نیو بیری نەوت و گەرماییدا نەبی ناژین.

﴿ وَإِذَا قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلٰٓئِكَةِ اِنِّيْ خَالِقٌ بَشَرًا مِّنْ صَلٰٓصٰلٍ مِّنْ حَمَٔ مَّسْنُوْنٍ ﴾ وە تۆ بیری ئەو کاتە بکەرەوہ پەرورەدگاری تۆ بە فریشەکانی فەرمو: بەراستی من دروست ئەکەم مەرۆفی لە گلێکی ووشکی سۆر کراوە کاتی دەستی ئی بدری زرنگەدی لیوہ دی لە قورپکی رەشی ترشاو بە بۆنەدی مانەوہی لە نیو ئاودا، ئەوہندە نەرمە ئەتوانی بە ئاسانی پەیکەری ئی دروست بکری.

لە باسی ماناکردنی نایەتی (١١) ی سوره‌تی ئەلئەعرافدا باسی مانای ئەو رێستەیه کراوه. بە لێرەیش هەندێ تر باسی لێوێ بکەین، بە گۆڕەیی زانیاری و تاقی کردنەوێ لە لەشی مەزەدا چەندین شتی وای تێدا دروست کراوه جیگەیی سەر سۆرمان و بە لێگەیی بە هێز لە سەر توانای خوای مەزن و گۆزەرکاری و بە رێکەوت نرخی بۆ دانانری. بە لای ئەوێ ئێمە بمانەوێ ئەمەیه: ئایا ئادەم چۆن دروست کراوه؟ لە سەر چ شێوێ دروست کراوه؟ ئێمە وە لای ئەو پرسیارە نازانین، چونکە هیچ مەزەیی نەبوو لە کاتی دروست کردنی ئادەم یە کەم جار و ئەبیراوه چۆن دروستبوو و لە چ شتی پێکھاتوو؟ هەتا ئێمە وە لای بەدینەوێ. کەواتە ئەوێ ئێمە بیزانین ئەمەیه: کە بەسروش لە لایەن خوای مەزەوێ هاتوێتە خوارو، ئێمەیش برۆی تەواومان بەو فەرمودەیی خوا یە هەیه. بە لێگەیی ترمان جگە لە فەرمودەیی خوا دەستمان ناکەوێ بۆ داواکانیان.

﴿فَإِذَا سَوَّيْتُهُ وَنَفَخْتُ فِيهِ مِنْ رُوحِي فَقَعُوا لَهُ السَّاجِدِينَ﴾ دوا یی کاتی من بە تەواوی دروستم کرد و ئامادەم کرد بۆ ئەوێ گیانی بکری بە بەرداو، دوا یی من گیانم کرد بە لەشیا و زیندووم کرد. خوای مەزن گیانی ئادەمی ئاراستەیی خۆی کردوێ لەبەر رێزدان بە ئادەم، دوا یی لێوێ بکەون بە دەما و سوژدە بێن بۆی بە رێز گرتەوێ. یانی لێوێ مەرحەبای لێ بکەن بە رێزەوێ نە ک سوژدەیی راستی.

﴿فَسَجَدَ الْمَلَائِكَةُ كُلُّهُمْ أَجْمَعُونَ إِلَّا ابْنُ سَبْتٍ أَبَى أَنْ يَكُونَ مِنَ السَّاجِدِينَ﴾ دوا یی فریشتەکان هەمویان سوژدەیان برد و رێزی ئادەمیان گرت مەگەر شەبەتان سوژدەیی بۆ نەبردو خۆی وەرگیرا کە سوژدە بێا لە گەڵ فریشتە سوژدە بەرەکان. لە نایەتی (٣٤) ی سوره‌تی ئەلئەعرەدا باسی مانای ئەو رێستەیه کراوه.

قَالَ يٰإِبْلَيسُ مَا لَكَ أَلَّا تَكُونَ مَعَ السَّاجِدِينَ ﴿٣٢﴾ قَالَ لَمْ أَكُنْ لَأَسْجُدَ لِبَشَرٍ خَلَقْتَهُ مِنْ صَلَافٍ مِّنْ حَمَإٍ مَّسْنُونٍ ﴿٣٣﴾ قَالَ فَخَرِّجْ مِنْهَا فَإِنَّكَ رَجِيمٌ ﴿٣٤﴾ وَإِنَّ عَلَيْكَ اللَّعْنَةَ إِلَى يَوْمِ

الَّذِينَ ﴿٣٥﴾ قَالَ رَبِّ فَأَنْظِرْنِي إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ ﴿٣٦﴾ قَالَ فَإِنَّكَ
مِنَ الْمُنْظَرِينَ ﴿٣٧﴾ إِلَى يَوْمِ الْوَقْتِ الْمَعْلُومِ ﴿٣٨﴾ قَالَ رَبِّ بِمَا
أَغْوَيْتَنِي لَأُزَيِّنَنَّ لَهُمْ فِي الْأَرْضِ وَلَأُغْوِيَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٣٩﴾
إِلَّا عِبَادَكَ مِنْهُمْ الْمُخْلِصِينَ ﴿٤٠﴾ قَالَ هَذَا صِرَاطٌ عَلَى
مُسْتَقِيمٍ ﴿٤١﴾ إِنَّ عِبَادِي لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِمْ سُلْطَانٌ إِلَّا مَنْ
اتَّبَعَكَ مِنَ الْغَاوِينَ ﴿٤٢﴾ وَإِنَّ جَهَنَّمَ لَمَوْعِدُهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٤٣﴾
لَهَا سَبْعَةُ أَبْوَابٍ لِكُلِّ بَابٍ مِنْهُمْ جُزْءٌ مَقْسُومٌ ﴿٤٤﴾

خوای مہزن فرمانی دا به فرشته کان سوژده بیدن بؤ نادم به پزگرتن نهك سوژدهی
په رستن هدمو و فرشته کان فرمانی خویان به جی هینا، شہیتان بی فرمانی خوای کرد و
سوژدهی بؤ نه برد. زانایان بیران جیاوازه له باره ی شہیتانه وه: نایا فرشته بوو
دہرکراوه، یا هدر به کهم جاری دروست کردنی شہیتان بوو، نهو جیاوازه ی نئیوانیان بی
نه نجامه، هدرچونی بی دہرکرا و له به زه یی و میهره بانی خوا، کاتی شہیتان بی فرمانی
خوای کرد.

﴿ قَالَ يَا إِبْلِيسَ مَا لَكَ أَنْ لَا تَكُونَ مَعَ السَّاجِدِينَ ﴾ خوا فرمانی: نه ی شہیتان: توج
مده ستیکت هدی که تو له گهل فرشته سوژده به ره کان سوژدهت نه برد بؤ نادم.

بؤ زانین: هدرچنده باسی شہیتانمان کرد. به لام هندی له بیرو باوه ری زانایان باس
نه که بین له باره ی شہیتانه وه. هندی له زانایان لایان وایه به کیکه له فرشته کان. به لام
نایه تی (کان من الجن) و امان بؤ دهر نه خا به کیکه له جنو که کان نهك له فرشته کان.

﴿قَالَ لَمْ أَكُنْ لَأَسْجُدَ لِبَشَرٍ خَلَقْتَهُ مِنْ صَلْصَالٍ مِنْ حَمَإٍ مَسْنُونٍ﴾ ئیبلیس ووتی: من سوژدە نابەم بۆ مرۆفیی تۆ دروست کردیی لە گلیك لە قوری ڕەشی بۆگەنی ترشاو لە نیو ئاودا. ئەو کردەوێ شەیتانە لەبەر ڕەگەزی پەستی بو، هەموو ڕەگەزپەرستی بە وێنە ئیبلیس دەرکراوی میهرەبانی خواوە .

﴿قَالَ فَأَخْرِجْ مِنْهَا فَإِنَّكَ رَجِيمٌ﴾ خوا فەرموی: ئیبلیس تۆ بپرۆ دەرەوێ لە نیو ئەم فریشتانە و لەم پلە گەورەییە دواوە بەراستی تۆ دەرکراوی لەبەزەیی و میهرەبانی خوا .
﴿وَإِنَّ عَلَيْكَ اللَّعْنَةَ إِلَى يَوْمِ الدِّينِ﴾ وە بەراستی لەسەر تۆیە دوربۆن لەبەزەیی خوا هەتا ڕۆژی تاین و ڕۆژی وەرگرتنی پاداشت و تۆلە، هەر لەبەرئەوێ خۆت بەگەورە دائەنێ بەرانبەر بەخوا و کورنوشت بۆ ئادەم نەبرد .

﴿قَالَ رَبِّ فَأَنْظِرْنِي إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ﴾ ئیبلیس ووتی: ئەو پەرورەدگاری من : تۆ من دوواخە و مۆلەتم بەدە و من مەمرێنە هەتا ڕۆژی زیندوو کردنەوێ ئادەم و گیاندارانی تر .
﴿قَالَ فَإِنَّكَ مِنَ الْمُنْظَرِينَ إِلَى يَوْمِ الْوَقْتِ الْمَعْلُومِ﴾ خوا فەرموی: دواوە بە راستی تۆ لەو کەسانە ئەو دوا ئەخرین هەتا ڕۆژی زیندوو بونەوێ گیانداران .

﴿قَالَ رَبِّ بِمَا أَغْوَيْتَنِي لَأُزَيِّنَنَّ لَهُمْ فِي الْأَرْضِ وَلَأُغْوِيَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ﴾ ئیبلیس ووتی: ئەو پەرورەدگاری من: سوینەم بە گەورەیی تۆ: هەر بەهۆی شتی منت پێی تاقی کردەوێ فەرمانت دا بەسوژدە بردن بۆ ئادەم بەو بۆنەوێ منت خستە ناوێ فەرمانی خۆتەو، من بۆ ئادەمیزاد ئەرازیتمەوێ گوناھو بێ فەرمانی تۆ لە زەوی جیھاندا و بەراستی ئەیان خەمە نیو بێ فەرمانی تۆ و بێ فەرمانی تۆ بکەن هەمویان .

﴿إِلَّا عِبَادَكَ مِنْهُمْ الْمُصْلِحِينَ﴾ مەگەر چەندین بەندە پاك و نیازی پاکی تۆ لە ئادەمیزاد، ئەوانەن من ناتوانم لە ڕیگەیی راست لایان بەدەم و ناتوانم بیان خەمە نیو گوناھەوێ و پازاندنەوێ من کاریان تی ناکا .

﴿قَالَ هَذَا صِرَاطٌ عَلَيَّ مُسْتَقِيمٌ﴾ خوا فەرموی: پاراستنی بەندە پاك و نیاز پوختەکان لە شەیتان و لە بێ فەرمانی من ڕیگەییەکی راست و بێ خوار و خێچە شایستە و راستە

له سهر من چاودیران بکهم و ههر کهسی ریگهی راست بگری رزگاری بوه، ههر کهسی لابدا له ناو چوه.

﴿ إِنَّ عِبَادِي لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِمْ سُلْطَانٌ إِلَّا مَنْ اتَّبَعَكَ مِنَ الْغَاوِينَ ﴾ بهراستی بهنده نیاز پاکه کانی من بو تو نایی به سهر نه وانه وه هیچ دهسته لاتی که تو لایان بدهی له ریگهی راست مه گهر کهسی دوا ی تو بکوی نه و کهسه له و کهسه له بی فهرمانی خویان کردوه. نایینی خویان فروشته به پاره و پول و کالای جیهان.

﴿ وَ إِنَّ جَهَنَّمَ لَمَوْعِدُهُمْ أَجْمَعِينَ ﴾ وه بهراستی دوزه خ و قولایی دوزه خ جیگهی شهیتان و پدیره وانی شهیتان، هه موویان بیزارن له یه کتری ونه فرت له یه کتری نه کهن. ﴿ لَهَا سَبْعَةُ أَبْوَابٍ لِّكُلِّ بَابٍ مِنْهُمْ جُزْءٌ مَّقْسُومٌ ﴾ بو دوزه خ هدیه حدوت دهرگا بو هه موو دهرگایه هدیه به شیکی دیاری کراو بو نه وان و بو نه وان دیاری کراوه تدهوه. دوزه خ چه ندین جیگهی هدیه به گویره ی سزادانی گران، بو ههر یه که له و جیگانه هدیه چه ندین تاوانبار به گویره ی زوری و گوناھی نه وان.

کاتی خویا مه زن باسی بهنده نیاز پاکه کانی خوی کرد. له دوا بیدا باسی هه واییان نه کا له روزی دوا بیدا و نه فهرموی:

إِن
الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ ﴿٤٥﴾ أَدْخُلُوها بِسَلَامٍ أَمِينٍ ﴿٤٦﴾
وَنَزَعْنَا مَا فِي صُدُورِهِمْ مِّنْ غَلٍّ إِخْوَانًا عَلَىٰ سُرُرٍ مُّتَقَابِلِينَ
﴿٤٧﴾ لَا يَمَسُّهُمْ فِيهَا نَصَبٌ وَمَا هُمْ مِنْهَا بِمُخْرِجِينَ ﴿٤٨﴾
﴿٤٩﴾ نَبِيِّ عِبَادِي أَنِّي أَنَا الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ﴿٤٩﴾ وَأَنَّ عَذَابِي
هُوَ الْعَذَابُ الْأَلِيمُ ﴿٥٠﴾

﴿إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ﴾ بە راستی ئەو کەسانە ی لە خوا ئەترسن و خۆیان ئەپاریژن لە پەپرهوی ئیبلیس لە نیو چەندین بەهەشت و سەرچاوهی ئاوی شیرین و بەتام و پوخته، گوزەرانیکی خوش ئەبنە سەر لەو بەهەشتانەدا بە خوادرن و خوادرنەوهی جوان و بەنرخ، ئەوهی ئارەزوویان بۆی بڕوا بۆیان ئامادەکراوە بەبێ ماندوو بون .

﴿أَدْخُلُوهَا بِسَلَامٍ آمِنِينَ﴾ فریشتەکان بەوان ئەلێن: ئێوهی لە خوا ترس بچنە نیو بەهەشتهکان بە ناشتی و بەبێ ترس لەهەموو ئازاری، بەخۆشی بژین بەبێ ترس و خەفەت. ﴿وَلَنَزَعْنَا مَا فِي صُدُورِهِمْ مِنْ غَلٍّ إِخْوَانًا عَلَى سُرُورٍ مُّقْتَابِلِينَ﴾ وە ئیمە لامان بردووە شتی لە دلێانا بوە لە جیهاندا لە رق و دوژمنایەتی بۆ یە کتری براو دوستی ئەکترین بەرانبەری یە کتری دانیشتون لەسەر کورسی و تەختی رازاو و تەماشای یە کتری ئەکەن ، بۆ هەرلایە وەرئەگەرین کورسیەکانیان لە گەلیان وەرئەگەرئێ، بۆ ئەو لایە، تەماشای پێشانگای بەهەشت و جێگە جوانەکانی بەهەشت ئەکەن .

﴿لَا يَمَسُّهُمْ فِيهَا تَعَبٌ وَمَا هُمْ بِمُخْرَجِينَ﴾ تووشی ئەو خوا ترسانە نابێ رەنج و ناخۆشی و ئەوان دەرناکرین لەبەهەشتا، نەخۆشی و هەژاری تووشی ئەوان نابێ و لەبەهەشتا نەدا هەتا هەتایە .

﴿يَبۡيَءُ عِبَادِي أَنِّي أَنَا الْغَفُورُ الرَّحِيمُ﴾ تۆ هەوال یدە بە بەندەکانی من کە بەراستی لی خرشبوونم زۆرە بۆ ئەو گوناھبارانە پەشیمان ئەبنەوه، بەزەیی و میهرەبانیم زۆرە بۆیان . ﴿وَأَنَّ عَذَابِي هُوَ الْعَذَابُ الْأَلِيمُ﴾ وە هەوالیان بەدری بەراستی سزای من ئەو سزایە ئازادار و گرانه. کەواتە ئێوه بترسن و بێ فرمانی خوا مەکەن و خۆتان بە گەورە دامەنێن و ئاوری بەدەنەوه بۆ لای پەرستنی من و کەمتەرخەمی مەکەن .

کاتی خۆی مەزن باسی موژدەدان و هەره‌شه کردنی فەرمو، دوا ی ئەوانە باسی بەسەرھاتی ئیبراھیم و لوت ئەکا ، هەتا بەراستی بەو باسانە تەمی خوار ببن و لەجیهاندا بێ فرمانی خوا نەکەن و ئەفەرمو ی :

وَنَبِّئَهُمْ عَنْ ضَيْفِ إِبْرَاهِيمَ ﴿٥١﴾

إِذْ دَخَلُوا عَلَيْهِ فَقَالُوا سَلَامًا قَالَ إِنَّا مِنْكُمْ وَحِلُونَ ﴿٥٢﴾ قَالُوا

لَا تَوْجَلْ إِنَّا نُبَشِّرُكَ بِغُلَامٍ عَلِيمٍ ﴿٥٣﴾ قَالَ أَبَشَّرْتُمُونِي عَلَى أَنْ

مَسَّنِيَ الْكِبَرُ فِيمَ تَبَشِّرُونَ ﴿٥٤﴾ قَالُوا ابْشِرْنَاكَ بِالْحَقِّ

فَلَا تَكُنْ مِنَ الْقَنِطِيطِ ﴿٥٥﴾ قَالَ وَمَنْ يَقْنَطُ مِنْ رَحْمَةِ

رَبِّهِ إِلَّا الضَّالُّونَ ﴿٥٦﴾ قَالَ فَمَا خَطْبُكُمْ أَيُّهَا الْمُرْسَلُونَ

﴿٥٧﴾ قَالُوا إِنَّا أَرْسَلْنَا إِلَى قَوْمٍ مُّجْرِمِينَ ﴿٥٨﴾ إِلَّا آءَالَ لُوطٍ

إِنَّا لَمَنْجُوهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٥٩﴾ إِلَّا أَمْرَاتَهُ قَدَرْنَا إِنَّا لَمِنَ

الْغَايِبِينَ ﴿٦٠﴾

﴿ وَ نَبِّئُهُمْ عَنْ ضَيْفِ إِبْرَاهِيمَ ﴾ وه تو هوال بده به بنده کانی من له باره ی میوانه کانی
ئیراهیم، ناگاداریان بکه بهو کاره ی سپیرابو به فرشته کان بیگه یهنن به ئیراهیم و چونه
لای له شیوه ی ناده میزادا و ئیراهیم نه ی نه زانی فرشته ن .

﴿ إِذْ دَخَلُوا عَلَيْهِ فَقَالُوا سَلَامًا ﴾ کاتی میوانه کانی چون به سهر ئیراهیم، دواپی
سلاویان کرد له ئیراهیم، ئیراهیم سلاوی سهندنه وه به گهرمی پیشوازی لی کردن و
هدلسا له بهریان. ئیراهیم مروقیکی دل فراوانی میوان به زیر و نان بده بو، گویره یه کی بو
سهر برین و خوارده مه نی بو ساز کردن و بردیه به رده میان و نه یان خوارد، بهو بونه وه
ترسی لی پهیدا بوو کهوته گومانه وه .

﴿ قَالَ إِنَّا مِنْكُمْ وَجَلُونَ ﴾ ئیبراهیم فہرموی: بہراستی ئیمہ نہترسین لہ ئیوہ کہنان ناخون و گومانی پیاو خراپتان لی نہ کہین .

﴿ قَالُوا لَا تَوَجَّلْ إِنَّا نُبَشِّرُكَ بِغُلَامٍ عَلِيمٍ ﴾ فریشتہ کان ووتیان: تو مہترسہ. بہراستی ئیمہ ہاتوین بو لای تو بو ئوہی موژدہ بدہین بہ تو بہ کوریککی خواہن پلہی بہرز و زانا لای خوا کہ پیدایا ئہبی لہ خاتون سارای ہاودہمت کہ ناوی بنین ئیسحاق.

﴿ قَالَ أَبَشِّرْهُنِي عَلَىٰ أَن مَّسِّيَ الْكُبْرُ فِيمَ نُبَشِّرُونَ ﴾ ئیبراهیم فہرموی: نایا ئیوہ چون موژدہ ئہدہن بہمن بہبونی کوریک لہسہر ئہو پیریہوہ تووشی من بوہو تہمہم زورہ ؟ دواپی بہ چ شتی موژدہ ئہدہن بہ من ؟ ئہم ہہوالہ جیگہی سہرسورانی منہ.

﴿ قَالُوا بَشِّرْنَاكَ بِالْحَقِّ فَلَا تَكُنْ مِنَ الْقَانِطِينَ ﴾ فریشتہ کان ووتیان بہ ئیبراهیم: ئیمہ موژدہمان بہ راستی و بہبی گومان داوہ بہ تو، دواپی تو لہریزی نائومیدانا مہبہ، فہرمانی خواہ کہ کوریک بدا بہ تو با پیریش بیت، توانای خوا لہسہرہوہی ہہموو شتیکہ. فریشتہ کان وایانزانی ئیبراهیم بی ئومیدہ لہپیدابوونی کوریک .

﴿ قَالَ وَمَنْ يَقْنَطُ مِن رَّحْمَةِ رَبِّهِ إِلَّا الضَّالُّونَ ﴾ ئیبراهیم ووتی: من نائومید نیم لہ میہرہبانی و گہورہبی پەرورہدگاری خوم، و ہیچ کہسی بی ئومید نایی لہ میہرہبانی خوی پەرورہدگار مہ گہر کہسانی لہدہن لہ ریگہی راست و بہہلہدا چوبن و نہزانن توانای خوا فراوانہ، من نائومید نیم بہو موژدہدانہی ئیوہ. بہلام زور لام سہیرہ پیریکی وہک من چون منالی نہبیت؟

﴿ قَالَ فَمَا خَطْبُكُمْ أَيُّهَا الْمُرْسَلُونَ ﴾ ئیبراهیم دواپی ئوہی دلی کرایہوہو ترسی نہما بہ فریشتہکانی ووت: دواپی ئہو کارہ گرتگ و گہورہیدی ئیوہ چ شتیکہ؟ ئہی نیرراوہکان لہلایدن خواوہ، چ کاریکتان بی سپیراوہ و بوچ جیگہیہ ئہروں بولای چ کہسی ئہروں؟

﴿ قَالُوا إِنَّا أَرْسَلْنَا إِلَىٰ قَوْمٍ مُّجْرِمِينَ ﴾ فریشتہ کان ووتیان لہ وہلامی ئیبراہیما: بہراستی ئیمہ رہوانہ کراوین بو لای گہلیکی تاوانبار و بی باوہر کہ گہلی لوتی برازی توہیہ.. ئہو

گهله دلنیشجوی شاری سه دوم عاموره بونکه شوینی ده ریای (البحر المیت) ه گه لیکی
جهنگ خواز ورینگه گرو تالانکهر و نیرباز بوون. نیر ئیبراهیم ترسا که لوتی برازای
وخیزان و بهیره وانی تووشی نهو سزایه بین له گهل نهو تاقمه تاوانبارانه، بویه فریشته کان
ووتیان:

﴿ إِنْ آل لُوطٍ إِنَّا لَمُنَجِّوهُمْ أَجْمَعِينَ ﴾ مه گهر خا وخیزانی لوت و بهیره وانی .
بهراستی ئیمه نهوان رزگار نه کدین تووشی نهو سزایه نابن هه مویان .

﴿ إِلَّا إِمْرَأَتَهُ قَدَّرْنَا إِنَّهَا لَمِنَ الْغَابِرِينَ ﴾ مه گهر ژنه که ی لوت فه رمانان داوه و دیاریمان
کردوه به فه رمانی خوا، بهراستی نهو ژنه له وکه سانه یه نه می پشه وه له نیو شاره که دا و
له گهل تاوانبارانی تر دا تووشی نهو سزایه نه بن و بنه بر نه بن، چونکه نهو ژنه بی باوهر بوه
له زیره وه پیلانی سازاندوه له دژی لوتی میردی .

کاتی فریشته کان لای ئیبراهیم چونه دهره وه و گه یشته لای لوت موژده یان دایه به
له ناوچوونی نهو گهله داوین پیسه . وهك خوا نه فه رموی :

فَلَمَّا جَاءَ آلَ لُوطٍ الْمُرْسَلُونَ ﴿٦١﴾ قَالَ
إِنَّكُمْ قَوْمٌ مُّكَرُونَ ﴿٦٢﴾ قَالُوا بَلْ جِئْنَاكَ بِمَا كَانُوا فِيهِ
يَمْتَرُونَ ﴿٦٣﴾ وَأَتَيْنَاكَ بِالْحَقِّ وَإِنَّا لَصَادِقُونَ ﴿٦٤﴾ فَأَسْرِ
بِأَهْلِكَ بِقِطْعٍ مِّنَ اللَّيْلِ وَاتَّبِعْ أَدْبَارَهُمْ وَلَا يَلْبِثُ مِنْكُمْ أَحَدٌ
وَأَمْضُوا حَيْثُ تُؤْمَرُونَ ﴿٦٥﴾ وَقَضَيْنَا إِلَيْهِ ذَلِكَ الْأَمْرَ أَنَّ
دَابِرَهُمْ ذُوْلَاءٌ مَّقْطُوعٌ مُّصْبِحِينَ ﴿٦٦﴾ وَجَاءَ أَهْلَ الْمَدِينَةِ

يَسْتَبْشِرُونَ ﴿٦٧﴾ قَالَ إِنَّ هَؤُلَاءِ ضَيْفِي فَلَا تَفْضَحُونِ ﴿٦٨﴾ وَأَنْقُوا
 اللَّهُ وَلَا تُخْزُونِ ﴿٦٩﴾ قَالُوا أَوَلَمْ نَنْهَكَ عَنِ الْعَالَمِينَ ﴿٧٠﴾
 قَالَ هَؤُلَاءِ بَنَاتِي إِنْ كُنْتُمْ فَاعِلِينَ ﴿٧١﴾ لَعَمْرُكَ إِنَّهُمْ لَفِي سَكْرَتِهِمْ
 يَعْمَهُونَ ﴿٧٢﴾

﴿ فلما جاء آل لوط المرسلون ﴾ دوایی کاتی چون بۆلای خانه وادهی لوت
 نیراوه کانی خوا له شیوه و رهنگی چهند کورپکی جوان و شوخدا لوت ترس کهوته دلی،
 بیم و خوفی له وهبو ئه و تاوانبارانه دهست دریزی ناپاکی بکهنه سهریان .

﴿ قَالَ إِنَّكُمْ قَوْمٌ مُنْكَرُونَ ﴾ لوت فهرموی به فریشته کان: به راستی ئیوه تاقمیکن من
 ناتان ناسم و نازانم چ شتیکتان ئهوی، زور لام سهیره بهرگی کاروانیتان له بهردا نیه و لهم
 گهله تاوانباره نین. من ئه ترسم به بۆنهی ئیوه وه تووشی ئازار بین و ئیوه له لایه ن ئه و
 گهله وه تووشی ئازار بین .

﴿ قَالُوا بَلْ جِنَّاتِكَ بِمَا كَانُوا فِيهِ يَمْتَرُونَ ﴾ فریشته کان ووتیان: ئیمه نه هاتووین بۆ لای
 تۆ به جزئی گومان له ئیمه پیدایه بکهی. به لکو هاتووین بۆ لای تۆ بۆ شتی تۆ به و شته
 دلخووش بی و بۆ ئه و شتهی ئه و گهله تاوانبارانه گومانیان وایه تووشی نابن له سزای
 خوا و له ناوبردنیا، فریشته کان کاری خۆیانیا بۆ لوت دهرخست که له ناوبردنی
 گهله که یه تی، ئه و به لئینهی تۆ له مه و بهر به و انت دابو که ئه گهر واز له و کاره خراپانه
 نه هیتن خوا سزایان ئه دا وایان ئه زانی تۆ درۆ نه کهی.

﴿ وَآتَيْنَاكَ بِالْحَقِّ وَإِنَّا لَصَادِقُونَ ﴾ وه ئیمه هاتووین بۆ لای تۆ بۆ جی به جی کردنی
 ئه و راستیه تۆ به لئیت داوه به وان به هاتنه خواره وهی سزا بۆ سهریان و، ئیمه راست
 نه کهین لهم هه والهدا بیگومان ئه و گهله بنه بر ئه بن .

﴿ فَاسْرِ بِأَهْلِكَ بِقِطْعٍ مِنَ اللَّيْلِ ﴾ دواپی تو به خوٲ و به خیرانه که ته وه شه ورؤی بکن و به گورجی لهم شاره دهرچن له به شیکی مانه وهی شه ودا .

﴿ وَ اتَّبِعْ أَذْبَارَهُمْ وَلَا يَلْتَفِتْ مِنْكُمْ أَحَدٌ وَامْضُوا حَيْثُ تُؤْمَرُونَ ﴾ وه تو دواپی خیران و پهیره وانت بکه وه وه له دووایانه وه برؤو هانیاں بده به په له برؤنه دهره وه وه هیچ یه کی له ئیوه لانه که نه وه بو دووای خوٲان له به رئه وهی نهو سزایه نه بینن و خه فدت بار بن، ئیوه برؤن به ره وه نهو جیگه یه فه رمانتان پی دراوه بو ی برؤن. زانایان بیریاں جیاوازه له دیاری کردنی نهو جیگه یه ئایا شامه یا نه ردهن یا میسر .

﴿ وَ قَضَيْنَا إِلَيْهِ ذَلِكَ الْأَمْرَ أَنَّ دَابِرَ هَؤُلَاءِ مَقْطُوعٌ مُصْبِحِينَ ﴾ وه ئیمه سروشان نارد بو لای لوت به جی به جی کردنی نهو کاره که به راستی دواهمین و بنچینه ی نهو تا قمه تاوانبارانه له کاتی به یانیدا بنه پر نه بن و نیشانه و پاشماوهیاں نامینی به هیچ جوړی .

کاتی هه والی نهو کوره شوخ و جووان و بی مووانه ی میوانی لوت بلا و بویه وه به ناو شاردار دانیشتوانی رایان کرد بو لای خانوی لوت، وهك خوا نه فه رموی :

﴿ وَجَاءَ أَهْلُ الْمَدِينَةِ يَسْتَبْشِرُونَ ﴾ وه چون دانیشتوانی شار و موژده ی خوشیاں به یه کتری نه دا و به نیازی نه وهی نهو کاره بیژ لی کراوه بکن له گه ل میوانه کانی لوت، جیهان تاریکبو له روی لوتا به نه رمی و به ژیرانه که وته گفتگو له گه لیاں .

﴿ قَالَ إِنَّ هَؤُلَاءِ ضَيْفِي فَلَا تَفْصَحُونِ وَ اتَّقُوا اللَّهَ وَ لَا تَخْزُونِ ﴾ لوت فه رموی به و گه له تاوانبارانه: نه وانه میوانی منن و واز به یتن، دواپی ئیوه من تووشی بی ئاپرویی مه کهن و ئیوه له خوا بترسن و من رسواو شهرمه زار مه کهن به رانه ر نهو میوانانه .

﴿ قَالُوا أَوْ لَمْ نَنْهَكَ عَنِ الْعَالَمِينَ ﴾ گه له که ی لوت به لوتیاں ووت: ئایا ئیمه قه ده غه مان نه کرد له تو میوانداری هیچ که سی نه که ی و بیگانه نه یه ته لای تو، پیمان نه ووتی: ریگه له ئیمه مه گره نه گهر نیازی نهو کاره مان کرد. ئیستا تو چون

پال به ئیمه وه نه نی ی و قه ده غه نه که ی له ئیمه له ئاره زووی خو مان ؟

ئە ی خاوەن بیر و هۆشه کانی روی زهوی: سهیری ئەو بی شەرمانه بکەن که ئەو گەلە تاوانبارانە خۆیان بە چاک ئەزانن و لوت بە تاوانبار دائەنن و سەر زەنشتی ئە کەن لە راگرتنی میوان و بەرگرتنی لوت لەو کارە ناپه‌وایهی ئەوان. هه‌روه‌ک ئەو گەلە تاوانبارە هه‌مو م‌و‌ق‌ی‌کی خراب و ڕه‌گه‌ز په‌رست و تاوانبار که نرخ بۆ هیچ په‌وشتی‌کی به‌رز و پیاوچاکان دانانن و جگه‌ی سودی تایه‌تی خۆیان هیچ شتی نریان م‌ه‌به‌ست نیه. جیگه‌ی سه‌رس‌و‌رمانه که نه‌ته‌وه‌ی کوردی سته‌م لی کراو داوای مافی په‌وای خۆیان ئە کەن نه‌یان‌ه‌و‌ی له جیگه‌ی باب‌و‌پیری خۆیان بژین که چی په‌وشت پیس و په‌گه‌ز په‌رسته کانی له‌و ژیان هه‌لساون. که گەلە که‌ی لوت نیازی کاری خرایان بوو له‌گەڵ میوانه کانی لوت .

﴿ قَالَ هَؤُلَاءِ بَنَاتِي إِنْ كُنْتُمْ فَاعِلِينَ ﴾ لوت فه‌رم‌و‌ی: ئەم ژنانه‌ی شار هه‌مو‌ویان کچی من و له‌تیوه‌یان ماره نه‌که‌م و بیان کەن به‌ژنی خۆتان ئە گەر ئە‌تان‌ه‌و‌ی ئاره‌زو‌وی خۆتان به‌جی به‌ینن، ژنان پاک و خاوێن و واز له‌ پیاوان به‌ین، دوا‌ی خوا فه‌رم‌و‌ی به‌ پیغه‌مه‌ر:

﴿ لَعَمْرُكَ إِنَّهُمْ لَفِي سَكْرَتِهِمْ يَعْمَهُونَ ﴾ به‌ گیانی تۆ سویند ئە‌خۆم: به‌راستی ئەو گەلە گوم‌رای و بی‌هۆشی و به‌سه‌رخۆشی خۆیان سه‌رگه‌ردانن و هات‌و‌چۆ ئە کەن. هه‌ندی له‌ زانایان ئە‌لین: ئەو ڕسته‌یه له‌لایه‌ن فریشته‌کانه‌وه به‌ لوت بی‌زراوه. گفتو‌گۆی ئە‌وانه، نه‌ک گفتو‌گۆی خوا له‌گەڵ پیغه‌مه‌ر ﴿ ۷۳ 》 .

دوا‌ی خ‌و‌ای مه‌زن هه‌وال ئە‌دا به‌چۆ‌نیه‌تی سزادانی گە‌لی لوت و ئە‌فه‌رم‌و‌ی :

فَأَخَذَتْهُمُ الصَّيْحَةُ مُشْرِقِينَ ﴿٧٣﴾ فَجَعَلْنَا عَلَيْهِمَا سَافِلْهَا وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ حِجَارَةً مِّن سِجِّيلٍ ﴿٧٤﴾ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّأُمْتٍ وَسِيمٍ ﴿٧٥﴾ وَإِنَّا لِلْسَبِيلِ مُقِيمٍ ﴿٧٦﴾ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّلْمُؤْمِنِينَ ﴿٧٧﴾ وَإِنْ كَانَ أَصْحَابُ الْأَيْكَةِ ظَالِمِينَ ﴿٧٨﴾

فَأَنْقَمْنَا مِنْهُمْ وَإِنَّهُمَا لَبِإِمَامٍ مُّبِينٍ ﴿٧٩﴾ وَلَقَدْ كَذَّبَ أَصْحَابُ
 الْحِجْرِ الْمُرْسَلِينَ ﴿٨٠﴾ وَءَاتَيْنَاهُمْ ءَايَاتِنَا فَكَانُوا عَنْهَا مُعْرِضِينَ
 ﴿٨١﴾ وَكَانُوا يُنْحِتُونَ مِنَ الْجِبَالِ بُيُوتًا ءَامِنِينَ ﴿٨٢﴾ فَأَخَذْتَهُمُ
 الصَّيْحَةُ مُصْبِحِينَ ﴿٨٣﴾ فَمَا أَغْنَىٰ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿٨٤﴾
 وَمَا خَلَقْنَا السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ وَإِنَّ
 السَّاعَةَ لَآتِيَةٌ ۖ فَاصْفَحِ الصَّفْحَ الْجَمِيلَ ﴿٨٥﴾ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ
 الْخَلَّاقُ الْعَلِيمُ ﴿٨٦﴾

﴿ فَأَخَذْتَهُمُ الصَّيْحَةُ مُشْرِقِينَ فَجَعَلْنَا عَلَيْهَا سَافِلَهَا وَآمَطْنَا عَلَيْهِمْ حِجَارَةً مِنْ سِجِّيلٍ ﴾

دوواپی گهله که ی لوتی گرت دهنگیکی زور سخت له کاتی چیشته نگاودا سزای نیمه
 تووشی نهوان بو له کاتی هلهاتنی خوردا، دوایی نیمه نهو شاره ی لوتمان گیرا سه ره وه ی
 بو خواره وه و ژیراو ژورمان کرد و بنه برمان کردن و، نیمه بارانمان به سه ریانا به ردی
 له گلی رهق، جیگه کانپانمان خاپور کرد، پاشاوه ی نهو شاره نیسیتا ماوه ته وه هه تا
 گهلانی دوایی ته می خوار بین .

﴿ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّلْمُتَوَسِّمِينَ ﴾ به راستی ههیه له بنه بر کردن و سزادانی نهو
 گهله ی لوت چه ندین به لگه ی ناشکرا بو نهو که سانه ی ژیرن و ته می خوار نه بن و سود
 له ناموزگاری وهر نه گرن و پسرورن هه مووشتی نه زانن به راستی و بیر ی لی نه که نه وه
 به هو ی نیشانه کانیه وه .

﴿وَإِنهَا لَئِنْ سَبِيلٌ مُّقِيمٌ﴾ وە بەراستی ئەو شارە ی لوت پاشماوە ی ماوە لە ڕێگەیەکی بەردەواما و ئادەمیزاد هاتوچۆی پێدا ئەکەن و شوێنەوارەکان ئەبینن، پێویستە قورەیشیەکان ناگاداری خۆیان بن .

﴿إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّلْمُؤْمِنِينَ﴾ بەراستی هەبە لە تۆڵە سەندن و لەناو بردنی گەلی لوت چەندین بەلگەو نیشانی ئاشکرا بۆ ئەو کەسانە ی باوەریان بەخاوە بە پێغەمەر و بەبوونی ئەو سزایە هەبە لە پاش ئەو ی خوا ی مەزن باسی گەلی لوتی کرد، باسی گەلی شوەبیشمان بۆ ئەکا کە خوا بنەبری کردن لەبەر بی باوەری و سەرپێچی کردنیان لە ئاستی راستی، ئەو گەلەیش خاوەنی باخ و دارستانی زۆر چەر و پەربون و بەرەمی زۆریان هەبو لە نزیک ی مەدینە و لەنیوان حیجاز و شامدا، ئەوان خەریکی بازرگانی و کڕین و فرۆشتن بون، جگە ی خویان ئەپەرست. لە کێشەکانو پێوانەدا دانیشتیوانیان ئەخەڵەتان، خوا ی مەزن باسیان ئەکا و ئەفەرموی :

﴿وَإِنَّ أَصْحَابَ الْأُكْبَةِ لَطَالُمِینَ فَاَتَقَمْنَا مِنْهُمُ﴾ وە بەراستی دانیشتیوانی لای ئەو باخ و دارستانە پر و چەرە کە گەلی شوەب لەو ی نیشتەجی بون ستەمیان لە خۆیان کردو بی باوەربون، دوا ی خوا ی مەزن شوەبی بۆ ناردن و ئەوانیش بەدرۆیان خستەو، دوا یی ئیمە لەناومان بردن و تۆڵەمان لی کردنەو بەهۆی گەرما لەسەریانەو بۆ ماوە ی حەوت رۆژ، دوا یی هەوریکمان راگرت بەسەریانەو کۆبونەو لە ژێریا بەنیازی ئەو ی خۆیان پاریژن لەگەرما، دوا یی خوا ناگری باران بەسەریاناو هەمو یانی سوتاند، شوێنەواری ئەو گەلە ماوەتەو بە ئاشکرای، بۆ ئەو ی تاوانبارانی دوا یی تەمی خوار بین و هەڵمەتی خویان بۆ دەرکەوی .

﴿وَإِنهَا لَئِذَا مُمِینٌ﴾ وە بەراستی ئەو دوو شارە ی لوت و دانیشتیوانی ئەو جیگە پر و چەرە و باخ و دارستان ڕێگەیەکی رۆن و ئاشکران بۆ کەسانی بچن بەلایان، هەتا بۆیان دەرکەوی خوا ی مەزن بە چ جووری بنەبری کردوون ، بۆ ئەو ییش ئەو جیگە چاوی کرای ئاشکرا بن بۆ ئادەمیزادی ژیر .

گه لیکی تر هه بون ناویان سه مود بو، گه لی سالح بون، دانیش توانی حیجر بون که شوینیکه نه که ویتنه نیوان شام و مه دینه، بت پهرست بون. خوی مه زن سالحی بو ناردن بانگیان بکا بو لای خوا پهرستی، سالح و باوه پردارانی تریان به دروخسته وه، به و بونه وه خوی گه و ره له ناوی بردن، وه که خوا نه فهرموی :

﴿ وَ لَقَدْ كَذَّبَ أَصْحَابُ الْحَجَرِ الْمُرْسَلِينَ وَ آتَيْنَاهُمْ آيَاتِنَا فَكَانُوا عَنْهَا مُعْرِضِينَ ﴾ وه به راستی دانیش توانی حیجر گه لی سالح نیراوه کانی خویان به دروخسته وه و باوه ریان پی نه نه هینان به تایه تی پیغه مهره که ی خویان که سالح بوو، نیمه به خشیومانه به دانیش توانی حیجر چه ندین نیشانه ی ناشکرای نیمه که به لگه بوون له سهر راستی پیغه مهره کان. به لام نه و به لگانه ریک نه نه که و تن له گه ل ناره زووی نه وان، دواپی نه و گه له رویان وه رگی را له و نیشانه ناشکرایانه .

﴿ وَ كَانُوا يَنْحِتُونَ مِنَ الْجِبَالِ بُيُوتًا آمِنِينَ ﴾ وه نه و گه له له کیوه کاند چهن دین خانویان بو خویان نه ناشی ترسیان نه بو له روخان و کون کردنی دزو په لاماردانی دوژمن نه وه نده چاکبون، به نه قلی ناته و اوی خویان له سزا نه یان پاریزی. له گه ل نه وانه یشدا نه وه نه گه یه نی نه و گه له پیش که و توو بون خاوه نی شارستانیه ت بون. یه کی له و به لگانه خوا پی دابون هوشتری بو سالح ناموژگاری کردبون نازاری نه دهن که چی سهریان بری، به و بونه وه خوا له ناوی بردن .

﴿ فَأَخَذَتْهُمُ الصَّيْحَةُ مُصْبِحِينَ فَمَا أَغْنَىٰ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴾ دواپی نه و گه له ی سالحی گرت دهنگیکی سهخت و تونده هاتنه خواره وه ی سزا بو سهریان له کاتی به یانی کردنه وه یانا. خانه کانیان روخان و خویشیان مردن، دواپی نه گه یشته فریایان و نه و سزایه ی لانه برد له سهریان شتی پیدایان کردبو بو خویان له دارایی و خانوی له به رد تاشراوی له کیوه کان .

﴿ وَ مَا خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ وَ مَا بَيْنَهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ ﴾ وه نیمه ئاسمانه کان وزه وی و شتی له نیوان نه واندایه دروستان نه کردوه مه گهر به جوړیکی راستی و ناگونجی

لەگەل بەردەوامى خراپە كارى، بۆيە زانستى خوا فەرمانى دا بە لەناوبردنى ئەو گەلە و نەهېشتنى خراپە كارىيان .

﴿وَإِنَّ السَّاعَةَ لَآتِيَةٌ فَاصْغَحِ الصَّغْحَ الْجَمِيلَ﴾ ۞ وە بەراستى و يىگومان رۆژى دوايى دىت و ھەموو كاتى چاوەرووانى ھاتنى بکەن و تۆلە لە تاوانباران و بى باوەران نەسىرى، دوايى تۆ واز لەوان بھىنە بەوازيھىنايىكى چاك و لۆمەيان مەكە و پەلەى تۆلە كەردنەويەيان مەكە. ئەوان خراپە لە تۆ ئەكەن تۆ لى بوردنت ھەبى و بەتەماي جگەى خوا مەبە .

﴿إِنَّ رَبَّكَ هُوَ الْخَلَّاقُ الْعَلِيمُ﴾ ۞ بەراستى پەرورەدگارى تۆ ھەر ئەو ەدروستكەرى ھەمو بونەوهران و خو رەوشتيان، ئەزانى بەو كەسانە بى باوەر و دوو روون .
نەگىرئەو ەدەوت كاراوى جولەكە كان لە دەروە ھاتنەو ەبۆ مەدينە لەيەك رۆژدا، بارەكانيان ئەوريشم و بۆن و گەوھەر و شتى ترى بەنرخ بوون. موسلمانان ووتيان: ئەگەر ئەو دارايى و سامانە بۆ ئىمە بووايە خوئمانان بەھىز ئەكردو دامان ئەنا لە رىگەى خوا و سەرکەوتنى ئاينى ئىسلامدا. خواى مەزن دلخۆشى دانەو ەفەرموى:

وَلَقَدْ آتَيْنَاكَ سَبْعًا مِّنَ الْمَثَانِ وَالْقُرْءَانَ

الْعَظِيمَ ﴿٨٧﴾ لَا تَمُدَّنَّ عَيْنَيْكَ إِلَىٰ مَا مَتَّعْنَا بِهِ أَزْوَاجًا مِّنْهُمْ

وَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ وَخَفَضْ جَنَاحَكَ لِلْمُؤْمِنِينَ ﴿٨٨﴾ وَقُلْ إِنِّي

أَنَا النَّذِيرُ الْمُبِينُ ﴿٨٩﴾ كَمَا أَنزَلْنَا عَلَى الْمُقْتَسِمِينَ ﴿٩٠﴾

الَّذِينَ جَعَلُوا الْقُرْءَانَ عِضِينَ ﴿٩١﴾ فَوَرَّيْكَ لَنَسَلْنَهُمْ

أَجْمَعِينَ ﴿٩٢﴾ عَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٩٣﴾ فَأَصْدَعْ بِمَا تُؤْمَرُونَ وَأَعْرِضْ

عَنِ الْمُشْرِكِينَ ﴿٩٤﴾ إِنَّا كَفَيْنَاكَ الْمُسْتَهْزِئِينَ ﴿٩٥﴾ الَّذِينَ
يَجْعَلُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ ﴿٩٦﴾ وَلَقَدْ نَعْلَمُ
أَنَّكَ يَصِيقُ صَدْرُكَ بِمَا يَقُولُونَ ﴿٩٧﴾ فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَكُنْ
مِنَ السَّاجِدِينَ ﴿٩٨﴾ وَاعْبُدْ رَبَّكَ حَتَّىٰ يَأْتِيَكَ الْيَقِينُ ﴿٩٩﴾

﴿ وَلَقَدْ آتَيْنَاكَ سَبْعًا مِنَ الْمَثَانِي وَالْقُرْآنَ الْعَظِيمَ ﴾ وه نیمه به خشیمان به تو حدوت
نایهت لهو نایهتانه دوو جار دوو پات نه کرینه وهو به تویشمان به خشیه وهو قورئانه
گه وره به چاو ساغ و شاره زایی کهر ورونایه به وهموو دلئی و لای نیمه خویندنی
قورئان پاداشتی گه وره ی هه به .

زانایان له مانا کردنو مه به ست له رسته ی (سبعان من المثنی) بیرو بۆ چونیان جیاوازه
له هه موویان به هیزتر نه مه به که ناوه بۆ سوره تی فاتحه، چونکه حدوت نایه ته و دوو پات
نه کرینه وه له هه موو رکاته کانی نو بژدا، باسی خواجه تی خوا و په رستی خوی تیدا
کو کراوه ته وه، نهو سوره ته به یی گومان لهو حدوت کاروانه ی جوه کان زور گه وره تره .
﴿ لَا تَمُدَّنَّ عَيْنَيْكَ إِلَىٰ مَا مَتَّعْنَا بِهِ أَزْوَاجًا مِنْهُمْ ﴾ تو چاوه کانی خوت دریز مه کهو
مه نواره بۆ لای شتی نیمه چهند تاقمی له بی باوه رانمان بهو شته بهر خوردار کردوهو
بهو شته رانه بویرن .

﴿ وَ لَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ وَ اخْفِضْ جَنَاحَكَ لِلْمُؤْمِنِينَ ﴾ وه تو خه فدت مه خو له سه ر شتی
له کیسی تو چوه له هاو به شی نه وان له جیهاندا و له سه ر بی باوه رنه هینانی نه وان و له
هه زاری و بی سامانی هاو ریکانت و، تو رانجه بالی خوت بۆ باوه رداران دانه وینه، چونکه
ریز گرتن له وان ره زایه تی خواجه .

﴿ وَقُلْ إِنِّي أَنَا النَّذِيرُ الْمُبِينُ ﴾ وهتو بلی: بهراستی من نیوه نهترسیتیم به بهلگهی رپون
ناشکرا له سزای خوا نه گهر نیوه باوهر نههین و بی فهرمانی خوا بکن خوا سزاتان بو
نهنیری نه گهر باوهر نهیهرن .

﴿ كَمَا أَنزَلْنَا عَلَى الْمُقْتَسِمِينَ الَّذِينَ جَعَلُوا الْقُرْآنَ عِضِينَ ﴾ بهویتهی سزایه کی نهوتو
نیمه ناردومانه خوارهوه بو سهر نهو کهسانهی نهوتو قورئانیان پارچه پارچه نهکرد، باوهر
بههندی کیان نههینا و باوهریان بههندی تریان نههینا، ههرشتی به گویرهی سودی نهوان
نهبویه باوهریان پی نههینا و باوهریان به جگهی نهو نههینا .

زانایان بیرو بچونیان له بارهی نهو کهسانه فهرمودهی خویان پارچه پارچه نهکرد
جیاوازه: ههندیکیان نهلین: بریتین له جوهکان و گاوارهکان، ههندی تریان لایان وایه
بریتین له بت پهستان نهیان ووت: قورئان جادوهو هؤراوه و چیرۆک و نهفسانهیه .

﴿ قَوْمَكَ لَنَسْأَلَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ عَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴾ دوابی به پهروهردگاری تو سویندم
بی: بهراستی نیمه پرسیار نهکهین لهو کهسانهی قورئان پارچه پارچه نهکهن ههمویان
لهشتی نهوان نهیکه له پارچه کردنی قورئان وله بهدروخستهوهی تو و لهشتی تریان .
﴿ فَاصْدَعْ بِمَا تُؤْمَرُونَ وَأَعْرِضْ عَنِ الْمُشْرِكِينَ ﴾ دوابی تو بانگی ئادهمیزاد بکه و
دهنگی خوټ بهرز بکهروه به راگهیانندی شتی تو فهرمانت پی نهدری و بهوانی بسهلینه
به بهلگهی بههیز که قورئان یاسای بهردهوامه بو ئادهمیزاد و، تو روی خوټ وهرگیره
لهبت پهستان و پشتیان تی بکه .

﴿ إِنَّا كَفَيْنَاكَ الْمُسْتَهْزِئِينَ الَّذِينَ يَجْعَلُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ ﴾ بهراستی
نیمه بهسین بو تو و نهتپاریزین لهو کهسانهی نهوتو گالتنه نهکهن به قورئان و بهتو،
نهگیرن و دانهین له گهل خوادا چهندین خوی پروپوچ بو پهستن، دوابی نهزانن بهشتی
توشیان نهپی له روژی دوایدا له سزای گران .

زانایان نهلین: نهو نایهته دهربارهی لهناوپردنی پینج کهس له گهورهکانی قورهیشهی
هاتوته خوار که نازاری زوری پیغمهریان نهدا که نهمانه: وهلیدی کوری موغیره.
عاسی کوری وائیل. عودهی کوری قهیس. نهسودهی کوری عهبدیهغوس. نهسودهی
کوری نهلوتهلیب. دوابی خوی مهزن ههریهکه لهوانی لهناوپرد زور بهبی نرخ و
بهنازاری گران .

شتیکی سروشتی و یاساییە که پێغه‌مەر ﴿ﷺ﴾ دلی تەنگ بوە بەشتی بی باوەران ئەیلین، چونکە پێغه‌مەر ئادەمیزادەو لەخوین و گوشت دروست کراوە، خەفەت ئەخوا بەشتی ئادەمیزاد خەفەتی بۆ ئەخوا و دلخۆش ئەبی بەشتی ئەوان پێی دلخۆش ببن. بەلام پەيوەندی لەنیوان خەفەت و پەرستنی خوادا چ شتیکی هەتا خوا فەرمان بدا هەركاتی خەفەت روی تی کردو دلی تەنگ بو پەنا بۆ لای پەرستنی خوا؟ لەوەلامی ئەو پرسیارەدا بیژراوە: خوا فەرمانی نەداوە بە پەرستنی خوا لێرە لەبەر ئەوەی رۆنی بکاتەووە که دلته‌نگی ئەبیته هۆی فەرمان دان بە پەرستنی خوا .

ئەبی بزانی فەرماندان بە پەرستنی خوا نەبەستراوە نەبە کاتی خەفەت و نە بە کاتی دلخۆشی بەلکو فەرماندان بە پەرستنی خوا لێرە هیماهیە لەوەی ئادەمیزاد ئەبی هەر پشت بەخوا بیهستن بەتەنها کاتی شتی پەیدا بو ئازاری پێ گەیاندن. کەواتە مانای ئەم ئایەتانهی دواپی پێویستە بەوجۆرە ئاماژە ی بۆ بکری :

﴿وَلَقَدْ نَعْلَمُ أَنَّكَ يَضِيقُ صَدْرُكَ بِمَا يَقُولُونَ فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَكُنْ مِنَ السَّاجِدِينَ﴾
و بەراستی ئێمە ئەزانین که تۆ دل تەنگ ئەبی بەشتی بی باوەران ئەیلین: که خوا هاوبەشی هەیه، گالته بە تۆ ئەکەن و تەوانج ئەگر نه قورئان، دواپی تۆ پەنا بیه بۆ لای خوا لەشتی بەتۆ ئەگا لە ئازار بەهۆی پاك و خاوەنی و سوپاسی پەرورەدگاری خۆتەووە خوا خەفەت و ناخۆشی تۆ ناهیلی، پاك و خاوەنی دەربرە بۆ خواو سوپاسی خوا بکە لەسەر ئەوەی خۆی مەزن رێهاریه‌تی و راغومایی تۆی کردووە ، تۆ لەو کەسانە بە نوێژ ئەکەن و سوژدە بۆ خوا ئەبەن .

﴿وَاعْبُدْ رَبَّكَ حَتَّى يَأْتِيَكَ الْيَقِينُ﴾ وەتۆ بەردەوام بە بۆ پەرستنی خوا هەتا دیت بۆ لای تۆ مردن بەبی گومان و هەتا دواکاتی ژیا‌نت بەردەوام بە لەپەرستنی خوادا .

بەیاریدە ی خوا کۆتایی لە ١٠ ی مانگی شەوال (١٤٢٠) رێکەوت

بەرانیەر ١٧ / ١ / ٢٠٠٠ زاینی

داوام لەخوا ی مەزن ئەمەیه یاریدەم بدا لەسەر کاری چاک و پیرۆز

﴿ سوره تی نه جل ﴾

لهمه که هاتوته خواره وه. جگه له نایه تی (۲۶- ۱۲۷- ۱۲۸) که له مه دینه هاتونه ته خواره وه. ژماره ی نایه ته کانی (۱۲۸) نایه تن .
پیغمه ری خوا بت په رستانی نه ترسان له سزای نازار دار، نه وانیش وه لامی پیغمه ریان نه دایه وه به گالته پی کردنه وه نه یان وت: نه گهر راست نه که ی با نه وسزایه بیته خواره وه، خوا نه فهرموی :

﴿ بسم الله الرحمن الرحيم ﴾

(به ناوی خوی به خشنده و میهره بان)

﴿ آتی امر الله فلا تستعجلوه ﴾ پیغمه ر ﴿ بت په رستانی نه ترسان له سزای خوا، نه وانیش نه یان ووت: دهیا خوا باران بیارینی به سه رمانا، خوا وه لامی دانه وه: به راستی سزای خوا دیت بو لاتان له روژی دوایدا، دواپی نیوه، په لهمه کهن بو هاتنی فرمانی خواو سزدانی نیوه. خوی مه زن به ووشه ی رابوردو فرمویه تی هاتوه فرمانی خوا، چونکه

ئەوئەندە گومان لەبونیایە وەك ئەوویە هاتیی بۆ لایان ئەگینا ئەو سزایە لەرۆژی دوایدا دیت بۆ لایان .

﴿ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴾ پاك و خاوتیی بۆ خوا یە و بەرز بالاو دورە لەشتی بت پەرستان ئەیکەن بەهاویەش بۆ خوا لەفریشتەو ئادەمیزاد و بتەكان .

﴿ يُنْزِلُ الْمَلَكَةَ بِالرُّوحِ مِنْ أَمْرِهِ عَلَى مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ ﴾ خوا فریشتەكان ئەنیریتە خوارەو بەهاورپیتەتی سروش و قورئانەو لەفرمودەكانی خوا، سروش و قورئان ناوئران بەگیان چونكە دلی ئادەمیزاد زیندو ئەكەنەو بەلابردنی ئەزانین و خوانەناسین، ئەی نیریتە خوارێ بۆ سەر هەر كەسێ ئارەزووی هەبێ لەبەندەكانی خواو ئەیانكا بەپێغەمەر بۆ گەیانندی فرمودەكانی خوا .

﴿ أَنْ أَلْذَرُوا وَآلَهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاتَّقُونِ ﴾ كەئەو بەندەكانی خوا پرای بگەینە بەئادەمیزاد بەهۆی قورئانەو كە بەراستی هیچ خوا یە نیه پەرستنی بۆ بكری مەگەر هەر من، و دوا یی ئیو لەخوا بترسن و خۆتان لەبێ فرمانی خواو بت پەرستی و لەسزای خوا پیاڕێزن.

﴿ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ بِالْحَقِّ تَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴾ خوا دروستی كردو ئەسمانەكان و زەوی بەراستی و بەبێ گومان خوا بەرزتر و دوورتر لەشتی بت پەرستان و بێ باوەران ئەیکەن بەهاویەش بۆ خوا، ئەو كەسە توانای دروست كردنی ئەسمانەكان و زەوی هەبێ شایستەیی ئەو و نیه هاویەشی بۆ دابری لەفریشتەو جگەیی فریشتە لەپەرستندا.

﴿ خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ نُطْفَةٍ فَإِذَا هُوَ خَصِيمٌ مُبِينٌ ﴾ خوا ئادەمیزادی دروست كردو لەدۆبێ ئاوی قێزەون و بێ ترخ كە ئەچیتە نۆمناڵانی ژنان هەتا ماویەکی دیاری كراو لەدوایدا ئەبێ بەخوێن و دواتر ئەبێ بەپارچە گوشتی دواتر بەمنالی و بەنەفامی پەیدا ئەبێ دوا یی ئەبێ بە مەروڤیكی ژیر .

﴿ فَإِذَا هُوَ خَصِيمٌ مُبِينٌ ﴾ دوا یی كۆتوێر ئەو ئادەمیزادە ئەبێ بەدوژمنیكی ئاشكراو سوپاسی چاكەیی خوا ناكا و دەست ئەكا بەگفتوگۆی پر و پوچ . بەتایبەتی ئوبەیی كۆری خەلەف ئەی ووت: زیندو و بونەو نیه دوا یی پزانی ئیمە .

خواى مەزن كاتى باسى دروست كرنى ئاسمانەكان و زەوى وئادەمىزادى كرد،
لەدواىدا باسى ئەو شتانە ئەفەرموى كەئادەمىزاد سودى لى وەرئەگرن و پىوستيان پىي
هەيە لەخواردەمەنى و بەرگ و شتى تر. ئەفەرموى:

وَالْأَنْعَمَ

خَلَقَهَا لَكُمْ فِيهَا دَفٌّ وَمَنْفَعٌ وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ

﴿٥﴾ وَلَكُمْ فِيهَا جَمَالٌ حِينَ تُرْجَوْنَ وَحِينَ تَسْرَحْنَ ﴿٦﴾

وَتَحْمِلُ أَثْقَالَكُمْ إِلَىٰ بَلَدٍ لَّمْ تَكُونُوا بَالِغِيهِ إِلَّا بِشِقِّ

الْأَنْفُسِ إِنَّ رَبَّكُمْ لَرءُوفٌ رَّحِيمٌ ﴿٧﴾ وَالْخَيْلَ وَالْبِغَالَ

وَالْحَمِيرَ لَتَرْكُبُوهَا زِينَةً وَيَخْلُقُ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٨﴾

وَعَلَى اللَّهِ قَصْدُ السَّبِيلِ وَمِنْهَا جَائِرٌ وَلَوْ شَاءَ لَهَدَاكُمْ

أَجْمَعِينَ ﴿٩﴾

﴿والأنعام خلقها لكم فيها دف و منافع و منها تأكلون﴾ وخوا چوارپى دروست كرده
بۆ سودى ئیوه، چوارپى بریتىن لەهوشتر گاو مەرو بزن كەخوا رامى كردون بۆ خزمەتى تايهەتى
ئىوه، هەيە لەوچوارپىيانەدا شتى خۆتانی پى پاریزن لەسەرما، لەپىست و كورگ و خورى
وموہكانیان، بەرگ و راخەر و سەرخەر و شتى تریان لى دروست ئەكەن و چەندىن سودى تریان
تیدا هەيە وەك رۆن و كەرەو ماس و پەنیر و شىرو گۆشت و گواستەهەى كەلو پەلتان و
سورابونيان و كیلانى زەوى بۆ پىكەینانى دانەویلەو میوه و كشت و كال و، هەيە لەوچوارپىيانەدا
شتى ئیوه ئەى خۆن لەوانەى باسبان کران .

﴿ وَلَكُمْ فِيهَا جَمَالٌ حِينَ تُرْجَوْنَ وَحِينَ تَسْرَحُونَ ﴾ و هبؤ سوودی ئیوه ههیه له و چوار پییانه دا جوانی و نارایش و ته ماشا کردنیان له لای خانوه کانتان و له کاتی وهستان و مۆل دانیان وه له کاتیکا ئیوه ئه یان هیننه وه له له وه پرگا کانیان بۆ ئارام گرتن و پشودانیان له په چه کانیان و دهست ته کهن به کاویژ کردن و، جوانی له وانا ههیه له کاتیکا ئیوه دهریان ته کهن له په چه کانیان بۆ له وه پرگا کانیان و بۆلای پروبارو کانیه کان بۆ خواردنه وهی ئاو، چاوتان به ته ماشا کردنی ئه وان رۆن ته بیته وه و دلتان خوش ئه بی چونکه ئه به هوی ژیان و گوزهرانتان .

﴿ وَتَحْمِلُ أَثْقَالَكُمْ إِلَىٰ بَلَدٍ لَّمْ تَكُونُوا بِالْغِيَةِ إِلَّا بِشَقِّ الْأَنْفُسِ ﴾ و نه و چوار پییانه خۆتان و باره گرانه کانی ئیوه هه لئه گرن له شاریکه و هبؤ شاریکی تر ئیوه بۆتان نه ئه گونجا بگه نه ته وشاره مه گهر به ره نجانندن و ئازاردان و ماندوو بونی خۆتان به پیاده بیی بهی باره کانیشتان، خو ته گهر نه و بارانه بکه نه کۆلی خۆتان و بییان بهن بۆ شاری زۆرتر ماندوو ئه بن و ئازارتان توش ئه بی.

﴿ إِنَّ رَبَّكُمْ لَرَوُوفٌ رَّحِيمٌ ﴾ به راستی پهروه ردگاری ئیوه زۆر به بهزه ی و میهره بانه بهی ژماره که نه و چوار پییانه ی دروست کردوه ورامی کردون بۆ ئیوه بۆ نه و مه به ستانه ی پیشوو .

﴿ وَالْخَيْلَ وَالْبِغَالَ وَالْحَمِيرَ لِتَرْكَبُوهَا وَزِينَةً ﴾ و هخوا دروستی کردوه بۆ سوودی ئیوه چاره وهی و هیست و گوی دریزه کان له بهرته وهی ئیوه سواریان بن بۆ پیوستی و جی به جی کردنی کاره کانتان و جهنگ کردنتان له کاتی ناشتی و جهنگداو، خوا نه و گیاندارانه ی دروست کردوه بۆ ئیوه له بهر جوانی و ته ماشا کردنی ئیوه و نارایشیان بهن بۆ ریمازی و پیش برکی و ریزیان بهن بۆ رابورادن له گه له نه و سودانه ی تر باسکران .

﴿ وَيَخْلُقْ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴾ و هخوا دروستی نه کا بۆ سوودی ئاده میزاد شتی ئیوه نابزانن و نه تان دیوه، وینه ی فرۆکه و ماشین و پاپۆر و جوهره ها میوه ی خوش و چه ندین شتی تری سوود به خش بۆ ئیوه .

بۆ زانين: گوشتى چارهوى خواردنى لای پيشهوا شافيعى رهوايه، لای پيشهوا حنهفى قهدهغهنيه، گوشتى هيسرو گوى دريژ قهدهغهنيه لای پيشهوايان حنهفى وشافيعى ونهحمده، لای پيشهوا ماليك قهدهغهنيه. بهلام خوادرنیان چاك نيه. ﴿ وَعَلَى اللَّهِ قَسْدُ السَّبِيلِ وَمِنْهَا جَائِرٌ ﴾ وهلسهر روونكردنهوى ريگهه راسه كه مروف نهگهيهنى بۆ لای راستى راغوبى وهرگرتن و، ههندى ريگه ههه خوارو خيچن ولايان داوه لهراستى بهويندهى نايه كاني جگهى نيسلام له نايينى جوه كان كه نه لئين: عوزهير كورى خوايه، نايينى گاواره كان لايان وايه عيسا كورى خوايه، ههندى تريان ههه گاو ناگر په رستن و چه ندين بيرو باوه رى ترى پروپوچ .

﴿ وَلَوْ شَاءَ لَهَدَاكُمْ أَجْمَعِينَ ﴾ وهه گهر خوا ناره زوى بكر دايه ئيهوى ئاده ميزادى ناچار نه كردن هه مووتان بۆ لای باوه رهيتان و كهسيان بى باوه ره نههون، بهلام خوارى مهزن واز له ئاده ميزاد نههيتى كه بههوى نهقلى خويانهوه ريگهه راسه بدوزنهوه، ههتا شياوى پاذاشت وتولهين .

دواى نهوهى خوا باسى چاكهى خوى بهسهر بهنده كاني خويهوه كرد له بهر سودو رابواردنى جوانى تهوان باسى بارينى بارانمان بۆ نه كا كه گهروه ترينى چاكهى خوايه بۆ ئاده ميزادو نهفه رموى:

هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً لَكُمْ مِنْهُ شَرَابٌ وَمِنْهُ شَجَرٌ فِيهِ تُسِيمُونَ ﴿١٠﴾ يُنْبِتُ لَكُمْ بِهِ الزَّرْعَ وَالزَّيْتُونَ وَالنَّخِيلَ وَالْأَعْنَابَ وَمِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَفْكُرُونَ ﴿١١﴾ وَسَخَّرَ لَكُمُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ وَالنُّجُومَ

مُسَخَّرَاتٌ بِأَمْرِ رَبِّكَ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ
 ﴿١٢﴾ وَمَا ذَرَأَ لَكُمْ فِي الْأَرْضِ مُخْتَلِفًا أَلْوَنُهُ إِنَّ
 فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَذَكَّرُونَ ﴿١٣﴾ وَهُوَ الَّذِي
 سَخَّرَ الْبَحْرَ لَتَأْكُلُوا مِنْهُ لَحْمًا طَرِيًّا وَتَسْتَخْرِجُوا
 مِنْهُ حَبْلَةً تَلْبَسُونَهَا وَتَرَى الْفُلْكَ مَوَاحِرَ فِيهِ
 وَلِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ وَلِعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿١٤﴾
 وَالْقَى فِي الْأَرْضِ رَوْسًا أَنْ تَمِيدَ بِكُمْ وَأَنْهَارًا وَسُبُلًا
 لَّعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ﴿١٥﴾ وَعَلَّمَتِ بِالْنَّجْمِ هُمْ يَهْتَدُونَ
 ﴿١٦﴾ أَفَمَنْ يَخْلُقُ كَمَنْ لَا يَخْلُقُ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ﴿١٧﴾ وَإِنْ
 تَعُدُّوا نِعْمَةَ اللَّهِ لَا تُحْصُوهَا إِنَّ اللَّهَ لَغَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١٨﴾
 وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تُسْرُوتُمْ وَمَا تَعْلِنُونَ ﴿١٩﴾

﴿هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً لَكُمْ﴾ خوا کەسێکی ئەوتۆیە ناردووەتە خوارووە
 لەهەواری ئاسمان ئاوێک بۆ سوودی ئێوە، دواى لەو ئاوە چەندین رووبار پەیدا ئەبێ و
 هەندێکی ئەجێتە ئێو زەوی لەکانیە کاندەو دەرئەچێ و لەناو بیرە کانیشا بەدۆلچە دەری
 ئەهێنن، خوای مەزن چاکەى خۆی ئەڕێژێ بەسەر بەندەکانی خۆیا بەهۆی ئاوەوە، دواى:

﴿ مِنْهُ شَرَابٌ وَمِنْهُ شَجَرٌ فِيهِ تُسِيمُونَ ﴾ ههندی له وئاوه نه گیری بهووی ئیوه
بیخونهوهو خوتانی پی بشورن و خانووی پی دروست بکهن و بهووی پاپورو شتی ترهوه
بسورپتهوه بهنیو روبارو دهریاو زهریاکان، بههندی لهو ئاوه پهیدا نه کا درهخت و گیا
لهلهوه رگا کاندای ئیوه بهوئاوه ئاژاله کانی خوتانی پی بهخیونه کهن.

﴿ يَنْبِتُ لَكُمْ بِهِ الزَّرْعَ وَالزَّيْتُونَ وَالتَّخْلِيلَ وَالأَغْنَابَ وَمِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ ﴾ خوا
تهرویتی بو سوودی ئیوه بههوی نهو ئاوهوه سهوزایی وزهیتون و داری خورما و درهختی
تریکان و میوه کانی تر و تهرویتی لههههه جوړه بهرههههه کانی تر چه ندین دانه ویلله
جوړاو جوړ بو ئیوه .

﴿ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ﴾ بهراستی ههیه له دروست کردن و پهیدا کردنی
نهو شتانه بههوی ئاوهوه نیشانهو بهلگهی زور گه وره له سهر تواناو زانستی خوا بو تاقمی
بیر بکه نهوه له وکاره زور سه سرورپنه رانه و له جوړی پهیدا بونیان له دهه نکي دانه ویلله و ته
ته بی به بونهی ئاوهوه نه قلیشی نهو شتانهی لی پهیدا نه بی .

﴿ وَسَخَّرَ لَكُمْ الَّيْلَ وَالنَّهَارَ وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ ﴾ وه خوا رامی کردوه بو سوودی ئیوه
شهو به زوری بو پشودان و خهوتن و روژیشی بو رام کردن به زوری بو کار کردن و
پهیدا کردنی زیانتان و خوری بو ئیوه رام کردوه هه تا بههوی روناکی خوړه وه بگه رپن
به چیگه کانی زه ویدا و گهرماییتان بو بسازینی بو گه شه کردنی خوتان و ئاژال و کشت
وکالتان و مانگی بو ئیوه رام کردوه بو نهوهی ریگهی پی بدوزنه وه له تاریکی شه و
تاریکی نیوده ریاکاندا .

پرسیار / نایا که ناوی شهو برا پیویست نه کات ناوی مانگ بری، یا ناوی روژ برا
پیویسته ناوی خوړ بری ؟

وه لآم / به لی: چونکه وائه بی شهو پهیدا نه بی به بی مانگ، روژیش هه ندیکه
له سوده کانی خوړ و بریتی نیه له هه مو سوده کانی خوړ .

تهفسیری زمناکوی

﴿ وَالتَّجُومُ مُسَخَّرَاتٌ بِأَمْرِهِ ﴾ وه نهستی ره کان رام کراون بو سودی ئیوه بههوی
فرمان ودهستوری خواو بو نهوهی ئیوه ینگهی خوتانی پی بدوزنهوه لهنیو تاریکی
زهریاو دهریاکان و لهسه رپوی زهوی. رستهی (بامرِه) ئاماژه ئه کا بو بهر پیچ
دانهوهی مادییه کان کههه مو روداوی جیهان نه گیر نهوه بولای سروشت هه ربه ته نها .

﴿ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ﴾ به راستی ههیه له دروست کردنی ئه و شتانهی
رابطردون چه نندین به لگه ی به هیز له سه ر تواناو زانستی خوا بو تاقمی خاوه نی ئه قلی
ته واو بن و بویان ده رنه کهوی هه موو شتی یه هوی توانای خواوه پهیدا نه بن .

﴿ وَمَا ذَرَأَ لَكُمْ فِي الْأَرْضِ مُخْتَلِفًا أَلْوَانُهُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَذْكُرُونَ ﴾ وه خوا رامی
کردوه بو سودی ئیوه شتیکی نه وتو دروستی کردوه بو تان لهزه ویدا به جوړی رهنگه کانی
جیاوازن له تام و بون و جوړی پوه که کان، خوا لهزه ویدا چه نندین کانگای ته پرو ووشک
وجه نندین سه وزایی هه مه جوړی پهیدا کردوه، به راستی ههیه له دروست کردنی ئه و شته
به لگه ی زور گه وه بو تاقمی ئاموژگاری وه ربگرن و سوپاسی خوا بکه ن له سه ریان .

﴿ وَهُوَ الَّذِي سَخَّرَ الْبَحْرَ لِتَأْكُلُوا مِنْهُ لَحْمًا طَرِيًّا ﴾ وه خوا که سیتیکی ئه وتویه رامی
کردوه بو سودی ئیوه ده ریا به جوړی دهسته لاتی داوه به ئیوه بتوان بگه رپن به نیو رپواردا
و سودی لی وه ربگرن به راو کردنی نیچیره کانی نیو ده ریا وینه ی ماسی، بوئه وهی ئیوه
بتوان بخون له وشته ی راوی نه که ن گوشتیکی ته پرو تازه ی ماسی راو کراو، ئیتر ئاوه که ی
سویریی یا شیرین بی .

﴿ وَكَسَخَّرَ جُودًا مِنْهُ حَلْبَةً تَلْسُوتُهَا ﴾ وه ئیوه ده رنه هین له وده ریا به دا شخل و شتی
تری به نرخ له مهر جان و شتی تر ئیوه خوتان و ژنه کانتان ئه یکه نه به رتان و ئه ی پوشتن و
خوتانی پی ئه رازینه وه .

﴿ وَتَرَى الْفَلَكَ مُوَخِّرَ فِيهِ وَتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ وَلِعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴾ وه ئیوه به چاوی
خوتان که شتییه کان نه بین له نیو شه پوی ئاوی ده ریا کانا ئاوه که نه که ن به دوو که رته وه
به لای راست و په لچه پاو جیگه ی خویان نه که نه وه له نیو ده ریا دا ، بوئه وهی ته می خواری

وهرگن و بۆ ئه وهیش ئیوه پیدابکه ن قازانجی بازرگانی و خواردده مهنی فراوان به هوی سواربونی که شتیه کان له نیو ده ریادا و و بۆ ئه وهیش ئیوه سوپاسی خوا بکه ن له سهر ئه و هه مو چا که نه خوا به ئیوه ی به خشیوه وه هه تا خوا چا که ی زۆر تر تان له گه لدا بکا .

﴿وَأَلْقَى فِي الْأَرْضِ رَوَاسِيَ أَنْ تَمِيدَ بِكُمْ﴾ وه خوا دایناوه له زه ویدا چه ندین کیوی بۆ ئه وه ی زه وی به وهستی و نه جولی و تووشی ئازار نه بن و زه ویش به توندی نه سوړینه وه .

﴿وَأَنْهَارًا وَ سُبُلًا لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ﴾ وه خوا دایناوه له زه ویدا چه ندین روبر بۆ ئه وه ی خۆتان و ئازالتان و کشت و کالتان ناویان لی بۆ ئه وه و خانو و ته لاری پی دروست بکه ن و خوا بۆی داناو ن چه ندین ریگه یه له رووی زه ویدا بۆ ئه وه ی ئیوه شاره زایی وهر بگرن و برۆن بۆلای هه مو و گوند و شاری بتانه وی بۆیان بچن هه تا سهر گهردان نه بن .

﴿وَعَلَامَاتٍ وَبِالنَّجْمِ تَهْتَدُونَ﴾ وه خوا دایناوه چه ندین نیشانه یه کی ئه و تو شاره زایی ئاده میزاد نه که ن بۆلای ریگه کان و بۆ ئه وه ی بگه ن به مه به ستی خۆتان به وینه ی کیو و شیوه کان و به هوی ئه ستیره کانه وه ئاده میزاد راغویی وهر نه گرن به شه ودا له ووشکایی و ده ریادا .

﴿أَفَمَنْ يَخْلُقُ كَمَنْ لَا يَخْلُقُ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ﴾ نایا دوا یی که سی دروست بکا هه موو بونه وهران، به تاییه تی ئاسمانه کان و زه وی و مرو ف و نه وانه ی تر باسیان کرا وینه ی که سی که هیچ شتی دروست نه کا و خویان دروست کراو بن وه ک ئه و بته بی گیانانه بت په رستان نه یان په رستن، نایا دوا یی ئیوه بۆ بیر نا که نه وه و ئامۆز گاری وهر ناگرن هه تا خۆتان رزگار بکه ن له و بیرو باوه ره پو چانه .

﴿وَإِنْ تُعَذِّبُوا نَعْمَ اللَّهُ لَا تُخْصِمُهَا إِنَّ اللَّهَ لَعَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ وه نه گه ر ئیوه بتانه وی چا که کانی خوا بژمیرن ئیوه ناتوانن بیانژمیرن له بهر زۆری چا که ی خوا . به راستی خوا لی خۆشبوونی زۆره بۆ ئه و که سانه باوه ر نه هین، میهره بان و خاوه ن به زه ییه بۆ گونا هباران که سوپاسی چا که ی خوا بکه ن به جوړی شایسته ی خوا بی .

﴿وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تُسْرَوْنَ وَمَا تُغْلَنُونَ﴾ وه خوا نه زانی به شتی په نهانی ئه دهن له بیرو باوه ری پو چتان و نه زانی به شتی ئیوه ئاشکرای ئه که ن له کرده وه کانتان .

وَالَّذِينَ يَدْعُونَ

مِنْ دُونِ اللَّهِ لَا يَخْلُقُونَ شَيْئًا وَهُمْ يُخْلَقُونَ ﴿٢٠﴾ أَمْوَاتٌ غَيْرُ

أَحْيَاءٍ وَمَا يَشْعُرُونَ أَيَّانَ يُبْعَثُونَ ﴿٢١﴾ إِلَهُكُمُ اللَّهُ وَاحِدٌ

فَالَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ قُلُوبُهُمْ مُنْكَرَةٌ وَهُمْ مُسْتَكْبِرُونَ

﴿٢٢﴾ لَا جَرَمَ أَتَى اللَّهُ يَعْلَمُ مَا يُسِرُّونَ وَمَا يُعْلِنُونَ إِنَّهُمْ

لَا يُحِبُّ الْمُسْتَكْبِرِينَ ﴿٢٣﴾

﴿ وَالَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ لَا يَخْلُقُونَ شَيْئًا وَهُمْ يُخْلَقُونَ ﴾ وه کهسانیکی نهوتو

بته کان نه پهرستن له جگهی خواو به لایانه وه وایه هاوبه شی خوان له پهرستندا ناتوانن هیچ

شتی دروست بکدن و نهوان دروست کراوی خوان و تاشراوی دهستی ناده میزادن .

﴿ أَمْوَاتٌ غَيْرُ أَحْيَاءٍ وَمَا يَشْعُرُونَ أَيَّانَ يُبْعَثُونَ ﴾ نهوانه ی جگهی خوا مردوو بی گیانن

و زیندوو نین و مهرجی پهرستراو نهویه زیندوو بن و نهوانه ههست ناکدن چ کاتی

زیندوو نه کرینه وه، نه گهر گیان بکری به بهریان و له روژی دوایدا زیندو بکری نه وه بیزار ی

دهر نه پرن له وه کهسانه ی نهوانیان پهرستوه .

پرسیار/ پتی (واو) له پرسته ی (يشعرون ، يُبْعَثُونَ) بو کهسانی به کار نه هینری خواوه نی

نه قلبن، بته کان خواوه نی نه قل نین، چون به کار هینراوه بو یان ؟

وه لام/ نهو پته به کار هینراوه بو نه وبتانه، چونکه به گویره ی باوه ری بت پهرستان

نه وبتانه خواوه نی نه قل و ههستن .

پرسیار/ نهوتانه زیندوو ناکرینهوه، چوَن خوا نهفهرموی ههست ناکهَن زیندوو نهکرینهوه؟

وهلام/ ههندی لهزانیان لایان وایه راناوی رستهی (یشعرون) نهگهرینهوه بو لای بتهکان، راناوی (یبعثون) نهگهرینهوه بو لای یت پهستان. یانی بتهکان ههست ناکهَن چ کاتی بت پهستان زیندوو نهکرینهوه؟ ئیتر چوَن شایستهی پهستن؟

﴿ إِلَهُكُمْ إِلَهٌ وَاحِدٌ ﴾ خوی ئیوهی ئادهمیزاد خویسهکی تهنهوا بیهاوبهشه وئوهی شایانی پهستبی پیوسته تهنهوا بی وهاوبهشی نهی، نهوتانه بهو زوریسه شایانی پهستن نین.

﴿ فَالَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ قُلُوبُهُمْ مُنْكَرَةٌ وَهُمْ مُسْتَكْبِرُونَ ﴾ دواپی کهسانیکی نهوتو باوهر بهروژی دواپی نایهَرَن دلّیان وشکهو راستی ناسن و دژی یهکیتی خوان و دژی رینگهی راستن وئاموژگاری وهرناگرن و یادی خوا ناچینه دلّیان و بهئومیدی پاداشتی دواروژ نین و لهسزای خوا ناترسن و، نهو کهسانه خویان بهگهوره نهزانن بهرانبهه بهفهرمانی خوا، بویه پهیرهوی کردنی پیغمههر وهرناگرن .

﴿ لَا جَرَمَ إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا يَسْرُونَ وَما يَعْلَنُونَ إِنَّ اللَّهَ لَا يَحِبُّ الْمُسْتَكْبِرِينَ ﴾ بهراستی خوا نهزانن بهشتی نهو بیباوهرانه پهنهانی نهدهن لهدلّیانوا بهشتی ئاشگرای نهکهن لهکاری خراب و جهنگ هه لگیرسان و دوژمنایدتی پیغمههر. بهراستی خوا خوشی ناوین نهو کهسانهی خویان بهگهوره نهگرن لهناستی یهکیتی خوا و پیغمههری ئیسلام .

خوی مهزن له نایهتی پیشوودا باسی نهو کهسانهی کرد باوهر بهروژی دواپی نایهَرَن لهبهرنهوهی خویان بهگهوره دانهنن، لهم نایهتهی دواپیدا باسی نهوهمان بو نهکا که نهو بیباوهرانه قورئان به دهست نووسی رابوردوان و چیرۆك نووسان دانهنن. نهگهر پرسیاریان لی بکرایه لهبارهی قورئانهوه نهیان ووت: بیسوود وپروبوچه، وهک خوا نهفهرموی:

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ مَآذَا أَنْزَلَ رَبُّكُمْ
قَالُوا السَّطِيرُ الْأَوَّلِيَّةُ ﴿٢٤﴾ لِيَحْمِلُوا أَوْزَارَهُمْ كَامِلَةً

يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَمَنْ أُوْزِرَ الَّذِيْنَ يُّضِلُّوْنَهُمْ بِغَيْرِ عِلْمٍ اِلَّا
 سَاءَ مَا يَرْزُقُوْنَ ﴿٢٥﴾ قَدْ مَكَرَ الَّذِيْنَ مِنْ قَبْلِهِمْ
 فَاتَى اللّٰهُ بُنْيَانَهُمْ مِنَ الْقَوَاعِدِ فَخَرَّ عَلَيْهِمُ السَّقْفُ
 مِنْ فَوْقِهِمْ وَاَتَتْهُمْ الْعَذَابُ مِنْ حَيْثُ لَا يَشْعُرُوْنَ ﴿٢٦﴾
 ثُمَّ يَوْمَ الْقِيَمَةِ يُخْرِجُهُمْ وَيَقُوْلُ اَيْنَ شُرَكَاءِ الَّذِيْنَ
 كُنْتُمْ تُشَقُّوْنَ فِيْهِمْ قَالَ الَّذِيْنَ اُوتُوا الْعِلْمَ اِنَّ الْاٰخِرَى
 الْيَوْمَ وَالسَّوْءَ عَلَى الْكَافِرِيْنَ ﴿٢٧﴾ الَّذِيْنَ تَوَفَّاهُمُ الْمَلٰٓئِكَةُ
 ظَالِمِيْ اَنْفُسِهِمْ فَالْقَوَا۟ السَّلٰمَ مَا كُنَّا نَعْمَلُ مِنْ سُوْءٍ بَلٰى
 اِنَّ اللّٰهَ عَلِيْمٌۢ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُوْنَ ﴿٢٨﴾ فَاَدْخُلُوْا اَبْوَابَ جَهَنَّمَ
 خٰلِدِيْنَ فِيْهَا فَلَیْسَ مَثْوٰی الْمُتَكَبِّرِيْنَ ﴿٢٩﴾

﴿ وَاِذَا قِيْلَ لَهُمْ مَاذَا اَنْزَلَ اللّٰهُ رَبُّكُمْ قَالُوْا اَسَاطِيْرُ الْاَوَّلِيْنَ ﴾ وه هدر کاتی بیژرای بی
 باوهران چ شتیکی نهوتیه پهروهر دگاری ئیوه ناردویه تیه خواره وه بؤ سهر موحه مه د
 نهیان ووت به گالته بی کردن نهو شته نوسراو یکن دهر هیئراون له نامه کانی پیشووه کاندا
 به بی نهوهی به لگه یه هدی له سهر راستی نهو شته. نهو گفتو گزیانه یان نه کرد له بهر لادانی
 ناده میزاد له ریگه ی راست .

﴿لِيَحْمِلُوا أَوْزَارَهُمْ كَامِلَةً يَوْمَ الْقِيَامَةِ﴾ له‌به‌رئه‌وه‌ی گونا‌هی گوم‌رای‌ی خو‌یان به‌ته‌وا‌وی هه‌ل‌گرن له‌رو‌ژی دوا‌یدا خوا له‌هیچ گونا‌هیکیان خو‌ش نای، چوت‌که گوم‌رای‌ی جی‌گه‌ی خ‌زی گرت‌وه له‌دل‌یان .

﴿وَمِنْ أَوْزَارِ الَّذِينَ يُضِلُّوهُمْ يَغْيِرْ عِلْمٌ﴾ وه‌بو‌ئه‌وه‌یش هه‌ل‌ی‌گرن هه‌ندی له‌گونا‌هی که‌سان‌یکی نه‌وت‌و‌ئه‌و بی‌با‌وه‌رانه لایان‌دا‌ون له‌ر‌ی‌گه‌ی راست به‌بی‌ئه‌وه‌ی لادرا‌وه‌کان‌یان بزنان له‌گوم‌رای‌یدان به‌بی‌به‌ل‌گه‌و نه‌بوا‌یه چا‌ک و خرا‌پان جو‌ی بک‌ردایه‌ته‌وه که‌واته بیان‌ویان نه .

﴿أَلَا سَاءَ مَا يَزُرُونَ﴾ ئی‌وه نا‌گادار‌ین و بزنان خرا‌پ شتی‌که نه‌و بی‌با‌وه‌رانه هه‌لی نه‌گرن . به‌راستی خو‌یان گوم‌ران و که‌سان‌یکی تر‌یان لاداو‌ه له‌ر‌ی‌گه‌ی راست .

﴿قَدْ مَكَرَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ﴾ به‌راستی که‌سان‌یکی نه‌وت‌و‌له‌پیش بت په‌رستانی مه‌که‌وه بو‌ون پیلان و فی‌لیان سازان‌دوه بو‌پی‌غه‌مه‌ره‌کان‌ی خو‌یان، دوا‌یی خوا پیلانه‌که‌یانی پرو‌پو‌چ ک‌ردوه‌ته‌وه، نه‌و که‌سان‌هی پی‌شو‌وینه‌ی نه‌م‌رد‌وی ک‌ور‌ی که‌نعان که‌د‌ژی ئی‌براهیم بو‌کو‌ش‌کی‌کی زور به‌رز و سه‌رسوره‌ینه‌ی دروست ک‌رد‌بو که‌بی‌پاری‌ژی له‌رو‌دا‌وی ر‌وز‌گار، به‌لام به‌بی‌ه‌وده ده‌ر‌چوو، وه‌ک خوا نه‌فه‌رم‌وی:

﴿فَأَنَّى اللَّهُ بُنِيَانُهُمْ مِنَ الْقَوَاعِدِ فَخَرَّ عَلَيْهِمُ السَّقْفُ مِنْ فَوْقِهِمْ﴾ دوا‌یی خوا نیازی فه‌رم‌وو بر‌وخ‌ینی کو‌ش‌که‌که‌یان وله‌بن هه‌لی که‌نی، بو‌یه فه‌رمان‌ی خوا چو بو‌لایان و کو‌ش‌که‌که‌یان له‌زو‌وره‌وه رو‌خان به‌سه‌ریانان .

﴿وَأَنَّهُمُ الْعَذَابُ مِنْ حَيْثُ لَا يَشْعُرُونَ﴾ وه چوو بو‌لای نه‌و گه‌له بی‌با‌وه‌ره س‌زای خوا له‌جی‌گه‌یه‌که‌وه هه‌ستی پی‌نه‌که‌ن، کو‌تایی هه‌مو‌که‌سی دو‌ژمنایه‌تی راستی ب‌کاو پرو‌پا‌گه‌نده‌ی در‌وو بلا‌وب‌کاته‌وه وینه‌ی نه‌و بی‌با‌وه‌رانه نه‌بی، ئی‌تر نه‌و راستیه له‌سه‌ر زمان‌ی پی‌غه‌مه‌ره‌وه ده‌ر‌چی یا له‌زمان‌ی تر‌ه‌وه ده‌رده‌چی.

﴿ثُمَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يُخْزِيهِمْ وَيَقُولُ أَيْنَ شُرَكَائِيَ الَّذِينَ كُنْتُمْ تُشَاقِقُونَ فِيهِمْ﴾ له پاشا خوا له‌رو‌ژی دوا‌یدا رس‌وایان نه‌کا به‌س‌زایه ج‌گه‌ی س‌زای جیهان که‌توشیان نه‌بی و، خوا

نه فهرموی به بت پهرستان : له چ جیگه به کن نه وشتانه ی نه و تو ئیوه نه تان کرد به هاو بهش
بومن له پهرستندا، ئیوه دوژمنایه تی پیغه مهرتان بی نه کردن له باره ی نه و بتانه وه نه تان ووت :
بومان نه پارینه وه و نریکمان نه خنده وه له خوا .

﴿ قَالَ الَّذِينَ أَتَوْا الْعِلْمَ إِنَّ الْخِزْيَ الْيَوْمَ وَالسُّوءَ عَلَى الْكَافِرِينَ ﴾ که سانیکی نه و تو
به خشاربو به وان زانیی راستی و کاریان بی نه کرد له پیغه مهرا و زانیان و پیاو چاکان
نه یان ووت : به راستی رسوایی نهم روزه ی دوا بی و سزای سخت له سهر نه و بی باوه رانه یه
که دوژمنی راستین .

﴿ الَّذِينَ تَتَوَفَّاهُمُ الْمَلَائِكَةُ ظَالِمِي الْأَنْفُسِمْ فَأَلْقُوا السَّلْمَ مَا كُنَّا نَعْمَلُ مِنْ سُوءٍ ﴾
که سانیکی نه و تو فریشته کاریان گیانیان کیشان سته میان له خویان کردووه و له سهر بی
باوه ری مردوون، دوا بی خویان نه دهنه ده ست خوا و سهر بو خوا شور نه کن له کاتیکا
نه و سهر شور کردنه یان سودیان پی نابه خشی، به درووه نه یلین : نیمه کاری خراپان
نه کردووه . خوی مهن به دروویان نه خاته وه :

﴿ بَلَىٰ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ نَمَا تَعْلَمُونَ ﴾ نه و شته ی ئیوه نه یلین وانیه ، به راستی خوا نه زانی
به شتی ئیوه کردوتانه له سته م کردن و له گونا ، نه مر و پاداشستان نه درینه وه به سزای
سخت به هو ی درو کردن و بوختان کردنتان . به بی باوه ران نه بیژری :

﴿ فَادْخُلُوا أَبْوَابَ جَهَنَّمَ وَأَنْتُمْ خَالِدِينَ فِيهَا ﴾ دوا بی ئیوه بر و نه نیو ده رگای دوزه خ و
هه ری که یان ده رگایه کی تایه تی بو ناماده کراوه له و ده رگایه وه بچه نیو دوزه خ
به دره و امین له نیو دوزه خدا .

﴿ فَلَيْسَ مَثْوًى الْمُتَكَبِّرِينَ ﴾ دوا بی خرایه جیگه ی نه و که سانه ی خویان به گه و ره
دانه نا به رانه ر به فهرموده کانی خواو ئایینی ئیسلام، ئیتر خویان پال بده ن به ئایینی
ئیسلامه وه یا به ئایینی جگه ی ئیسلامه وه .

﴿ فَلْيَسْأَلْ مَثْوَى الْمُتَكِرِينَ ﴾ دوابی خرایه جیگهی نهو که سانهی خویشان به گهوره
دانهنا بهرانه به فهرموده کانی خواو نایینی نیسلام، ئیتر خویشان پال بدهن به نایینی
نیسلامه وه یابه نایینی جگهی نیسلامه وه .

دوای نهوهی خواوی مهزن باسی نهو بی باوه رانهی کرد که قورنایان به پروپوچ دانهنا،
له دواییدا باسی نهو باوه ردارانه نه کا نیاز پاکن و قورنان به ریزو به گهورهی دانه نین
وته فهرموی:

وَقِيلَ

لِلَّذِينَ اتَّقَوْا مَاذَا أَنْزَلَ رَبُّكُمْ قَالُوا خَيْرٌ لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا فِي
هَذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةٌ وَلَدَارُ الْآخِرَةِ خَيْرٌ وَلَنِعْمَ دَارُ الْمُتَّقِينَ
﴿ ٣١ ﴾ جَنَّاتُ عَدْنٍ يَدْخُلُونَهَا يُجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ لَهُمْ فِيهَا
مَا يَشَاءُونَ كَذَلِكَ يَجْزِي اللَّهُ الْمُتَّقِينَ ﴿ ٣٢ ﴾ الَّذِينَ تَوَفَّيْنَاهُمْ
الْمَلَائِكَةُ طَيِّبِينَ يَقُولُونَ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ ادْخُلُوا الْجَنَّةَ بِمَا
كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿ ٣٣ ﴾ هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا أَنْ تَأْتِيَهُمُ الْمَلَائِكَةُ
أَوْ يَأْتِيَ أَمْرُ رَبِّكَ كَذَلِكَ فَعَلَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَمَا ظَلَمَهُمْ
اللَّهُ وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿ ٣٤ ﴾ فَأَصَابَهُمْ
سَيِّئَاتُ مَا عَمِلُوا وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِءُونَ ﴿ ٣٥ ﴾

﴿ وَقِيلَ لِلَّذِينَ اتَّقَوْا مَاذَا أَنْزَلَ رَبُّكُمْ قَالُوا خَيْرٌ ﴾ وهه بیژری به که سانیکی نه وتو له خوا ترسابون و خویان پاراستبو له بت پهرستی، پهروه ردگاری نیو چ شتیکی نادره ته خواره وه بو سهر موحه مه د و راغویی که ری ئاده میزاده بولای هه موو چاکه یه، نه یان ووت: پهروه ردگاری نیمه چاکترین شتی نادره ته خواره وه بوسهر موحه مه د رانومایی که ری ئاده میزاد بولای هه مووو چاکه یه .

﴿ لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةٌ وَلَدَارُ الْآخِرَةِ خَيْرٌ ﴾ وه بو نه و که سانه هه یه باوه ریان هیناوه و کرده وه چاکه کانیا ن کرده لهم جیهانه دا پاداشتی چاک به راستی له خانووی دواروژدا بویان هه یه پاداشتی چاکتر به جوړی نایه نه ژماره .
﴿ وَلَنِعْمَ دَارُ الْمُتَّقِينَ ﴾ وه به راستی چاک خانویه که جیگه ی نه و که سانه باوه ریان هیناوه کرده وه چاکه کانیا ن کرده وه خویانیان پاراستوه له بی فهرمانی خوا .

﴿ جَنَّاتٌ عَدْنٍ يَدْخُلُونَهَا يُجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ﴾ نه و خانووی له خوا ترسان بریتی یه له چه ندین باخ و بوستانی بو جیگه ی دانیشن و بهرین و بهر ده وامه نه چنه ناویان نه روا به ژیریانا و بهم لاولای خانوه کانیا ن چه ندین روبری ئاوی شیرین و نه و به هه شتانه یان رازاندوه ته وه .

﴿ لَهُمْ فِيهَا مَا يَشَاءُونَ كَذَلِكَ يَجْزِي اللَّهُ الْمُتَّقِينَ ﴾ بو نه و له خوا ترسانه هه یه له نیو نه و به هه شتانه دا شتی نه وان ئاره زوی بکه ن له خواره مه نی و پو شاک و شتی تر، ههر به وینه نه و پاداشته ی باسکران خوا پاداشتی نه و که سانه نه داته وه خویان له بی فهرمانی نه پاریزن و له خوا ترسن .

﴿ الَّذِينَ تَتَوَفَّاهُمُ الْمَلَائِكَةُ طَيِّبِينَ ﴾ که سانیکی نه وتو فرشته کان گیانیان کشاون پاکن له وه ی سته میان له خویان کردبی باوه ردارو دووربون له بت پهرستی به جوړیکن خوا له وان رازیه .

﴿ يَقُولُونَ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ ادْخُلُوا الْجَنَّةَ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴾ فرشته كان بهوان ئه لىن :
 سلاو وبى وهى وئاشتى له سدر ئىوه بى ئىوه بچنه بهه شته وه بههوى شتيكه وه ئىوه
 كردوتانه له كارى چاك و ههمو شتيكتان بو ناماده كراوه له وهى ئه تانه وى .
 ﴿ هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا أَنْ تَأْتِيَهُمُ الْمَلَائِكَةُ أَوْ تَأْتِي أَمْرٌ رَبِّكُمْ ﴾ نه وبى باوه رانه چاوه روانى
 هيچ شتى ناكه نه گهر كه بيت بولايان فرشته كان بو گيان كيشانيان، ياييت بولايان
 سزاي خوا له روزى دوايى ياسزايه بنه بريان بكا له جيهاندا .
 ﴿ كَذَلِكَ فَعَلَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ ﴾ هدر بهو جورى بت په رستان ئه يكه نه له گه ل توو
 باوه ر ناهين و جنيت نه ده ني كه سانيكي ئه وتو له پيش بت په رستانه وه بوون
 نهو كارانه يان كردوه له گه ل پيغه مه ره كاني خويان به درويان نه خسته وه .
 ﴿ وَمَا ظَلَمَهُمُ اللَّهُ وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ﴾ وه خوا سته مى نه كردوه
 به له ناوبردنى ئه وان وسزادانيان و ، به لام خويان سته ميان له خويان كردوه بههوى
 كرده وهى خراپانه وه .
 ﴿ فَأَصَابَهُمْ سَيِّئَاتُ مَا عَمِلُوا وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ﴾ دوايى تووشى
 نه وان بوه توله خراپه كاني شتى نه وان كردويان و هاته خوار به سدر يانا سزاي شتى
 نه وان بهوشته گالته يان پى ته كرد به پيغه مه ره ﴿ ۞ ﴾ و به قورئان .
 خواي مه زن رووني نه كاته وه جورى تر له خراپه و بى باوه رى و به درو خسته وهى
 پيغه مه ره و تانه دان له به يامى خواو نه فهرموى :

وَقَالَ الَّذِينَ أَشْرَكُوا لَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا عَبَدْنَا مِنْ دُونِهِ مِنْ شَيْءٍ نَحْنُ وَلَا آبَاؤُنَا وَلَا حَرَمْنَا مِنْ دُونِهِ مِنْ شَيْءٍ كَذَلِكَ
 فَعَلَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَهَلْ عَلَى الرُّسُلِ إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ
 وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنْ اعْبُدُوا اللَّهَ

وَأَجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ فَمِنْهُمْ مَنْ هَدَى اللَّهُ وَمِنْهُمْ مَنْ حَقَّتْ عَلَيْهِ الضَّلَالَةُ فَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكْذِبِينَ ﴿٣٦﴾ إِنَّ تَحْرِصَ عَلَى هُدَاهُمْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي مَنْ يُضِلُّ وَمَا لَهُمْ مِنْ نَاصِرِينَ ﴿٣٧﴾

﴿ وَقَالَ الَّذِينَ أَشْرَكُوا لَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا عَبْدْنَا مِنْ دُونِهِ مِنْ شَيْءٍ نَحْنُ وَلَا آبَاؤُنَا ﴾
وه که سانیکی نهوتو هاوبهشیان دانهنا بو خوا نهیان ووت: نه گهر خوا بیویستایه ئیمه و
باپیرانمان نه مان نه پهرست له جگهی خوا هیچ شتی .

﴿ وَلَا حَرَمْنَا مِنْ دُونِهِ مِنْ شَيْءٍ ﴾ وه نه گهر خوا نارهزووی هه بوایه ئیمه به جگهی
فهرمانی خوا هیچ شتیکیان قه دهغه نه نه کرد. که خوا نهی ویستوه ئیمه هاوبهش بو خوا
دانه نیین و هه موو شتی به نارهزووی خو مان قه دهغه نه کهین، نه وهی موحه مه د نه یلی خو ی
هه لی به ستوه و فهرمانی خوا نیه، خوی مدزن وه لامیان نه داته وه نه فهرمو ی:

﴿ كَذَلِكَ فَعَلَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ ﴾ ههر به وینهی نهو شته ی بت پهرستانی مه که نه یکه ن
له بت پهرستی و ره واکردنی هه مو شتی که سانیکی نهوتو له پیش نه وانه وه بوون نهو
کارانه یان نه کرد هاوبهشیان بو خوا دانه ناو شته ره واکراوه کانیا ن قه دهغه نه کرد .

﴿ فَهَلْ عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ ﴾ دوا یی هیچ شتی له سه ر نیروا وه کانی خوانیه
مه گهر راگه یاندنی په یامی ناشکرای خوا به ناده مزاد و ریگهی راستیا ن پیشان بده ن .

﴿ وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنْ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ ﴾ وه به راستی ئیمه
ره وانه مان کردوه له نیو هه مو نه ته وهیه کدا له هه موو خو لیك و له هه موو هه ری میکا
فروستاده یه که فهرمان بدا به وهی که پیویسته ئیوه خوا پهرستن و خو تان پیاریژن
له پهرستی جگهی خوا ئیر بت بی یا نه ستیره یا ناده مزاد یا شتی تربی ، نه قلی مرو ف
جو ره نیروا ویکه خوا دینا وه له می شکی مرو فا بو دوژینه وهی ریگهی راست .

﴿ فَمِنْهُمْ مَنْ هَدَى اللَّهُ وَمِنْهُمْ مَنْ حَقَّتْ عَلَيْهِ الضَّلَالَةُ ﴾ دواى هندیکه له ونه ته وانه دا
 کهسی خوا ریگهی راستی پیشان داوه بهووی پیغمه مهران و نهقلی خویه وهو، ههیه له وانه
 کهسی پیوسته وه له سهری ریگه وون بکاو گوئی نه گری له پیغمه مهران و نهقلی خوئی
 نه خاته کار بو دوزینه وهی هه تا کوتایی ته مهنی ورسوای لای خوا نهیی.

﴿ فَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكْذِبِينَ ﴾ دواى ئیهوی بی باوه ران
 برۆن به روی زه ویدا، دواى ئیه ته ماشا بکهن چون بوه کوتایی و پاشه پرۆژی نهو که سانه
 باوه ریان نه هیتاوه و پیغمه مهران کانیاں به درۆ خستوه ته وه. نهو کاته بو تان رۆن نه بیته وه به چ
 جوئی خوا سزای گهلی عادو سهمود و جگهی نهوانی داوه بوون به جیگهی خهشی خوا
 ﴿ إِنَّ تَحْرِصَ عَلَى هُدَاهُمْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي مَنْ يُضِلُّ وَمَالَهُمْ مِنْ نَاصِرِينَ ﴾ نه گهر تو
 نهوپه ری کوشش بکهی له سهر راغویی کردنی بت په رستان، دواى به راستی خوا راغویی
 کهسی تا کا له ریگهی راست لای دابی و پهیره وی تو یان نه کردوه و نهقلی خو یانیان
 نه خستوه ته کاره وه بو بت په رستان نیه ههچ کهسی یار مه تیان بداو ریگه له سزادانیان بگری
 ونه یه لئ سزایان بدری.

پیغمه مەر ﴿ ﷺ ﴾ زور تی نه کوشا بو نیشان دانی ریگهی راست به هه مو کهسی به تاییه تی
 قوره شیه کان، به لام ته نها کوششی پیغمه مهران بیته هوئی شاره زایی نهوان بهی کوشش
 وناواتی مروف بو شاره زا بوونی خوئی، بهوینه ی نهو که سانه که به هوئی ناره زوو کوششی
 خویانه وه خوا په رستیان کردوه.

له نایه ته کانی پت شو دا خوی مه زن باسی نهوی کرد بت په رستان شتیکیان نه په رست
 دروستکرا بو ودروست کهر نه بوو، نه پیشیان ووت: قورئان سهر گوزه شته ی پت شوه کانه،
 بی باوه ری خو یانیان نه دایه پال باو که کانیاں، له م نایه ته ی دوا ییدا باسی نه وه نه فهر موی:
 یت په رستان باوه ریان به زیندوو بونه وه نیه، نه فهر موی:

وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ لَا يَبْعَثُ اللَّهُ مَنْ يَمُوتُ بَلَىٰ

وَعَدًا عَلَيْهِ حَقًّا وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٣٨﴾
 لِبُيِّنٍ لَهُمُ الَّذِي يُخْتَلَفُونَ فِيهِ وَلِيَعْلَمَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّهُمْ
 كَانُوا كَذِبِينَ ﴿٣٩﴾ إِنَّمَا قَوْلُنَا لِشَيْءٍ إِذَا أَرَدْنَاهُ أَنْ نَقُولَ
 لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ﴿٤٠﴾ وَالَّذِينَ هَاجَرُوا فِي اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مَا ظَاهَرُوا
 لِنَبِيِّنَّهِمْ فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَلَا جَزَاءَ الْآخِرَةِ أَكْبَرُ لَوْ كَانُوا
 يَعْلَمُونَ ﴿٤١﴾ الَّذِينَ صَبَرُوا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ ﴿٤٢﴾

﴿ وَ اَقْسِمُوا بِاللّٰهِ جَهْدَ اِيْمَانِهِمْ لَا يَبْعَثُ اللّٰهُ مَنْ يَمُوتُ ﴾ و هبت په رستان سويتديان
 نه خوارد به نه و په ړی کوششی سويتده کانيان: خوا زيندو و ناکاته وه که سى ښمړى ښو
 پرسيار کردن له کاره کانيان خوى مه زن زور به توندى وه لاميان نه داته وه و نه فهرموى:
 ﴿ بَلَىٰ وَ عَدَا عَلَيْهِ حَقًّا ﴾ بهلى خوا مردووان زيندو نه کاته وه خوا به لى داه به
 به لى ښکى راست له سهر زيندو و کر نه وى مردووان به لى گومان به لى خوا دپته جى .
 ﴿ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴾ وه به لام زور تر له ناده ميزاد نازان خوا گيان نه کاته وه
 به به ريو و زينديوان نه کاته وه و پارچه کانيان له دواى بلاى و بونه و هيان کو نه کاته وه و زور
 به ناسانى که سى يتوانى له نه بونه وه دروستيان بکا چاکر نه ندانه کانيان پيدا نه کاته وه .
 ﴿ لِبُيِّنٍ لَهُمُ الَّذِي يُخْتَلَفُونَ فِيهِ ﴾ له به رنه وى خوا زيندو نه کاته وه مردووان هه تا
 روى بکاته وه بويان شتى که نه و تو ناکو کيان تپدا پيدا نه کرد له نيوان خويانا له راستى
 نه و شته دا هه نديکيان نه يان وت راسته و هه ندى تريان پرويان پيسان نه بوو، وه که يه کيتى
 خوا و پيغه مه را به تى و زيندو و بونه وه و کاره ره واکان و قه ده غه کراوه کان .

﴿ وَلَيَعْلَمَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّهُمْ كَانُوا كَاذِبِينَ ﴾ وهبو نهویش که سانیکی نهوتو باوهریان نههینابو درویا کرده که ووتویانه: دوی مردن زیندوو بونهوه نیه و بهچاکی بزنان یندوو بونهوه هیه بهراستی لهزیندو بونهوه دا زور شتی بهنرخ هیه لهجوی بونهوهی پاگو پیس، چاکه کهران له خراپه کهران، پاداشت دانهوهی ههموو کهسی بهشتی شایانی کردهوه کهیهتی.

بو پروون کردنهوهی توانای خوا بو گهرانهوهی گیان بولای لهشی مروف پاش رزینی پارچه کانی و کو کردنهوهیان. زیندوو یان نه کاتهوه بهوینهی جاری پیشوو که دروستی کردوون له نه بونهوه بولای بوون. خوا نه فهرموی:

﴿ إِنَّمَا قَوْلُنَا لِشَيْءٍ إِذَا أَرَدْنَا أَنْ نَقُولَ كُنْ فَيَكُونُ ﴾ بهراستی فهرمودهی نیمه ههرشتی کاتی بمانهوی نهوشته بکهین که نه لاین: تو بیه، نهوشته کوتوپر پهیدا نه بی بهجوری بمانهوی. خوی مهزن جاری یه کهم بهرستهی (کن) ههموو بونهوه رانی هیناوهته بوونهوه بو جاری دووهه میش بو زیندوو بونهوه یان ههر بهورسته زیندویان نه کاتهوه بهئاسانتر له جاری یه کهم. له پاش نهوهی خوی مهزن باسی کردهوهی پروپوچی بی باوه رانی کرد له هاوبه شدانان بو خوا وله به درو خستهوهی پیغه مه ران و باوه رنه بونیان به زیندو بونهوه، باسی دروست کردنی بونهوه رانی کرد که بهویتی خو به تی، له مهو دوایش باسی کوچ کهران و ئازردانیان و دهر کردنیان له نیشتمانی خو یان نه کاو نه فهرموی:

﴿ وَالَّذِينَ هَاجَرُوا فِي اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مَا ظَلَمُوا ﴾ وه که سانیکی نهوتو کوچیان کرد له نیشتمانی خو یان له بهر تایی خوا، هه ندیکیان بو حبه شهو جاری تر بو مه دینه دوی نهوهی سته میان لی کرابوو له ریگه ی باوه ردا و ئازاری زوریان چه شتوو، قوره شیه کان ههموو توانای خو یان خستوه کار بو نهوهی له تایی خو یانیان وهریگیرن خوی مهزن بو پاداشت دانهوه یان نه فهرموی:

﴿ لَنُبَوِّئَنَّهُمْ فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً ﴾ بهراستی نیمه ئاماده نه کهین بو یان و هایان نه نین لهم جیهانه دا به دانانیکی چاک و له جیگه یه کی خوشدا که مه دینه یه و له مه که خوشتره، لهو

جنگه تازه‌یدا نه‌حسینه‌وه به بی‌ترس، نه‌توانن بیرو بروای خو‌یان ده‌برن و بلاوی بکه‌نده، خوارده‌مدنی فراوانیان ده‌ست نه‌که‌وی و خوا سه‌ریان نه‌خا .

﴿ وَلَدَارُ الْآخِرَةِ أَكْبَرُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ﴾ و به‌راستی پاداشتی رۆزی دوابی گه‌وره‌تره له‌وهی له‌جهاندا به‌وان نه‌دری، زۆر شتیان بۆ ناماده‌کراوه نه‌گه‌ر بت په‌رستان بزنان به‌وشته‌ی بۆ باوه‌رداران ناماده‌کراوه . به‌لام باوه‌رداران به‌تایبه‌تی هاو‌پیکانی پیغه‌مه‌ر نه‌زان پاداشتی رۆزی دوابی گه‌وره‌تره .

﴿ الَّذِينَ صَبَرُوا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ ﴾ نه‌و کو‌چ که‌رانه که‌سانیکی نه‌وتۆن ئارامیان گرتوه له‌سه‌ر نازار و ده‌ربه‌ده‌ری و خو‌به‌خت کردن و هه‌ژاری و، هه‌مو کاریکی خو‌یان ره‌وانه‌ی لای خوا نه‌که‌ن و رازین به‌وشته‌ی توشیان نه‌بی له‌پیکه‌ی نایندا .

قوره‌یشیه‌کان نه‌یان ووت: خوا به‌رزتره له‌وه‌ی مرۆف بکا به‌فروستاده‌ی خو‌ی ، به‌لکو فریشته‌کان نه‌نیری و نه‌وان بانگی ئاده‌میزاد نه‌که‌ن بۆلای ئایینی خوا، خوا‌ی وه‌لامیان نه‌داته‌وه که‌ده‌ستوری خوا و اهاتوه له‌هه‌مو نه‌ته‌وه‌یه‌کدا فروستاده‌یه له‌خو‌یان نه‌نیری بۆ لایان هه‌تا باش له‌یه‌کتری بکه‌ن، نه‌فه‌رموی:

وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ إِلَّا رَجُلًا نُّوحِي إِلَيْهِمْ فَتَسْأَلُوا أَهْلَ
الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿٤٣﴾ بِالْبَيِّنَاتِ وَالزُّبُرِ وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ
الذِّكْرَ لَتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيْهِمْ وَلَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ
﴿٤٤﴾ أَفَأَمِنَ الَّذِينَ مَكَرُوا السَّيِّئَاتِ أَنْ يَخْسِفَ اللَّهُ بِهِمُ الْأَرْضَ
أَوْ يَأْتِيَهُمُ الْعَذَابُ مِنْ حَيْثُ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٤٥﴾ أَوْ يَأْخُذَهُمْ
فِي تَقْلِبِهِمْ فَمَاهُمْ بِمُعْجِزِينَ ﴿٤٦﴾ أَوْ يَأْخُذَهُمْ عَلَى تَخَوُّفٍ فَإِنَّ

رَبِّكُمْ لَرَأَوْفٌ رَّحِيمٌ ﴿٤٧﴾ أَوْ لَمَّ يَرَوْا إِلَى مَا خَلَقَ اللَّهُ مِنْ شَيْءٍ
يَنْفِيوْا ظِلَالَهُ عَنِ الْأَيْمَنِ وَالْشَّمَائِلِ سُجَّدًا لِلَّهِ وَهُمْ دَاخِرُونَ
﴿٤٨﴾ وَلِلَّهِ يَسْجُدُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مِنْ دَابَّةٍ
وَالْمَلَائِكَةِ وَهُمْ لَا يُسْتَكْبَرُونَ ﴿٤٩﴾ يَخَافُونَ رَبَّهُمْ مِنْ فَوْقِهِمْ
وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ ﴿٥٠﴾

﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ إِلَّا رَجَالًا نُوحِي إِلَيْهِمْ﴾ وهئيمه له پيش تووه ره وانه مان
نه كرده بولای ناده ميزاد هيچ فروستاده يه كه مه گهر چه ندين يساوى له خويان ئيمه
سروشمان نادر وه بولايان فهرمانى ئيمه يان بى راگه يه نى، وهك نوح و نيراهيم و نيسماعيل و
جگه ي نه وان، چونكه مه به ست له ره وانه كردنى پيغه مه ران پيك نايه به جگه ي ره گه زى
خويان .

﴿فَسَأَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ﴾ دواى ئيوه ي بت په رست پرسىار بكه ن
له خاوه ن نامه كان و زانا كانيان نه گهر ئيوه نازان پيغه مه ران له چ ره گه زى ره وانه نه كرين
بولای ناده ميزاد هدا تا نه و شته ي راسته ئيوه بزنان پيغه مه ران له چ ره گه زى ره وانه نه كرين
بولای ناده ميزاد هدا تا نه و شته ي راسته ئيوه بزنان پيغه مه ران پتويسته له ره گه زى خويا
نين .

﴿بِالْبَيِّنَاتِ وَالزُّبُرِ﴾ ئيمه سروشمان نادر وه بولای پيغه مه ران به هوى چه ندين كارى
پهك خهر و به لگه ي به هير و به چه ندين نامه يه كه وه بيرو باوه رو ده ستورىان تيدا رون
كراوه ته وه .

﴿ وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الذِّكْرَ لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيْهِمْ ﴾ وهئمه تۆمان هعهلزاردوه بۆ
پیغمههرایه تی و قورئانمان نادرودهه خوارهوه بۆ لای تۆ له بهرئهوهی رونی بکهیتهوه بۆ
ئادهمیزاد شتی نییراوههه خوارهوه بۆ لایان و راغویان بکهی بۆ لای ریگهی راست .
﴿ وَلَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ ﴾ و بۆ نهوهیش ئادهمیزاد بیر بکه نهوه له ناوه رۆکی قورئان ههتا
بۆیان ده ربکهوی قورئان دانراوی خواجه و به سه رهاتی گهلانی رابووردو یان بۆ روون
بیتهوه ههتا باوه به فهرموده کانی خوا بهیئن . له پاشا خوی مه زن هه ره شه له بت په رستان
نه کاو نه فهرموی:

﴿ أَفَأَمِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا السَّيِّئَاتِ أَنْ يَخْسِفَ اللَّهُ بِهِمُ الْأَرْضَ ﴾ ئایا ئاسوده ن و ناترسن
ئهو که سانهی چه ندین بیلان و قیل و خرا بهیان سازاندوه له دزی پیغمهههه که خوا زهوی
بهوانهوه بباته خوارهوه بهوینهی قارون که خوی و کۆشکه که بمان برده خوار بهزهویدا .
﴿ أَوْ يَأْتِيَهُمُ الْعَذَابُ مِنْ حَيْثُ لَا يَشْعُرُونَ ﴾ یاییت بۆ لای ئهوان سزای خوا و بنه بریان
بکا له جیگهیه که وه ههستی پی نه کهن . بهوینهی گهل نوح که به سزای خوا بنه بر بوون .
﴿ أَوْ يَأْخُذَهُمْ فِي تَقْلِبِهِمْ فَمَا هُمْ بِمُعْجِزِينَ ﴾ یاخوا ئهوان له ناو بیا له کاتی هاتوچۆ و
گه رانیان له زه ویدا بۆ پهیدا کردنی هۆی ژانیان ، دواپی ئهوان نه توان ریگه له خوا بگرن
ونه توان رابکهن .

﴿ أَوْ يَأْخُذَهُمْ عَلَى تَخَوُّفٍ ﴾ یاخوا له ناویان بیا له سهه ترس و بیمی ئهوهی له ناو بهچن
و سامانیان کهم بیتهوهو بهیهک جار له ناو نهچن . به لکو خوا گیرۆدهیان نه کا
به کهمبونهوهی خویان و سامانیان یهک له دواپی یهک ههتا بنه بر نهبن .

﴿ فَإِنَّ رَبَّكُمُ لَرَّوُوفٌ رَحِيمٌ ﴾ دواپی به راستی پهروه دگاری ئیوه خاوهنی بهزهپی
ونهرمیه بۆ بهنده کانی خوی و تۆله له ئیوه ناسیتی هه رچهنده شایستهی سزاین ، میهره بانهو
به خشندهیه و په له ناکا بۆ سزادانی ئیوه ، بۆ ئهوهی بیر بکه نهوه له کرداری خۆتان و
په شیمان بینهوه بۆ لای پهروه دگارتان .

﴿ أَوْ لَمْ يَرَوْا إِلَى مَا خَلَقَ اللَّهُ مِنْ شَيْءٍ يَتَفَيَّ ظِلَالَةً عَنِ الْيَمِينِ وَالشَّمَائِلِ سُجَّدًا لِلَّهِ وَهُمْ دَاخِرُونَ ﴾ نایا ئەو کەسانە پیلانیان لەدژی پێغەمەر ئەسازاند بۆ تەماشای شتیکی ئەوتۆ ناکەن لەھەموو شتی سیپەرەکانیان ئەگەر پێشەوێ جاری بۆلای راست و جاری بۆلای چەپەکانیان، کورپوش ئەبەن بۆ خواو سەریان بۆ خوا شۆر ئەکەن و ئەوان بچووک و لاوازی بەردەرگای خوا .

ئەو نایەتە نامازە بۆ ئەو ئەکا دواى ھەلھاتنی خۆر سیپەری ھەموو شتی بۆلای راست ئەروا ھەتا کاتی نیوەرۆ، دواى ئەو سیپەرە ئەگەر پێشەوێ بۆلای چەپ ھەتا مەغریب، ئەوێ لەم گەردونەدا یە ھەمویان سوژدە ئەبەن بۆ خواو سەر شۆرشى فەرمانى خوا جگە لەبت پەرستان و بى باوەران وەك خوا ئەفەرموى:

﴿ وَلِلَّهِ يَسْجُدُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مِنْ دَابَّةٍ وَالْمَلَائِكَةِ وَهُمْ لَا يُسْتَكْبِرُونَ ﴾ وەسوژدی ئەبەن بۆ خوا ھەموو شتی لەئاسمانەکان و لەزەویدان لەوشتانە ئەروژ بەسەر زەویدا و ھەموو ئەوشتانە سوژدە بۆ خوا ئەبەن و ئەوان خۆیان بەگەورە دانانین بەرانبەر بەگەورەیی خوا .

ھەموو بونەوەرانی لای سەرەوێ لەفریشتەکان و لەئەستێرەکان و ئەوانەى لای خوارەوێ لەئادەمیزاد و جنۆکە و درەخت و روبارەکان و شتی تریش، ھەمویان بەلگەى رۆن لەسەر توانا و زانستی خوا ئەوبەلگانە خۆیان بەگوێرەى سروشت سوژدە ئەبەن و رکوع ئەبەن بۆ دروستکەرى خۆیان .

﴿ يَخَافُونَ رَبَّهُمْ مِنْ فَوْقِهِمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ ﴾ ئەوشتانەى خۆیان بەگەورە دانانین لەپەرورەداگارى خۆیان ئەترسن لەسزایە پێشە خوار لەسەریان و لەدەسەلاتى خواى پەروردگار ئەترسن و شتی فەرمانیان پى بەدرى ئەیکەن. ئەو پرستەییە وائەگەییەنى فریشتەکان داواى فەرمانبەرداریان لى ئەکری و ئەروژ و دین و لەنیو ئومیدو ترسان، ھەر وەھا نامازە بۆ ئەو ئەکا ھەرکەسى باوەرى بەخوا ھینا پێویستە لەخوا بترسى و

فهرمانه کانی خوا به جی بهیتی، هدر که سی بی فهرمانی خوا بکاو بلی: من باوهر دارم
وله خوائه ترسم درو نه کا که فهرمانی خوا به جی نه یدری.

کاتی رونی کرده وه سهر شور ی هدمو بونه وهران بو خواو کورنوش بردنیان بو خوا،
رونیشی نه کاته وه هاویه شدانان بو خوا قه ده غه یه وجگه ی خوا نایی پهرستنی بو بکری
نه فهرموی:

وَقَالَ اللَّهُ لَا تَتَّخِذُوا إِلَهَيْنِ
إِثْنَيْنِ إِنَّمَا هُوَ إِلَهُ وَاحِدٌ فَإِيتَيَّ فَارْهَبُونِ ﴿٥١﴾ وَلَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضِ وَلَهُ الدِّينُ وَاصْبَاءُ أَعْيُنِنَا فَاغْبِرُوا لَلَّهِ تَتَّقُونَ ﴿٥٢﴾ وَمَا يَكُفُّ
عَنْكُمْ الضَّرْرُ إِذَا مَا سَأَلْتُمُوهُ فَإِنَّهُ يَفْصِلُ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَ الْيَمِّ ثُمَّ
إِذَا كُفِّرْتُمْ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَ الْيَمِّ ثُمَّ إِذَا فَرِيقٌ مِّنْكُمْ بِرِهْمٍ يُشْرِكُونَ ﴿٥٣﴾
لِيَكْفُرُوا بِمَا ءَانِثَهُمْ فَتَمْتَعُوا فَاغْبِرُوا لَلَّهِ تَتَّقُونَ ﴿٥٤﴾

﴿ وَقَالَ اللَّهُ لَا تَتَّخِذُوا إِلَهَيْنِ إِثْنَيْنِ ﴾ وه خوا فهرموی نیوه دوو خوا وهرمه گرن بو
پهرستن، زور روونو ناشکرایه بونه وهران پیوستان به دروست که ری هدی به بو خویان، نهو
دروست که ره یش نه بی تاك و ته نها بی، چونکه هیچ هو یه نیه بو یونی خواجه تر، نه قل لای
قه ده غه یه بوونی دوو خواو نه فهرموی:

﴿ إِنَّمَا هُوَ إِلَهُ وَاحِدٌ فَإِيتَيَّ فَارْهَبُونِ ﴾ به راستی خوا خواجه کی ته نه هایه و پهرستن هدر بو
نهو نه کری، دوا بی نیوه نه بی هدر له من بترسن. به لگه له سهر به کی تی خوا زورن خوا ی
مه زن نامازه بو هندی کیان نه کا:

۱- ﴿ وَلَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ﴾ وهههه بۆ خوايه شتی له ناسمانه کان وله زه ویدان وهه میان خوا روستی کردوون و له ژیر توانای نه ودان بی نه وهی که سی هه بی دژی بی، چونکه ههه خوايه دروست که ری ناسمانه کان وزه وی و نه وشته ی له نیو نه وانندان .

۲- ﴿ وَلَهُ الدِّينُ وَاصِباً ﴾ وه هه بۆ خوايه په رستن و فهه مانبه رداری به به رده وامی وهه رکاتی خوا دروست که ری هه موو بونه وهه رانی پیویسته به به رده وامی له په رستی خوادا بن نه که جگهی خوا .

﴿ أَفَقِيرَ اللَّهُ تَتَّقُونَ ﴾ دوا ی نه وهه موه به لگانه نیوه له جگهی خوا نه ترسن و په رستن بۆ جگهی خوا نه که نه؟ هه چ که سی خاوه نی سوودو زیان نیه له جگهی خوا. که واته نه بی هه له و بترسن .

۳- ﴿ وَمَا بِكُمْ مِنْ نِعْمَةٍ فَمَنْ اللَّهُ ﴾ وهه شتیکی نه وتو په یوه ندی به نیوه وهه هه بیت له هه مو چاکه یه هه له لایه ن خاوه پشان دراوه، چونکه ههه خوايه دروست که ری هه مو شتیکه راسته وخو یابه هو ی شتی تره وه .

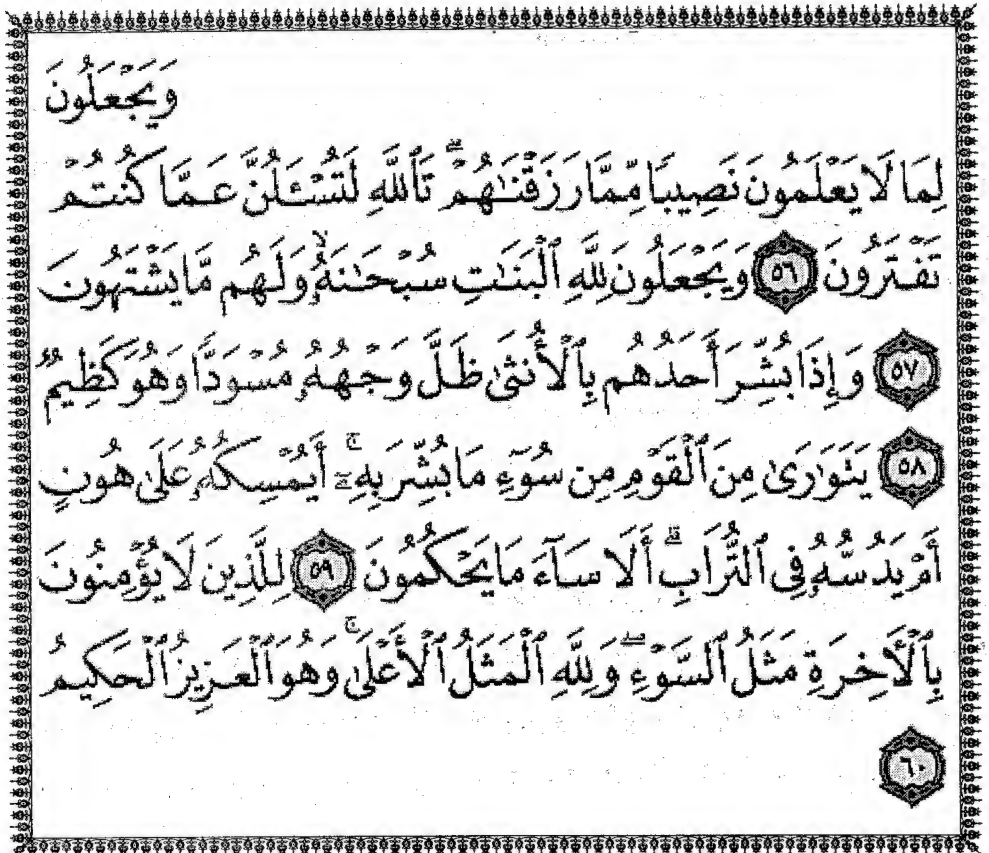
﴿ ثُمَّ إِذَا مَسَّكُمُ الضُّرُّ فَإِلَيْهِ تَجَارُونَ ﴾ له پاشا هه رکاتی تووشی نیوه بوی زیان وئازار و گیرتان خواردی دوا یی هه بۆ خوا نیوه په نانه بهن و هاوار له و نه کهن و به کزولیه وه دهنگی خورتانی بۆ به رز نه که نه وه له کاتی نه خوشی و گرانی و ترس و خهفه ت، چ که سی تر هه یه نیوه په نای بۆ بیه ن وایش نه بی ناگاتان نیه و هاوار بۆلای نه و نه کهن و له و نه پارتنه وه .

﴿ ثُمَّ إِذَا كُشِفَ الضُّرُّ عَنْكُمْ إِذَا فَرِيقٌ مِنْكُمْ بِرَبِّهِمْ يُشْرِكُونَ ﴾ له پاشا هه رکاتی خوا لایا نه وئازارو سه ختیه له نیوه یی باوهر کوتوپر تاقمی له نیوه له خویان نه گورین و هاوبه ش دانه نین بۆ په روه ردگاری و سویاسی خوا ناکه ن.

﴿ لِيَكْفُرُوا بِمَا آتَيْنَاهُمْ ﴾ دواړوژی نه وان وای لی دیت سویاسی شتی ناکه ن نیمه به وانمان به خشویه که لابر دنی ئیش وئازاره که یانه که چی نه بوایه سویاسی نیمه یان بکر دایه .

﴿ فَتَمَتُّوْا فَسَوْفَ تَعْلَمُوْنَ ﴾ دواىى رابوئرن و بهر خورداربن و بخوَن و بخوَنه وه له ماره كورته دا، دواىى له مه و دوا ئيوه نه زانن به پاشه رُوژى تاريكى خوَتان نه و كاته په شيمان نه بنه وه و سودى بو ئيوه نابى .

له پاشا خواى مه زن باسى كرده وه كه ترى بى باوه ران نه كا كه به لگه يه له سدر نه زانين و بى باوه رى نه وان، خوا نه فده رموى:

﴿ وَيَجْعَلُوْنَ لِمَا لَا يَعْلَمُوْنَ نَصِيْبًا مِّمَّا رَزَقْنَاهُمْ ﴾ و هبت په رستان دانه نين بو نه و خويانه خويان كه هيچ شتيك نازانن، چونكه ووشك و بى گيانن به شى له وشته ي ئيمه به خشيو مانه به وان له دانه و نه و چوارينكان به گويره ي بيرو بو چوني نه وان نه پارتنه وه خوا سزايان نه دا، به شه كدى تريان دانه نين بو خوا .

﴿ تَاللّٰهِ لَتَسْأَلُنَّ عَمَّا كُنْتُمْ تَفْتَرُوْنَ ﴾ سويندم به خوا ئيوه پرسيارتان لى نه كرى له وشته ي ئيوه له جيهاندا به درو هه لتان به ستوه كه ئيوه نه ليين نه وبتانه خوان و بو نه وان هه يه شتى له دارايى خوَتان

﴿ وَيَجْعَلُونَ لِلَّهِ الْبَنَاتِ سُبْحَانَهُ وَلَهُمْ مَا يَشْتَهُونَ ﴾ وەبت پەرستان دائەنن بۆ خوا چەندین کچی، هەندێ لەهۆزەکانی قورەیش ئەیان ووت: فریشتەکان کچی خوان، ئەوەندەنەزان و بێ ئەقڵیوون ئەوشتانەی خۆیان خراپ بون ئەیان کرد بەهی خوا لەکج دانان بۆی، خوا پاک و خاوەنە لەوێ ئەوان ئەیانکەن بەهی خوا و ئەیان کەن بەکچی ئەو بۆ خۆیان دائەنن شتی خۆیان ئارەزوو ئەکەن و پێیان خۆشە وەک کور بێ .

﴿ وَإِذَا بُشِّرَ أَحَدُهُم بِالْأُنثَىٰ ظَلَّ وَجْهُهُ مُسْوَدًّا وَهُوَ كَظِيمٌ ﴾ وە هەرکاتێ موزدە بدرايه بەیەکی لەو بێ باوەرپانە بەبونی منالێکی مێنە روی رەش هەلئەگەرپاو، ئەو کەسە دلی پرئەبوو لە خەفەتی ئەوێ ژنەکی کچی بوو. بەداخووە لەگەڵ ئەو فەرمودەیی خواپەدا زۆربەیی موسلمانان لایان گران و ناخۆشە کچیان بێ.

﴿ يَتَوَارَىٰ مِنَ الْقَوْمِ مِنْ سُوءِ مَا بُشِّرَ بِهِ ﴾ ئەو کەسە کچی ئەبوو خۆی پەنھان ئەدا لەخزم و دۆستەکانی لەبەر خراپی شتی موزدەیی بێ درابو کە کچی بو، بەسەرگەردانی هاتوچۆی ئەکرد چ شتی بکا ؟.

﴿ أَيْمِسْكُهُ عَلَىٰ هَوْنٍ أَمْ يَدُسُّهُ فِي التُّرَابِ ﴾ ئایا ئەو شتەیی پەیدا بوو لەکج رای گری و بیهێلێتەو لەسەر بێ ئابرویی و رسوایی یا دای پۆشی لەنیو خاکاو زیندە بەچالێ بکا؟ ﴿ أَلَا سَاءَ مَا يَحْمِلُونَ ﴾ نیو ناگادارین و بزانیان خراپ شتیکە بێ باوەرپان فەرمانی پێ ئەدەن کە کچیان لا بێ نرخەو ئەلێن: خوا کچی هەبە کەچی خۆیان کچی خۆیان زیندەبەچال ئەکەن و گلیان ئەدەن بەسەردا. ئەو بێ باوەرپانە لەکوشتی کچەکانیان چەند جووری بوون: هەندێکیان کچەکانیان لەسەر کیویکی بەرز ئەخستە خواریو، هەندێکیان زیندەبەچالێان ئەکردن و خۆلیان ئەدا بەسەریاندا، هەندێ تریان فەرپان ئەدایە نیو ئاوو ئەیان خنکاندن .

بۆ زانیین: لەم سەردەمەدا کەبۆشایی رام ئەکەن و ئەچنە نیو مانگ و ئەستێرەکان ئەلێن: ئەو کەسانەیی پێشوو کۆنەپەرست بوون و دور بوون لەشارستانیەت کەچی بێ دەنگن لەو کارە خراپانەیی رژیمی عێراق ئەیکا بەگەلی کوردی موسلمان، بۆ نمونە

له شاری هله بجهی شهید زورتر له شهش هزار کهسی به درمانی کیمیاوی شهید کرد و (۷۰۰) کهسی له گهل قادر ته گهرانیدا له نیو ناودا خنکاندنیان، سه دو هه شتا هزار کهس له دانشتوانی کورد به ناوی نه نفاله وه زینده به چال کرد. زور که سیشی له کوردانیان کوشت به سی داره و به خسته خواره و هیان له سهر فرو که داو به تاقی کردنه وهی گازی کیمیاوی و زور شتی تریش .

﴿ لِلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ مَثَلُ السُّوءِ ﴾ بۆ که سانیکی نه و تو ههیه باوهر به رۆزی دواپی نایهرن ره و شتی خراب له سته مکردن و تالان کردن و بی باوهری و پیوستی به منال بۆ خواو زینده به چال کردنی کچان و نه زانین و چهندین شتی خرابتر .

﴿ وَلِلَّهِ لَمَثَلُ الْأَعْيِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴾ شیوهی کرداری چاک له گه ورهیی و دادپه روهری و به کیتی وزانست و تواناو پاکیتی له منال و شتی تری بی نه ندازه و نایه نه ژماره . وه خواو زور گه وره و به ده سه لاته، هه مو شتی له جیگهی شیایوی خو یا دانه نی.

وَلَوْ يُؤَاخِذُ اللَّهُ النَّاسَ بِظُلْمِهِمْ مَا تَرَكَ عَلَيْهِمْ دَابَّةً وَلَكِنْ يُؤَخِّرُهُمْ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى فَإِذَا جَاءَ أَجْلُهُمْ لَا يَسْتَحْضِرُونَ سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ ﴿١١﴾ وَيَجْعَلُونَ لِلَّهِ مَا يَكْرَهُونَ وَتَصِفُ أَلْسِنَتُهُمُ الْكَذِبَ أَنَّ لَهُمُ الْحُسْنَىٰ لَا جَرَمَ أَنَّ لَهُمُ النَّارَ وَأَنَّهُمْ مُّفْرَطُونَ ﴿١٢﴾ تَاللَّهِ لَقَدْ أَرْسَلْنَا إِلَىٰ أُمَمٍ مِّن قَبْلِكَ فَرِيقٌ مِّنْهُمْ الشَّيْطَانُ أَعْمَاهُمْ فَهُمْ وَلِيَّهُمُ الْيَوْمَ وَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١٣﴾ وَمَا أَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ إِلَّا لِتُبَيِّنَ لَهُمُ

الَّذِي أَخْلَفُوا فِيهِ وَهْدَىٰ وَرَحْمَةً لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ

﴿ وَلَوْ يُؤَاخِذُ اللَّهُ النَّاسَ بِظُلْمِهِمْ مَا تَرَكَ عَلَيْهَا مِنْ دَابَّةٍ ﴾ وه نه گهر خوا سزای نادهمیزاد بدا به هوی سته مگردنانه وه به هوی بی فرمانی خواوه نهی نه هیشت به سهر زهویه وه هیچ شتی بروا به سهر زهویه وه ، به گورجی سزای بو نه ناردنه خواره وه و بنه بری نه کردن . نادهمیزاد سته میان زوره : سته مگردنانه له خوا به وهی باوهی پی ناهیتن و هاو بهش و منالی بو دانه نین . سته میان له نادهمیزاد به وهی نه یان چه وسینه وه و نه یان که نه به کزیله و سهر چاوهی ژیانان داگیر نه که نه ، سته میان له خویان به وهی خویان به گه وره نه گرن .

﴿ وَلَكِنْ يُؤَخِّرُهُمْ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى فَإِذَا جَاءَ أَجْلُهُمْ لَا يَسْتَخِرُونَ سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ ﴾ وه به لایم خوا نه وان دو وانه خوا مؤله تیان نه دا بو لای کاتیکی دیاری کراو و ناوبراو له لایه ن خواوه به لکو په شیمان بنه وه له و سته م گردنه ی خویان ، دواپی کاتی چو بو لای نه وان نه و کاته ی بو نه وان دیاری کراوه که خوا ویستویه تی له ناویان بیا نه وان که مترین کات دوانا که ون و پیشی ناکه ون به چرکه یه له و ماوه یه دا .

﴿ وَيَجْعَلُونَ لِلَّهِ مَا يَكْرَهُونَ ﴾ وه بت په رستان دانه نین بو خوا شتی نه وان به لایانه وه ناخو شه و بو خویانی دانانین له کچ و بی تر خترین سامان و شتی چاک بو خویان دانه نین .
﴿ وَتَصِفُ أَلْسِنَتُهُمُ الْكَلْبَ بِأَنَّهُمْ الْخُسْنَى ﴾ وه دروو بوختان نه لنین به زمانی خویان که بو نه وان هیه لای خوا چاکترین شت که به ههشت و کور و سامانی زور له گهل نه وه یشدا باوه ر به خوا نایه رن نه لنین : خوا کچی هیه و نیمه کورمان هیه . نه لنین : نه گهر موحه مد راست بکات له زیندوو بونه وهی مردوواندا نیمه نه گهرینه وه بو لای خوا به پله ی یه رزه وه .

﴿ لَا جَرَمَ لَهُمُ النَّارُ إِنَّهُمْ مُّفْرَطُونَ ﴾ بیگومان به راستی بو بت په رستان هیه ناگری دوزه خ ، نه و گومانه ی نه وان پوچ و بوختانه و ، به راستی نه وان پیش نه خراین بو لای ناگری دوزه خ .

له پاش باسکردنی خرابه و پاداشتی بی باوه ران، خوای مه زن دل خوشی پیغمه ر
ته داته وه و نه فهر موی:

﴿ تَاللّٰهِ لَقَدْ اَرْسَلْنَا اِلٰى اَمَمٍ مِّنْ قَبْلِكَ ﴾ سویند به خوا: به راستی نیمه ره وانه مان کرده
بو لای نه و نه ته وانه ی له پیش تو وه بوون پیغمه ران بویان، زور به بی شهرمانه و ه لای
پیغمه ر کانیان نه دایه وه و رو یان لی و ه رنه گیران و نازاریان نه دان، بی باوه ران ه ر
له کونه وه ره وشتیان و ابوه، وینه ی بت په رستانی نیستا که رو له تو و ه رنه گیران و نازاری
تو نه دهن .

﴿ فَرِيقٌ لَهُمُ الشَّيْطَانُ اَعْمَالُهُمْ فَهُمْ وِلَهُمُ الْيَوْمَ وَلَهُمْ عَذَابٌ اَلِيمٌ ﴾ دوا ی شهبتان بو
نه وانی نه پرازانده وه کرده وه خرابه کانیان و لایانی جوان نه کرد، دوا ی شهبتان له م روژه ی
جیهاندا یاریده رو دوستیانه ه ربه و جو ره ی ش شهبتان یاریده دهری گه لانی پیشو بو وه، بو
بی باوه ران هیه سزایه کی خاوه ن نازار له تو لسه ی نه و ه دا شهبتان یاریده دهریان بو وه
له دوار و ژدا .

﴿ وَمَا اَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ اِلَّا لِيُبَيِّنَ لَكُمْ الَّذِي اَخْتَلَفْتُمْ فِيْهِ ﴾ وه نیمه قورئاغان
ره وانه کرده وه سه ر تو مه گه ر بو نه وه ی تو رو نی بکه یته وه بو نه دهمیزاد شتیکی نه و تو
نه وان بیریان جیاوازی په کتره له وشته دا وه که په کیتی خوا و توانای خوا و زیندو بوونه وه ی
روژی دوا ی و ه رگرتنی پاداشت .

﴿ وَهَدٰى وَّرَحْمَةً لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُوْنَ ﴾ وه نه و نامه یه مان نه نار دوه ته خواره وه مه گه ر بو روون
کردنه وه بو راغوبی و شاره زایی و بو میهره بانی و به خشش بو تا قمی باوه ر به خوا
وبه پیغمه ر نه هین .

دوا ی نه وی خوای مه زن باسی چاکه کانی خو ی کرد که به خشویه به نه دهمیزاد ،
ته فهر موی:

وَاللّٰهُ اَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَاحْيَا بِهٖ الْاَرْضَۃَۤ اٰنْۢ بَعْدَ مَوْتِهَاۚ اِنَّ فِيْ ذٰلِكَ

لَايَةً لِّقَوْمٍ يَسْمَعُونَ ﴿٦٥﴾ وَإِنْ لَكُمْ فِي الْأَنْعَامِ لَعِبْرَةٌ تَسْتَفِيدُونَ
 فِي بُطُونِهِمْ مِنْ بَيْنِ فَرْثٍ وَدَمٍ لَنَا خَالِصًا مَّا يَغَّا لِلشَّارِبِينَ ﴿٦٦﴾
 وَمِنْ ثَمَرَاتِ النَّخِيلِ وَالْأَعْنَابِ تَتَّخِذُونَ مِنْهُ سَكَرًا وَرِزْقًا
 حَسَنًا إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ﴿٦٧﴾ وَأَوْحَى رَبُّكَ إِلَى النَّحْلِ
 أَنْ اتَّخِذِي مِنَ الْجِبَالِ بُيُوتًا وَمِنَ الشَّجَرِ وَمِمَّا يَعْرِشُونَ ﴿٦٨﴾ ثُمَّ كُلِي
 مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ فَاسْلُكِي سُبُلَ رَبِّكِ ذُلًّا يَخْرُجُ مِنْ بُطُونِهَا
 شَرَابٌ مُخْتَلِفٌ أَلْوَنُهُ فِيهِ شِفَاءٌ لِلنَّاسِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ
 يَتَفَكَّرُونَ ﴿٦٩﴾

﴿ وَاللَّهُ أَنْزَلَ مِنَ الْمَاءِ مَاءً فَأَخْيَا بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا ﴾ وه خوا له هه وره وه ناردويه تيه
 خواره وه ناوی، دوايي خوا زيندوی کرده ته وه بوژانويه تيه وه به وئاوه زهوی له دواي
 مردني و ووشکبوني، هه تا له و زهويه دا گژوگيا و درهخت و دانه و تله ي بي سهوز بي و
 خوتان و نازالتان بيخونه وه و باخ و بوستانه کانيان بي تاوبدهن، پيت و فهري زهوی زور
 بي بو ژياني ناده ميزاد .

﴿ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَسْمَعُونَ ﴾ به راستي ههيه له و شتانه ي باسکران نيشانه و
 به لگهي به هيز له سهر تواناي خوا بو تاقي قورئان بيسن و له ماناکهي بگهن و بيري لي
 بکه نه وه و به دليکي دادبه روه رانه وي لايه ني .

﴿ وَ إِنَّ لَكُمْ فِي الْأَنْعَامِ لَعِبْرَةً لُّتُسْقِيَكُمْ مِمَّا فِي بُطُونِهِ مِنْ بَيْنِ فَرْثٍ وَ دَمٍ لَبَنًا خَالِصًا سَائِغًا لِلشَّارِبِينَ ﴾
 وه‌به‌راستی هه‌یه بو سوودی ئیوه له‌چوارپیکانا که بز و مه‌رو گاو هوشترن ناموژگاری و ته‌می کردنی ئیوه، ئیمه دهرخواردی ئیوه‌ی نه‌دهین هه‌ندی له‌وشته له‌نیو وورگی هه‌ندی له‌و چوارپییانه‌دایه شیریکی پاک و خاوین به‌باشی نه‌رواته خواره‌وه به‌قورگی نه‌و که‌سانه‌دا نه‌یخونه‌وه نه‌و شیره دیته دهره‌وه له‌نیوان شیاکه‌ی توواوه‌وه خویتدا .

زانایان ته‌لین: گیانداران گیاکان ته‌خون، دوا‌ی تووانه‌وه‌ی گیاکه ریخۆل کانیان ته‌وه‌ی زانیان هه‌یه فره‌ی نه‌دهنه دهره‌وه، ریخۆله‌کان ته‌وه‌ی سوودی هه‌بی ته‌ی مژن و ته‌بی به‌خوین و نه‌روا به‌نیو ده‌مار و له‌وه‌کانا، هه‌تا هه‌ندی له‌و خویتنه ته‌چیته ناو گووانه‌وه ته‌بی به‌شیریکی پاک و پالفته کراو .

﴿ وَمِنْ ثَمَرَاتِ النَّخِيلِ وَالْأَعْنَابِ تَتَّخِذُونَ مِنْهُ سَكَرًا وَرِزْقًا حَسَنًا ﴾ وه‌ئیمه دره‌خواردی ئیوه‌ی نه‌دهین له‌ گوشرای به‌ره‌می خورماو تری ئیوه له‌و گوشراوه دروست نه‌که‌ن شتی ئاده‌میزاد سه‌رخۆش نه‌کا له‌مه‌یی و جگه‌ی مه‌ی. ته‌وه‌ی لی‌ره دهرته‌که‌وی له‌ووشه‌ی (سکرا) هه‌موو خواردنه‌وه‌یه‌که که‌سه‌رخۆش که‌ریی. ئیتر مه‌ی بی یا جگه‌ی مه‌ی. نه‌م ئایه‌ته ئاماژه‌ی بو فه‌رمانی شتی نه‌کردوه سه‌رخۆش که‌ریی ره‌وایه یانه، به‌لکو خوا‌ی مه‌زنه‌بازی ره‌وشتی ئاده‌میزاد نه‌کا که‌له‌به‌ره‌می دره‌ختی خورماو تری خواردنه‌می شیرین و خۆشو به‌تام وه‌ک خورما و میوژو تری و سرکه‌و دۆشاو و باسوق و شتی تریش. هه‌ندی له‌زانایان ته‌لین: مه‌به‌ست له‌سه‌کر شتی‌که قه‌ده‌غه بی و مه‌به‌ست له‌رزق شتی‌که ره‌وا بی .

﴿ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ﴾ به‌راستی هه‌یه له‌وانه‌ی باسکران و دروست نه‌کرین له‌به‌ره‌می خورماو تری به‌لگه‌ی به‌هێر بو که‌سانی خاوه‌نی نه‌قل بن و نه‌قلی خو‌یان بجه‌نه‌کار له‌سه‌ر یه‌کی‌تی خواو توانای خوا .

﴿ وَ أَوْحَىٰ رَبُّكَ إِلَى النَّحْلِ أَنِ اتَّخِذِي مِنَ الْجِبَالِ بُيُوتًا وَمِنَ الشَّجَرِ ﴾ وه پدروه ردگاری
تو فرمانی خوی ناردوه بولای میش هدنگ و فیروی نهوی کرد که دروست بکا بوخوی
چندین خانو له کیوه کان و له دره خته کان به بی نهوهی ناده میزاد به ختوی بکهن، بو
نهوهی لهو خانواندها ههنگوینی تی بکهن .

﴿ وَمِمَّا يَغْرِثُونَ ﴾ وه دروستیش بکهن چندین خانوی شهش سوچ له ههندی لهو
شتهی بهرز نه بهوهو ناده میزاد نه یانکهن به که پر بو نهو میش ههنگانهی ناده میزاد
به ختویان نه کهن .

﴿ تَمَّ كُلِّي مِمَّ كُلِّ الثَّمَرَاتِ ﴾ له پاشا تو میش هدنگ بخون له ههموو جوړه
میوه کان و له گول و شینایی روه که کان به ههموو جوړه تامیکیانهوه له هه رکامیکیان
ناره زووت ههیهو شیله کانی بمژن .

﴿ فَاسْأَلْكَ سُبُلَ رَبِّكَ ذُلًّا ﴾ دواپی تو میش هدنگ برپو بهو ریگیاندها
پدروه ردگاری تو بوی رام کردوی بوی ناماد کردوی .

﴿ يَخْرُجُ مِنْ بُطُونِهَا شَرَابٌ مُخْتَلِفٌ أَلْوَانُهُ ﴾ دیته دهرهوه له وورگی نهو میش
ههنگهوه و له ده میوهوه جوړه خوارد هه نهی به که بریتله ههنگوین، هه یانه رهنگی سپیهو
هه یانه زه ورده یا سور یا ره شه به گویره ی خوارد هه نهیه که ی و به گویره ی ته مه نی میشه که
له جوانی و پیریدا و زور مانه وهی له جیگه ی خویا، نه گهر میشه که ته مه نی که م بی
ههنگوینه که ی سپیه، مام ناوه ندی زه رده، ته مه نی زوری رهش نه بی، وایش نه بی رهش و
سهوز نه بی .

﴿ فِيهِ شِفَاءٌ لِلنَّاسِ ﴾ لهو ههنگوینه دا ههیه رزگار بوون بو ناه میزاد له زور نه خوشی،
وه که مخوتی و خرابی توانده وهی خوارد هه نهی و ناوسانی پوک و سی و میزلدان و
نه خوشی جگه رو نه خوشی تر .

﴿ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ﴾ به راستی ههیه له فهرانلدان و فیر کردنی میش
هدنگ و زانین و کرده وهی سه رسورینه ری میش هدنگ به لگه ی به هیژ بو تاقمی بیر
بکه نهوه له بونه وهران و توانای بی وینه ی خواو نهو زانستیه داوتی به میش هدنگ .

دوای نه‌وه‌ی خ‌وای مه‌زن باسی توانای زوری خ‌وی کرد ، وه‌ك بارینی باران
له‌ئاسمانه‌وه‌و نه‌وشتانه‌ی له‌جوار بی دروستی کردون ، باسی به‌ره‌می میوه‌کان و میش
ه‌دنگی کرده ، فه‌رمان نه‌دا به‌ئاده‌میزاد بیر له‌خ‌ویان بکه‌نه‌وه‌ چون دروست کراون و
هاتونه‌ته بونه‌وه ، نه‌فه‌رموی :

وَاللّٰهُ خَلَقَكُمْ ثُمَّ يُوفِّقُكُمْ وَمِنْكُمْ مَنْ يُدْخِلُ فِي الْاٰزَلِ
الْعُمْرِ لِكِي لَا يَعْلَمَ بَعْدَ عِلْمٍ شَيْئًا اِنَّ اللّٰهَ عَلِيْمٌ قَدِيْرٌ ﴿٧٠﴾ وَاللّٰهُ
فَضَّلَ بَعْضَكُمْ عَلٰی بَعْضٍ فِي الرِّزْقِ فَمَا الَّذِيْنَ فُضِّلُوْا بِرَاٰی
رِزْقِهِمْ عَلٰی مَا مَلَكَتْ اَيْْمَانُهُمْ فَهُمْ فِيْهِ سَوَآءٌ اَفَبِنِعْمَةِ
اللّٰهِ يَجْحَدُوْنَ ﴿٧١﴾ وَاللّٰهُ جَعَلَ لَكُمْ مِنْ اَنْفُسِكُمْ اَزْوَاجًا
وَجَعَلَ لَكُمْ مِنْ اَزْوَاجِكُمْ بَنِيْنَ وَحَفَدَةً وَرِزْقَكُمْ مِنْ
الطَّيِّبَاتِ اَفَبِالْبَاطِلِ يُؤْمِنُوْنَ وَبِنِعْمَتِ اللّٰهِ هُمْ يَكْفُرُوْنَ ﴿٧٢﴾
وَيَعْبُدُوْنَ مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ مَا لَا يَمْلِكُ لَهُمْ رِزْقًا مِّنَ السَّمٰوٰتِ
وَالْاَرْضِ شَيْئًا وَلَا يَسْتَطِيعُوْنَ ﴿٧٣﴾ فَلَا تَضُرُّهُ اَلْاَمْثَالُ
اِنَّ اللّٰهَ يَعْلَمُ وَاَنْتُمْ لَا تَعْلَمُوْنَ ﴿٧٤﴾

﴿ وَاَللهُ خَلَقَكُمْ ثُمَّ يَتَوَفَّاكُمْ ﴾ وه‌خوا ئیوه‌ی دروست کرده له‌نه‌بونه‌وه ، له‌پاشا
ئیوه‌ نه‌مرینی له‌جهاندا ، د‌وایی بو جاری تر زیندووتان نه‌کاته‌وه‌ له‌ روژی د‌واییدا ، هه‌تانه
به‌ منالی وه‌هیشتانه‌ له‌ ته‌مه‌نی گه‌وره‌یدا نه‌تان مرینی .

﴿ وَمِنْكُمْ مَنْ يُرُدُّ إِلَى أَرْدَلِ الْعُمْرِ ﴾ وهه ندى له نيوه كه سيكه نه گير رته وه بؤ لای
بی تر خترين ته مهن و پير نه بی وهك منالی لی دی، پیوستی به وه هدیة ناگاداری بکری
وبه خیر بکری وئشه کانی بؤ بسازی.

بؤ زانین: بؤ ناده میزاد چهند پله یه هه یه که به و پلانی دا تی پرنه بی: له منالی وه بؤ لای
نریکبون له بالغی، له ویشه وه بؤ لای لاوی، دوا بی بؤ لای گه وره بی و بؤ لای پیری، هه تا
وای لی دیت نه ندامه کانی په کیان نه که وی و وای به سهر دی بی هوش و پیری نامیتی، وهك
خوا نه فهر موی:

﴿ لِكَيْ لَا يَعْلَمَ مِنْ بَعْدِ عِلْمٍ شَيْئًا وَاللَّهُ عَلِيمٌ قَدِيرٌ ﴾ هه تا وای لی دیت هیچ شتی نازانی
له دوا ی نه وه ی خاوه نی زانینی زور شت بوه، به جور یکی لی دیت وهك منالی وزور شتی
له پیر نه چته وه به وه ی پیری وه. به راستی خوا هه موو شتی نه وزانی و به نندازه ی ته مهنی
هه مو که سی نه زانی که به و پلانه نه روا، خاوه نی توانایه وهه ندى کهس به منالی یا به لاوی
نه مرنی، پیر هکان ته مهن دريژ نه کا به گوریه ی وستی خوی.

﴿ وَاللَّهُ فَضَّلَ بَعْضَكُمْ عَلَى بَعْضٍ فِي الرِّزْقِ ﴾ وه خوا ریزی هه ندى له نيوه داوه
به سهر هه ندى تر تانا، هه ندى کیان ساماندارن و هه ندى تریان هه ژارن، هه تانه سهر به ستن و
هه تانه به نده و کزیله ن.

نه وانه تان ساماندارن له بهر ژیری و کوشش و خور ماندو کردنه وه نه که ساماندارن،
نه وانه تان هه ژارن له بهر کهم نه قلی و کوشش نه کردنه وه نه، زور مروقی به توانا و ژیر
ته مهنی خوی دائه نی بؤ که می دارایی که چی دهستی ناکه وی، زور ناده میزادی بی نرخی و
کهم نه قل هدیة دهر گای جیهانی بؤ نه کر ته وه. که واته نه و به شکردنه به دهستی که سیکه
ههر شتی ناره زوی بکا نه یکا که خوی مه زنه.

﴿ فَمَا الَّذِينَ فَضَّلُوا بِرَادٍ رَزَقَهُمْ عَلَى مِمَّا لَكَتَ إِيْمَانُهُمْ ﴾ دوا بی که سانیکی نه و تو
پر تریان گیاره به گه وره بی و سامان و ریزی زور نابه خشن و ریزی زور ناده ن
به به نده و کزیله کانیان، نایانه وی بن به هاوبه شی نه وان له سامان و نه یانه وی پله یان

له خوځيان نرم ترې كه چي رږزي دهرې بنده كانيان نين بهو رږزيه له لای ته وانه. به لكو رږزي دهرې همو كه سې هدر خوايه به ته نها. به لام رږزي ته واني داو ته ده ستي گه ووره كانيان .

﴿ فَهُمْ فِيهِ سَوَاءٌ ﴾ دوايي همو يه كي له گه ووره كان و له بنده كان يه كسانن لهو رږزي و سامانه دا، كه واته پيوسته گه ووره كان گومان نه بن ته واني رږزي دهرې به خپو كه ري بنده كانيان و ته واني رږزي ته به خشن به واني .

﴿ أَفَبِعَمَلِهِ يَمْتَدُونَ ﴾ نايا دوايي بو بت په رستان باوه ريان به چا كه ي خوا نيهو هاو به شي بو دائه نين. زور جيگه ي سه رسو پرمانه بت په رستان بنده كاني خوځيان ناكه ن به هاو به شي خوځيان له دارايي و رږزي دا و نايانه وي به شيان بي له دارايي دا كه چي ته واني هاو به شي بو خوا دائه نين. به گوږه ي گوماني خوځيان پله ي خوا نرم تره له پله ي ته واني .

بو باش ر وون كړ دنه وه ي ته وانه فو موده ي خوايه: بت په رستان هاو به شيان بو خوا دائه نا، دوايي خواي مه زن وه لاميان ته داته وه و نه فو موي: نه ي بت په رستان : ئيوه رازي نابن بنده كانتان هاو به شي ئيوه بن له دارايي خوځان و ئيوه ته واني يه كسان بن له رږزي و له دارايي ئيوه دا، كاتي ئيوه رازي نابن بو خوځان يه كسان بن ئيوه بنده كانتان له وشته ي هه تانه، چو ن بنده كاني ئيمه نه كهن به هاو به شي ئيمه له دروست كړ دني بونه وهراندا، نايا پله ي خوا كه م تره له پله ي ئيوه. به چ به لگه يه ئيوه ته يلين: به كانه و جگه ي به كانه خاوه ني شتي كن له گه ل خوا دا و لايان هه يه همو شتي .

﴿ وَاللَّهُ جَعَلَ لَكُم مِّنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا ﴾ وه خوا دروستي كړ دوه يو ئيوه له رگه زي خوځان زن و هاو سه ره كانتان، هه تا كومه كيتان پي نكه ن و هاو به شتان بن له همو رويكه وه به خو شه ويستي وبه ميهره بانيه وه. دواي ته وه ي خوا باسي چا كه ي ژنهي تاني كړ د، باسي چا كه ي منال نه كار جواني جيهانن .

﴿ وَجَعَلَ لَكُم مِّنْ أَزْوَاجِكُمْ بَنِينَ وَحَفَدَةً ﴾ وه خوا دروستي كړ دوه يو ئيوه كورو نه وه كانتان له ژنه كاني خوځان، هه تا به واني دلخوش بن و ياريده دهر تان بن له پيدا كړ دني هوي ژيان تان .

﴿ وَرَزَقَكُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ ﴾ وه خوا رۆزی ئیوهی داوه و به خێوتان نه کا له خواردهمه نه پاك و به تامه گان، بهرگ و ئازالی داونه تی خوتانی بی دابوشتن و سوود له بهر و بومی ئازاله کانتان و بهر بگرن.

بۆ زانین: زانایان بیران جیاوازه له مانای (حَفَدَةً) ئه وهی چاکتر بی مه بهسته له هه مو که سی یاریده ی مروف بدا له کار و باریا.

﴿ أَفِالْبَاطِلِ يُؤْمِنُونَ وَبِنِعْمَةِ اللَّهِ هُمْ يَكْفُرُونَ ﴾ ئایا دوا ی ئه وه هه مو چاکانه چۆن باوه ر نه کهن ئه وه شته پرو پوچانه و به ته کان نه کهن به هاویه شی خوا، یا به ته نه ها باوه ر به وانه نه هیئن و ئه وان سوپاسی خوا ناکهن وله رۆزی خوا نه خۆن و جگهی خوا نه په رستن. وه ک خوا نه فخر موی:

﴿ وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَمْلِكُ لَهُمْ رِزْقًا مِنَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ شَيْئًا وَلَا يَسْتَطِيعُونَ ﴾ وه له جگهی خوا شتی نه په رستن خاوه ن رۆزی نه بۆ ئه وان که له ئاسمانه کانه وه پهیدا ئه بن وه ک باران وله زه وهی پهیدا ئه بن وه ک روه که کان و کانه گان و، توانای هیچ شتیان نه وه شایسته ی ئه وه یان نه بن به خاوه نی هیچ شتی.

﴿ فَلَا تَضْرِبُوا اللَّهَ الْأَمْثَالَ ﴾ دوا یی ئیوه مه گیرن بۆ خوا چه ن دین و ئه نه بۆ خوا و ئه نه ی تیه و بهر او زدی خوا وه ک هیچ شتی مه کهن و خوا له هیچ ناچی.

﴿ إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴾ به راستی خوا نه زانی به پوچی شتی ئیوه پشتی بی نه به ستن و نه لێن: په رستی بهنده کانی خوا با شتر گه وره یی خوا ده ر نه خا، خوا نه زانی به و تاوانه گه وره ی ئیوه، ئیوه نازان به هه له ی خوتان و و ئه نه ی بۆ دانه نین.

پاش ئه وه ی خوا روونی کرده وه ناشاره زایی بت په رستانه ها و به ش دانان بۆ خواله په رستندا به شتی نه خاوه نی سودن بۆ خویان و نه بۆ جگهی خویان، خوا و ئه نه ی لێ نه دا بۆ رو ن کردنه وه ی توانا و به کیتی خوی له هه مو رو یکه وه، ئه فخر موی:

ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا عَبْدًا

مَمْلُوكًا لَا يَقْدِرُ عَلَى شَيْءٍ وَمَنْ رَزَقْنَاهُ مِنْ آرِزْقًا حَسَنًا

فَهُوَ يَنْفِقُ مِنْهُ سِرًّا وَجَهْرًا هَلْ يَسْتَوُونَ الْحَمْدُ لِلَّهِ
 بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٧٥﴾ وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا رَجُلَيْنِ
 أَحَدُهُمَا أَبْكَمُ لَا يَقْدِرُ عَلَى شَيْءٍ وَهُوَ كَلٌّ عَلَى
 مَوْلَاهُ أَيْنَمَا يُوَجِّههُ لَا يَأْتِ بِخَيْرٍ هَلْ يَسْتَوِي هُوَ وَمَنْ
 يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَهُوَ عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٧٦﴾ وَلِلَّهِ غَيْبُ
 السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا أَمْرُ السَّاعَةِ إِلَّا كَلَمْحِ الْبَصَرِ
 أَوْ هُوَ أَقْرَبُ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٧٧﴾

﴿ ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا عَبْدًا مَمْلُوكًا لَا يَقْدِرُ عَلَى شَيْءٍ ﴾ خوا وينهيه لی نهدا له باره ی
 گه وره یی خو ی و بی نرخی نه ویتانه نه وان نه یان په رستن له جگه ی خوا به به نده یه دارایی
 که سی بی و توانای به سهر هیچ شتی کا نه بی و سهر شور ی وستی جگه ی خو ی بی .
 ﴿ وَمَنْ رَزَقْنَاهُ رِزْقًا حَسَنًا ﴾ وه به که سی نیمه به خشیتیمان به و که سه رۆزی و دارایی
 پاک و خاوین به بی ماندو بون و بتوانی ده ستکاری دارایی خو ی بکا به همدو جو ری .
 ﴿ فَهُوَ يَنْفِقُ مِنْهُ سِرًّا وَعَلَانِيَةً ﴾ دوا یی نه و که سه به خش ی و ده ستکاری دارایی ورۆزی
 خو ی بکا به نه یی و به ناشکرا و باکی له که س نه بی و له که س نه تر سی . نایا نه و به نده بی
 ده سه لاته نه و که سه ی سهر به ست و به توانایه وه که یه ک وان و یه کسان؟ وه که خوا
 نه فهر موی:

﴿ فَهَلْ يَسْتَوُونَ ﴾ دوا یی نایا نه و به نده هه ژاره ی خاوه نی هیچ شتی نه و داراییه بو
 جگه ی خو ی و نه و مروه ساماندار و سهر به سته دارایی خو ی به بی ترس نه به خش ی وه که

یهك وان؟ ئیتر ئیوه چۆن ئەو بته بی توانان و ئەو خوایه كه ئیوه و ئەو بتانهیش بهنده و دروستكراوی ئەون ئەیان پەرستن .

﴿ الْحَمْدُ لِلَّهِ ﴾ سوپاس بۆ ئەو خوایه و بهندهی هەر بۆئەوه كه هیچ خوا نیه شایانی پەرستنی جگه ی ئەو، بونه وهران هه میوان بهنده ی ئەون

﴿ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴾ به لكو زۆرتر له وبت پەرستانه و بگره هه میویان نازانن سوپاس ئەبی هەر بۆ خوا بی به ته نهانها نهك بۆ جگه ی خوا و ئەبی پەرستن هەر بۆ خوا بی و هاو بهشی نه بی .

خوا ی مه زن وینه یه کی تری دوو هه م لی ئەدا له باره ی گه وری و توانای خو ی و بی نرخی و بی توانایی ئەو بتانه ئەوان ئەیان پەرستن له جگه ی خوا و نه فەر موی:

﴿ وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا رَجُلَيْنِ أَحَدُهُمَا أَبْكَمُ لَا يَقْدِرُ عَلَى شَيْءٍ ﴾ وه خوا وینه یه لی ئەدا به دوویاو یه کیکیان لال بی و توانای به سه ر هیچ شتیكا نه بی و هیچ شتی فی ر نه بوی و نه توانی گف تو گزیكا و خاوه نی هه ست و تیكه یشتن نه بوی .

﴿ وَهُوَ كُلٌّ عَلَى مَوْلَاهُ أَيْنَمَا يُوَجِّهْهُ لآيَاتٍ بَخِيرٍ ﴾ ئەو كه سه لاله باریکی گران بی به سه ر خاوه نه كه یه وه و نه توانی هیچ شتی پهیدا بكا خاوه نه كه ی بۆ هەر جیگه یه کی بنیری بۆ كردنی فەرمانی نایه ته وه به سه ر كه وتویی و به هیچ چاكه یه كه وه چونكه لاله و له هیچ شتی تی ناگا و ناتوانی گيرو گرتی خو ی بكا ته وه و توانای پرس یار كردنی نیه، هەر ئەبی كه س و كاری به خپوی بكن .

﴿ هَلْ يَسْتَوِي هُوَ وَمَنْ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَهُوَ عَلَى سِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴾ نایا ئەو كه سه لاله و كه سی فەرمان بدا به داد په روه ری و خاوه ن گف تو گو و هۆش و هه ست بی و ژیری و بتوانی فەرمان بدا به چاكه و به داد په روه ری وینه ی یه كن له راپه رینی فەرمانه كاندا و، ئەو كه سه خو ی له خو یا له سه ر ریگه ی راسته و بۆ هەر لایه کی بنیری به كه مترین كووش جی به جی ئەكات، ئیتر ئەی بت پەرستان ئیوه چۆن خوایه كه خاوه نی ئەو هه مو چاكه بیته ئه یكه ن به هاو بهشی به ردی تا شراوی دهستی خۆتان؟

﴿ وَلِلَّهِ غَيْبُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ﴾ وه بوخوایه زانینی نهینییه کانی ئاسمانه کان وزهوی

و هیچ شتی لهخوا پهنهان نیه . بهروژی دووایشهوه . کهخوا نهفهرموی:

﴿ وَمَا أَمْرُ السَّاعَةِ إِلَّا كَلَمْحِ الْبَصَرِ أَوْ هُوَ أَقْرَبُ ﴾ وه پیدابوون و هاتی روژی داوی

لهبه گورج هاتی نیه به ماوهیه مهگه بهئندازهی چاو نوقان کردنهوهیهتی، یاهااتی

روژی دواپی نزیکتره لهچاو نوقاندنی، چونکه چاونوقاندن پیوستی بهکاتی هیه، بهلام

فهرمانی خوا بی کاته وئهفهرموی:

بههرشتی بیهوی نهویش ئهبی کوتوپر . کهواته ئیوه تهمی خواربن و بترسن لههاتی

دوا روژ .

﴿ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴾ بهراستی خوا دهسهلاتی بهسهه ههمو شتیکا هیه و

ئهتهوانی ئیوه زیندوو بکاتهوه بو پرسیار و وهلام وپاداشت وتوله وهرگرتن .

لهپاشا خوای مهزن ههندی لهچاکه کانی خوئی جگهی ئهوانهیی پیشوو باس ئهکاو

ئهفهرموی:

وَاللَّهُ

أَخْرَجَكُمْ مِّنْ بُطُونِ أُمَّهَاتِكُمْ لَا تَعْلَمُونَ شَيْئًا وَجَعَلَ

لَكُمْ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَالْأَفْئِدَةَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

﴿ ٧٨ ﴾ الْمَيِّرُوا إِلَى الطَّيْرِ مُسَخَّرَاتٍ فِي جَوِّ السَّمَاءِ

مَا يُمْسِكُهُنَّ إِلَّا اللَّهُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿ ٧٩ ﴾

وَاللَّهُ جَعَلَ لَكُم مِّنْ بُيُوتِكُمْ سَكَنًا وَجَعَلَ لَكُم مِّنْ جُلُودِ
الْأَنْعَامِ بُيُوتًا تَسْتَخِفُّونَهَا يَوْمَ ظَعْنِكُمْ وَيَوْمَ إِقَامَتِكُمْ
وَمِنْ أَصْوَابِهَا وَأَوْبَارِهَا وَأَشْعَارِهَا أَثْنَاوَمِتْعًا إِلَىٰ حِينٍ
﴿ ٨٠ ﴾ وَاللَّهُ جَعَلَ لَكُم مِّمَّا خَلَقَ ظِلَالًا وَجَعَلَ لَكُم
مِّنَ الْجِبَالِ أَكْنَانًا وَجَعَلَ لَكُم سَرَابِيلَ تَقِيَكُم
الْحَرَّ وَسَرَابِيلَ تَقِيَكُم بِأَسْكُمْ كَذَلِكَ يَتِمُّ نِعْمَتُهُ
عَلَيْكُمْ لَعَلَّكُمْ تُشْكُرُونَ ﴿ ٨١ ﴾ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا عَلَيْكَ
الْبَلَاغُ الْمُبِينُ ﴿ ٨٢ ﴾ يَعْرِفُونَ نِعْمَتَ اللَّهِ ثُمَّ يُنْكِرُونَهَا
وَأَكْثَرُهُمُ الْكَافِرُونَ ﴿ ٨٣ ﴾

﴿ وَاللَّهُ أَخْرَجَكُمْ مِنْ بُطُونِ أُمَّهَاتِكُمْ لَا تَعْلَمُونَ شَيْئًا ﴾ وه خوا ئیوهی له منالدان وورگی
دایکتان هیناوه ته دهره وه هیج شتیکتان نه نه زانی له په یدا کردنی چاکه و خراپه و توانای
پاراستنی خو تانتان نه بوو کارو کرده وهی خو تانتان بو هه نه نه سورا مه گهر یه کی ئیوهی
پاریزایه له رووداو و چاکه ی بو بره خساندنايه .

﴿ وَجَعَلَ لَكُم السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴾ وه خوا داینا بو ئیوه گو یچکه بو
نه وهی شتی پی بیسن و نامه ی پی بیسن و چاوی پی به خشین هه تا دروست کراوه
سه رسوړینه ره کانی پی بینن و یه کی پی خواتان بو دهر که وی و دلی پیدان بو نه وهی
له مانای هه مو شتی بگن، بو نه وهی ئیوه سوپاسی خوا بگن له سهر نه و چاکانه .

بۆ زانبن: هه‌ندی که‌س گومانیان وایه ماده‌ی که‌ر و کویر خویان گوچکه‌و چاو و دلیان بۆ خویان په‌یدا کردوه. ئیمه وه‌لامیان نه‌ده‌یه‌وه نه‌وه‌ی شتیکی نه‌بی ناتوانی نه‌شته په‌یدا بکا له‌خویا، دووباره نه‌گه‌ر گیان وزانستی تایه‌ت بی بۆ ماده‌یه و نه‌وانه‌ی لی جو‌ی نه‌یه‌وه پیوسته هه‌مو ماده‌یه گو‌ی و چاو ودلی هه‌بی. نه‌گه‌ر نه‌و که‌سانه بلین به‌لی هه‌ندیکیان به‌وجۆره تایه‌تیه‌ن. ئیمه به‌وان نه‌لین: ئایا ئیوه نه‌بی بلین ماده‌ی به‌وجۆره هه‌ر نه‌وه گیان و زانست و هه‌ست په‌یدا بکه‌ن، یا نه‌و شته‌ئیه نه‌یلین، که‌واته پیوسته هه‌مو ماده‌یه کی خاوه‌ن گیان وه‌ستی، یا هه‌مویان خاوه‌نی گیان و هه‌ست نه‌بن، به‌هه‌ر جو‌ری بی نه‌وان بیلین، هه‌ردو داواکانیان پوچن، چونکه به‌چاو نه‌بیری هه‌ندی ماده‌ه وشک و بی‌گیان، هه‌ندی تریان زیندوو خاوه‌ن هه‌ستن. که‌واته به‌گویره‌ی نه‌و جو‌ره جیاوازیانه پیوسته جگه له‌ ماده هیزکی خاوه‌ن زانست هه‌بی زنده‌گانی و هه‌ست به‌خشی به‌هه‌ندی ماده و جگه‌ی ماده‌یه تر و پیوستی جیاوازی له‌نیوانیا هه‌بی.

﴿ أَوْ لَمْ يَرُدُّوا إِلَى الطَّيْرِ مُسَخَّرَاتٍ فِي جَوِّ السَّمَاءِ مَا يُمْسِكُهُنَّ إِلَّا اللَّهُ ﴾ ئایا ئاده‌میزاد بۆ نه‌یان روانیوه بۆ لای بالنده‌کان ئاماده‌کراون بۆ فرین له‌بۆشایی ئاسماندا و دوور له‌زه‌وی هیچ که‌سی رای نه‌گرتوون ناکه‌ونه خواره‌و مه‌گه‌ر هه‌ر خوا، نه‌گینا به‌و له‌شه‌گرانه‌وه هه‌یانه نه‌بویه بکه‌وتنایه خواره‌وه. خوای مه‌زن دووبالی دروست کردوه بۆ بالنده هه‌مو ئاماده‌یه کی تیدا دروست کردوه بتوانی به‌ری له‌ئاسماندا.

پرسیار/ ئاده‌میزاد فرۆکه‌ی دروست کردوه خیرایی رۆیشتنی له‌ده‌نگ زۆرت‌ره، ساروخیان دروست‌کردوه له‌کاتر میتریکا هه‌زاران میل نه‌پری و نه‌روا بۆلای مانگ و مه‌ریخ، مانگی ده‌ست‌کردیان دروست کردوه نه‌سورپته‌وه به‌ده‌وری زه‌ویدا و گفتو گو نه‌که‌ن له‌گه‌ل زانایان به‌زمانی خویان به‌شتی بیستن و بیسن، دوا‌یی بالنده له‌کوی و نه‌وانه له‌کوی که‌سه‌ر سورپته‌رت‌رن له‌بالنده.

وه‌لام / نه‌و پرسیاروداوا‌یه له‌ مرو‌فی ژیره‌وه زۆر جیگه‌ی سه‌رسورمانه‌و سه‌رگه‌ردان بو‌وه خو‌ی بی‌تا‌گا‌کردوه له‌و خوا‌یه‌ی نه‌وه‌قه‌له‌ی دروست کردوه که‌نه‌وشتانه‌ی په‌یدا

کردوه، نه گهر خاوه نی ویزدان بی ته ماشای خوئی و نه قلی خوئی نه کا زور گه وره ترن له دروستکردنی ساروخ و مانگی دهستکرد به لکو نه گهر خاوه نی ویزدان بیت نهی پروانی بولای دروست کردنی گهر دون که گه وره ترن له دروستکردنی ناده میزاد. نه وانه له لایه که وه وله لایه تره وه: نه و گفتوگوانه له باره ی بالنده وه یه، که بالنده یه ش له زینده وه رانه، فرۆکه و ساروخ و مانگی دهستکرد له بی گیانان. که واته نه و ره خنانه ی نیوه له جیگه ی خو یا نیه، زور رون و ناشکرایه که زانایانی ساروخ دروست که و هموزانایانی ناده میزاد و جنۆکه ناتوان می شوله یه یا شانده یه له بالی می شوله دروست بکه ن.

﴿ إِنَّ فِي ذَلِكَ لآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴾ به راستی هدی له ناماده کردنی بالنده بو فرین له بوشایی ناسمانا چندنین به لگه ی به هیتر و په ک خهر بو کومه لی باوه ریان به خواو نه و شتانه ی هاتون بو لای پیغه مدهر هبی.

﴿ وَجَعَلَ لَكُم مِّنْ بُيُوتِكُمْ سَكَنًا ﴾ وه خوا دروستی کردوه بو سوودی نیوه چنده خانویه بو کا کردن و دانیشتن له نیویانا که نیوه دروستیان نه که ن له به ردو دره خت و ناسن و چیمه نتو بو پشودانتان.

﴿ وَجَعَلَ لَكُم مِّنْ جُلُودِ الْأَنْعَامِ بُيُوتًا تَسْتَخِفُّونَهَا يَوْمَ ظَمْنِكُمْ وَيَوْمَ إِقَامَتِكُمْ ﴾ وه خوا دروستی کردوه بو نیوه له پیستی چوارپیکان چندنین خانوی هه لگرتیان سو که بو نیوه له رۆژی کوچ کردنتان و له رۆژی دانیشتنی نیوه دا یانی له هه ردوو کاته کانا هه لگرتیان گران یه.

بو زانین: خانو له یاسای نیسلامدا ریزی تاییه تی خوئی هدی وه چاکه کانی خوایه به سه ر به نه کانی وه، ریزی خانو نازانی مه گهر که سی خانوی نه بی. خانو ریزی تاییه تی هدی له لای نیسلام نابی به بی دهستور بچیته ژووره وه ی خانوی جگه ی خوت، زانایان نه لئین: نه گهر که سی له کونی که وه یا له جیگه یه تره وه ته ماشای خانوی که سی تری کرد بو خاوه ن خانوه که هدی سه رزه نشتی بکا، نه گهر هه ر به دره وام بو بوی هدی لی بی بدا، هه ر که سی ته ماشای جیگه ی دانیشتنی که سی تر بکا خاوه ن جیگه هه ردوو چاوی نه و که سه ی بو ره وایه کویری بکا و به ردی ووردی بو فره بدا.

﴿ وَمِنْ أَصْوَافِهَا وَأَوْبَارُهَا وَأَشْعَارُهَا أَثَاثًا وَ مَتَاعًا إِلَىٰ حِينٍ ﴾ وه خوا دروستی کردوه بۆ سوودی ئیوه له خوری مهر و له کورگی هوشتر وله موی بز شتی ئیوه پیوستیتان پیی هه بی بۆ راخستن و بیدهن به سه رخوتانا و بۆ بهرگ و کهل و په لی ترتان، به وینه ی به ره و قالی و له باد و چۆغه و بهر مال و چاتول و دهیان شتی تر، بۆ ئه وهیش سوودیان لی و هریگرن له جی به جی کردنی پیوستی خوتان و پینان رابویرن له ماوه ی ژبانی خوتانا له جیهاندا .
﴿ وَاللّٰهُ جَعَلَ لَكُم مِّمَّا خَلَقَ ظِلَالًا ﴾ وه خوا دروستی کردوه بۆ سوودی ئیوه له هه ندی له وشته ی دروستی کردون له سییه ره کانی خانو و دیوار و دره خته کان بۆ ئه وه ی خوتان پیاویرن له گهرما و له سه رما .

﴿ وَجَعَلَ لَكُم مِّنَ الْجِبَالِ أَكْنَانًا ﴾ وه خوا دروستی کردوه بۆ سوودی ئیوه چه ندین جیگه یه بۆ دانیشن له وانا له خانو و نه شکه وتی کیوه کان خوتان پیاویرن به وه ی ئه وانه وه له گهرما و سه رما، هه مو پیوستیه کانی ئاده میزاد چاکه ی خوان بۆیان بگره سییه ری هه وریش .

﴿ وَجَعَلَ لَكُم سَرَائِلَ تَقِيْكُمْ الْخُرُ وَ سَرَائِلَ تَقِيْكُمْ بِأَسْكُم ﴾ وه خوا دروستی کردوه بۆ سوودی ئیوه کراس و بهرگ له لۆکه و که تان و خوری و نسایلون و جگه ی ئه وانش هه تاخوتانی پی پیاویرن له گهرما و له سه رما و بۆی دروستکردون زرپی و تاس کلاو و هه مو چه کیکی تریتان پاریزی له ده ست دریزی دۆژمان و په لاماردانی درونده . وایش ئه بی نایه لن پیست و گوشت و ئیسکه کانتان برینداربن .

﴿ كَذٰلِكَ يَتِمُّ نِعْمَتُهُ عَلٰیكُمْ لَعَلَّكُمْ تُسْلِمُوْنَ ﴾ هه ر به و جوهری خوا ئه و هه مو چا کانه ی به خشی به ئیوه خوا چاکه ی خوی ئه ریژی به سه رتانا له هه ردوو جیهاندا بۆ ئه وه ی ئیوه سوپاسی خوا بکه نو بچوکی خوا بکه ن و چاوه روانی چاکه ی زۆر تر بکه ن .

خوای مه زن داوامان لی ئه کاسوپاسی خوا بکه ن له بهر ئه وه له مه و بهر خانوی دره خت و نه شکه وت و بهرگی لۆکه و خوری به خشیوه به ئاده میزادی ئه و کاتانه ی پیشوو، ئه ی ئیستا چۆن ئیمه سوپاسی زۆر تر بۆ خوا نه کهن که له ئالتوونی رهش جوهره ها چاکه و

سودی تیدایه بو ناده میزاد، چون سوپاسی خوانه کهین له جیاتی چوار پی و چاره وی و هیسرو گوی دریتو خانوی له بهرد تاشراو خوا ماشین و فروکه و کوشکی بلندی به خشیوه به ناده میزادی نه م سهردهمه .

﴿ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا عَلَيْكَ الْبَلَاءُ الْبَيْنُ ﴾ دوابی نه گهر ناده میزاد پشتیان کرده توو باوهریان نه هینا وازیان لی بهینه، دوابی تو بهراستی له سهر تو به راگه یاندنی تاشکرای بهیامی نیمه بهوان و پرسیار وپاداشت و توله یان له سهر نیمه .

﴿ يَعْرِفُونَ نِعْمَةَ اللَّهِ ثُمَّ يَنْكُرُونَهَا وَأَكْثَرُهُمُ الْكَافِرُونَ ﴾ ناده میزاد چاکه ی خوا نه زانن و نه یناسن له پاشا باوهر بهو چاکانه نایهرن، زور جیگه ی سهر سورمانه خوا به ختویان نه که چی له جگه ی خوا نه بهرستن و زورتر لهوان باوهر نایهرن و سوپاسی خوا ناکهن، بهلام که میکیان باوهر نه هینن و سوپاسی خوا نه کهن .

کاتی خوی مهزن باسی بت بهرستانی کرد، باسی به سهر هاتی بی باوهریان نه که له رژی دوا ییدا، که دروو بوختان سود بهوان ناگه یه نی و نه فهرموی :

وَيَوْمَ نَبْعَثُ مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ
شَهِيدًا ثُمَّ لَا يُؤْذَنُ لِلَّذِينَ كَفَرُوا وَلَا هُمْ يُسْتَعْنَبُونَ
﴿٨٤﴾ وَإِذْ أَرَأَى الَّذِينَ ظَلَمُوا الْعَذَابَ فَلَا يُخَفَّفُ عَنْهُمْ وَلَا هُمْ
يُنْظَرُونَ ﴿٨٥﴾ وَإِذْ أَرَأَى الَّذِينَ أَشْرَكُوا شُرَكَاءَهُمْ
قَالُوا رَبَّنَا هَؤُلَاءِ شُرَكَائُنَا الَّذِينَ كُنَّا نَدْعُوا مِنْ دُونِكَ
فَأَلْقُوا إِلَيْهِمُ الْقَوْلَ إِنَّكُمْ لَكَاذِبُونَ ﴿٨٦﴾ وَالْقَوَا

إِلَى اللَّهِ يَوْمَئِذٍ السَّلَامُ وَضَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ ﴿٨٧﴾
 الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ زِدْنَاهُمْ عَذَابًا فَوْقَ
 الْعَذَابِ بِمَا كَانُوا يُفْسِدُونَ ﴿٨٨﴾ وَيَوْمَ نَبْعَثُ فِي كُلِّ
 أُمَّةٍ شَهِيدًا عَلَيْهِمْ مِنْ أَنْفُسِهِمْ وَجِئْنَا بِكَ شَهِيدًا عَلَيْنَا
 هَؤُلَاءِ وَنَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ تِبْيَانًا لِكُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى
 وَرَحْمَةً وَبُشْرَى لِلْمُسْلِمِينَ ﴿٨٩﴾

﴿ وَيَوْمَ نَبْعَثُ مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ شَهِيدًا ﴾ وه تو بیرى نهو رۆژه بکهره وه بت په رستانی پی
 بز سینه نیمه زیندوو نه کهینه وه له هه مو نه ته وه یه شایه تی نه دا له سه ریان به باوه رهیتان و
 به باوه نه هیتانیا ن له رۆژی دوایدا .

﴿ ثُمَّ لَا يُؤْذَنُ لَهُمْ وَلَا هُمْ يُسْتَعْتَبُونَ ﴾ له پاشا بی باوه ران ده ستوریان پی نادری بیانو
 بهینه وه وه به وان نه پیژری نه مرو جیگه ی گفتوگو و بیانو هیتانه وه نیه و، ریگه به وان نادری
 داوای ره زامه ندی خوا بکه ن به گفتوگو یابه کردار، چونکه رۆژی دواپی رۆژی پرسیار و
 پاداشته نه که رۆژی داوا کردنی ره زامه ندی و کا کردن. یانی دوا ی شایه تی دانسی
 پیغمه ره کان گیروده ی شتیکی گرانتر نه بن و نایه لن گفتوگو بکه ن .

﴿ وَإِذَا رَأَى الَّذِينَ ظَلَمُوا الْعَذَابَ فَلَا يُخَفِّفُ عَنْهُمْ وَلَا هُمْ يُنْظَرُونَ ﴾ وه کاتی
 که سانیکى نه و تو سته میان کردوه له خو یان به بی فرمانی چاویان نه که وی به سزای خوا و
 سزایان نه درى له رۆژی دوایدا، دواپی نه و سزایه سوک ناکری له وان و نه وان مؤله تیان
 نادری و سزایان دواناخری .

﴿وَإِذَا رَأَى الَّذِينَ أَشْرَكُوا شَرَكَاهُمْ قَالُوا رَبُّنَا هَؤُلَاءِ شَرَكَاؤُنَا الَّذِينَ نَدْعُوا مِنْ دُونِكَ﴾
 وه کاتی له دوا رږژدا کهسانیکي نه وتو هاوبه شیان بو خوا دانه نا هاوبه شه کانی خویانیان
 بیني نه لین: نهی په روه ردگاری نیمه هاوبه شه کانی: نیمه ن نه و که سانه ی نه وتون نیمه
 نه مان په رستن و هاوارمان لیان نه کرد له جگه ی تو.

﴿فَالْقَوْلُ إِلَيْهِمْ الْقَوْلُ إِنَّكُمْ لَكَاذِبُونَ﴾ دوا یی خواکانی بت په رستان گفتوگو
 فره نه دهن بو لای بت په رستان وه لآمیان نه دهنه وه به راستی نیوه ی بت په رستان دروستان
 کرده له ناوانانی نیمه دا به خوا و نیمه بانگی نیوه مان نه کرده بو لای په رستنی نیمه.
 نه گهر پرسیار بکری و بیژری دور نیه خوا گیان بکا به به ریانو نه قلیان بداتی له رږژی
 دوا پیدا، بو نه وه ی بت په رستان به درو بځه نه وه. یاخوا جوړه گیانی بدایه به وان و هه موشتی
 بو خوا ناسانه .

﴿وَالْقَوْلُ إِلَى اللَّهِ يَوْمَئِذٍ السَّلَامُ وَضَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ﴾ وه بت په رستانو
 خواکانیان بچوکی و سهرشوری فره نه دهن لهو رږژه دا بو لای خواو فره مان به رداری خوا
 نه به ن ولانه چی و پوچ نه بیته وه له لای بت په رستان شتی نه وان به درو و به بوختان نه یان
 ووت نهوا نه خوا ی نیمه ن و یارمه تیمان نه دهن و به کان بیژاری خویان له وان دهر نه برن،
 هه مو بوختان که ری توله ی بوختانه که ی خویان وهر نه گرن له ورږژه سه خته دا .

﴿الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ زُجِّلَتْ لَهُمْ عَذَابٌ أَلْوَنٌ﴾
 کهسانیکي نه وتو باوه ربان نه هیناوه ورپگه یان گرتوه له ناده میزاد بو باوه رهینان به رپگه ی
 نایینی خوا نیمه زورته کهین بویان سزا له ژورور سزاوه به هو ی شتی که وه نه وان بلاویان
 نه کرده وه له خراپه، سزایه کیان له بهر رپگه گرتیان، سزایه تریان له سهر باوه نه هینان .
 ﴿وَيَوْمَ نَبْعَثُ فِي كُلِّ أُمَّةٍ شَهِيدًا عَلَيْهِمْ مِنْ أَنْفُسِهِمْ﴾ وه تو بیری رږژی بکه ره وه
 نیمه زیندو و نه کهینه وه له نیو هه مو نه ته وه یه کدا پیغمه ری له ره گه زی خویان شایه تی
 نه دهن له سهر نه و شتانه ی کردویانه له کرده وه ی چاک و خراب. بیگومان هه مو پیغمه ری
 نه بی به شایه تی نه ته وه که ی خویان .

﴿ وَجُنَا بَكَ شَهِيدَا عَلٰی هٰؤُلَاءِ ﴾ وه ئينه تۆش ئههين بۆ ئهوهی شایهتی بدهی
لهسه کردهوهی نهتهوه کهی خۆت لهجهاندا بهگشتی .

پرسیار/ بیگومان پیغمهر ﴿ ﷺ ﴾ نیراوه بۆ لای ههمو بونه وهران. کهواته چۆن
بهتایبهتی شایهتی ئهدا لهسه نهتهوه کهی خۆی ؟

وهلام / پیغمهر رای گهیانده به نهتهوه کهی خۆی و رای سپاردوون کهنایینی ئیسلام
رابگهیهنن بهئادهمیزاد چین له دوای چین لهپاش مردنسی خۆی لهههمو وجیگه و کاتیکا،
لهروژی دواییدا شایهتی ئهدا لهسه نهتهوه کهی خۆی رایان گهیانده یاکۆلیان داوه .

﴿ وَنَزَّلْنَا عَلَیكَ الْكِتَابَ تِبْيَانًا لِّكُلِّ شَیْءٍ وَهُدًى وَبُشْرَى لِلْمُسْلِمِینَ ﴾ وه ئیمه
ناردومانته خواره وه نامهیه کهقورئانه لهبهرنهوهی رون بکاتهوه بۆ ئادهمیزاد ههمو شتی
پهیهوندی بهباوه و دهستور و رهوشت ههیهو ، بهئامۆژگاری و تهمی کردنهوه ههبی
وبۆئهوهی راغومایی کهربی بۆیان. ریگهی راست ئهگهر داوای راغومایی بکهن
ومیهرهبانی و دیاریه بۆیان و موژده دهره بۆ ههم و نهو کهسانهی فهزمانبهردار و سهershۆری
فهزمانی خوان بهگشتی و بۆ مهسلمانان بهتایبهتی .

کاتی خوای مهزن رونی کردهوه بۆ ئادهمیزاد شتی شارهزایی کهرومیهرهبانی بی بۆ
پهیروانی ئایینی ئیسلام، لهم ئایهتانهی دواییدا باسی ئهو شتانه ئهکا ئهبنه هۆی بهختیاری
مروّف لهههردو و جهاندا و نهفهرموی:

إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ

وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَايَ ذِي الْقُرْبَىٰ وَيَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ

وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ

﴿ ١٠ ﴾ وَأَوْفُوا بِعَهْدِ اللَّهِ إِذَا عَاهَدْتُمْ وَلَا تَنْقُضُوا الْأَيْمَانَ

بَعْدَ تَوْكِيدِهَا وَقَدْ جَعَلْتُمُ اللَّهَ عَلَيْكُمْ كَفِيلًا إِنَّ
 اللَّهَ يَعْلَمُ مَا تَفْعَلُونَ ﴿٩١﴾ وَلَا تَكُونُوا كَالَّتِي نَقَضَتْ
 غَزْلَهَا مِنْ بَعْدِ قُوَّةٍ أَنْكَاثًا تَتَخَذُونَ آيْمَنَكُمْ دَخَلًا
 بَيْنَكُمْ أَنْ تَكُونَ أُمَّةٌ هِيَ أَرْبَى مِنْ أُمَّةٍ إِنَّمَا يَبْلُوكُمْ
 اللَّهُ بِهٖ وَلِيَبَيِّنَ لَكُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ مَا كُنتُمْ فِيهِ تَخِلِفُونَ ﴿٩٢﴾
 وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَعَلَكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَٰكِنْ يُضِلُّ مَنْ
 يَشَاءُ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ وَلَتَسْلُنَّ عَمَّا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٩٣﴾

﴿ إن الله يأمركم بالعدل والأحسان ﴾ بهراستی خوا فرمان نه‌دا به دادپه‌روه‌ری و به چاکه کردن و به جی هینانی فرمانه‌کانی خوا چاکه‌ش له‌گهل که‌سیکیش خراپه‌تان له‌گهل بکا، خوا نه‌به‌خشی به‌هم‌مو‌خواه‌ن مافی مافه‌که‌ی خوی و به‌ستم نه‌کردن، فرمان نه‌دا به دادپه‌روه‌ری له‌نیوان نیمه و له‌نیوان خوا‌دا به‌وه‌ی فرمانه‌کانی به‌جی‌گه‌ی خوی بگه‌یه‌نین و دوور بکه‌وینه‌وه له‌بی فرمانی خوا. فرمان نه‌دا به‌داد په‌روه‌ری له‌نیوان نیمه و خو‌مانا و دور بکه‌وینه‌وه له‌چاو‌چنۆکی و رازی بین به‌وشتانه‌ی خوا پیمانی داوه‌و خو‌مان قه‌ده‌غه بکه‌ین له‌وشتانه‌ توشی زبانی هه‌ردوو جیهانمان بکا و له‌سنور لامان بدا. فرمان نه‌دا به‌دادپه‌روه‌ری له‌نیوان خو‌مان و له‌نیوان ناده‌میزادا، نامۆزگاریان بکه‌ین و خراپه‌یان له‌گهل نه‌که‌ینه‌وه خو‌مان ته‌ماشایان بکه‌ین و نازاریان نه‌ده‌ین. فرمانمان پی نه‌دا به‌چاکه کردن له‌گهل ناده‌میزاد و جگه‌ی ناده‌میزاد و نه‌وپه‌ری چاکه‌یان له‌گهل بکه‌ین به‌گویره‌ی توانای خو‌مان .

﴿وَإِنِّي ذِي الْفُرَى﴾ وه خوا فەرمان ئەدا بەو هی بێخەشری بەخزمەکان
پێویستەکانیان و لەدارایی خۆمان بەشیان بەدەین و نامۆشویان بکەین و جێو و گفتوگۆی
خراپیان پێ نەبێژێ، ئەگەر بەجۆرە نەبین پەڕێوەندیمان لەگەڵ ئەبچێ و خوشەووستی
لەنیوانمانا نامینی و ورق و کینه لەنیوانمانا گەشە ئەکا و پەرە ئەسێنی، هەتا دی .

﴿وَيَنْهَى عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ﴾ وه خوا ڕێگەی گرتووە لەکردنی کاری بێ
لێکراوە و قەدەغەی کردووە وەک داوێن پێسی و خواردنەوێ مەدی و کردنی قوماڕ و درۆ و
بوختان و ڕێگە ئەگرێ لەشتی ئەقل و یاسای ئیسلام لای خراپ بێ وە کەدەست درێژی
کردن بۆ سەر ئادەمیزاد بە کردووەو بە گفتوگۆ، وەرێگە ئەگرێ لەدەست درێژی کردن
لەسەر فەرمانەکانی خوا و لەسەر مافی ئادەمیزاد .

﴿لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ﴾ بۆ ئەو هی ئێوە نامۆزگاری وەر بگرن و کردووەو چاکبکەن و
خۆتان پارێژن لە کاری خراپ و بێ لێکراوە و لەسنوری یاسای خوا لاندەدن .
﴿وَأَوْفُوا بِعَهْدِ اللَّهِ إِذَا عَاهَدْتُمْ﴾ وه هەر کاتی ئێوە پەیمانیکتان دا بە کردنی شتی ئێوە
ئەو پەیمانه جی بەجی بکەن . جی بەجی کردنی پەیمان بە دوو جۆرە: یە کەم ئەو پەیمانە ئادەمیزاد
بلی: پەیمان ئەدەم بەخوا ئەو شتە بکەم یانەو شتە ئەکەم لەو کاتەدا پێویستە ئەو پەیمانه
جی بەجی بکا بەتەواوی . دوو هەمیان ئەو پەیمان بەخوا بهێتی، چونکە ئەو کەسە
باوهری هێناوە بەراستی ئەو باوهر هێنانە پەیمان دانە بەو هی بەفەرمانەکانی خوا هەلسی و
واز لە بێ فەرمانی خوا بهێتی، هەر چەندە هەردوو پەیمانه کە پێویستە جی بەجی بکری .
بەلام مەبەست لێرە یە کەمیا .

﴿وَلَا تَنْقُضُوا الْأَيْمَانَ بَعْدَ تَوْليِهَا﴾ وه ئێوە ئەو سوێندانە خوارو تانە مەیان شکین
لەدوای ئەو هی ئەو سوێندانە بەهێز کردووە بەهۆی ناوی خواوە کە کاری بکەن، ئێر
ئەو سوێندانە بەلێندانە بە پێغمەر یا هەمو سوێندی بێ، بەمەر جی سوێند خوار دنتان بۆ
کردنی گونا نەبێ، چونکە سوێند بۆ کردنی گونا دانابەستێ . لێرەدا گومانێ پەیدائەبێ
هەر سوێندی بەتوندی نەبەستێ بپێویست نە جی بەجی بکری . بەلام هەمو سوێندی ئەبێ

جی به جی بکری به هه ر جوژی بی هه ر جهنده ئه وه یان به هیژ کرابی ئه بی چاکتر جی به جی بکری .

﴿ وَقَدْ جَعَلْتُمُ اللَّهَ عَلَيْكُمْ كَفِيلًا إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ بِمَا تَفْعَلُونَ ﴾ وه به راستی ئیه خواتان کردوه به ناگادارو زامن بو ئه و به لینه ی داوتانه به پیغمه ر و جگه ی پیغمه ر ﴿ ﷺ ﴾ ، هه ر که سی سویند بخواو خوا بکا به شایهت و زامنی سوینده که ی، دوا بی ئه گه ر دژی سوینده که ی هه لسا به راستی خه یانه تی له خوا کردوه و شایانی تۆله و سزادانه . به راستی خوا ئه زانی به شتی ئیه ئه یکه ن هه ر که سی به لنین و سویندی خو ی بیاته سه ر خوا پاداشتی ئه داته وه به چاکه ، هه ر که سی به دژیان هه لسی خوا سزای ئه داوتۆله ی لی ئه کاته وه .

بیژراوه : ژنکی بی ته قل له مه که دا هه بو به یانیان خوری یه که ی ئه رپسا و ئیواره هه لی ئه وه شانده وه ، خوی مه زن ئه و که سانه ی سوینده کانیان بشکین به وینه ی ئه و ژنه ی دانان ، وه ک خوا ئه فرموی :

﴿ وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ نَقَصَتْ غُرْلَهُمَا مِنْ بَعْدِ قُوَّةٍ أَلْكَائِ ﴾ وه ئیه له شکاندنی په یمانا به وینه ی ئه و ژنه مه بن رپسراوه که ی خو ی هه لوه شانده وه و خوی ئه کرده وه له دوا ی رپسانی رپسه که ی و بادانی به باشی کاتی ئه و رپسه ی هه لوه شانده وه و پارچه پارچه ی نه کرد ئه و که چه ناوی (بربطه) کچی سه عد بووه .

﴿ تَتَّخِذُوا إِيْمَانَكُمْ دَخَلَابَيْنَكُمْ أَنْ تَكُونُوا أُمَّةً هِيَ أَرْبَى مِنْ أُمَّةٍ ﴾ ئایا بو ئیه سوینده کانتان وه ئه گرن به کاریکی ناره واو پوچهل له نیوان خوتانا له بهر ئه وه ی نه ته وه یه ژماره یان زۆرتره و داراینا فراوانتره سویندیان بو ئه خو ن هه تا پرواتان پی بکه ن و ، ئیه له هه مان کاتدا له دلی خوتانا نیازی شکاندنی سوینده که تان په نهان داوه ، که هه ر کاتی تا قمی تر تان ده ست که وت توانایان زۆرترو بو واز له وان ته هین بو ئه مان .

﴿ إِنَّمَا يَبُوءُكُمْ بِهِ وَلِيِّنَ لَكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَا كُنْتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ ﴾ به راستی خوائیه تا قی ئه کاته وه به وه ی فه رمان ئه دا به جی به جی کردنی په یمان و سویند خواردن به بی قیل و فی و بو ئه وه یش خوا رونی بکاته وه بو ئیه له روژی دوا ییدا شتی ئیه دژی یه که ترین

له وشتهدا له جیهاندا و بیرو راتان جیاوازه ، هندی باور بهی به سهرهستی و هندی تر
بی فرمانی خوا بکا، دواپی خوا پاداشتی همویان نه داتهوه به گویره ی کردهوی خویان .
﴿ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَعَلْتُكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً ﴾ وه نه گهر خوا ناره زوی هه بوايه نیوه ی نه گیرا
بهیهک تاقم و بهیهک ناین ولسهر ناینی نیسلام نه بون . بهلام واز له ناده میزاده هیئی
به ناره زوی خویان ناینی هه لبرن ، نه گهر سهرهستیان نه کا به ونه ی نازل و جانه وهر
نه بون .

﴿ وَلَكِنْ يُضِلُّ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ وَلَتَسْأَلُنَّ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴾ وه بهلام لانهدا
له ریگه ی راست که سی ناره زوی هه یی، چونکه ریگه ی ناراست بو خوی هه لسه بری
وراغوی که سی نه کا ناره زوی هه یی، چونکه نه زانی ریگه ی راست بو خوی هه لسه بری
ونه قلی داوه به هردوو لایان و سهرهستی کردون و ، به راستی نیوه پرسیارتان لی نه کری
له شتی نیوه نه یکه نه له چاک و له خراب .

وَلَا تَتَّخِذُوا أَيْمَانَكُمْ دَخْلًا بَيْنَكُمْ فَزِيلَ قَدَمُ بَعْدُ ثُبُوتِهَا
وَتَذُقُوا السُّوءَ بِمَا صَدَدْتُمْ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَلَكُمْ عَذَابٌ
عَظِيمٌ ﴿٩٤﴾ وَلَا تَشْتَرُوا بِعَهْدِ اللَّهِ ثَمَنًا قَلِيلًا إِنَّمَا عِنْدَ اللَّهِ
هُوَ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٩٥﴾ مَا عِنْدَكُمْ يَنْفَدُ
وَمَا عِنْدَ اللَّهِ بَاقٍ وَلَنَجْزِيَنَّ الَّذِينَ صَبَرُوا أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ
مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٩٦﴾ مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِّنْ ذَكَرٍ
أَوْ أُنْثِيَ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهٗ حَيٰوةً طَيِّبَةً وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ
أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٩٧﴾ فَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ

فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ ﴿١٨﴾ إِنَّهُ لَيْسَ لَهُ سُلْطَانٌ
عَلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَعَلَى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ ﴿١٩﴾ إِنَّمَا
سُلْطَانُهُ عَلَى الَّذِينَ يَتَوَلَّوْنَهُ وَالَّذِينَ هُمْ بِهِ مُشْرِكُونَ

﴿ وَ لَا تَتَّخِذُوا أَيْمَانَكُمْ دَخَلًا بَيْنَكُمْ ﴾ وه ئیوه سوینده کاتنان مه گیرن و مه یان کهن به کاریکی نارهوا و پیلان و فیل له نیو خوتاناو بتانهوی ناراستی له گهل بکهن به په نهانی، یانی بهدم شتی بلین و له دلتانا شتی تر شاراهه بی.

﴿ فَبِزَلِّ قَدَمٍ بَعْدَ ثُبُوتِهَا ﴾ ودوایی ههل بخلیسکی پیتان وله شه قامی ئیسلام لابه دن ودوای نهوهی خوا باوه ری له دلتانا چه سپاندوه. نهو رسته یه هه ره شه یه لهو که سانه وازله راستی بهین بو شتیکی پوچ وواز له شاره زایی بهین بو لای ریگهی خوارو خینج.

﴿ وَتَذَوُّقُوا السُّؤْ بِمَا صَدَدْتُمْ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَلَكُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴾ وه دوایی ئیوه سهختی سزاو نازار نه چیژن له جیهاندا بههوی شتی لاتان داو له به جی جهتانی بهلین و لادانی جگهی خوتان له ریگهی ئایینی خواو، بو ئیوه نه بی سزایه کی زور گه وره له رۆزی دوا پیدا، یانی هه ره که سی ریگه بگری له بلا و بونه وهی ئایینی ئیسلام له هه رکات و جیگه یه بی پیویسته بیگیر نه وه به ناموزگاری کردنی، دواتر به جهنگ کردن له گه لیا به کوشتن یابه دیل کردن له جیهاندا، له پاشه رۆزی دوا پیدا سزای گه وره تر نه دری.

﴿ وَ لَا تَشْتَرُوا بِعَهْدِ اللَّهِ ثَمَنًا قَلِيلًا ﴾ وه ئیوه بهلینی داوتانه به خواو به پیغه مه ر مه یگور نه وه به درخیکی کهم و بهو بهلینهی قوره یشه کان داویانه پیتان نه گه ر ئیوه وه رگه رین له ئایینی ئیسلام به لام ئیوه بهلینی خوتان به نه سه ر چونکه:

﴿ إِنَّ مَا عِنْدَ اللَّهِ هُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴾ بهراستی شتی لای خواجه نهو شته چاکتره بو ئیوه له وسوده ی جیهان دهستان بکهوی بهوی لادانتان له پهیمانه کانتان نه گهر ئیوه بزنان بهو جیاوازیه ی نیوان سودی جیهان وسودی نهووی لای خواجه بو دواروژ دواپی خوا ی مهزن نهو جیاوازیه رون نه کاته وهو نه فهرموی چ :

﴿ مَا عِنْدَكُمْ يَنْقُذُ وَ مَا عِنْدَ اللَّهِ بَاقٍ ﴾ شتی لای ئیویه له دارایی جیهان نامیتیه وهو نهوشته ی لای خواجه نه میتیه وهو بهرده وامه له کرده وه چاکه کان وخوا پاداشته کانیانی بو ناماده کردوون له پاشه پروژدا بهبی نهووی خو تانی بو ماندوو بکهن .

﴿ وَ لَنَجْزِيَنَّ الَّذِينَ صَبَرُوا أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴾ وه بهراستی ئیمه پاداشتی کهسانیکی نهو تو نه دینه وه نارامیان گرتوه بهرانه ر هه ژاری و سهختی و بهرده وامبون له سهر په رستی خوا به پاداشتی بو نهوان چاکتر و شیرینتر له پاداشتی نهیکه ن، نهو پاداشته بریتیه له بههشت که زور چاکتره له سوودو پاداشتی جیهان .

﴿ مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِّنْ ذَكَرٍ أَوْ اُنْثَىٰ وَهُوَ مِنْ مُّؤْمِنٍ فَلَنُحْيِيَنَّهٗ حَيَاةً طَيِّبَةً ﴾ هه رکه سی کرده وی چاکي کردبی له پیاوان یا له ژنان و نهو که سه باوه ری به خواو به پیغمه مهر هینایی، دواپی ئیمه نه ژین و به خوی نه کهین به ژانیکی پاك ورهوا: نهو ژبانه پاکه بهو جو رهیه: نه گهر خاوه ن سامانی به دلکی فراوانه وهو به سوپاسه وه بهشی هه ژاران نه دا وله جیگه ی چاکا دای نهی. نه گهر هه ژار بی خوی به بهختیار نه زانی که باوه دراره و به بهشی خوا رازیه و باوه ری به فهرموده ی پیغمه مهر ههیه: جیهان به ندیکانه ی باوه درانه وه بههشتی بی باوه رانه .

نهو ئایه ته بهلگه یه له سهر نهووی پیاو و ژن به راوردیان به کرده وه نه کری لای خواو ریژ بو پیاو دانانری به جگه ی خو پاراستن له بی فرمانی خوا، نه گهر ژن کاری چاک بکا و باوهرداری و پیاو بی فرمانی خوا بکا نهو ژنه چاکتره لهو پیاوه لای خوا .

﴿ وَ لَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴾ وه بهراستی ئیمه پاداشتیان نه دینه وه بهووی پاداشتی نهوان له پروژی دوایدا چاکتر و شیرینتر له شتی پاداشتی نهوانی پی دراوه ته وه له جیهاندا نهو پاداشته یش بریتیه له بههشت وره زامه ندی خوا .

﴿ فَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ ﴾ دواى تو ههركاتى ويست قورئانى بخوینى لهپیشهوه تو بلى: من پهنا نه گرم له گومان پهیدا کردنى شهیتانى دهر کراوه له میهره بانى و بهزه بى خوا، نه و فرماندانه به پیغمهر ﴿ ﷺ ﴾ فرماندانه بدنه توه کدیشى، به لای زور بهى زانایانه وه نه و پهنا گرتنه له شهیتان چاك وایه بکرى و پیوست نیه، ئیتر له نو ئیز دابى یا له جگه ی نو ئیز .

﴿ إِنَّهُ لَيْسَ لَهُ سُلْطَانٌ عَلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَعَلَى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ ﴾ به راستى شهیتان هیچ دهسته لاتیکی به سهر که سانیکى نه و تو دا نیه باوهریان هیئاوه به نیازی پاکه وه و پشت نه به ستن له سهر خواى پهروه ردگارى خو یان و هه موو کار یکی خو یان نه دهنه ده ست پهروه ردگارى خو یان .

﴿ إِنَّمَا سُلْطَانُهُ عَلَى الَّذِينَ يَتَوَلَّوْهُ وَالَّذِينَ هُمْ بِهِ يُشْرِكُونَ ﴾ به راستى شهیتان دهسته لاتی به سهر که سانیکى نه و تو دا هدیة فرمان به رداری شهیتان نه کهن و شهیتان نه کهنه کارگوزارى خو یان و به سهر که سانیکى نه و تو دا هدیة به هو ی شهیتانه وه نه وان هاو بهش بو خوا دانه نین. هه ندی له زانایان نه لین: راناوی (به) نه گهر یته وه بو لای پهروه ردگار .

وَإِذَا بَدَّلْنَا آيَةً مَّكَاتٍ آيَةً وَاللَّهُ أَعْلَمُ
بِمَا يُنْزِلُ قَالُوا إِنَّمَا أَنْتَ مُفْتَرٍ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ
﴿ ١٥١ ﴾ قُلْ نَزَّلَهُ رُوحُ الْقُدُسِ مِنْ رَبِّكَ بِالْحَقِّ لِيُثَبِّتَ
الَّذِينَ آمَنُوا وَهُدًى وَبُشْرَى لِلْمُسْلِمِينَ ﴿ ١٥٢ ﴾
وَلَقَدْ نَعْلَمُ أَنَّهُمْ يَقُولُونَ إِنَّمَا يُعَلِّمُهُ بَشَرٌ لِّسَانُ
الَّذِي يُوحِيهِ إِلَيْهِ أَعْجَمِي وَهَذَا لِسَانٌ عَرَبِيٌّ

مُبِيتٌ ﴿ ۱۰۳ ﴾ إِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ لَا يَهْدِيهِمُ
 اللَّهُ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿ ۱۰۴ ﴾ إِنَّمَا يَفْتَرِي الْكَذِبَ الَّذِينَ
 لَا يُؤْمِنُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْكَاذِبُونَ

﴿ ۱۰۵ ﴾

﴿ وَاذَا بَدَلْنَا آيَةً مَكَانَ آيَةٍ ﴾ وه هركاتي نيمه فرمانی نايهتی بگزين و له جيگه
 نهو فرماندها فرمانی نايهتی تر دابنين له جيگه نهودا. بيگومان نهو گورانكاريه له بهر
 سوودی نادهميزادهو گونجاوی کاتيکی نايهتيه نهوانه .

﴿ وَاللَّهُ يَعْلَمُ بِمَا يَنْزِلُ ﴾ وه خوا نهزانی بهشتی نهی نيرينه خوارهوه بهسروش بؤ لای
 پيغمهر و هدر خوا بهسوود و بهبهختیاری و چاکهی نادهميزاد بهلابردنی فرمانی و دانانی
 فرمانی تر له جيگهيا نهزانی، چونکه سوودی نادهميزاد داوا نهکاو خواي بالادهست
 فرمانی بدا بهشتی بؤ ماويه کی دیاری کراو نهو ماويه کوتايی پيهات فرمانی تر
 له جيگهيا دانهنی بهگيرهی سوودی نادهميزاد .

﴿ قَالُوا إِنَّمَا أَنْتَ مُفْتَرٍ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴾ بت پهريستان نهیان ووت بهپيغمهر
 ﴿ ۱۰۶ ﴾: تۆ له لایه ن خوتهوه نه قورنانهت داناهو بهدرۆه بهبوختان نهیدهته پال خوا.
 بهلام زوړتر لهوان نازان نهو گوران کاری قورنانه له لایه ن خواره هاتوه و ئیوه بهو
 گفتو گویهتان بوختان نهکهن و نهلین: پيغمهر خو ی دایناوه .

قوره يشيه کان نهیان ووت: موحهمد گالته نهکا بههاوريکاني، نهرو فرمانیان پی نهدا
 بهفرمانی، بهیانی نه و فرمانه قهدهغه نهکا وخوی لهخویهوه دای نهی، خوا وهلامیان
 نه داتهوهو نهفرموی :

﴿ قل أنزله روح القدس من ربك بالحق ﴾ تۆ بلی: ئەو قورئانە گیانی ریزگیراو کە جبرەئیلە هیناویەتیە خوارەووە لەلایەن پەرورەدگاری تۆووە بەراستی و بەگوێرە ی وستی خواو بەدانانی هەموو شتی لەجیگە ی شیاوی خۆیا .

﴿ لیثبت الذین آمنوا وهدی وبشری للمسلمین ﴾ لەبەرئەووە ی پەرورەدگاری تۆ بەهۆی قورئانەووە بچەسپینی لەدلی کەسانیک ی ئەوتۆدا باوەریان هیناوە و باوەرەکیان و زیاتر بروایان بەهیزی و، بۆ ئەووەیش ئەو قورئانە شارەزایی کەر و مۆژدەدەربی بەموسلمانان بەچاکە ی بەردەوام بۆیان لە روژی دوایدا. بیگومان بی باوەرانیش ئەترسینی لەسزای بەردەوام .

نەگیرنەووە دوو کور هەبوون لەدانیشتوانی (عین التمر) هاتبۆنە مەکە شمشیریان دروست ئەکرد ناویان یەسارو جەبربو تەورات و ئینجیلیان ئەخویندەووە، پیغمەر ﴿ ﷺ ﴾ بەلایان ئەرویش و گۆی ی ئی ئەگرتن. بت پەرستان ئەیان ووت: موحمەد لەوانەووە فیری دانانی قورئان بوە. خۆای مەزن بەدرۆیان ئەخاتەووە ئەفەر موی:

﴿ لقد نعلم أنهم يقولون إنه یعلمه بشر ﴾ بەراستی ئیمە ئەزانین بت پەرستان ئەیان ووت: بەراستی ئەو قورئانە ئادەمیزادی فیری موحمەدی ئەکاو بەدرۆو بەبوختان ئەیداته پال خوا .

بۆ زانین: هەموو کاتی هەر لەکۆنەووە هەتا ئیستا پیاو خراپان پروپاگەندە ی خراپ لەدژی پیاوچاکان بلاوئەکەنەووە، بۆ ئەووە ی رژیمی خراپی خۆیان سەرنگون نەبی، لەم سەردەمە ی ئیمەیشدا پرو پاگەندە ی زۆر پەرە ی سەندووە لەدژی ئایینی ئیسلام و زۆر کەسی ساویلکە ئەقل خەلەتاوون، ئەو بت پەرستانە خۆیان درۆزن و بوختان هەلبەستن کە ئەلین ئەو قورئانە ئادەمیزاد فیری موحمەدی کردووە، ئەو تە خۆای مەزن ئەفەر موی:

﴿ لسان الذي یلحدون إلیه أعجمی ﴾ زمانی کەسانیک ی ئەوتۆ ئاماژە ئەکەن بۆ لای کە ئەو قورئانی فیری موحمەد کردووە جگە زمانی عەرەبیە. کەواتە جیگە ی سەرسورمانە

ئەو کەسانەى زمانى عەرەبى نازانن چۆن ئەوقورئانە فىرى موحەمەد ئەکەن، بەو ھەمو پاراوى و زمان رەوانىدا ھەيە کەبەزمانى عەرەبى ھاتوتە خوارەو .

﴿ وهذا لسان عربي مبين ﴾ و ئەم قورئانە زمانى عەرەبىيەو خواوێنى خوێش رەوانىيەو پاراو و ئاشکرايە. ئىوێى بت پەرستى عەرەب بەو زمانە پاراو عەرەبىيەو ھەتائەو خواوێنى پەخشان و ھۆنراوێن بەزمانى عەرەبى ناتوانن بچوکترينى سورەتى قورئان دابنن و وینەى ئەو بى .

دوژمنانى ئايىنى ئىسلام لەسەردەمى پيغەمەرە و ھەتا ئەم سەردەمى ئىمە ئەو بوختان و درۆيانەيان کاوێژ ئەکەنەو . لەم سەردەمى ئىمەدا موزدەرانى گاور ئەو بوختانەيان دووپات کردوتەو، يا نەزانن خوێان گیل ئەکەن کە بەراستى قورئان بەدەيان زانست و زانیاری تیدايە وینە و شوینەواريان لەو سەردەمەدا نەبوو، نازانن رۆژ لە دواى رۆژ زانست و ھونەرى تیدا دەرئەکەوى ، کات مانای قورئان لیک ئەداتەو رۆژ بە رۆژ .

﴿ إن الذين لا يؤمنون بآيات الله لا يهديهم الله ولنهم عذاب اليم ﴾ بەراستى کەسانىکى ئەوتۆ باوەر بەئایەتە پەک خەرەکانى قورئان نەھین و بەردەوامن لەسەر بى باوهرى خوا ریگەى راستیان نیشان نادا و بۆیان ھەيە لە دوا رۆژدا سزايەکى خواوێن ئازار بەھۆى باوەر نەھینانەو .

﴿ إنما يفتری الکذب الذین لا يؤمنون بآيات الله و أولئک هم الکاذبون ﴾ بەراستى کەسانىکى ئەوتۆ درۆ دروست ئەکەن بۆ قورئان و بۆ موحەمەد باوەر بەئایەتە پەک خەرەکانى خوا نەھین و بروایان بە زیندوو بونەو نەو، ئەوان ھەر ئەوانەن خوێان درۆژن و بوختان دروست کەرن .

پاش ئەوێى بت پەرستان بۆیان دەرکەوت کە ھاوړى ھەزارەکانى پيغەمەر باوهریان ھیناو بەخواو بەپيغەمەر ﴿ ﷺ ﴾ بەوینەى عەمار و یاسیر و باوکی عەمار و سومەيەى دایکى عەمار و سۆھەيب و خەتاب و سالم و بیلال . بت پەرستان دەستیان کرد بە ئازار دانیان، ئەیان ووت: پيويستە لەو ئايىنەى خۆتان وەرگەڕین، ئەو ھو یاسیر یان کوشت و

سوندهیشیان بهست بهدوو هوشترهوه هدر یه کدیان بو لایه تی خوری و بو دووله تهوه .
 بهلام عمار بهدوم وهر گه را له نائین و دلی پربو له باوهر ، بهو بونهوه بیژرا عمار له نائین
 وهر گه راوه ، پیغمهر ﴿ ۱۰۶ ﴾ فهرموی : هیچ خراپه یه ک توشنایی بههوی نهو کارهوه
 کردوته . بت په رستان په تکیان خسته ملی بیلال و دایانه دهست منالان و بهنیو مه که دا
 نهیان گیراو گالتدیان پی نه کرد . بهلام نهو هدر نهیووت : خوا یه که ، دواپی نهو هبو نهو به کر
 کری و نازادی کرد . بهو بونهوه خوی مه زن نهو نایه تانهی نادره خواره وه . فهرموی :

مَنْ كَفَرَ بِاللَّهِ مِنْ بَعْدِ إِيْمَانِهِ إِلَّا مَنْ أَكْرَهَ
 وَقَلْبُهُ مُطْمَئِنٌّ بِالْإِيْمَانِ وَلَكِنْ مَنْ شَرَحَ بِالْكُفْرِ صَدْرًا
 فَعَلَيْهِمْ غَضَبٌ مِّنَ اللَّهِ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿١٠٦﴾
 ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ اسْتَحَبُّوا الْحَيٰوةَ الدُّنْيَا عَلَى الْآخِرَةِ
 وَأَنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ ﴿١٠٧﴾ أُولَٰئِكَ
 الَّذِينَ طَبَعَ اللَّهُ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ وَسَمِعَتْهُمْ أَبْصَرَ لَهُمْ
 وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْغَافِلُونَ ﴿١٠٨﴾ لَا جَرَمَ لَهُمْ فِي
 الْآخِرَةِ هُمْ الْخَاسِرُونَ ﴿١٠٩﴾ ثُمَّ إِنَّ رَبَّكَ
 لِلَّذِينَ هَاجَرُوا مِنْ بَعْدِ مَا فُتِنُوا ثَمَّ جَاهِدُوا
 وَصَبَرُوا إِنَّ رَبَّكَ مِنْ بَعْدِهَا غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿١١٠﴾

﴿ يَوْمَ تَأْتِي كُلُّ نَفْسٍ تُجَادِلُ عَنْ نَفْسِهَا وَتُوَفَّى كُلُّ

نَفْسٍ مَّا عَمِلَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴾

﴿ من کفر بالله الله من بعد ایمانه ﴾ هەر کەسی بی باوەر بیی بەخوا لەدوای باوەرهینانی و لە تاینی خوا وەرگەرا لەسەر ئەو کەسەیه خەشم و سزای خوا بەهۆی وەرگەرانی لەتاین .

﴿ إلا من أكره و قلبه مطمئن بالإيمان ﴾ مەگەر کەسی زۆری لی کراییی و بەسەر زمانیدا بروا شتی بیته هۆی بی باوەری بەگۆڕەوی رووالەت و لەو کاتەدا دلی ئارام بگری لەسەر باوەری خۆیی و بیرو باوەری نەگۆرابی، ئەو کەسە خواوەن باوەره لای خوا . بەوینە ی عەمار .

﴿ ولكن من شرح بالكفر صدرا فعليهم غضب من الله ولهم عذاب عظيم ﴾ وە بەلام هەر کەسی دلی بەبی باوەری کرایتەو و بەخۆشییهو بی باوەر بویی، دوایی ئەو کەسانە لەسەریانە خەشی سەخت لەلایەن خواوە بۆیشیان هەیه سزایەکی زۆر گەورە لەدوا روژدا .

﴿ ذلك بأنهم استحبوا الحياة الدنيا على الآخرة إن الله لا يهدي القوم الكافرين ﴾ ئەو خەشم و سزا گەورەیهش بەبوئەوه بوە کە بەراستی ئەوان ژیانی جیهانیان هەلبژاردو و ریزیان داو و بەسەر دوا روژدا . بەراستی خوا شارەزایی تاقمی بی باوەرانه ناکا بۆ لای رێگە ی راست چونکە ئەوان بەئارەزو ی خۆیان باوەریان نەهیناوە و بی باوەریان بۆ خۆیان هەلبژاردو و .

﴿ أُولَئِكَ الَّذِينَ طَبَعَ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ وَ سَمِعَهُمْ وَ أَبْصَارَهُمْ وَ أُولَئِكَ هُمُ الْغَافِلُونَ ﴾ ئەوانە کەسانیکی ئەوتۆن خوا مۆری داو و بەسەر دلیان و چاکە ی تی ناروا و بەسەر گویچکەیا ناراستی نابیسن و بەسەر چاویان چاکە نابینن، بەهەمو جوۆری لەچاکەو

دوورن، نهو کهسانه نهوانه بې ناگان لهراستی و خوږيانان گیل کردوهو نازانن بهسهر هاتی پاشهروژی خوږيان چونه .

﴿ لا جرم أنهم في الآخرة هم الخاسرون ﴾ بیگومان بهراستی نهو کهسانه نهوانه زیانان توش نهبی لهدوا روژدا و بهبی سهرمایه جیهانان له کیس چوه .

دوای نهوهی خوای مهزن باسی کهسیکی فهرمو که لهدلوه بهراستی باوهری هینابو . بهلام بهرووالهت بی باوهری دهریری، دواپی خوای گهوره باسی نهکا باوهری به پیغمهر و خوا هیناوه . بهلام لهمه کهدا ماوهتهوهو کوچی نه کردوهو لهمه کهوه بو لای مه دینه له گهل پیغمهر ﴿﴾، هندی لهو شتانهی بت په رستان داویان نه کرد بهوانیان نه دا، له پاشا په شیمان بونهوه و کوچیان کرد و له گهل پیغمهر جهنگیان کرد و نارامیان گرت لهسهر جهنگ کردنی بت په رستان و ترسان په شیمان بونهوهیان لی وهر نه گیری، خوای مهزن هم نایه تانهی نارد خوارهوه نه فهرموی :

﴿ تم إن ربك للذین هاجروا من بعد ما فتنوا ثم جاهدوا و صبروا إن ربك من بعدها لغفور رحیم ﴾ له پاشا بهراستی په روهردگاری تو بو کهسانیکی نهو تو کوچیان کردوه له دوای نهوهی تاقي کرانهوهو گیرودهی هندی شت بون له لایه ن بت په رستانهوه پاشتر جهنگیان کرد له گهل بت په رستان و نارامیان گرت لهسهر جهنگ کردن . بهراستی خوای په روهردگاری تو له پاش نهو شتانهی نهوان کردویانه لی بوردنی زوره بو نهوان و میهره بان و خاوه ن بهزه ییه بویان که بی باوهری بهده میانا هاتوه له بهر نهوهی خوږيان پاریزن له تازاری بت په رستان بهلام دلیان بهردهوام بو لهسهر باوهر بهخوا وبه پیغمهر ﴿﴾ .

﴿ یوم تأتي كل نفس تجادل عن نفسها و توفي كل نفس ما عملت و هم لا یظلمون ﴾ تو بیري نهو کاته بکهروه روژی دی هه مو کهسی له ناده میزاد بهرگری له خوئی نهکا له روژی دوایدا و گرنگی به کهسی تر نادا و نه درپته دهستی هه مو کهسی پاداشتی کردویانه له جیهاندا و نهوان سته میان لی ناکری به کهم کردنهوهی پاداشتی چاکه کانیان .

پیاو چاکان نه‌لین: خۆز گایه چاکه‌ی زۆر ترمان بکردایه. پیاو خراپان نه‌لین: خۆز گایه بی
فه‌رمانی خوامان نه‌کردایه.

دانیشتوانی مه‌که له‌خۆشی و ئاسایش و بی ترسیدا نه‌زیان، نه‌ئه‌ترسان هیچ که‌سی
ده‌ست درێژی بکاته سه‌ریان له‌به‌ر ریزی خانه‌ی خوا، دووایی ده‌ستیان دایه بت په‌رستی
و کاری خراپ، خوای مه‌زن سزای دان به‌گرانی و برستی له‌جیهاندا، به‌وه‌یشه‌وه
نه‌وه‌ستان به‌ره‌نگاری نیشانه‌ی رونه‌کانی خویان کرد و پیغه‌مه‌ریان به‌درۆخسته‌وه و
ریگه‌یان له‌راستی ناین نه‌گرت، له‌و باره‌وه خوا نه‌فه‌رموی:

وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا

قَرْيَةً كَانَتْ آمِنَةً مُّطْمَئِنَّةً يَأْتِيهَا رِزْقُهَا رَغَدًا

مِّنْ كُلِّ مَكَانٍ فَكَفَرَتْ بِأَنْعُمِ اللَّهِ فَأَذَاقَهَا اللَّهُ لِبَاسَ

الْجُوعِ وَالْخَوْفِ بِمَا كَانُوا يَصْنَعُونَ ﴿١١٢﴾ وَلَقَدْ

جَاءَهُمْ رَسُولٌ مِّنْهُمْ فَكَذَّبُوهُ فَأَخَذَهُمُ الْعَذَابُ وَهُمْ

ظَالِمُونَ ﴿١١٣﴾

﴿ و ضرب الله مثلا قرية كانت آمنة مطمئنة يأتيها رزقها رغدا من كل مكان ﴾ وه
خوا رونی کرده‌وه ته‌وه بۆ هه‌مو تاقمی خوا چاکه‌ی له‌گه‌ل کردین و سوپاسی خویان
نه‌کرده وینه‌ی گوندی خواهنی ئاسایش و ئارام و نه‌ترسان بون له‌ناکاودا په‌لاماریان بدری
له‌نیشتمانی خویانا دانیشتبون له‌هه‌م و جیگه‌یه‌که‌وه بیت بۆ لایان خوارده‌مه‌نی به‌فروانی
به‌بی ماندوبون.

﴿ فكفرت بأنعم الله فأذاقها الله لباس الجوع والخوف بما كانوا يصنعون ﴾ دواپی دانیشتوانی نهو گونده سوپاسی چاکه کانی خویان نه کرد که بهوانی به خشی بو باوه ریان نه هینا، دواپی خوا چیژانی به دانیشتوانی نهو گونده و سزای دان به بدرگی برستی و ترس به هوی شتی نهوان نه بیان کرد، بهو بونهوه پیغمه مهر ﴿ ﷺ ﴾ له خوا پارایه وه له خوا توشی ناخوشیان بکا، خوا بو ماوهی حهوت سال توشی گرانی کردن و دواتر په لاماری کاروانه کانیان نه درا له لایه ن هۆزه کانی عهره به وه، به جوړی توشی گرانی بون گوشتی مردارو بو و نیسکی سوتاو خوینیان نه خوارد .

﴿ و لقد جاءهم رسول منهم فكذبوه فأخذهم العذاب وهم ظالمون ﴾ وه به راستی چو بو لای دانیشتوانی نهو گونده پیغمه مهری له خوینان، دواپی نهوان باوه ریان پی نه هینا و به دروینان خسته وه، دواپی سزای خوا نهوانی گرت و بی باوه ربون و سته میان کرد له خوینان .

زانایان بو دیاری کردنی نهو گونده بیریان جیاوازه: نایا نهو گونده گوندیکی دیاری کراو بو به له وه و بهر یا بریتی بو به له مه که، به مهر جوړی بی دانیشتوانی مه که نه گریته وه ، که ترسیان له خوینان نه بو به وینه ی هۆزه کانی تری عهره ب و پیوستیان به وه نه بو برۆن بو شارانی تر له هه مو لایه که وه خوارده مهنی و پیوستی تریان بو نه هات دواپی خوا پیغمه مهری بو نادرن و باوه ریان پی نه هینا و نازاری خو ی و هاوړیکانیان داو، خوای مه زن توشی گرانی و نازاری کردن. له پاشا خوا روی فهرموده ی خو ی نه کا بو لای ناده میزاد و نه فدرموی:

فَكُلُوا مِمَّا رَزَقَكُمْ اللَّهُ حَلَالًا طَيِّبًا
وَأَشْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ إِنَّ كُنتُمْ لِيَائِهِ تَعْبُدُونَ ﴿١١٤﴾
إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالدَّمَ وَلَحْمَ الْخِزْيِرِ وَمَا

أَهْلَ لَغَيْرِ اللَّهِ بِهِ ۚ فَمَنِ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَإِنَّ
 اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١١٥﴾ وَلَا تَقُولُوا لِمَا تَصِفُ السِّنُّكُمْ
 الْكَذِبَ هَذَا حَلَلٌ وَهَذَا حَرَامٌ لِّتَفْتَرُوا عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ
 إِنَّ الَّذِينَ يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ لَا يُفْلِحُونَ ﴿١١٦﴾ مَتَّعٌ قَلِيلٌ
 وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١١٧﴾ وَعَلَى الَّذِينَ هَادُوا حَرَّمْنَا مَا قَصَصْنَا عَلَيْكَ
 مِنْ قَبْلُ وَمَا ظَلَمْنَاهُمْ وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿١١٨﴾
 ثُمَّ إِنَّ رَبَّكَ لِلَّذِينَ عَمِلُوا الشُّوْءَ بِجَهَلَةٍ ثُمَّ تَابُوا مِنْ
 بَعْدِ ذَلِكَ وَأَصْلَحُوا إِنَّ رَبَّكَ مِنْ بَعْدِهَا غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١١٩﴾

﴿ فكلوا مما رزقكم حلالا طيبا و اشكروا نعمة اله إن كنتم إياه تعبدون ﴾ دواپی ئیوه
 بخۆن لهو شتهی خوا به ئیوهی به خشیوه به ره وایی و پاکی ئیتر چۆنی پهیدا نه کهن ره وایی
 نهو شتانه مه خۆن دارایی خۆتان نهبن و به ستهم و به تالان پهیدا کراون و بیس و بیز
 لی کراوه نهبن، ئیوه سوپاسی چاکه ی خوا بکهن نه گهر ئیوه خوا په رستن و باوه رتان بهو
 هه بی .

﴿ إنما حرم علیکم المیتة و الدم و لحم الخنزیر و ما أهل لغير الله به ﴾ به راستی خوا
 قه ده غه ی کردوه له سهر ئیوه خواردنی هه مو گیاندار ی مردار بویته وه و خواردنی خوین
 و گوشتی به راز و شتی دهنگ بهرز کرابیته وه بۆ جگه ی خوا له کاتی سهر رینی نهو شته و
 بۆ جگه ی خوا سهر برایی . که واته نهو هوشترانه ی گویچه تان دادرین و نه تانه وی ریزیان

تهفسیری زمانکۆبی

بگرن، چونکه نه و هوشتره (۱۰) جار زاون. که عه‌ره‌ب پیان نه‌وتن (البحيرة) و نه‌و هوشترانه‌ی به‌ره‌لایان نه‌که‌ن و ریزیان نه‌گرن و پیان نه‌وتری (السائبة) نه‌و هوشترانه خواردنی گوشتیان و کاربی کردنیان قه‌ده‌غه‌نیه.

﴿ فمن اضطر غير باع ولا عاد فان الله غفور رحيم ﴾ دوا‌یی که‌سی ناچار کرابی بو خواردنی نه‌و شتانه‌له‌به‌ر گرانی و برستی و شتی تری ده‌ست نه‌که‌وی له‌سنور دهرنه‌چی و به‌ئه‌ندازه‌ی پیوستی خوی بیخواو ده‌ست دریش نه‌کاته‌سه‌ر که‌سی تر و به‌زور شتیان داگیر بکا، دوا‌یی نه‌گهر له‌و شتانه‌بخا خوا لی خوشبونی زور زوره‌بو نه‌و که‌سانه‌ ناچار بن بیان خون میهربانه‌بو نه‌وه‌ی ده‌ستوریان پی بلری به‌ خواردنی نه‌و شتانه.

﴿ و لا تقولوا لما تصف ألسنتكم الكذب هذا حلالا و هذا حرام لتفتروا على الله الكذب ﴾ وه‌ نیوه‌ درو مه‌لین له‌ به‌ر شتی زمانتان باسی نه‌کا: نه‌و شته‌ ره‌وا‌یه‌ به‌بی به‌لگه‌ و نه‌وه‌یان قه‌ده‌غه‌یه‌ و نه‌وه‌ی له‌سکی نه‌و بی زمانه‌ دایه‌ ره‌وا‌یه‌ بو نیرینه‌کاغان و قه‌ده‌غه‌یه‌ بو ژنانمان و نه‌و هوشتره‌ به‌ره‌لا کراوه‌ یا گویچه‌کی دادراوه‌ خواردنی گوشته‌کانیان و کاربی کردنیان قه‌ده‌غه‌یه‌، له‌به‌ره‌نه‌وه‌ی درو هله‌به‌ست و بیده‌ن به‌سه‌ر خواداد و بلین خوا ره‌وای کردوون و قه‌ده‌غه‌ی کردوون.

﴿ إن الذين يفترون على اله الكذب لا يفلحون ﴾ به‌راستی که‌سانیکی نه‌وتو درو هله‌به‌ست و نه‌یده‌ن به‌سه‌ر خوادا رزگاریان نابی له‌سزای خوا و توشی چاکه‌ نابن.

﴿ متاع قليل و لهم عذاب أليم ﴾ رابواردن و خوشی جیهان ماوه‌که‌ی که‌مه‌ و نه‌بریته‌وه‌و بو نه‌و که‌سانه‌ هه‌یه‌ له‌روژی دوا‌ییدا سزایه‌کی نازار دهر و گران و نه‌براه‌وه‌ به‌وینه‌ی رابواردنی جیهان نیه‌ که‌م ده‌وامی.

﴿ و على الذين هادوا حرمنا ما قصصنا عليك من قبل ﴾ وه‌ نیمه‌ قه‌ده‌غه‌مان کردوه‌ له‌سه‌ر که‌سانیکی نه‌وتو بون به‌جوله‌که‌ شتی نیمه‌ خویندمانه‌وه‌ به‌سه‌ر تو‌دا له‌مه‌وبه‌ر و له‌سوره‌تی نه‌نعامدا باسیان کراوه‌ له‌ نایه‌تی (۱۴۶) که‌ قه‌ده‌غه‌یه‌ له‌سه‌ریان به‌ز وچه‌وری گاو بز و مهر و خواردنی هه‌مو نینزک داری له‌بالنده‌.

﴿ و ما ظلمناهم و لكن كانوا أنفسهم يظلمون ﴾ وه ئيمه سته مان له وان نه كرده
به قده غه كردنی نهو شتانه له سه ريان و به لام خويان سته میان له خويان كرده،
له به رنه وهی نه وان بی فه رمانی خوایان كرده و له سنور دهر چوون، دوايي خوا
به قده غه ی كردنی نهو شته سزای دان .

﴿ ثم إن ربك للذين عملوا السوء بجهالة ﴾ له پاشا به راستی پهروه ردگاری تو بو
كه سانیکي نهو تو کاری خراپيان كرده نه زان بون و بیريان له داوړوژی خويان
نه نه كرده وه .

﴿ ثم تابوا من يعد ذلك و أصلحوا إن ربك من بعدها لغفور رحيم ﴾ له پاشا نهو
كه سانه په شیمان بونه ته وه له دواي كردنی نهو كاره خراپیه و كرده وهی چاكيان كرده
دواي نهو كاره خراپه . به راستی پهروه ردگاری تو له دواي نه و كاره خوا لی بوردنی بو
كه سی په شیمان بوته وه و باوهری هیناوه، زور به میهره بانه بو وهر گرتی په شیمان بونه وه .
له پاش نه وهی خواي مه زن پوچی كرده وه ریگهی چه وتی بت په رستان له
هاو به شدنان بو خواو تاوانج گرتیان له پیغه مه رایه تی موحه مه د، رهوا كردیان بو شتی
قه ده غه كرابون و قده غه كردنی شتی رهوا كرابون، له م نایه ته ی دوایدا هـ
به كرده وهی ئیرا هیم بوریان نه داو نه فه رموی :

إِنَّ إِبْرَاهِيمَ كَانَ أُمَّةً قَانِتًا لِلَّهِ حَنِيفًا وَلَمْ يَكُ مِنَ الْمُشْرِكِينَ
شَاكِرًا لِلْأَنْعَمِ أَجْتَبَاهُ وَهَدَاهُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿١٢٠﴾
وَعَاتَيْنَاهُ فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَإِنَّهُ فِي الْآخِرَةِ لَمِنَ الصَّالِحِينَ ﴿١٢١﴾
ثُمَّ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ أَنْ اتَّبِعْ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا وَمَا كَانَ

مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿١٦٣﴾ إِنَّمَا جُعِلَ السَّبْتُ عَلَى الَّذِينَ
اختلفوا فيه وإن ربك ليحكم بينهم يوم القيمة فيما
كانوا فيه يَخْتَلِفُونَ ﴿١٦٤﴾

﴿ إن إبراهيم كان أمة قانا لله حنيفا و لم يك من المشركين ﴾ به راستی ئبراهیم
پیشه وایه که به تنها به رانبر نه کری به نه ته ویه له و کاره گه و رانه ی له وا کز به ته ویه،
فرمان به رداره بو خوا و به هه مو و فرمانه کانی خوا هه لساوه، ریگه ی راستی گرتوه و
دوای راستی که و ته ویه وازی له کاری پرووچ هیناوه و هه رگیز له بت به رستان نه به و،
ئیوه ی بت به رست بی فرمانی خوا نه کهن و دوای ریگه ی خوار و خپج که و ته ویه و
ها و به ش بو خوا دانه نین، ئیتر چۆن خۆتان به ئبراهیمه ویه هه لسه کیشن .

زانیان نه لین: (أمة) به زۆر مانا هاته: دوو مانایان هه لئێژاردوه: یه که میان به مانای
پیشه وایه، دوو هه میان نه و نه ده گه و زه به به رانبر نه کری به نه ته ویه، هه ر چۆنی بی
مه به ست نه ویه مرو فیککی زۆر گه و ره به .

﴿ شا کرا لأنعمه اجتهابه ﴾ ئبراهیم به نیازی پا که وه سوپاسی چا که کانی خوی کرده
ره وشت به رز و میوان به خپو که ر به و، ئیوه ی بت به رست سوپاسی خوا نا که ن و دزی
چا که کانی خوا نه و هه ستن، خوا ئبراهیمی هه لئێژاردوه بو پیغه مه رایه تی و بو دوستانه تی خوا
و بو ته ویه خانه ی خوا دروست بکا .

﴿ و هداه إلى صراط مستقیم ﴾ وه خوا را غویی ئبراهیمی کردوه بو لای ریگه ی
راست و ئایینی ئیسلام نه ک بو لای ئایینی جوله کایه تی و گا و رایه تی که دوای ئبراهیم
به یدا بوون و ده ست کاری کراون .

﴿ وَ آتَيْنَاهُ فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَ إِنَّا فِي الْآخِرَةِ لَمِنَ الصَّالِحِينَ ﴾ وه نیمه به خشیومانه به
نیراهیم له جیهانا چاکه یه کی گهروهی وا ههمو ناینه کان به گهروهی دانه نین و به لایانه وه
وایه که پیغمه مری خواجه و به راستی له رۆژی دوایشدا له ریزی پیاو چاکانایه و پلهی
به رزی نه دریتی و نهو پارانه وهی لی وهر گیراوه له لایه ن خواوه که داوای له خوا کرد:
نهی خواجه: تو زانست به من بیه خشه له ریزی پیاو چاکانم دابی.

﴿ ثُمَّ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ أَنْ اتَّبِعْ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا وَ مَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴾ له پاشا نیمه
سروشمان ناردوه بو لای تو که تو دوا ی نایی نیبراهیم بکهوی نیبراهیم ریگهی راست و
نایی نیسلام یاسا و ده ستوری بهو له هاو به شدانه رانی خوا نه به. نهو نایه ته به لگه یه
له سهر نه وهی که نایی نیسلام و نایی نیبراهیم یه ک ناین بوون له بهاری بیرو باوهر و
وازه نیان له بت په رستی، که واته ههر که سی بلی: من له سهر نایی نیبراهیم پیویسته
باوهر به پیغمه مری نیسلام بهیتی و خوا به یه ک دابی.

پرسیار/ به راستی موحه مه د ﴿ ٢٢٢ ﴾ گهروهی ههمو پیغمه مرانه، چون فره مانی پی
نه دری دوا ی جگهی خوی بکهوی له پیغمه مرانی تر ؟

وه لām/ مده بست له دوا که وتن لیږه نه وه یه وه لāmی بت په رستان بداته وه که نه یان
وووت: نیمه باوهر مان به نایی نیبراهیم هدی و پرومان به نایی موحه مه د نیه که چی
هه ردوو لایان یه ک ناین، گومانیشی تیدا نیه پیشکه وتنی نایی نیبراهیم نه وه ناگه یه نی
له ههمو نایی گه وره تر بی و له نایی موحه مه د گه وره تر بی.

موسا ﴿ د.خ ﴾ داوای له جوله که کان کرد رۆژی بو خویان هه لبرترین له هه فته یه کدا
و ریژی بگرن و خویان ته رخان بکه ن لهو رۆژهدا بو په رستی خوا و راوه ماسی تیدا
نه که ن، موسا رۆژی هه یی بو دیاری کردن، کۆمه لیکیان ووتیان: رۆژی هه یی
هه لنا بربترین و رۆژی شه مه بو خۆمان هه لنه بربترین ؟، دوا یی خوا وه لāmی دانه وه به مهر جی
لهو رۆژهدا راوه ماسی نه که ن و نه وانش مهرجه که یان وهر گرت. دوا یی دزی فره موده ی
خوا و به لیتی خویان هه لناسن و راوه ماسیان به پیلانیکی خراب ده ست پیکرد، لهو
رۆژهدا خوی مهن بهو بونه وه سزای دان، بو رون کردنه وهی نهو روداوه خوا
نه فره موی:

﴿ إِنَّمَا جَعَلَ السَّبْتُ عَلَى الَّذِينَ اخْتَلَفُوا فِيهِ ﴾ بهراستی نیمه پیوستمان کرد ریز گرتن له رۆزی شهمه و وازهیان له کارکردن و له راه ماسی لهو رۆژه دا لهسه ر کهسانیکی نهوتو بیریان جیاواز بو له ریز گرتنی رۆزی شهمه و ریز گرتن لهو رۆژه پیوست نه کراوه لهسه ر هیچ کهسی بهر لهوان دووای نهوان خوای مهزن رونی نه کرده تهوه جیاوازی و ناکوکی جوه کان، نایا له دروست بوونی کارکردنه لهو رۆژه دا یا لبه ریز گرتنی شهمه دایه ؟ هندیکیان نهیان ووت: رۆزی جهژن شهمهیه، هندی تریان نهیان ووت: رۆزی جهژن جگهی رۆزی شهمهیه، نهوهی بههتر بی ناکیان له قدهغه کردنی راه ماسیدا بو به جوړیکی فیلاوی و پیلانیکی خراب، هندیکیان نهیان ووت: قدهغه نه، هندیکی تریان نهیان ووت: به جوړیکی فیلاوی هدر قدهغهیه .

﴿ وَ إِنَّ رَبَّكَ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴾ وه بهراستی پهروه دگاری تو له رۆزی دوایدا فرمان نه دا له نیویانا له باره ی نهو شته بیرو بوجونیان دزی په کترین، فرمانه کهیشی نهویه: پاداشتی چاکه کانیان نه داته وهو سزای خراپه کانیان نه دا، هدریه کهیان به گویره ی شایسته ی خویان .

کاتی بو پیغمهر دهر کهوت که بت په رستان درو نه کهن له گومانی خویان که لهسه ر نایینی ئیراهیمن، زانیشی نهو جوړه ناکیان بو له نیو خویانا و بت په رستانیش لهسه ر نایینی ئیراهیم نین و پیغمه ریان به درو خسته وهو زوری خفوت خوارد، خوای مهزن دلخوشتی نه داته وهو نه فهرموی:

أَدْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحُكْمَةِ
وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ وَحَدِّ لَهُم بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ إِنَّ رَبَّكَ
هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ ﴿١٢٥﴾
وَإِنْ عَاقَبْتُمْ فَعَاقِبُوا بِمِثْلِ مَا عُوْقِبْتُمْ بِهِ وَلَئِنْ صَبَرْتُمْ

لَهُوَ خَيْرٌ لِلصَّابِرِينَ ﴿١٢٦﴾ وَأَصْبِرْ وَمَا صَبْرُكَ إِلَّا بِاللَّهِ
وَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ وَلَا تَكُ فِي ضَيْقٍ مِّمَّا يَمْكُرُونَ
﴿١٢٧﴾ إِنَّ اللَّهَ مَعَ الَّذِينَ اتَّقَوْا وَالَّذِينَ هُمْ مُحْسِنُونَ ﴿١٢٨﴾

﴿ اذغ إلى سبيل ربك بالحكمة والموعظة الحسنة ﴾ تو بانگی ناده میزاد بکه بو لای
نایینی پهروه ردگاری خوټ که نایینی نیسلامه به گفتو گویه کی راست و شیایو هه مو
کهس له هه مو شوینی بی و به ناموژ گاریکی شیرین به جوړی کار بکاته سهر میشکی
ناده میزاد و هو شیاریان بکاته وه، پیوسته بانگ کرده کهیش دور بی له به دهست هیانی
پله و پایه و خو په رستی، وینه هندی له پیاوانی نایینی. پیوسته نه و بانگ کرده به گفتو
گوو به ناموژ گاری بی به گویره ی نه قل بی به جوړی راست و خراب له یه ک جوړی
بکرته وه، هه تا بزانی چ کاتی له سهر خو و هیمنانه بی و چ کاتی به توندی و به تورپه یی
بدوی. یه کهم جار به نهرم و نیانی بدوی هه تا نه و ناموژ گاریه کار بکاته سهر ههستی و به
هه له ی خو ی بزانی، دواتر به توندی نه گهر به چاکی زانی.

﴿ وَجَادِلْهُمْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ ﴾ وه تو گفتو گو بکه له گهل ناده میزاد به شتیکی نه و تو
شیرینتر بی له هه مو کاری، نهرم و نیان و له سهر خو بدوی له گهل یان و ریگه یان پی
بده بیرو رای خو یان دهر پرین، مه به ست دهر که و تنی راستی بی، نه ک به وه ی بیرو خو تی
به سهر دا به پیینی.

﴿ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ ﴾ به راستی
پهروه ردگاوری تو زاناتره به که بی لایداوه له ریگه ی نایینی نه و، نه و زاناتره به که سی
ریگه ی راستی و هر گرتوه. که واته پیوستی تویه را گه یاندنی په یامی خوا به نهرم و نیانی و
پرسیاری نه وان له تو نا کر ی که توندو تیژی و تورپه یی له هه مو کاتیکا چاک نیه.

تهفسیری زمنا کوی

له جهنگی نوحود دا بت په‌رستان كړده‌وی زوړ ناشیرینیان به‌کارهینا له‌گهل
كوژراوه‌كانی باوه‌رداران. به‌تایه‌تی له‌شی هه‌مزه‌ی مامی پیغه‌مه‌ر ﴿ ۱ ﴾ كه‌جگه‌ریان
ده‌ره‌ینا و لوت و گویچكه‌یان بری. پیغه‌مه‌ر فهرموی: جاری تر سهركه‌وتین به‌یاریده‌ی
خوا نیمه‌ خراپ‌تر به‌وان نه‌كه‌ین به‌زیندوو به‌مردوویان. خوی مه‌زن فهرموی:
﴿ و ان عاقبتهم فعاقبوا بمثل ما عوقبتهم ﴾ وه‌ نه‌گهر ئیوه‌ سزای دوژمن‌تان دا، دوا‌یی
ئیوه‌ سزای نه‌وان بده‌ن به‌وینه‌ی شتی وینه‌ی نه‌و شته‌ یی سزای ئیوه‌ی پی دراوه‌، پیویسته
دادپه‌روه‌ربن .

﴿ و لنن صبرتم لهو خیر للصابرین ﴾ وه‌ نه‌گهر ئیوه‌ نارام بگرن و سزایان نه‌ده‌ن و
رقی خو‌تان بخو‌نه‌وه‌ له‌کاتی توانادا به‌راستی نه‌و نارام گرتنه‌ چاک‌تره‌ بو‌ نه‌و‌كه‌سانه‌ خواوه‌ن
نارامن سهركه‌وتن چاک‌تره‌ له‌ تو‌له‌ سه‌ندن و نازاردان .

﴿ وماصبرك ماصبرك إلا بالله ﴾ وه‌ تو‌ نارام بگړه‌ له‌سهر نه‌و نازاره‌ی توشی تو‌ نه‌یی و
نارام گرتنی تو‌ په‌یدا نایی مه‌گهر به‌هو‌ی یاریدان و كو‌مه‌کی خواوه‌، نارام گرتن
گه‌وره‌ترین ریزگرتنی خوا‌یه‌ بو‌ تو‌ وهیزی دل‌گه‌وره‌تره‌ له‌هیزی له‌ش .

﴿ و لا تحزن علیهم و لا‌تک فی ضیق مما یمکرون ﴾ وه‌ تو‌ خه‌ف‌ت مه‌خو‌ له‌سهر
باوه‌رنه‌هینانی بی باوه‌ران و په‌یره‌وی نه‌کردنی نه‌وان بو‌ تو‌ و له‌سهر نازردانی تو‌، تو‌ له‌
دلته‌نگیدا مه‌به‌ له‌شتی بت په‌رستان نه‌یانه‌وی پیلان بو‌ تو‌ دروست بکه‌ن و نه‌وان ناتوانن
نه‌و پیلانه‌ جی به‌جی بکه‌ن .

﴿ ان الله مع الذين اتقوا والذين هم محسنون ﴾ به‌راستی خوا له‌گهل كه‌سانیکي
نه‌وتویه‌ له‌ خوا ترساون و خو‌یانیان پاراستوه‌ له‌ بی فهرمانی خوا وله‌گهل كه‌سانیکي
نه‌وتویه‌ چاکه‌ نه‌که‌ن و خوا نه‌په‌رستن و نیازیان پاکه‌ و جه‌نگ نه‌که‌ن له‌بهر به‌رزی ثایینی
خوا و لی بوردنیان زوره‌ له‌گهل دوژمنانی خو‌یان و نه‌وانه‌ی خراپه‌یان له‌گهل نه‌کن .

به‌یاریده‌ی خوا كو‌تایی به‌مانای جزمی چوارده‌هم هات

له‌روژی هه‌ینی ۲۸ / ۱ / ۲۰۱۱ به‌رانبهر (۲۸) ی شه‌وال (۱۴۲۰) كوچی

له‌شاری سلیمانی و له‌مالی خو‌مان

ته‌فسیری زمان‌کو‌یی

﴿سوره تی ئه لئیسرا﴾ یا سوره تی ﴿به نی ئیسرائیل﴾

له مه که هاتوته خواره وه. هه ندی له زانیان ئه لین: جگه له ئایه ته کانی
(۲۶-۳۲-۳۳-۵۷) هه ندی تریان ئه لین: جگه له ئایه ته کانی (۷۳-۷۴-۷۵-۷۶)
(۷۷-۷۸-۷۹-۸۰) که له مه دینه هاتونه ته خواره وه، ژماره ی ئایه ته کانی
(۱۱۱) ئایه تن.

به ناوی خوای به خشنده و میهره بان

﴿بسم الله الرحمن الرحيم﴾

سو پاس بۆ خوای هه مو بونه وهران. درودی بی پایان له سه ر پیغه مه ر و له سه ر یارو
یا وهران و خیزان و پهیره وانی پیغه مه ر بی.

زانیان ئه لین: کاتی پیغه مه ری خوا موحه مه دی کوری عه بدولا ﴿﴾ له هۆده ی
هیندی کچی ئه بو تالیب و که ئوم هانییشیان پی ئه ووت، به سه ال و نیوی به ر له کۆچ
کردنی پیغه مه ر ﴿﴾، له (۲۷) ی مانگی ره جه بدا، کو تو پر جبه ئیل هات و له خه و
هه لیساند، دوا یی سواری بورا قی کرد به زین و له غاو کراوی، بورا ق گیانه وه ریکه له
گوی درێژ گه وهره تر و له هیه ستر بچوو کتر، به سواری بورا ق رویشته هه تا گه یشته
به یتولوقه ده س له وی دابه زی و چوه نیو به یتولوقه ده سه وه دوو رکات نویژی کرد. له
پاشا جبه رئیل به ده ستوری خوا پیغه مه ری بهرز کرده وه بۆ لای ئاسمانه کان هه تا بر دیه لای
سه یده تمولوتنه ها، له وی خوا سروه یی نارد بۆ لای و په نجا نویژی له سه رخۆی و ئۆمه ته که ی
پیویست کرد له شه و و روژیکا، پیغه مه ر ﴿﴾ داوای کرد له خوای مه زن بۆی که م
بکاته وه هه تا بۆی کرد به پینج نویژ له شه و و روژیکا و پادا شته که ی به ئه ندازه ی
پادا شتی په نجا نویژ بی.

موسلمانان به گشتى پاك هاترون له سهر پهيدا بوونى شهو رهوى پيغمهر و
 بهرز بونه وهى بولای ناسمانه كان به گويړه وهى فهرموده وهى خواو پيغمه وهى خوا. به لام بيرو
 بوچوونى زانايان جياوازه: نايان به گيان و خه و به بهى له شه كهى يا به گيان و به له شه وه
 به. بيگومان به لهش و به گيان وه به، ليړه و لهه سورته دا باسى شهو رهوى نه كړى،
 له سورته نه جدا باسى بهرز بونه وهى پيغمهر نه كړى بولای ناسمانه كان، به لگه ش
 له سهر نه وه كه شه وهى پيغمهر به گيان و لهش به رسته (أسرى بعده) يانې خوا
 شه وهى كرد به بنده وهى خو و ووشه عه به بريته له ته و اوى گيان و لهش،
 به گويړه وهى نه قلش شه وهى به و جوړه نه گونجاو نيه، ههرشتى سروش بيغه رموى و دزى
 فهرماندانى نه قل نهى پيوسته باوه وهى پي بهيړى. نه گهر شه وهى به گيانى ته نها بى و
 به خه ويى جيگه وهى سهر سورمان نيه و بت په رستان كو توپر پيغمه ريان به درو نه نه خسته وه.
 نه وه بو كاتى پيغمهر ﴿﴾ گه رايه وه بو جيگه وهى خو و بو هوده وهى هيندى ناموزاى
 پيغمهر فهرموى: من نويزى خه و تنم له لای تو كرد، له دوايدا چووم بو به يتولوقه دهس و
 دوو ركات نويزم له وهى كرد نيستاش نويزى به يانې له گه ل نيوه نه كه م بهم شيويه وهى كه
 نه م ينى، هيند ووتى به پيغمهر ﴿﴾: نه م دهنگ و باسه مه گيړه وه بو دانيش توانى مه كه
 نه وه كه به درو ت بخه نه و و نازارت تووش بى، پيغمهر فهرموى: سويندم به خوا بويان
 نه گيړمه وه.

كاتى نه و هه واله بلاو بويه وه و گه شت به قوره شيه كان به درويان خسته وه و به
 شتيكى نه گونجاويان دانا، چه نه كه سى له وانه موسلمان بو بون له نايين وهر گه ران، چه نه
 پياوى نه و روداوه يان بيستبو چون بولای نه بوبه كر گيړايانه وه بو، نه بوبه كر فهرموى:
 نه وهى نيوه نه ديلىن راستى، موحه مه د راستى كرده. به نه بوبه كريان ووت: نايان تو پرواى
 بى نه كهى؟ نه به به كر ووتى: پرواى بى نه كه م له وهش زورتر بى، پرواى بى نه كه م له
 هه والى ناسمانه كانيشدا، له و كاته وه نه بوبه كر ناونراوه به (صديق) يانې راستگو.

هه ندى له قوره شیشه كان. كه چوبونه به يتولموقه دهم داوايان له پيغمهر كرد باسى نهو
جیگیاندهی به يتولموقه دهسیان بو بکا، پيغمهر زور به ووردی بوی باسکردن، ووتیان:
باسه كه ت راسته. به لام هه والمان به ری بهو کاروانه ی ئیمه كه به ریگه وهیه نهو هیان
لای ئیمه گرنگه، پيغمهریش ژماره ی هوشره كان و نیشانه و چۆنه تی کاروانه كه ی بو
باسکردن و فهرموی: دینه وه له گهل خور كه وتی فلان روژدا و هوشره یكى رهنگ
خولاوی له پیشیانده وهیه، دوو گوینی دوراوی به سه ره وهیه، نهوانیش چون به دهم
کاروانه كه بانه وه، بهو جوړه ی پيغمهر فهرموبوی هاته دیی، له گهل نهو هیشدا ووتیان:
نمه جادویكى زور گه وړه و ناشکرایه .

بو زانین: وهك له مه و بهر باسمان كرد شه وړه ی پيغمهر به گیان و به له شه وه بوه
نه گهر به گیان و به خه و بی جیگه ی سه رسورمان نیه و کوتوپر بت په رستان پيغمه ریان
به درو نه نه خسته وه. كه واته نه وه ی له دایكى موسلمانانه وه نه ی گپ نه وه كه عایشه
ووتویه تی شه وړه ی پيغمهر به گیان بوه نهك به له شی پیروزی و له شی پيغمهر لهو جیا
نه بو ته وه لهو شه ودا دوره له راستیه وه، چونكه عایشه له كاتی شه وړه ی پيغمهر دا
منال بوه و ژنی پيغمهر نه بوه. شه وړه ی پيغمهر به لهش و به گیان ناماژه نهكا بو لای
نه وه ی كه ناده میزاد پیوسته كار بكن بو مانه وه ی لهش و گیانان نهك بو یه كیكیان به
ته نها. شه وړه ی پيغمهر ﴿ﷺ﴾ به سواری بوراق زور پون و ناشکرایه پیوستی به
وولاغ و جگه ی وولاغ نیه نه گهر به گیانی ته نها و به خه و بی .

سوار بوونی پيغمهر له سه ر بوراق ناموژگاری كردنی ئیمه یه به وه ی پیوسته هه مو
کارى به سترى به هوپكه وه و هیچ شتی به بی هوپه پهیدا نایى كه واته گران نیه له سه ر
خوا ی په روه دگاری ئیمه پيغمهر بگوپز رته وه له مه كه وه بو قودس به بی هوپه ك و به بی
بوراق کوتوپر پيغمهر خوی بیبی له به رده م ده رگای مزگه وتی به يتولموقه ده سا. به لام
خوا ی مدزن فرمانی داوه به وه ی هه موو کارى به گوپره ی ده ستوری خوی پروا به ریوه و
گوران کارى تپدا نه كرى .

به کارهینانی بوراق که نهو ماوه دورودرېزه بری له ماوه یه کی زور کهمدا هاندانه بو
 نهقلی نادهمیزاد بیر بکاتهوه بو پیدایه کردنی چندنین هوئی تاییه تی تازه که ماوه ی دورو
 دریژ بیرن له ماوه ی کهمدا. لیږه دا ئیمه پرسیار نه کهین له که سانیکی نهو تو زانا و
 ناگادارن: لای زوروی خیرایی شتی له م بونه وړانده دا چنده به گوږه ی زانیاری ئیوه ؟ له
 وه لامدا ته لاین: بهی گومان خیرایی روناکی خیرا تر هله هه مو شتی و سی هه زار کیلو
 مه تر نه بری له چرکه یه کدا. که واته نهو بوراقه ی پیغه مهر سواری بوه خیرایه که ی به
 نه ندازه ی خیرایی رووناکي به، چونکه بوراق له بهرق دروست کراوه .
 له روی هه و لاندانی زانیاری نه م سه رده مه وه ناده میزاد زور شتیان له نه پیه کانی
 گه ردون فیږ بوون به لام نهو زانیاریه دروست که ری گه ردون و روداوی شه و رهوی و
 بهرز بونه وه ی پیغه مه ریان له بیر چوه ته وه، بو زیاتر روون کردنه وه ی شه و رهوی و
 بهرز بونه وه خوا نه فهرموی:

بسم الله الرحمن الرحيم

به ناوی خوی به خشنده و میهره بان

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سُبْحَانَ الَّذِي أَسْرَى بِعَبْدِهِ لَيْلًا مِنَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ
 إِلَى الْمَسْجِدِ الْأَقْصَا الَّذِي بَارَكْنَا حَوْلَهُ لِنُرِيَهُ مِنْ عَائِشِنَا إِنَّهُ
 هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ ﴿١﴾

﴿سُبْحَانَ الَّذِي أَسْرَى بِعَبْدِهِ لَيْلًا مِنَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ إِلَى الْمَسْجِدِ الْأَقْصَى﴾ پاک
 و گه وره یی و دور له شتی نا شایسته بو که سیکي نهو تو یه شه و رهوی کردوه بهنده ی
 خوی به له ش و به گیان شه و ټک له مزگه وتی رېژدار له مه که بو لای مزگه وتی ناوبراوه

تهفسیری زمانکوی

به ئەقسا لەبەر ئەوەی دووره لە مەسجیدول حەرام لە فەلەستین و ئەوکاتە جگە لەو
مزگەوتە مزگەوتی تر نەبوە لە وێدا .

بۆ زانین: مەسجیدول حەرام و مەسجیدلەئەقسا وەك يەك وان لە رێژگرتیاندا لەچەند
لایە کەوێ:

١- هەردووکیان پێرۆزن لای مەسلمانان، چونکە بۆ ماوەی سێزده سال مۆسلمانان
فەرمانیان پێ درا بۆ لە نوێژ کردندا رۆبکەن بۆ لای مەسجیدولئەقسا لەمە کەوێ و چەند
مانگێکش لە مەدینە. لە پاشا فەرمانیان پێ درا لە نوێژ کردندا رۆبکەن بۆ لای
مەسجیدولحەرام، لە رێژ گرتندا مەسجیدولئەقسا لە پلە ی سێهەمدا دوا ی مزگەوتی رێژدار
و مزگەوتی مەدینە یه .

٢- هەردووکیان لە رۆژەلاتی ناوەندان، میژووی هەردوو لایان ئەگەر پێشەوێ بۆ لای
ماوە یه کی کۆن. بە لām مزگەوتی رێژدار لەمە کەدا کۆنتر و گەورە ترەو یه کەم خانە
دروست کرا یی بۆ پەرستێنی خوا و خوا پێوستی کردوێ لەسەر مۆسلمانان بۆ لای
ئەو مزگەوتە بۆ بە جێهێنانی حەج و عەمرە. مەسجیدولحەرام ئێراھیم و ئێسماعیلی کۆری
دروستیان کردوێ، ئێسماعیل یه کەم پێغەمەرە بە زمانی عەرەبی گفتوگۆ ی کرد بۆ لە
جگە ی زمانی باوکی. بە لām قودس ھۆزی بوھیسە کانی کەنعانی باری خۆیان یان خست لە
کیۆی ناوبراو بە سەھوین دووھەزار و پێنج سەد سال بەر لەدا ی کبزوونی عیسا بە
سەرۆکایەتی شێخ سالی بوھیسی و بۆ یه کەم جار شاری قودسیان دروست کرد. دوا ی
ئەوێ مۆسلمانان قودسیان داگیر کرد مزگەوتیان دروست کرد بە ناوی مزگەوتی عومەر
مزگەوتی تر بە ناوی (قبة الصخرة) لە نێو مزگەوتی ئەقسادا کە عەبدولەلیک کۆری
مەروان دروستی کرد و مۆسلمانان بەرەوای دانانین جگە ی مۆسلمانان بچنە نێو ئەو دوو
مزگەوتەوێ. گێراوێ ئەوێ پێغەمەر بوراقی بەستەوێ بە سەخرە ی پێرۆزەوێ و ئێستا پێ ی
ئەوتریت دیواری بوراق و پێغەمەر لەبەردی سەخرەوێ بەرز کرایەوێ بۆ لای ئاسمانە کان،
دوا ی ئەوێ بەر نوێژی کرد بۆ پێغەمەر ان .

ئەم قورئانە پیرۆزە ئیمە ئەخوینین و گوی ی لی ئە گرین وانە و دەرسیکی زۆر گرنگە کە
خوای گەورە فیری پیغمەری کردووە، هەتا ئەویش لە لایەن خۆیەووە رای بگەینێ بە
هەمو ئادەمیزاد، ئەو وانانەش بریتین لە ناسینی خوا و ئەو شتانە ی خوا کردوونی بە یاسا
بۆ باوەرداران، بەوینە ی کردووە رەواکان و ئەو شتانە ی قەدەغە کراون، فەرماندان بە
جەنگ کردن لە رینگە ی ئایینی خوادا، بە نیازی پاکە و ئارام بگرن لەسەر ئازارو
ناخۆشی بۆ بەدەست هێنانی هەمووشتیکی راست و لە هەمویان گەورەتر باوەر کردنە بە
گەورەیی خوا لەسەر بنچینە ی زانیاری بیگومان. ئەک لەسەر لاسایی و دواکەوتنی شتی
پرو پوچ .

بەبێ ووردبونهووە لە جوێ کردنەووە ی راستی و ناراستی. لە پاش ئەوێ کە خوا
سروشتی نارد بۆ لای فروستادە ی خوێ بەو وانە گەورانەووە کە بەلگەن لەسەر گەورەیی
دەسلاتی بێ وینە ی خوا کە ئەو ئاسمانە و زەوی و هەمو بونەووەرانی دروست کردووە،
خوای مەزن لە نیو هەمو ئادەمزاد پیغمەری ئیسلامی هەلبژارد بۆ گەشتی لە زەویدا و
لە مەسجید و لەحرامەووە بۆ لای مەسجید و لەقەسا. لە داویشدا بۆ گەشتی تر بۆ لای
زوروی ئاسمانە کان، مەبەست لەو دوو گەشتە ئەوێ کە پیغمەر ﴿ﷺ﴾ دەرسیک و
وانە یەکی کرداری وەرگیری لەدوای وانە بیرە کان، بۆ ئەویش ئەو وانە سەرسورپنەرانی
بینی کە هیچ ئەقڵی رینگە ی بێ نەبردبێ، بۆ ئەویش ئادەمیزادی دوای ئەو خۆیان بیهستن
بە وانە ی کرداری ئەک تەنها بە وانە بیرە کانەووە، هەتا خواپەتی و گەورەیی خویان بۆ
دەرکەوێ لە وشتانە ی دایان و لە ئاسمانە کان و لە زەویدا بە جوړیکی زانیاری و دوای
ئەفسانە و چیرۆکی پروپوچ نەکەون، زۆر جیگە ی سەرسورمانە بۆ ئەو کەسانە ی
گومانیان لە گەورەیی خوادا هەبێ و ئەم هەمو بونەووەرانی بەچاوی خۆیان بینی و بۆ پروون
کردنەووە ی ئەو مەبەستانە خوا ئەفەرموێ :

﴿الَّذِي بَارَكْنَا حَوْلَهُ لِنُرِيَهُ مِنْ آيَاتِنَا﴾ نهو مزگه وته نه قسایه ی نهو تو نیمه ده و روبه ر و نه ملای نهو مزگه وته مان پیروز و فهدار کردو به وهی نیشتمانی پیغمه رانه و به وهی میوه و باخ و باخات هوی ژیان و هه رزانی زور و روباری ئاوی شیرین و هه وای مام ناو هندیمان لهوا دروست کردو، له بهر نه وهی نیسانی نهو به نده ی خو منی بده یین هندی بدلگه و نیسانه ی رون و گه و ره له سه ر توانا و گه و ره یی نیمه له و جیگه پیروزه دا که جیگه ی په رستی پیغمه ره کانه، شه و ره وه ی بکری به و به نده ی خو مه وه بو لای نهو جیگه پیروزه دا له مه که وه به رویشتی ئاسایی به چل شه و ورور نه بری و دریژی نیوان نه وه دوو مزگه وته هه زار و دوو سه د و سی کیلزمه تره، به گویره ی لی کولینه وه ی هندی له زانایانی پروا پی کراو که به ما ویه کی زور کهم له شه و یکدا برپویتی .

﴿إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ﴾ به راستی خوا نه بیستی گفتو گو ی بی با و ه ران و به درو خسته وه ی پیغمه ره ﴿ﷺ﴾ نه بینی نهو که سانه و به سه ره تایان و به سه ره هاتی با و ه داران و رویشتی به نده ی خو یی و چاودیری کردنی له تاریکی شه و دا و ریز گرتنی و پله ی به رز و به رز کردنه وه ی بو لای ئاسمانه کان .

وَأَتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ وَجَعَلْنَاهُ

هُدًى لِّبَنِي إِسْرَءِيلَ أَلاَّ تَتَّخِذُوا مِنْ دُونِي وَكِيلًا ﴿٢﴾

ذُرِّيَّةَ مَنْ حَمَلْنَا مَعَ نُوحٍ إِنَّهُ كَانَ عَبْدًا شَكُورًا ﴿٣﴾

﴿وَآتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ وَجَعَلْنَاهُ هُدًى لِّبَنِي إِسْرَءِيلَ﴾ وه نیمه به خشیومانه به موسا نامه یه که ته و راته نیمه نهو نامه یه مان گیرا بو به را غومایی که ر و شاره زایی کردن بو نه وه کانی ئیسرائیل، ئیسرائیل ناوی به عقوبی کوری ئیسحاقی کوری ئیبراهیمه، نیمه و و تمان: به به نو ئیسرائیلیه کان .

﴿ان لا تتخذوا من دوني وكيلا﴾ كه نيوه وهرمه گرن بۆ خۆتان كه سيك كاري خۆتاني پي بسپيرن له جگهي من. بهلام نهوان دهست كاري نهو نامهي خوايهيان كردو دهستيان كرد به گويره كه پهرستن و پيغه مه ره كاني خويانيان به درۆ خسته وه، زه ويان پر كرد له ستهم كردن به هه موو تواناي خويانه وه. ياني ئيمه وهك ريزي نه وانمان گرت ريزي پيغه مه ري ئيسلامان گرت به شه وره وي كردن و بهرز بونه وه.

﴿ذرية من حملنا مع نوح﴾ نه ي منال و نه ته وه و خوا خيزاني كه سي ئيمه هه لمانگرتن له گه ل نو حدا و سواري كه شتي بون رزگارمان كردن له خنكاندن به ناوي لافاو له و كاته دا بۆ نه وان په روه ردگاري نه بو بۆ نه وان له جگهي خوا په ناي بۆ به ري. كه واته ئيوه هاوبهش بۆ ئيمه دامه نين: نه و كه سانه خوا سواري كه شتي كردوون و رزگار يانبوه له خنكان بريتي بون له سي كوري نوح: حام، سام، يافيس و ژنه كانيان، له نه وه ي نه وان بون به نو ئيسرا ئيليه كاني كاتي موسا كه له به رهي دووا زده كوري يه عقوبن، ئيبراهيم و نه وه ي ئيسماعيل له سامي كوري نوحن. خواي مه زن به و ئايه ته به ري كوران و نه وه كانيان نه خاته وه خوا نه و چاكانه ي له گه ل كردوون كه چي سوپاسي خوا ناكه ن و خراپه بلاو نه كه نه وه به سه ر زه وي دا.

﴿انه كان عبدا شكورا﴾ به راستي نوح كه باپيري ئيوه يه رزگارمان كردن له خنكاندن به نده يه كه زۆر سوپاسي خواي نه كرد له كاتي خوشي و ناخوشيدا. ئيمه به هۆي سوپاس كردني نوحه وه ئيوه مان رزگار كرد له خنكان. كه واته ئيوه يش سوپاسي خوا بكه ن و جگهي خوا مه پهرستن و ينه ي باپيره گه وره ي خۆتان كاتي خواي مه زن فه رماني خۆي ئاراسته ي به نو ئيسرا ئيليه كان كرد، له مه ودوا باسي نه و شتانه ته فه رموي خوا به واني به خشيوه و باسي به سه رهات و پاشه روژيان نه كا و ته فه رموي:

وَقَضَيْنَا إِلَىٰ بَنِي إِسْرَءِيلَ فِي الْكِتَابِ لِنُفْسِدَنَ فِي الْأَرْضِ
مَرَّتَيْنِ وَلَنَعْلُنَ عُلُوًّا كَبِيرًا ﴿١﴾ فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ أُولَاهُمَا بَعَثْنَا

عَلَيْكُمْ عِبَادًا لَّنَا أُولَىٰ بَأْسٍ شَدِيدٍ فَجَاسُوا خِلَالَ الدِّيَارِ
وَكَانَ وَعْدًا مَّفْعُولًا ﴿٥﴾ ثُمَّ رَدَدْنَا لَكُمُ الْكُرَّةَ عَلَيْهِمْ
وَأَمَدَدْنَاكُمْ بِأَمْوَالٍ وَبَنِينَ وَجَعَلْنَاكُمْ أَكْثَرَ نَفِيرًا ﴿٦﴾
إِنَّ أَحْسَنَكُمْ أَحْسَنَكُمْ لَا نَفْسَكُمْ وَإِنْ أَسَأْتُمْ فَلَهَا فَإِذَا جَاءَ
وَعْدُ الْآخِرَةِ لِيَسُفُوا وُجُوهَكُمْ وَلِيَدْخُلُوا الْمَسْجِدَ
كَمَا دَخَلُوهُ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَلِيُتَبِّرُوا مَا عَلَوْا تَتْبِيرًا ﴿٧﴾
عَسَىٰ رَبُّكُمْ أَنْ يَرْحَمَكُمْ وَإِنْ عُثِرْتُمْ عُدْنَا وَجَعَلْنَا جَهَنَّمَ لِلْكَافِرِينَ
حَصِيرًا ﴿٨﴾

خوای مهزن ههوال نه‌دا به به‌نو ئیسرا ئیلیه کان له‌م نایه‌تانه‌ی دواییدا که دوو جار خراپه و سته‌میان بلاو کرده‌ته‌وه له زه‌ویدا، جاری به‌که‌م خوای مه‌زن که‌سانیکی بۆ ناردن رسوا و سه‌ر شو‌ریان کردن به‌کوشن و دیل کردن و تالان کردن سامانیان و ده‌ریه ده‌ری کردنیان، له‌دوای نه‌و ده‌ریه‌ده‌ریه خوا هیز و توانای پی به‌خشینه‌وه بۆ جاری تر. به‌لام نه‌وان بۆ جاری تری دووهم ده‌ستیان کرده‌وه به‌ خراپه و سته‌م بلاو کرده‌وه له زه‌ویدا، خوای مه‌زن دوو باره که‌سانی تری ناره‌ده سه‌ریان، نه‌وانیش بۆ جاری تری دووهم سه‌رشو‌ر و رسوای کرده‌وه، بۆ نه‌و مه‌به‌ستانه خوای مه‌زن به‌دریژی رونی نه‌کاته‌وه و نه‌فرموی:

﴿ و قضینا إلى بنی اسرائیل فی لکتاب لتفسدن فی الأرض مرتین ﴾ وه ئیمه بهنو ئیسرائیلیه کاغان ناگادار کرد و ههوالمان دانی له نامه‌ی ئیمه دا که تهوراته: بهراستی خراپه و بی فه‌رمانی خوا بلاو نه‌که‌نه‌وه له زه‌وی فه‌له‌ستینا دوو جار خراپ له‌دوای خراپ: یه‌که‌میان به هه‌لسانتان له‌دژی فه‌رمانی خوا، به‌تاییه‌تی به‌ند کردنی ئیرمیا پیغه‌مه‌ر له چالیکدا و بریندار کردنی که موژده‌ی دا به ئیوه به هاتنی موحه‌مه‌د. دووه‌هم جار له‌پاش دوو سه‌د سال به کوشتی زه‌که‌ریا و یه‌حیا و هه‌والدانتان بۆ کوشتی عیسا، له هه‌ردوو جاره‌که‌یشدا به خواردنی سود و گۆبه‌ن و پیلان له دژی دانیشنوان .

﴿ و لتعلن علو کبیرا ﴾ وه ئیوه خۆتانتان به‌گه‌وره و به‌رز دانه‌نا به‌به‌رز کردنه‌وه‌یه‌کی گه‌وره و له‌ستوور ده‌رچوون و خۆتانتان لادرا له‌ ئاستی یاسای خوا ولادانتان له‌ په‌رستنی خوا و هیز و توانای خۆتانتان به‌کار نه‌هینا بۆ بلاو کردنه‌وه‌ی خراپه و سته‌م کردن له‌ پیاو چاکان و خوا په‌رستان و پی شیل کردنی ریزی جیگه‌ پی‌روژه‌کان ،قورئانی پی‌روژ زۆر جار ووشه‌ی (علو) به‌کار نه‌هینی له‌ بۆ شتی له‌ بی فه‌رمانی خوا و له‌سته‌م کردندا و بلاو کردنه‌وه‌ی خراپه له‌زه‌ویدا .

﴿ فإذا جاء وعد أولاهما بعثنا علیکم عبادا لنا أولی بأس شدید ﴾ دوایی کاتی هات ته‌ و سزایه به‌لینی پی درابو له‌به‌ر بلاو کردنه‌وه‌ی خراپه له‌ جاری یه‌که‌می ته‌و دوو جاره‌ی به‌نو ئیسرائیلیه‌کان ته‌یان ئیمه ره‌وانه‌مان کرد بۆ سه‌ر ئیوه چه‌ندین به‌نده ئیمه‌ی خاوان شکۆ و خاوه‌ن هه‌لمه‌تی سه‌خت ،مه‌رج نیه ته‌و به‌ندانه‌ی خوا باوه‌ردارین .

﴿ فجاسوا خلال الدیار ﴾ دوایی ته‌و به‌ندانه‌ی ئیمه هاتوچۆیان ته‌کرد به‌ناو شار ونیشتمانی ئیوه‌دا بۆ کوشتن و په‌لامار دانتان و تۆله‌ی هه‌مو خراپه‌یه‌کی خۆتانی لی کردنه‌وه به‌ ته‌وپه‌ری رسوایتانه‌وه .

بۆ زانین: ته‌ و تاقمه‌ خاوه‌ن هیز و شکۆیانه بریتی بون له‌ بابولیه‌کان به‌سه‌رو کایه‌تی به‌خته‌ نه‌سر، ئیوه‌یان به‌زۆری کوشت و خۆتان و مناله‌کانتانیا به‌دیل گرتن، ته‌وراتیان سوتاند. ته‌و روداوه به‌ر له‌دایک بوونی عیسا به‌ (۵۹۶) یا له‌ نزیکه‌ی (۵۸۶) . یانی نزیکه‌ی هه‌زار سال به‌ر له‌ ناردنی پیغه‌مه‌ری ئیسلام .

﴿و کان وعدا مفعولا﴾ وه کاتی سزادانی ئهوان به لینیک بو پیویست بو جی به جی بکرایه به بی گومان، پوخته ی مانای ئه وئایه تانه ئه وه یه: کاتی به نو ئیسراییلیه کان له جاری یه کهمدا خراپه یان بلاو ئه کرده وه خوا تا قمیکی هیزداری نارده سهریان پیاوه کانیان کوشتن و دیلیان کردن و دهر به دهریان کردن، ژنه کانیان کران به کاره کهر و شاره کانیان روخاندن و تالانیان کردن.

قورئانی پیروژ رونی نه کرده وه جیگه و کاتی خراپه بلاو کرده وه ی به نو ئیسراییلیه کان به لام میژوو نوسان ووتویانه: له پاش رودای دهشتی (تهیها) به نو ئیسراییلیه کان به فهرمانی خوا په لاماری فهله ستینیاندا به سهرو کایه تی یوشه ع پیغمهر و کوری نون جیگه داری موسای کوری عیمران و فهله ستینیان داگیر کرد و همو سامان و دارایی دانیشتوانی ئه و شوینانه یان داگیر کرد و یون به خاوه نی پیت و فهری ئه وجیگیانه، زۆربه ی دانیشتوانی ئه وجیگیانه که نعانیه کان بون، هموویان بنه بر بوون یا کردیانن به بهنده و خزمه تکاری خۆیان. دواپی ههلویست و ههلسانی جوله که کان له گهل یوشه عدا ههروهك ههلویستیان بو له گهل موسادا له خراپه کردن و بی شهرمی و بی رهوشتی له گهلین، ئه و رووادوه و سزادانی جوله که کان به دهستی به خته ندر بوه له جاری یه کهمدا. به لام جاری دووههم به دهستی رۆمه کان بوه کوشتن و دیل کردیان ئه و باسانه ی رابوردون جیگه ی متمانه و بروان، هه رچهنده ههندی له زانایان لایان وایه له ناووردنی جوه کان بو جاری دووههم هیشتا نه هاتوه و له مه و پاش به دهستی موسلمانان پهیدا ئه بی له فهله ستیندا. به لام به لگه یان به دهسته وه نیه.

﴿ثم ردنا لكم الكرة عليهم﴾ له پاشا ئیمه بو ئیوه مان گیرابوه وه دهسه لات و سه رکه و تستان به سه ر ئه وانه دا ئیمه ره وانه مان کردبون بو ته فرو تونا کردن و سزدانی ئیوه که بابولیه کان بون.

﴿ و امدناکم بأموال و بنین و جعلناکم اکثر نفیرا ﴾ و نه ئیمه یارمه‌تی ئیوه‌ماندا و به ئیوه به خشییو سامان و دارایی و کوری زۆر. دواى په‌شیمان بونه‌وه‌تان له خراپه کردن و گیرابومان بۆ ئیوه ژماره‌ی زۆر له پیاوان، له‌به‌رئه‌وه‌ی ئیوه بتوانن مافی زهوت کراوی خۆتان وهر بگرنه‌وه دوژمنه‌کانتان ته‌فر و تونا بکه‌ن و بچه‌وه بۆ لای فه‌له‌ستین .

ئه‌وه‌ی زانراپی به‌نو ئیسرائیلیه‌کان جه‌نگیان نه‌کردوه له‌گه‌ل بابولیه‌کان بۆ رزگار کردنی خۆیان . به‌لام ئیمه خستمانه دلی به‌همه‌نی کوری ئه‌سفهن‌دریای پاشای فارسه‌کان به‌ر له‌دایکبونی عیسا به (۵۳۸) سال به‌زه‌پی بیه‌وه به جوله‌که ده‌ربه‌ده‌ر کراوه‌کاندا، ئه‌وه‌بو فارسه‌کان په‌لاماری بابولیان دا ده‌ستیان گرت به‌سه‌ر فه‌له‌ستینا و ئه‌وه‌ی مابونه‌وه له‌پیاوانی به‌خته نه‌سه‌ر ده‌ریان کرن. ئه‌و جوله‌کانه‌ی به‌ند کرابون رزگاریان کردن، له‌دواییدا چونه‌وه بۆ فه‌له‌ستین به‌ پشتیوانی فارسه‌کان له‌جاری پیشوو باشتر و به‌هیزتر بوون. به‌کورتی پاشای فارسه‌کان په‌لاماری بابولیه‌کانی داو داگیری کردن، ژنیکى له جوله‌که‌کان خواست و ئه‌وژنه داوای له‌پاشا کرد که خزمه‌کانی بگیریته‌وه بۆ به‌یتولوقه‌ده‌س، پاشای فارسه‌کان له‌به‌ر دلی ژنه‌که‌ی ناردینه‌وه بۆ جیگه‌ی پیشووی خۆیان به‌لام جوه‌کان که پشویان داو که‌وته‌ خو‌شی گه‌رانه‌وه بۆ لای ره‌وشته خراپه‌که‌ی خۆیان و لایاندا له‌ ئایینی خوا، زه‌که‌ریا ویه‌حیایان گوشت و نیازی کوشتنی عیسایشیان کرد .

﴿ إن أحسنتم احسنتم لأنفسکم و إن أسأتم فلها ﴾ ئه‌گه‌ر ئیوه چاکه‌تان کردبی ئیوه چاکه‌تان بۆ خۆتان کردوه ئه‌گه‌ر ئیوه خراپه‌تان کردبی، دواپی تۆله‌ی خراپه‌کانتان هه‌ر بۆ خۆتانه .

﴿ فإذا جاء وعد الآخرة ﴾ دواپی کاتی چو بۆ لای جوه‌کان ئه‌و سزایه‌ی تر به‌لینی بی درابوو توشیان بی تازاره پیشوه‌کانیان نه‌ما و بۆ جاری دووه‌م ده‌ستیان کرده‌وه به خراپه کردن نۆره‌ی سزادانی جاری دووه‌م هات و خوا تا‌ق‌می تری ئه‌اده‌میزادی ره‌وانه کرد بۆ لای به‌نو ئیسرائیلیه‌کان :

﴿لیسو اوجوهکم و لیدخلوا المسجد کما دخلوه اول مرة﴾ له بهرئه وهی نه و تاقمه نازاری ئیوه بدن و پاش ماوهی نازاره که یان بهرومه تئانه وه دیاری و بو ئه وهیش نه و تاقمه بچنه نیو مزگه و ته وه له شاری قودس و ئهم لاو لای شاره که به و جوړه ی جاری پیشو تاقمه که ی تر چونه ناوی به سه رو کایه تی به خته نه سر. نه و تاقمانه مان ره وانه کرد بو لاتان:

﴿و لیتبروا ماعلوا﴾ وه بو ئه وهیش له ناو بن هه موو شتی نه و ان ده ستیان گرتوه به سه ریا به له ناو بردنیکی زور گه و ره. یانی به نو ئیسرائیلیه یکان کاتی له جاری دوو هه مدا ده ستیان کرده وه به خراپه کاری له زه وی فله ستینا خوا نارویه سه ریان که سی سزایان بدا، دوا روژیان وه ک جاری به که م لی بکا به کوشتن و دیل کردن و ده ربه دهر کردنیان و کاو ل کردنی جیگه کانیان.

بو زانین: نه و که سه ی جاری به که م په لاماری جوه کانی دا و به یتولوقه ده سی کاو ل کرد به خته نه سر بو و نه و که سه ییش جاری دوو هه م په لاماری دان پاشای روم بو و نه وهیش دوو باره به یتولوقه ده سی کاو ل کرد نه وهیشمان له بیر نه چي هه ردوو خراپه کانیان و سزانیان بهر له تائینی ئیسلام بو، ماوه ی هه ردوو په لامار دانه کانیان نزیکه ی پینج سه د سالی خایاندوه.

﴿عسی ربکم أن یرحمکم﴾ بو نه وه ی په روه ردگاری ئیوه میهره بانی بکا له گه ل ئیوه وه به زه یی پیتانا بته وه له دووای جاری دوو هه م نه گه ر ئیوه په شیمان بینه وه.

﴿و إن عدتم عدنا﴾ وه نه گه ر ئیوه بگه ری نه وه بو لای خراپه کردن و بو لای خو به گه و ره دانان بهرانه ر به ئیمه ئیمه ییش نه گه ری نه وه بو لای سزادانی ئیوه و سه رشو ریتان بو جاری سیهه م و گه لیک ی تر به سه رتانا زال نه که ین به وینه ی دوو جاره کانی پیشوو. به لام جوه کان کو لیان نه داو ته می خوار نه بوون و گه رانه وه بو لای خراپه کانی پیشویان، پیغمه ری ئیسلامیان به درو خسته وه و نیازی کوشتیان کرد، هه روه ک و یستیان عیسا بکوژن. به و بو نه وه خوا مه سلمانانی به سه ریان زال کرد، هوژی به نو قوره زیان کوشت و هوژی به نو نه زیریان دهر کرد و خه بیه ریان داگیر کرد و نیوه دور که ی عه ره بیان

لهوان پاك كردهوهو سهرانهيان لهسهر پيوست كردن، ههندی له زانايان نهلين: بۆ جارى سیههم خوا نه کاسیره کانی بهسهردا زال كردن و سهرانهيانى لهسهر دانان .

﴿ و جعلنا جهنم للكافرين حصيرا ﴾ وه ئيمه دۆزهخمان گيراوه به بهنديخانه و ژيرخهر بۆ بى باوهران. بگړه و بهردهى بهردهوام ههبروه ههيشه له نيوان زانايانى موسلمانندا له بارهى نهو دوو خراپانه جوهكان کردويانه و لهبارهى نه و دوو سزايهش نهوانى پى سزا دراوه که لهمهوبهر باسيان کرا؟ دوباره ئايا نهو جارهى سیههم کهخوا باسى فهرموه بهرستهى (و ان عدتم عدنا) ئايا لهمهوبهر پهيدا بوه يا لهمهوپاش ديت. له ماناکردنى نايهتهکاندا رون کرايهوه، ههرشتى بيژرى گۆتره کارريه و رهگهز خوشهويستيه .

بۆ زانين: لهکانونى دووههمى سالى (١٩٦٩) بگړه و بهردهيه هيمانه لهسهر لاپهه کانی رۆژنامهى (الأخباري) ميسردا رويداوه دهبارهى فهرمودهى خوا له بۆديارى کردنى نهو دوو خراپه بهنوئيسرائيليهکان کردويانه، لهو بگړه و بهردهدا ژمارهيهكى زۆر له پياوانى خاوهن نهقل و زانست هاوبهشيان تيدا کردبوو، نهو کاره ماوهيهكى زۆر دهوامى کرد، رۆژنامهى ناوبرا و له ژمارهى رۆژى ههينى لهو مانگه دا بلاوى كردهوه، هاوبهشاني نهو گفتوگويانه بون به دوو بهشهوه :

تاقمى يه کهميان نهلين: ليدان و داگير کردنى جوهكان پهيدا بوه لهسهر دهستى موسلمانان له کاتى عومهرى كورى خهتابا. ليدانى جوهكان بهوه نهبي خوا لهمهودووا دهستهلات نهدا بهموسلمانان و زاوينيهکان لهناو نهبن و زهوى داگير کراو ديتيهوه بۆ ژير فهرمانى موسلمانان، نهو تاقمه سهرچاوهى راستى نيه بۆيان مهگهر خوشهويستى بۆ نهتههى موسلمانان، پيوسته قورئان لهو جۆره بپرو بۆچونه پاك بکرينهوه، چونکه قورئان نامهى زانست و روناکيه لهلايدن خواوه، ياساو دهستورى گهردون گۆرانكارى بۆ نيه و بۆ ههمو بونهوهران دانراوه به خوشهويستى نايى ماناي نامهى خوا بکرى .

تاقمى دووههميان نهلين : بهراستى نهو دوو خراپانهى جوهكان بلاويان كردهوتهوه و نهوليدان و تهى کردنانهى نهوان بۆ ههر دوو جاره کهيان پهيدا بوه بهر لههاتنى ئايينى

نیسلام. یه کهم لیدانیان پیدایا بوه بهر له پیدایا بوونی نیسلام بههزار سال له سهر دهستی بهخته نهسر یا سهنجارییی باوکی نهسر که قودسیان کاول کرد و ههیکهلی سوله یمانیان سوتان و قهساجخانهیان دانا بۆ کوشتی جوه کان و نهوانهیان مابونهوه به پساو ژن ومنالهوه کردنیان بهیدهنده و بردنیان بۆ بابل.

لیدانی دووهه می بهنوئیسرانیلیه کان پیدایا بوه بهر له (۷۰) سالی زایینی له سهر دهستی (تهبتوسی) رۆمانی و پهلاماری شاری جوله که کانی داو قه لاکانی روخاند و چوه نیو شاره کانیان و ههیکهلیان روخاند و نزیکه ی ملیۆنیکیان کوژران و زووریان کرد نه بهنده و له بازار فرۆشتیان و نهوانی تریان له روی زهویدا بلاو بونهوه.

ههر نهو تاقمه ی دووهه مه ئه لێن: قورئانی پیروژ رونی نه کرده و تهوه به هیچ جور ی بۆ جاری سێهه مه بهنو ئیسرانیلیه کان فهلهستین داگیر نه کهن و بیگو مان بهنو ئیسرانیلی نهو که سانهن له کور و نهوه ی نهو دووا زده کوری نیسحاقی کور په عقوبن. کهواته نهوانه ی لهم سه ده مه دا فهلهستینیان داگیر کرده و ناوی خوینیان ناوه بهر ژیمی ئیسرانیلی پدیوه ندییان به ئیسرانیله وه نه. به لکو نهوانه کۆمه لێکن دروست کراون له لایهن داگیر که رانی رۆژئاواوه بۆ تالان کردنی زیری رهش و سامانی رۆژه لات ی ناوه ند، نهو پرو پاگه ندهیه به ناوی تهلمود و تهورات وه بلاوی نه که نه وه فهلهستین نیشتمانی کۆنی نهوانه و بۆی نه که رینه وه دهست ههلبه تی خویانه له دژی موسلمانان و دانیشتوانی فهلهستین.

کاتی خوای مه زن رونی کرده وه نهو شتانه ی خوا دا بونی به پیغه مه ر ﴿﴾ له شه وره ی بۆ به بتو لمو قه دهس نه وه یشی رۆن کرده وه به خشیوی به موسا تهورات و باسی یاخی بوونی بهنو ئیسرانیلی کرد، دوانی بۆ مانی رۆون نه کاته وه رێگه ی شاره زایی بۆ لای خوا به جگه ی پهیره ی قورئان پیدایا نابی و نه فهرموی:

إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ يَهْدِي لِلَّتِي هِيَ أَقْوَمُ وَيُبَشِّرُ
الْمُؤْمِنِينَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ أَجْرًا كَبِيرًا ﴿١﴾

وَأَنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ أَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿١٥﴾
وَيَدْعُ الْإِنْسَانُ بِالشَّرِّ دُعَاءَهُ بِالْخَيْرِ وَكَانَ الْإِنْسَانُ عَجُولًا ﴿١٦﴾
وَجَعَلْنَا اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ آيَاتَيْنِ فَمَحْوَنَاءَ آيَةِ اللَّيْلِ وَجَعَلْنَا آيَةَ
النَّهَارِ مُبْصِرَةً لِّتَبْتَغُوا فَضْلًا مِّن رَّبِّكُمْ وَلِتَعْلَمُوا عَدَدَ
السِّنِينَ وَالْحِسَابِ وَكُلَّ شَيْءٍ فَضَّلْنَاهُ تَفْصِيلًا ﴿١٧﴾

﴿إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ يَهْدِي لِلَّتِي هِيَ أَقْوَمُ﴾ به راستی نهم قورئانه راغویى و شاره زایى
همموو نادهمیزاد نه کا بو لای ریگهیه کی نهوتو که راسترینی همموو ریگه کانه له هممو
کات و جینگهیه کا وبو هممو که سی. به لگه بو راستی قورئانی پیروز رهوشتی پاکی
پیغمهره که زهوی پر کرده له زانین و زانیاری و دادپهروهی پاش نهوهی نه زانین و بی
باوهری و ستم جیهانی تاریک کردبو.

﴿وَيُبَشِّرُ الْمُؤْمِنِينَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ أَجْرًا كَبِيرًا﴾ وه قورئان موژده
نه دا بهو باوهردارانهی نهوتو کرده وه چاکه کان نه کهن که به راستی بو نهوان ههیه
پاداشتیکی گهوره وه که بههشتی پان و بهرین بهردهوام

﴿وَأَنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ أَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا﴾ وه به راستی نیمه موژده
نه دهین به که سانیکی نهوتو باوه به روژی دواپی نایه رن نیمه ناماده مان کرده بو نهوان
سزایه کی خاوه نازار به ناگری دوزه خ.

بو زانین: له مانا کردنی نایه تهکانی رابوورادودا باسی زور شتی کرا له بیروباوهری
به رزی ئیسلام له کاتی دروست بوونی مروقه وه له سهر پاکی، له مهودوایش باسی
هه ندی تر له بیر و باوه و ناموژگاریه گرنگ و چاکهکانی نه کهین.

۱- نایینی ئیسلام همو بنچینهی بیرو باوهر و همو لقه کانی دهستور و یاسای و همو فرمانه کانی دانراون له سهر نهو پاکیه پوختهی ناده میزادی له سهر دروست کراوه، نایینی ئیسلام به ناشکرای و هلامی داواکانی پاکی مرؤف نه داته وه دهستی رانه کیشی بۆ لای همو شتیکی تازه پهیدا بوی خاوهن سود له ههر جیگهیه که وه بۆ لای بیت .

۲- نایینی ئیسلام پروا نه هیتی به زانست و زانیاری و به دانانی ژبانی له سهر زانیاری به گویره ی فهرموده ی خوا: (ئیوه پرسیار بکه ن له خاوهن زانسته کان. پیغمهر ﴿ﷺ﴾ نه فهرموی: (پیوسی زانیان له رۆژی دوایدا به رانه به خویتی شهیدان دانه نری.

۳- نایینی ئیسلام داوا له نه قل نه کا بۆ لای تی فکرین و بۆ لای بیر کردنه وه وتیینی کردن بۆ سروشت و بگهری و دهر بهیتی نه نیه کانی سروشت و سوده کانی، په یوهندی سروشت به خوا و به ناده میزاده ره، داوا نه کا ناین و زانیاری دابترین له سهر نهو زانیاریانه ی زانراون له ماموسا یانی پشه وه و ئوروپاییه کان بردیان بۆ خویان و ئیمه وازمان لی هینا .

۴- نایینی ئیسلام سه ره بهستی به خشیوه به همو که سی رله گفتو گو و بیر کردنه وه دا، بۆ غونه فریشته کان به خوای گه وره یان ووت: تو بۆ که سی دروست نه که ی خراپه بلا و بکاته وه خویتی ناره واپریتی ئیبراهیم له باره ی له ناوبردنی گه لی لوته وه گفتو گوی توندی نه کرد له گه ل فریشته کان .

۵- همو وانه ی ئیسلام دانراوه بۆ همو که سی و نه ک بۆ تاکه که سی یا تا قمی یا ره گه زی. خوا نه فهرموی: به راستی ریزترین که سی ئیوه لای خوا نه وانه تانه له خوا نه ترسن، فهرموده ی پیغمهر ه: هموتان به پرسیارن له ژیر دهسته ی خوتان و ئاده م له خاک دروست کراوه .

۶- نایینی ئیسلام پیوستی کردوه ناده میزاد به گیان و به دارایی خویان له دژی ستم کردن و خراپه راوهستن به گویره ی توانای خویان، فهرموده ی قورئان له و باره وه زۆر ناشکرایه .

۷- هه‌موو شتی له‌م گه‌ردونه‌دان بۆ خوانو ئاده‌میزادی له‌سه‌ر داناون و پێویسته هه‌لیان سوڕپێن به‌گوێره‌ی ده‌ستور و فەرمانی خوا .

۸- ئایینی ئیسلام داوا له‌ ئاده‌میزاد نه‌کا به‌ جوړیکی رێك و پێك و هاوكات بژین له‌ گه‌ل په‌یره‌وی گه‌ردون و پێویسته‌كانی . به‌سه‌ بۆ موسلمانان (ویلفر سمیس) له‌ نامه‌یه‌کی خۆیا نه‌لی: به‌راستی موسلمانان خاوه‌نی توانان به‌بۆنه‌ی ئایینه‌که‌یان‌وه له‌ گه‌ل داواکاری زانیاری تازه‌دا برۆن و به‌شداری بکه‌ن له‌ گه‌ل کۆمه‌لگای پێش که‌وتوی ئهم سه‌رده‌مه .

﴿ وَادْعُوا الْإِنْسَانَ بِالشَّرِّ دُعَاءَ بِالْخَيْرِ وَكَانَ الْإِنْسَانُ عَجُولًا ﴾ وه ئاده‌میزاد داوا له‌ خوا نه‌کا بۆ ئه‌وه‌ی خراپه‌ و زیان توشی خۆی و دارایی و خێزانی بی له‌ کاتی توڕه‌بیدا به‌ وینه‌ی داواکردنی چاکه‌ بۆ خۆیان . ئه‌و جیهانه‌ ئاده‌میزاد ژیا‌نی تیدا به‌سه‌ر نه‌با بریتیه‌ له‌ خه‌فەت و له‌ خۆشی و رابواردن و نازار و هیچ کامیان به‌رده‌وام نین، کاتی مرو‌ف دوو روژه: روژیکیان بۆ سودی تویه، روژی تریان بۆ زیانی تویه . به‌لام هه‌ندێ له‌ ئاده‌میزاد کاتی نازاریان توش بی به‌ هۆی شتیکه‌وه‌ نه‌قلی نه‌روخی و گومان نه‌با ئه‌و گیر و گرفته‌ چاره‌سه‌ر ناکرێ، دوا‌ی ئه‌پارینه‌وه‌ له‌ خوا به‌وه‌ی خۆی توشی نازار بی ئه‌وه‌یش جو‌ره‌ بی نه‌قلیه‌ که‌ ئه‌گه‌ر که‌می ئارامی بگرتایه‌ ئه‌و نازاره‌ نه‌ئهماو، ئاده‌میزاد په‌له‌ نه‌کا بۆ لای ئه‌وه‌ی له‌ دلیده‌یه‌و دیت به‌ مێشکیا به‌بی بیرکردنه‌وه‌و ئارام گرتن، ئاده‌میزاد وا ئه‌بی نه‌لی: ئه‌ی خوایه‌ من له‌ناو ببه‌ یا نه‌لی: ئه‌ی خوایه‌ ئه‌و کو‌ره‌ توشی خراپه‌ بکه‌ی دووا‌ی به‌ گورجی په‌شیمان ئه‌بیته‌وه‌ .

کاتی خۆی مه‌زن روونی کرده‌وه‌ گه‌وره‌یی و چاکه‌ی خۆی بۆ بونه‌وه‌ران به‌هۆی قورئانه‌وه‌ دووا‌ی یاسی ئه‌وشتانه‌ ئه‌کا به‌وانی به‌خشیه‌وه‌ له‌ چاکه‌کانی جیهان و ئه‌فه‌رموی: ﴿ وَجَعَلْنَا اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ آيَاتٍ ﴾ وه ئیمه‌ گیراومانه‌ شه‌و و روژ به‌ دوو به‌لگه‌ی زۆر به‌هێز له‌سه‌ر بون و توانای خوا، رێك و پێك و هاتنیان به‌ دوا‌ی یه‌کا به‌ گویره‌ی یاسای نه‌گۆرا و په‌یره‌وی به‌رده‌وام، له‌ هه‌زاران ساله‌وه‌ سالی له‌ سالی تر جیاوازییه‌، هه‌موو ئه‌وانه‌ به‌لگه‌ی ته‌واون له‌سه‌ر به‌ریوه‌به‌ر و دانانی هه‌موو شتی له‌ جینگه‌ی شیاوی خۆیا و له‌سه‌ر ته‌ندازیاریکی بی وینه‌ .

نهوی شایانی ناماژه بیّ خوا داوا له زانایان و خاوهن بیره کان نه کا بو لای باوه رهیتان له ږنگه تی فکرین و ووردبوونه وه له دروستکردنی ناسمانه کان و زهوی و نهوی له نیو نهواندایه به ووردی، وهك به شوینا هاتی شه و وړژ به دووای به کتیدا و بیر کردنه وه له دهرکه وتوه کانی گاردون. به لام داوا له نه خوینه وارن نه کا بو لای باوه رهیتان له ږنگه ناموژگاری و ارگرتن به هوئی چاکه کانی خواوه .

﴿فَمَحَوْنَا آيَةَ اللَّيْلِ﴾ دواپی ئیمه نیشانه و تاریکی شه و لانه بهین له بنچینه دا به جوړی هیچ شتیکی تیدا ناناسری هتا نیوه له شه ودا پشو بدن و بخهون وماندوی ږوژتان نه مینې، نه گینا شه و هدر ماوه و نه مینې .

﴿وَجَعَلْنَا آيَةَ الْنَّهَارِ مُبْصِرَةً﴾ ره ئیمه نیشانه ی ږوژ نه گپړن به وهی هه موو شتی دهر بخا بو ناده میراد به هوئی هه لهاتنی خوړه وه .

﴿لِتَبْتَغُوا فَضْلًا مِّن رِّبِّكُمْ﴾ وه بو نهوی نیوه پهیدا بکدن بو خوژتان به هوئی ږوناکی ږوژه وه هوئی ژبان و گوزهرانی خوژان به نارهقی ناوچاوانتان نهك به هوئی فیل و دهست برینه وه به هوئی به کری گیراوی بیگانه وه پله و پایه و سامان پهیدا بکدن و دژی دانیشتون بووه ست، نیر به هوئی کار به دهستانه وه نهو شتانه وهر بگرن راسته وخوړ یا به هوئی سیخوړو کانیانه وه و خویانان پی بفروشن .

﴿وَلِتَعْلَمُوا عَدَدَ السِّنِّينَ وَ الْحِسابِ﴾ وه بو نهویش نیوه بزائن و فیری ژماره ی ساله کان و فیری کاتی هندی شتی په یوهندی دار به په رستنی خوا بن و فیری کاتی دیاری کراو بو مامه لهی کرین و فروشتن بن. بزائن کاتی نویژ و ږوژ و حج و عهره و مامه له کانتان چ کاتی دین .

﴿وَكُلِّ شَيْءٍ فَصْلَانَهُ تَفْصِيلاً﴾ وه ئیمه ږوغان کردو ته وه یاسای هه مو شتی به ږون کردنه وه یه کی زوړ ناشکراو کاره ږه واکان و قه دهغه کراوه کانغان له یهك جوئی کردنه ته وه و قورئان یاسای تایه ته بو ناده میراد له هه مو کات و جیگه یه کا .

پاش نهوی خوی مهزن باسی قورئان و موژده دان به باوه ږداران و ترساندنې بیّ باوه ږانی کرد و باسی هندی له چاکه کانی خوی کرد، باسی هندی شتی پیوستی ترمان بو نه کا و نه فهرموی:

وَكُلَّ

إِنْسَانٍ أَلْزَمْنَاهُ طَلْرِمْ فِي عُنُقِهِ وَنُخْرِجُ لَهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ كِتَابًا
 يَلْقَاهُ مَنْشُورًا ﴿١٣﴾ أَقْرَأَ كِتَابِكَ كَفَىٰ بِنَفْسِكَ الْيَوْمَ عَلَيْكَ حَسِيبًا
 ﴿١٤﴾ مَنِ اهْتَدَىٰ فَإِنَّمَا يَهْتَدِي لِنَفْسِهِ وَمَنْ ضَلَّ فَإِنَّمَا يَضِلُّ
 عَلَيْهَا وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ حَتَّىٰ نَبْعَثَ
 رَسُولًا ﴿١٥﴾

﴿ وَ كُلِّ إِنْسَانٍ أَلْزَمْنَاهُ طَائِرَةً فِي عُنُقِهِ ﴾ وه ئیمه دامان ناوه کرده وهی هه مو
 ناده میزادی له ژن و له پیاو کرده وهی خوی له چاک وله خراب له گهردنی خویاو له وان
 جوی نایته وه. ووشه ی (فی عُنُقِهِ) هیمایه له جوی نه بونه وهی کرده وه کانی به ونه ی
 ملوانک به بکریته ملی .

﴿ وَ نُخْرِجُ لَهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ كِتَابًا يَلْقَاهُ مَنْشُورًا ﴾ وه ئیمه بو هه مو ناده میزادی
 ده رنه هیتین نامه ی کرداری خوی و توشی نه یی به کراوه یی و نه پیچراوه ته وه هه تا ناسان
 بی خویندنه وه نه توانی بیشاریته وه هیچ شتی له کرده وه کانی خوی له رۆژی دوا ییدا.
 ئیر نه ناده میزاده خوینده وار بوی له جیهاندا یا نه خویچنه وار، له و رۆژه دا خوینه وار،
 خوی نه خوینیته وه ناتوانی بیشاریته وه، هه مو شتی پیی نه وتری و نه بخوینیته وه، پیی
 نه پیژری .

﴿ أَقْرَأَ كِتَابِكَ كَفَىٰ بِنَفْسِكَ الْيَوْمَ عَلَيْكَ حَسِيبًا ﴾ تو خۆت هه ر به خۆت نامه ی کرداری
 خۆت بخوینه ره وه تو خۆت به سه به وهی پر سیار له خۆت بکه ی و پیویستت به شایهت نه،

ته فسیری زمانا کۆبی

پهونکه کاتی لهو روژه دا کردار و پاداشت و سزای کرده وه کانی له بینی نوسراوه به داد
پهروه رانه به بی نه وهی پاداشته که بی کهم بو بیته وه و سزا که بی زورتر کرابی بروا نه کا و
به لگه بی بو ناماده ناکری .

﴿من اهتدی فانما بهتدی لنفسه و من ضل فانما یصل علیها﴾ هه که سی ریگه بی
راستی وه رگرتی و دوا بی راستی که وتی، دوا بی به راستی راغوبی بو خوی وه رگرتوه و
پاداشته که بی هه بو خویه تی و هه که سی ریگه بی راستی وون کردی و له ریگه لایدا
بی، دوا بی به راستی سزای ریگه لادانه که بی له سه ر خویه تی، چونکه نه قلی خوی
نه خسته وه کار بو دوزینه وهی ریگه بی راست .

﴿و لا ترروا زرة و زر آخری﴾ وه هیچ که سی هه لناگری گونا هو باری قورسی
که سی تر و سزای نادری به هو ی گونا هی که سی تره وه، گونا هی هه مو که سی په یوه ندی
به خویه وه هه یه .

﴿و ما کننا معذین حتی نبعث رسولا﴾ وه نیمه سزای هیچ که سی ناده ی هه تا
پیغه مدری ره وانه نه که ی بو لای له لایه ن خومانه وه و به زمانی خویان به لگه یان بو نه یه ری
هه تا بیانویان نه مینی، له ره گزی خویان بی یا به هو ی نوینه ری خوی بی بو لای نه ته وه یه
تری جگه بی ره گزی خوی، فره مانه کانی خویان بو رون بکاته وه هه نه ته وه یه به زمانی
خوی .

هه که سی بانگه وازی نایی نی بسلامی بی نه گیشتی یا به و جو ره ی پیوستی بی
نه زانی به چ جو ری به فره مانی خوا هه لسی، نه و که سه سزای نادری به هو ی داد پهروه ری
خوا وه، هه گدی خوی مه زن پیغه مدریان بو نه نیری یا ناموژ گاری که ری نه چوبیته ناویان
تا وانیار نین. به لام نه گه ر هه ر گدی پیغه مدری تا یاموژ گاری که ری چوه ناویان و فره مان
خویان وه نه گرت و به درویان خسته وه و له سنوری خوا ده ر چوون و ساماندار و کار
به ده ستان یارمه تیان نه دان بو وه رگرتی پیامی خوا نه و گه له به هه مو یانه وه به بی جیا وازی
خوا له ناویان نه با به هه ر شتی دور بی یا نریک وه ک خوی مه زن نه فره موی :

وَإِذَا أَرَدْنَا أَنْ نُهْلِكَ قَرْيَةً أَمَرْنَا مُتْرَفِيهَا فَفَسَقُوا فِيهَا
 فَحَقَّ عَلَيْهَا الْقَوْلُ فَدَمَّرْنَاهَا تَدْمِيرًا ﴿١٦﴾ وَكَمْ أَهْلَكْنَا مِنْ
 الْقُرُونِ مِنْ بَعْدِ نُوحٍ وَكَفَىٰ بِرَبِّكَ بِذُنُوبِ عِبَادِهِ خَبِيرًا بَصِيرًا ﴿١٧﴾
 مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْعَاجِلَةَ عَجَّلْنَا لَهُ فِيهَا مَا نَشَاءُ لِمَنْ نُرِيدُ ثُمَّ
 جَعَلْنَا لَهُ جَهَنَّمَ يَصْلَاهَا مَذْمُومًا مَدْحُورًا ﴿١٨﴾ وَمَنْ أَرَادَ
 الْآخِرَةَ وَسَعَىٰ لَهَا سَعْيَهَا وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَأُولَٰئِكَ كَانَ
 سَعْيُهُمْ مَشْكُورًا ﴿١٩﴾ كَلَّا نُمَدِّدُ هَؤُلَاءِ وَهَؤُلَاءِ مِنْ عَطَاءِ
 رَبِّكَ وَمَا كَانَ عَطَاءُ رَبِّكَ مَحْظُورًا ﴿٢٠﴾ أَنْظِرْ كَيْفَ فَضَّلْنَا
 بَعْضَهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ وَلِلْآخِرَةِ أَكْبَرُ دَرَجَاتٍ وَأَكْبَرُ تَفْضِيلًا

﴿٢١﴾

﴿ و إذا اردنا أن نهلك قرية امرنا مقرر فيها ففسقوا فيها ﴾ وه ههركاتی وستی نیمه
 بهسزایی بهوهی که نیمه لهناو بیهین دانیشتوانی گوندی نیمه فهردمان نهدهین بهو
 کهسانهی تهوتو نهیانهوی رابویرن بهنارهزوی خوین به پهرستن و به دادپهروهی، دواپی
 نهو کهسانه دهست نهکن بهگهناهکردن و لهسنوری خوا لانهدهن، نهوانهیشیان خوش
 رابویرن پهیرهوی ساماندارهکان نهکن و ریزیان نهگرن و کردهوهکانی نهوانیان لاچاکه
 و خوا ههمویان لهناو نهبا.

تهفسیری زمانکوی

﴿فحق عليها القول فدمرناها تدميرا﴾ دواپی پیویست بوه له سهر دانیشتوانی نهو
 گونده که نهوان نهو پهریان گرتو له بی فهرمانی خوادا پاش نادرنی پیغمه هرهان بوسهریان
 و به دروخته وهیان ، دوا ی نهو ی نیمه دانیشتوانی نهو گونده مان بنه بر کرد و هه مو یانمان
 له ناو بردن .

خوای مهزن دانیشتوانی هیچ شار و گوندی له ناو نابا مه گهر نهوان شایسته ی بنه بر
 کردن بن، کاتی شایسته ی نهو برون خوای مهزن پیغمه هرهان یا زانایانی ئایینی نهیری بو
 لایان و فهرمان و فهرموده ی خویان پی رانه گه یه نن بو کردنی چاکه و نه کردنی خراپه و
 نه یان ترسین له سزای خوا، نهو گه له که له سنوور لایان دا خوا له ناویان نه با .

نه بی بزاین: ههر کۆمه لگایه کار به دهستان و سامانداره کانیاں له سهر پهیره و یکی
 خراپ و سته مدار بوون، به تاییه تی سه روکی نهو رژیمه ویاوه کانی دهستیان دایه
 کرده و ی ناهه موار و دانیشتوانی تر ی نیو نهو رژیمه له دزیان رانه نه په رین بو گه رانه وهیان
 بو لای ریگه ی راستی خوا په رسنی و بگره ریزیاں لی نه گرتن و ناو و نازناوی زور
 گه وهیان بو به کار نه هینان و بروا و متمانه یان نه دانی، له کاتی هه لبراردندا دهنگیاں بو
 نه دان و پروپاگهنده یان بو نه کردن و هه لیاں نه بژاردن بو پله ی بهرز و پیشه وایه تی،
 نهو کۆمه لگایه هه مو یان هاو به شی نهو خراپه یه ن له تاوان و خراپه کردن دا و نه بنه
 جیگه ی خه شی خوا و نه نجامیاں بنه بر بونه به کاره سات وهك لافاو و روچونی زهوی
 و بومه له رزه و هه وره گرمه و گرانی و جهنگ و ناماده کردن سته مکاران بزیان هه تا دی .
 خوای مهزن سزای موسلمانان نه دا مه ر کاتی واز له جیهاد بهین . به لام نهك به کوشتی
 منالان و ژنان و بی تاوانان .

﴿و کم اهلکنا من القرون من بعد، نوح﴾ وه نیمه زور نه ته وه ی گونا هه بارمان بنه بر
 کردوون له دانیشتوانی هه مو کاته کانی رابووردو له دوا ی کاتی نوح که لایان دا
 له سنووری خوا، وهك گه لی عاد و سه مود و جگه ی نهوان . (قرن) بریتیه له سه دو بیست
 سال یا سه د و چل سال یا هه شتا سال یا ماوه ی ته مه نی ئاسایی هه ر نه ته وه یه ، نهو ژمارانه بیر

و بۆچوونی ههندی له زانایانه. بهلام ئهوهی شایانی باسی مه بهست ته مهنی ئاسایی نه ته وه کانه. له م سهرده مهی ئیمه دا خولهك بۆ سه دسال به کار ئه هینری .

﴿ و کفی بربك بذنوب عباده خبيرا بصيرا ﴾ وه به سه په ورره دگاری تۆ ناگاداره به گوناھی بهنده کانی خۆی، ئه بیانی گوناھی نه بی و ئاشکرایان. ئه و ئایه تانه هه ره شه ن بۆ ئه وانه ی پیغه مه ری ئیسلام به درۆ ئه خه نه وه، پاشه روژ و به سه ره تایان وینه ی گه لانی پیشوون .

﴿ من كان يريد العاجلة عجلنا له فيها مان شاء لمن نريد ﴾ هه ر که سی له رووی به د به خیه وه ئاره زووی جیهان بکا و مه بهستی رابواردنی جیهانی بکا به زووی ئه روا ئیمه به گورجی ئه به خشین به و که سه شتی ئیمه ئاره زۆی ئه که ی نك شتی ئه و ئاره زۆی بکا بۆ که سی ئیمه بمانه وی ئه وشته ی به یانی له جیهاندا .

بۆ زانین: مه به ست ئه وه نیه هه ر که سی داوای هه ر شتی بکا خوا بیداتی. به لکو ئیمه داوای زۆر شت ئه که ی ن و نایان بینن. به لکو مه به ست ئه وه یه له و ئایه ته: هه ر که سی به ته نها کار بۆ رابواردنی جیهان بکا و بروای به هیچ شتی نه بی جگه ی سو دی خۆی نه بی ئه و که سه به ره مه ی کۆششی خۆی ئه دریتی به لام به گیره ی وستی خوا نك به گیره ی وستی ئه و که سه. به راستی ئیمه داوای زۆر شت ئه که ی ن و زۆریمان بۆ نابی .

﴿ ثم جعلنا له جهنم يصلاها مذموما مدحورا ﴾ له پاشا ئیمه دۆزه خ ئه گیرین به جیگه ی ئه و که سه ی باوه ری به جگه ی سو دی خۆی نه بی ئه چیه نیو دۆزه خ به ناو بردنی به خراپه و به دوور که و ته وه ی له به زه بی و میهره بانی خوا .

﴿ و من اراد الآخرة و سعى لها سعيها وهو مؤمن ﴾ وه هه ر که سی ئاره زۆی له رابواردنی روژی دوایی بی و کۆشش بکا بۆ به ده ست هینانی خۆشی روژی دوایی به کۆششی شایسته ی ئه و روژه بی و باوه ری به راستی ئه و روژه هه بی، دوو روی خراپه ی تیدا به دی نه کری، دوایی ئه و که سه به هۆی ئه و سی مه رجان ه وه پاداشتی کۆششی خۆی وه رنه گری .

﴿فَاُولَٰئِكَ كَانَ سَعِيْهُمْ مَّشْكُورًا﴾ دواپی ئه و كهسانه كۆشه كانیان لای خوا
وهر گیراوه و پاداشتیان ئه دریته وه به ریزه وه .

﴿كَلَّا نَمْدُ هَٰؤُلَاءِ عَذَابُهُمْ وَلَٰكِنَّ غَوَاةً كَبُورًا﴾ هه مو كهسی له و دوو تاقمه، ئه و
كهسانه یان هه ر کاری بۆ سوودی خۆی کردووه به ته نه ها و ئه و كهسانه یی کار ئه كه نه
له بهر ره زایه تی خوا و سودی گشتی ئیمه یارمه تیان ئه ده یی له به خشش و روژی
پهروه ردگاری تۆ، دواروژیان جیاوازه له یه کتری .

﴿وَمَا كَانَ عِطَاءُ رَبِّكَ مَحْظُورًا﴾ وه به خشش و چاکه ی پهروه ردگاری تۆ قه ده غه
ناکری بۆ هیچ کهسی له باوهرداران، و بی باوه ران له جیهاندا . به لام له روژی دواپی دا
چاکه ی خوا هه ر بۆ باوهردارانه .

﴿أَنْظِرْ فُضْلَنَا بَعْضُهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ﴾ تۆ ته ماشا بکه چۆن ئیمه ریزی هه ندی له
ئاده میزادمان داوه به سه هه ندی تریان له جیهاندا به له ش ساغی و ته مه نه دریژی و
خوادره مه نی وهر گرتنی میرات و جگه ی ئه وانه بش که به جوړیکی ره واپیدا بکریی . به لام
چینه یه تی وریزی مروّف له روژی دواپی دا نرخی بۆ دانانری وریز هه ر به هۆی له خوا
ترسانه وه پیدایه یی، وهك خوا ئه فیه رموی:

﴿وَلِلْآخِرَةِ الْكِبَرُ دَرَجَاتٍ وَأَكْبَرُ تَفْضِيلًا﴾ وه به راستی روژی دواپی پله کانی
گه وره تر بۆ باوهرداران وریز گرتیان گه وره تره . یانی هه رچه نده پله و پایه ی جیهان
جیاوازن به زووری و به کهمی له نیوان، ئاده میزادا . به لام جیاوازی پله و پایه ی روژی دواپی
و ریز گرتن گه وره تره و به ریز تره له وانه ی جیهان . جیاوازی له نیوان ئاده میزادا به
زانباری و له ش ساغی و گوزه رانی خۆش و ته مه نه دریژ و کورتی، ئه وانه هه میوان به هۆی
مردنه وه کۆتاییان پی دی . به لام جیاوازی روژی دواپی به سوتانی ناگری دۆزه خ و
به وه رگرتنی پاداشت و به هه شت بی کۆتاییی و به رده وامن .

لَا تَجْعَلْ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَتَقْعُدَ مَذْمُومًا مَّخْذُومًا ﴿٢٢﴾
وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا ۖ إِنَّمَا

يَبْلُغَنَّ عِنْدَكَ الْكِبَرَ أَحَدُهُمَا أَوْ كِلَاهُمَا فَلَا تَقُلْ لَهُمَا
 أَفٍ وَلَا نَنْهَرُهُمَا وَقُلْ لَهُمَا قَوْلًا كَرِيمًا ﴿٢٣﴾ وَأَخْفِضْ
 لَهُمَا جَنَاحَ الذُّلِّ مِنَ الرَّحْمَةِ وَقُلْ رَبِّ ارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيَانِي
 صَغِيرًا ﴿٢٤﴾ رَبِّكُمْ أَعْلَمُ بِمَا فِي نُفُوسِكُمْ إِنْ تَكُونُوا صَالِحِينَ
 فَإِنَّهُ كَانَ لِلأَوَّابِينَ غَفُورًا ﴿٢٥﴾

﴿ و لاتجعل مع الله إلها آخراً فتقعد مذموماً مخذولاً ﴾ و تۆ دامه نی له گهل خوادا
 چند خواجه بۆ پهرستن، دوا بی تۆ دانیشی له دۆزه خدا به لۆمه کراوی و هه مو کهسی
 خراپهت بلین به بی یاریده دهر، له هه ردوو جیهاندا به دناوی و خراپهت بلین وله سه ر
 زمانی زانایان چاکهت نه بیژری به بی یاریده دهر دانیشی .

﴿ و قضی ربك أن لاتعبدوا إلا إياه ﴾ وه پهروره دگاری تۆ فه رمانی داوه که ئیوه هیچ
 کهسی نه پهرستن مه گهر هه ر پهروره دگاری تۆ به ته نها و به نیازی پاکه وه، ئه بی بزانی
 پهرستن ته نها بریق نیه له نویژ و روژ و هه ر کهسی پهیره وی پیاوانی سته مکار و تاوانباران
 بکا ئه و که سه ی پهرستوه .

﴿ و بالوالدين إحسانا ﴾ وه فه رمانیشی داوه به ئیوه چاکه بکه ن له گهل باوک
 و دایکتانا به چاکه کردنی ته و او به م جوړانه ی خواره وه :

١- ﴿ إِمَّا يَبْلُغَنَّ عِنْدَكَ أَحَدُهُمَا أَوْ كِلَاهُمَا فَلَا تَقُلْ لَهُمَا أَفٍ وَلَا تَنْهَرُهُمَا ﴾ ئه گهر
 یه کی له باوک و دایکتان یا هه ردوو کیان گه شتنه کاتی لاوازی و ته مهن دریزی له لای تۆ
 له کو تایی ته مه نیانا یا له هه ر کاتیکه بی، به و جوړه ی تۆیان لی هات له کاتی منالیدا
 لاوازیون، دوا بی تۆ نه لی: به وان تۆف و وشه ی خراپان پی نه لی و سه رزه نشتیان نه که ن
 گفتوگو ی ره ق و به قیراندن به سه ریانان .

۲- ﴿و قل لهما قولا کریم﴾ وه تۆ به باوک و دایکت بلی "گفتوگۆیه کی چاک و به ریز، به نهرم و نیانی له سهر خۆ بدوی له گه لیان و دور بی له زوشتی و گفتوگۆی ناشیرین و شایسته ی ریزی نه وان نه بی .

۳- ﴿و اخفض لهما جناح الذل﴾ وه تۆ رابجه بۆیان بالی کزۆلی و بچوکی به رانه ر به وان، نه و به ری میهره بانی به کار به نه له گه لیان، چونکه نه وان بۆ تۆ بالیان کراوه به وه به وینه ی بالنده بۆ بیچوه کانیا .

۴- ﴿و قل ربی ارحمهما کما ربیانی صغیرا﴾ وه تۆ بلی که نه ی پهروه ردگاری من: تۆ به زه یت به وه به دایک و باو که ی منا و میهره بانه له گه لیان به وه جۆره ی نه وان منیا پهروه ده نه کرد و به خویان نه کردم به منالی و له کاتیکا من به بی توانا بوم .

﴿ربکم أعلم بما فی نفوسکم ان تکنونوا صالحین﴾ پهروه ردگاری ئیوه زاناته به وشته ی له دهرونی ئیوه دایه و له نه وازش و چاکه کردن له گه لیان، به پاکی و پیسی دلتان نه زانی ئایا ئیوه نیازتان پاکه ؟ نه گهر ئیوه پیاوچاک بن و نیازی چاکه تان هه بی خوا ناگاداره .

﴿فانه کان للأوابین عفورا﴾ دواپی به راستی پهروه دگاری ئیوه لی خوشبوونی زۆره بۆ نه وه که سانه ی په شیمان له خراپه ی خویان .

له پاشا خوی مه زن هاغان نه دا نه و مافانه ی له سهرمان پیویست کراوه بیدهینه ده ست نه وه که سانه ی شایانی وه رگرتسی مافی خویان، چۆنه تی به خشینه که یمان فیر نه کا و نه فه رمی:

وَعَاتِ ذَا الْقُرْبَىٰ حَقَّهُ
وَالْمَسْكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ وَلَا تُبْذِرْ بَذِيرًا ﴿٦٦﴾ إِنَّ الْمُبْذِرِينَ
كَانُوا إِخْوَانَ الشَّيْطَانِ وَكَانَ الشَّيْطَانُ لِرَبِّهِ كَفُورًا ﴿٦٧﴾

وَأَمَّا تَعْرِضْنَ عَنْهُمْ أَيَّغَاءَ رَحْمَةٍ مِّن رَّبِّكَ تَرْجُوهَا فَقُلْ لَّهُمْ قَوْلًا
مَّيْسُورًا ﴿٢٨﴾ وَلَا تَجْعَلْ يَدَكَ مَغْلُولَةً إِلَىٰ عُنُقِكَ وَلَا تَبْسُطْهَا
كُلَّ الْبَسْطِ فَتَقْعُدَ مَلُومًا مَّحْسُورًا ﴿٢٩﴾ إِنَّ رَبَّكَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ
لِمَن يَشَاءُ وَيَقْدِرُ إِنَّهُ كَانَ بِعِبَادِهِ خَبِيرًا بَصِيرًا ﴿٣٠﴾ وَلَا تَقْتُلُوا
أَوْلَادَكُمْ خَشْيَةً إِمَّا يَنفَحَ بِنَحْوِ رِزْقِهِمْ وَإِيَّاكُمْ إِنَّ قَتْلَهُمْ كَانَ
خِطَاءً كَبِيرًا ﴿٣١﴾ وَلَا تَقْرَبُوا الرِّزْقَ إِنَّمَا كَانَ فَرْشًا وَسَاءَ
سَبِيلًا ﴿٣٢﴾ وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَمَن
قُتِلَ مَظْلُومًا فَقَدْ جَعَلْنَا لَوْلِيٍّ سُلْطَانًا فَلَا يَسْرِفُ فِي
الْقَتْلِ إِنَّهُ كَانَ مَنْصُورًا ﴿٣٣﴾ وَلَا تَقْرَبُوا مَالَ الْيَتِيمِ إِلَّا بِالَّتِي
هِيَ أَحْسَنُ حَتَّىٰ يَبْلُغَ أَشُدَّهُ وَأَوْفُوا بِالْعَهْدِ إِنَّ الْعَهْدَ كَانَ
مَسْئُولًا ﴿٣٤﴾ وَأَوْفُوا الْكَيْلَ إِذَا كِلْتُمْ وَزِنُوا بِالْقِسْطَاسِ الْمُسْتَقِيمِ
ذَٰلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا ﴿٣٥﴾ وَلَا تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ
إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ كُلُّ أُولَٰئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْئُولًا ﴿٣٦﴾
وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا إِنَّكَ لَن تَخْرِقَ الْأَرْضَ وَلَن تَبْلُغَ

الْجِبَالُ طُولا ﴿٣٧﴾ كُلُّ ذَلِكَ كَانَ سَيِّئُهُمْ عِنْدَ رَبِّكَ مَكْرُوهًا ﴿٣٨﴾
 ذَلِكَ مِمَّا أَوْحَىٰ إِلَيْكَ رَبُّكَ مِنَ الْحِكْمَةِ وَلَا تَجْعَلْ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا
 ءَاخَرَ فَتُلْقَىٰ فِي جَهَنَّمَ مَلُومًا مَّدْحُورًا ﴿٣٩﴾

﴿وَآتِ ذَا الْقُرْبَىٰ حَقَّهُ﴾ وه تو بیه خشه به خزم و خویشه نریکه کانت مافی خوین
 به خویان بکن و بزین له گه لیان و سه ریان لی بدهن و کومه کیان پی بکن له کاتی
 تهن گانه دا .

بۆ زانین: پی شه واهدنه فی نه فهرموی: پیویسته هه موو خزمی به خویو بکری. به لای
 پی شه و شافیعی جگه له باوک و دایک و کور و کچ به خویو کردنیان پیویست نیه و هه ندی
 له زانایان فهرمویانه که مه یه ست له خزمی نریک لهو نایه ته دا خزمه نریکه کانی پیغه مه ره
 ﴿﴾ .

﴿وَالْمُسْكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ﴾ وه تو بیه خشه به هه ژار و بهو که سه ی به ریگه وه یه دن و
 له نیشتمانی خوی نیه به هو ی کاریکی ره و او هه مافه کانی خوین، بهو نه ندازه یه پیویستیانه .
 ﴿وَلَا تُبْدِرْ تَبْدِيرًا إِنَّ الْمُبْدِرِينَ كَانُوا إِخْوَانَ الشَّيَاطِينِ﴾ وه تو مه به خشه دارایی خوت
 و دای مدنی له جگه ی شوینی شایانی خوی نه بی، ئیتر زور بی یا که م. به راستی نهو
 که سانه ی دارای خوین له شتی نار ه و او بی جیگه ی خوی دانه نین له خواردنی مه یی و
 کردنی قومارو جگه ره کی شان و تریاک و شتی خرابی تر دا به وینه ی داوین پیسی نهو
 که سانه براو دۆستی شه ی تانه کان له ده رچوونیان له سنوری دیاری کراوی خوار
 ده رچوون، به فیر دای نه نین و خوین و خیزان و کهس و کاریان نه خه نه مه ترسی
 هه ژاری و سه رشوری هه .

﴿وَكَانَ الشَّيْطَانُ لِرَبِّهِ كَفُورًا﴾ وه شه ی تان سو پاس په روه رد گاری خو ه ناکاو بی
 په یمانه، خراپه بلا و نه کاته وه له نیو ناده میزادا هانیان نه دا بۆ بی فهرمانی خوا.

ئه گێڕنهوه: مه جەع و بیلال و سوهیب و سالم و خەباب داوایان له پیغمههر
ئه کردشتی پێویستیان بهو شته ههبوو له ههندی کاتاو پیغمههر هیچ شتی نهبوو بیاتداتی
به شه مهوه رۆی لی وهرئه گێڕان وولامیانی نهئه دانهوه، خوای مهزن فهرموی:

﴿وَأَمَّا تُعْرِضَنَّ عَنْهُمْ إِيْتَاءَ رَحْمَةٍ مِنْ رَبِّكَ تَرْجُوهَا فَقُلْ لَهُمْ قَوْلًا مَيْسُورًا﴾ وئه گهر
تو روو وهرئه گێڕی له خزمان و ههزارو رپیواران کاتی داوای شتیان له تو کردو هیچ
شتیک لانهبو له بهر نهوهی تو چاوهروانی میهره بانی و بهزهیی خوای پهروهردگاری
خۆت نه کرد شتیک بو به نیزی بهوانی بدهی، دواپی تو گفتوگۆیه کی نهرم و ئاسان
بهوان بلی و به لێیان بدهی ئه گهر خوا شتیکی بو ناردم ئه تان دهپی.

﴿وَلَا تَجْعَلْ يَدَكَ مَغْلُولَةً إِلَىٰ عُنُقِكَ﴾ وئه تو دهستی خۆت مه بهسته به ملی خۆته وهو
هیچ شتی نه به خشی له دارایی خۆت و بهشی خزمان و ههزارو رپیواری لی نه دهی له
کاتی کا خاوهنی سامان بوی. یانی تو دهست مه گهروه له به خشین بهو ینهی کهسی دهستی
خوی به سهی به ملیه وه.

﴿وَلَا تَبْسُطْهَا كُلَّ الْبَسْطِ فَتَقْعُدَ مَلُومًا مَّحْسُورًا﴾ وئه تو دهستی خۆت درێژ مه که له
دارایی خۆتا به ههموو جوړی و له سنوری ئاسایی ده رچی و هیچ شتیک به دهسته وه
نهی، دواپی تو دانیشی به لومه لی کراوی خواو لای ئاده میزاد، چونکه دهست بلاوی
لای خوا چاک نه، دهست له ههموو لایه به ری و به روتی دانیشی و نه توانی بجیته
دهروه.

﴿إِنَّ رَبَّكَ يَسْطُرُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ﴾ به راستی پهروهردگاری تو دارایی بو ههر
کهسی ئاره زوی هه بی فراوان ئه کاو، کهمی ئه کاته وه بو کهسی ئاره زوی هه بی به گویره ی
زانیاری خوی هه موو شتی له جیگه ی شیاوی خویا دانهی، چاکه و خراپه ی بهنده کانی
خوی ئه زانی به دارایی کهم و زور بویان، وه ئه فهرموی.

﴿إِنَّهُ كَانَ بِعَادَةِ خَبِيرًا بَصِيرًا﴾ به راستی پهروهردگاری تو ئاگاداره بو سوودی
بهنده کانی خوی و نه بی پێویستی ئه وان، دارایی فراوان ئه به خشی به هندی کهس، کهم
ئه دا به هندی ترو ئه یانابه ریوه به گویره ی سوودی تابه تی خویان.

بیروباوه‌رو ده‌ستوری ئاینی ئیسلام فەرمانی بی دراوه مام ناوه‌ندی بی بۆ زۆرشت. ئەبێ لای وانەبێ خوا نیو باوه‌ری بەچەند خواپە نەبێ، خواپەکی تەنھا پەرستی. فەرمانی نەداوه هیچ کەسێ خواوەنی سامان نەبێ یا خواوەنی دارایی بی شوماری لە سنور دەرچوویی. فەرمانی نەداوه تاکە کەسێ یا تاقمێ دارایی دانیشتوان زەوت بکەن. فەرمانی نەداوه هیچ کەسێ ئەو شتە ئارەزۆی بکا بۆی پەیدا بێ و خۆی بەسەپیتی بەسەر دانیشتوانا بە نارەوایی بۆ بەدەست هێنای ئارەزۆی خۆی.

فەرمانی نەداوه بە واز هێنان لە جیهان و چۆل پەرستی و کەنارگیری لە تیکە‌لاوی دانیشتوان. فەرمانی نەداوه دواي هەوەسی ئازەلی خۆت بکەوی. بە‌لکو فەرمانی داوه مەرۆف لە سنوری بۆ دیاری کراوی خۆباوه‌ستی. کارگوزاربی. سنوری دانێ بۆ دەستە‌لاتی خۆی. دادپەرورەبی. توانا داربی لە راپەراندنی کاری دانیشتوانا. سنورو ئەندازە‌ی سامانی بە گوێرە‌ی یاسایی. بە‌خشی‌نی خواوەنی سنوربی، ئەوانە هەمویان سنوریکیان بۆ دانرا لەو سنوره وەرە‌چن نە‌بۆ سەرە‌وه نە‌بۆ خوا‌ره‌وه.

بەر‌استی ئاینی پیرۆزی ئیسلام چاکە‌ی دیاری کردوه. فەرمانی خرای بەو جو‌ره ناسیوه کە دەستورە‌کە‌ی لە‌سەر بن‌چینه‌ی ئاقە کە‌سی یا کۆمه‌‌لیکی تایبە‌تی دانە‌نراوه، هەر شتی ئادە‌میزادی پێ‌وه بە‌سترای و گە‌شه بکاو پێ‌ش کە‌وی ژانیان بەو شتە پێ‌ویستە لە‌سەر کار بە‌دە‌ستان ئەو شتە بۆ خۆیان و بە‌دانیشتوانی بسازین بەر پر‌سیارن لە نە‌دانی‌ا، پێ‌ویستە دانیشتوانیش بۆ‌خۆیانی ساخته بهێ‌ن بە‌ی دژی کە‌سی تر. کە‌واتە هەر شتی خواوەنی سودبی بۆ‌هەر لایە، ئەو شتە‌ی پێ‌ویستی سەر شانی هە‌موو کە‌سی بی یا وا‌چاکبی، ئە‌بێ بیکات و پێ‌ی هە‌لسی.

﴿وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ خَشْيَةَ إِغْلَاقٍ نَحْنُ نَرْزُقُهُمْ وَإِيَّاكُمْ إِنَّ قَتْلَهُمْ كَانَ خِطْئًا كَبِيرًا﴾
 وه ئیوه مناله‌کانتان مه‌کوژن له‌بەر تر‌سی هە‌ژاری نی‌ر بن یا مێینه و نابێ زینده‌ به‌چال بک‌رین یا بکوژ‌رین به‌جو‌ری تر، ئێ‌مه‌ رۆ‌زی ئە‌ده‌ین به‌و منالانه و به‌ ئیوه‌یش، پێ‌ویستمان کردوه هە‌موو لایه‌کتان به‌خێ‌و بکە‌ین، ئی‌تر بۆ‌چی خە‌فه‌تی برسێ‌تی ئە‌خۆن. به‌راستی

كوشتى منال كانتان هه له يه كى زور گه وره يه و گونا هيكي خراب و زوشته، نه بيته هوى
بنه بر بوونى مرووف و كو تاى پى هاتى ره گه زى خو تان، به بى ناو نيشان و بى يار يده ده ر
نه رو ن، بى بهش نه بن له چا كه ي خوا په رستى نه وان، نيشتمان به بى خزمه ت نه مين يته وه .

﴿وَلَا تَقْرَبُوا الزَّنا إِنَّهُ كَانَ فَاحِشَةً وَسَاءَ سَبِيلًا﴾ وه ئيوه نزيكى داوین پيسى
مه كه ون، خو تان له پيشه كيه كانى داوین پيسى دوور بگرن ، وهك ته ماشا كردنى ژنانى
بينگانه و منالانى جووان و ده ست بازى و ماچ كردنيان، چونكه نه وانه نه بنه هوى داوین
پيسى له نه نجامدا . به راستى داوین پيسى كرده وه يه كى زور قيره ون و ناجوره و نه و په رى
خراپه ي تيدا يه و ريگه يه كى خراپه داوین پيسى، له گونا هه گه وره كانه، مايه ي
هور وژاندى دور منايه تى و كينه و بى متمانه ييه، پى شيل كردنى ناموسى بى تاوانانه، نه بيته
هوى تيكه لاوبونى ره گه زى يه كترى، نه بيته هوى تواند نه وه ي كو مـلـ . به سه بو خراپى
داوین پيسى: نه گهر كه سى بيه وى جنبو بدا به كه سى تر له داوین پيسى خراپترى ده ست
ناكه وى جنبو ي پى بدا، كه واته پيوسته نه و ده ر گايه دا جوى ونه كر يته وه .

﴿وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ﴾ وه ئيوه كه سيكى نه و تو ي وا مه كوژن
خوا قه ده غه ي كرده كوشتنى مه گهر به فه رمان يكي راستى و شايسته، وهك نه وه ي
كه سيكى بى تاو نى كوشتنى يا داوین پيسى كر دى دواى ژن هيتانى يا له ئاينى ئيسلام
وه رگه رابى .

﴿وَمَنْ قَتَلَ مَظْلُومًا فَقَدْ جَعَلْنَا لَوْلِيهِ سُلْطَانًا﴾ وه هه ر كه سى بى تاو نى بكور زى كه
شايانى كوشتن نه بى دواى ئيمه گير او مانه بو به ريوه به رى كوژ را وه كه هيز و توانا بو تو له
كر دنه وه له بكور زه كه، بو مير ات گر و كار به ده ستان هه يه كوشتنى نه و كه سه ي نه و بى
تاوانه ي كوشتوه، يا خو ين وه رگرتن به گو يره ي فه رمانى خوا يا لى خو شبونى له و بكور زه .
﴿فَلَا يَسْرِفُ فِي الْقَتْلِ إِنَّهُ كَانَ مَنْصُورًا﴾ دواى كار به ده ستى نه و كوژ را وه له
كوشتنى نه و بكور زه دا له سنوورى ديارى كراوى خوا ده رنه چى وبه گو يره ي ياساى خوا

بی، بههەر شیوهیه ناسانه بهو جوړه بیکوژی، یانی دووای کوشتن ریزی مروځایه تی بدریتی، نهی سوتین و رای نه کیشن و نه دنامه کانی نه برن، جگه له بکوژه که کهسی تر نه کوژری. بهراستی کاربه دهستی کوژراوه که یاریدهی دراوه له لایه ن یاساو کاربه دهستانه وه توله سندن له بکوژه که .

﴿وَلَا تَقْرَبُوا مَالَ الْيَتِيمِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ حَتَّى يَبْلُغَ أَشُدَّهُ﴾ وه ئیوه نریکی دارایی هه تیوی بی باوک مه کهون، نه وهک ئیوه رابکیشی بو لای دهست کاری کردنی به خوادرنی یا به جگه ی خوادرن و که بینه هو ی زیان بو نهو داراییه مه گهر به رینگه یه کی نهو تو نهو رینگه یه چاکر بی بو دارایی نهو هه تیوه، وهک نهو ی بحرته ئیشه وه بو پیدا کردنی قازانج و گه شه پیکردنی یا به کار به پیرئ بو به خپو کردن و خویندنی هه تیوه که، ئیوه نریکی نهو داراییه مه کهون هه تا هه تیوه که نه گا به تهوای نه قلای خو ی و ته مهنی نه گاته پازده سالی یا هه زده سالی و قازانج و زانی خو ی جوی چ نه کاته وهو نه توانی کاروباری خو ی بیا به پیره .

﴿وَأَوْفُوا بِالْعَهْدِ إِنَّ الْعَهْدَ كَانَ مَسْئُولًا﴾ وه ئیوه جی به جی بکه ن نهو په یمانه ی داوتانه به خوا که به فهرمانه کانی هه لسن و داوتانه به یه کتری که یارمه تی یه کتری بده ن و پشان سپراوه چاودیری دارایی هه تیوان بکه ن. بهراستی خاوه نی په یمان بو جی به جی کردنی ناوهر وکی په یمانه که پر سیاری لی نه کری پاداشتی چاکه و خراپه ی وهر نه گری .

﴿وَأَوْفُوا الْكَيْلَ إِذَا كِلْتُمْ وَزَنُوبًا بِالْقَسْطِ الْمُسْتَقِيمِ﴾ وه ئیوه به تهوای منه کانتان بیون .

بو بکره کان هه رکاتی پیرانه تان کردو، ئیوه کیشانه بکه ن به ترازو یه کی راست و سه نگ و مه نی دیاری کراو. به کاره ی تانی پیوانه و کیشانه به تهوای په یوه ندی به ئاینیکی ته نهاوه و داب و نه ریتیکی ته نهاوه نیه. په یوه نداره به هه مو ناده میزاده وه .

﴿ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا﴾ نهو پیوانه و کیشانه به تهوای و راستی چاکرن له بو دوو اوژزی ئیوه له جیهاندا بو بلاو بونه وهی راستی و دهست پاکی ئیوه له کرین و

فرۆشتندا، نه بیته هوئی راکیشانی دانیشتوان بۆتان و نه نجامه که ی شیرینه بر پاشه رۆژی ههردوو جیهان .

﴿وَلَا تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ﴾ وه تو دواى شتى مه كه وه زانینی بى گومان تپى نه بى، دواى لاسایی كرده وه گو تره كاری مه كه وه به بى به لگه ی بیگومان و په سه ند، تهمه نی خو ت به فیرۆ مده، دوا كه وتنى به بى به لگه په شیمانی له دوا وه یه .

﴿إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ كُلُّ ذَلِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْئُولًا﴾ به راستی هه ریه كه له گو یچكه و چاو و دل پر سیاریان لی نه كری لهو شته ی خاوه نه كانیان كرده یانه له چ شتیكا به کاریان هینا وه .

بۆ زانین: لاسایی كرده وه ی جگه ی خو ت و دوا كه وتنى له فه رمانی ئاییدا به بى نه وه ی به لگه ت بۆ ده ركه وى قه ده غه یه و نیشانه ی نا ته وا وى خو ته، پێسته نه و په رى توانای خو ت بجه یته كار بۆ دۆزینه وه و زانینی هه موو و شتى، هه ركه سى شایانی فتوادان نه بى و چاك و خراب جو ی نه كاته وه، نهو كه سه به گو تره كاری فتوا و فه رمان ده ربكا، نهو كه سه بوختانی به خوا و پیغه مه ردا كرده وه. به داخه وه له م سه رده مه ی ئیمه دا فتوا ده ركه رى نه زان و نه خو ینه وا رو بوختان هه لبه ستی زۆر په یدا بوون بازرگانی پێه نه كهن، هه ر بۆ نه وه ی پا ره و پول په یدا بكه ن و خو یانی بى به خێو بكه ن، دوكانی ته لاق چاك كرده وه و جگه ی ته لاقیشی دانا وه، وایش نه بى به و بۆنه وه درۆ و بوختان و به كری گیرا وى خو ی نه شار یته وه به فیل و چا و به ست كردنی دانیشتوانی كرده وه به پشه بۆ خو ی به نا وى ئیسلامه وه، هه ر لهو ده ست برانه یه هه ندی كه س پارت و رپكخرا و و حیزبی ساخته نه هیتن به پا ره و به پول بۆ هاندانی بى با وه ران و دا گیر كه ران، پڕو پا گه نده نه كهن بۆ ئیسلام به ر و واته له ژیره وه تیره و خه نجه رى ژه هرا وى ئاراسته ی ئیسلام نه كهن .

﴿وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا إِنَّكَ لَنْ تَخْرِقَ الْأَرْضَ وَلَنْ تَبْلُغَ الْجِبَالَ طُولًا﴾ وه تو مه رۆ به نیو زه ویدا به ده عیه و ده ماره وه، هی دی و له سه ر خربه له رۆشتندا و خو ت به گه وه ره مه گره، به راستی تو ناتوانی كون بكه یته زه وى بهو رۆشته و ناگه یته كیوه كان

به در پیزی خوت و به گه ورهیی لهشت. زور جار ان به دی نه کری مروقی نه زان و ناکه س
به چه خوی هه له کیشی بهی نیشانه و به لگه گه ورهیی بو خوی دائه نی له و کاتانه دا
خاوه نی دارایی و سامان و پله بن. به لام له کاتی تنگانه دا و له کاتی روودانی خراپه
سه رگه ردان نهی و نازانی سه ر بو چ لایه ده رکا و بهی دوست نه میته وه، له کاتیکا
دهستی له کار کیشرایه وه و سامان و پله کی نه ما به وینه کی که ولی کون له نیو
خیرانه کانیا نا دائه نیشن بهی نرخ و کهس باسیان ناکا. به لام مروقی زیر و خاوه ن بیر و
کارا مه خوی لی ناگوری، بیر له منالی و هه زاری خوی نه کاته وه روژی له روژان ده مار
به سه ر هیه که سا ناکا. به جگه کی خوی ته می خوار بووه، نه و مروقه لای هه مو که سی
به ریزه له کاتی سامان داری و خاوه ن پله پیدا و له کاتی نه مانی پله یی و هه زاریش دا
به ریزه.

﴿كُلُّ ذَلِكَ كَانَ سَيِّئَةً عِنْدَ رَبِّكَ مَكْرُوهًا﴾ هه مو یه کی له و شتانه ی پیشو که خوا
فه رمانی پیداون هه ر له فه رموده ی خوا (لا تَجْعَلْ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ) هه تا دوا یی که
قه ده غه کراون گونا هه کانیا ن خرا بن لای خوا و نه و که سانه ی بیان که ن شایانی سزا و
توله لی سندنن. به راستی نه و یاسایانه گه وره ترین یاسان و گونجاوی هه مو کات و
جیگه به کن.

﴿ذَلِكَ مِمَّا أَوْحَى إِلَيْكَ رَبُّكَ مِنَ الْحِكْمَةِ﴾ نه و فه رمان و یاسایانه هه مو یان که
باسکران له وانه ی فه رماندرا به کردنی هه ندیکیا ن و نه کردنی هه ندیکیا ن له و شتانه ی به
سروش په روه ردگاری نار دیتی بو لای تو له و شتانه ن ته قل فه رمانیا ن پی نه دا و هه مو یان
له جیگه ی خویانا دانراون، هه ر که سی کاریان پی بکا به راستی دهستی به داد په روه ریه وه
گرتوه له هه ردوو جیهانا تووشی گیرو گرفت و خراپه نابی.

﴿وَلَا تَجْعَلْ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَتُلْقَى فِي جَهَنَّمَ مَلُومًا مَذْخُورًا﴾ وه تو مه گیره له گه ل
خواداو دای منه له گه ل خودا چند خواجه بو په رستن، دوا یی تو فری بدریته نیو ناگری
دوزه به لومه کراوی و دور له میهره بانی و به زه یی خوا و تانه ت لی بدری له لایه ن
فریشته کان و باوه دارانه وه.

بت پهريستان پرويان وابو كه خوا له ره گهزي فرشته كان چهلدين كچي هديه،
پروايشان وابو كور چاكزه له كچ، له گهل نه وه يشدا كور يان بو خويان دانهنا و كچيان
بو خوا به رهوا نه زاني خوي مهزن به سهر زه نشته وه به وان نه فهرموي:

أَفَأَصْفَاكُمْ رَبُّكُم

بِالْبَيْنِ وَأَتَّخَذَ مِنَ الْمَلَائِكَةِ إِنثًا إِنَّكُمْ لَقُلُونَ قَوْلًا عَظِيمًا ﴿٤٥﴾

وَلَقَدْ صَرَّفْنَا فِي هَذَا الْقُرْآنِ لِيَذَكَّرُوا وَمَا يَزِيدُهُمْ إِلَّا نُفُورًا ﴿٤٦﴾

قُلْ لَوْ كَانَ مَعَهُ آلِهَةٌ كَمَا يَقُولُونَ إِذَا لَا بُغْوَاءَ إِلَىٰ ذِي الْعَرْشِ سَبِيلًا

﴿٤٧﴾ سُبْحَنَهُ وَتَعَالَىٰ عَمَّا يَقُولُونَ عُلُوًّا كَبِيرًا ﴿٤٨﴾ تَسْبِيحُ لَهُ السَّمَوَاتُ

السَّبْعُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يَسْبِيحُ بِحَمْدِهِ وَلَكِنْ

لَا تَفْقَهُونَ تَسْبِيحَهُمْ إِنَّهُ كَانَ حَلِيمًا غَفُورًا ﴿٤٩﴾

﴿أَفَأَصْفَاكُمْ رَبُّكُم بِالْبَيْنِ وَ اتَّخَذَ مِنَ الْمَلَائِكَةِ إِنثًا﴾ نایا دوايي چوَن بهر وهر دگاري
نيوه كوره كان نه دا به نيوه به تايه تي نه يان به خشي به نيوه كه كور گه وهر تری منالانه لاتان
و بو خوی وهر گری چهلدين كچي له فرشته كان كه لای نيوه بي نر خه، چاكه كان بدا
به نيوه كه كوره و خراپه كان داني بو خوی كه كچه له فرشته كان .

﴿إِنَّكُمْ لَقُلُونَ قَوْلًا عَظِيمًا﴾ بهراستی نيوهی بت پهريستان گف تو گزيه کی زور
گه وهری خراپ نه لئین: خوا كچي هديه له فرشته كان، چونكه خوا هاو به شي بو نيه و بي
وينده، خوا له وه دوور تره منالی هدي .

﴿و لقد صرفنا في هذا القرآن ليدكروا﴾ وە بەراستی ئیمە روغان کردووەتووە چەند جاری لەم قورئاندا بەلگەی ئاشکرای بەهیز لەسەر بونی خوا و بی ونبەیی خوا لەبەرئەوێ ئەوان ئامۆژگاری وەرگرن و تەمی خوا بن و واز لەبی باوهری بهین و یادی خوا بکەنەووە منال بۆ خوا دانەنین .

﴿و ما یزیدهم إلا نفورا﴾ وە ئەو روئکردنەووە و دوویات کردنەووەی بەلگەکان بۆ ئەوانی زۆر نەئەکرد مەگەر دوورکەوتنەووە لەراستی، دواکەوتنی لاسایی کردنەووەی باو بایریان لە ناراستیدا .

﴿قل لو کان معه آلهة كما یقولون إذا لا تبتغوا إلى العرش سیلا﴾ تۆ بلی: ئەگەر لەگەڵ خوادا چەندین خواوە تر هەبواوە وەك ئیوە ئەیلین، ئەو کاتە بەراستی ئەو خوایانە ئەچون بۆ لای ئەو کەسە کە خواوەنی بونەوهران و پاشا و پەرورەدگاری هەمویانە و ریگەییەکیان پەیدا ئەکرد بۆ خۆیان بۆ ئەوێ بچن بە گۆیا و سەر بکەون بەسەریا . بیگومان ئەو کاتە جیهان تیک ئەچو . بەوینەیی پاشایانی ئیستا .

﴿سبحانه وتعالی عما یقولون علوا کبیرا﴾ پاك و خاوی و بالا دەستی بۆ خوای تاك و تەنهایە و دورە لەوێ ئیوە ئەیلین بەو بالا دەستی زۆر گەورە و دورە لەوێ ئیوە ئەیلین لە هاوێشدا نەبۆ خوا . بیگومان هەر خواوە کێ تەنها هەیه بۆیە سروشتی بونەوهران وەك خۆی ماوەتووە و ناگۆری .

بەم جۆرەیش مانای ئەو رستەییە کراوە . ئەگەر لەگەڵ خوادا چەند خواوە تر هەبواوە، ئیتر ئەو خوایانە ئەستیرە بن یا ئادەمیزاد یا بەردی بی گیان یاشتی تر، ئەوان هەمویان دروست کراوی خوا نەبی خوا پەرستن کەواتە ئیوەی بت پەرست جگەیی خوا مەپەرستن، چۆن ئەوانە ئیوە لەخوا نزیک ئەکەنەووە ؟

﴿تسبح له السماوات السبع و الأرض ومن فیهن﴾ حەوت ئاسمانەکان و زەوی و کەسێ لە نیوان ئاسمانەکان و زەویدان پاك و بەرزێ دەرئەبرن بۆ خوا و دوری ئەخەنەووە لەو شتەنە نارهوان بۆ خوا، هەریەکیان بەجۆرە زمانیکی تایبەتی خۆیان، هەمویان بەلگەن لەسەر توانا و یەکیتی خوا و پاکی لە منال بۆی دەرئەبرن .

﴿وإن من شيء إلا يسبح بحمده و لكن لا تفقهون تسبحهم﴾ وه هیچ شتی له بونه وهران نیه مه گهر نه و شتانه خوا دور نه خه نه وه له کاری ناشایسته به هوی سوپاسی خوا وه به لام ئیوهی بت په رست نازان به جوړی دوور خسته وهی نه وان له کاری ناشایسته بو خوا، چونکه به زمانی نه یلین ئیوه نایزان .

﴿إنه کان حلیمًا غفورًا﴾ به راستی خوا خاوهنی هیمنی زوره و په لهی نیه بو سزادانی بی باوهران که هاو بهش بو خوا دائه نین، لی خو شپوونی زوره بو نه و که سانهی په شیمان نه بڼه وه له کرده وهی خراب .

همو و شتی پاک و خاوینی دهر نه برن بو خوا، به لام ووتنی نه و پاک و خاوینی به نه گوری به گویره ی جیا وه ازی جوړی نه و شتانه: نه وانه یان خاوهنی نه قلن به زمانی گفتوگوی خو یان نه یکن، جگه ی نه وان به زمانی تر به و ژپواره که به لگن له سهر نه خشه کی شیک یی وینه. زمانی ژپوار خو ی له خو یا به هیز تره له سهر به کیتی خوا له زمانی گفتوگو، چونکه پیوستی به به لگه هدی به لام نه وان خو یان به لگن له سهر به کیتی خوا. بی خوا کان ویت په رستان له پاک و خاوینی خوا ناگن و نایانه وی بیزان و خو یانی لی کویر نه کهن بو زانینی نه نیه کانی خوا. نه بی بزانی خوا خاوهنی دوو نامه به بو باوهره یان به خوا. به که میان قورثانی پیروژ به گفتوگوی په ک خهر خوی پی نه ناسینی. دوو هه میان بونه وهران که به زمانی ژپوار و بژیو خوامان پی نه ناسینی .

کاتی خوی مه زن باسی قورثان و دوویات کردنه وهی قورثانی کرد. له مه و دوا بومان روون نه کاته وه شیوازی باوهر داران و هه لویستی پیغمه ر به ران به ریان. نه گیر نه وه کاتی خوی مه زن سوره تی (تبت) ی نارد خواره وه، ژنه که ی نه بو له هه ب به ردیک هه لگرت هات و نه بو به کر له خزمه ت پیغمه ردا بوو، نه و ژنه پیغمه ر ی نه بینی، به نه بو به کری ووت: هاو ریکه ت له چ شو نیکه باسی خراپه ی منی کرده. نه بو به کر ووتی: سویندم به خوا: هیچ خراپه ی که به تو نه و توه و نایشی لی، نه و ژنه گه رایه وه نه ی ووت: نه م به رده م هینا بیده م به سه ریداو برینداری بکه م. نه بو به کر ووتی: نه ی پیغمه ر: نه و ژنه هات و تو ی نه دی. پیغمه ر فهرموی: به لی: نه دیدیم، فریشته یه له نیوان من و نه ودا بو، بو نه و رووداوه خوا فهرموی:

وَإِذَا قَرَأْتَ

الْقُرْآنَ جَعَلْنَا بَيْنَكَ وَبَيْنَ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ حِجَابًا

مَسْتُورًا ﴿٤٥﴾ وَجَعَلْنَا عَلَى قُلُوبِهِمْ أَكِنَّةً أَنْ يَفْقَهُوهُ وَفِي آذَانِهِمْ

وَقْرًا وَإِذَا ذَكَرْتَ رَبَّكَ فِي الْقُرْآنِ وَحْدَهُمْ وَلَوْ أَنْ أَدْبَرْتَهُمْ نُفُورًا

﴿٤٦﴾ نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَا يَسْتَمِعُونَ بِهِ إِذْ يَسْتَمِعُونَ إِلَيْكَ وَإِذْ هُمْ نَجْوَى

إِذْ يَقُولُ الظَّالِمُونَ إِنْ تَتَّبِعُونَ إِلَّا رَجُلًا مَسْحُورًا ﴿٤٧﴾ أَنْظِرْ

كَيْفَ ضَرَبُوا لَكَ الْأَمْثَالَ فَضَلُّوا فَلَا يَسْتَطِيعُونَ سَبِيلًا ﴿٤٨﴾

﴿ و إذا قرأت القرآن جعلنا بینک و بین الذین لایؤمنون بالآخره حجابا مستورا ﴾ و هه رکاتی تو قورئانت نه خویند نیمه گیر ابومانو دامان نابو له نیوان توو له نیوان بی باوه رانی نهو تو باوه به روژی دوا بی نایدرن پهردهیه تو دابیوشی و بی باوه ران نه تبینن و نازارت بدهن و ریگه له دلیان بگری و سود له قورئان و هرنه گرن. وهك خوا نه فهرموی:

﴿ و جعلنا علی قلوبهم اکنه أن یفقهوه ﴾ وه نیمه دامان نابو له سه ر دلی بی باوه ران پهردهیه که لهو قورئانه نه گهن و سود له مانا و ناوه رو که که ی و هرنه گرن .

﴿ و فی آذانهم وقرا ﴾ وه نیمه دامان نابو له گو یچکه کانیا نا قورسای و که ری هه تا نهو قورئانه نه بیسن .

بو هو ی هاتنه خواره وه ی نهو رستانه ی رابوردوون نهو هو یه شیان بو گیرا وه ته وه که بت په رستان کاتی پیغمه ر قورئانی بخویندایه به رده می پیغمه ریان نه گرت و هه ولیان نه دا

ته فسیری زمنا کوی

که نه یه لئ بیخوینی، خوا فه رموی: تۆ برۆ و قورئانی خۆت بخوینه و بانگی دانیشنوان بکه
بۆ لای ئایینی خوا نرخ بۆ بی باوه ران دامه نی. ئیمه تۆ ئه پاریزین وریگه له وان ئه گرین
نازاری تۆ بدهن .

﴿ و إذا ذكرت ربك في القرآن وحده و لوا على أديارهم نفورا ﴾ وه هه ر کاتی تۆ
باسی پهروه ردگاری خۆت بکهدایه له قورئاندا به ته نه و بت ووتایه (لا اله الا الله) بی
باوه ران پشتیان نه کرده تۆ و وازیان له گوی گرتی قورئان نه هینا و دوور نه که و ته وه،
نه یان ووت: زۆر سهیره چۆن به ته نه و باسی یه که خوا ئه کاو ناوی خواکانی تر نابا؟
مه به ست له را کردنیان و پشت تی کردنیان نه وه بو ئه یانزانی نهینی و وشه ی (لا اله الا الله)
نه وه ئه گه یه نی چینه یه تی باوی نه ماوه و مرۆف ته ماشای ئه کری به گیره لای شایسته ی
خۆی، نه که به هۆی دارایی و ره گه ز و شتی تره وه .

﴿ نحن أعلم بما يستمعون به إذ يستمعون إليك و إذ هم نحوی ﴾ ئیمه زانترین
به هۆی شتیکی نه و تۆ نه وان گویی بۆ نه گرن له گالته کردن به تۆ و به قورئان کاتی نه وان
گوی نه گرن له تۆ قورئان نه خوینی و کاتی نه وان چفه نه که ن له گه ل یه کتری و
نه یانه وی یلانیکت بۆ دروست بکه ن .

به کورتی نه وان به دلیکی پاکه وه گوی له تۆ ناگرن. به لکو به دلیکی پیس و رقه وه
گوی له تۆ نه گرن و نه لین: موحه مه د جادو گهره و جادوی بۆ ئه کری ئه گینا مرۆفیکی
نه خوینه وار چۆن نه و کاره په که خه رانه نه هینی؟ وه که خوا ئه فه رموی:

﴿ إذ يقول الظالمون إن تتبعون إلا رجلا مسحورا ﴾ تۆ بیرى نه و کاته بکه ره وه
سته مکاران نه لین: ئیوه دواى هیچ شتی ناکه ون مه گه ر دواى پیاوی نه که ون جادوی لی
کراوه ئه گینا نه و پیاوه ئاده میزاده وه که ئیمه وایه و خوا ئه فه رموی:

﴿ أنظر كيف ضربوا لك الأمثال فضلوها فلا يستطيعون سبيلا ﴾ تۆ ته ماشا بکه بت
په رستان چۆن وینه لی نه ده ن بۆ تۆ چه نندین وینه، هه ندیکیان نه لین: موحه مه د شیه، یا

جادوگر و پۆشه زان و شایه‌ره، دوایی له‌ریگه‌ی راست لایان داوه، دوایی توانای نه‌وه‌یان نیه ریگه‌ی راست بدۆزنه‌وه و تانه بدن له‌تۆ به‌جۆری مروّقی ژیر و بی لایه‌ن وه‌ری بگری .

کاتی خواهی مہزن لہ مہو بہر باسی زیندو بونہوہ و کوبونہوہی نادرہ میزادی کرد دوا
مردنیان لہ روژی دوا پیدا، لہم نایہ تہی دوا پیدا باسی ٹوہ ٹہ کا بی باوہران بہ چ شتی و بہ
چ بہ لگیہ ٹہ توان بلین: زیندو بونہوہ نیہ و تانہ لہ تو ٹہ دہن و ٹہ فہ رموی:

وَقَالُوا أَلَمْ نَكُنْ عِظَمًا وَرَفِئًا أَمْ نَأْتِي الْمَبْعُوثِينَ خَلْقًا جَدِيدًا ﴿٤٩﴾
 ﴿٥٠﴾ قُلْ كُونُوا حِجَارَةً أَوْ حَدِيدًا ﴿٥٠﴾ أَوْ خَلْقًا مِّمَّا يَكْبُرُ فِي
 صُدُورِكُمْ فَسَيَقُولُونَ مَنْ يُعِيدُنَا قُلِ الَّذِي فَطَرَكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ
 فَسَيَضْحَكُونَ إِلَيْكَ رُءُوسَهُمْ وَيَقُولُونَ مَتَى هُوَ قُلْ عَسَى أَنْ
 يَكُونَ قَرِيبًا ﴿٥١﴾ يَوْمَ يَدْعُوكُمْ فَتَسْجُدُ لِأَيْدِيكُمْ يُهَاجِلُونَ بِحَمْدِهِ
 وَتُظَنُّونَ أَنْ لَبِثْتُمْ إِلَّا قَلِيلًا ﴿٥٢﴾

﴿ و قالوا ائذا كنا عظاما ورفاتا اننا لمبعوثون خلقا جديدا ﴾ وه بي باوهران نهلين: نايَا
کاتي ئيمه بين له دوای مردن به چه ندين پارچه ی ئيسک وبه خوئی رزاو نايَا به راستی ئيمه
نه کرينه وه به بونه وه ريکی تازه، چۆن شتی وا بي و نهو زيندوبونه وه به زۆر دوره. وه لامی
نهو بي باوهرانه نه دريته وه که سی توانيبيتي ئيوه دروست بکات يه کهم جار له نه بونه وه بۆ
لای بون ناسانتره لای نهو جاری تر زيندووتان بکاته وه بۆ جاری دووهه له سه ره بنچينه ی
نه نداهه کانتان، وهك خوا نه فه رموی:

﴿ قل كونوا حجارة أو حديدا أو خلقا مما يكبر في صدوركم ﴾ تۆ بلی بهی باوهران: ئیوه بهردبونایه یا ناسن له رهقی و هیزدا یابونهوهی بونایه گهورهی لهدلی ئیوهدا و بهدوری بزائن گیان بکری بهبهریدا. ئیوه نهگهر ئهوانهیشن ئیمه ئهتوانین بتانکهین به مروّقیکی وهک ئیوهی زیندو، کهسی بتوانی ئهوانه بکا به مروّقیکی زیندو و ئهتوانی ئیوهیش لهدوای مردن زیندوتان بکاتهوه و پارچه رزیوه کانتان کۆبکاتهوه و گیان بکا به بهرتانا.

﴿ فسيقولون من يعيدونا قل الذي فطرکم أول مرة ﴾ دوایی بی باوهران ئهلین: چ کهسی ئیمه ئهگیرتهوه بۆ لای زیندوبونهوه دوای ئهوهی بووین به تۆزی با بردو، تۆ بلی: کهسیکی ئهوتۆ ئیوه ئهگیرتهوه یه کهم جار ئیوهی دروست کردوه و ئیوه خاک بون. ﴿ فسينفصون إليك رؤوسهم و يقولون متى هو قل عسی أن يكون قریبا ﴾ دوایی بی باوهران سهری خویان بهرز نه کهنهوه بۆ لای تۆو سهری خویان رانهوهشین به گالتیه و ئهلین: چ کاتی ئه و زیندوبونهوهیه پهیدا ئهبی، تۆ بلی: لهوانهیه ئه و زیندوبونهوهیه زۆر نزیکی.

﴿ يوم يدعوکم فستجیون بحمده و تظنون إن لیشم إلا قلیلا ﴾ ئه و روژهی خوا داوا ئه کا ئیوه بینه دهرهوه له گۆزه کانتان و زیندوتان نه کاتهوه، دوایی ئیوه به سوپاس کردنی خواوه ئیوه وهلامی خوا ئهدهنهوه بهسهر شووی و لاوازی بهوه، ئیوه گومان ئه بهن له بهر سامناکی ئه و روژه دانه نیشتون له جیهاندا مه گهر ماوهیه کی کهم روژی یا ههندی له روژ.

لهدوایدا خوای مهزن فهрман ئه دا به بهنده کانی خوێ که پهیرهوی گفتوگۆی چاک بکهین و ئهفهرموی:

وَقُلْ لِّلْعِبَادِ یَقُولُوا الَّتِی هِیَ

أَحْسَنُ إِنَّ الشَّیْطَانَ یَنزِعُ بَیْنَهُمْ إِنَّ الشَّیْطَانَ کَانَ لِلْإِنْسَانِ

عَدُوًّا مُّيْنًا ﴿٥٣﴾ رَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِكُمْ إِنَّ يَشَاءُ حَمَلَكُمْ أَوْ إِنْ يَشَاءُ
يُعَذِّبْكُمْ وَمَا أَرْسَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ وَكِيلًا ﴿٥٤﴾ وَرَبُّكَ أَعْلَمُ
بِمَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَقَدْ فَضَّلْنَا بَعْضَ النَّبِيِّينَ عَلَى بَعْضٍ
وَمَا آتَيْنَا دَاوُدَ زَبُورًا ﴿٥٥﴾ قُلِ ادْعُوا الَّذِينَ زَعَمْتُمْ دُونَهُ فَلَا
يَمْلِكُونَ كَشْفَ الضُّرِّ عَنْكُمْ وَلَا تَحْوِيلًا ﴿٥٦﴾ أُولَئِكَ الَّذِينَ
يَدْعُونَ يَبْتَغُونَ إِلَى رَبِّهِمُ الْوَسِيلَةَ أَيُّهُمْ أَقْرَبُ وَيَرْجُونَ
رَحْمَتَهُ وَيَخَافُونَ عَذَابَهُ إِنَّ عَذَابَ رَبِّكَ كَانَ مُحْذُورًا ﴿٥٧﴾

﴿ قل لعبادي يقولوا التي هي أحسن ﴾ تو بلی به بنده کانی من به باوهردار و بی
باوهریانه وه گفتوگوی چاک بکن و گفتوگوی راستی و داداپهر و دری نه و تو بکن چاکتر
بی و نرخه که ی هدرشتی بی، یانی نه گهر له گهل تودا که سی شنیک ی ناخوشی به کارهینا تو
به نهرمی و به بی توربون و هلامی بدهر وه. هوی هاتنه خواره وهی نه و نایه تانه نه وه به به
پدرستان نازاری موسلمانیان نه دا، دوا ی شکاته که یان هینایه خزمهت پیغمهر و خوا ی
مهزن نه و نایه ته ی نارد ه خواره وه .

﴿ إن الشيطان ينزغ بينهم إن الشيطان كان للإنسان عدوا مبيناً ﴾ به راستی شهیتان
خرابه نه خاته نیوان ناده میزاده وه، زور جار ان به کارهینانی توره بی به ران بهری به توره بی
سهر نه کیشی بو لای روداوی زور ناله بار گفتوگوی نایه جی و انه بی خرابه دروست بکات
له نیوانیانا. به راستی شهیتان دوژ منیک ی ناشکرایه بو ناده میزاد ههر گیز تینا کوشی بو
چاکبوونی نیوان ناده میزاد. نه وه بو جاری عومه ری کوری خهتاب له گهل بی باوهریکا تیک
چون، نه گهر پیغمهر ﴿ ﷺ ﴾ ناموژ گاری خودای به عومه رانه گه یاندا یه خرابتری لی پهیدا
نه بوو .

﴿ربکم أعلم بکم إن یسأ یرحمکم أو إن یسأ یعذبکم﴾ په‌روه‌ده‌کهری ئیوه زان‌اتره له به‌سهرهاتی ئیوهو به‌وشته‌ی ئه‌بی به‌هوی چاکبوونی ئیوهو خراپ کردنی ئیوه نه‌گهر خوا ناره‌زو‌ی کرد میهره‌بانی نه‌کا له‌گهل ئیوهو له ئیوه خوش نه‌بی نه‌گهر شایانی ئیوه بی، یا نه‌گهر ناره‌زو‌ی کرد سزای ئیوه نه‌دا کاتی شایسته‌ی سزابوون. به‌لام کاتی پیغمه‌هر فهرموده‌ی ئیمه‌ی به‌وان را‌گه‌یاند.

﴿و ما أرسلناک علیهم وکیلا﴾ وه ئیمه تۆمان نه‌کردو به‌و سهر بی باوه‌ران به‌سپیرراوی کاری نه‌وان و نه‌یه‌لی بی باوه‌ری بکه‌ن یا باوه‌رداریان بکه‌ی. گه‌یاندنی فهرمانی ئیمه‌ت له‌سهره به‌وان.

﴿و ربک أعلم بمن فی السماوات و الأرض﴾ وه په‌روه‌ردگاری تۆ زان‌اتره به‌که‌سی و به‌وشتانه له‌ ئاسمانه‌کان و له‌زه‌ویدان، ههر نه‌و نه‌زانی به‌سودو به‌ زیانیان و به‌شتی شایانی نه‌وانی.

﴿و فضلنا بعض النبیین علی بعض﴾ وه ئیمه ریزی هه‌ندی له‌ پیغمه‌ه‌رانمان داوه به‌سهر هه‌ندی ترینا. ههر به‌وجۆره‌ی خوا هه‌ندی له‌ فریشته‌کانی هه‌لبێژاردوهو نادرونی بۆ لای پیغمه‌ه‌ران به‌وینه‌ی جبره‌ئیل نادرویتی بۆ لای پیغمه‌ه‌ران که‌موژده‌ بده‌ن به‌ئاده‌میزاد و بیان ترسینن، ههر به‌وجۆره‌ی ریزی هه‌ندی له‌ فریشته‌کانی داوه به‌سهر هه‌ندی ترینا، هه‌روایش ریزی هه‌ندی له‌ پیغمه‌ه‌رانی داوه به‌سهر هه‌ندی ترینا.

﴿و آتینا داود زبوراً﴾ وه ئیمه به‌خشیومانه به‌داود زه‌بور که‌ جگه‌ له‌ پارانه‌وه و سوپاسی خوا هه‌ندی له‌ فهرمانی خوا زیاتری تیدا نه‌ه. نه‌و جوی کردنه‌وه‌ی زه‌بور و باسکردنی داود بۆ وه‌لامدانه‌وه‌ی بی باوه‌ران که‌ نه‌یان ووت: چۆن نه‌بی موحه‌مه‌د پیغمه‌هر بی به‌ هه‌تیوی و هه‌ژاری ژیاوه، به‌راستی خوا په‌یامی خو‌ی به‌ که‌سی نه‌دا شایسته‌ی نه‌و په‌یامه‌ بی ئیتر هه‌تیو و هه‌ژار بی وه‌ک موحه‌مه‌د ساماندار بی وه‌ک داود، بۆ نه‌وه‌یشه هه‌ندی له‌ میژوو نوسان ناوی داودیان به‌ پاشا ناو‌بردوه نه‌ک به‌ پیغمه‌هر.

پرسیار/ بەراستی ئیسلام راوەستاوه لەسەر یەكبونی ئادەمیزاد و یەكسانیان، دوایی مانای ئەو ریزە چ شتیكە؟ چۆن هەندى لە فریشتە و هەندى لە پیغمەهران ریزیان دراوه بەسەر هەندى تریانالەگەل ئەوەیشدا هەمویان بەندهی خوان و ریزدارن ؟

وەلام/ بەلى: زۆر راستە. ریزدان لەبەر پەرستى و بى گوناھى و دۆستایەتى خوا نیە خۆى لە خۆیا. بەلام لەبەر هەندى رەوشتە لەهەندیکيانا، وەك ریز خۆى لەخۆیا هەمو جۆرەکانى بەریزە، بەلام هەندیکيان بەنرخزن. هەروایش رەوشتى چاك جیاوازیان تیدا هەیه لە ئەندازەى جوانى و پلە و پایەدا .

﴿ قل ادعوا الذين زعمتم من دونه فلا يملكون كشف الضر عنكم ولا تحويلا ﴾ تۆ بلى بە باوەرداران: ئیوه بانگی کەسانیکى ئەوتۆ بکەن گومانتان وابوہ خوان لە جگەى خوا، با ئەو خوايانەیش لە ئەوپەرى بەرزى و گەورەیدا بن وەك عیسا و عوزەیر و فریشتەو جنۆکەکان هەتا لە گیر و گرفت و چەرمەسەرى رگارتان بکەن، دوایی بۆتان دەرئەکەوى ئەوان خاوەنى ئەوەن لایەن لە ئیوه سەختى لەنەخۆشى و هەژاری و گرانی و خاوەنى ئەوە نین ئەو سەختیە بگۆرن بۆ لای جگەى ئیوه و بۆ لای تاقمى تر، کەواتە ئەوانەى جگەى خوا شایستەى پەرستى و هاوار لى کردن نین .

﴿ أولئك الذين يدعون يبتغون إلى ربهم الوسيلة ﴾ ئەو کەسانەى ئەوتۆ بى باوەران هاواریان لى ئەکەن و ئەیان پەرستى خۆیان داوا ئەکەن و هاواری لای پەرورەدگارى خۆیان ئەکەن نزیک ببنەو لە خواو پلەى بەرزیان بداتى، ئەو بى باوەرانە تەماشاکەن:

﴿ أيهم أقرب و یرجون رحمته و یخافون عذابه ﴾ چ کەسى لە خواوە نزیکە دوایی ئەوان پەنا بێن بۆلایان و ئەوانە بە ئومیدی مەھرەبانى و بەزەبى و بەهەشتى خوان و لەسزای خوا ئەترسن؟ ییگومان هەمو یەکی لە فریشتەکان و عوزەیر خۆیان ماندو ئەکەن بۆ پەرستنى خوا بەنیازی پاکەو هەتا نزیک ببنەو لە بوردنى خواو بەزەبى خوا .

﴿ إن عذاب ربك کان محذورا ﴾ بەراستى سزای پەرورەدگارى تۆ پیغمەهران و دۆستانی خوا و مەرفی ژیر خۆیانى لى ئەپارین و جگەى ئەوان چۆن خۆیانى لى ناپارین، هەموو مەرفیکى ژیر ئەبى چەکی خۆى بۆ دواوژ ئامادە بکا هەر پلەو پایەیکى هەبى .

وَإِنْ مِنْ قَرِيبَةٍ إِلَّا نَحْنُ مُهْلِكُوهَا قَبْلَ يَوْمِ الْقِيَامَةِ
 أَوْ مُعَذِّبُوهَا عَذَابًا شَدِيدًا كَانَ ذَلِكَ فِي الْكِتَابِ مَسْطُورًا ﴿٥٨﴾
 وَمَا مَنَعَنَا أَنْ نُرْسِلَ بِالْآيَاتِ إِلَّا أَنْ كَذَّبَ بِهَا الْأَوَّلُونَ
 وَءَايَاتُنَا مُدُ الْثَّاقَةِ مُبْصِرَةٌ فَظَلَمُوا بِهَا وَمَا نُرْسِلُ بِالْآيَاتِ
 إِلَّا تَخْوِيفًا ﴿٥٩﴾ وَإِذْ قُلْنَا لَكَ إِنَّ رَبَّكَ أَحَاطَ بِالنَّاسِ وَمَا
 جَعَلْنَا الرُّيَا الَّتِي أُرِيَتْكَ إِلَّا فِتْنَةً لِلنَّاسِ وَالشَّجَرَةَ الْمَلْعُونَةَ
 فِي الْقُرْآنِ وَنُخَوِّفُهُمْ فَمَا يَزِيدُهُمْ إِلَّا طُغْيَانًا كَبِيرًا ﴿٦٠﴾

﴿ و إن من قریبہ إلا نحن مہلکوها قبل یوم القیامہ ﴾ وہ دانیشتوانی ستہمار
 و خرابہ کهری ہیچ گوندی نیہ مہ گہر نیمہ دانیشتوانی نہو گوندہ لہناو نہبہین و بنہ بریان
 نہ کہین بہر لہ ہانتی روژی دواپی و بہر لہ وہی زیندوو بکرنہ وہو بینہ دہر لہ گورہ کانیان .
 ﴿ او معذبوها عذابا شديدا كان ذلك في الكتاب مسطورا ﴾ یا نیمہ سزای دانیشتوانی
 نہو گوندہ نہدہین بہ سزایہ کی نوسرا و لہنامہی نیمہ کہ بریتہ لہ لہ و حل مہ حفوز و
 نہبی نہوانہ بکرن، نہوہی بزمان رون بیتہ وہ لہ ناوہر و کی مانای نہو ٹایہ تہوہ نہوہیہ
 نادمیزاد ہموویان بہر لہ ہانتی دواروژ بنہ بر نہ کرین بہ جزری کاتی روژی دواپی پیدای
 نہبی روی زہوی نادمیزادی زیندووی تیدانامینی، ہندیکیان بہ مردنی ٹاسایی لہناو نہچن
 و ہندی تریان بہ سزای سہخت، خوی مہزن چونیہتی نہو لہناو بردن و سزدانہ رون
 نہ کردوہ تہوہ .

بۆ نهوهی مانای ناوه‌پوکی نهو ئایه‌ته به‌شیوه‌یه بی بگرنجی له‌گه‌ل ناوه‌پوکی مانای ئایه‌تی یه‌که‌می سوره‌تی نه‌لحه‌ج که نه‌فه‌رموی: نهو رۆژه‌ی ئاده‌میزاد سه‌ختی رۆژی دوا‌یی نه‌بینن ژنی شیرده‌ر واز له‌مناله شیره‌خۆره‌که‌ی خۆی نه‌هێنی له‌به‌ر سه‌ختی نهو رۆژه، نهو ئایه‌ته‌ وای نه‌گه‌یه‌نی ئاده‌میزاد نه‌مینه‌وه. که‌واته مه‌به‌ست له‌ دانیشه‌توانی نهو گونده لهو ئایه‌ته‌ی ئێره‌ تا‌قمیکی سه‌مه‌کار و خراپه‌که‌ر بن به‌ تاییه‌تی، به‌لام کۆمه‌له‌ چاکه‌که‌ره‌کان به‌رده‌وام نه‌بن هه‌تا نهو رۆژه سه‌خته نه‌بین. ئه‌بی بزانی شۆرش به‌ر‌بابوون و راپه‌رینی دانیشه‌توان له‌هه‌مو جی‌گه‌یه‌ بۆ رزگارکردنی دانیشه‌توان له‌سته‌م و له‌هه‌ژاری به‌لگه‌ی ناشکران له‌سه‌ر نهوه‌ی کۆمه‌لی سه‌مه‌کار بنه‌بر نه‌بن ماوه‌که‌ی نزیک‌یی یا دوور.

قوره‌هیشه‌کان دا‌وایان له‌ پیغه‌مه‌ر نه‌کرد کار‌یکی په‌کخه‌ریان بۆ بسازی، وه‌ک نهوه‌ی کپوی سه‌فایان بۆ بکا به‌زێر و کپوه‌کانی مه‌که‌که‌ نه‌مینه‌ وبن به‌ ده‌شت و ده‌ست بده‌ن بۆ کشتوکال و باخ و بیستان بروینری وروباری ئاویان تێدا په‌یدا بی، خ‌وای مه‌زن وه‌لامیان نه‌داته‌وه‌ فه‌رموی:

﴿وَمَنْعْنَا أَنْ تُرْسِلَ بِالْآيَاتِ إِلَّا أَنْ كَذَّبَ بِهَا الْأَوَّلُونَ﴾ وه‌ وازی له‌ ئیمه‌ نه‌هیناو رینگه‌ی له‌ ئیمه‌ نه‌گرت که ئیمه‌ په‌وانه‌ بکه‌ین نهو نیشه‌نه‌ ر‌وانه‌و کاره‌ په‌کخه‌رانه‌ی قوره‌هیشه‌کان دا‌وای نه‌که‌ن مه‌گه‌ر به‌در‌خسته‌وه‌ و باوه‌ر‌نه‌هینانی گه‌لانی پیش‌وو، نه‌وه‌بو ئیمه‌ له‌سه‌ر دا‌خ‌و‌ازی خ‌و‌یان نه‌وه‌ی دا‌وایان نه‌کرد له‌ پیغه‌مه‌ره‌کانیان بۆمان نه‌کردن و باوه‌ریان نه‌هینا و نه‌بون به‌ شایسته‌ی سزا و ئیمه‌ بنه‌برمان نه‌کردن. به‌لام ئیمه‌ به‌‌ویستی خ‌و‌مان دا‌خ‌‌و‌ازی قوره‌هیشه‌کان جی به‌جی ناکه‌ین، چونکه‌ نه‌گه‌ر باوه‌ر‌نه‌هین بنه‌بریان نه‌که‌ین. ئیمه‌ مۆله‌تیان نه‌ده‌ین و وه‌لامیان ناده‌ینه‌وه‌ چونکه‌ هه‌ندیکیان باوه‌ر‌نه‌هین و خ‌زمه‌تی زۆری ئایینی پیرۆزی ئیسلام نه‌که‌ن و هه‌ندی تریان منالی وایان نه‌بی زانا و سودبه‌خش نه‌بن بۆ ئاین.

﴿وَآتَيْنَا ثَمُودَ النَّاقَةَ مُبْصِرَةً فَظَلَمُوا بِهَا﴾ وه‌ بۆ غونه‌ ئیمه‌ به‌خشیومانه‌ به‌ گه‌لی سه‌مود ه‌وشتری به‌لگه‌یه‌کی ر‌ون بو بۆ نه‌و که‌سه‌ی نه‌ی بینی به‌گ‌و‌یره‌ی دا‌خ‌‌و‌ازی

خویان، دواى باوره پيان به گوره یی نیشانه یی نهو هوشتره نه هیناو سته میان له خویان کرد و هوشتره که یان سهربرى و ئیمه بنه برمان کردن .

﴿ وَ مَا تُرْسِلُ بِالْآيَاتِ إِلَّا تَخَوْفًا ﴾ وه ئیمه نهو کاره پهك خه رانه یی دوايان نه کړی ره وانه یان ناکه یی مه گهر ترساندن یی دانیش توانه به هاتنه خواره وه یی سزا بو سهریان و بنه بر بونیان ، نه گهر نه ترسان ئیمه سزایان بو نه نیرین .

﴿ وَ اِذْ قُلْنَا لَكَ اِنَّ رَبَّكَ اَحَاطَ بِالنَّاسِ ﴾ وه تو بیرى نهو کاته بکه ره وه ئیمه به تۆمان ووت: خه فته مه خو به راستی پهروه رد گاری تو به تواناو ده سته لاته که یی خو ی چواره وری ئاده میزادی گرتوه و له ژیر توانای نه ودان، تو مه وه سته له راگه یاندن یی پیشه یی خوت به یی ترس ئیمه تو نه پار تیرین .

زوربه یی زانایان نه لین: پیغمه مر ﴿ﷺ﴾ له خه ویا بینى که له گه ل هاور پیکانیا نه چیه مه ککه به لام کاتى پیغمه مر له سالى حوده ییه نیازی کرد بچی بو مه دینه بت په رستان پیکه یان پی گرت و نه یان هیشت بچیته مه ککه، دواى هه ندی له موسلمانان گومانیان په یدا کرد له باره یی نهو خه وه یی پیغمه مر وه ووتیان: ئایا تو هه والت به ئیمه نه دا نه چینه نیومه ککه به یی ترس، پیغمه مر فه رموی: به لى وتومه . به لام نهم ووتوه نهم سال، به یاریده یی خوا سالى داهاتو نه چینه نیو مه ککه وه، خواى مه زن له وباره وه فه رموی:

﴿ وَ مَا جَعَلْنَا الرُّؤْيَا الَّتِي اَرَيْنَاكَ اِلَّا فِتْنَةً لِلنَّاسِ ﴾ وه ئیمه نه مان گیرا نهو خه وه یی نه و تو ئیمه نیشانی تۆماندا مه گهر هه ر له بهر تا قى کردنه وه یی ئاده میزاد، هه تا ده رکه وى و بزانی چ که سى پروای ته وای به نه و خه وه یی تو هه یه و چ که سى گومان پوی تی نه کا . هه ندی له زانایان بو هو ی هاتنه خواره وه یی نهو ئایه ته چهن دین شتی تریان ووتوه . به لام نه وه یی بیر و بوچونی زوربه یی زانایانه هو ی هاتنه خواره وه یی نهو ئایه ته نه وه یی پی شوه .

بت په رستان کاتى بیستیان که له سوره تى (سافاتا) خوا فه رموی: ده رختی زه قوم خواره مه نی گونا بهارانه، ووتیان به گاله وه: موحه مه د نه لى: به راستی دۆزه خ به رد نه سوتینى و له پاشا نه یشلى ده رختى له دۆزه خدا رو واهه . بو وه لامدانه وه یی بت په رستان خوا فه رموی:

﴿وَالشَّجَرَةُ الْمَكُونَةُ فِي الْقُرْآنِ﴾ وه نیمه نه مان گیراوه نهو درهخته نه فره تی لی نه کری له قورن اندا و باسی فرمونه مه گهر هدر له بهر تا قی کردنه وهی ناده می زاد. یانی نهو درهخته کاتی گونا هباران نهی خوَن نه فره تی لی نه کهن له بهر ناخو شی و بونی خرابی نهو درهخته.

بو زانین: بونی درهختی له دوزه خدا و ناگری دوزه خ نهی سوتیتی له گهل نهو میشدا ناگری دوزه خ بهرد نه تویتته وه بو توانای خوا جیگهی سهر سورمان نیه، چونکه خوا جو ره درهختی دروست بکا له ره گهزی ناگری دوزه خ نهی سوتیتی، هوشتر مورغ بشکوی ناگر نه خوا وزیانی پی ناگهینی، هه موو درهختی ناگری تیدایه و نایسوتیتی. له نامه ی (لسان العرب) دا هاتره بالندهیه ههیه ناوی سه مه ندهل کاتی پیر بو له بیچو کردن کهوت خو ی فری نه داته نیو ناگر و جوان نهی وه، هدر وه ها له توکی نهو سه مه نده له دهسته سر دروست نه کهن کاتی چلکن نه بیته نه خریته نیو ناگر چلکه که ی نه سوتی و خو ی ناسوتی. نهو خواجه بتوانی نه وانه دروست بکا، نهی ستوانی درهختی سهوز بکا له دوزه خدا و ناگری دوزه خ نهی سوتیتی. نهی بزانی عه رب به هه موو خوارده مه نیکی خراب و نازاردا نه لین: مه لعون.

﴿وَلَنُخَوِّفُهُمْ فَمَا يَزِيدُهُمْ إِلَّا طُغْيَانًا كَبِيرًا﴾ وه نیمه بی باوه ران نه ترسین به چهند جزوی، دوا ی نهو ترسانده ی نیمه هیچ شتی بو نه وان زور نا کا مه گهر یاخی بونیکی گه وره له سنور ده رچون.

وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ
 قَالَ أَأَسْجُدُ لِمَنْ خَلَقْتَ طِينًا ﴿٦١﴾ قَالَ أَرَأَيْتَ هَذَا الَّذِي
 كَرَّمْتَ عَلَيَّ لَئِنْ أَخَّرْتَنِ إِلَى يَوْمِ الْقِيَمَةِ لَأَحْتَنِكَنَّ

ذُرِّيَّتَهُ إِلَّا قَلِيلًا ﴿٦٢﴾ قَالَ أَذْهَبَ فَمَنْ تَبِعَكَ مِنْهُمْ فَإِنَّ جَهَنَّمَ جَزَاءُكُمْ جَزَاءً مَوْفُورًا ﴿٦٣﴾ وَأَسْتَفِزُّ مِنْ أُسْتَطَعَتْ مِنْهُمْ بِصَوْتِكَ وَأَجْلِبَ عَلَيْهِمْ بِخَيْلِكَ وَرَجِلِكَ وَشَارِكِهِمْ فِي الْأَمْوَالِ وَالْأَوْلَادِ وَعَدَّهُمْ وَمَا يَعِدُهُمُ الشَّيْطَانُ إِلَّا غُرُورًا ﴿٦٤﴾ إِنَّ عِبَادِي لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِمْ سُلْطَانٌ وَكَفَى بِرَبِّكَ وَكِيلًا ﴿٦٥﴾

﴿ و إذا قلنا للملائكة اسجدوا لآدم فسجدوا إلا إبليس ﴾ وه تو بیری نه و کاته بکهره وه نیمه و وتمان به فرشته کان: نیوه سوژده بیهن بو نادهم و ریزی لی بگرن، دواپی فرشته کان هه مویان سوژده یان برد بو نادهم مه گهر نیلیس که سوژده ی بو نادهم نه برد.

﴿ قَالَ أَسْجُدْ لِمَنْ خَلَقْتَ طِينًا ﴾ نیلیس ووتی: نایا من سوژده بیهم بو که سی تو دروست کردوه له خاک. من سوژده نابهم بو که سی به و جوړه ی تو دروست کردوه، دواپی خوی مه زن دهری کرد له قایی میهره بانی خوی و دووری خسته وه له به زه یی خوی.

﴿ قَالَ أَرَأَيْتَ هَذَا الَّذِي كَرَّمْتَ عَلَيَّ لَنْ أُوْخِرَ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ أَذْهَبَ فَمَنْ تَبِعَكَ مِنْهُمْ فَإِنَّ جَهَنَّمَ جَزَاءُكُمْ جَزَاءً مَوْفُورًا ﴾ نیلیس به هه موو بی شهر می که وه ووتی به خوی گه وره: تو هه وال بده به من نه و که سه ی تو ریزت داوه به سهر مندا چ که سیکه و بوچی گیراوته به به ریزتر و گه وره تر له من؟ پیچه وانه که ی راسته؟ چونکه منت له ناگر دروست کردوه و نه و له خاک. به راستی نه گهر تو من دواجنه ی هه تا روژی دواپی و هه لسانه وه ی ناده میزاد له

گۆره کانیان به راستی من مناله کانی ئادهم رائه کیشم بۆ لای هدر شتی ئاره زۆم هه بی له بی
فرمانی تۆ مه گهر که می له مناله کانی نه بی .

﴿ قال اذهب فمن تبعك منهم فان جهنم جزاؤکم جزاء موقورا ﴾ خوا فه رموی به
ئیلیس: تۆ کاری خۆت جی به جی بکه، دوا بی هدر که سی له مناله کانی ئادهم دوا ی تۆ
کهوت و له ریگه ی راست لایدا به ئاره زۆی خویان، دوا ی ئه وه ی من ئه قلم دایه ور یگه ی
چاک و خراپم بۆ جوی کرده وه، دوا بی به راستی دۆزه خ پاداشتی ئیوه یه به پاداشتیکی
بهرده وام و فراوان.

﴿ و استفزز من استطعت منهم بصوتك ﴾ وه تۆ سو کایه تی بکه به که سی ئه توانی له
ریگه لایانده ی له ئاده میزاد و رایان په ری نه بۆ لای کاری خراپ به هۆی ده نگه ی ناپاکی
خۆته وه و گۆرانی وجوزه له ی خۆته وه و داویان لی بکه بۆ لای خراپه بلا و کردنه وه .
﴿ و اجلب عليهم بخيلك و رجلك ﴾ وه تۆ به هۆی لادانی سواره و پیاده ی خۆته وه
بانگی سه ربازه کانی خۆت بکه و کۆیان بکه ره وه به سه ر مناله کانی ئاده مدا، ئیلیس
سه ربازی سواره و پیاده ی نه، به لام هیمایه بۆ ئه و که سانه خراپه کار و هه وهس باز و
ناپاک و به کری گیرای شه ی تانن .

﴿ و شارکهم في الأموال و الأولاد ﴾ وه تۆ بی به هاو به شی مناله کانی ئادهم و
له په یدا کردنی داراییه کانیان به جۆریکی ئاره و له تالان و داگیر کردن و سود خواردن و
نرخه ی ناپاکی و به کری گیرای و ده ست بلاوی ناجۆرو کردنی قوما ر و خواردنه وه ی
مه ی و به شداریان بکه ن له مناله کانی نه وه ی ئاده ما له داوین پیسیدا و کوشتنی
مناله کانی خویان و له ترسی هه ژاری و به خیو کردنیان له سه ر ره وشتی خراپ .

﴿ و عدهم وما يعد الشيطان إلا غرورا ﴾ وه تۆ به لینی خراپ بده به منال کانی ئادهم
به به لینی خراپ وه که ئه وه به ته کان په رستن و ریزی پیاو خراپان بگرن که گوایا بۆیان
ئه پاری نه وه لای خوا وله جیهاندا ئازاریان نه ده ن ئه و پیاو خراپانه، وه شه ی تان هه یج به لینی
نادا به وان مه گهر فریودانیان و یاخی بونیا له خوا، برا زینی وه بۆیان کاری خراپ .

﴿إِنْ عِبَادِي لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِمْ سُلْطَانٌ وَكفى بِرَبِّكَ وَكِيلًا﴾ بهراستی بهنده پاک و نیاز پاکه کانی من بو تو نیه هیچ دهسته لاتی به سهر نه و انداو لایان دهی له بهرستی من و، پهروه دگاری تو بهسه بو بهنده کانی من ناگادرایان بکا و له گومانی شهیتان بیانپاریزی و پهنا به خوا بگرن .

رَبِّكُمْ الَّذِي يُرْجِي لَكُمْ الْفَلَكَ
 فِي الْبَحْرِ لَتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ إِنَّكُمْ كَأَنْتُمْ بِكُمْ رَحِيمًا ﴿٦٦﴾
 وَإِذَا مَسَّكُمُ الضُّرُّ فِي الْبَحْرِ ضَلَّ مَنْ تَدْعُونَ إِلَّا إِلَٰهًا فَلَمَّا نَجَّكُمْ
 إِلَى الْبَرِّ أَعْرَضْتُمْ وَكَانَ الْإِنْسَانُ كَفُورًا ﴿٦٧﴾ أَفَأَمِنْتُمْ أَنْ يَخْسِفَ
 بِكُمْ جَانِبَ الْبَرِّ أَوْ يُرْسِلَ عَلَيْكُمْ حَاصِبًا ثُمَّ لَا تَجِدُوا لَكُمْ
 وَكِيلًا ﴿٦٨﴾ أَمْ أَمِنْتُمْ أَنْ يُعِيدَكُمْ فِيهِ تَارَةً أُخْرَى فَيُرْسِلَ
 عَلَيْكُمْ قَاصِفًا مِنَ الرِّيحِ فَيَغْرِقَكُمْ بِمَا كَفَرْتُمْ ثُمَّ لَا تَجِدُوا
 لَكُمْ عَلَيْنَا بِهِ يَتِيْعًا ﴿٦٩﴾

﴿ربكم الذي يرجي لكم الفلك في البحر لتبتغوا من فضله﴾ پهروه دگاری نیوه کدسیکی نه و تو نیه بو سوودی نیوه نه با بهر یوه له ناو، روبردا که شته کان له بهر نه و یوه نیوه پهیدا بکه نه هندی له روژی خوا به هو ی بازار گانی و جگه ی بازار گانی .
 ﴿إنه کان بکم رحیم﴾ بهراستی پهروه دگاری نیوه زور میهره بان و خاوه نه بهزه ییه بو نیوه، چونکه ناماده ی کردوه بو نیوه هه مووشتی نیوه پیوستیتان پی هه یی، گیر و گرفت ی بوتان ناسان کردوه .

﴿و إذا مسكم الضر في البحر ضل من تدعون إلا إياه﴾ وه هدر کاتی تووشی نیوه
نهبو ترس و سهختی خنکاندن له نیو ده ریادا لیتان وون نه بی که سی نیوه نه ی پهرستان و
هاواری لی نه کهن رزگارتان بکا له و مه ترسیه مه گهر هدر په وره دگاری نیوه به رزگارتان
بکا و په نای بۆ لای بیهن .

﴿فلما نجاكم إلى البر أعرضتم وكان الإنسان كفورا﴾ دوایی کاتی په وره ردگار
نیوه ی رزگار کردن له خنکان و نیوه ی نه برده وه بۆ لای ووشکایی نیوه وازتان هینا له
باوه رهینان به به کیتی په وره ردگار، ناده میزاد سوپاسی خوا ناکا به رانبهر به چاکه کانی،
له ته نگانه دا نه بی خوا ناناسی .

﴿أفأنتم أن یخسف بکم جانب البر﴾ نایا دوای نه وه ی رزگارتان نه بی له خنکانی
ده ریای نیوه ناترسن په وره ردگار نیوه بیاته خواره وه له که ناری ووشکاییدا و بچن به زه ویدا،
همو لایه له روبار و له زه وی له ژیر ده ستلانی په وره دگاری نیوه دا. نه گهر نیوه له
نیو روباردا بن به ژیر ناو و له زه ویشدا نه بن به ژیر خاک و خۆله وه .

﴿أو یرسل علیکم حاصبا ثم لاتجدوا لکم وکیلا﴾ یا په وره دگاری نیوه بنیری
به سهر نیوه دا بایه کی زۆر سهخت بریزی به سهر تانا به رد و خۆل باوه کو نیوه له قه لایه کی
قایم دابن، له دواییدا نیوه ده ستان ناکه وی بۆ خۆتان که سی بتانپاریزی له ناوچوون وهک
که لانی راوردو .

﴿أم أنتم أن یعیدکم فیه تارة أخرى فیرسل علیکم قاصفا من الریح﴾ نایا نیوه
ناترسن که په وره دگاری نیوه بگیریته وه بۆ نیو روباری ناو جاری تر و بچنه وه نیو
که شتی، دوایی په وره ردگار به بنیری بۆ سهر نیوه بایه کی کاول کهر و روخنه ری زۆر
سهخت و که شتی کان بشکینی و نیوه بجنکین و ده رچونتان نه بی .

﴿فیغرقکم بما کفرتم ثم لاتجدوا لکم علنیا به تیفا﴾ دوایی په وره دگاری نیوه
بجنکینی به هۆی بت پهرستی و سوپاس نه کردنتان نه وه که خوا نیوه ی رزگار کرده
له خنکان، دوایی نیوه ده ستان ناکه وی بۆ خۆتان هیچ که سی تۆله بسینی له من به هۆی
نه و خنکانه ی منه وه .

پوخته‌ی مانای ئەو ئایه‌ته: مروّقی نه‌زان ئە‌گەر ترسا به ناچارى له خوا ئە‌پارێته‌وه، ئە‌گەر نه‌ترسا واز له‌خوا په‌رستی ئە‌هینی و له‌خۆی بایی ئە‌بی. له‌گه‌ل ئە‌وه‌یشدا خوا توانای به‌سەر قازانج و زیانی ئە‌ودا هه‌یه له‌هه‌موو کاتیکا. به‌لام مروّقی ژیر ئامۆزگاری وهرئه‌گری به‌هۆی خۆشی و ناخۆشیه‌وه، ئە‌ترسی له‌خوا له‌کاتی ناخۆشیدا، به‌ئومیدی یاریده‌ی خوایه له‌کاتی خۆشیدا.

دوای رابواردنی گفتوگۆی شه‌یتان له‌خزمه‌ت خوادا که ئە‌بیوت: بۆچی ریزی ئاده‌مت داوه به‌سەر مندا، له‌مه‌ودوا باسی ریزگرتنی ئاده‌میزاد ئە‌کا به‌چه‌ند شتی و ئە‌فه‌رموی:

وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ وَحَمَلْنَاهُمْ
فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَرَزَقْنَاهُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَى
كَثِيرٍ مِّمَّنْ خَلَقْنَا تَفْضِيلًا ﴿٧٥﴾ يَوْمَ نَدْعُوا كُلَّ أُنَاسٍ
بِإِمَامِهِمْ فَمَنْ أُوتِيَ كِتَابَهُ يَمِينًا فَأُولَئِكَ يَقْرَءُونَ
كِتَابَهُمْ وَلَا يُظْلَمُونَ فَتِيلًا ﴿٧٦﴾ وَمَنْ كَانَتْ فِي هَذِهِ
أَعْمَىٰ فَهُوَ فِي الْآخِرَةِ أَعْمَىٰ وَأَضَلُّ سَبِيلًا ﴿٧٧﴾

﴿ولقد کرما بنی آدم﴾ وه به‌راستی ئیمه ریزی ئاده‌میزادمان گرتوهو به‌وانمان به‌خشیوه زۆر شتی وایان گیری به‌وه‌ی ریزیان بگیری، له‌و شتانه‌یه له‌شی ریک و بیک و شیرین، گفتوگۆ کردن و نو سین و ریگه دۆزینه‌وه‌ی راستی و جووری هۆی ژبان. به‌تایبه‌تی ریزمان گرتوون به‌م شتانه:

۱- ﴿و حملناهم في البر و البحر﴾ وه ئيمه ئادهميزادمان هه لگرتوه له سهر زهوی بههوی ماشين و ئولاخ و شتی ترهوه، له دهريادا بههوی كهشتی و زۆر شتی ترهوه، له ههوادا بههوی فرۆكهوه، ههموو ريگه‌ی بديهك گه‌يشتتاتم بۆ ئاماده‌کردوون كه ئه‌بنه هۆی ژيانتان .

۲- ﴿و رزقناهم من الطيبات﴾ وه ئيمه گيراومانه روژي و خو اردن و خواردنه‌وهی ئادهميزاد له ههمو شتيکی پاك و خوش، ههرشتی سوردی بۆ ئه‌وان ببي پاك و خاوينه، ههرشتی زيان بدا به‌وان پيس و ناره‌وايه، وهك خواردنه‌وهی مه‌یی و جگه‌ره‌كيشان و ترياك و به‌كاره‌ينايان. به‌راستی خواردنه‌وه‌ی گيا بی يا جگه‌ی گيا پيوسته پاکی و قيزه‌ون نه‌بن.

۳- ﴿و فضلناهم على كثير ممن خلقنا تفضيلا﴾ وه ئيمه ريزی ئادهميزدمان داوه به‌سهر زۆر كه‌س له‌و بونه‌وه‌رانه‌ی ئيمه دروستمان كردوون به‌ريزدانيکی زۆر گه‌وره به‌زاني و زانياری و ئه‌قل و به‌وه‌يش ئا‌زال و بالنده و زۆر شتی ترمان بۆ ئاماده‌کردوون و بۆمان رام كردوون .

زانايان زۆريان مانای ووشه‌ی (كثير) يان به‌وه ليك داوه‌ته‌وه كه به‌ ماناهه‌موو بی، به‌و بۆنه‌وه ووتويانه ئادهميزاد گه‌وره‌تره له ههموو بونه‌وه‌ران به‌فرشته‌كانيشه‌وه. به‌لام ئه‌وه‌ی جیگه‌ی متمانه بی ووشه‌ی (كثير) به‌مانای ده‌ركه‌وتوبی خۆيه‌تی. مانای ئايه‌ته‌كه به‌م جو‌ره‌يه: ئيمه ريزی ئادهميزادمان داوه به‌سهر زۆر له بونه‌وه‌ران و ريزدار نين به‌سهر كه‌ميكيانا و، له‌و كه‌مانه‌يه فرشته‌كان .

بۆ زانين: زانايان بپرو بۆچونيان جياوازه ئايا ئادهميزاد گه‌وره‌ترن له فرشته‌كان يا نه؟ هه‌نديكيان ئه‌لين: ئادهميزاد له‌ههموو بونه‌وه‌ر و له فرشته‌كانيش گه‌وره‌ترن ووشه‌ی (كثير) به‌مانا (كل) يانی ههموو. هه‌نه‌فيه‌كان ئه‌لين: زانا تايه‌به‌تیه‌كانتی ئادهميزاد وه‌ك پيغه‌مه‌ران له‌ههمو فرشته‌كان گه‌وره‌ترن. زانا تايه‌به‌تیه‌كاني فرشته‌كان گه‌وره‌ترن له ئادهميزادی جگه‌ی پيغه‌مه‌ران، وه‌ك جبره‌ئيل و ميكايل و ئيسرافيل و ئيزرائيل. زاناكاني ئادهميزاد جگه‌ی پيغه‌مه‌ران گه‌وره‌ترن له فرشته‌كان جگه‌ی زاناكاني فرشته‌كان. ئه‌و ئايه‌ته زۆر دووره له‌وه‌ی به‌لگه‌ی له‌سهر گه‌وره‌ی ئادهميزاد له‌ههموو بونه‌وه‌ران .

پیویسته نهوه بزانی ئادهمیزدا گهورهو بهریزه بهی گومان. بهلام گهورهتر نیه له ههمو بونهوهران بهلکو یهکیکه له گهورهکانی بونهوهران. بۆ نمونه ئادهمیزاد زانستی بهزۆرتربینی بونهوهران نیه و بهزۆریه ی نهو شتانه نازانی له زهویدان چ جای نهوانه ی لهسهروهی ئادهمیزادن له ئاسمانه کان، دوابی نهوانه لهمهودوا ئیمه ئامازه نهکین بۆ لای ههندی لهو تایبهتیانه ی ریزی ئادهمیزادی پی گیراوه:

۱- وهك لهمهوبهر باسکرا خوا ئادهمیزادی دروست کردوه بهجۆریکی جوان وبه دوو پی نهروا بهریوه .

۲- خوای مهزن نهقل و هۆشی داوه به ئادهمیزاد و نهقلی نهبوایه بههیچ شتی باسی نهتهکرا، نهگهر لهم گهردونهدا چهندین نهستییه ی بریقهدار ههیی له نهقلدا چهندین نهستییه ی بریقهدارتر ههیه، بیگومان گهردون گهورهیه و نهقلیش گهورهیه و خوای مهزن لهههموو شتی گهورهتره، گهورهیی خواو گهردون به نهقل نهزانی .

۳- ئادهمیزاد جیگه ی چهندین نهینییه. زانین و نهزانین. ئاین و بی باوهری. خۆشهویستی و رق. ترس و نازیی. دهست پاکی ودهست پیسی ... ههتادی. مرۆف بونهوهریکی تهنها نیه. بهلکو ملیونات بونهوهری ژیر و شیت و خاوهن شارستانی و دوواکهوتوی تر هه ن .

۴- ئادهمیزاد به بهردهوامی ههولی ژیانی خۆشتر نهدا با لهژیا نیکی خۆشدا بی ،نهگهر ئادهمیزاد کیویکی ههبوایه لهزیر یا لهزیو ههولی نهدا سیههمیکی بهنرختری ههیی.

۵- ئادهمیزاد خاوهنی یاسا و رهوشتی بهرزه و نهیی سهershۆری یاسا بی و کاری پی بکاو پرسیار بکا وبهپرسیاریش بی، وائهیی بهریز و پیروژ نهیی وائهیی بی نرخ نهیی .

۶- ئادهمیزاد بهکهسانی رابوردو تهمی خوا نهیی و کاریگهره بۆ کهسی لهمهوپاش دیت. له گهل دانیشتوانی ههمو کاتی نهروا بهریوه، بۆ میژوو دووا رۆژیکی تایبهتی ههیی جگه ی بونهوهرانی تر .

۷- ئادهمیزاد جگه لهژیا نی جیهان ژیا نیکی تری تایبهتی ههیهو پرسیا ری کردهوهی پیشووی لی نهکری .

﴿یوم ندعو کل اناس بأمامهم﴾ تۆ بیری نهو رۆژه بکه‌روهه ئیمه بانگی ههمو ئاده‌میزادی نه‌که‌ین به پیشه‌وا کانی خو‌یانه‌وه له پیغه‌مه‌رانو پیاو‌چاکان و جگه‌ی نه‌وانه‌یش که په‌یره‌ویان کردبون، ئیت‌ر نهو پیشه‌وا‌یانه پیغه‌مه‌ران بن یا نه‌قل و هه‌واو هه‌وه‌س. بۆ وینه بانگیان نه‌که‌ین: نه‌ی کۆمه‌لانی موحه‌مه‌د: نه‌ی کۆمه‌لانی فلان... هه‌تا دوا‌یی .

﴿فمن أوتي كتابه بيمينه فأولئك يقرأون كتابهم ولا يظلمون فتيلا﴾ دوا‌یی هه‌ر که‌سی کرداری خو‌ی بد‌ری به‌ده‌ستی راستیه‌وه و ریزی لی بگیری، دوا‌یی نه‌و که‌سانه‌ی خو‌یان نه‌خو‌ینه‌وه به‌خو‌شی و به‌دل‌خو‌شی‌یه‌وه، له‌روژی دوا‌ییدا بانگ نه‌کری له‌چ جیگه‌یه‌کن نه‌ی په‌یره‌وانی پیغه‌مه‌ران و پیاو‌چاکان، له‌چ لایه‌کن نه‌و که‌سانه‌ی کارتان به‌یاسای ئایین کردوه به‌گو‌یره‌ی نه‌قلی خو‌تان، دوا‌یی نه‌چنه‌خزمه‌تی دادوه‌ری داد‌رپه‌روه‌ری خو‌یان و نامه‌کانیان وه‌رئه‌گرن به‌ده‌ستی راستیانه‌وه‌و پاداشتی چاکه‌ی خو‌یان وه‌رئه‌گرن، دووباره‌ بانگ نه‌کرینه‌وه په‌یره‌وانی سته‌مکاران و نامه‌که‌یان به‌ده‌ستی چه‌پ وه‌رئه‌گرن و پاداشتی خراپه‌ی خو‌یان وه‌رئه‌گرن و سته‌میان لی نا‌کری به‌ نه‌ندازه‌ی ده‌زوله‌ی نیو ده‌نکی خورما و چاک و خراپ به‌گو‌یره‌ی کرداری خو‌یان پاداشت وه‌رئه‌گرن .

﴿ومن كان في هذه الدنيا أعمى فهو في الآخرة أعمى و أضل سبيلا﴾ وهه‌ر که‌سی له‌م جیهانه‌دا کو‌یر بی و یاسای خوا نه‌بینی و گیرۆده‌ی نه‌زانین و گو‌مرا‌یی بن، دوا‌یی نه‌و که‌سه له‌روژی دوا‌ییدا کو‌یری ریگه‌ی رزگاری ئایینه و گو‌مرا‌تره له‌لایه‌ن ریگه‌ی راسته‌وه، چونکه له‌و رۆژه‌دا مۆله‌تیا نادی به‌وینه‌ی جیهان مۆله‌تیا نه‌درا هه‌تا بیری له‌ خو‌یان بکه‌نه‌وه، پاداشت و سزا په‌یوه‌سته به‌ته‌واوی به‌کرده‌وه جیهانه‌وه‌و ئاده‌میزاد کۆنه‌کرینه‌وه له‌سه‌ر نیازی خو‌یان .

نه‌گیر نه‌وه نوینه‌ری له‌ هۆزی سه‌قیف له‌دانیش‌توانی شاری تایف هاتنه‌خزمه‌ت پیغه‌مه‌ر ﴿ﷺ﴾ ووتیان به‌ پیغه‌مه‌ر تۆ بۆ ماوه‌ی سالی وازمان لی به‌ینی (لاتی) خوای خو‌مان په‌رستن و له‌وساله‌دا ببوره لیمان نو‌یژ نه‌که‌ین ریزیش بۆ ئه‌م شیوه‌ی تایف دانی

به باخ و بالندهیه و به وینهی نهوانه‌ی مه‌که پیریزرین، پیغمهر وهلامی داواکه‌یانی نه‌دایه‌وه، جاری تر دووپاتیان کرده‌وه، ئیمه پیمان خۆشه عه‌ربه‌که‌کان به‌و ریزه برانن، نه‌گهر نه‌ترسی عه‌ربه‌که‌کان بلین: بوچی ریزی ئیمه نه‌کری؟ بلی: خوا فه‌رمانی پیداووم پیغمهر وه‌ستاو وه‌لامی نه‌داته‌وه، وابته‌ما یون که پیغمهر پرسیاره‌که‌یان وه‌رگری. عومهر کوری خه‌تاب ووتی: ئایا ئیوه نایین پیغمهر بی ده‌نگه له‌داواکاری ئیوه .

خوا‌ی مه‌زن به‌و بو‌نه‌وه فه‌رموی :

وَأِنْ كَادُوا
لَيَفْتِنُونَكَ عَنِ الَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ لِتَفْتَرِيَ عَلَيْنَا غَيْرُ
وَإِذَا لَا تَخَذُوكَ خَلِيلًا ﴿٧٣﴾ وَلَوْلَا أَنْ ثَبَّتْنَاكَ لَقَدْ كِدْتَ
تَرَكُنَ إِلَيْهِمْ شَيْئًا قَلِيلًا ﴿٧٤﴾ إِذَا الْأَذْقَنَكَ ضِعْفَ
الْحَيَوةِ وَضِعْفَ الْمَمَاتِ ثُمَّ لَا تَجِدُكَ عَلَيْنَا نَصِيرًا ﴿٧٥﴾
وَأِنْ كَادُوا لَيَسْتَفِزُّوكَ مِنَ الْأَرْضِ لِيُخْرِجُوكَ مِنْهَا
وَإِذَا لَا يَلْبِثُونَ خِلَافَكَ إِلَّا قَلِيلًا ﴿٧٦﴾ سُنَّةَ مَنْ قَدْ
أَرْسَلْنَا قَبْلَكَ مِنْ رُسُلِنَا وَلَا تَجِدُ لِسُنَّتِنَا تَحْوِيلًا ﴿٧٧﴾

﴿وَإِنْ كَادُوا لَيَفْتِنُونَكَ عَنِ الَّذِي أُوتِيتَ بِهِ﴾ ۞ وه به راستی نزیك بو نویسه ره كانی
هۆزی سه قیف تۆ لابدهن له شتیکی نه وتۆ ئیمه به سروش ناردومانه بۆ لای تۆ و وه لامی
داخو ازیه كدیان بده یته وه .

﴿لتفتري علينا غيره و إذا لاتخذوك خليلا﴾ بۆ نهووی بوختان دروست بکهی و بیدهی بهسەر ئیمه دا جگهی نهو شتهی ئیمه بهسروش ناردمان بۆ لای تۆ، نه گهر تۆ وهلامی داخوازی نهوانت بدایه تهوهو نهو کاتهی تۆ وهلامی نهوانت دایه وه نهوان تۆ وهربگرن به دۆستی خویمان، بهلام پیغمهر ﴿ﷺ﴾ دوورتره لهووی وهلامی نهو بت پهستانه بداتهوه، مرقفی یارمهتی درایی له لایه ن خواوه یارمهتی له دژی ئایینی خوا وه رناگری .

﴿و لولا أن ثبتناك لقد کدت ترکن إلیهم شیئا قليلا﴾ وه نه گهر تۆمان نه پاراستایه به یارمهتی دانی ئیمه بۆ تۆ به راستی نزیک بو تۆ مه یلت بدهی به لای نهو بت پهستانه وهو به شتیکی کهم وهلامیان بده تهوه. بهلام به راستی ئیمه و یارمهتی دانی ئیمه بۆ تۆ کاریکی وای کرد که تۆ هه ر نیاز ی مه یلی لای نهوانت نه بی .

﴿إذا لأذقناک ضعف الحیاة و ضعف الممات ثم لاتجد لك علينا نصیرا﴾ نهو کاتهی مرخت بروایه بۆ لای دۆستایه تی بت پهستان به راستی ئیمه ئهمان چیژا به تۆ دوو چه نانه ی سزای جیهان و دوو چه نانه ی سزای دوا ی مردن له رۆژی دوا ییدا، یانی سزایمان نه دای به دوو نه وهنده ی سزای جگهی خۆت له ههردوو جیهاندا نه گهر تۆ نهو کارهت بکردایه، چونکه سزای مرقی گه وه نه بی نه ندازه ی گه وه به ی خۆی بی، له پاشا پهیدا نا که ی بۆ خۆت یاریده ری له دژی ئیمه و سزای ئیمه له تۆ لادا .

کاتی پیغمهر کۆچی کرد بۆ مه دینه و دهنگی ئایینی پیرو ز په ره ی سه ند له مه دینه و دهو رو به ری مه دینه جو ه کان لایان گران بوو، ووتیان به پیغمهر شام جیگهی پیغمه رانه نه گهر تۆ پیغمه ری برۆ بۆ شام هه تا ئیمه باوهرت پی بهین، پیغمهر چوه ده ره وه به نیاز ی چوونی بۆ شام، دوا یی پیغمهر گه رایه وهو بو به هۆی کوشتنی به نو قوره یزه و ده ر کردنی به نو نه زیر، وهك خوا نه فهرموی:

﴿و إن یکادوا یستغفرونک فی الأرض لیخرجوک منها﴾ وه به راستی نزیک بۆبت پهستانی مه که که نازاری تۆ بدهن به هۆی دوژمنایه تی خو یانه و له زه وی مه که که دا، له بهر نهووی تۆ ده ربکه ن لهو زهویه دا و تۆ بی نرخ بکه ن .

﴿و إذا لا يلبثون خلفك إلا قليلا﴾ وه نهو کاته تۆ برۆشیتیتایه‌ته دهره‌وه له‌مه‌ککه نه‌وان نه‌نه‌مانه‌وه له‌دوای چونه دهره‌وه‌ی تۆ مه‌گه‌ر ماوه‌یه‌کی که‌م بمانایه‌ته‌وه، دوای نه‌و ماوه‌یه‌ بنه‌بر نه‌بوون و تیری ژه‌ه‌راوی خۆیان نه‌گه‌رایه‌وه بو سهر‌دلی خۆیان نه‌بی له‌بیرمان نه‌چی هه‌ر گه‌لی پیغه‌مه‌ری خۆیان راوبینن یا فیل و فری بسازینن بو دهر‌چوونی نه‌و گه‌له له‌ناوئه‌چن، هه‌ندی له‌زانایان نه‌لین نه‌و ئایه‌ته‌له‌مه‌دینه هاتوه‌ته خواره‌وه، نه‌وه‌بو خوا فه‌رمانی دا به‌کوشتنی به‌نی قوره‌یزه و دهر‌کردنی به‌نو نه‌زیر .

زۆریه‌ی زانایان نه‌لین: له‌ مه‌ککه هاتوه‌ته خواره‌وه مه‌به‌ست له‌و زه‌ویه مه‌ککه‌یه . یانی کاتی بت په‌رستان نه‌یان توانی پیغه‌مه‌که بجه‌له‌تینن هه‌ولیان دا نازاری پیغه‌مه‌ر بده‌ن به‌هه‌ر جۆری له‌مه‌ککه دهر‌بچی، بیگومان نه‌گه‌ر پیغه‌مه‌ریان دهر‌بک‌ردایه‌ بت په‌رستان هه‌موویان بنه‌بر نه‌بوون نه‌گه‌ر پیغه‌مه‌ریان به‌زۆر دهر‌بک‌ردایه و نه‌یزانیایه‌ بوچ جیگه‌یه بروا هه‌رچه‌نده بت په‌رستان هه‌ولی کوشتنی پیغه‌مه‌ریان دا هه‌تا ناچاری بکه‌ن له‌مه‌ککه دهر‌چی به‌لام بۆیان نه‌ک‌را و پیغه‌مه‌ر که له‌ مه‌ککه‌وه دهر‌چو به‌فه‌رمانی خوا هه‌تا برواته لای تا‌ق‌می خۆیان و سامانی خۆیان و خیزانی خۆیان بکه‌نه فیدا‌کاری پیغه‌مه‌ر که بریتی بوون له‌دانیش‌توانی مه‌دینه .

﴿سنة من قد أرسلنا قبلك من رسلنا ولا تجد لسنننا تحويلا﴾ ئیمه یاسامان داناهه نه‌گه‌ر بی باوه‌ران تۆیان دهر‌بک‌ردایه ئیمه له‌دوای دهر‌چوونی تۆ ئیمه نه‌وانمان له‌ناوئه‌برد و بنه‌برمان نه‌کردن، به‌وینه‌ی ده‌ستوری ئیمه له‌ناو که‌سانی له‌پیش تۆوه بوون بنه‌برمان ک‌ردوون به‌هۆی دهر‌کردن به‌درو‌خسته‌وه‌ی پیغه‌مه‌ره‌کانیان و، تۆ ده‌ست ناکه‌وی هیچ گۆران‌کاریه‌ بو ده‌ستوری ئیمه‌و پوچ بونه‌وه‌ی. به‌لکو جیگه‌ی خۆی نه‌گری له‌ هه‌موو کات و جیگه‌ی .

له‌دوای دانانی به‌لگه له‌سه‌ر یه‌کی‌تی خواو باس‌کردنی موژدوو هه‌ره‌شه‌کانی خوا، خ‌وای مه‌زن فه‌رمان نه‌دا به‌راوه‌ستان و ک‌ردنی نو‌یژ و جۆری پارانه‌وه له‌خ‌وای مه‌زن و روئه‌کاته پیغه‌مه‌ر و فه‌رمانی پی نه‌دا به‌چ جۆری نو‌یژه‌کانی بکا له‌کاتی دیاری ک‌راوی خۆیان و نه‌فه‌رم‌وی:

أَقِمِ

الصَّلَاةَ لِذُلُوكِ الشَّمْسِ إِلَى غَسَقِ اللَّيْلِ وَقُرْءَانَ الْفَجْرِ إِنَّ
قُرْءَانَ الْفَجْرِ كَانَ مَشْهُودًا ﴿٧٨﴾ وَمِنَ اللَّيْلِ فَتَهَجَّدْ بِهِ
نَافِلَةً لَّكَ عَسَىٰ أَن يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَّحْمُودًا ﴿٧٩﴾ وَقُلْ رَبِّ
أَدْخِلْنِي مُدْخَلَ صِدْقٍ وَأَخْرِجْنِي مُخْرَجَ صِدْقٍ وَاجْعَلْ لِي مِنْ
لَدُنْكَ سُلْطَانًا نَّصِيرًا ﴿٨٠﴾ وَقُلْ جَاءَ الْحَقُّ وَزَهَقَ الْبَاطِلُ
إِنَّ الْبَاطِلَ كَانَ زَهُوقًا ﴿٨١﴾

﴿أقم الصلاة لدلوك الشمس إلى غسق الليل﴾ تۆ نویژ بکه له کاتی لادانی خۆر
له ناوه راستی ئاسمان ههتا کاتی هاتنی تاریکی شهو، مه بهست ئه وهیه له و ماوه یه دا
هه موو نویژه کان له کاتی دیاری کراوی خۆیا نا بکه ن، مه بهست ئه وه نیه به به رده وامی
نویژ بکه ن له نیوان ئه و دوو کاته دا، نیوانی ئه و دوو کاته ی نویژی نیوه رۆ و عه سر و
مه غریب و عیsha ئه گریته وه، کاتی نویژی نیوه رۆ دهست پی ئه کا له لادانی خۆر
له ناوه راستی ئاسمان ههتا سیه ری هه موو شتی به ئه ندازه ی خۆی و که می زۆرتری
لیبی له سیه ری لادانه که ی له هه ندی له هه ریمه کانی جگه ی ناوه راستی زهوی،
نویژی عه سر دهست پی ئه کات له دووای کاتی نویژی نیوه رۆ ههتا خۆر له به رزترینی
کیوی ئه و ناوچه یه ئاوانه بی. نویژی مه غریب دهست پی ئه کا له دوای کاتی ئاوابونی
خۆر له سه ر کیوه به رزه کان ههتا نه مانی سیه تی که ناری ئاسمان، نویژی عیsha دهست
پی ئه کا له دوای کاتی نویژی مه غریب ههتا که ناری ئاسمان سپی ئه بیته وه به هۆی
خۆره وه و ئه داته کیوه به رزه کان .

﴿وَقُرْآنَ الْفَجْرِ﴾ وەتۆ نوپۇزى بەيانی بکە، زانايان لایان وایە مەبەست بەقورئانى بەيانی شتىکە لەنوپۇزى بەيانیدا ئەخوینرى، کاتى نوپۇزى بەيانی دەست پى ئەکا لەکاتى دەرکەوتنى سىپىەتى خۆر لەکەنارى ئاسماندا ھەتا بىنى خۆر لەسەر بەرزترینى کيودا .

﴿إِنَّ قُرْآنَ الْفَجْرِ كَانَ مَشْهُودًا﴾ بەراستى فریشتەکانى شەو و روژ کۆئەبنەوہ بۆ ئەوہى ئامادەى نوپۇزى بەيانی بن. لەکاتى نوپۇزى بەيانیدا توانای خوا ئاشکرا ئەبى بەلابردنى تاریکی و پەیداوونى روناکی، مرووف رزگاریان ئەبى لەخەو کەبراى مردنە و ھۆشيان بەخویانادیتەوہ، نوپۇزى بەيانی شایستەى ئەوہیە کۆمەلیکی زۆر ئامادەبن بۆ کردنى .

﴿وَمِنَ اللَّيْلِ فَتَهَجَّدْ بِهِ نَافِلَةً لَّكَ﴾ وەتۆ لەکاتى ھەندى لەشەودا واز لەخەوتن بەھینە بۆ خویندنى قورئان لەنوپۇزداو پىوپیستىەکی ترە لەسەر تۆ جگە لەو پىنچ نوپۇزانەى پىوپیست کراون لەسەر تۆ و جگەى تۆ .

ئەونوپۇزە ناوئەبرى بەشەونوپۇز و کاتەکەى دەست پى ئەکات لەدواى نوپۇزى عیشا و پىوپیستبە لەسەر یغەمەر ﴿وَجَاكَ بُوهُ﴾ و چاک بوە کردنى بۆ جگەى یغەمەر .

﴿عَسَىٰ أَنْ يَبْعَثَ رَبُّكَ مَقَامًا مَّحْمُودًا﴾ ئومید وایە پەرورەردگارى تۆ زىندوت بکاتەوہ لەروژى دوایدا و تۆ دابنى لەجیگەىەکا سوپاسى خواى تیدا ئەکرى لەلایەن ھەموو کەسیکەوہ کە جیگەى پارانەوہى یغەمەرە بۆ ھەموو ئادەمیزاد. ووشەى (عسى) لەبۆ پىوپیستى بەخشینە لە فەرمودەى خوادا، ئادەمیزاد بەکارى ئەھینن بۆ چاوەروانى و ئومیدى شتى بۆیان پەیدا بى. بەراستى شەونوپۇز ئەبیتە ھۆى پلەى بەرز بۆ ئادەمیزاد، بۆ یغەمەرى خوا لەماوہى تەمەنیدا دواى ھاتنە خوارەوہى ئەو ئابەتە وازى لەشەونوپۇز نەھیناوە، خوا فەرمانى داوہ بە یغەمەر بپاریتەوہ بەم جۆرە:

﴿وَقُلْ رَبِّیْ أَدْخِلْنِیْ مَدْخَلَ صَدَقٍ وَأَخْرِجْنِیْ مَخْرَجَ صَدَقٍ﴾ وەتۆ بپاریرەوہ بلى: ئەى پەرورەردگارى من تۆ من بخەرە جیگەى راستى و نیازى پاك لە بیر ویاوەر و بۆچوئان لەھەلسان و دانیشتما وە تۆ من دەرپھینە لەکاتى زىندووونەوہدا بەدەرھینانىکی پەسەند

و ریزلی گیراو. بیگومان ئەو کەسە ی چە کدار بکری بە چەکی راستی خوا یارمەتی ئەدا بە بەلگەی پە کخەر و دلیکی پاک یی ئە بە خشی .

﴿ واجعل لي من لدنك سلطانا نصيرا ﴾ وە تۆ بلی: ئە ی پەرەردگاری من تۆ بگیرە بۆ من لە خزمەت خۆتا هیزو سەرکەوتنم بە سەر دۆژمندا و یارمەتیم بدە بۆ فراوان کردنی ئایینی ئیسلام .

بۆ زانین: چ شتی گە وەرترە لەو هیزە کە پیغمەر ناوی ئەبری لە کاتی بانگدان ی نوێژداو لە هەموو نوێژیکا بە لای کەمەوێ پینج جار و فەرمانی داوێ هەر شتی خوا بۆ ی ناردوێ وەری بگری وە کاری یی بکا. خۆ ی مەزن هیزیکی وای بە خشی بە ئایینی ئیسلام بلاو بوێ وە لە هەریمە کانی فارس و رۆمدا، پاراستی لە هەموو دۆژمنانی خۆ ی .

﴿ وقل جاء الحق وزهق الباطل إن الباطل كان زهوقا ﴾ وە تۆ بلی: راستی پە یامی خوا هاتوێ و پەیدا بوێ بیرو باو وەری راستی دەرکەوتوێ و جگە ی ئایینی ئیسلام شۆراوێ و تەو و پوچە لای خوا هەر چە نەدە هەموو ئادە میزاد باو وە بە جگە ی ئایینی ئیسلام بهینن. بە راستی شتی پوچ و نارهوا پیو یستە بروا و نە مینی و نایی کاری یی بکری و ئە یی هەول بدری بۆ نەمانی .

پرسیار/ ئەو رستە یی وائە گە یەنی کردەوێ پوچ و خاوە نە کانی نامینن لەرو ی زەویدا کە چی زۆر جار ان ئە یینری سەرئە کەون و پەرە نە سینن، راستی و خاوە نە کانیان بە راژە ی پوچ و خراپە کاران زۆر کە من ؟

و هەلام/ بیگومان کردەوێ راست خۆ ی لە خۆ یا بە هیزە و هەر گیز ئەو هیزە ی لی جوی نایتەوێ، ئەو هیزە کاری خۆ ی ئە کاو روی خۆ ی دەرئە خا لە دلی پاکدا و ستە مکاران و کاری پوچ لە ترسی ئەو هیزە ئارام ناگری و لە مە تر سیدان، بە جۆری راستی خۆ ی ئە نوینی و چە کی کوشندە و سی دارە ی ستە مکاران ریگە بە بزوتنەوێ شۆرش ی راستی ناگرن و کۆل نادا هەتا دادپەر وەری بلاوێ ئەیتەوێ بەرو ی زەویدا، کردەوێ پوچ و ستە مکردن هیزی نامینی و درێژە ناکیشی، چونکە مانەوێ کاری پوچ بە هۆ ی بە رتیل و فروشتنی ناموسەوێ ئە مینیتەوێ هەتا سەر درێژ ناکیشی و هیزی راستی سەرئە کەو ی دور یی یا نزیک .

وَنُزِّلُ مِنَ الْقُرْآنِ مَا هُوَ شِفَاءٌ
 وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ وَلَا يَزِيدُ الظَّالِمِينَ إِلَّا خَسَارًا ﴿٨٢﴾ وَإِذَا
 أَنْعَمْنَا عَلَى الْإِنْسَانِ أَعْرَضَ وَنَسَا بِنِعْمَتِنَا إِذَا مَسَّهُ الشَّرُّ كَانَ يَئُوسًا
 ﴿٨٣﴾ قُلْ كُلُّ يَعْمَلُ عَلَى شَاكِلَتِهِ فَرَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِمَنْ هُوَ أَهْدَى
 سَبِيلًا ﴿٨٤﴾ وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الرُّوحِ قُلِ الرُّوحُ مِنْ أَمْرِ رَبِّي
 وَمَا أُوتِيتُمْ مِنَ الْعِلْمِ إِلَّا قَلِيلًا ﴿٨٥﴾

﴿ و نزل من القرآن ما هو شفاء ورحمة للمؤمنين ﴾ وه نیمه نهیرین شتی له قورئان نهوشته رزگار که ره بۆ باوهر داران له نه خوشی دلیان و نابیان رائه وهستی و دهر و نیان پاک نه کاته وه میهره بان و لابهری خهفت و لایهری سزای خوایه و لابهری گونا هیانه، قورئان هموی رزگار که رو میهره بانی و خوشیه بۆ باوهر داران به تاییه تی فاتحیا و نایه ته کانی شیفای، له فهر موده کانی پیغه مه ره هدر که سی داوا رزگاری نه کا به هو ی قورئانه وه، خوا رزگاری نا کا و شیفای بۆ نایری .

﴿ ولا یزید الظالمین إلا خسارا ﴾ وه قورئان هیچ شتی زور نا کا بۆ سته مکاران مه گهر هدر زیاندانیان بۆ زور نه کا و له ناو نه چن، چونکه به هو ی باوهر نه هینانیان به قورئان دلیان پر نه بی له رق و خه م و دل پیسی، هموو کاتی نه وان بی فهرمانی خوا زورتر بکه ن گونا هو سزایان زورتر نه بی .

﴿ و إذا أنعمنا علی الإنسان أعرض ﴾ وه هدر کاتی نیمه چاکه و به خششی خو مان بریزین به سه ر ناده میزا دا له ته ندروستی و سامان و ناسایش و ناردنی پیغه مه ره ان بۆ لایان و

چاك و خراپيان بۆ روون كرايه وه واز له پهرستن و يادی ئيمه نههين و رو له فهرمانی ئيمه وهر ته گيرن وهك پيوستيان به ئيمه نهمايی.

﴿ و نأى بجانبه ﴾ وه له فهرمانی ئيمه دوور ته كه ویته وه و واز له نزيك بونه وهی ئيمه نههینی وله ئيمه ناچارینه وه و خۆی به گهوره دائه نی. رسته ی (بجانبه) هيمایه له خۆ به گهوره دانان .

﴿ و إذا مسه الشر كان بضاً ﴾ وه ههركاتی تووشی ئاده ميزاد ببوايه خراپيه له بيماری و ههزاری و نهخۆشی و ترس نهو كه سه به ته ماى ميه ره بانى و به زه یی خوا ئه بو، بى ئوميد بوو له وشتانه لابچن .

﴿ قل كل بعمل على شاکته ﴾ تۆ بلی: هه موو كه سی کار ته كا له سه ر ريگه و نیاز و نهو فهرمانه له سه ره ته یی له گومرای و راستی وهر گرتن به گيره ی بنچينه ی دهروونی خۆی. به لام ته گه ر ريگه ی هه موو کاریکى لى گيراو ناچار بو دزی بکا بۆ به خيو کردنی خيزانه که ی تهو كه سه لای خوا شایسته سزادانی نه .

﴿ فربکم أعلم بمن هو أهدى سبيلاً ﴾ دوايى پهروه ردگاری تۆ زاناته به که سی ريگه ی راستی دۆزیه ته وه پهیره ی راستی کردوه و ريگه که ی چاکه .

جوه کان به قوره يشيه کانيان ووت: ئيوه پرسیار له موحه مه د بکدن ته سحابو لکه هف چ که سیکن و زولقه رنه ين چ که سیکه و رۆح چ شتيکه: ته گه ر وه لامی هه نديکیان دایه وه و وه لامی هه نديکیان نه دایه وه پيغه مه ری خوايه. پيغه مه ر وه لامی دووه پيشوه کانی دایه وه و وه لامی روحی نه دایه وه، بۆ رون کردنه وه ی نه و په رسیارانه خوا فهرموی :

﴿ يسألونك عن الروح قل الروح من أمری ربي ﴾ پرسیار ته کدن له تۆ له و گیانه خوا به هۆی نه وه وه زيندويه تی و ژيانی به خشيوه به وان و نه يانبا به ريوه، تۆ بلی گیان له وشتانه یه خوا به فهرمانی خۆی دروستی کردوه و فهرمويه تی بيه و نه ویش کوتوپر په يدايه، زانیی چۆنه تی گیان لای خوايه هه ر بۆ خۆی داناوه: نهينه کانی خوايه و ئيوه ههستی بى ناکه ن .

بۆ زانین: دروست کراوانى خوا دوو جۆرن: يەكەمیان دروست کراون لەریگەى
هۆیه کی دیاری کراو، وهك ئادهمیزاد وچه ندين شتى له خاك دروست کراون، ئەم
جۆرهیان ئادهمیزدا هەستى پى ئەكاو ئەيزانن، جۆرى دووهەمیان دروست کراون بەبى
ئەوهى لەسەر بنچینهى شتى دروستیان بکا، وهك گيان، خوا بهووشەى (کن) دروستى
کردون و جگەى خوا هیچ کەسى نایانزانى، ئادهمیزاد دواى خۆماندو بونیکی زۆرو تاقي
کردنەوهیه کی بههیز ئەو راستیهیان بۆ دەرکەوت و باوهریان هینا کە گيان لەو جۆرهى
دووهمەیانەو کەس نایزانى، ئەگەر گيان لەجۆرى يەكەمیان بوايه زانایان ئەیان توانى
گيان تاقي بکەنەوه لەکارخانهى پيشەسازیه کانى خویان، دواى هەولى زۆریان پەکیان
کەوت، بۆیه خو ئەفرموى:

﴿وما أوتيم من العلم إلا قليلا﴾ وه نەبەخشاوه بەئيوه و بههەموو کەسى لە زانینی
خوا مەگەر کەمى لەزانست و زانین کەسودیان لى وەر بگرن بەهۆى هەستە کانتانەوه،
هەرچەندە ئيوه بتوانن شتى زۆر سەرسورینەر دروست بکەن ئەو شتانه بەرانەر بەخانەیه
لەخانەکانى مێش نرخى بۆ دانانرى چەجای دروست کردنى مێشە کەيش. بۆ روون
کردنەوهى ئەو مەبەستە و روون کردنەوهى مانای ئەو ئایەتە لەگۆڤارى رۆزلیوسوفی
ژمارە (۷) ی نیسانی سالى (۱۹۶۹) هاتو ئەمەى دووايى:

(لەشى ئادهمیزاد پیک هاتو لەبەلاین خانە، ئەو خانە لەبەر بچووکى خۆى نابینرى
مەگەر بەهۆى میکروسکۆبەوه ببینرى، چەندین سالیکی کەم ئەئەگونجا زانینی خانەکانى
پەیدا بکرى چونکە زانایان نەیان ئەتوانى شانە بکەنەوه یا دەرمانیکی دیارى کراوى بۆ
بەکاربهینن، چونکە ئەو کارە پيوستى بەنەشتەرگەریکە وههەبو پەنجە کەى لەبچوکیدا بە
ئەندازەى بەشى پى لە هەزاران بەشى لە میلەترى و ئەو دەرزیە ئەو کارەى پى بکرى
بچوکتربى لەبەشیکی ملیۆنى لە میلەترى. دوايى توانیان ئەو خانەیه بکەنەوه لەریگەى
روناکی خۆرهوه، بۆ زانایان دەرکەوت ئەو خانەیه کۆمەلگایە کە پرە لەدەیان دروست
کراوانى جیاواز و هەریەکیان شیوهیه کی تاییهتیا هەیه و ئەتوانن پەيوەند بە خانەکانى
ترەوه بکەن، ئەو پەيوەندیانە زانینیان چەند سالى تریان ئەوى، ئیستا ئەزانین خانە چەندین

دهمار و لهشیان هدی و جگهی نهوانهیش که نه بنه هژی سهر گهردانی ههمو خاوه نه قلی).

هه ورهك خوی مهزن چه ندین شتی دروست کردوه ناده میزاد نایانزان، بویه زانایان ناچار بوونباوهر به توانای بی وینهی خوا بهین که گیان کهس نازانی چ شتی که و نازانن له چی دروست کراوه.

وَلَيْنَ شِئْنَا لَنْدَهَبَنَّ

بِالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ ثُمَّ لَا يَجِدُ لَكَ بِهِ عَلَيْنَا وَكِيلًا ﴿٨٦﴾

إِلَّا رَحْمَةً مِنْ رَبِّكَ إِنَّ فَضْلَهُ كَانَ عَلَيْكَ كَبِيرًا ﴿٨٧﴾ قُلْ

لَيْنِ اجْتَمَعَتِ الْإِنْسُ وَالْجِنُّ عَلَى أَنْ يَأْتُوا بِمِثْلِ هَذَا الْقُرْآنِ

لَا يَأْتُونَ بِمِثْلِهِ وَلَوْ كَانَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ ظَهِيرًا ﴿٨٨﴾ وَلَقَدْ

صَرَّفْنَا لِلنَّاسِ فِي هَذَا الْقُرْآنِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ فَأَبَى أَكْثَرُ النَّاسِ

إِلَّا كُفُورًا ﴿٨٩﴾

دوایی خوی مهزن روونی نه کاتهوه هدر به و جورهی پیغمهر و جگهی پیغمهر نازانن گیان چونه و چون دروسته، نه گهر خوا نارهزو بکا نه و سروشهی خوا نار دویسه بو پیغمهر له دلیا نه سرتیه و نه فهرمی:

﴿و لو شئنا لنذهبن بالذي اوحينا اليك﴾ وه نه گهر نیمه نارهزو مان هه بویه به راستی نیمه نه مان سرتیه وه له نیو نامه کان وله دلی نیوه دا شتیکی نه و تو نیمه به سروش نادر و مانه بولای توو شوینه وارمان نه نه هیشت وهك نه و کاتهی نه ت نه زانی نامه ی خوا چ شتی که.

﴿ثم لاتجد لك به علينا وكيلا﴾ له‌پاش سرینه‌وه‌ی ئه‌و سروشه‌ تۆ په‌یدا ناکه‌ی بۆ خۆت که‌سی ده‌سته‌لاتی به‌سه‌ر ئیمه‌دا هه‌بی ئه‌ و سروشه‌ بگيریته‌وه‌ بۆ تۆو نه‌یسریته‌وه‌ وپاريزری .

﴿إلا رحمة من ربك إن فضله كان عليك كبيرا﴾ مه‌گه‌ر خوا میهره‌بانی له‌گه‌ل تۆ بکا و به‌زه‌یی پیتا بیته‌وه‌ وئو سروشه‌ بگيریته‌وه‌ بۆ تۆ . به‌راستی گه‌وره‌یی و چاکه‌ی په‌وره‌ردگاری تۆ زۆر گه‌وره‌یه‌، تۆی هه‌لبژاردوه‌ بۆ پیغه‌مره‌ایه‌تی و قورئانی بۆ ناردووی وئه‌پاريزی له‌دلی تۆدا و بۆیشی نویسی لهنیو نامه‌کانا، له‌روژی دوایشدا پله‌ی باسکراو چاکت ئه‌داتی سه‌ره‌رای ئه‌وانه‌ی جیهان .

﴿قل لئن اجتمعت الأنس والجن على أن يأتوا بمثل هذا القرآن لا يأتون بمثله﴾ تۆ بلی: ئه‌گه‌ر ئادمیزاد و جنۆکه‌ کۆبینه‌وه‌ له‌سه‌ر ئه‌وه‌ وینه‌ی ئه‌م قورئانه‌ به‌ینن ناتوان وینه‌ی ئه‌و قورئانه‌ به‌ینن که‌وه‌ك قورئان ئه‌و هه‌موو ئامۆژگاری و ده‌ستور و هه‌وال و میژووانه‌ی تیدا بی به‌وشیرینی وپاراوییه‌وه‌ .

﴿ولو كان بعضهم لبعض ظهرا﴾ وه‌با هه‌ندى له‌ ئاده‌میزاد و جنۆکه‌ یاریده‌ی هه‌ندى تریان بده‌ن بۆ دانانی وینه‌ی ئه‌و قورئانه‌، بگه‌ر وینه‌ی سوره‌تیکی بچوکیشی ناتوان داینین .

﴿و لقد صرفنا في هذا القرآن من كل مثل﴾ وه‌ به‌راستی ئیمه‌ روغان کردوه‌ته‌وه‌ و دووپاتمان کردوه‌ته‌وه‌ بۆ ئاده‌میزاد و جنۆکه‌ هه‌موو شتی په‌یوه‌ندى هه‌بی به‌ بیروباوه‌ر و به‌ده‌ستور و به‌ره‌وشتی چاک به‌لگه‌ی رۆن و په‌کخه‌ری وا وه‌ك لیدانی وینه‌ن له‌سه‌ر سوراندنی ئاده‌میزاد و جنۆکه‌دا . جاری به‌هاندان و جاری تر به‌ هه‌ره‌شه‌وه‌ . جاری به‌موژده‌دان و جاری تر به‌ترساندن ... هه‌تادی .

﴿فأبى أكثر الناس إلا كفورا﴾ دواى زورترینى نادهمیزاد هیچ شتیکیان وهرنه گرت لهو ناموزگار یانه مه گهر بی باوهری و ناسوپاسی بهرانبه ریان، چونکه راستی و سوپاس لای نهوان زور گرنگ نه بو، مه گهر لای که میکیان .
کاتی خوی مه زن رونی کرده وه بو بت بهرستانی بی توانایی نهوان بو دانانی وینه ی قورئان، دواى باسی هندی له داخوای بی جیگه ی نهوان نه کا داوایان له پیغمهر نه کرد و نه فهرموی:

وَقَالُوا لَنْ نُؤْمِنَ لَكَ حَتَّى تَفْجُرَ لَنَا مِنَ الْأَرْضِ يَنْبُوعًا ۖ أَوْ تَكُونَ لَكَ جَنَّةٌ مِّنْ نَّحِيلٍ وَعِنَبٍ فَتُفَجِّرَ الْأَنْهَارَ خِلَالَهَا تَفْجِيرًا ۖ أَوْ تُسْقِطَ السَّمَاءَ كَمَا زَعَمَتْ عَلَيْنَا لِسَافًا ۖ أَوْ تَأْتِي بَالِلًا ۖ أَوْ يَكُونُ لَكَ يَتٌّ مِّنْ زُخْرَفٍ ۖ أَوْ تَرْفَىٰ فِي السَّمَاءِ وَلَنْ نُؤْمِنَ لِرُقِيِّكَ حَتَّىٰ تُنَزَّلَ عَلَيْنَا نَقَاشٌ مُّقْرَوًى ۚ قُلْ سُبْحَانَ رَبِّيَ هَلْ كُنْتُ إِلَّا بَشَرًا رَسُولًا ۖ وَمَا مَنَعَ النَّاسَ أَنْ يُؤْمِنُوا إِذْ جَاءَهُمُ الْهُدَىٰ إِلَّا أَنْ قَالُوا أَبَعَثَ اللَّهُ بَشَرًا رَسُولًا ۖ قُلْ لَوْ كَانَ فِي الْأَرْضِ مَلَائِكَةٌ يَّمْشُونَ مُطْمَئِنِّينَ لَنَزَّلْنَا عَلَيْهِم مِّنَ السَّمَاءِ مَلَكًا رَسُولًا ۖ قُلْ كَفَىٰ بِاللَّهِ شَهِيدًا بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ إِنَّهُ كَانَ بِعِبَادِهِ خَبِيرًا بَصِيرًا ۖ

﴿و قالوا لن نؤمن لك حتى تفجر لنا من الأرض ينبوعا﴾ وه قورەیشیە کان ووتیان بە پیغمەر: ئیمە باوەر بەتۆ نایەرین هەتا تۆ هەلنەقولینی بۆ ئیمە سەرچاوەیەکی پر لەئاو لەزەوی مەککەدا و هەرگیز ووشک نەکا .

﴿أو تكن لك جنة من نخيل و عنب فتفجر الأنهار خلالها تفجيرا﴾ یا پەیدا ببی بۆ تۆ بیستانی لەخورما و لەتری، دواى ئەوەیش تۆ هەل بقولینی چەندین روبار لەئاو وینەى روبارەکانى شام برۆن بەناوەراستی ئەو بیستانەدا بەهەلقولینیکی زۆر سەرسورینەر. هەرکاتى تۆ بەوشیوەیە بوى پلەت بەرز ئەبى و ئەبى بە شایستەى گەورەى، تۆ کە ئەوانەت نەبى پيوستە گوى رایەلى خاوەن داراییەکانى و بچوکیان بکەى، نەیان ئەزانى پیغمەراپیتى سامانیکی مەروفايەتى و بوژانەوێ روشنبیری و گەورە کەلەپورى مەروفا، پیغمەمران میهرەبانى و دیارى خوان بۆ هەموو دانیشوانى روى زەوى، خاوەن سامان بە نەزانستى خوێان وابیر ئەکەنەوێ کە هەر سامانە نرخ بدا بە مەروفا و بیکایە گەورەو بە پیشەوا .

﴿أو تسقط السماء كما زعمت علينا كسفا أو تأتي بالله و الملائكة قبلا﴾ یا تۆ ئاسمان بجهیتە خوارەوێ بەسەر ئیمەدا پارچە پارچە وەك ئەوێ تۆ گومان ئەبەى و هەرەشەمان لى ئەکەى، یا تۆ خوا و فریشتەکان بهینی روبەر و شایەتى بدەن کەتۆ فروستادهى خواى .

﴿أو يكون لك بيت من زخرف أو ترقى في السماء﴾ یاکاتى ئیمە باوەرت پى ئەهینن تۆ خانویەکت هەبى رازابیتەوێ بەزیر و لەناویا دانیشى ئەو کاتە شایستەى پیغمەراپیت، یاکاتى تۆ بەرز ببیتەوێ بۆ ئاسمان بەپەڕەییە بۆى سەرکەوى .

﴿ولن نؤمن لرقبك حتى تنزل عليها كتابا نقرؤه﴾ وه ئیمە بەتەنها باوەر بەو بەرزبۆنەوێ تۆیە نایەرن هەتا ئەهینیتە خوارەوێ بەسەر ئیمەدا نامەییە بەزمانى خۆمان بێخوینینەوێ و فەرمانمان پى بدا باوەر بەتۆ بهینن .

﴿قل سبحان ربی هل كنت إلا بشرا رسولا﴾ تۆ بلی: پاکی بۆ خوای پهروهردگاری منه که خوا بیت بۆ لای ئیوهو فەرمانی خۆتانی بهسەردا پیویست بکەن. من هیچ شتی نیم مەگەر ئادەمیزاد و هە ئادەمیزدانی تر، نیراویکم و هە پیغەمەرانی تر که هیچ شتیکیان نەهینا بۆ گەلەکانیان مەگەر شتی شیاوی گەلەکیان بویی، من ناتوانم هیچ شتی بکەم بەجگەیی دەستوری خوا.

﴿ومانع الناس أن يؤمنوا إذ جاءهم الهدى إلا أن قالوا أبعث الله بشرا رسولا﴾ وه ریگەیی لە ئادەمیزاد نەئەگرت که باوەر بهین کاتی هات بۆ لای ئەوان راغویان مەگەر ئەوێ ئەوان ئەیانووت: ئایا خوا رهوانه ئەکا ئادەمیزادی بهوێ بیکا به پیغەمەر، هیچ گومانیان نەمابوو باوەر به قورئان و پیغەمەر بهین ئەو گفتوگۆیەیی خۆیان نەبی که لەمەوبەر داوایان ئەکرد.

﴿قل لو كان في الأرض ملائكة يمشون مطمئنين لنزلنا عليهم من السماء ملكا رسولا﴾ تۆ بلی: ئەگەر لە سەرزهوی فریشتەکان هەبونیایە برۆن بهریوه لەزهویدا و دانیشتن لەسەر زهوی بهراستی ئیمە ئەمان ناردە خوارهوه بۆ سەر ئەوان فریشتەیه لەئاسمانهوه بۆ پیغەمەری ئەوان و لەرهگەزی خۆیان نەک لەرهگەزی جگەیی خۆیان. کهواته ئیوهی ئادەمیزاد ئەبی پیغەمەرە کهتەن لەرهگەزی خۆتان بی، بت پهستان ئەوهیان ئەزانی بەلام فیل و فریان به کاردهینا.

پرسیار/ بهراستی جوهرئیل فریشتەیه و موحەمەد ئادەمیزاده، چۆن جوهرئیل نیراوه بۆ لای موحەمەد؟

وهلام/ لەنیوان ئەو دووانەدا جوهره لهیهك چونیک هیه لهو بارهوه هەردووکیان نیراوان لەلایەن خواوه. هیچ جوهره لهیهك چونی لەنیوان فریشتەو نەتەوه کهی پیغەمەدرا نیه به هیچ جوړی.

﴿قل كفى بالله شهيدا بيني وبينكم إنه كان بعباده خبيرا بصيرا﴾ تۆ بلی: خوا بهسە بۆ ئەوێ شایهتی بدا لەنیوان من و لەنیوان ئیوهدا لەسەر راستی من و لەسەر ئەوێ من

فهرمانی خوام گه یاندوه به ئیوه شایه تیش بدا که ئیوه باوهرتان نه هیناوه و دژی فرمان خوا
وهستانون به راستی خوا ئاگاداره به کرده وی نهینی و ئاشکرای بنده کانی خوی نهینی
کردار و گوفتاریان.

وَمَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَهُوَ الْمُهْتَدِ وَمَنْ يُضِلِّ فَلَنْ تَجِدَ لَهُمْ أَوْلِيَاءَ
مِنْ دُونِهِ ۖ وَنَحْشُرُهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ عَلَىٰ وُجُوهِهِمْ عُمِيَائًا ۖ وَبُكْمًا
وَصُمًّا ۖ مَاؤُنْهُمْ جَهَنَّمُ كُلَّمَا خَبَتْ زِدْنَاهُمْ سَعِيرًا ﴿٩٧﴾
ذَٰلِكَ جَزَاءُهُمْ بِأَنَّهُمْ كَفَرُوا بِآيَاتِنَا وَقَالُوا ۚ إِنَّ ذَٰلِكَ كُنَّا عِظَمًا
وَرَفْتًا ۚ إِنَّنَا لَمَبْعُوثُونَ خَلْقًا جَدِيدًا ﴿٩٨﴾ ۖ أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّ اللَّهَ
الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ قَادِرٌ عَلَىٰ أَنْ يَخْلُقَ مِثْلَهُمْ
وَجَعَلَ لَهُمْ أَجَلًا ۖ لَّا رَيْبَ فِيهِ ۚ فَاِیُّ الظَّالِمُونَ إِلَّا كُفُورًا ﴿٩٩﴾
قُلْ لَّوْ أَنْتُمْ تَمْلِكُونَ خَزَائِنَ رَحْمَةِ رَبِّي إِذًا لَّأَمْسَكْتُكُمْ خَشِيَّةً
لَّا يُنْفَاقُ ۖ وَكَانَ الْإِنْسَانُ قَتُورًا ﴿١٠٠﴾

﴿من یهدی الله فهو المهتد ومن یضلل فلن تجد لهم اولیاء من دونه﴾ وههر که سی
خوا ریگهی راستی پی نشان بداو یاریده یان بدا دواپی نهو که سه شاره زایی و ریگهی
راست وهر نه گرن وههر که سی خوا ریگهی راستی لی وون بکا، دواپی تو دهست
ناکه وی بو نه وان وله جگهی خوا هیچ دۆستی یاریده یان بدا. به راستی پیاو چاک نهویه
دواپی چاکه بکه وی پیاو خراب نهویه لای خوا خرابه کار بیت.

تهفسیری زمانکویی

﴿ونحشرهم يوم القيامة على وجوههم عميانا وبعما﴾ وه ئيمه ئهوان
كۆئه كهينه وه له رۆژى دوايدا به كويرى ولالى و كهرى هيج شتى نابيين و نابيسن و
نابيلين .

﴿ماواهم جهنم كلما خبت زدناهم سعيرا﴾ دۆزه خ جيگه ئهوانه هه موو كاتى
بكۆژينه وه و گرو كلپه ئه پيسان نه سوتينى ئيمه زۆرتر نه كهين بۆ ئهوان سووته مهنى و
گره كهى و گهرما كهى زۆر ئه بى .

﴿ذلك جزاؤهم بأنهم كفروا بآياتنا﴾ ئه و سزادانه يان له دۆزه خدا سزاو به شيانه
به بۆنه ئه وه وه باوهريان به ئايه ته كانى قورئانى ئيمه يان نه هينا وه و برويان به بهلگه
به كخه رى ئيمه نه بوه .

﴿وقالوا إذا كنا عظاما ورفاقا إنا لمبعثون﴾ وه بى باوه ران ئه يان
ووت: ئايا ئيمه كاتى مردين و بووين به ئيسك و خۆلى رزاو، ئايا ئيمه به راستى زيندوو
نه كرينه وه و ئه بين به دروستكراوى كى تازه؟.

﴿أو لم يروا أن الله خلق السماوات والأرض قادر أن يخلق مثلاً لهم﴾ ئايا ئه و بى
باوه رانه نه يان زانيوه كه به راستى خوايه ئاسمانه كان و زه وى دروست كرده تواناى به سه ر
ئه وه دا هه به كه دروست بكا وينه ئه وان دواى مردنيان .

﴿وجعل لهم أجلا لا ريب فيه فأبى الظالمون إلا كفورا﴾ وه خوا داينا وه بۆ ئه و بى
باوه رانه كاتى بۆ سزادان و مردنيان و دواتر زيندوو يان بكاته وه له رۆژى دوايدا به بى
ئه وه ئه گومانى تيدا بى، دواى ئه و سته مكارانه وه رنا گرن هيج ئامۆزگارى به مه گه ر هه ر
بى باوه رى به بهلگه به هيزو ئاشكرا له سه ر زيندوو بونه وه ئه وان .

﴿قل لو كان أنتم تملكون خزائن من رحمة ربي إذا لأمسكنكم خشية الأنفاق و كان
الإنسان قتورا﴾ تۆ بلى به بى باوه ران: ئه گه ر ئيه خوا وه ئه گه نجه ئه چا كه و رۆژى
په ره ر دگارى من بن كه دواى نا يه ت ئه و كاته ئيه خۆتان نه گه نه وه له به خشينى له ترسى
نه مانى ئه وه ئيه ئيه به خشن و ئاده ميزادى بى باوه ر رۆد و ده ست قوچرا وه ئه ترسى له
هه ژارى .

له زۆر له نایه ته کانی رابوردودا باسی موسا و کاره په کخه ره کانی و باسی فیرعه ون
 وپیاو ما قولانی فیرعه ون کراوه، له م نایه تانه ی دوا ییدا باسی داخوازیه کانی فیرعه ون
 له موسا نه کری و نه فیرموی:

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى تِسْعَ

آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ فَسَّخَّرَ بَنِي إِسْرَءِيلَ إِذْ جَاءَهُمْ فَقَالَ لَهُ فِرْعَوْنُ

إِنِّي لَأَظُنُّكَ يَمُوسَى مَسْحُورًا ﴿١٠١﴾ قَالَ لَقَدْ عَلِمْتَ مَا أَنزَلَ

هَؤُلَاءِ إِلَّا رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ بِصَآئِرٍ وَإِنِّي لَأَظُنُّكَ

يَفِرْعَوْنُ مُثَبَّرًا ﴿١٠٢﴾ فَأَرَادَ أَنْ يَسْتَفِزَّهُمْ مِنَ الْأَرْضِ

فَأَغْرَقْنَاهُ وَمَنْ مَعَهُ جَمِيعًا ﴿١٠٣﴾ وَقُلْنَا مِنْ بَعْدِهِ لِبَنِي إِسْرَءِيلَ

أَسْكِنُوا الْأَرْضَ فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ الْآخِرَةِ جِئْنَا بِكُمْ لَفِيفًا ﴿١٠٤﴾

﴿ولقد آتینا موسی تسع آیات بینات﴾ و بهر استی نیمه به خشیومان به موسا نو
 بهلگه ی په ک خه رو ون وئا شکرا وهک نه مانه: (۱) داردهستی نه گیرا به ماریک بو
 په کخستی بی باوه ران وچند سودی تری موسا. (۲) دهستیکی سپی بی دهر د و
 نه خوشی و رووناکی په کی زوری هه بوو. (۳) چند سالیکی گرانی ونه بارینی باران و
 کم بوونی ناوی نیل. (۴) کم بونه وهی بهر بوم به هو ی نه خوشی کشتو کاله وه. (۵)
 لافاو به هو ی بارانی زوره وه که خانو و کشتو کالیانی دانه پو شی. (۶) کولله یه کی زور
 به جو ری هه مو و کشتو کالی نه خواردن. (۷) جوړه نه سپیه کی وهک گه نه ی نا ژول
 که و تهنیو خواردنه مهنی و خواردنه و هیان و بهر گ و له شیانه وه. (۸) بوقیکی نه و تو نه که و تهنه

خواردهمەنی ئەوانەوه. (٩) خۆینیکی وا ناوه کانیان ئەبون بەخوین وتووشی لوت پژانیش بوون. موسا کاری پەك خەری زۆری درابویه، ئەو نۆیانە بۆ هەمو دانیشتوان بوون کەلەهەموویان گرنگتر بوون، هەندی تریان گەزۆ. شیاڵە بەرزکردنەوه کیوی بەسەریانەوه، ئەوانە بەتایبەتی بۆ گەلەکە ی موسا بوون.

﴿ فسأل بني إسرائيل إذ جاءهم ﴾ دواپی تۆ پرسیار بکە لەبەنو ئیسرائیلیه کان کاتی موسا چو بۆلایان چ شتی روی دا لە نیوان موسا و فیرعهونا، بۆئەوهی بۆ خۆیان و بۆ جگە ی خۆیان راستی تۆ لەو سروشەدا خوا بۆ تۆی ناردوه کە موسا ئەیهو یست جوه کان رزگار بکا لەستەمی فیرعهون و داوای لەفیرعهون کرد باوهر بهینی بەخواو بەنو ئیسرائیلیه کان بنیری لەگەلیاو ریگەیان لی نه گیری بۆ هەر لایه برۆن .

﴿ فقال له فرعون إني لأظنك يا موسى مسجودا ﴾ دواپی فیرعهون ووتی: بەراستی ئە ی موسا من گومان ئەبەمە تۆ جادوت لی کرا بی لەوکاتەدا ووتی کەموسا داردهسته کە ی خۆی فریداو بویه ماریکی زۆر گەورهو دهستی کە گەنم رونگ بو سپی هەلگەراو دهرویه رانی رون کردوه.

﴿ قال لقد علمت ما أنزل هؤلاء إلا رب السماوات والأرض ﴾ موسا ووتی: بەراستی تۆ ئەزانی رهوانە ی نه کردوه ئەو بەلگە پە کخه رانه هیچ کەسی مه گەر پهروه دگاری ناسمانه کان و زهوی ته می کردنن بۆ تۆ و بهلگەن له سه ر راستی من. به لام خۆت فش نه که یته وه له نیو دانیشتواندا بۆ ئەوه ی پلهو پایه و تهخت و تاجت بهردهوام بی .

﴿ و إني لأظنك يا فرعون مشبورا ﴾ وه بەراستی ئە ی فیرعهون من بروام هه یه تۆ مروفیکی لادراوی له راستی و له ناوبراوی من جادوگەر نیم و ئەو گومانە ی تۆ راست نیه و بروای من زۆر راسته .

﴿ فأراد أن يستفزهم من الأرض فأغرقناه ومن معه جميعا ﴾ دواپی فیرعهون ویستی موسا و گەلەکە ی سوکایه تی پی بکا و دوریان خاته وه له زهوی میسر به کوشتن و دهربه ده ری کردن، زهوی میسر هەر بۆ خۆی بچینه ته وه، به لام پیلان و فیله کە ی بۆ خۆی

گه رایه وهو و کاری له خوئی کرد و له ناوچو، دواپی ئیمه فیرعه ونو نهو که سهی له گه لی بوون همه مویاغان خنکانه به ناوی دهریای سور، کاتی دواپی موسا و خزمه کانی که وتیون بیانگیر نه وهو بیان کوژن. نهو کاره ساته دواپی ناموژگاری کردنی موسا و باوه رنه هینانی نهوان بو.

﴿و قلنا من بعده لبني إسرائيل اسكنوا في الأرض﴾ وه ئیمه ووتمان له دواپی خنکانی موسا و سوپاکه ی به به نو ئیسرا ئیلیه کان ئیوه دانیشن له زهوی میسر دا، بی باوه ران نه یان ویست ئیوه نه مینن. دواپی نه مانی فیرعه ون زهوی پهری سهند بو به نو ئیسرا ئیلیه کان، خوا به وانی فهرمو: له ههر جیگه یه دائه نیشن ناره زووی خوژتانه، نه بوا یه سوپاسی خوا یان بکر دایه که چی یاخی بون له خوا و گیره که یان پهرست، ووتیان: خوا دهستی به ستراره و ئیمه ساماندارین. پیغه مده رکه کانی خو یانیان کوشت و ته وراتیان گوژی وهه ولی کوشتی عیسیان داو بوختانیان کرد به دایکی داوین پاکی عیسا دا.

﴿فإذا جاء وعد الآخرة جئنا بكم لغيفا﴾ دواپی کاتی هات واده ی روژی دواپی ئیمه ئیوه و نهوان به کز مه لی جیاواز له یه کتری نه هینن و فرمان نه ده م به به ختیار ی هه ندیکیان و به د به ختی هه ندی تریان.

وَبِالْحَقِّ أَنْزَلْنَاهُ وَبِالْحَقِّ نَزَّلٌ وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا مُبَشِّرًا وَنَذِيرًا ﴿١٠٥﴾

وَقُرْءَانًا فَرَقْنَاهُ لِتَقْرَأَهُ عَلَى النَّاسِ عَلَى مُكْثٍ وَنَزَّلْنَاهُ تَنْزِيلًا ﴿١٠٦﴾

قُلْ ءَامِنُوا بِهِ أَوْ لَا تُؤْمِنُوا إِنَّ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ مِنْ قَبْلِهِ إِذَا يُتْلَىٰ

عَلَيْهِمْ يَخِرُّونَ لِلْأَذْقَانِ سُجَّدًا ﴿١٠٧﴾ وَيَقُولُونَ سُبْحَانَ رَبِّنَا إِنْ كَانَ

وَعْدُ رَبِّنَا لَمَفْعُولًا ﴿١٠٨﴾ وَيَخِرُّونَ لِلْأَذْقَانِ يَبْكُونَ وَيَزِيدُهُمْ

خُشُوعًا ﴿١٠٩﴾ قُلِ ادْعُوا اللَّهَ أَوْ ادْعُوا الرَّحْمَنَ أَيًّا مَا تَدْعُوا فَلَهُ

الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ وَلَا تَجْهَرِ بِصَلَاتِكَ وَلَا تَخَافَتْ بِهَا وَأَبْتَغِ
 بَيْنَ ذَلِكَ سَبِيلًا ﴿١١٠﴾ وَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَخْذْ وَلَدًا وَلَمْ يَكُنْ
 لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ وَلِيٌّ مِنَ الذَّلِيلِ وَكَبِيرَةً تَكْبِيرًا ﴿١١١﴾

﴿و بالحق آنزلناه و بالحق نزل﴾ وه نیمه و یستومانه قورئان بنیرینه خواره وه
 به جوړه زانست و راستیکی نه و تر داوای دانانی هه مو شتی بکا له جیگه ی شیایو خوږاو،
 به بی گومان بهو جوړه راستی و رانومایی کردنه وه هاته خواره وه هه موو شتیکی چاکی
 تیدایه، هه روایش بو موسلمانان باوهریان پی هینا. پیاوچاگانو نیازپاکان کاریان پی کرد،
 قورئان فرمان نه دا به راستی و به چاکه ی له مه و بهر و له مه و دوایش. که واته نه بی قورئان
 بکری به یاسا و ده ستوری روژانده ی ناده میزاد و جنوکه بو له مه و پاش و بو نیستایش.
 زانایان له جیاوازی نهو دوو رسته یه بزچونیان جیاوازه، به تین تریان نهو مانایه یه .

﴿وما أرسلناك إلا مبشرا ونذیرا﴾ وه نیمه توژمان ره وانه نه کردووه مه گهر بو
 نهو هی موژده بده ی به پیاوچاگان بهر زامه ندی خواو به به هه شت و تر سینهر بی بو
 گونا هباران به ناگری دوزه خ، نیتز هه رکه سی ناره زوی هیه باوهر بهینی به خواو هه رکه سی
 باوهرنایه ری به ناره زووی خو به تی .

﴿و قرآن فرقناه لتقرأه علی الناس علی مکث﴾ وه نیمه ناوهر و کی قورئاغان رون
 کردووه وهو به هو ی قورئانه وه چاک و خراچان جوی کردووه وه بو ناده میزاد و به یه کجار
 نه مان ناردووه ته خواره وه ثابته ثابته ناردوومانه ته خواره وه له بهر نهو هی تو بخوینیته وه
 به سهر ناده میزادا له سهر خو ت بو ماو هی بیست و سی سال .

﴿و نزلناه تنزیلا﴾ وه نیمه قورئاغان ناردووه ته خواره وه به ناردنه خواره وه یه گویره ی
 روداو پیو یستی ناده میزاد .

﴿قُلْ آمَنُوا أَوْ لَا تَوَعْنُوا﴾ تۆ بلی بهی باوهران ئیوه باوهرهینن به قورئان یا باوهری پی نههینن خوئان سهربهست و نازادن، باوهرهینانی ئیوه قورئانی پی بهریز نایی و باوهری نههینانی زیانی له قورئان ناداو لهریزی کهم ناکاتهوه .

﴿إِنَّ الَّذِينَ أَتَوْا الْعِلْمَ مِنْ قَبْلِهِ إِذَا يُتْلَى عَلَيْهِمْ يَخِرُونَ لِلْأَذْقَانِ سُجَّدًا﴾ بهراستی کهسانیکی ئهوتۆ بهخشرابو بهوان زانیاری و نامه ی خوا بهر لههاتنه خوارهوی قورئان ورهوانه کردنی پیغمهر کاتی خوینرایهوه بهسهریانا قورئان ئه کهوتن بهروا بهسوژده بردن بۆ خوا له بهر گهورهی فهرمانی خوا وسوپاس کردن بۆ ئه و بهلینهی خوا دابوی بهناردنی پیغمهر و له نامه پیشوه کاندایا چاویان پی کهوتبو .

﴿وَيَقُولُونَ سُبْحَانَ رَبِّنَا إِنْ كَانَ وَعْدُ رَبِّنَا لَمَفْعُولًا﴾ و نههینن: پاکی بۆ پهوره ده کهری ئیمهیه و دوره له وهی ئه و بهلینهی دابوی بهناردنه خوارهوی پیغمهر له نامه کانی پیشوودا جی به جی نه کا، بهراستی بهلینی پهروهردگاری ئیمه جی به جی کرا و هاته دی و پیغمهر رهوانه کرا .

﴿وَيَخِرُونَ لِلْأَذْقَانِ يَكُونُ الْخُشُوعَا﴾ وه ئه کهون به ده ماو سوژده ئه بهن بۆ خوا و نهوان ئه گرین له بهر گهورهی خواو قورئان زۆرتتر ئه کا بۆ ئه و نه می دلیان و تهری چاویان، دووپات کردنه وهی سوژده بردن یه که میان له بهر گهورهی خوایه . دووه میان له بهر کاریگهری قورئانه له ده روینانا .

بت په رستان کاتی بیستیان پیغمهر ئه فه رموی: یا خوا یا ره حمان: ووتیان: موحه مه د ریگه ئه گری له ئیمه بۆ په رستنی دوو خوا، خۆی هاوار له دوو خوا ئه کا، خوی مه زن وهلامی دانه وه فه رموی:

﴿قُلْ ادْعُوا اللَّهَ أَوْ ادْعُوا الرَّحْمَنَ أَيًّا مَا تَدْعُوا فَلَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى﴾ تۆ بلی: ئیوه هاواری خوا بکه ن و بیپه رستن یا هاواری ره حمان بکه ن مه به سه ته که ناگۆری، چونکه ههردووکیان ناوی خوان، ئیوه هاواری خوا بکه ن یا هاواری ره حمان بکه ن جیگه ی شایسته ی خۆیه تی ئه و شته ی ئه وتۆ له و دووناوه ئیوه باسیان ئه که ن و چه ند ناوی تر، دوا یی بۆ خوا ههیه چه نندین ناوی شیرین و بالاتر، ئیوه هه رکامیان هاواری پی بکه ن زۆر راسته ئیتر ئیوه بلین: یا خوا یا ره حمان یا خاوه ن توانا یا زانا و گه و ره مه به سه ته ناگۆری:

﴿ولاتجهر بصلاتك ولا تخافت بها واتبع بين ذلك سبيلا﴾ وه تۆ دهنگی خۆت بهرزمه كه ره وه به خویندنی قورئان له نوێژدا و بت په رستان بیسن و جنیوت پی بدهن و به سوکیش مه یخوینه نه وانه ی له دوا ی تۆ بن نه ی بیسن و تۆ داوا ی ریگه یه کی مام ناوه ندی بکه له نیوان دهنگ به رزی و نرمی ده نگدا .

﴿وقل الحمد لله الذي لم يتخذ ولدا و لم يكن له شريك في الملك﴾ وه تۆ بلی: هه موو سو پاس و چا که بۆ خوا یه کی نه و تۆ یه منالی بۆ خۆی وه نه گرتوه به هیچ جوړی. نه ک وه ک جو ه کان نه لین: عوزه یر کوری خوا یه، گا وه کان نه لین: عیسا کوری خوا یه، بت په رستان لایان وایه فریشته کان کچی خوان، وه ها و به ش بۆ خوا نیه له دهسته لات و خا وه نیه تی بونه وه راندا به و جوړه ی بت په رستان گومان نه یه ن .

﴿ولم يكن له ولي من الدن و كبره تكبيرا﴾ وه بۆ خوا نیه هیچ دۆست و یاریده ده ری کۆمه کی پی بکا له بهر بی دهسته لات ی و پی گه وه بی و، تۆ خوا به گه وه بگره به جوړه گه وه یه نه منال و میرات گری هه بی و نه ها و به شی هه یه له خوا یه تی بونه وه راندا، هه موو گه وه یه لای خوا بی توانایه .

کۆتایی پی هات به یاریده ی خوا ریکه وتی ۱۲ / ۲ / ۲۰۰۰ زاینی

﴿ سوره تی نه لکه هف ﴾

لهمه که ی هاتوته خواره وه جگه له نایه تی (۳۸) له مه دینه هاتوته خواره وه. ژماره ی نایه ته کانی (۱۱۱) نایه تن. خوای مه زن له ژماره ی زوری نایه ته کانی پیشوودا باسی راستی و شاره زایی و روناک کردنه وه ی ریگه ی راستی کرد، له م سوره ته دا باسی موژده دان به پیاوچاکان و ناشتی خوازان پاداشت و رابواردنیان و باسی پیاو خرابان و سزدانیان نه کات به ناگری دۆزه خ.

﴿ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ﴾

به ناوی خوای به خشنده و میهره بان

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَنْزَلَ عَلَى عَبْدِهِ الْكِتَابَ وَلَمْ يَجْعَلْ لِمُعْجِزٍ
 قِيمًا لِيُنْذِرَ بَأْسًا شَدِيدًا مِّنْ لَّدُنْهُ وَيُبَشِّرَ الْمُؤْمِنِينَ الَّذِينَ
 يَعْمَلُونَ الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ أَجْرًا حَسَنًا ﴿٢﴾ مَّا كُنْثِينَ
 فِيهِ أَبَدًا ﴿٣﴾ وَيُنْذِرَ الَّذِينَ قَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا ﴿٤﴾
 مَا لَهُمْ بِهِ مِنْ عِلْمٍ وَلَا لِآبَائِهِمْ كَبُرَتْ كَلِمَةً تَخْرُجُ مِنْ
 أَفْوَاهِهِمْ إِنَّ يَقُولُونَ إِلَّا كَذِبًا ﴿٥﴾ فَلَعَلَّكَ بِخُفٍّ نَفْسَكَ
 عَلَىٰ آثَرِهِمْ إِنَّ لَمْ يُؤْمِنُوا بِهِ هَذَا الْحَدِيثِ أَسَفًا ﴿٦﴾ إِنَّا

جَعَلْنَا مَا عَلَى الْأَرْضِ زِينَةً لِّهَا لِنَبْلُوهُمْ أَيُّهُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا

﴿ ٧ ﴾ وَإِنَّا لَجَاعِلُونَ مَا عَلَيْهَا صَعِيدًا جُرُزًا ﴿ ٨ ﴾

﴿ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَنْزَلَ عَلَى عَبْدِهِ الْكِتَابَ وَلَمْ يَجْعَلْ لَهُ عِوَجًا ﴾ هه مو سو پاسو ستایش بۆ خواجه کی نه وتو یه ناردویه تیه خواره وه بۆ سه ر به نده ی خو ی نامه یه که قورئانه نه ی گیرا وه بۆ نه و قورئانه هیچ جور ه لاری و خرابیه نه له رسته کانیدا و نه مانا کهیدا و دژی یه کتر نین .

بۆزانی: خوای مه زن قورئانی ناردو هته خواره وه بۆ ئیمه له په پره ی ناوهر پۆ که کی بگهین و کاری پی بکهین، بیکهین به ده ستور و یاسا بۆ خو مان له هه مو رو یکه وه و له هه مو کات و جیگه یه کا نه ک بۆ نه وه ی ئایه ته کانی له بهر بکهین. نه گهر ئیمه کاری پی ته کهین ئیمه و نه وانه ی تانه ی لی نه ده ن ئیمه و نه وانه یه ک یه ک وایسن، کار به ده ستانی ئیستا که یاسای ده ستکرد دروست نه که ن که دژی قورئانن و کاری پی ته که ن به موسلمان دانانرین. که چی نه لئین: ئیمه موسلمانین. پیغه مهر فره موی: کاتی دیت به سه ر ئاده میزاد باوهر هینان هه ر شیوازی نه میتی و قورئان خویندنی .

﴿ قِيمًا لِّیُنْذِرَ بَأْسًا شَدِيدًا مِّنْ لَّدُنْهُ ﴾ به لکو خوا قورئانی گیرا وه به جور یکی راست وریک و به نرخ له بهر نه وه ی بی باوهران برسیتی له سزایه کی سهخت لای خوا وه پهیدا نه بی.

﴿ وَيَبْشِّرُ الْمُؤْمِنِينَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ أَجْرًا حَسَنًا مَا كُنْ فِيهِ أَبَدًا ﴾ وه موژده نه دا نه و قورئانه به وباوهر دارانه ی نه وتۆ کاره چاکه کان نه که ن به راستی بۆ نه وانه هه یه پاداشتیکی شیرین وچاک له به ده شتا له نیو نه وپادا شته دا دانه نیشن هه تا هه تایه .

﴿ وَيُنْذِرُ الَّذِينَ قَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا ﴾ وه بۆ نه وه ی برسیتی نه و که سانه ی نه وتۆ وتوویانه خوا منالی بۆ خو ی دانا وه، وه که هندی له عه ره به کان لایان وایه فریشته کان که چی خوان وجوه کان نه لئین: عوزه یه ر کوری خواجه و گا وره کان نه لئین: عیسا کوری خواجه .

﴿مَالَهُمْ بِهِ مِنْ عِلْمٍ وَلَا لِبَائِهِمْ﴾ بۆ ئەو کەسانەو بۆ باوکەکانیان هیچ بەلگەو زانیاریە بۆ ئەو گفتوگۆیە خۆیانە نیەو دواى لاسایی کردنەوێ باو و باپیرانیان کەوتوون.

﴿كَبُرَتْ كَلِمَةً تَخْرُجُ مِنْ أَفْوَاهِهِمْ﴾ ئەو گفتوگۆیە ئەوان ئەیکەن گفتوگۆیەکی زۆر گەورەیه لەنارەوایدا کە دەرئەچێ لەدەمیانەو بەبێ بەلگەو بنچینە، ئەوەندە گەورەیه لە بێ شەرمی و نارەوایدا کە ئاسمان بڕوخیتی و کێوێ کان لەبن هەلکەنی.

﴿إِنْ يَقُولُونَ إِلَّا كَذِبًا﴾ ئەو کەسانەى بڕیاری منال بوون بۆ خوا ئەدەن هیچ نالین مەگەر دروێکی زۆر گەورە ئەدەنە پال خوا. قەدەغەیه شتی بەو جووررە بەبێ بەلگە بیژری.

﴿فَلَعَلَّكَ بَاخِعٌ نَفْسَكَ عَلَى آثَارِهِمْ إِنْ لَمْ يُؤْمِنُوا بِهِذَا الْحَدِيثِ أَسَفًا﴾ دواى لەوانەیه تۆ خۆت لەخەفەتا بکوژی لەسەر دوورکەوتەوێ ئەوان و وازەیتان ئەگەر ئەوان باوەریان بەم گفتوگۆیە خوا نەهینا کە بریتیه لەقورئانی پیرۆز.

﴿إِنَّا جَعَلْنَا مَا عَلَى الْأَرْضِ زِينَةً لَهَا﴾ بەراستی ئێمە گێڕاومانە شتی بەسەر زەویە بە جوانی و ئارایشت بۆ زەوی لە کانگا و کشت و کال و ئاژال و منال و سامان، دواى ئەوانە نامین، جیگەى سەرسورمانە ئەو کەسانە باوەرناھین و دلایان بەجیهانەو بەستراو. ﴿لَتَبْلُوهُمْ أَئِهِمْ أَحْسَنُ عَمَلًا﴾ لەبەرئەوێ ئێمە ئەو کەسانە تاقی بکەینەو چ کەسیکی ئەوتۆ لەوان کاری چاک ئەکەن و بەئادەمیزاد رابگەیهنری ئەو کەسانە کامیان خۆیان ئەپاریژن لە گوناھ ئەگینا خوا هەموو شتی ئەزانێ بەبێ تاقی کردنەو.

﴿وَإِنَّا لَجَاعِلُونَ مَا عَلَيْهَا صَعِيدًا جُرًّا﴾ وە بەراستی ئێمە ئەگێڕین شتی بەسەر زەویەوێ بەخاک و بە زەویەکی ئەوتۆ گیای تێدا نەروایی و جوانیه کەى نایەلین.

هەمووشتی کەئادەمیزاد خۆیانى بۆ ماندو ئەکەن و خۆیانى بۆ ئەدەن بەکۆشت بیگومان خوا ئەوانەى بێ بەخشیون، هەموو کەسى ئەگەر بەبەشى خۆى رازی بێ ئەو کەسە بەبەختیای ئەزى و خەفەت ناخواو چاوى لەسامانى کەسەو نیه کە داگیرى بکا،

ئەگەر هەولێ زۆرتر بدا بۆ خۆی و هەر خۆی مەبەستی و بیهوی لەسەر دارایی جگە ی خۆی بژی ئەو کەسە هەمیشە خەفەتار و بێ ئارامە و بەئاوای خۆی ناگا .

لەسورەتی ئەلئیسراء داو لەمانای ئایەتی (٨٥) رۆن کرایەووە کە قورەیشیەکان دوو کەسیان نارد بۆ خزمەت پیغمبەر ﴿ﷺ﴾ سێ پرسپاری لێ بکەن (١) پرسپاری لێ بکەن: گیانی زیندەوهران چ شتی کە؟ پیغمبەر فەرموی: هەر خوا ئەزانی گیان چ شتی کە و کەسی تر نایزانی. لەم ئایەتانهی دوایدا خوا باسی ئەو ئەفەرموی: جوەکان ووتیان بەنۆینەرائی قورەیش پرسپاری ئەم دووشتانەیشی لێ بکەن: (١) پرسپاری لێ بکەن: ئەو کۆمەڵە لاوانە چ کەسانی بوون باوەریان بەپەر وەردگاری خویان هینا، لەپیناوی بیرو باوەری خویانا لەنیشتمانی خویانا دەرچوون بەسەرھاتیان چۆن بو؟ (٢) پرسپاری لێ بکەن: ئەو پیاوێ چ کەسی بو رۆژەلآت و رۆژئاوای پشکنی وزۆربە ی دانیشتوانی هینا یە ژیر فەرمانرەوایی خۆی، نۆینەرائی قورەیشیەکان چوون ئەو دوو پرسپارە ی تریان لێ کرد، پیغمبەر ووتی بەیانی وەلامتان ئەدەمەو، بەو بۆنەوێە ئەیفەرمو:

﴿إِنْ شَاءَ اللَّهُ﴾ خوا بۆ سەر زەنشتی کردنی پیغمبەر پازدە رۆژ سڕوشی بۆ نەهاتە خوارەو و خەفەتی زۆری خوارد. بەو بۆنەوێە دانیشتوانی مەککە کەوتە جەوجۆل هەریە کەیان بەجۆری باسیان ئەکرد، دوا یی خوای مەزن سڕوشی بۆنارد و وەلامی ئەو دوو پرسپارە ی رۆن کردەو و بەپیغمبەری فەرموو: جاری تر نەلێ فلان شت ئەکەم هەتا نەلێ ﴿إِنْ شَاءَ اللَّهُ﴾. بەو بۆنەوێە خوا فەرموی:

أَمْ حَسِبْتَ

أَنْ أَصْحَبَ الْكَهْفِ وَالرَّقِيمِ كَانُوا مِنْ عَائِدَتِنَا عَجَبًا ﴿٩﴾

إِذْ أَوَى الْفِتْيَةُ إِلَى الْكَهْفِ فَقَالُوا رَبَّنَا آتِنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً

وَهَيِّئْ لَنَا مِنْ أَمْرِنَا رَشَدًا ﴿١٠﴾ فَضَرْبَا عِلِّيٍّ إِذَا ذُنِبْنَاهُمْ فِي

الْكَهْفِ سِنِينَ عَدَدًا ﴿١١﴾ ثُمَّ بَعَثْنَاهُمْ لِنَعْلَمَ أَيُّ الْحِزْبَيْنِ

أَحْصَىٰ لِمَالِهِمْ أَمدًا ﴿١٢﴾

﴿ اَم حَسِبْتَ اَنَّ اَصْحَابَ الْكَهْفِ وَالرَّقِيمِ كَانُوا مِنْ آيَاتِنَا عَجَبًا ﴾ نایا تو گومان
بردوه که به راستی دانیشتوانی نه و نه شکوه و مانه و هیان به زیندوویی ماوه یه کی
دوورودریژ و ته خته یه ناوی دانیشتوانی نه و نه شکوه و هیان تیدا نووسراوه نیشانه یکی
سهرسورپنره له نیشانه و به لگه و توانای نیمه یه .

نه و شته ی زانراوه له نامه کۆنه کاندای باسی دانیشتوانی نه و نه شکوه و ته کراوه، که سانیکی
نه و توژ نه و نامه یه یان نه خوینده و یه یا نه یان بیست به لایانه و سهریر بوو چون نه و ماوه
دوورودریژ و نه و ساله زۆرانه خه و توون و به بی خواردن ماونه ته و ه. دواپی خورای مه زن
فه رموی به و که سانه: به لاتانه و سهریر نه بی، هه موو نیشانه کانی خوا هه مو نه قلی
سهرگردان نه کا، نه و که سدی دانیشتوانی نه شکوه و هه موو بونه و ه رانی دروست
کردوه ناسانه له سهری نه و لاوانه به یلیته و به خه و توویی ماوه یه کی زۆر دووایی
زیندوویان بکاته و ه. به لام زۆرتیر له ناده میزاد به و کارهی خوا نازان .

بو زانین: کورته ی به سهرهاتی نه و لاوانه ی خه ویان پندا که و توو له و نه شکوه و ته دا به م
جوړه یه: دانیشتوانی شاری (نه فسوس) که کۆنه شاریکی (ئیغریقیه کانه) که که و توو ته
سهر رووباری (قهره سو) له ناسیای بچووک (نه ناضولی) ئیستای تورکیا نه و کاته له سهر
نایینی عیسا بوون، دواپی پاشایه کی زۆر سته مکار که ناوی (ده قیانوس) بوو په لاماری
شاره کانی رۆمی دا هه موی داگیر کرد به و شارهی نه فسوسیشه و ه، نه و پاشایه فه رمانی دا
به دانیشتوانی نه و شارانه نه بی بن به بت په رست، زۆر به سه ختی به سه ریانای نه ی سه پاند،
هه ر که سی پیچه وانه ی فه رمانی نه و پاشایه بگردایه و بتی نه په رستایه نه ی کوشت و
له شه که ی به سهر شورای شاره که دا هه لته و اسی. به لام حه و ت لاوی خوین گهرم

له دانیشتوانی نهو شاره زوریان لاگران بو واز له نایینی عیسا بهین، به نهیتی په رستی
 خویان نه کرد، نهو ههلو یسته ی نهوانیان به پاشا گدیاند و به پاشایان ووت: نهو لاوانه
 نایینی تو ناپه رستن، خواکانی تو به بی نرخ دانه نین و باوه پریان بهوان نیه، پاشا داوی
 کردن بچن بو باره گای خوی، فدرمانی پیدان نایینی نهو په رستن. لاوه کان ووتیان:
 په روه ردگاری نیمه و ناسمان و زهوی و توو هه مو بونه وهران هدر خوایه و جگه لهو که سی
 تر ناپه رستین، دواپی پاشا بهوانی ووت: نیوه لاویکی سه ربه رستن و نه قلتان ته و او نیه، من
 په له ناکم له سزادانی نیوه، داواتان لی نه کم بیر له خوتان بکه نه وه، له دواپی سی رژی تر
 بینه وه بو لام. لاوه کان بو دیاری کردنی پاشه رژی خویان به نهیتی که و تنه ووتو ویز،
 دواپی پیک هاتن لهو شاره پر و نه دهر وه، بو نه وه ی نایینی خویان پیاریژن، بو یه یه کیکیان
 ووتی: من نه شکوه تی نه زانم که باو کم مده کانی نه کرده ناوی، لاوه کان به بیانوی یاری
 تو پینه وه، بو نه وه ی که س گومانیان لی نه کا به ره و نه شکوه ته که که و تنه ری، له ریگه دا
 دایان به لای شوانیکا سه گیکی لا بوو، شوانه که خوی و سه گه که ی دواپیان که و تن هه تا
 گه یشته لای نه شکوه ته که را کشان وخوا (سی سهد و نوسال خهوی لی خستن) دواپی نهو
 ماوه یه له خه و را پهرین پرسپاریان له یه کتر نه کرد نه بی چه ند ماوه یه بی خه و مان پیدا
 که و تی؟ وه لای یه کتر یان نه دایه وه: له وانه یه رژی بی یا هندی له رژی بی، دواپی
 ووتیان په روه ردگاری نیمه نه یزانی به تنه ها، که واته بایه کیکیان بنیرین هه تا هندی
 خوارده مه نیمان بو بکری و بیخوین و ناگای له خوی بی و به ژیرانه بر و ا، چونکه نه گهر
 پیمان بزنان، نه مان کوژن و به رده بارانمان نه کهن یانه مان گیر نه وه بو لای نایینی خویان،
 کاتی نوینه ره که یان چوه بازار خوارده مه نی بکری چوه لای خوارده مه نی فروشی
 کاتی پاره ی دایه دهستی بفروشه که ته ماشای پاره که ی کرد که ناوی ده قیانوسی
 له سر نوسراوه، گومانی برد نهو لاوه گه نجینه ی دوزیوه ته وه، کو مه لی له پیوانی
 بازار لهوان کو بونه وه، نهو لاوه به سه رهاتی رابووردوی خویانی بو گیرانه وه.
 دانیشتوان ووتیان: بی و نه بی نه م لاوه یه کیکه لهو لاوانه باو و باپیرمان بو یان

گێڕاوینەتەو لە دەست سەتەمی (دەقیانوس) رایان کردووە، دەنگ و باس گەشت بەپاشای شار، ئەو پاشایە زۆر چاک و دادپەرور بوو لاوەکانی بانگ مردو ووتی: ئەم دراوەت لە کوێ بو، لاوەکە بەسەرھاتی خۆیانی بۆ گێڕایەو، پاشا بەرویه کی گەشەو و زۆر بە ئایستەو نەرمی ووتی: ھاوریکانت لە چ جێگە یە کن؟ ووتی: لەفلان ئەشکەوتن، پاشا دانیشتوانی شار چونە دەرەو بوو لای ئەو ئەشکەوتە کە گەشتە لای ئەشکەوتە کە و لاوەکانیان چاوی کەوت و لەیەک گەشتن لاوەکان لەپەرورەدگاری خۆیان پارانەو بیان مریئ، خوای مەزن وەلامی دانەو و مراندنی، ئەو ئەشکەوتە کەوتو تە نیوان (عموریە) و نیوان (نیقیە) کە دووشاری کۆن لەئاسیای بچووک = (ئەناضول) ی ئیستای تورکیا، خوای مەزن بەکورتی و بەبوختەتر و زۆر بەرونتر ئە ورووداوە لەمەودووا باس ئەکا.

بۆزانی: زانا یان بیران جیاواژە لەمانای (الرقيم) ھەندیکیان ئەلین: ناوی سەگەکی لاوەکانە. ھەندێ تریان لایان وایە ناو بوو ئەو نامەیە ناوی ئەوانی تیدا نووسراوە، ھەندێ تریان ئەلین: ناوی ئەو وکیو یە ئەشکەوتە کە تیدا یە، ھەندێ تریان ئەلین ناو بوو ئەو گوندە ی لاوەکان.

بەلام ھەندێ لەزانا یان ئەلین دانیشتوانی رەقیم کۆمەلێ تر بوون جگە ی ئەو لاوانە ی پیشوو، سێ کەسبوون کە چونەتە دەرەو بوو پەیدا کردنی خواردەمەنی بۆ خۆیان و خێزانەکانیان، دوا یی باران رینگەیان پی تەگری و ئەچنە ناو ئەشکەوتیکەو، دوا یی بەردی ئەکەوتە خوارەو و دەرگای ئەشکەوتە کەیان لی تەگری. یەکیکیان ئەلی: باھەریە کەمان باسی کردەو یەکی چاکی خۆمان بکەین بەلکە خوا بەزەیی پێمانا بیئەو بەھوی پیروزی ئە وکارەمانەو و رزگارمان بکا: یەکی لەو سێ کەسانە ووتی: من ئیشم ئەکرد بەچەند کرێکاری، لەنیو ی رۆژدا پیو ی ھات و کاری کرد لەگەل کرێکارەکانی تردا و بەئەندازە ی تەواو ی ئەو رۆژە کاری کرد منیش کری ی رۆژیکم دایە، یەکی لەکرێکارەکان تورەبوو ووتی: ئەو پیاو ی نیو ی رۆژی کاری کردو، بۆ تەواو کرێکە ی ئەدەیتی تورەبوو کرێکە ی وەرنەگرت، کرێکە ییم لەگۆشە یەکی ھۆدە یەکا دامنا، لەپاشا

گوێڕەیه کی مێنەم پێ کړی، ئە و گوێره که کهوتە زاوژی و بهویستی خوا ئەندازەیه کی زۆری ئولاهی لی پەیدا بوو، دواى ماوێه هاتهوه بۆ لام و نەم ناسی و پیرو لاواز بوو، ووتی: من مافیکم بەلاتەوێه، بۆی باس کردم و ناسیمهوه هەموو و لاغە کام دایه دەستیهوه، خوایه ئەگەر من ئەو کارەم لەبەر تۆ کردوه پزگارمان بفرموو کیۆه که کهوتە جۆلە بەجۆری روناکیان بەدی کرد .

پیاوی تریان ووتی: من گوزەرانیکی خۆشم هەبوو سامانیکی لەخۆم زۆرتر هەبوو، دانیشتوانی تر تووشی گرانی بون، ژنی هات بۆ لام و داواى خوار دەمەنی لێکردم، دواى من پێم ووت: سوێندم بەخوا، هەتا ئەو کارەم لەگەڵ ئەکەى نات دەمێ، ژنە که نهی کرد و گەراییهوه، لەپاشا سی جار هەر بەوجۆره ئەهات و ئەپرۆیشتەوه، دواى ئەو پروداوهی بۆ مێرده کهى گیراییهوه، مێرده کهى وتبوی: وەلامی بەدەرەوهو خێزانە کهت پزگار بکه و بگەرە فریایان، ژنە که گە راییهوهو خۆی دا بەدەستەوه، کاتی خۆی دەر خست و ویستم بچمەلای لەشی ئەلەرزى. پێم ووت: بۆچ وا ئەلەرزى، ووتی: لەترسی خوا. منیش ووتم: تۆ لەخوا ئەترسی لەکاتی ناخۆشی و تەنگانەدا، من لەخۆشی و هەرزانیدا لەخوا ناترسم، وازم لی هێناو هەرچی داوا کردبو دام پێی، خوایه ئەگەر من ئەو کارەم لەبەر تۆ بوە بگەرە فریامان. کیۆه که کهوتە جۆلە بەجۆری یەکتیمان ئەناسی .

پیاوی سیهەم ووتی: من باوک و دایکیکی پەك کهوتەم هەبون هەندێ مەرم هەبون، ئەبوایه نان و ئاوم بدانایه، دواى ئەپرۆیشتەم بۆ لای مەره کام، بەرپێکهوت رۆژی باران نەبێشت بگەرپێمهوه بۆ لایان، نەچومه لایان هەتا شەوی بەسەردا هات، دواى چومەوه بۆلای خێزانە کام و کاسەى شیرە کهم برد و شیرە کهم دۆشی و پێم کرد، چوم بۆ لای باوک و دایکم سەیرم کرد خەوتبون، لام گران بوو بیداریان بکه مەوه، وەستام و کاسە شیرە کهم بەسەر دەستەوهبو، هەتا بەیانی بیداری کردنەوه، ئەو کاته شیرە کهم دەرخوارد دان، خوایه ئەگەر من ئەو کارەم لەبەر تۆ کردووه پزگارمان بکهی، بەردە که بەتەواوی لاچو، دواى هەمویان چونه دەرەوه .

ئەوھى جىگەى بىرۋى ئەوۋ بى دانىشتۋانى كەھفو رەقىم ھەرىھەكن، رەقىم ناۋى ئەوشتەىھ ناۋى ئەو لاۋانەى تىدا نووسراۋەو بەسەرھاتىان رۋن كراۋتەو، خۋايش لەھەمو كەس زانائەر، خۋاى مەزن باسەكەمان بۆ رۋون ئەكاتەوۋ ئەفەرەمۆى:

﴿إِذْ أَوَى الْفِتْيَةُ إِلَى الْكَهْفِ﴾ تۆ بىرى ئەو كاتە بکەرەو كۆمەللى لەلاۋانى پىاو ماقولانى رۆم چۈن بۆ لای ئەشكەوتەكەو كرديان بەجىگەى پشۋودانەوھى خۋيان، لەدەستى پاشايەكى ستمكار ھەلھاتن لەبەر پاراستى ئايىنى خۋيان، بۆ ئەو كەسانەى باس بکە پرسىارىيان لەتۆ كىرەو بەنىيازى برىندار كىردنى تۆۋ پەك خستى تۆ .

﴿فَقَالُوا رَبَّنَا آتِنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً وَهَيِّ لَنَا مِنْ أَمْرِنَا رَشَدًا﴾ دۋاىى ئەو لاۋانە ووتيان: ئەى پەرۋەردگارى ئىمە: تۆ بىەخشە بەئىمە لەلايەن خۆتەو شتى ھۆى لىبوردنى تۆ لەئىمە و خۋاردەمەنىمان بەدەيتى و لەدوژمن بمانپارىزى و ئامادەى بکەى لە م كارەى ئەوتۆ ئىمە تۆوشمان بوە لەجىابونەوھى بى باۋەرەان شارەزايى و راغومايى ۋەرگرتن بۆ لای رەزەمەندى تۆ .

﴿فَضَرَبْنَا عَلَى آذَانِهِمْ فِي الْكَهْفِ سِنِينَ عَدَدًا﴾ دۋاىى ئىمە دامان بەسەر گۋىچكەى ئەو لاۋانەدا پەردەىھىچ شتى نەبىستن. يانى ئىمە ئەوانمان خەواند لەنىۋ ئەو ئەشكەوتەدا چەندىن سالىكى دىارى كراۋى زۆر دورو درىژ .

﴿ثُمَّ بَعَثْنَا مِنْهُمُ اثْنَيْ عَشَرَ نَبِيًّا﴾ ئەپاشا ئىمە ئەو لاۋانەمان زىندوۋ كىردەو لە خەو پىدارمان كىردنەو لەبەرەئوھى ئىمە بزائىن چ تاقمى لەو دووتاقمە ئەزانى بەئەندازەى مانەۋەيان لەو ئەشكەوتەدا، زانىارى ئىمە بۆ ئادەمىزاد رۋن بىتەو .

زانايان لەدىارى كىردنى ئەو دووتاقمانەدا بىريان جىاۋازە: ئايا ئەو دوو تاقمە لە لاۋەكانى دانىشتۋانى ئەشكەوتەكەن يا لەدانىشتۋانى ناۋ شارن، يابىرىتىن لە دانىشتۋانى رابۋوردو يابىرىتىن لە باۋەرداران و بى باۋەرەان. ئايەتى (۱۹) ى ئە مسورەتە وائەگەيەنى ئەو دووتاقمە بىرىتىن لە لاۋەكانى ناۋ ئەشكەوتەكە .

لەدۋايدا خۋاى مەزن بەدرىزى باسى بەسەرھاتى دانىشتۋانى ئەشكەوت ئەكاۋ ئەفەرەمۆى:

نَحْنُ نَقُصُّ عَلَيْكَ نَبَأَهُم بِالْحَقِّ

إِنَّهُمْ فَتِيَةٌ أَمَنُوا بِرَبِّهِمْ وَزِدْنَاهُمْ هُدًى ﴿١٣﴾ وَرَبَطْنَا

عَلَى قُلُوبِهِمْ إِذْ قَامُوا فَقَالُوا رَبُّنَا رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ

لَنْ نَدْعُو مِنْ دُونِهِ إِلَهًا لَقَدْ قُلْنَا إِذَا شَطَطًا ﴿١٤﴾ هَتُولَاءِ

قَوْمُنَا اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ إِلَهًا لَوْلَا يَأْتُونَ عَلَيْهِمُ

بِسُلْطَانٍ بَيِّنٍ فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا ﴿١٥﴾

وَإِذِ اعْتَرَلْتُمُوهُمْ وَمَا يَعْبُدُونَ إِلَّا اللَّهَ فَأَوْوِا إِلَى الْكَهْفِ

يَنْشُرْ لَكُمْ رَبُّكُمْ مِنْ رَحْمَتِهِ وَيَهَيِّئْ لَكُمْ مِنْ أَمْرِكُمْ مَرْفَقًا

﴿١٦﴾ وَتَرَى الشَّمْسَ إِذَا طَلَعَتْ تَزَاوَرُ عَنْ كَهْفِهِمْ ذَاتَ

الْيَمِينِ وَإِذَا غَرَبَتْ تَقْرِضُهُمْ ذَاتَ الشِّمَالِ وَهُمْ فِي فَجْوَةٍ

مِنْهُ ذَلِكَ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ لِيَهْدِيَ اللَّهُ فِئْتَهُ الْمُهْتَدِينَ وَمَنْ

يُضِلِلْ فَلَنْ يَجْعَلَ لَهُ وَلِيًّا مُرْسِدًا ﴿١٧﴾ وَتَحْسَبُهُمْ آيَةً ظَا

وَهُمْ رُقُودٌ وَنُقِلَبُهُمْ ذَاتَ الْيَمِينِ وَذَاتَ الشِّمَالِ وَكَلْبُهُمْ

بِسِطٍّ ذَرَاعِيهِ بِالْوَصِيدِ لَوِ اطَّلَعْتَ عَلَيْهِمْ لَوَلَّيْتَ مِنْهُمْ

﴿فِرَارًا وَلَمِلْتُمْ مِنْهُمْ رُعْبًا﴾

﴿نَحْنُ نَقُصُّ عَلَيْكَ نَبَأَهُم بِالْحَقِّ﴾ ئیمه ئه یخوئینه وه به سهر ئیوه دا هه والی دانیشتوانی ئه وه ئه شکه وته به راستی و به بیگومان. دانیشتوان بهر له هاتی پیغه مهر ﴿﴾ باسی ئه وه لاوانه یان ئه کرد هه ریه که دیان له نامه ی خو یانا نویسیویان به جوړی ئه وانه هه مویان ئه فسانه بوون و به نه زانینه وه نوسرابون وله راستیه وه دوور بوون .

﴿إِنَّهُمْ فِتْيَةٌ آمَنُوا بِرَبِّهِمْ وَزِدْنَاهُمْ هُدًى﴾ به راستی دانیشتوانی ئه وه ئه شکه وته چه نه لاوی بون باوه ریان هینابو به پهروه ردگاری خو یان و وازیان له بت په رستی هیوا ئیمه شاره زایی و باوه رهینانمان بو یان زوړ کرد و یاریده مان دان ریگه ی راست بدوژنه وه و بهرده وامن له سهر بروای بیگومان .

﴿وَرَبَطْنَا عَلَى قُلُوبِهِمْ إِذْ قَامُوا﴾ وه ئیمه دلی ئه وانمان به هیز کرد کاتی له بهرده م ده قیانووس راوه ستابون هه تا ئارام بگرن له سهر دهر چوونیان له نیشتمانی خو یانا و وازه یتانیان له خزم و کهس و کاری خو یان له بهر پاراستنی ئایینی خو یان کاتی داوای وه رگه رانیان لی کردن .

﴿فَقَالُوا رَبَّنَا رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ لَنْ نَدْعُو مِنْ دُونِهِ إِلَهًا﴾ دوایی ووتیان: پهروه ردگاری ئیمه پهروه ردگاری ئاسمانه کان و زهویه ئیمه ناپه رستین له جگه ی پهروه ردگار هیچ خوا به تر، ئه وه خوا یانه ی ئیوه پوچ و بی نرخن .

﴿لَقَدْ قُلْنَا إِذَا شَطَطًا﴾ به راستی ئیمه ئه گهر بلین ئه وه بتانه خوان ئه وه کاته ئیمه له سنووری دیاری کراوی خوا دهر چووین و شتیکی ناشایسته مان ووتوه وه هر گیز ئیمه ئه وه شته نالین .

﴿هَؤُلَاءِ قَوْمُنَا اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ آلِهَةً لَوْلَا يَأْتُونَ عَلَيْهِمْ بِسُلْطَانٍ مُبِينٍ﴾ دانیشتوان ئه م شاره ی ئیمه تاقمیکن وه ریان گرتوه له جگه ی خوا چه نه خوا به بو په رستن له ژیر هه ره شه ی ده قیانووساو له ترسی کوشتنی خو یان، ئه گهر راست ئه کهن بو نایه رن

به لگه کی به هیز له سهر په رستی نه و بتانه و بلین: خوا فرمانی داوه بو په رستیان، هر
تایینی به لگه کی نه بی پوچ و لاسای کردنه وی پیشوانه، ناده میزادی ژیر دروست نه
وهری بگری.

﴿ فَمَنْ أَظْلَمَ مِمَّنْ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا ﴾ دوايي چ که سی سته مکار تره له و که سدی
بوختان هه له بستی به درو پیدا به سهر خوادا که به گومانی خویان نه و بتانه خوان.

سته مکارانی خزمه کانی نه و لاوانه تنگیان هه لجنی به لاوه باوه دره کان و هه و لیان دا
وهریان گیر له تایی خویان، بو نه و مده سته هندی له لاوه کان به هندی تر له خویانیا
ووت:

﴿ وَإِذَا عَزَلْتَهُمْ وَمَا يَعْبُدُونَ إِلَّا اللَّهَ فَأْوُوا إِلَى الْكَهْفِ ﴾ و هه ر کاتی نیوه و از بهین
له خزمه کانتان و له و شته نه و ان نه پهرستن له جگه کی خوا دوايي نیوه په نابیدن بو لای نه و
نه شکه و ته، هه تا رزگارتان بی.

﴿ يَنْشُرْ لَكُمْ رَبُّكُمْ مِنْ رَحْمَتِهِ وَيَهْدِ لَكُمْ مِنْ أَمْرِكُمْ مَرْفَقًا ﴾ په روه رد گاری نیوه
فراوان نه کا بو نیوه له پروزی و به زه بی خوی و ناسان نه کا بو نیوه بو نه م کساره ی خوتان
شتی نیوه دلخوش بکا و سودی لی وهر بگرن.

دواي پاويز کردن له نیوان خویانا بریاراندا په نا بیدن بولای نه و نه شکه و ته، چونکه
چاره ی تریان نه دوزیه و ه، دوايي چونه ناوی کاری و خویانیا سپارد به خوا و رازی بون
به و ه ی خوا بو نه وانی بکا بابیش مرن له برسانا و به تینوی.

نه و لاوانه پروایان به خوای تاك و ته نها هینا و بیرو باوه ری خویانیا را گه یاندا
به ناودانیشتوانا و خویانیا نه فروشت به بی باوه ران به پله و پایه و سامان. به داخه و ه له م
سهرده مه ی نیمه دا زور که س هه ن تاین و نیشتمانی خویان نه فروشن به تایه تی میزه ر
به سهر و عبا له بهر به ناوی تاینه و ه ریگه خوش نه کهن به په پره و ی سته مکاران و
نیشتماندا گیر که ریان.

خوای مه زن، باسی چونیته تی نه و نه شکه و ته و به سهرهاتی نه و لاوانه نه کا و باسی
پاراستیان له ته رایی و بونی ناو نه و نه شکه و ته نه کا و نه فهر موی:

﴿وَتَرَى الشَّمْسُ إِذَا طَلَعَتْ تَرَارٍ عَنْ كَهْفِهِمْ ذَاتَ الْيَمِينِ﴾ وەتۆو هەموو کەسی
خۆر ئەبینی کاتی هەلیدی روناکیە کە ی لائەدا لە ئەشکەوتی لاوە کان لە لای راستیانەووە
گەرما یی خۆر لیان نادا هەتا نازاریان بدا. یانی ئەو لاوانە لە جیگە یە کی زۆر باشا بوون و
لە ژێر چاودێری خوا دا بوون لە ناو هەراستی ئەشکەوتە کە دا، بە جۆری بەشیکی باش پشوو ی
خۆیان وەر گرن لە هەوای پاک و بای بە یانی بە جۆری تیشکی خۆر لە وان نە دا .

﴿وَإِذَا غَرَبَتْ تَقَرَّبُ مِنْهُمْ ذَاتُ الشِّمَالِ وَهُمْ فِي فَجْوَةٍ مِنْهُ﴾ وە هەر کاتی خۆر ئاو ببوایە
لە لاوە کان لای ئە دا و بە لای چە پا وەر ئە گە را و لاوە کان لە جیگە یە کی بەر بلا و و فراوانی
ئەشکەوتە کە دا بوون، ئەو ئەشکەوتە گە وەرە بوو کونیکی تێ دا بوو هەوای پێ دا ئە هات و
روناکی خۆر ئە هاتە ناوی ئەشکەوتە کە و نە ی ئە دا لە لەشیان نە لە کاتی هەل هاتی خۆر دا و
لە کاتی ئاو بو نیا .

﴿ذَلِكَ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ﴾ ئەو ه ی با س کرا لە بە سەر هاتی دانیش توانی ئەو ئەشکەوتە
لە شتە سەر سوڕێ نەرە کان و توانای زۆر گە وەرە ی بە لگە کانی خوا یە و کاری پە ک خەری
خوا یە، خوا هەمو شتی لە جیگە ی شی او ی خۆ یا دا ئە نی و بیر بکە نە وە بە چ جۆری خوا
دانیش توانی ئەو ئەشکەوتە ی پاراست لە سته مکاران .

﴿مَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَهُوَ الْمُهْتَدِ﴾ هەر کە سی خوا شارە زای رێگە ی راستی بکا و رزگاری
بکا لە بی باو هری بە هو ی بیر کرد نە وە و خست نە کاری ئە قل دوا یی ئەو کە سە رێگە ی راست
و شارە زایی وەر گرت وە وێ نە ی دانیش توانی ئەو ئەشکەوتە .

﴿وَمَنْ يَضِلَّ فَلَنْ يُجِدَ لَهُ وَلِيًّا مُرْشِدًا﴾ وە هەر کە سی خوا رێگە ی راستی لی وون بکا
و ئەو کە سە ئە قلی خۆ ی نە خاتە کار بو دۆزێ نە وە ی ئایی نی راست، دوا یی دە ست ناکە و ی
بو ئەو کە سە هیچ یاریدەر ی شارە زایی رێگە ی راستی بکا، بە وێ نە ی دە قیانووس و
گە لە کە ی .

﴿وَتَحْسِبُهُمْ أَيْقَاطًا وَهُمْ رُقُودٌ﴾ وەتۆو هەموو کە سی گومان ئە با ئەو کە سە نە
لە و ئەشکەوتە دا بێ دارن، چونکە چاویان کرابو وە بە وێ نە ی کە سانی تە ماشای بە ر دە می

خۆیان بکەن و لەشیان تەرو پاراوو خۆتیان هاتوچۆی ئەکرد بەدەمارەکانیان و ئەوان لەراستیدا خەوتبوون .

﴿وَنُقَلِّبُهُمْ ذَاتَ الْيَمِينِ وَذَاتَ الشِّمَالِ﴾ وەئیمە لەشی ئەو لاوانەمان ئەو دیو دیو ئەکرد و ئەمان جولاندن جاری بەلای راستاو جاری تر بەلای چەپا بەگوێرە ی پێوست ئەوەك لەشیان برزی و تووشی نەخۆشی بین بەدریژایی مانەوێان لەو ئەشکەوتەدا .

﴿وَكَتَبُوهُم بَاسِطٌ ذِرَاعَيْهِ بِالْوَصِيدِ﴾ وەسەگی ئەو لاوانە هەر دوو دەستی راکیشابوو لەبەردەم ئەشکەوتە کەدا بەوینە ی پاسەوانیکی دلسۆز و دەرگەوانیکی دلباک و دەست پاک .

﴿لَوْ أَطَّلَعْتَ عَلَيْهِمْ لَوُ وُلِّيتُ مِنْهُمْ فِرَارًا﴾ ئەگەر تۆو هەموو کەسانی تر ناگاداریتان پیدابکدرایە بە سەر ئەو لاوانەدا لەو ئەشکەوتەدا تەماشایان بکردنایە بەراستی پشتتان ئەکردە ئەوان بە راکردنیک ی زۆر توند لەبەرتەرس و سامناکی ئەو جینگەیه .

﴿وَلَمَلِثْتُ رُعْبًا﴾ وە تۆو کەسانیک ی تر دلێان پڕەبوو لەترسی بەچاوی کەوتن ئەوان، چونکە ئەو جینگەیه چۆل و دوور لەئاوەدانی بوو کاری بەوجۆرە زۆر سەرسۆرینەر بوو شتی وانەبیرابوو .

وَكَذَلِكَ بَعَثْنَاهُمْ لِيَتَسَاءَلُوا بَيْنَهُمْ قَالَ قَائِلٌ مِنْهُمْ كَمْ لَبِثْتُمْ قَالُوا لَبِثْنَا يَوْمًا أَوْ بَعْضَ يَوْمٍ قَالُوا رَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِمَا لَبِثْتُمْ فَابْعَثُوا أَحَدَكُمْ بِوَرِقِكُمْ هَذِهِ إِلَى الْمَدِينَةِ فَلْيَنْظُرْ أَيُّهَا أَزْكَى طَعَامًا فَلْيَأْتِكُمْ بِرِزْقٍ مِنْهُ وَلْيَتَلَطَّفْ وَلَا يُشْعِرَنَّ

بِكُمْ أَحَدًا ﴿١٩﴾ إِنَّهُمْ إِنْ يَظْهَرُوا عَلَيْكُمْ يَرْجُمُوكُمْ
 أَوْ يُعِيدُوكُمْ فِي مِلَّتِهِمْ وَلَنْ تُفْلِحُوا إِذَا أَبَدًا ﴿٢٠﴾
 وَكَذَلِكَ أَخَذْنَا عَلَيْهِمْ لِعَلْمِمْ أَلَمْ وَأَعَدَّ اللَّهُ حَقًّا وَأَنَّ
 السَّاعَةَ لَا رَيْبَ فِيهَا إِذْ يَتَنَزَّعُونَ بَيْنَهُمْ أَمْرَهُمْ فَقَالُوا
 ابْنُوا عَلَيْهِم بُنْيَانًا رَبُّهُمْ أَعْلَمُ بِهِمْ قَالَ الَّذِينَ غَلَبُوا عَلَى
 أَمْرِهِمْ لَنَتَّخِذَنَّ عَلَيْهِمْ مَسْجِدًا ﴿٢١﴾ سَيَقُولُونَ ثَلَاثَةٌ
 رَابِعُهُمْ كَلْبُهُمْ وَيَقُولُونَ خَمْسَةٌ سَادِسُهُمْ كَلْبُهُمْ رَجْمًا
 بِالْغَيْبِ وَيَقُولُونَ سَبْعَةٌ وَثَامِنُهُمْ كَلْبُهُمْ قُلْ رَبِّي أَعْلَمُ
 بِعَدَّتِهِمْ مَّا يَعْلَمُهُمْ إِلَّا قَلِيلٌ فَلَا تُمَارِ فِيهِمْ إِلَّا مِرَاءً ظَاهِرًا
 وَلَا تَسْتَفْتِ فِيهِمْ مِنْهُمْ أَحَدًا ﴿٢٢﴾

﴿ وَكَذَلِكَ بَعَثْنَاهُمْ لِيَسْأَلُوا بَيْنَهُمْ ﴾ وههه بهو جوړه ی نیمه نهو لاوانه مان خه واند
 نیمه نهو امان بیدار کرده وه دوای نهو ماوه دوورودر یژه نهله شیان گورابوو نه بهر گه کانیا
 کونه بو بو، بیگومان نهوانه همویان به گوریهی توانای نیمه بو، له بهر نه وهی نهو لاوانه
 پرسیار بکدن له نیوان خویانان له بهر نه وهی خویان و له نه ندازه ی ماوهی مانه وهیان
 له و نه شکه و ته دا هه تا خویان و دانیش توانی شاره کان توانای خویان بو دهر که وهی و بزانش
 هه بهو جوړه ییش خوا مردووان زیندوو نه کاته وه .

پرسیار/ خوای مەزن لە ئایەتی (۱۲) دا ئەفەرموی: ئیمە ئەو لاوانەمان زیندوو کردنەو لەبەر ئەوەی ماوەی مانەوێان لەو ئەشکەوتەدا بزانن، لەم ئایەتەدا ئەفەرموی: لەبەر ئەوەی پرسیار لەپە کەتری بکەن، ئەو دوو ئایەتە چۆن دژی یە کەتر نین؟

و ئەلام/ هیچ دژایەتییە لەنیوان ئەو دوو ئایەتەدا نیە، چونکە خوای مەزن دانیشتوانی ئەشکەوتە کەبێدار ئەکاتەو لەبەر دووشت: بە ئایەتی یە کەم ئاماژە ئەکا بۆ ئەو مەبەستە، بەم ئایەتەیش ئاماژە ئەکا بۆ لای ئەمەیی ئێرە.

﴿ قَالَ قَائِلٌ مِنْهُمْ كَمْ لَبِثْتُمْ قَالُوا يَوْمًا أَوْ بَعْضُ يَوْمٍ ﴾ یە کە ئەو لاوانە و گەورە کەیان ووتی: چەند ماوەیە ئێوە ماوەتەو لەم ئەشکەوتەدا، ووتیان: رۆژی دوایی تەماشای یە کەیان کرد و خۆر هێشتا ئاوا نەبوو، ووتیان. یا هەندێ لەرۆژ ماوەتەو لەم ئەشکەوتەدا، دوایی یە کە یە کە تەماشای خۆیانیان کرد نینۆک و موی سەریان درێژ بوو بۆیان دەرکەوت زۆرتر لەرۆژی ماوەتەو، بۆیە.

﴿ قَالُوا رَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِمَا لَبِثْتُمْ ﴾ هەندێ تریان ووتیان: پەرەردگاری ئێوە زاناترە بە ئەندازەی ئەو ماوەیە ماوەتەو، خۆمان ئاگادارین زۆرمان برسێه.

﴿ فَأَبْعَثُوا أَحَدَكُمْ بِوَرْقِكُمْ هَذِهِ إِلَى الْمَدِينَةِ فَلْيَنْظُرْ أَيُّهَا أَزْكَى طَعَامًا ﴾ دوایی ئێوە رەوانە بکەن یە کە ئەو خۆتان بەم دراوە زیوێ خۆتانەو بۆ لای شاری ئەفسوس، دوایی ئەو کەسە تەماشای بکا لای چ کەسی لە دانیشتوانی ئەو شارە خواردەمەنی رەواو پاکێ هەبوو بیکری.

﴿ فَلْيَأْتِكُمْ بِرِزْقٍ مِنْهُ وَلْيَتَلَطَّفْ وَلَا يُشْعِرَنَّ بِكُمْ أَحَدًا ﴾ دوایی ئەو کەسە بهێتی بۆ ئێوە خواردەمەنیە لەو خواردەمەنیە پاک و رەوايە و پێوستە ئەو کەسە نەرمی بە کار بهێتی لە کەرنی ئەو خواردەمەنیە و نەخەلتی و لەرێگەدا لەسەر خۆ بپروا و سەرنجی کەس رانە کێشی و هیچ یە کە بەو کەسە نەزانی و هەستی بێ ئەکا.

﴿ إِنَّهُمْ إِنْ يَظْهَرُوا عَلَيْكُمْ يَرْجُمُوكُمْ أَوْ يُعَذِّبُوكُمْ فِي مَلِئِهِمْ ﴾ بەراستی ئەگەر دانیشتوانی شار بە جیگەیی ئێوە بزانن و ئاگاداری پەیدا بکەن بەسەر ئێوەدا بەر دەبارانتان ئەکەن و ئەتان کوژن یا ئەتان گیرنەو بۆ ئایینی خۆیان و بۆ باوەڕتان ئەکەن بە زۆر و بە لێدان.

﴿وَكُنْ تَفْلِحُوا إِذَا أَنْدَا﴾ وەئىوھ لەمەو پاش رزگارتان نابى لەسزای خوا ئەو کاتە بگەرێنەوھ بۆ لای ئایینی ئەوان ھەتا ھەتایە، ئەو لاوانە نەیان وەزانی دانیشتوانى ئەو شارە جگەى ئەوانەى پېشوو و باوھەردار.

بۆ زانین: کاتى ئەو کەسە چوو بۆ نێو شار بۆ کرپنى خواردەمەنى و خۆى ئەپاراست لەوھى ھەستى پى بکەن بەو جۆرەى ھاوړیکانى نامۆژگاریان کرد. بەلام کەتوپر تووشى شتى بو لەگوماندا نەبو، چونکە کاتى پارەکەى دایە دەستى خاوەن خواردەمەنیە کە لى ووردبویەو ووتى: ئەم دراوھ کۆنە دراوى کاتى دەقیانوسەو کەس مامەلەى پى ناکا، خاوەن دراوھ کە ووتى: چۆن لەدویتیوھ تائەمڕۆ جیھان گۆراوھ، ئەو ھەوالە بلابویەوھ بەناو دانیشتوانى شارد، کاتى پرسیاریان لى کرد ھەوالى دا بەوان من و ھاوړیکانم بۆ پاراستنى ئایینی خۆمان لە پاشای ستەماکار پەنمان بردە لای ئەو ئەشکەوتە، ھەندى لەو کەسانەى لەوى بوون ووتیان: بەللى بیستومانە تاقمى لە کاتى کۆنا ھەلھاتوون بۆ پاراستنى ئایینی خۆیان لە ستەمى پاشایە ناوى دەقیانوس بوھ کە خاوەنى ئەم وێنەى لەسەر ئەم دراوھ و پەنایان بردوھ بۆلای ئەشکەوتى لەوانەى ئەمانە ئەو تاقمە بن، دواى دانیشتوانى شار رایان کرد بۆ لای ئەشکەوتە کە، خاوەن دراوھ کە لەپیشا چو بۆ لای ھاوړیکانى و ئەو ھەوالەى بۆ گێڕانەوھ، دواى کاتى بەسەرھاتە کەیان دەرکەوت و بەکارە کەیان زانرا لەخوا پارانەوھ و داوايان لەخوا کرد ئەوھى چاکە بۆیان بکا، کاتى پارانەوھ کانیا کۆتایى پى ھات خوا ھەمویانى مراند و گیانى پاکیان چوبەوھ بۆ لای خوا، دواى دانیشتوان مزگەوتیکیان بەسەریانەوھ دروست کرد. بۆ روون کردنەوھى ئەو باسانە و ھەندى ناگادارى لەتوانای خوا، خوا ئەفەرموى:

﴿وَكَذَلِكَ أَغْتَرْنَا عَلَيْهِمْ لِيَعْلَمُوا أَن وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ﴾ وەھەر وەك بەو جۆرەى ئیمە راغوبى ئەو لاوانەمان زۆر کرد بۆیان و دلمان بەھێز کردن و ئەوانمان خەواندو لەپاشا بیدارمان کردنەوھ، ھەروايش ئیمە دانیشتوانى ئەو شارەوھ دراوسێکانیانمان ناگادر کرد لەبەسەرھاتى دانیشتوانى ئەو ئەشکەوتە، بەراستى و بەیگومان لەبەرئەوھى کەسانى کى ئەوتۆ ناگاداریان پەیدا کرد بزانی کە بەراستى بەلێن دانى خوا بەزیندوو کردنەوھى مردوان راست و بیگومانە.

﴿ وَأَنَّ السَّاعَةَ لَآتِيَةٌ فَيَقُتِلُ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِ اللَّهِ وَإِيَّائِهِ لَا تَعْدُهُمْ آيَاتُهُ لَئِيْلَ الْكَافِرِينَ ﴾
چونکه هر که سیّ توانای به سر خهواندنئ نهو لاوانه بیّ بو ماوهیه کی دوورودریژ و لهش و گیانیان پاریزراویّ له رزان و بیان هیلیته وه بهیّ خواردن باشه نه توانی مردووان زیندوو بکاته وه له پاشه رژیژدا .

﴿ إِذْ يَتَنَزَّعُونَ فِيْهَا مِنْ عَمَدٍ مَّرْمُورٍ ﴾
دراوسیّ نهو نه شکه وته له ناو خویانان بیرو بو چونیان دژی یه کتری بو له باره ی ئایینی خویانه وه: ئایا دانیشتوانی نهو نه شکه وته خه ووتون یامردوون ئایا مردون به لهش و گیانه وه زیندوو نه کرتیه وه یا به گیانی ته نها، بو نه وه ی پروون بیتیه وه بو یان به لهش و به گیانه . ههروه ها بیرو بو چونوی دانیشتوان جیاواز بو ئایا خانوی دروست بکه ن به سه ریانه وه و بیکه ن به گوندیّ یا مزگه وتیّ دروست بکه ن به سه ریانه وه و نویژی تیّدا بکری، بو پروون کردنه وه ی نهو مه به سه خوا نه فهرموی:

﴿ فَقَالُوا ابْنُوا عَلَيْهِم بُنْيَانًا رَّبُّهُمْ أَعْلَمُ بِهِمْ ﴾
نه شکه وته ی مراند هه ندیّ له دانیشتوان ووتیان: ئیه دروست بکه ن خانوی به سه ریانه وه و بیکه ن به گوندیّ، پهروه دگاری نهو نهو که سانه بیرو باوه ریان جیاوازه زاناتره له وان له باره ی باو پیری نهو لاوانه وه و زاناتروه له به سه ره اتیان . که واته واز له ناکوکی خویان بهین و هه مو کاریّ هه والّه ی خوی بکه ن .

﴿ قَالَ الَّذِينَ غَلَبُوا عَلَىٰ أَمْرِهِمْ لَنَتَّخِذَنَّ عَلَيْهِم مَّسْجِدًا ﴾
سه ره که وتبون به سه ره کاروباری دانیشتوانی و سه ره که وتن به سه ریانا له گفتوگژدا ووتیان: به راستی ئیمه دروست نه کهین مزگه وتیّ به سه ریانه وه بو نویژ کردن له ناویدا، بیرو رای نه مانه ی دوا ی سه ره که وت و مزگه وتیکیان به سه ریانه وه دروست کرد .

پیشه و رازی و ته بهرسی نه لین: کاتی نویته رانی گاوه کانی نه جران هاته خزمهت پیقه مه ر باسی دانیشتوانی نه شکه وته که هاته باسه وه، یه عقوبیه کان ووتیان: ژماره یان سیّ که سن و چواره میان سه گه که یانه، نه ستوریه کان ووتیان: پینچ کهس بوون و شه شه میان

سەگە كەيانە، دوايى مۇسلمانان ووتيان: حەوت كەسن و ھەشتەمیان سەگە كەيانە. دوايى زۆرتىنى زانايان ئەلەين: حەوتن و ھەشتەمیان سەگە كەيانە. خواي مەزن بىرو بۆچوونى ئەو كەسانەي ئەلەين: سيانن يا پىنج ئەفەر موى: فېردانى ھەوالىكە پەنھان و نەزانراو ھە كەس ناگاي لى نىھ. كەواتە پىويستە حەوت بن و راستى ئەمەيانە، چونكە خوا نافر موى: فېردانى كارىكى نەيتىھ .

بۆ رۈن كۈرەنەھى ژمارەي دانىشتوانى ئەو ئەشكەوتە خوا ئەفەر موى:

﴿ سَيَقُولُونَ ثَلَاثَةً رَّابِعُهُمْ كَلْبُهُمْ وَيَقُولُونَ خَمْسَةً سَادِسُهُمْ كَلْبُهُمْ رَجْمًا بِالْغَيْبِ ﴾ ھەندى تاqm ئەلەين: لاوانى ناو ئەو ئەشكەوتە سى كەسن و چوارەمیان سەگە كەيانەو، تاqmى تريان ئەلەين: دانىشتوانى ئەو ئەشكەوتە پىنج كەسن و شەشمیان سەگە كەيانە، ئەو دووبىرو بۆچوونانە گفتوگۈيە كە لەنەزانىنەھە ھاتوھ فېردانى گومانە بۆ لاي بۆشانى.

﴿ وَيَقُولُونَ سَبْعَةً وَثَامِنُهُمْ كَلْبُهُمْ ﴾ ۋە تاqmى تريان بەھوى فەرمودەي پىغەمەرەنەھە ئەلەين: ئەو لاوانە حەوت كەس بوون و ھەشتەمیان سەگە كەيانە. ناوى دانىشتوانى ئەو ئەشكەوتە بەم جۈرەيە: علفحە، مكشلمينا، مرنوش، دېرنوش، شاذنوش. ناوى شوانە كە كفشططويش، ناوى سەگە كەيان: قمطرە .

﴿ قُلْ رَبِّي أَعْلَمُ بِعَدَّتِهِمْ مَا يَعْلَمُهُمْ إِلَّا قَلِيلٌ ﴾ تۆ بلى پەرورەدگارى من زاناترە لەھەمو كەسى بە ژمارەي دانىشتوانى ئەشكەوتە كە مەگەر كەمى لەئادەمىزاد بزانى ژمارەيان چەندە، ئەو كەمانەيش برىتىن لەو زانايانە بىرو بۆچونيان وايە حەوت كەسن و ھەشتەمیان سەگە كەيانە، لەبەرئەھى خواي مەزن لەدوايى بىرو بۆچوونى دووانە كەي تر فەر مويەتى: ﴿ رَجْمًا بِالْغَيْبِ ﴾ .

﴿ فَلَا تُمار فِيْهِمْ إِلَّا مِرَاءً ظاهراً ﴾ دوايى تۆ گفتوگۈ مە كە لەبارەي ژمارەي ئەو لاوانەھە لە گەل خاوەن نامەكان مەگەر بە گفتوگۈيە بەناشكرابى خويئراو تەھە بەسەر تۆدا و بەقولى بۆي دامەچوھ، ھەر ئەھەيە ئىمە باسما كۈرەھ، نە ۋەلاميان بەدەرەھەو نەبەدرۈيشيان بخەرەھە .

﴿وَلَا تَسْتَفْتِ فِيهِمْ مِنْهُمْ أَحَدًا﴾ وە تۆ پرسیار مەکە لە هیچ کەسێ لە ئادەمیزاد و خاوەن نامەکان لەبارە ی دانیشتوانی ئەو ئەشکەوتە نۆ ئەوەندەت بەسە کە خوا ڕونی کردووەتووە .

لە کۆتایی ئەو باسانەدا ئەم بیرو بۆ چۆنە جیاوازانە باس ئەکەین: ئادەمیزاد بیرو بۆ چۆنیان جیاوازه نایا ئەو ئەشکەوتە لە چ جێگەیە کە: هەندی ئەلین: لەفەلەستینە و لەنزیک بەیتولوقەدەسە. هەندی تریان ئەلین: لەموسڵە. هەندی تریان ئەلین: لە ئەندەلوسە لەلای غەرناتەو، چەندین بیرو بۆ چۆنی تر. نایا ڕوداوی ئەو لاوانە لە کاتی عیسادا بوە یاداوی عیسا؟ ئەو خواردەمەنی یە بۆی ڕۆیشتن بیکرن خورما بو یا میوژ یا گوشت بو. ڕەنگی سەگە کەیان چۆن بوە: گەم ڕەنگ بوە یا بەلە. کاوی یا ڕەش بوو یا سپی. چەندین بیرو بۆ چۆنی تر، دوا یی جێگە ی سەر سورمان نیە بیروباوەریان جیاوازی. هەمووشتی هەوالە ی خوا یە، پێویست نیە نێمە بیانزانن .

دوا ی ئەو ی خوا ی مەزن ئەو باسانە ی بۆ پێغەمەر ﴿ﷺ﴾ ڕون کردووە، ئامۆژگاری ئەکا و ئەفەرموی: مەلئ: ئەو کارە ئەکەم هەتا نەلئ: (إِنْ شَاءَ اللَّهُ) وەك ئەفەرموی:

وَلَا تَقُولَنَّ لِشَايٍ
إِنِّي فَاعِلٌ ذَلِكَ غَدًا ﴿٢٣﴾ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ وَاذْكُرْ رَبَّكَ
إِذَا نَسِيتَ وَقُلْ عَسَى أَنْ يَهْدِيَنِي رَبِّي لِأَقْرَبَ مِنْ هَذَا رَشَدًا
﴿٢٤﴾ وَلَبِثُوا فِي كَهْفِهِمْ ثَلَاثَ مِائَةٍ سِنِينَ وَازْدَادُوا تِسْعًا
﴿٢٥﴾ قُلِ اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا لَبِثُوا لَهُ الْغَيْبُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ
أَبْصَرُ بِهِ وَأَسْمِعْ مَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا يُشْرِكُ

فِي حُكْمِهِ أَحَدًا

﴿ ولا تقولن لشيء إني فاعل غدا إلا أن شاء الله ﴾ وەتۆ بۆ هیج شتیک و بۆ هیج کاری نیازت وایی ئەو شتە بکە ی مەلی: بە راستی من بە یانی ئەو شتە ئە کەم مە گەر بلی (إن شاء الله) ئە گەر خوا ئارەزووی هەبی ئەیکەم. ئەو ئایەتە لەو وە هاتووە خوارووە کاتی عەرەبەکان پرسیاریان کرد لە پیغمەر ﴿ ﷺ ﴾: ئایا دانیشتوانی ئەو ئەشکەوتە بە سەر هاتیان چۆن بوە؟ ئەو پیاوێ زۆربە ی زەوی داگیر کرد چ کەسی بوە؟ پیغمەر ﴿ ﷺ ﴾ بەبی ئەو ی بلی: (إن شاء الله) ووتی: بە یانی وە لامتان ئە دە مەو، بەو بۆنە وە چەند رۆژ سڕوشی بۆ نە هاتە خوارووە. هەمو ئادە میزادی جیگە یە بۆ ئەو ی زۆر شتی لە بیر بچیتە وە. بە تاییە تی لە کاتی نە خۆشیدا و لە کاتی خۆشیدا و لە کاتی رووداوی زۆردا و کاری زۆریدا، زۆر جارانیش وائەبی ناوی خوا لە بیر ناکا، خوای مەزن فیрман ئە کاو ئە فەر موی:

﴿ واذکر ربک إذا نسیت ﴾ وەتۆ باسی ئارەزووی پەر وەرد گار بکە و بلی: (إن شاء الله) هەر کاتی تۆ لە بیرت چو ی (إن شاء الله) بکە ی و دوا یی بیرت کە و تە وە بلی. ﴿ وقل عسی أن یهدیني ربی لأقرب من هذا رشدا ﴾ وەتۆ بلی ئومید وایە کە پەر وەرد گاری من شارە زایی من بکا بۆ لای شتی چاکتر و بە سود تر بی لەو شتە ی من لە بیرم چو تە وە (إن شاء الله) ی لە سەر بکەم بە شارە زایی کردنیکی گە وەرە، چونکە لە بیرم چو نە وە ی هەندی کاردا سودی زۆری تیدا یە. یانی من ئومیدم وایە بە خوای مەزن بە لگە ی زۆر گە وەر تر دابی لە زانیی بە سەر هاتی دانیشتوانی ئەو ئەشکەوتە لە سەر راستی پیغمەر ایدە تی من وە ک هە و الدان بە بە سەر هاتی پیغمەر ان و هە و الدان بە شتی نەینی و نادیار و رووداوی پەیدا بی دوا یی.

﴿ ولشوا في کھفهم ثلاثمئة سنين و ازدا دوا تسعا ﴾ وە ئەو لاوانە مابو نە وە لەو ئەشکەوتە ی خۆیا نا سی سەد (۳۰۰) لە لایەن سالا وە و لاوە کان نۆسالی تریان زۆر کرد

لەسەر ئەو ماوە بەیانی سێ سەد و نۆسێ مابوونەووە لەو ئەشکەوتەدا بەخەوتوویی لەو روژەووە چوونە ناوی هەتا ئەو کاتەی بیدار بوونەووە و دانیشتوان ناگاداربون .

پرسیار/ لەبەر چ شتی خوا فەرموی: نۆسێ تریان زۆرتر کرد و یە کسەر نەیفەرمو: سێ سەد و نۆسێ مانەو ؟

وەلام/ فەرمودەوی خوا (و ازدادوا تسعا) ناماژە بۆ ئەو ئەکا کە (٣٠٠) سێ سەد ئەکا بەسالی هەتاوی. سێ سەد و نۆ سێ ئەکا بەسالی مانگی، چونکە جیاوازی نیوانیان نۆ سێ سەد بۆ هەرسەد سێ سەد .

﴿ قُلْ اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا لَبِثُوا ﴾ تۆ بلی: خوا زانترە لەو کەسانە بێرو بۆچونیان جیاواژە لەماوەی مانەووەی ئەو لاوانە لەو ئەشکەوتە کەدا، چونکە هەر خوا دروستی کردوون و خەواندونی و بیداری کردوونەتەووە دواپی مراندونی .

﴿ لَهُ غِيبُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ أَبْصَرَ بِهِ وَاسْمَع ﴾ بۆ خواپە زانیی نەینیە کانی ئاسمانەکان و زەوی لەدانیشتوانیان و هیچ بونەووەری لەخوا پەنھان نیە، جیگەیی سەر سورمانە شتی خوا ئەی بینی و شتی ئەی بیسی. خوا ی مەزن بە رستەیی سەر سورینەرە باسی فەرمووە لەبەر ئەوەی بزانی زانستی خوا زۆر دوورە لەزانیستی گوی گران و بینەرانی چونکە شتی بچووێ و گەر وەو نەینی و ئاشکرا ئەبینی و ئەبسی دوور بن یا نزیک.

﴿ مَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا يُشْرِكُ فِي حُكْمِهِ أَحَدٌ ﴾ بۆ دانیشتوانی ئاسمانەکان و زەوی هیچ کەسی نیە لەجگەیی خوا سەردار و بەریوەبەری کاریان بی و خوا ئەی کردووە بەهاوێشی خۆی هیچ یەکی لەفەرمانە کانی خۆیا .

وَأَتْلُ مَا أُوْحِيَ إِلَيْكَ مِنْ كِتَابِ رَبِّكَ لَا مُبَدِّلَ لِكَلِمَاتِهِ وَلَنْ تَجِدَ مِنْ دُونِهِ مُلْتَحَدًا ﴿٢٧﴾

وَأَصْبِرْ نَفْسَكَ مَعَ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدَاةِ وَالْعَشِيِّ
يُرِيدُونَ وَجْهَهُ وَلَا تَعْدُ عَيْنَاكَ عَنْهُمْ تُرِيدُ زِينَةَ الْحَيَاةِ
الدُّنْيَا وَلَا تُطِعْ مَنْ أَغْفَلْنَا قَلْبَهُ عَنْ ذِكْرِنَا وَاتَّبَعَ هَوَاهُ وَكَانَ
أَمْرُهُ فُرُطًا ﴿٢٨﴾ وَقُلِ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَمَنْ شَاءَ فَلْيُؤْمِنْ وَمَنْ
شَاءَ فَلْيُكْفُرْ إِنَّا أَعْتَدْنَا لِلظَّالِمِينَ نَارًا أَحَاطَ بِهِمْ سُرَادِقُهَا
وَإِنْ يَسْتَغِيثُوا يُغَاثُوا بِمَاءٍ كَالْمُهْلِ يَشْوِي الْوُجُوهَ بِئْسَ
الشَّرَابُ وَسَاءَتْ مُرْتَفَقًا ﴿٢٩﴾

﴿ و اتل ما أوحى إليك من كتاب ربك لا مبدل لكلماته ﴾ وه تو بخوینه شتی
بهسروش نیراوه بۆ لای تو له نامه ی پهروه ردگاری خۆت، گوی مه گره بۆ نهو کهسانه ی
ئه لین: تو جگه ی ئهم قورئانه بهینه یا بیگۆره به جوړی تر، هیچ کهسی نیه له فهرموده کانی
پهروه ردگاری تو بگۆری و له توانای که سیشا نیه نهو گۆرانه. کهواته نهو شته ی خوا
ناردویه تی بۆ لای تو رایگه ی نه به ئاده میزاد لهو شتانه ی په یوه ندارن به وانه وه، وینه ی
دهنگ و باسی لاوانی نهو نه شکه وته و جگه ی نه وانیش، تو ههر له سه ر بروای بیگومانی
خۆت به، به راستی هاتو جوړی روژانی رابووردو روداوه کان سه لماندویانه که موحه مه د
دیاریه کی زوړ گه وره یه بۆ ئاده میزاد و په یامه که ی له ئاسمانه وه نیراوه بۆ لای دانیشترانی
سه ر زهوی و هه تا روژگار به ره و پیش که وتن بروا چاکتر نهو راستیانه ده رئه که ون و
ئه سه لترین .

﴿و لَن نَّجِدَ مِنْ دُونِهِ مُلْتَحَدًا﴾ وە تۆ دەستت ناکەوی لە جگە ی خوا هیچ پەنا گایە ئە گەر تۆ لاب دە ی بۆ لای ی و لە پەنا گای خوا دور بکە و یتە وە لە کاتی تەنگانە دا .
ئە گیر نە وە (عویە ینە فەزاری) کە یە کی بوە لە سەر وۆ کە کانی قورە یش چو بۆ خزمەت پیغە مەر ﴿ﷺ﴾ کۆمە لی لە هاو ریکانی پیغە مەری بینی کە لە ناویان (سەلمانی فارسی) تیدا بو کە سەر پیچیک ی بە سەر وە بو ئارە قی دەردا بو گە لایە کی خورمای بە دە ستە وە بو، عویە ینە ووتی بە پیغە مەر: ئایا بۆنی ئەم کە سەنە ئازارت نادەن. ئیمە ی سەر وۆ کە کانی قورە یش ئە گەر موسلمان بین زۆر کەس چاومان لی ئە کا و موسلمان ئە بن، هەر ئەم لات و لوتانە نایە لن ئیمە دوا ی تۆ بکە و ین تۆ ئە وان دور بخەرە وە لە خۆت هە تا ئیمە دوات بکە و ین، یا هیچ نە بی جیگە ی ئە وان لە ئیمە جوی بکەرە وە، بەر لە وە ی پیغە مەر وە لامیان بداتە وە خوا فەرموی:

﴿و اصبر نفسك مع الذين يدعون ربهم بالغداة والعشي يريدون وجهه﴾ وە تۆ دەروونی خۆت رابگرە لە گەل کە سانیک ی ئە و تۆ پەر وە رد گاری خۆیان ئە پەرستن بە بەر دە وامی هە مو بە یانی و ئیواران رە زامە ندی خویان ئە یە و ی و مە بە ستیان هەر خوایە و جگە ی خویان مە بە ست نیه .

﴿و لا تعد عيناك عنهم تريد زينة الحياة الدنيا﴾ وە تۆ چاوە کانی خۆت لە وان لامە دە و تە ماشای جگە ی ئە وان بکە ی و تۆ مە بە ستت جوانی زین دە گانی جیهان بی و بتە و ی لە گەل پیاوانی جیهانا دانیشی بیر لە پلە و پایە و سامان بکە یتە وە .

﴿و لا تطع من أغفلنا قلبه عن ذكرنا﴾ وە تۆ پەرە و ی و فەرمان بەرداری کە سی مە کە ئیمە دلی ئە ومان بی بەش و بیھۆش کردووە لە یاد و پەرستنی ئیمە، وەك ئە و کە سەنە ی تازە موسلمانن و ئە لین بە تۆ: لە سەر وە و ی جیگە وە دانیشە و ئە و هە ژار و پیس و پۆخلانە لە خۆت دور بخەرە وە، هە تا ئیمە ی سەر وۆ کی قورە یش لە گەل تۆ دانیش .

﴿و اتبع هواه و كان أمره فرطا﴾ وە ئە و کە سە ئیمە بی ئاگامان کردووە دوا ی ئارەزووی دەرونی پیسی خۆی کە و تۆ وە کارە کە ی لە سنوور دەر چووە و جگە ی خۆی بە بی نرخ داتە نی. ئە بی بزانی ئارەزووی ئە و کە سە ئە بیتە هۆی خە فە تی خۆی و لە ناو بردنی خۆی .

﴿ و قل الحق من ربکم ﴾ وهتو بلی بهو که سانه ئیمه دلمان بی ناگا کردون له ناستی راستی: راستی نه وهیه له لایه پوره ردگاری ئیوه و دیت نه که نهو که سه داوای نه کا، سه رکه وتن و لادان له ریگهی راست به دهستی خوایه، ئایینی ئیسلام و قورئانی خوا راستن .

﴿ فمن شاء فليؤمن ومن شاء فليكفر ﴾ دوا بی هه که سی ئاره زوی ههیه با باوه بهینی بهو راستیه و هه که سی ئاره زوی ههیه با باوه نه هینی، ناده میزاد خوی سه به سه و کهس زوری لی ناکا، دوا روژی به سه راوه به به راوردی خو به وه و خوی به پر سیاره. بو غونه پیای ژنیکی جوان نه بی میلی بو لای پهیدا نه بی و ئاین پیوستی کرده لهو کاتانه دا خوی پاریزی و دوا ئاره زوی خوی نه که وی و بیگومان نه وهیش له توانی خو یایه تی .

﴿ إنا اعتدنا للظالمين نارا أحاط بهم سرادقها ﴾ به راستی ئیمه ناماده مان کرده بو سه مکاران ناگری دهوری نه وانی دا و چادری نهو ناگره و سزا که ی نه م لاوای گرتون .

﴿ و إن يستغيثوا يغاثوا بماء كالمهل يشوي الوجوه بئس الشراب و ساءت مرتفقا ﴾ وه نه گه له تینیدا داوای ئاو بکه ی یاریده یان نه دری و وه لامیان نه دریته وه به ئاوی به وینه ی رونی گه مرکراوی زهیتون و تواوه ی مس و ناسن رومه تیان نه برژینی و نه یسینی به گه رمای زوری نهو ئاوه، خراب خواردنه وهیه که نهو ئاوه تواوه یه و خراب پشتیه که نهو ناگره شانی له سه ر دانه نین بو پشودان .

دوا ی نه وه ی خوی مه زن باسی سه مکاران و جوړی سزادانی نه وانی کرد باسی پیار چاکان و پاداشت و جوړی پاداشتیان نه کاو نه فهرموی :

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ إِنَّا لَا نُضِيعُ أَجْرَ مَنْ أَحْسَنَ عَمَلًا ﴿٣٠﴾ أُولَٰئِكَ

لَهُمْ جَنَّاتُ عَدْنٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ يُحَلَّونَ فِيهَا مِنْ أَسَاوِرَ
 مِنْ ذَهَبٍ وَيَلْبَسُونَ ثِيَابًا خُضْرًا مِنْ سُنْدُسٍ وَإِسْتَبْرَقٍ مُتَّكِنِينَ
 فِيهَا عَلَى الْأَرَائِكِ نِعْمَ الثَّوَابُ وَحَسُنَتْ مُرْتَفَقًا ﴿٣١﴾

﴿ إن الذين آمنوا وعملوا الصالحات إنا لا نضيع أجر من أحسن عملاً ﴾ به راستی
 که سانیکي نه وتو باوه ريان هيناوه به قورنان و پیغه مهر و کرده وه چاکه کانیاں کرده
 به راستی نیمه له ناو نادهین پاداشتی که سی کرده وهی چاکي کردی .

﴿ أولئك لهم جنات عدن تجري من تحتها الأنهار يحلون فيها من أساور من ذهب ﴾
 نه و پیاو چاکانه بویان ههیه چه ندين به ههشتی بهرین و بهرده وام بو دانیشتن نه چی به زیر
 دره خته کانیاں و بهم لاو لای کوشکه کانیاںا چه ندين روباری ناوی شیرین و بوخته
 نه رازینرنه وه لهو به ههشتانه دا به چه ندين باز نهی دروست کراو له زیر .

﴿ و يلبسون ثيابا خضرا من سندس و إستبرق متكئين فيها على الأرائك ﴾ وه نه بوشن
 و نه کنه بهری خوینا چه ندين بهر گیکی سهوز له نه وریشمی ته نک و چرو پر دائه نیشن
 لهو به ههشتانه دا و پال نه ده نه وه له سهر کورسیه کان به گوزه رانیکی خوشه وه .

﴿ نعم الثواب و حسنت مرتفقا ﴾ چاک پاداشتی که نه و به ههشتانه بو رابواردن و چاک
 جیگه یه که بو دانیشتن و بشودان .

له پاشا خوی مه زن فرمان نه دا به پیغه مهر ﴿﴾ بو بت بهرستانی روون بکاته وه
 وینه و به سهرهاتی باوه داران و بی باوه ران و بیان ترسینی له کاری خراب و موژده یان
 بداتی له سهر کرده وهی چاک، بویان رون بکاته وه نیوه چون داوا نه کهن له من واز له
 هه ژاران بهیم و پاشه روژی سامان نه مانه و بهرده وام نایی وروی خوئی نه کا بو لای
 پیغه مهری خوئی و نه فهرموی:

وَأَضْرَبَ

لَهُمْ مَثَلًا رَّجُلَيْنِ جَعَلْنَا لِأَحَدِهِمَا جَنَّتَيْنِ مِنْ أَعْنَبٍ وَحَفَفْنَاهُمَا
 بِنَخْلٍ وَجَعَلْنَا بَيْنَهُمَا زُرْعًا ﴿٣٢﴾ كَلَّمَا الْجَنَّتَيْنِ ءَاثَتْ أَكْثَاهَا وَلَمْ
 تَظْلِمْ مِنْهُ شَيْئًا وَفَجَّرْنَا خِلَالَهُمَا نَهْرًا ﴿٣٣﴾ وَكَانَ لَهُ ثَمَرٌ فَقَالَ
 لِصَاحِبِهِ وَهُوَ يُحَاوِرُهُ أَنَا أَكْثَرُ مِنْكَ مَا لَا وَأَعَزُّ نَفَرًا ﴿٣٤﴾
 وَدَخَلَ جَنَّتَهُ وَهُوَ ظَالِمٌ لِنَفْسِهِ قَالَ مَا أَظُنُّ أَنْ تَبِيدَ هَذِهِ
 أَبَدًا ﴿٣٥﴾ وَمَا أَظُنُّ السَّاعَةَ قَائِمَةً وَلَئِنْ رُدِدْتُ إِلَى رَبِّي
 لَأَجِدَنَّ خَيْرًا مِنْهَا مُنْقَلَبًا ﴿٣٦﴾ قَالَ لَهُ صَاحِبُهُ وَهُوَ يُحَاوِرُهُ
 أَكَفَرْتَ بِالَّذِي خَلَقَكَ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ مِنْ نُطْفَةٍ ثُمَّ سَوَّكَ رَجُلًا
 ﴿٣٧﴾ لَكِنَّا هُوَ اللَّهُ رَبِّي وَلَا أُشْرِكُ بِرَبِّي أَحَدًا ﴿٣٨﴾ وَلَوْلَا إِذْ
 دَخَلْتَ جَنَّتَكَ قُلْتَ مَا شَاءَ اللَّهُ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ إِنْ تَرَنِ أَنَا
 أَقَلُّ مِنْكَ مَا لَا وَوَلَدًا ﴿٣٩﴾ فَعَسَى رَبِّي أَنْ يُؤْتِيَنِي خَيْرًا مِنْ
 جَنَّتِكَ وَيُرْسِلَ عَلَيْهَا حُسْبَانًا مِنَ السَّمَاءِ فَيُصْبِحَ صَعِيدًا
 زَلَقًا ﴿٤٠﴾ أَوْ يُصْبِحَ مَاؤُهَا غَوْرًا فَلَنْ تَسْتَطِيعَ لَهُ طَلَبًا ﴿٤١﴾

وَأَحِيطَ بِشَمَرِهِ فَأَصْبَحَ يُقَلِّبُ كَفَّيْهِ عَلَى مَا أَنْفَقَ فِيهَا وَهِيَ خَاوِيَةٌ
عَلَى عُرُوشِهَا وَيَقُولُ يَالَيْتَنِي لَمْ أُشْرِكْ بِرَبِّي أَحَدًا ﴿٤٢﴾ وَلَمْ تَكُنْ لَهُ
فِتْنَةٌ يَنْصُرُونَهُ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَمَا كَانَ مُنْصِرًا ﴿٤٣﴾ هَٰذَا لَكَ الْوَلَايَةُ
لِلَّهِ الْحَقُّ هُوَ خَيْرٌ ثَوَابًا وَخَيْرٌ عُقْبًا ﴿٤٤﴾

لەئایەتى (٢٧) ی ئەم سورەتەدا باسی ئەو هەمان کرد کە بت پەرستان ئەیان ووت:
بە پیغه مەر کاتى ئیمە باوەرت بى ئەهین باوەردارانى هەزار دەر بکەى یا بۆ هەریە کەمان
جیگە یە دیارى بکەى، چونکە ئیمە گەورەین و ئەوان بەندەن، لەم ئایەتە نەى دوایدا باسی
دوو پیاومان بۆ ئەکا یەکیکیان سامانداریکى تاوانبار و یەکی تریان هەزاریکى چاک و
باوەردار و ئەفەرموی:

﴿ و اضرب لهم مثلا رجلین جعلنا لأحدهما جنتین من أعناب ﴾ وە تۆ روون بکەرەو
بۆ دانیشتوانى مەکە بەسەر هات و وینەى دوو پیاوی سامان دارو هەزار گفتوگۆیان
لە گەل یە کۆزى ئە کرد ئیمە بە خشیومان بە یەکیکیان دوو بیستان لە درەختى تری
جۆراو جۆر .

﴿ و حففناهما بنخل و جعلنا بینهما زرعاً ﴾ وە ئیمە بە خورما هەمو لایەکی ئەو دوو
بیستانە مان پەرژین کردبوو گیرابومان لە نیوانیان سەوزایی لە هەمو جۆرو لە هەمو رەنگى
بۆ خواردەمەنى و میوه لە هەمو کاتیکا زۆر بە جوانى رازاندبو مانەو .

زانایان بیریان جیاوازه نایا ناوی ئەو دوو پیاوه چ ناوی بوون، لە چ جیگە یە بوون،
دیاری کردیان مەبەست نیه، ئەو ی گرنگى و جیگە ی سود بى بەسەر هاتى ئەو
دوو پیاوانه پەیدا بوە .

﴿كلتا الجنين آت أكلها ولم تظلم منه شيئا﴾ ئەو دوو بیستانه هەریەکیان ئەیان
رەخسان خواردەمەنی و میوهی خۆیان و کەم نەبوەتەو لەخواردەمەنیەکان هیچ شتی و
بەگۆیرەیی سورشت هەمو سالی بەرەمی خۆیانیان نەرەخسان .

﴿و فجرنا خلالهما نهرا﴾ وە نیمە هەلمان قولاند لە ناوەراستی ئەو دوو بوستانەدا
روباری ئاو بو ئاودان و پاراو کردنەوێ ئەو بیستانه هەتا نزیکبسی لە درەختەکانیانەو
ئاویان بەدەن بەبی ماندو بۆن و ئازار بو ئەوێ بەرەمیان باشی

﴿و كان له ثمر﴾ وە ئەو پیاوێ ساماندارە بی باوهرە هەییو دارایی تری جۆراوجۆر و
دانەویلهی تر جگەیی ئەو دوو بیستانانە و زیرو زیوو گەوهر .

﴿فقال لصاحبه و هو يجاوره أنا أكثر منك مالا و أعز نفرا﴾ دوايي ئەو پیاوێ
ساماندار و بی باوهرە ووتی بە هاووری باوهردارەکی خۆی و گفتوگۆی لەگەڵ ئەکرد:
من داريم له تو زۆرتره و پیاوێ کانم گەورەتر و تەواو ترن و کوری زۆرم هەیی .

﴿و دخل جنته وهو ظالم لنفسه قال ما أظن ان تبيد هذه ابدا﴾ وە ئەو پیاوێ کە چوێ
ناو بیستانه کەیی و، ستمی لەخۆی کردو خۆی بەگەورە دائەنا و خۆی هەلنەکیشا بەو
سامانە زۆرەییو .

ووتی: من گومان نابەم کە ئەو بیستانه دوايي بی هەرگیز، کەچی بەگۆیرەیی هەست
جیهان و سامان و دارایی هەموی کۆتایی پی دی، کەواتە ئەو پیاوێ یا خۆی گیل ئەکرد یا
مەبەستی ئەوێ بوو ئەو سامانە بەردەوام ئەبی لەماوێ تەمەنیا . بەگۆیرەیی بیرو بۆچون
وبەروردی خۆی وای ئەزانی دارایی و پلە و پایە و منال و خزمەتکار زۆر جیگەیی
شانازیە . بەلام ئەو شتانه لای باوهرداران بی نرخە .

﴿و ما أظن الساعة قائمة و لن رددت إلى ربي لأجدن خيرا من قبل﴾ وە من گومان
نابەم کاتی پاشەرۆژ هەبی و بیت بەو شیوێ تۆ ئەیلی و بەراستی ئەگەر من بگەریمەو
بو لای پەروردار بەگۆیرەیی گومانی تۆ کە ئەو رۆژە دیت بەراستی من دەستم ئەکەوی
چاکتر گەرانهو، چونکە بۆیە ئەم بیستانەیی داوتمەتی لەپاشەرۆژدا چاکتر لەوێ بەدا بە
من، هەر من شایستەیی ئە وچاکەییەم .

﴿قال له صاحبه و هو يجاوره أكفرت بالذي خلقك من تراب ثم من نطفة ثم سواك رجلا﴾ هاوری باوەرداره که بهی باوەرەکهی ووت و ئەو گفتوگۆی لەگەڵ ئەکرد: ئایا بۆ تۆ باوەرت بە کەسیکی ئەوتۆ نەهیناوە تۆی دروست کردووە لەخاک و لەپاشا لە دڵۆپی ئاو لەلایەن باوکتەووە رزاونەتیو مەلەدانی دایکتەووە لەپاشا تۆ ریک و پیکێ کردوی و تۆی کردووە بە پیاو و ئیستا تۆ باوەری پی ناهینی و سوپاسی خوا ناکەیی و لات وایە روژی دواپی نیە و نایی .

﴿لكننا هو الله ربي و لا أشرك بربي أحدا﴾ وە بەلام من ئەلیم هەر خوا پەرورەدگاری من و دروستکەری منە و من هیچ کەسی ناکەم بە هاوبەش بۆ پەرورەدگاری خۆم .

﴿و لولا إذ دخلت جنتك و قلت ما شاء الله لا قوة إلا بالله﴾ وە بۆچی کاتی چوینە ناو بیستانی خۆت و نەت ووت: خوا ئارەزو بکا هەمو شتی ئەکا و ئەم سامانە خوا داوێ بەمن و نەت ووت: هیچ هیز و پشتیوانی نیە مەگەر هەر خوا و هەر خوا پارێزەری هەمو شتیکە و روداوی خراپ لائەبا .

﴿إن ترن أنا أقل منك مالا و ولدا فعسى ربي أن يؤتيني خيرا من جنتك﴾ ئەگەر تۆ من وائەبینی کە من دارایی و منالم لە تۆ کەمترە و بۆیە خۆت لەمن بەگەورەتر دائەنی و خۆت هەلەئکیشی، دواپی ئومیدم وایە کە پەرورەدگاری من ببەخشی بەمن چاکتر لەو بیستانە ی تۆ بەهۆی نیازی پاکمەووە .

﴿و يرسل عليها حسباناً من السماء فتصبح صعيداً زلقاً﴾ وە دواپی پەرورەدگاری من رەوانە بکا بەسەر ئەو باخ و بیستانە ی تۆدا کارەساتیکێ دل تەزین بەوینە ی هەورە گرمە و بایەکی گەرم و سەخت دواپی ئەو بیستانە بگەڕینی بەزەوینەکی رەق و لوس و بی ئاو و ئادەمیزاد پیاو هەلخلیسکی لە کاتی رویشتن بەسەریا .

﴿أو يصبح ماؤها غورا فلن تستطيع له طلباً و أحيط بثمره﴾ یا ئاوی بیستانە کەت بروا بەناو زەویدا و دەست و دۆلچە پی نەگا، دواپی تۆ توانای ئەوەت نەبی هیچ شتی پەیدا بکە ی بۆ گەرانەوێ ئەو ئاوەی چووتە خوارەو بەناو زەویدا، لەناوچو بەرو سامان و دارایی ئەو کەسە بی باوەرە .

﴿فَأَصْبَحَ يَقْلِبُ كَفِيهِ عَلَىٰ مَا أَنْفَقَ فِيهَا وَهِيَ خَاوِيَةٌ عَلَىٰ عُرُوشِهَا﴾ دوایی هاوری
بی‌باوهره‌که‌ی چو‌ه ناوی بیستانه‌که‌ی خۆی و ده‌ستی ئەم دیو دیو ئە کرد له‌خه‌فته‌تا و
په‌شیمان بویه‌وه له‌سه‌ر شتی سه‌رفی کردبو بۆ ئاوه‌دان کردنه‌وه‌ی ئەو بیستانانه‌ی
له‌کیسی چوو باخ و بیستانه‌که‌ی و دره‌ختی تریکانی و که‌پره‌کانیان که‌وتبونه‌ سه‌ر
زه‌وی‌دا .

﴿وَيَقُولُ يَالَيْتَنِي لَمْ أَشْرِكْ بِرَبِّي أَحَدًا﴾ وه‌ئەو پیاوه‌ بی‌باوهره‌ ووتی: خۆزگایه‌ من
هاوبه‌شم دانه‌نايه‌ بۆ په‌روه‌ردگاری خۆم هه‌چ که‌سی هه‌تا ئەم باخ و بیستانانه‌م له‌کیس
نه‌چوايه‌. به‌لام په‌شیمان بونه‌وه‌ له‌ دوای چ شتی و سوودی پی‌نه‌به‌خشی ؟

﴿وَلَمْ تَكُنْ لَهُ فِتْنَةٌ يَنْصُرُونَهُ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَ مَا كَانَ مُنْتَصِرًا﴾ وه‌ بۆ ئەو بی‌باوهره
نه‌به‌و تاقمی یاریده‌یان بدا و به‌رگری له‌کاره‌ساتی باخ و بیستانه‌که‌ی بکه‌ن له‌جگه‌ی
خوا، هه‌ر خوايه‌ خاوه‌نی توانایه‌ بۆ لا‌بردنی زیان و خراپه‌ و ئە و‌بی‌باوهره‌ سه‌رناکه‌وی و
ناتوانی به‌هیزی خۆی ریگه‌ بگری له‌فه‌رمانی خوا و تۆله‌ی له‌ خوا بکاته‌وه‌ .

﴿هَٰذَاكَ الْوَلَايَةُ لِلَّهِ الْحَقِّ هُوَ خَيْرٌ ثَوَابًا وَ خَيْرٌ عُقْبًا﴾ روژی دوایی یارمه‌تی
وسه‌رداری بۆ خوای دادپه‌روه‌ری راستیه‌ خوا چاکترین که‌سه‌ له‌لایه‌ن پاداشت دانه‌وه‌ی
ئاده‌میزاد و خوا چاکترین که‌سه‌ دوای هه‌موو که‌سی بکه‌وی و هه‌ر ئە‌وه‌ پایه‌دار بی و
بگاته‌ فریای هه‌موو که‌سی. یانی ئاده‌میزاد هه‌ر کاتی که‌سیکی ده‌ست بکه‌وی یاریده‌ی
بدا و سزای لی بگیریته‌وه‌ له‌جیهاندا یارمه‌تی بدا له‌روژی دوایدا هه‌چ یاریده‌یکی بۆ نابێ
جگه‌ی خوا بی، خوا له‌گه‌ل پیاوچاکانه‌ .

له‌پاشا خوای مه‌زن فه‌رمان ئە‌دا به‌ پیغه‌مه‌ر ﴿ﷺ﴾ بۆ جیهان په‌رستانی رون بکاته‌وه‌
هانیان بدا واز له‌ جیهان په‌رستی به‌ین و تویشو بۆ روژی دوایی هه‌لگرن و ئە‌فه‌رموی:

وَأَضْرِبْ لَهُم مِّثْلَ الْحَيَوةِ
الَّذِيَا كَمَا أَنزَلْنَاهُ مِنَ السَّمَاءِ فَاخْتَلَطَ بِهِ نَبَاتُ الْأَرْضِ

فَأَصْبَحَ هَشِيمًا تَذْرُوهُ الرِّيحُ وَكَانَ اللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ مُّقْتَدِرًا ﴿٤٥﴾
 الْمَالُ وَالْبَنُونَ زِينَةُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَالْبَاقِيَةُ الصَّالِحَةُ
 خَيْرٌ عِنْدَ رَبِّكَ ثَوَابًا وَخَيْرًا أَمَلًا ﴿٤٦﴾

﴿ و اضر ب لهم مثل الحياه الدنيا كماء أنزلناه من السماء فاختلط به نبات الأرض ﴾
 وه تۆ رونی بکەرەوه بۆ خزمەکانی خۆت وینهی جیهان لە جوانی و لەنەمانی بە گورجی
 کە بی باوەران خۆیانی پیوه هەلنە کیشن بەوینە ی ناوی ئیمە ناردومانەتە خوارەوه لە
 هەوری ناسمانەوه، دواپی گیای زەوی تیکەلاو بەو ناوە بوو هەمو گول و رەنگی ئەو
 گیایە پەیدا ئەبی و چرو پر ئەبی و ئەچن بە ناو یەکا و گەشە ئەکا و بەهۆی ناوە کەوه .
 ﴿ فَأَصْبَحَ هَشِيمًا تَذْرُوهُ الرِّيحُ وَكَانَ اللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ مُّقْتَدِرًا ﴾ دواپی بەنزیکەوه
 ئەو گیایەو ئەو رووەک و دانەوێلە جوانانە و و شک هەلنە گەری ئەشکین بەسەر یەکا وای
 لی دی با هەلی ئەگری و ئەبیا بە ناسمانا هەریە کەیان بەلایە کەوه ئەروون و کەس نازانی چ
 شتیکیان بەسەردی و خوا بەسەر هەمو شتیکا خاوەن توانایە پەیدایان ئەکاو لەناویان ئەبا .
 کەواتە بەندەکانی خوا شایستە ی خۆهەلکیشانیان بەسامانەوه نیه .

﴿ المال و البنون زينة الحياة الدنيا ﴾ دارایی و کورەکان ئارایش و جوانی زیندەگانی
 جیهان، ئادەمیزاد خۆیانی پی ئەرازیننەوه و خۆیانی پی بەهیز ئەکەن لەجیهاندا، دارایی بۆ
 جوانی و سودی جیهانە، کورانیش بۆ هیز و بەرگری یە لەخۆیان . بەلام وەک گیایە ئەوان
 نامین و پرژ و بلاو ئەبن پاش ماوێه نامین، مرووفی ژیر ئەو کەسە یە بۆ سودی گشتی و
 پاشەرۆژی خۆی بە کاریان بەینی .

بۆ زانین: ئارایش و جوانی جیهان دوو بەشن: یە کەمیان سودە کەیان گشتیە و بۆ هەمو
 کەسە لە دانیشتوان وینە ی زانکۆکان . ئاسان کردنی رینگە و بان و دروست کردنی پرد و

ئاو بدن و دامه زرانندی باخچه‌ی منالان، هه تادی پیشه سازی بۆ ره خسانندی ژبانی دانیشنوان، نهوانه هه موویان بۆ سودی گشتیه و پیویستی سه‌ر شانی هه مومانه بیانپاریزین. به تاییه تی کار به دهستان سزای ئه و که سه‌انه به‌دهن دهست کاریان ئه که‌ن به‌دزین و زیان پی گه‌یاندنیا .

دوو هه‌میان: هه‌یانه سوده که تاییه‌تیه: وه‌ك خانو، ئوتومبیل، کوری سه‌ر که‌وتویی ژیر و خاوه‌ن سود. پله‌و پایه‌ی کۆمه‌لایه‌تی، نهوانه هه‌ر چه‌نده سوده کاریان تاییه‌تیه و به‌گۆره‌ی یاسا قه‌ده‌غه‌ن. به‌لام پیویسته ئاده‌میزاد شانازیان پیوه نه‌کا و خۆیان به‌وانه‌وه هه‌لنه‌کیشن، به‌گۆره‌ی توانا له‌سود و به‌ختیاری په‌سه‌ندا به‌کاریان بهینی، ئه‌بی بزانی ریز و گه‌وره‌یی ئاده‌میزاد به‌و شتانه به‌راوه‌رد نا‌کرین، ریزی مرو‌ف به‌سودی گشتی هه‌موان به‌راورد ئه‌کری، چاکه‌و سودیان بۆ نه‌وه‌ی پاشه‌روژ به‌رده‌اومه و جیگه‌ی ریزی لای خوایه، وه‌ك ئه‌فه‌رموی:

﴿والباقیات الصالحات خیر عند ربك ثوابا و خیر أملا﴾ وه‌ ئه‌و کاره چاکانه‌ی به‌ره‌مه‌کانیان و پاداشتیان به‌رده‌وام و پایه‌داره چاک‌تره لای په‌روه‌ردگاری تۆ له‌ دارایی و کور و پله‌و پایه‌ی جیهانی ماوه‌ی کورته له‌لایه‌ن پاداشت و چاک‌تره له‌ باره‌ی ئومید و ئاواته‌وه، له‌به‌ر نه‌وه‌ی خاوه‌نه‌که‌ی له‌ روژی دوایدا ئه‌گا به‌ ئاواتی خۆی و له‌جیهاندا ریزداره و ناوی به‌ چاکه‌ ئه‌بری. ئه‌و شته سودی له‌ناو نه‌چی و به‌رده‌وام بی وه‌ك زانیاری خاوه‌ن سود و کرده‌وه‌ی چاک‌ی منال و دروست کردنی مزگه‌وت و نه‌خۆشخانه و ته‌رخان کردنی سودی ئاو بۆ دانیشنوان و به‌ره‌می زه‌وی و زار و دروست کردنی پرد و ریگه‌و بان .

کاتی خوای مه‌زن رونی کرده‌وه بی نرخ‌ی جیهان و کالای جیهان، باسی ریز و گه‌وره‌یی چاکه‌ کردن، باسی هه‌ندی له‌ کاره‌ساتی روژی دواایمان بۆ ئه‌کاو ئه‌فه‌رموی:

وَيَوْمَ نُسِيرُ الْجِبَالَ وَتَرَى

الْأَرْضَ بَارِزَةً وَحَشَرْتَهُمْ فَلَمْ تُغَادِرْ مِنْهُمْ أَحَدًا ﴿٤٧﴾ وَعَرَضُوا
عَلَىٰ رَبِّكَ صَفًّا لَقَدْ جِئْتُمُونَا كَمَا خَلَقْنَاكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ بَلْ زَعَمْتُمْ
أَلَّنْ نَجْعَلَ لَكُم مَّوْعِدًا ﴿٤٨﴾ وَوَضَعَ الْكِتَابُ فَتَرَى الْمُجْرِمِينَ
مُسْفِقِينَ مِمَّا فِيهِ وَيَقُولُونَ يُوَيْلُنَا مَا لِي هَذَا الْكِتَابِ
لَا يَغَادِرُ صَغِيرَةً وَلَا كَبِيرَةً إِلَّا أَحْصَاهَا وَوَجَدُوا مَا عَمِلُوا
حَاضِرًا وَلَا يَظْلِمُ رَبُّكَ أَحَدًا ﴿٤٩﴾

﴿ و يوم تسير الجبال و ترى الأرض بارزة ﴾ وه تو بیری نهو روژه بکهر وه ئیمه
کیوه کان له جیگه ی خوینان هه له نه که نین و نه یان نه که نین به توژ و نه چن به ئاسمانا وهک
ههور و زهوی نه یینی ههمو که نار و گوشه کانی دهر نه که وهی و نه کیوی تیدایه و نه شیو و
نه درهخت. نه بدرزایی و نه نرمایی، نهو کاته کانی زیندو بونه وهی بونه وهرانه .

﴿ و حشرناهم فلم تغادر منهم أحدا ﴾ وه ئیمه لهو کاته دا ههمو گیانداران کو
نه که یینه وه به ناده میزاد و جنو که وه به باوه ردار و بی باوه رانه وه بو پرسیار کردن لهوان،
دوایی ئیمه به جی نایه لین هیچ که سی لهوان .

﴿ و عرضوا على ربك صعفا لقد جئتمونا كما خلقناكم أول مرة ﴾ وه کوکراوه کان
رائه نویرین به سه ر په روه دگاری توژا بو پرسیار به ریز کراوی یهک له داوی یهک به بی
وونبونی یه کیکیان. لهو کاته دا بهوان نه بیژری: به راستی ئیمه ئیوه مان هیناوه بو لای
خومان به ته نهایی و به روت و قوتی و بی خاوسی و بی دارایی به وینه ی نهو کاته ی ئیمه
یه که مین جار ئیوه مان دروست کردبو هیچ شتیکتان لهوانه ی پیشوو نه بو، ئیستا هیچ
که سی نیه یارمه تیتان بدا و بو تان بپارینه وه به گومانی خو تان.

﴿بل زعمتم أن لن نجعل لكم موعدا﴾ بەلام ئیوه گومانتان ئەبرد کە نیمە بەراستی ناگیرین بۆ ئیوه کاتی زیندوو کردنەوتان و کوژکردنەوتان، ئەوا ئیستا توشتان بو ئەو بەلینانەی خوا دابوی بەئیوه .

﴿و وضع الكتاب فتری المجرمین مشفقین مما فیہ﴾ و ئەو کاتەدا نامەی کرداریان دانراوە، ئەو نامەیە ئەدری بەدەستی راستی پیاو چاکانەووە ئەدری بەدەستی چەپی تاوانبارانەو، دواپی تۆ تاوانباران ئەبینی ئەترسن لەو کارە خراپانەی لە ناویدان و نیشانەی ترس بەدەم و چپاویانەو دیارە و هەمو کردەو کانیان لەو نامەیەدا نوسراوەو تۆلەی گوناھەکانیان دیاری کراوە .

﴿و يقولون یا ویلتنا ما لهذا الكتاب لا یغادر صغیرة و لا کبیرة إلا أ حصاها﴾ و تاوانباران ئەلین: ئەی لەناوچوون ئامادەبی لای ئیمەیه: چ شتیکی بۆ ئەم نامەیە بەجی نەهێشتو هێچ کاریکی بچووک و گەورە مەگەر ژماردوینەتی و نوسراون بەتەواوی .

﴿و وجدوا ماعملوا حاضرا و لا یظلم ربک أحدا﴾ و تاوانباران دەستیان ئەکەوی شتی کردوینە لە چاک و لە خراپ بەنامادەکراوی و لەو نامەیەدا، بەهەر جووری کردوینە و لە چ لایە کردوینە و پەرورەدگاری تۆ ستم لە هێچ کەسی ناکا بەجووری شتی نوسراوی نەی کردبی یا بەتاوانی یەکی تر سزای بدری یا لە پاداشتی کەم بکریتەو .

کاتی خوای مەز نباسی خراپەی ئەو کەسانەی کرد خۆیان هەلئەکیشا بەسامانەووەو بیریان لە هەزارە خوا پەرستەکان ئەکردەو، ئەیان ووت بەپیغمەر ﴿ﷺ﴾: ئیمە ساماندار و بنەمالەی بەریزین چۆن کوژنەبینەووە لەگەڵ ئەم هەزار و بنەمالە پەستانە، لەم نایەتانەی دوایدا خوا ئەفەرموی: وینە ئەو کەسانە وەك شەیتان وان خۆی بەگەورە دانەنا و کورنوشی بۆ ئادەم نەبرد و ئەیووت: من لەره گەزی پاک و نورانییم و ئادەم لە خاکی تاریک و پیسە، بەو بۆنەووە خوا فەرموی:

وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا

لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ كَانَ مِنَ الْجِنِّ فَفَسَقَ عَنْ أَمْرِ رَبِّهِ
أَفَتَتَّخِذُونَهُ وَذُرِّيَّتَهُ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِي وَهُمْ لَكُمْ عَدُوٌّ

يَتَّبِعُونَ الظَّالِمِينَ بَدَلًا ﴿٥٠﴾ مَا أَشْهَدُكُمْ خَلَقَ السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضَ وَلَا خَلَقَ أَنْفُسَهُمْ وَمَا كُنْتُ مُتَّخِذَ الْمُضِلِّينَ عَضُدًا

﴿٥١﴾ وَيَوْمَ يَقُولُ نَادُوا شُرَكَاءِيَ الَّذِينَ زَعَمْتُمْ فَدَعَوْهُمْ

فَلَمْ يَسْتَجِيبُوا لَهُمْ وَجَعَلْنَا بَيْنَهُم مَوْبِقًا ﴿٥٢﴾ وَرَأَى الْمُجْرِمُونَ

النَّارَ فَظَنُّوا أَنَّهُمْ مُوَاقِعُوهَا وَلَمْ يَجِدُوا عَنْهَا مَصْرِفًا ﴿٥٣﴾

﴿ و إذا قلنا للملائكة اسجدوا لآدم فسجدوا إلا إبليس كان من الجن ففسق عن أمر ربه ﴾
وه تو بیرى نهو کاته بکهر وه نیمه ووتمان به فریشته کان: نیوه سوژده بیهن بو نادهم
به ریزه وه، دواپی فریشته کان هه مویان سوژده یان برد مه گهر نیلیس له جنوکه کان بو
سوژده ی بو نادهم نه برد، دواپی له فرمانی پهروه دگاری خوئی ده رچوبو. خوا جنوکه ی
له ناگر دروست کردوه. به راستی نیمه برومان به بونی جنوکه کان هه یه و نه قلش لای
گونجاوه، دریزه ی چونایه تیان خوا نه یزانی.

﴿ افتخذونه و ذریته اولیاء من دونی ﴾ ثایا دواپی نیوه بو نیلیس و مناله کانی
وه ربگرن به دوستی خو تان له جگه ی من و بچوکی نهوان بکدن و من نه په رستن، هه ندی
له زانایان نه لین: مه به ست له (ذریه) نهو که سانهن دوا ی شهیتان بکهون نیتر منالی نهو
بن یا نادهم یزاد بن .

﴿وَهُمْ لَكُمْ عَدُوٌّ وَبُئْسَ لِلظَّالِمِينَ بَدَلًا﴾ وه شه‌یتان و منالەکانی دوزمنی ئیوه‌ن خراپه‌ گۆرینه‌وه‌ی په‌رستی خوا به‌په‌رستی ئیبلیس و منالەکانی بۆسته‌مکاران، له‌سته‌مکارانه‌ پیاو خراپان هه‌لبێژێرن بۆ پله‌یه‌ له‌ پله‌کانی جیهان و رێژیان بده‌ن به‌سه‌ر پیاو چاکانا، دوزمنی خۆتان چۆن نه‌که‌ن به‌ په‌رستراوی خۆتان؟.

﴿مَا أَشْهَدُكُمْ خَلْقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَا خَلْقَ أَنْفُسِهِمْ﴾ وه من شه‌یتان و منالەکانی شه‌یتانم ناماده‌ نه‌کردوه‌ و له‌وێ نه‌بوون ناسمانه‌کان و زه‌وی و خۆیانم دروست کردوون و پرسم بێ نه‌کردوون و داوای یارمه‌تیم لێ نه‌کردوون، هه‌یج که‌سی ناگای له‌دروست کردنی خۆی نه‌بوه‌. که‌واته‌ چۆن په‌رستیان بۆ نه‌کرێ که‌ خاوه‌نی سود و زیان نه‌بن نه‌ بۆ خۆیان و نه‌ بۆ جگه‌ی خۆیان، جیگه‌ی سه‌رسوڕمانه‌ واز له‌په‌رستی خوا به‌یتری؟.

﴿وَمَا كُنْتُ مُتَّخِذَ الْمُضِلِّينَ عَصَدًا﴾ وه من نه‌و که‌سانه‌ی ئاده‌میزاد وه‌ر نه‌گێرن له‌ خوا په‌رستی وه‌رم نه‌گرتوون به‌ یاریده‌رو پشتیوان بۆ خۆم له‌ دروستکردن و په‌یدا کردنی هه‌یج شتی له‌ بونه‌وه‌ران هه‌تا گومان بیری هاوبه‌شی خوان له‌ په‌رستندا.
﴿وَيَوْمَ يَقُولُ نَادُوا شُرَكَائِيَ الَّذِينَ زَعَمْتُمْ﴾ وه‌تۆ بیری نه‌و کاته‌ بکه‌ره‌وه‌ خوا نه‌فه‌رموێ به‌ بێ باوه‌ران. ئیوه‌ بانگی هاوبه‌شه‌کانی نه‌وتۆی من بکه‌ن گومانسان نه‌برد هاوبه‌شی من و بۆتان نه‌پاریته‌وه‌ و له‌ رۆژی داویدا و رزگارتان نه‌که‌ن له‌ سزا.
﴿فَدَعَوْهُمْ فَلَمْ يَسْتَجِيبُوا لَهُمْ وَجَعَلْنَا بَيْنَهُم مَّوْبِئًا﴾ دوا‌یی بێ باوه‌ران بانگی بته‌کانیان نه‌که‌ن بێن به‌ فریایانه‌وه‌، دوا‌یی نه‌وان وه‌لامیان ناده‌نه‌وه‌ و ناگه‌نه‌ فریایان و ئیمه‌ گێراومانه‌ له‌نیوان بێ باوه‌ران و بته‌کانیان جیگه‌یه‌ بۆ له‌ناو‌بردن و سزادانیان به‌هاوبه‌شی له‌ ناگری دۆزه‌خدا و هه‌ریه‌که‌یان به‌خۆیانه‌وه‌ خه‌ریکن و ناگایان له‌یه‌که‌ نیه‌.

﴿وَرَأَى الْمُجْرِمُونَ النَّارَ فَظَنُّوا أَنَّهُمْ مُوَاقِعُوهَا وَلَمْ يَجِدُوا عَنْهَا مَصْرِفًا﴾ وه بت په‌رستانی تاوانباران له‌ پاشه‌روژدا ته‌ماشای ناگری دۆزه‌خ نه‌که‌ن، دوا‌یی به‌راستی نه‌وان نه‌زانن که‌ نه‌که‌ونه‌ ناو نه‌و ناگه‌ره‌وه‌، چونکه‌ تاوانه‌ زۆر گه‌وره‌کانی خۆیان نه‌بینن و ده‌ستیان نه‌که‌وتوه‌ جیگه‌یه‌ لایان بدا له‌و ناگره‌ هه‌روه‌که‌ نه‌یان توانیوه‌ خۆیان رزگار بکه‌ن له‌ مردن.

وَلَقَدْ صَرَّفْنَا فِي هَذَا الْقُرْآنِ لِلنَّاسِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ وَكَانَ
الْإِنْسَانُ أَكْثَرَ شَيْءٍ جَدَلًا ﴿٥٤﴾ وَمَا مَنَعَ النَّاسَ أَنْ يُؤْمِنُوا
إِذْ جَاءَهُمُ الْهُدَىٰ وَيَسْتَغْفِرُوا رَبَّهُمْ إِلَّا أَنْ تَأْتِيَهُمْ سُنَّةٌ
الْأُولَىٰ أَوْ يَأْتِيَهُمُ الْعَذَابُ قُبُلًا ﴿٥٥﴾ وَمَا نُرْسِلُ الْمُرْسَلِينَ
إِلَّا مُبَشِّرِينَ وَمُنْذِرِينَ وَمُجَدِّدِلِ الَّذِينَ كَفَرُوا بِالْبَاطِلِ
لِيُدْحِضُوا بِهِ الْحَقَّ وَاتَّخِذُوا آيَاتِي وَمَا أُنذِرُوا هُزُوًا ﴿٥٦﴾

﴿ وَلَقَدْ صَرَّفْنَا فِي هَذَا الْقُرْآنِ لِلنَّاسِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ ﴾ وه به راستی نیمه روغان
کردو ته وه چند جاری بو ناده میزاد لهم قورانه دا هه موو وینه و هه موو شتی پیوستیان پی
هه بی له ده ستور و یاسای ناین و هه و آل و به سه رها تی گه لانی رابوردو، بو نمونه وینه ی
نهو دوو پیاره له نایه تی (۲۳۲) دا باسی کرا لهم سورته دا، بو نهو ی ناده میزاد ته می
خوار بن و میسکی خو یان بخنه کار .

﴿ وَكَانَ الْإِنْسَانُ أَكْثَرَ شَيْءٍ جَدَلًا ﴾ وه ناده میزاد زورترین شتی که دوژمنایه تی
پروبوچ بکا به دروو به جو ری نابه سه ند. به تایه بی له باره ی زیندو و بونهو ی مردو و ان .
﴿ وَمَا مَنَعَ النَّاسَ أَنْ يُؤْمِنُوا إِذْ جَاءَهُمُ الْهُدَىٰ وَيَسْتَغْفِرُوا رَبَّهُمْ ﴾ وه ریگه ناگری له
ناده میزاد که باوه ر بهین کاتی چوبو بولایان شاره زایی که ری لهو وینه ی قورن ان و داوای
لی خرشبوون بکه ن له پهروره دگاری خو یان و کاتی په شیما ن نه بنه وه له گونا هه کانیا ن .
﴿ إِلَّا أَنْ تَأْتِيَهُمْ سُنَّةٌ الْأُولَىٰ أَوْ يَأْتِيَهُمُ الْعَذَابُ قُبُلًا ﴾ مه گهر که بی ت بولای ناده میزاد
ده ستوری له ناو بردنی گه لانی پیشوو به وینه ی گه لی نوح ولوت وعاد و سه مو د یابی ت بو

لايان سزای روبەرو بەوینەى فیرەهون و تاقمە کەى، دواى ئەوکاتە باوەربەین و سودى ناگەینى بەوان. یانى بى باوەران بىر لە باوەرهینان ناگەنەوہ مەگەر یەکی لەو دووسزایانە تووشیان بى ئەوکاتە بىر ئەگەنەوہ .

﴿و مانرسل المرسلین إلا مبشرین و منذرین﴾ و ئەو ئیمە رەوانە ناگەین پیغمەهران مەگەر بۆئەوێ مۆژدە بدەن بە باوەرداران بە بەهەشت و بى باوەران بترسین بەناگرى دۆزەخ، ئیتر هیچ شتى تر بەدەست پیغمەهران نیە جگە لەو راگەیانندنە .

﴿و یجادل الذین کفروا بالباطل لیدحضوا به الحق﴾ و ئەو کەسانیکى ئەوتۆ باوەریان نەهیناوە دۆزمنابەتى فەرمودەى خوا ئەگەر لەبارەى زیندوو بونەوێ مردووێان بەبرو بیانوى پوچ دواى ئەوێ خوا بە بەلگەى رون و ئاشکرا باسى کردووە بۆ ئەوێ پوچ بکەنەوہ ئە کارە پوچە بەراستى فەرمودەى خوا لەقورئانى پیرۆزدا .

﴿و اتخذوا آیاتی و ماأئذروا هزوا﴾ و بى باوەران ئایەتەکانى من وشتى ئەوانى بى ئەترسینى لە سزای خوا بە گالته کردن وەریان گرتوہ هەرکەسى قورئانى خویندەوہو کارى بى نەکرد ئەچیتە نیو ناگرى دۆزەخ .

وَمَنْ

أَظْلَمُ مِمَّنْ ذُكِّرَ بآيَاتِ رَبِّهِ فَأَعْرَضَ عَنْهَا وَنَسِيَ مَا قَدَّمَتْ يَدَاهُ
إِنَّا جَعَلْنَا عَلَى قُلُوبِهِمْ أَكِنَّةً أَنْ يَفْقَهُوهُ وَفِي آذَانِهِمْ وَقْرًا

وَإِنْ تَدْعُهُمْ إِلَى الْهُدَى فَلَنْ يَهْتَدُوا إِذًا أَبَدًا ﴿٥٧﴾ وَرَبُّكَ

الْغَفُورُ ذُو الرَّحْمَةِ لَوْ يُؤَاخِذُهُمْ بِمَا كَسَبُوا لَعَجَّلَ لَهُمُ

الْعَذَابَ بَلْ لَهُمْ مَوْعِدٌ لَّنْ يَجِدُوا مِنْ دُونِهِ مَوْيلًا ﴿٥٨﴾

وَتِلْكَ الْقُرَىٰ أَهْلَكْنَاهُمْ لَمَّا ظَلَمُوا وَجَعَلْنَا لِمَهْلِكِهِم

مَوْعِدًا ﴿ ٥٩ ﴾

﴿ و من اظلم ممن ذکر بآیات ربہ فاعرض عنها ﴾ و چ که سیکه ستمکار تره له کهسی ناموژگاری بکری به نایه ته کانی قورنانی پهروهردگاری خوئی بهو هموه ته می کردنانه وه، دواپی نهو کهسه روو وهرگیری لهو نایه تانه، بیر له کاره پدک خهره کانی نه کاته وهو گالته یان پی بکا .

﴿ و نسی ما قدمت یداه ﴾ و له بیر چوبیته وه شتی به دهستی خوئی کردویه تی، له نه وپه ری دوزنایه تی و هه ولدانا بی بو شتی پرو پوچ و گالته بکا بهو شته ی پی ترسینراوه له سزای روژی دواپی و بیر له خوئی نه کاته وه .

﴿ إنا جعلنا علی قلوبهم أكنة و فی آذانهم وفرا ﴾ به راستی ئیمه گیراومانه به سهر دلیانا په رده یه که سود له قورنان وهر نه گرن، چونکه خاوه نی نه قل نین و نایخنه کارو گیراومانه له گو یکه یان قورسای و کهری راستی نابیسن .

﴿ و إن تدعهم إلی الهدی فلن یهتدوا أبدا ﴾ و نه گهر تو بانگی نهو بی باوهرانه بکه ی بو لای شاره زایی نایینی خوا و باوهره یان به قورنان، دواپی راغومایی وهر ناگرن ههر گیز، نه بی بزانی ههر کهسی ناموژگاری وهر نه گری وهک کهسی وایه گو یچکه ی کهر بی .

﴿ و ربك الغفور ذو الرحمة لو یؤاخذهم لعجل لهم العذاب ﴾ و پهروهردگاری تو لی بوردنی زوره خاوه نی به زهی و میهره بانیه نه گهر ویستی وایی سزای بی باوهران بدا به هوئی شتی که وه کردویانه وله ناویان بیا به راستی به گورجی سزای نهوانی نه دا، به تاییه تی به ردوخته وهی پیغه مهر و باوهر نه کردن به قورنانی پیروز .

﴿ بل لهم موعد لن یجدوا من دونه موثلا ﴾ به لکو خوا په له ناکا و بو سزادانی نهوان ماوه یه له جیهان و له روژی دوا پیدا دهستی نهوان ناکه وی لهو روژه دا په ناگیه بو رزگار بونی خو یان .

﴿و تِلْكَ الْقُرَىٰ أَمْلَكْنَاهُمْ لَمَّا ظَلَمُوا وَ جَعَلْنَا لِمَهْلِكِهِم مَّوْعِدًا﴾ و ئەو گوندانە باسیان کراوە ئیمە لە ناومان بردون کە باسیان بۆ تۆ کۆاوە کاتی سته میان لە خۆیان کرد و باوەریان بە پیغمەرە کانی خۆیان نههیناو دهستیان دابوہ گوناہ کردن و ئیمە دیاریمان کردبو بۆ لەناو بردنیان کاتیکی دیاری کراو، بۆ بت پەرستانی مە کەیش کاتی دیاری کراوە بۆ سزادنیان .

ئەگیرنەوہ موسا پیغمەر ووتاری ئەدا لەناو بەنو ئیسرا ئیلیدا زۆر کاریگەر ئەبی، دوا ی لی بونەوہ ی لەو ووتارە پیاوی لەوانە بە موسا ئەلی: ئایا تۆ ئەزانی بە کەسی لە خۆت زاناتر بی، موسا ئەلی نیە . بەو بۆنەوہ بۆ سەر زەنشتی کردنی موسا خوا سروش ی نارد بۆ لای موسا: بە راستی من بەندە یە کم هە یە لە (مجمع البحرين) لەو جیگەدا دوو روبار کۆئەبنەوہ لەسەر کەناری ئەو روبارە بەردیک لەویدا یە، ئەو بەندە ی منە لە تۆ زاناترە . موسا فەر موی: ئە ی پەر وەر دگەر: من بە چ جوړی ئەو بەندە ی تۆ یەم دەست ئە کەو ی ؟ خوا فەر موی: ماسیە لە گەل خۆت هەلگرە و بیخەرە ناو زەمیلە کەتەوہ، لە هەر جیگە یە ئەو ماسییە زیندو بویەوہ و تۆ لەبیرت چو بو ئەو بەندە ی منە لەو جیگە یەدا یە، دوا یی موسا ماسییە کی نایە ناو زەمیلە کە ی و بەر وەر (مجمع البحرين) کەوتنە ری بە هاوڕیەتی یوشەعی کوری نون و خوشکەزا و قوتابی جیگەداری موسا بو لە پاش خۆی، بە یوشەعی ووت: هەر کاتی ئەم ماسیە خۆی فرەدا یە ناو روبارەوہ ناگادرم بکە لە پاشا خۆی و هاوڕیکە ی رویشتن هەتا گەیشتنە لای ئەو بەردە موسا و یوشەع وەنەوزی گرتنی و خەویان پیدا کەوت، بەو یستی خوا هەند ی ئاو کەوتە سەر لەشی ئەو ماسیە و کەوتە جولە و بازی دا یە ناو ئاو وریگە ی خۆی گرتە بەر و رویشتن بە ناو ئاودا و چوہ ناو روباری کە لەویدا بو .

یوشەع لەنیوان خەو و بیداریدا بوو ئەو ماسیە ی بینی بەو جوړە، کاتی بیدار بویەوہ لە بیری چو بوەوہ موسا ناگادار بکاو موسایش لەبیری نەبوو پرسیاری لی بکا، هەر لەو رۆژەدا کەوتنە ریگە هەتا رۆژی دوا یی سەرلەبە یانی بەو رویشتنە زۆر ماندو بون . موسا

به هاوریکهی خوئی ووت: خواردمهنی بهیانی بهینه نهوئی راستی بیت لهم رویشتهدا زور ماندوو بوین به جوئی ماندویتی وامن به خوْمانهوه نه دیوه، کاتی یوشه ع نیازی کرد خواردمهنی ناماده بکا بیری کهوتهوه ماسیه که چوه نیو روبارهوه. به موسای ووت: تو نه زانی کاتی لای بهرده که بوین و پشومان دابو من له بیرم چویهوه هه والی نهو ماسیه به تو بدهم و شهیتان له بیری بردهوه. به راستی نهو ماسیه به جوئیکی سهرسورینه ر خوئی فره دایه نیو روبارهوه و ریگهی خوئی گرت به نیویدا. موسا ووتی: ناواتی ئیمه چونی نهو ماسیه به بو نیو ناو، هه لسه با بگهرینهوه به شوینی خوْمانا و ریگه مان لی تیک نه چی هه تا نه چینهوه بو لای نهو بهردهوه نهو جیگهیه، بو روون کردنهوهی نهو رووداوه خوای مهزن نه فرموی:

وَإِذْ قَالَ مُوسَى لِفَتْنِهِ لَا أُبْرَحُ حَتَّى
أَبْلُغَ مَجْمَعَ الْبَحْرَيْنِ أَوْ أَمْضِيَ حُقُبًا ﴿٦١﴾ فَلَمَّا بَلَغَا
مَجْمَعَ بَيْنَهُمَا نَسِيَا حُوتَهُمَا فَاتَّخَذَ سَبِيلَهُ فِي الْبَحْرِ سَرَبًا ﴿٦٢﴾
فَلَمَّا جَاوَزَا قَالَ لِفَتْنِهِ إِنَّا غَدَاءٌ نَا لَقَدْ لَقِينَا مِنْ سَفَرِنَا
هَذَا نَصَبًا ﴿٦٣﴾ قَالَ أَرَأَيْتَ إِذْ أَوَيْنَا إِلَى الصَّخْرَةِ فَإِنِّي نَسِيتُ
الْحُوتَ وَمَا أَنَسَنِيهِ إِلَّا الشَّيْطَانُ أَنْ أَذْكُرَهُ وَاتَّخَذَ سَبِيلَهُ
فِي الْبَحْرِ عَجَبًا ﴿٦٤﴾ قَالَ ذَلِكَ مَا كُنَّا نَبْغِ فَأَرْتَدَّا عَلَىٰ آثَارِهِمَا
قَصَصًا ﴿٦٥﴾

﴿إِذْ قَالَ مُوسَى لِفَتَاهُ لَا أَبْرَحُ حَتَّى أَبْلُغَ مَجْمَعَ الْبَحْرَيْنِ أَوْ أَمْضِيَ صُقْبًا﴾ تۆ بیرى ئەو کاتە بکەرەو موسا ووتی بە ھاواریکەى خۆى و قوتابىە کەى کە ناوى پۆشەى کورى نونە و جیگەنشینی موسایە دواى خۆى بۆ بەنو ئیسراىیلیە کان و خوشکەزای موسا بو زانیاری لە موسا وەرگرتبو: واز نایەرم و ئەروم بە بەردەوامى هەتا ئەگەمە (مجمەعولبەحرەین) و ئەو جیگەىە خوا بۆى دیاری کردووم و بەلینی پیداووم بگەمە لای پیاویکی زانای خوا پەرست لەسەر کەناری روباریکەلای بەردیکا، هەندى پرسیاری لی کەم و زانیاری لی وەرگرم، یا ئەروم بە ریگەیدە ماوێەکی زۆر هەتا شۆینی ئەو پیاو چاکەى تیدابى، ئیتى با ئەوپەرى توشى نازار بىم .

زانایان بىر و بۆچونیان لە دیاری کردنى ئەو موسایەدا و ئەو ھاواری موسایەدا جیاوازه: هەندیکیان لایان وایە ئەو موسایە کورى میشای کورى یوسفى کورى یەعقوبە و کۆن ترە لە موسای کورى عیمرانى خواوێنى تەورات و ئەو روداوى بەسەر هاتو. بەلام ئەوێ جیگەى بروای بیگومانی زۆربەى زانایان بى ئەو مەسایە کورى عیمرانى خواوێنى تەوراتە و ھاواریکەى بریتىە لە یوشەى باسکراو .

﴿فَلَمَّا بَلَغَا مَجْمَعَ بَيْنَهُمَا نَسِيَا حُوتَهُمَا﴾ دواى کاتى گەیشتنە جیگەى کۆبۆنەوێ ئەو دوو دەریایە خوا بۆى دیاری کردوون کە لەلای ئەو بەردە بو موسا و یوشەع ماسیە کەیان لە بیرچووبو و فەرامۆشیان کرد. با ئەوێش بزاین لەو شۆینەدا دوو دەریا ئەگەنە یەکترى و دەریایەك پىك دینن، وەك لەمەوپاش باسى ئەکەین .

﴿فَاتَّخَذَ فِي الْبَحْرِ سَرَبًا﴾ دواى ئەو ماسیە لە نیو روبارە کەدا ریگەىەکی بۆ خۆى وەرگرت و رویشت بەرەو دەریا بە گۆیرەى سروشتى خۆى .

زۆربەى زانایان لایان وایە: ئەو دوو دەریایە بریتین لە (دەریای سېى ناوێند و دەریای کەنداوى فارس) هەندى تر ئەلین: (دەریای سېى ناوێند و دریای سورە) ئەو دوو بىر و بۆچونە زۆر دوورن لە راستى هەرچەندە زۆربەى زانایان فەرمویانە، چونکە هیچ یەکی لەو دوو دەریایانە ناگەن بەیەکترى و کۆبۆنەوێ لەیەك جیگەدا. هەندى تر لەزانایان

نه لین: نومید و بۆچونمان وایه نهو دوو ده ریایه بریتی بن له ده ریای ئوردون و دریای مهیت که تیکه لاوی یه که نه بن و یه که ده ریای پیک دین، نهو بیرو بۆچوونه لای هه ندی له زانیان په سه نده. نهو هی شایانی باس بی و اچا که هه والهی زانیاری لای خوا بکری، نهو ه گرنگی نهو دوو ده ریایه هه ن، په یوه ندی به بنچینه ی باوه ره وه نه به با خو مانی بۆ ماندوو نه که یه ن .

﴿ فلما جاوزا قال لفتاه آتينا غدا عينا لقد لقينا من سفرنا هذا نصبا ﴾ دوایی کاتی موسا و یوشه ع لهو جیگه یه تیه رین دوو ده ریایه کی تیدا کۆ نه یوه وه موسا به یوشه عی ووت: خو ارده مهنی به یانیه که مان بهینه بیخۆین به راستی ئیمه له م رویشته مانا تووشی ئازار و ماندو بون بووین لهو کاته دا هه لسا یه لای به رده که و پشوماندا بو هه رگیز ماندو بونی واما ن به خو مانه وه نه دیوه، لهو کاته دا یوشه ع بیری که و ته وه که ماسیه که ی خو ی فریدا بوه ناو ده ریایه که وه .

﴿ قال أرأيت إذ أؤينا إلى الصخرة فأنى نسيت الحوت و ما أنسانيه إلا الشيطان أن أذكره ﴾ یوشه ع ده ستی کرد به بیانو هینانه وه ووتی به موسا: ئایا تۆ نه زانی و ئاگاداری کاتی ئیمه گه یشتیه لای به رده که ی سه رچاوه ی ناوه کان و پشوماندا، دوایی من له بیرم چویه وه که به تۆ بلیم: نهو ماسیه خو ی فره دایه نیو ده ریایه که وه له بیری نه برده مه وه نهو رودا وه ت بۆ بگیره مه وه مه گه ر شه یتان له بیری برده مه وه داوای لی بوردن نه که م .

﴿ و اتخذ سبيله في البحر عجبا ﴾ وه ماسیه که ریگه ی خو ی گرت له نیو روباره که دا و رویشته به جیگه یه کی سه رسورینه ر چونکه به زه وی ووشکا رویشته هه تا گه یشته ناو روباره که .

﴿ قال ذلك ما كنا نبغ فارتدا على آثارهما قصصا ﴾ موسا ووتی: کارو کرده وه ی نهو ماسیه شتیکه ئیمه داوای نه که یه ن و به شوینیا نه گهر یه ن و نهو رودا وه نیشانه ی سه رکه و تهمانه دوایی به ره و دوا وه گه رانه وه به و ریگه یه دا هاتبون گفتو گۆی نهو شتانه یان نه کرد بۆی هاتوون و به شوینیا نه گهر یه ن . رویشتن و ئاگاداری خو یانیان نه کرد نه وه که ریگه یان لی تیک به چیت هه تا گه یشتیه وه لای به رده که .

فَوَجَدَا عَبْدًا مِّنْ عِبَادِنَا آتَيْنَاهُ رَحْمَةً مِّنْ
عِنْدِنَا وَعَلَّمْنَاهُ مِمَّا لَدُنَّا عِلْمًا ﴿٦٥﴾ قَالَ لَهُ مُوسَىٰ هَلْ أَتَبَعَكَ
عَلَىٰ أَنْ تُعَلِّمَنِي مِمَّا عُلِّمْتَ رُشْدًا ﴿٦٦﴾ قَالَ إِنَّكَ لَن تَسْتَطِيعَ
مَعِيَ صَبْرًا ﴿٦٧﴾ وَكَيْفَ تَصْبِرُ عَلَىٰ مَا لَمْ تُحِطْ بِهِ خُبْرًا ﴿٦٨﴾ قَالَ
سَتَجِدُنِي إِن شَاءَ اللَّهُ صَابِرًا وَلَا أَعْصِي لَكَ أَمْرًا ﴿٦٩﴾ قَالَ
فَإِنْ أَتَبَعْتَنِي فَلَا تَسْأَلْنِي عَنْ شَيْءٍ حَتَّىٰ أُحْدِثَ لَكَ مِنْهُ ذِكْرًا

﴿٧٠﴾

﴿ فوجد عبدا من عبادنا و آتیناه رحمة من عندنا ﴾ دواپی موسا و یوشع بهندهیه له
بهندهکانی ئیمهیان دەست کهوت و توشیان بو به توشیهوه و ئیمه بهو بهندهیهی خویمانان
بهخشییو میهرهانی و زانیاری ئیتر بههر جوړی بویی نهو زانیاریه به سروش بی یا
بهجگهی سروش مەبهسته که ناگۆرری .

زانایان بیر و بۆچونیان لهبارهی نهو بهندهیهوه جیاوازه: ئایا نهو بهندهیه ئیستا زیندوه و
نامری ههتا روژی دواپی. خاوهنی نامه‌ی بوخاری و موسلیم و جگهی نهوانیش بلاویان
کردوه تهوهو ئهلین: زیندوو نیه و مردوه، هندی له زانایان لایان وایه بلاو کردنهوهی
زیندویهتی خزر له شهیتانهویه به نیو مروڤدا، تا قمی تر ئهلین: زیندوهو نه مردوه. بهلام
واچاکه ئیمه لهو کاره بی دهنگین، چونکه نه له قورئاندا ونه له فهرموده‌ی پیغمهر
به‌لگهی بیگومان دەست ناکه‌وی بۆ هیچ یه‌کیکیان و پدیوهندی به بنچینه‌ی باوه‌روه نیه.
نهوهی مەبه‌ستیی بۆ ئیمه پیویسته برومان بهو رووداوه‌یه‌ی. به‌گۆیه‌ی بیستن له

زۆربەیی کەسەوه زۆر جارێن لە کاتی تەنگ و چەلەمەدا توشیان بوو بە تووشی کەسیکەوه لەو تەنگانەیە رزگاری کردوون یا شارەزایی رێگەی راستی کردوون بەبی ئەوێ بزانن چ کەسیکە؟ لەوانەیە ئەو کەسە فریشتەیە بی خوای مەزن یارمەتی بەندەکانی خۆی ئەدا بەهەر جوۆری بی و هەموو شتی هەر خوا ئەیانزانی .

هەر وەها زانیان بیر و بۆچوونیان جیاوازه بۆ ناوی ئەو بەندەیه ئایا ناوی خۆی و باوکی چیه؟ ئادەمیزادە یا فریشتەیه؟ پیغمەرە یا دۆستیکی خوایه؟ ئەوێ جیگەی بروای هەندی لە زانیان بی: ناوی بلیای کوری مەلکانە و نازناوی خزەرە و ئادەمیزادە و دۆستی خوایه و پیغمەر نیە، لە بارەیی نازناوی ئەو بەندەیه بە خەزەریانی بە زمانی عەرەبی سەوز، بیرو بۆچونی زۆر درێژیان هەیه، تەماشای تەفسیری خازین بکەن بۆ زانیان .

﴿و علمناه من لدنا علما﴾ وە ئیمە لەلایەن خۆمانەوه هەندی زانیاری نەینی خۆمانمان فیری ئەو بەندەیهی خۆمانە کردبوو لە نادیری لای ئادەمیزاد. موسا کەبۆی دەرکەوت ئەو پیاوێ ئەو بەندەیهیە خوا باسی فەرموو ئەو کەسە زۆر زانترە لەو چوێ لای و سلاوی کرد، ئەو پیاوێ ووتی: لای ئیوێ سلاو باو؟ تۆ چ کەسیکی؟ موسا ووتی: من موسام. پیاوێ کە فەرموێ موسای بەنو ئیسرائیل؟ موسا فەرموێ بەلی، چ کەسی هەوالی منی داوێ بەتۆ کە من موسام؟ پیاوێ کە ووتی: ئەو کەسەیه هەوالی منیشی بە تۆ داوێ خوای گەورەیه. موسا ووتی: ئەوێ راستی بی پەرورەدگاری من منی رەوانەیی لای تۆ کردوێ، بۆ ئەوێ فیری منی بکەیی هەندی لە نادیری و ئەو زانیاریانەیی خوا فیری تۆی کردوێ، هەتا بیکەم بە شارەزایی خۆم لە ژبانی رۆژانەما. خوا فەرموێ :

﴿قال له موسى هل أتبعك على أن تعلمني مما علمت رشدا﴾ موسا ووتی بەو پیاوێ: ئایا من دواي تۆ بکەوم لەبەر ئەوێ تۆ فیری من بکەیی هەندی لەو زانیاریە شارەزانەییانە فیری تۆ کراوێ یاریدەیی من بدەیی بۆ پیکانی شتی راست.

﴿قال إنك لن تستطيع معي صبرا﴾ پیاوێ کە ووتی: بەراستی تۆ توانای ئەوەت نابێ نارام بگەری لە گەل من، موسا ووتی: بۆچی؟ بەندە کەیی خوا ووتی: تۆ فروستادەیی خوای

بۆ فه رماندان به و شتانهی نه بیرین و دیارین و من شتی وا فیر کراوم به گویره ی روواله ت
خراپن لای تو و شایانی نه وه نین تو بی دهنگ بی له وان .

﴿ و کیف تبصر علی مالم تحط به خبرا ﴾ وه تو چۆن توانای نه وه ت ههیه ئارام
بگری له سهر شتی تو ناگات له نه جامی نه و شته نه بی به ناگادار بونیکی ته واو، چونکه تو
شتی وا نه بینی له منه وه به روواله ت ناره وایه وجیگه ی سهر سورمانه، تو به گویره ی
پیوستی خۆت ره خنه له من نه گری له سهر نه و شتانه لای تو قه ده غهن. به لام پاشه روژ
نه نجامیکی ره وا و چاکی ههیه .

﴿ قال ستجدونی إن شاء الله صابرا ولا أعصى لك أمرا ﴾ موسا ووتی: تو له مه و دوا
منت ده ست نه که و ی به ئارام گر نه گهر خوا ناره زووی هه بی من بی فه رمانی تو نا که م له
هیچ کاریکا .

﴿ قال فان أتبعتني فلا تسألني عن شيء حتى أحدث لك منه ذكرا ﴾ پیاوه که ی به نده ی
خوا ووتی: دوا بی نه گهر تو دو وای من نه که و ی دوا بی تو پر سیاری هیچ شتی له من مه که
لای تو نه بینی له منه وه چاکی یا خراپ هه تا من باسی نه و شته بۆ تو روون نه که مه وه .

فَانْطَلَقَا حَتَّى إِذَا رَكِبَا فِي السَّفِينَةِ خَرَقَهَا قَالَ أَخَرَقْنَا
لِغُرُقِ أَهْلِهَا لَقَدْ جِئْتَ شَيْئًا إِمْرًا ﴿٧١﴾ قَالَ أَلَمْ أَقُلْ إِنَّكَ
لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا ﴿٧٢﴾ قَالَ لَا تُؤَاخِذْنِي بِمَا نَسِيتُ وَلَا
تُرْهِقْنِي مِنْ أَمْرِي عُسْرًا ﴿٧٣﴾ فَانْطَلَقَا حَتَّى إِذَا لَقِيَا غُلَامًا فَقَتَلَهُ
قَالَ أَقْبَلْتَنِي نَفْسًا زَكِيَّةً بِغَيْرِ نَفْسٍ لَقَدْ جِئْتَ شَيْئًا نُكْرًا ﴿٧٤﴾

﴿ ٧٥ ﴾ قَالَ أَلَمْ أَقُلْ لَّكَ إِنَّكَ لَن تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا ۚ قَالَ إِن

سَأَلْتُكَ عَنْ شَيْءٍ بَعْدَهَا فَلَا تُصَحِّحْنِي ۖ قَدْ بَلَغْتَ مِن لَّدُنِّي عُذْرًا

﴿ ٧٦ ﴾ فَأَنْطَلَقَا حَتَّىٰ إِذَا أَتَيَا أَهْلَ قَرْيَةٍ اسْتَطْعَمَا أَهْلُهَا فَأَبَوْا

أَنْ يُضَيِّفُوهُمَا فَوَجَدَا فِيهَا جِدَارًا يُرِيدُ أَنْ يَنْقَضَ فَأَقَامَهُ

قَالَ لَوْ شِئْتَ لَتَّخَذْتَ عَلَيْهِ أَجْرًا ۚ ﴿ ٧٧ ﴾ قَالَ هَذَا فِرَاقُ بَيْنِي

وَبَيْنِكَ ۚ سَأُنَبِّئُكَ بِمَا أَوْيَلَ مَالَهُمُ تَسْتَطِيعَ عَلَيْهِ صَبْرًا ۚ ﴿ ٧٨ ﴾ أَمَّا

السَّفِينَةُ فَكَانَتْ لِمَسْكِينٍ يَعْمَلُونَ فِي الْبَحْرِ فَأَرَدْتُ أَنْ أَعِيبَهَا

وَكَانَ وَرَاءَهُمْ مَّلِكٌ يَأْخُذُ كُلَّ سَفِينَةٍ غَصْبًا ۚ ﴿ ٧٩ ﴾ وَأَمَّا الْغُلَامُ

فَكَانَ أَبَوَاهُ مُؤْمِنَيْنِ فَخَشِينَا أَنْ يُرْهِقَهُمَا طُغْيَانًا وَكُفْرًا

﴿ ٨٠ ﴾ فَأَرَدْنَا أَنْ يُبْدِلَهُمَا رَبُّهُمَا خَيْرًا مِّنْهُ زَكَاةً وَأَقْرَبَ رُحْمًا

﴿ ٨١ ﴾ وَأَمَّا الْجِدَارُ فَكَانَ لِغُلَامَيْنِ يَتِيمَيْنِ فِي الْمَدِينَةِ وَكَانَ

تَحْتَهُ كَنْزٌ لَهُمَا وَكَانَ أَبُوهُمَا صَالِحًا فَأَرَادَ رَبُّكَ أَنْ يَبْلُغَا

أَشُدَّهُمَا وَيُسْتَخْرِجَا كَنْزَهُمَا رَحْمَةً مِّن رَّبِّكَ ۖ وَمَا فَعَلْتُمُ

عَنْ أَمْرِي ۚ ذَٰلِكَ تَأْوِيلُ مَا لَمْ تَسْطِعْ عَلَيْهِ صَبْرًا ۚ ﴿ ٨٢ ﴾

﴿فَانْطَلَقَا حَتَّىٰ إِذْ رَكِبَا فِي السَّفِينَةِ خَرَقَهَا﴾ دوایی موسا و ئەو بەندەى خوايه روشتن بەرەو کەنارى دەريايە کا بۆ ئەوێ کەشتیە کيان دەست بکەوى سواری ببن، دوای ماوێه کەشتیە کە دەرکوت و داوای سواربونيان لە کەشتیەوانە کە کرد و ئەویش لەبەرئەوێ بە پیاو چاک هاتنە بەر چاوی بەخۆرايى سواری کردن بە تايه تی خزریان ئەناسی .

لیرەدا باسی یوشە ع نە کراوە ئایا گەرایەوێ یا لە گەلیان روشت؟ ئەوێ لە دارژاندنی ئەو باسەوێ دەرئەکەوێ یوشە ع لە گەل موسا و خزردا نەروێشتوێ . بەلام بۆ چ جیگەیه روشت باسی نە کراوە . هەندى لە زانایان ئەلین : لە گەلیان روشتوێ .

هەر وەها روشتن کاتی سواری کەشتیە کە بوون و شەپۆلى ئاو پەرهی سەند خزر بەبى ئاگای دانیشتوانی کەشتیە کە تەوړیکى هەلگرت و تەختەیه کى کەشتیە کەى کون کرد بە جوړى ئاو بیتە ئاو دانیشتوانى ئاو کەشتیە کە بجنکین، دوایی موسا لەو کارە بەگویرهی رووالەت ترسا و بە کاریکی نارەوای دانا .

﴿قَالَ أَخَرَقَهَا لِتَفْرُقَ أَهْلَهَا لِقَدْ جِئْتُ شَيْئًا إِمْرًا﴾ موسا ووتى : ئایا تۆ بۆ ئەو کەشتیە کون کرد، بۆ ئەوێ دانیشتوانى ئەو کەشتیە بجنکین بە هۆى ئەو کارەى تۆو بە ئاوی ئەم دەريايە بەراستى تۆ شتیکی زۆر خراپت کردوێ و زۆر دل تەزینە، موسا بە بەرگی بەرى خۆى کونە کەى گرت .

﴿قَالَ أَلَمْ أَقُلْ لَكَ إِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا﴾ خزر فەرموى : ئایا من بە تۆم نەووت : بەراستى تۆ توانای ئەوێ نیه لە گەل مندا برۆی و ئارام بگرى، موسا داوای لى بودرنى لى کرد .

﴿قَالَ لَا تَأْخُذْ بَمَا نَسِيتَ وَلَا تُرْهِقْنِي مِنْ أَمْرِي عَسَا﴾ موسا فەرموى : تۆ لۆمەى من مە کە بەهۆى شتى من لەبیرم چوێهوە و سزای من مەدەو مەبخرە سەر من سەختى و ئازار لەبەر ئەم کارەى من کردم .

﴿فَانْطَلَقَا حَتَّىٰ إِذْ لَقِيا غُلَامًا فَقَتَلَهُ﴾ دوایی موسا و ئەو زانایە روشتن هەتا گەشتن بە کورى دوایی ئەو زانایە کورە کەمەى کوشت . خواوەنى تەفسیری حوسەینى لە تەفسیرە کەى خویا بەزمانى فارسى ئەلى : ئەو کورە ناوی (خوش) بو، رومەت جوان و بالا بەرز و شوخ و شەنگ و پى کەوتو، ناوی باوکی کورە کە (کماردویى) دایکی ناوی (شاهویە)، ئیتر ئەو زانایە بەهەر شیوەیه ئەو کورەى کوشت و بە چ شتى کوشتى و ئەو کورە خەریکی چ شتى بو، یاری ئە کرد یا نە؟ لەو کاتەدا پى باوەر بوێ یا نە؟ گرنگ نیه . ئەوێ شایستەیه ئیمە باوەرمان بەو رووداوە هیده، خواى مەزن باسی نەفەرموێ ، و اچاکە ئیمە هەوالەى زانیاری خواى بکەین .

﴿قال أقتلت نفسا زكية بغير نفس لقد جئت شيئا نكرا﴾ موسا فەرموی: ئایا تۆ بۆ ئەو کەسە پاڤ و بی تاوانەت کوشت بەبی ئەوەی کەسیکی کوشتی. بەراستی تۆ بەکاریکی ناپەسەند و خراپەووە هاتووی .

﴿قال ألم أقل لك إنك لن تستطيع معي صبرا﴾ زاناکە ووتی: ئایا من بە تۆم نەووت بەراستی تۆ توانای ئەوەت نیه لە گەل من برۆی و ئارام بگری و هیچ شتی نەلی .

﴿قال إن سألتك عن شيء بعدها فلا تصاحبني لقد بلغت مني عدرا﴾ موسا ووتی: ئەگەر من لە دوای ئەم جاره پرسباری هەر شتیکم لی کردی، دوایی هاوڕیتی من مەکە. بەراستی تۆ گەیشتوی بەبیانوی خۆت بۆ جوی بونەووی تۆ لە منو بۆ لەمەوپاش بەلگەم بە دەست نامینی .

﴿فانطلقا حتى أتيا أهل قرية استطعما أهلها فأبوا أن يضيغوهما﴾ دوایی موسا و خزر رویشتن هەتا چوونە لای دانیشتوانی گوندی داوای خواری دەمەنیان کرد لە دانیشتوانی ئەو گوندە زۆریان برسیو، دوایی دانیشتوانی ئەو گوندە وازیان لە میوانداری ئەوان هینا چونکە زۆر رژد و بەرچاو برسیوون .

زانایان لە دیاری کردنی ئەو شارە بیر و بۆچونیان جیاوازه ، ئەوەی شایستەیی ئەو رووداوە بیت ئەو گوندە (فاسریبە) پێشەوا جەعفەری سادیق لایەنی ئەو بۆچوونە ئەگری . ﴿فوجدا جدارا يريد أن ينقض فأقامه﴾ دوایی موسا و خزر چوونە دەرەووی گوندە کە سەر لەبەیانێ ئەو رۆژە دیواریکیان دەست کەوت و تەماشایان کرد ئەیه و یست بروخی، دوایی خزر دیواری کە چاک کردەووە هەلی ساندەووە .

﴿قال لو شئت لأتخذت عليه أجرا﴾ موسا فەرموی بەخزر: دانیشتوانی ئەو گوندە تاقمی بوون ئیمە داوای خواری دەمەنیان لی کردن میوانداریان لی نەکردین تۆ چۆن ئەو دیواریان بۆ چاک ئەکەیتەووە، ئەگەر تۆ ئارەزوۆت بکرایە تۆ کریت لەسەر چاک کردنەووی ئەو دیواری وەرەگرت، خواری دەمەنیان بەو کرێیە ئەگری و پێویستی ترمان بی جی بەجی ئەکرد .

﴿ قَالَ هَذَا فِرَاقُ بَنِي وَبَيْتِكَ ﴾ خزر فرموی: نه م کاته کاتی جوئ بونه وهی من و تویه له نیوان یه کا. دواپی هدر له نیسته وه تو به ریگه دا نه رویت و منیش به ریگه یه تردا نه پرؤم، دواپی هه و لدان به سوودی نه و کارانه منکردم و تو پرسپارت له من کردنیان کرد. ﴿ سَأُنَبِّئُكَ بِتَأْوِيلِ مَا لَمْ تَسْتَطِيعَ عَلَيْهِ صَبْرًا ﴾ له مه و داو من هه و آل نه دهم به تو به مانای شتی تو توانای نارام گرنت نه بوه له سه ری و ناگاداری نه نجامه کانت بو نه که م .

﴿ أَمَّا السَّفِينَةُ فَكَانَتْ لِمَسَاكِينَ يَعْمَلُونَ فِي الْبَحْرِ ﴾ به لآم که شتیه که که شتی چه ند هه ژاریکی باوه ردار بون کاریان نه کرد به و که شتیه بو به خپو کردنی خوئیان و خپزانیان له و روباره دا به نرخیکی که م .

﴿ فَأَرَدْتُ أَنْ أَعِيبَهَا وَكَانَ وَرَءَاهُمْ مَلِكٌ يَأْخُذُ كُلَّ سَفِينَةٍ غَصْبًا ﴾ دواپی من ویستم که نه و که شتیه عهیب دار بکه م به هوئ نه و کونه وه له پیشیانده وه پاشایه هه یه هه مو که شتیکی چاک و بی عهیب داگیر نه کا به زور و ناروه و، من نه و کاره م کرد هه تا نه و که شتیه داگیر نه که ن .

﴿ وَ أَمَّا الْفُلَامُ فَكَانَ أَبَوَاهُ مُؤْمِنَيْنِ فَخَشِينَا أَنْ يُرْهَقَهَا طُفْيَانًا وَ كَفْرًا ﴾ وه نه و کوره ی من کو شتم باوک و دایکی باوه ردارن و نیمه ترساین که نه و کوره دایک و باوکی خوئ ناچار بکاو دایان پپوشی به لادان له خوا به رستی و بی باوه رپان بکا و سوپاسی چاکه ی خوا نه که ن و ریگه ی خرابی نه و بگرن به هوئ خوشه ویستی نه و کوره وه . به گویره ی فرمانی خوا نه و کاره م کرد و کو شتم .

﴿ فَأَرَدْنَا أَنْ يُبْدِلَهُمَا رَبُّهُمَا خَيْرًا مِنْهُ وَ أَقْرَبَ رَحْمًا ﴾ دواپی ویستمان به روه ردگاری باوک و دایکی نه و کوره بیه خشی به وان کورپکی له و چاکتر له و کوره پاکتر بی له و نزیکتری له و کوره خوشه ویستر و خاوه ن به زه یی تر بی بو نه وان .

﴿ أَمَّا الْجِدَارُ فَكَانَ لِغُلَامَيْنِ يَتَمِيمَيْنِ فِي الْمَدِينَةِ وَكَانَ تَحْتَهُ كَنْزٌ لَهُمَا وَكَانَ أَبُوهُمَا صَالِحًا ﴾ وه به لآم نه و دیواره دیواری دوو کورپی بی باوک و دایک بوو له و شاره دا له ژیر دیواره که وه گه نجینه یه کی زیرپان هه یه نه گهر نه و دیواره بروخایه دانیشنوان پاره کانیان نه برد و له کیسیان نه چوو نه و دوو کوره باوکیان پیاوچاک و باوه ردار بوه .

﴿فأراد ربك أن يبلغا أشدهما ويستخرجا كنزهما رحمة من ربك﴾ دواپی پروه ردگاری تو ویستی نهو دوو کوره بگه نه کاتی بالغون و نه قل و شاره زایی پهیدا بکه نه و گه نجینه که ی خوین دهر بهین له بهر نهو بو خوا به میهره بانی و به زه یی پروه ردگاری خوین نهو کاره یان له گهل بکا .

﴿و ما فعلت عن امری ذلک تأویل مالم تستطیع علیه صبرا﴾ وه من نهو کارانه م نه کرده به بیرو بچوونی خو مده وه به فرمانی خوا من نهو کارانه م کرده، نهو سی وه لامانه ی من وه لامی تو م پی دایه وه ماناو نه نجامی شتی بون تو توانای نارام گرنت له سهریان نه بوه .

ناگاداریه له باره ی زیندوویی خزر یا مردنی: زانای بهرز شیخ موحه مده ی کوری سهیده دهر ویش مه شهر به حوتی نه لیراتی له نامه ی خو یا (أستی مطالب) لاپره (۲۲۹ - ۲۳۰) نه فهرموی: { دوستانی خواو پیاو چاکان زیندوویی خزر به شتیکی بروا پیکراوی نازانن و به لگه ی راستی له سهر نیه، نهو فهرموده یه نه دریته پال پیغه مهر ﴿﴾ زه عیغه، ئینو حه بهر و سه خاوی نه لین: نهو فهرموده یه مونکهره، ههروه ها ویندوو بونه وه ی ئیلیاسیش راست نیه و پوچه گوا یا هه مو سالی له کاتی حه جدا له گهل خزر کو نه بیته وه. به کورتی هه مو نهو هه والانه دهر باره ی زیندوویه تی خزره وه هاتوون راست نین {

نهو نایه ته نه مانه مان فیر نه کهن: چهند کاری هه ن به روواله ت چاکن و له ژیره وه سزادراو و سه ختن و هو ی دهر چونن له ده ستوری خوا، وایش نه یی به گویره ی روواله ت هه ندی کار خراپن. به لام له نه نیدا چاکن و نه نجامه کانیا ن سود به خشن، نه وه ی جیگه ی شایسته بی نیمه له هه مو کاتیکدا خوراگر بین و بیرو بچوونی خو مانی تیدا یه کار نه یه رین هه تا پاشه روژی نهو کاره مان بو دهر نه که وی. پیاوی خوا وه ن نه قل به گویره ی ده ستوری ئیسلام کاریکی خراپ نه کا بو نه وه ی کاریکی زورتر خراپتر رونه داو به ره وایش نه ژمیری، زور جارن دیومانه نه یی مروقی نه ندامیکی خو ی بیری بو مانه وه ی

تەنادمەکانی تری، زۆرجاران دیومانە بنەمالەیهکی خوا پەرسێ وخواوەن سوود بە هۆی
منالیکیانەوه بی ئابرو ئەبن و ناموسیانی ئەرووشی. کەواتە پێویستە لەسەر باوک و دایک و
کاربەدەستان واز لە منالو خیزانی خۆیان نەهێنن لەبەر پاراستنی ریز پاکی خۆیان
وچاکە ی بنەمالەکەیان .

بە یاری دە ی خوا کوتایی بە ماناکردنی جزمی پازدەهەم هات

روژی سی شەممە (١٤٢٠ هـ) (٢٤) ی مانگی زیلقە عەدە ریکەوتی ٢٩ / ٢ / ٢٠٠٠

خوا یاری دەرمان بی بۆ هەموو کاری

به ناوی خوی به خشندهی میهره بان. درودی بی پایان له سهر پیشه وای بونه وهران و یارو یاهوران و خیزان و پدیره وانی. له جزمی پازده نایه تی (۸۵) سوره تی نه لیسرا دا رون کرایه وه که عدره به کان به هاندانی جوه کان پرسپاریان له پیغمهر کرد له باره ی گیانه وه (الروح) لهم سوره ته دا و له نایه تی (۱۳) هه تا نایه تی (۲۲) پرسپاریان لی کرد دهر باره ی دانیشترانی نه شکوه ت، خوا فهرمانی دا به پیغمهر ﴿﴾ و له امه کانیا ن دایه وه. لهم نایه تانه ی دوایشدا پرسپاری لی نه که ن له باره ی (ذولقهر نه نه وه) وهك خوا نه فهرموی :

وَيَسْأَلُونَكَ

عَنِ ذِي الْقُرْنَيْنِ قُلْ سَأَتْلُوا عَلَيْكُمْ مِنْهُ ذِكْرًا ﴿٨٣﴾

إِنَّا مَكَّنَّا لَهُ فِي الْأَرْضِ وَءَاثِنَاهُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ سَبَبًا ﴿٨٤﴾ فَأَنْبَعِ سَبَبًا

﴿٨٥﴾ حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ مَغْرِبَ الشَّمْسِ وَجَدَهَا تَغْرُبُ فِي عَيْنٍ حَمِئَةٍ

وَوَجَدَ عِنْدَهَا قَوْمًا قُلْنَا يَذَّاتِلُ الْقُرْنَيْنِ إِمَّا أَنْ تُعَذِّبَ وَإِمَّا أَنْ تَتَّخِذَ

فِيهِمْ حُسْنًا ﴿٨٦﴾ قَالَ أَمَّا مَنْ ظَلَمَ فَسَوْفَ نَعَذِّبُهُ ثُمَّ يُرَدُّ إِلَىٰ رَبِّهِ

فَيُعَذِّبُهُ عَذَابًا نَكِرًا ﴿٨٧﴾ وَأَمَّا مَنْ ءَامَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَلَهُ جَزَاءٌ

الْحُسْنَىٰ وَسَنَقُولُ لَهُ مِنْ أَمْرِنَا يُسْرًا ﴿٨٨﴾ ثُمَّ أَنْبَعِ سَبَبًا ﴿٨٩﴾ حَتَّىٰ

إِذَا بَلَغَ مَطْلِعَ الشَّمْسِ وَجَدَهَا تَطْلُعُ عَلَىٰ قَوْمٍ لَمْ نَجْعَلْ لَهُمْ مِّنْ

دُونِهَا سِتْرًا ﴿٩٠﴾ كَذَلِكَ وَقَدْ أَحَطْنَا بِمَا لَدَيْهِ خُبْرًا ﴿٩١﴾

پیلانی لی ئەئە کراو رینگە لی ئەئە گیراو، ئیمە بەئەومان بەخشیبوو بۆمان ئامادە کردبو شتیکی ئەوتۆ بیگەیهنی بەجیگەییە بیهوی بۆی بڕوا، لەش ساغی وشارەزایی ودارایی و چەکی جەنگ و سەربازی زۆر و پسپۆری بۆ سەرکەوتن بەسەر دوژمنانی خۆیا دا بومانی. ناوەرۆکی ئەو ئایەتە بۆمان ڕون ئەکاتەووە هەر چەندە خوا یاریدەیی بەندەیی خۆیەتی. بەلام پیوستیە بۆ هەموو کاری پێشەکی ھۆیەکانی سەرکەوتن ئامادەبکری ھەتا دوژمن بترسی و ھەرگیز خوای مەزن بەرەوای دانانی بەبی ھۆی سەرکەوتن لە کارو کردەووەدا بەلاماری دوژمن بدری لە جیھاندا .

﴿فَاتَّبَعَ سَبَبًا حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ مَغْرِبَ الشَّمْسِ﴾ دوایی ذولقەرنەین دوای ئەو ھۆو رینگەییە کەوت خوا بۆی ئامادە کردبوو خستیە کار بۆ جی بەجی کردنی ھەموو کارە چاکەکان کەوتە بیر کردنەووە بۆ دوژینەووەی رینگەیی سەرکەوتن ھەتا گەیشتە جیگەییە بە چاو ئەبیرنا خۆرئاوا ئەبی و چوہ ناو شارەکانی خۆرئاوا کە ئەوپەری ئاوەدانی زەویە لای خۆرئاوا .

﴿وَجَدَهَا تُغْرِبُ فِي عَيْنِ حَمَّةٍ﴾ ذولقەرنەین بینی و دەستی کەوت خۆرئاوا ئەبی لەنیوان قورپکی ڕەش و گەرم و لە نیو دەریایە لە دەریاکانا، زانای بەرز مەراغی ئەلی: دەریای ئەتلەنتیە. بەلام خوا ئەیزانی چ دەریایە کە .

﴿وَ وَجَدَ عِنْدَهَا قَوْمًا﴾ وە ذولقەرنەین لای ئەو سەرچاوەییە تاقمی ئادەمیزادی دەست کەوت. زانایان ئەلین تاقمی بوون بت پەرست کەل و پەل و بەرگیان پستی گیانداران بو، خواردەمەنیان لەو شتانە پەیدا ئەکرد زاویان ئەکردن لەناو ئاو و شکانیدا ویتەیی ماسی و جگەیی ماسی .

﴿قُلْنَا يَا ذَا الْقُرْنَيْنِ إِنَّمَا أَنْتَ تُعَذِّبُ﴾ ئیمە ووتمان ئەی ذولقەرنەین: تۆ یا سزای ئەو تاقمە بدەیی بە کوشتن ئەگەر باوەرپان نەھیناو دەستیان دایە جەنگ کردن و ستەمیان لە خویان کرد بەبۆنەیی مانەوویان لەسەر بت پەرستی .

﴿وَ إِنَّمَا أَنْتَ تُنْجِدُ فِيهِمْ حُسْنًا﴾ یا تۆ لەوان بیورە و شارەزای یاسای خوا پەرستیان بکە و چاکەیان لە گەل بکە و مەیان کوژە ئەگەر جەنگیان لە گەل نەکردی، ئەتوانی

به ندیان بکه‌ی هه‌تا باوه‌ی به‌یئن. نه‌یی بزانی چاکه کردن له‌گه‌ل بی باوه‌رانا دروسته نه‌گه‌ر جه‌نگیان نه‌کرد و که‌سیان ناو‌اره نه‌کرد، نه‌گه‌ر ناو‌اره کرابن پیوسته به‌رگری له خو‌مان بکه‌ین .

﴿قَالَ أَمَّا مَنْ أَظْلَمَ فَسَوْفَ نُعَذِّبُهُ﴾ ذولقه‌رنه‌ین ووتی: به‌لام که‌سی له‌و تاقمه سته‌می له‌خوی کرد و بی باوه‌ربو، دوا‌یی سزای نه‌و که‌سه نه‌ده‌ین به‌ کوشتن نه‌گه‌ر باوه‌ری نه‌هینا و به‌رده‌وام بوو له‌سه‌ر بت په‌رستی. فه‌رمان نه‌ده‌ین به‌و سزایه له‌ جیهاندا . ﴿ثُمَّ يَرْدُّ إِلَىٰ رَبِّهِ فَيُعَذِّبُهُ عَذَابًا نُكْرًا﴾ له‌ پاشا نه‌گیریتسه‌وه بو‌ لای په‌روه‌ردگاری خوی له‌پاشه‌پوژدا، دوا‌یی په‌روه‌ردگار سزای نه‌دا به‌سزایه‌کی سه‌خت وناهه‌موار و گران .

﴿وَأَمَّا مَنْ آمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَلَهُ جَزَاءُ الْحُسْنَىٰ وَ سَنَقُولُ لَهُ مِن أَمْرِنَا يُسْرًا﴾ وه به‌لام که‌سی باوه‌ری هینابوو کرده‌وه‌ی چاکی کردبوو، دوا‌یی بو‌ نه‌و که‌سه هه‌یه پاداشتیکی چاک له‌ جیهاندا و له‌پاشه‌پوژدا و نیمه به‌و که‌سه نه‌لین: له‌و شته‌دا نیمه فه‌رمانی بی نه‌ده‌ین به‌ ئاسان و به‌شتی گران نه‌یی له‌سه‌ری نه‌و شته. نه‌وانه‌ی باسکران یاسای نیمه‌یه و خوا خستویه‌تیه دل‌مه‌وه .

﴿ثُمَّ أَتْبَعَ سَبَبًا حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ مَطْلِعَ الشَّمْسِ﴾ له‌ پاشا ذولقه‌رنه‌ین جاری تری دووه‌هم دووای هو‌یه‌کی تر که‌وت و که‌وته ریگه بو‌ جی به‌جی کردنی کاریکی تری چاک به‌ره‌و خو‌رهلآت هه‌تا کاتی گه‌شته جیگه‌یه خو‌ری لی هه‌له‌هات له‌ لای زوورو‌ی ناوه‌دانی له زه‌ویدا .

﴿وَجَدَهَا تُطْلَعُ عَلَىٰ قَوْمٍ لَّمْ تَجْعَلْ لَهُم مِّن دُونِهَا سَبِيلًا﴾ ذولقه‌رنه‌ین یینی و ده‌ستی که‌وت خو‌ر هه‌لدی له‌سه‌ر تاقمی له‌ ناده‌میزاد نیمه نه‌مان گیرابو بو‌ نه‌و تاقمه شتی بکه‌ویته نیوان نه‌وان و خو‌ر و بیانباریزی له‌گه‌رما و خو‌ر له‌به‌رگ و له‌ خانو وشتی تر، په‌نایان نه‌برد دوا‌ی هه‌له‌هاتی خو‌ر بو‌ لای نه‌شکه‌وته‌کان وچال و چو‌لی دو‌ل و شیوه‌کانی زه‌وی، شه‌وی نه‌هاته ده‌روه بو‌ کارکردن و په‌یداکردنی هو‌ی ژبانی خو‌یان به‌ پیچه‌وانه‌ی کاری ناده‌میزادی تره .

خوای مەزن رونی نه کردوه ته وه که ذولقهر نه دین چ شتیکی له گهل نهو تاقمه کرد: ئایا چاکه ی له گهل کرد نه گویره ی باوه رهینان به خوا و به گویره ی بی باوه ریان، یا وازی لی هینان که بهرده و امین له سهر نهو زیانه ی له سهری بوون، به تایه تی له سهر نهو بی شارسه تانیه ته ی خوینان، بویه هه و اله ی زانیاری خوای نه کهین. به لام خاوه نی ته فسیری به یزاوی له ته فسیره که ی خویا نه فهر موی: نهو کاره ی له گهل دانیشته وانی خورئاوای کرد هه به و جوړه ی له گهل نهو تاقمه ی خوړه له لاتی کرد، خویانی سه ره به ست کرد له باوه رهینان و باوه ره نه هیناندا.

﴿كَذَلِكَ وَقَدْ أَحَطْنَا بِمَا لَدَيْهِ خَيْرًا﴾ هه به و جوړه ی باسکرا له به رزی پله ی ذولقهر نه دین و فراوانی ده سه له لاتی له خورئاوادا و نهو کاره ی کردی له گهل دانیشته وانی هه مان کاریشی کرد له گهل دانیشته وانی خوړه له لاتا و به راستی ئیمه به خشیومان زانیاری به که شیایوی نهو کارانه بی به هو ی شتی درابو به و له سه رباز و که ره سه و تفاقی جهنگ و هویه کانی پاشایه تی.

بو زانین: دانیشته وانی خوړه له لات به وینه ی زینه وه رانی کێواندا نه زیان، هه ندی له زانایان نه لێن: شاره کانیان که وتوه ته سه ره که ناری خوړه له لاتی نه فهریقا.

ثُمَّ اتَّبَعَ

سَبَبًا ﴿٩٢﴾ حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ بَيْنَ السَّدَّيْنِ وَجَدَ مِنْ دُونِهِمَا قَوْمًا

لَا يَكَادُونَ يَفْقَهُونَ قَوْلًا ﴿٩٣﴾ قَالُوا يَنْذِ الْأَقْرَبِينَ إِنَّ يَأْجُوجَ وَمَأْجُوجَ

مُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ فَهَلْ نَجْعَلُ لَكَ خَرْجًا عَلَىٰ أَنْ تَجْعَلَ بَيْنَنَا وَبَيْنَهُمْ

سَدًّا ﴿٩٤﴾ قَالَ مَا مَكْنِي فِيهِ رَبِّي خَيْرٌ فَأَعِينُونِي بِقُوَّةٍ أَجْعَلْ بَيْنَكُمْ

وَبَيْنَهُمْ رَدْمًا ﴿٩٥﴾ أَتَوْنِي زُبْرَ الْحَدِيدِ حَتَّىٰ إِذَا سَاوَىٰ بَيْنَ الصَّدَفَيْنِ

قَالَ أَنْفُخُوا حَتَّىٰ إِذَا جَعَلَهُ نَارًا قَالَ ءَاتُونِي أُفْرِغْ عَلَيْهِ قِطْرًا ﴿٩٦﴾ فَمَا اسْتَطَعُوا أَنْ يَظْهَرُوهُ وَمَا اسْتَطَعُوا لَهُ نَقْبًا ﴿٩٧﴾ قَالَ هَذَا رَحْمَةٌ مِّن رَّبِّي فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ رَبِّي جَعَلَهُ دُكَّاءً وَكَانَ وَعْدُ رَبِّي حَقًّا ﴿٩٨﴾ وَتَرَكْنَا بَعْضَهُمْ يَوْمَئِذٍ يَمُوجُ فِي بَعْضٍ وَنُفِخَ فِي الصُّورِ فَجِئْتَنَّهُمْ جُمُعًا ﴿٩٩﴾

﴿ ثُمَّ اتَّبَعَ سَبَبًا حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ بَيْنَ السَّدَّيْنِ ﴾ له پاشا ذولقهر نه دین دواى هویه ک و رینگه ی سیهم کهوت بۆ لای شوتینکی تر جگه ی خورناوا و خورهلآت له باشوره وه بهرو باکورر هتا گه یشته نیوان دوو کپو کهله پشتی نهو دوو کیوانه وه هۆزه کانى یاجوج و ماجوج کردبویان به نیشتمان بۆ خویان .

به جورینکی دیاری کراو نهو دووو هۆزه چ که سینک و لهشیان چۆنه و نیشتمانیان چ جینگه یه که؟ زانایان بیر و بۆ چونیان جیاوازه، هندیکیان نه لئین: زر کورته بالا و هندی تریان لایان وایه زۆر بالایان بهرزو زۆر شتی تریش له باره ی شیوازیانه وه. زۆر لهو شیوازان له گه ل نه قلدا گونجاو نه. به لآم نه وه ی جینگه ی بپروا بی نه مه یه: نه وانه دوو هۆزن له ناده میزاد، نه قل لاوازو هه رچی و په رچین و سته مکارن. یاجوج بریتین له ته تهره کان، ماجوج بریتین له مه غولیه کان، له بنچینه دا کوری یه ک باوکن ناوی (تورک) بوه. هندی زانایان لایان وایه دانیشتوی رۆژناوای سنووری (چینن) هندی تریان نه لئین: دانیشتوی باکوری رۆژه لاتى دانیشتوی کۆنى سه رده می ذولقهر نه یین. زۆر جارن په لاماری دراوسیکانى خویان نه دهن و تالانیان نه کردن. جینگیز خان و هولاکو و تیمور له نگ له وانن و لهو دوو هۆزن. به بیرى من و اچاکه هه والیه ی زانیاری خویان بکه یین.

﴿وَجَدَ مِنْ دُونِهِمَا قَوْمًا لَا يَكَادُونَ يَفْقَهُونَ قَوْلًا﴾ ذولقەرنەین بینی و دەستی کەوت
لەبەردەم ئەو دوو کۆمەدا تاقمی هەن نزیک نەبوو لە هیچ گفتوگۆیە بگەن و جگە
زمانی خۆیان هیچ زمانی تریان نەئەزانی. بە ماندو بوونیکی زۆر جگە خۆیان لە زمانی
ئەوان بگەن.

﴿قَالُوا يَا ذَا الْقُرْتَيْنِ إِنَّ يَأْجُوجَ وَمَاجُوجَ مُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ﴾ بەهۆی کەسیکەو
زمانی ئەوان و زمانی ئەمانی ئەزانی ئەو تاقمە ووتیان: ئەی ذولقەرنەین: بەراستی
هۆزەکانی یاجوج و ماجوج خراپەیی زۆر بلۆ ئەکەنەو لە زەوی و نیشتمانی ئێمەدا
تالان و جەردەیی و کوشتن بەی ئەندازە، ئەوەندە زۆرن وەک کولە بلۆ ئەبنەو، تەر و
ووشک نایەلن و ئەیحۆن و ئەییەن لە گەل خۆیان.

﴿فَهَلْ نَجْعَلُ لَكَ خَرْجًا عَلَىٰ أَنْ تَجْعَلَ بَيْنَنَا وَبَيْنَهُمْ سَدًّا﴾ دواپی ئەو تاقمە بە
ذولقەرنەینیان ووت: ئایا ئێمە کۆر بەکەینەو و بیگێڕن بۆ تۆ کرێ لە دارایی خۆمان لەسەر
ئەوێ کە تۆ دروست بەکە ی رێگێ و بیگێڕێ لە نیوان ئەو دوو هۆزە رەوشتیان جا
نەوەرانیە بێتە هۆی پەلامارنەدانیان بۆ سەر ئێمە. زانیان بۆ دیاری کردنی شوینی ئەو
رێگرە و ئەو سەدە بیر و بۆچونیان جیاوازه. زانای بەناوبانگی میسری مامۆستا (مەراغی)
ئەی گێڕپتەو لە گۆڤاری (المقتطف) لە سالی (١٩٨٨) زانی ئەو رێگرە ذولقەرنەین
کەوتە پشت دەریای (جەیحون) لە پارێزگاری (بەلخدا) و ئیستا ناو ئەبری بە
(باب الحدید) = دەرگای پۆلایین، لە نزیک شاری (تورموزەو). زانای ئەلمانی
(سیلد برجر) و میژوو زانی ئەسپانی (کلا فیحو) لە گەشتە کەیدا سالی (١٤٠٣) زایینی،
هەردوو زاناکان پشت گێری ئەو بیر و بۆچونە میراغیان کردو. لە میژووی زۆر
کۆنەو هەندێ لە زانیان ووتیان: ئەو رێگرە ئەکەوێ ئەرمینیا و نازەر بايجانەو،
میژوونوسی بەرێز مامۆستا (تەبەری) ئەلی: پیاوی رۆیشتو بۆ لای ئەو رێگرە کە لەلای
دەریای (خەزەرە) و وای باس کردو کە جیگەیهکی بەرزە لە پشتیەو چال و چۆل و
دۆلیک و شوینیکی قول هەیه.

لەو بیر و بۆچونە جیاوازانەو بەرمان دەركەوت بە جورێکی رۆن جیگە ی ئەو رێگرە بەجۆری دیاری نە کراوە جیگە ی متمانە بیت. کەواتە ئەو ی پێویستە بۆ ئێمە ئەمەیه: برۆمان بە دروستکردنی ئەو سەدە هەبی، جیگە ی دیاری بۆ کراوی هەوالە ی زانیاری خوای بکەین.

﴿قَالَ مَا مَكْنِي فِيهِ رَبِّي خَيْرٌ فَأَعِينُونِي بِقُوَّةٍ﴾ زولقەرەنەین ووتی: شتیکی ئەوتۆ پەرورەدگاری من دەستەلاتی منی بەسەردا پەیدا کردووە و بەخشیووە بە من چاکترە لەو شتە ی خوا بەخشیووە بە ئێوە و ئێوە خۆتان زۆرتر پێویستیان بە دارایی خۆتان هەیه و بۆ خۆتانی سەرف بکەن، دوا یی ئێوە یارمەتی من بدەن بە کرێکار و بە کەرەسە ی خانوو دروست کردن، من بە خۆرایی ئەو رێگرەتان بۆ دروست ئەکەم. کەواتە ئەنداز یارەکان نامادە بکەن بۆ من بۆ دروست کردنی ئەو سەدە.

﴿أَجْعَلْ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ رُدْمًا﴾ من دروست ئەکەم و ئەگیرم لە نێوان ئێوەو ئەو دوو هۆزە دروندانەدا رێگریکی زۆر سەخت سەدی رێگە بگری لەوان و نەتوانن بێتە ئەم دیوی لای ئێوە.

﴿آتُونِي زَبَرَ الْحَدِيدِ حَتَّىٰ إِذَا سَاوَى بَيْنَ الصَّدَفَيْنِ﴾ ئێوە بێهەشن بە من پارچە ی زۆر ناسن و بیان خەنە سەر یەك بەیە کسان ی هەتا کاتی رێك ئەبن لە نێوان هەردوو لای کێوەکان و لە خوارەووە بۆ سەر پڕ ئەبن لە پارچە ی ناسن، دوا یی سوتەمەنی بهێن و ناگری تی بەربەدن و فودانیان. بۆ دابنن، دوا یی ئەو کارەتان بۆ ساز ئەکەم، ئەوانیش داواکانی زولقەرەنەیان جی بەجی کرد.

﴿قَالَ انفُخُوا حَتَّىٰ إِذَا جَعَلَهُ نَارًا قَالَ آتُونِي أُفْرِغْ عَلَيْهِ قِطْرًا﴾ زولقەرەنەین بە ئەنداز یارو کرێکارەکانی ووت: ئێوە فو بکەن بە کورەکان و بە ناگرە کەدا هەتا کاتی ئەو ناشتانەو ئە وچالە وەك ناگریان لێدی و ئەتوێنەو، لەو کاتە وەك ناگری لی هات زولقەرەنەین ووتی: ئێوە بۆ منی بهێن مس و ناسن و پۆلای تێواوە من ئەیرێزم بەسەر ئەم لاو لای دیوارەکانیا، بۆ ئەو ی برۆن بە ناو بۆشایی پارچە ناسنەکاندا و ئەلکێن بەیە کدا و بۆشایی تێدا نامێنێ، بەوینە ی کێویکی لی دی.

﴿فَمَا اسْتَطَاعُوا أَنْ يَظْهَرُوهُ وَمَا اسْتَطَاعُوا لَهُ نَقْبًا﴾ دواپی ئەو دوو ھۆزە توانای ئەو ھیان نامیتی کە سەری ئەو ڕیگر و سەدە بکەون لە بەرزێ و لووسی ئەو دیوارە و توانای کون کردنی دیوارە کە یان نابێ لە بەر پەقی ئەو دیوارە .

﴿قَالَ هَذَا رَحْمَةٌ مِنْ رَبِّي﴾ زولقەر نەین ووتی: دوا ی دروست کردنی ئەو ڕیگرە: دروستکردنە کە ی چاکە یە کە لە لایەن پەرورە دگاری منەو بە تەنھا کە قەدە غە ی ھاتی ئەو دوو ھۆزە خوین مژە و کاو ل کەرانە ئە کا لە ھاتیان بۆ ئەو دیوی ئەم ڕیگرە و ناتوان تالان و خراپە بکەن .

﴿فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ رَبِّي جَعَلَهُ دَكَّاءَ وَكَانَ وَعْدُ رَبِّي حَقًّا﴾ دوا ی ھەر کاتی نزیک بویەو ئەو کاتە ی ئەو تو یاجوج و ماجوج بینە دەرەو ئە پشی ئەو ڕیگرەو بە نەم دیو خوا نامادە ی ئە کا ھۆ ی روخانی و نەمانی و بە لیتی خوا راستە و گومانی تێدا نیە، کاتی روخان و نەمانی ئەو ڕیگرە خوا رو نی نە کردو تەو .

زانایان بیر یان جیاوازە بۆ کاتی ھاتی ئەو بە لیتە ی خوا ی مەزن: زاناو مامۆستای مەراغی لە تەفسیرە کانی خو یانا ئە لێن: ئەو کاتە رو ی داو بە ھاتی جینگیز خان و نەو کانی، ئەو ھو ناو ەدانی و شارە کانی ئەو سەردە مەیان روخان و زۆربە ی زۆری دانیش توانی ئەو شارانە یان کوشت ھەر لە چینیو ھە تا شام، بە جوړی میژو شتی وای بە خو یەو نە دیو .

خواو ەنی تەفسیری (مجمع البیان) تەبەرسی لای وایە کاتی ھاتی ئەو بە لیتە دوا ی کوشتی دە جال ئە بی، پشەوا رازی ئە لێ لە روژی دوا ییدا ئە بی، ئەو بۆ چو ە ی پشەوا رازی ئە چیتە دلەو بە گو یڕە ی ئەو ی خوا ی مەزن ئە فەرمو ی:

﴿وَتَرَكْنَا بَعْضَهُمْ يَوْمَئِذٍ يَمُوجُ فِي بَعْضٍ﴾ وە ئیمە ئە گیرین ھەند ی لە یاجوج ماجوج برون بە ناو یە کا بە ویتە ی شە پۆ لی ناو لە زۆریدا لەو روژە دا ڕیگرە کە ئە شک ی و دینە درەو ئە پشی سەدە کەو . بە راستی ئیمە ئە زانین کە یاجوج و ماجوج بلاو، ئە بنەو بەزە ویدا دوا ی روخانی ڕیگرە کە و خراپە بە کار ئە ھین لە گەل نادە میزاد . ھەند ی لە

زانیان نه لکین نهو روژی دواپی بونه وهران هندیکیان نه چن به ناو هندی ترینا به ناده میزاد و به جنوکه یانه وه به سدر گهردانی دین و نه روژن .

﴿وَنُفِخُ فِي الصُّورِ فَجَمَعْنَاهُمْ جَمْعًا﴾ وه لهو روژدها فو نه کری به سورد ا بو جیگهی راوهستان زیندوو نه کرینه وه، دواپی نیمه بونه وهران کو نه کینه وه بو پرسیارو وه لام به کوکر دنده ویه کی وا هیچ کس بی به جی نامینی، همویان پاداشت و تولهی خویان وه نه گرن .

بو زانین: سور به گویره ی فهرمودهی پیغمهر ﴿ﷺ﴾ بریتیه له کله شاخی به ونه ی سهریاز بانگیان نه کری بو کو بونه وه ی دهشتی مهشق کردن. وه که چند جاری باسکرا: مدرج نیه دیاری کردنی جیگهی نهو ریگره و سهرچاویه نیه بو دیاری کردنی و نیمه پرومان به یونی هیه هه موشتی ههر خوا نه یزانی .

وَعَرَضْنَا جَهَنَّمَ يَوْمَئِذٍ لِلْكَافِرِينَ عَرْضًا ﴿١٥٥﴾

الَّذِينَ كَانَتْ أَعْيُنُهُمْ فِي غِطَاءٍ عَنْ ذِكْرِي وَكَانُوا لَا يَسْتَطِيعُونَ

سَمْعًا ﴿١٥٦﴾ أَفَحَسِبَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَن يَتَّخِذُوا عِبَادِي مِن دُونِي

أَوْلِيَاءَ إِنَّا أَعْتَدْنَا جَهَنَّمَ لِلْكَافِرِينَ نُزُلًا ﴿١٥٧﴾ قُلْ هَلْ نُنَبِّئُكُم بِالْأَخْسَرِينَ

أَعْمَالًا ﴿١٥٨﴾ الَّذِينَ ضَلَّ سَعْيُهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَهُمْ يَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ

يُحْسِنُونَ صُنْعًا ﴿١٥٩﴾ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ وَلِقَائِهِ

فَحِطَّتْ أَعْمَالُهُمْ فَلَا نُقِيمُ لَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَزَنًا ﴿١٦٠﴾ ذَلِكَ جَزَاؤُهُمْ

جَهَنَّمَ بِمَا كَفَرُوا وَاتَّخَذُوا آيَاتِي وَرُسُلِي هُزُوًا ﴿١٦١﴾

﴿ وَ عَرَضْنَا جَهَنَّمَ يَوْمَئِذٍ لِلْكَافِرِينَ عَرْضًا ﴾ وه ئیمه دۆزهخ دهر نه خهین و رای نه نوین له رۆژی دوایدا به دهر خستیکی وا چاوایان بی بکهوی بهر له وهی بخرنه ناو دۆزهخ بو نه وهی باشر بر سترین .

﴿ الَّذِينَ كَانَتْ أَعْيُنُهُمْ فِي غِطَاءٍ عَنْ ذِكْرَى وَكَانُوا لَا يَسْتَطِيعُونَ سَمْعًا ﴾ بی باوه پکی نهوتۆن چاوایان له ژیر پهرده دایه له یادی من وله قورنای ئیمه ههتا ته ماشای بکهن و خویان به وینه کویر نه گرن و توانای بیستی فرموده ی میان نه و خویان که نه کهن له ناستی نه و شانده ی پغه مهر نه بخرنده وه به سه ریانا ههر له بهر نه وهی پغه مه ریان خوش نه و یست .

﴿ أَفَحَسِبَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنْ يَتَّخِذُوا عِبَادِي مِنْ دُونِي أَوْلِيَاءَ ﴾ نایا دواپی که سانیکی نهوتۆ باوه ریان نه هیناوه گومانیان بردوه که به نده کانی من وهر بگرن به دوست و په رستروای خویان له جگه ی ئیمه به وینه ی عیسا و عوزه ییر و فرشته کان نه گه نه فریایان وانه زانن ئیمه سزایان نادهین ؟

﴿ إِنَّا أَعْتَدْنَا جَهَنَّمَ لِلْكَافِرِينَ نُزْلًا ﴾ به راستی ئیمه ناماده مان کردوه دۆزهخ بو بی باوه ران به شتی ناماده نه کری بو میوان، دۆزهخ شایسته ی کاری بی باوه رانه و میوانداری نهوانی بی بکری، بیگومان نهو شته ی پیش کهشیان نه کری ناوی گهرم و خوادره مه نی تال و بونی زور ناخوشه .

﴿ قُلْ هَلْ أُنَبِّئُكُمْ بِالْأَخْسَرِينَ أَعْمَالًا الَّذِينَ ضَلَّ سَعْيُهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا ﴾ تو بلی: نایا من هه وال به ئیوه بدهم نهو که سانه ی زیانو مه نترنی هه موو که سن له باره ی کرده وه کانیانه وه، که سانیکی نهوتۆن وونون له وان نهو کوشش و ماندوبونه یان کردویان له ژبانی جیهانیانا، له بهر بی نه قلی خویان هیچ شوینه واریکی کرده وهی چاکیان نه ماوه و له کیسی خویانیان داوه .

﴿وَهُمْ يَجْسَمُونَ أَنَّهُمْ يَحْسِنُونَ صُنْعًا﴾ وە ئەو کەسانە ئەوەندە بێ ئەقلن گومان ئەبەن کە ئەوان بەراستی کردەوی چاک ئەکەن و وائەزانن پاداشت وەرئەگرن لەسەر کردەوه‌کانیان. نەزانن و کردەوی خرابی خۆیان بە چاک دانه‌نا، خوای مەزن بەم جوهری خواریوە باسیان ئەکاو ئەفەرموی:

﴿أُولَٰئِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ وَلِقَائِهِ﴾ ئەو تاقمانە کەسانێکی ئەوتۆن باوەریان بەئایەتە رۆنەکانی قورئانی پەروردگاری خۆیان و بەخزمەت گەیشتنی پەرورەدەکەری خۆیان نەبۆه لە رۆژی دوایدا کە زیندوو ئەکرێتەوه و لەبەردەم خوادا پرسبازی کردەوه‌کانیان لی ئەکری.

﴿فَحَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ فَلَا تُقِيمُ لَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَزَنًا﴾ دواپی پوچ بووئەوه و پاداشتی کردەوه‌کانیان بە هۆی بێ باوەری خۆیانەوه، دواپی هیچ نرخ و کێشانه‌یه بۆ ئەو کەسانە بەرپاناکەین لە رۆژی دوایدا و نرخ بۆ هیچ کاری دانانری ئەگەل بێ باوەریدا، ئیمە رسوا و بێ نرخیان ئەکەین لەو رۆژەدا.

﴿ذَٰلِكَ جَزَاؤُهُمْ بِمَا كَفَرُوا﴾ ئەو پوچ بونەوه‌ی پاداشتی کردەوه‌کانیان و پەستی و خواری رێزیان بەهۆی شتیکەوه‌بو باوەریان پێی نەهێتابو لە زیندو بونەوه‌و بە خزمەتگەیشتنی خوا.

﴿وَ اتَّخَذُوا آيَاتِي وَرُسُلِي هُزُؤًا﴾ وە بەهۆی ئەوەیشەوه بوو ئەبەتەکانی نامە‌ی من و گفتوگۆی پیغمەره‌کانی منیان بە گالتە وەرئەگرت سەرباری ئەوه‌یش باوەریان پێ ئەئەکردن.

ئەو ئایەتانه‌ی پێشو و امان پێشان ئەدەن: کە بەراستی نرخێ مەرۆف بە بیرو بۆچونی خۆی و بەبیر و بۆچونی دانیشتوان بەراورد ناکری. بەلکو نرخێ مەرۆف بە پەیره‌وی کردنی قورئان و پیغمەه‌ران و بەراستی و بەدادپەروهری و خۆبەخت کردنی گیان و بەبەخشینی دارایی بەراورد ئەکری.

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا

وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ كَانَتْ لَهُمْ جَنَّاتُ الْفِرْدَوْسِ نُزُلًا ﴿١١٧﴾ خَلِيدِينَ

فِيهَا لَا يَبْغُونَ عَنْهَا حَوْلًا ﴿١١٨﴾ قُلْ لَوْ كَانَ الْبَحْرُ مَدَادًا لَكُمْتُ رَبِّي

لَنَفِدَ الْبَحْرُ قَبْلَ أَنْ نَنْفِدَ كُمْتُ رَبِّي وَلَوْ جِئْنَا بِمِثْلِهِ مَدَدًا ﴿١١٩﴾ قُلْ

إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ يُوحَىٰ إِلَيَّ أَنَّمَا إِلَهُكُمُ اللَّهُ وَاحِدٌ فَن كَانَ يَرْجُوا

لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا ﴿١٢٠﴾

﴿ إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ كَانَتْ لَهُمْ جَنَّاتُ الْفِرْدَوْسِ نُزُلًا ﴾ بدرستی که سانیکی نه تو باو هریان هیناوه به نامه کانی خوا و پیغمده کانی و کرده وه چاکه کانیان کرده بو نه و که سانه هدیه چنندین میوه ی باخ و بیستانه کانی به هشتی بالا و به رزی به رین جیگه به بو میوانداری نه وان، میوه ی نه و به هشتانه کهس نه ی دیوه و، به دلی هیچ که سیکا نه هاتوه، فیرده وس جیگه به کی به رز و پر له دار و دره خته وه مو جزره میوه به یکی تیدایه، ناماده کراوه بو میوانداری باو هرداران .

﴿ خَالِدِينَ فِيهَا لَا يَبْغُونَ عَنْهَا حَوْلًا ﴾ نه و که سانه به رده و امن له و به هشتانه دا، داوای ده رچوون له و به هشتانه دا ناکن، چونکه چاکریان له و جیگه ده ست ناکه وی و به ته مای شتی تر نین.

﴿ قُلْ لَوْ كَانَ الْبَحْرُ مَدَادًا لَكُمْتُ رَبِّي لَنَفِدَ الْبَحْرُ قَبْلَ أَنْ نَنْفِدَ كُمْتُ رَبِّي وَلَوْ جِئْنَا بِمِثْلِهِ مَدَدًا ﴾ بلی: نه گهر ناوی هه مو و ده ریا و زه ریا ی سه ر زه وی مور که بی بو نوینی فه رموده کانی خوا ی په روه رد گاری من. به راستی کو تایی به ناوی زه ریا کان دی و هه موویان نامین بهر له وه ی فه رموده کانی په روه رد گاری من کو تایی بی بی، زور ناشکرایه فه رموده کانی خوا ناژ میرین .

﴿و لو جئنا بمثلہ مددا﴾ وە باوە کو ئیمە وینە ئاوی ئەو زەریایانە بهین و بیخەینە سەر هەمو زەریاکانی سەر زەوی بۆ یارمەتی دانی نوسینی فەرمودەکانی خوا. بەراستی زانیاری پەرورەدگاری من ئەوەندە زۆر ئاوی زەریاکانی زەوی ئەوەندە تریش بخەینە سەریان کۆتایی پێ دی و فەرمودەکانی خوا هەر ماون و بی کۆتاین .

﴿قل إنما أنا بشر مثلكم یوحی إلی إنما إلهکم إله واحد﴾ تۆ بلی: بەراستی من ئادەمیزادیکم وینە ئیو، دواى ئەوێ رون بویەو فەرمودەکانی خواى مەزن زۆرن و زانیاری خوا بی کۆتاییە. ئەبی بزانی زانیاری من زۆر کەمە و جیاوازی نە لە گەل ئیو دا جگەى ئەمە نەبی بەراستی خوا سەروش ئەنیری بۆ لای من کە خواى ئیو یە و، هاوبەشی نە لە پەرستندا، ئەو شتەى نابینرین من نایانزانم و لە خۆمەو هێچ شتی نالیم، ئەوێ بیزانم خوا پیم ئەفەرموی. کەواتە منیش یەکیکم بە وینەى ئیو .

﴿فمن كان یرجو لقاء ربہ فلیعمل عملاً صالحاً ولا یشرك بعبادہ ربہ أحدا﴾ دواى هەر کەسێ بە ئومیدی ئەو یە بەخزمەتی پەرورەدگاری خۆی بگا لە روژی دوایدا و پاداشتی بداتەو، دواى با ئەو کەسە کردەوێ چاک بکا و هێچ کەسێ نە کا بە هاوبەشی پەرورەدگاری خۆی بۆ پەرستن .

﴿﴾ سورہ تی مہریم ﴿﴾

لہ مہ ککہ ہاتو تہ خوارہوہ، ہندی لہ زانیان تہلین: جگہ لہ تایتہ کانی (۵۸-۷۱)
کہ لہ مہ دینہ ہاتو تہ خوارہوہ. ژمارہی تایتہ کانی (۹۸) تایتہن.

﴿﴾ بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ ﴿﴾

(بہ ناوی خوی بہ خشندهی میہربان)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ
کَهِیْعَصَ ﴿۱﴾ ذِکْرُ رَحْمَتِ رَبِّکَ عَبْدُہُ زَکَرِیَّا ﴿۲﴾
اِذْ نَادٰی رَبُّہُ نِدَآءً خَفِیًّا ﴿۳﴾ قَالَ رَبِّ اِنِّیْ وَهْنُ الْعَظْمِ
مِنِّیْ وَاسْتَغْلَ الرَّاسُ شِیْبًا وَلَمْ اَکُنْ بِدُعَاِکَ رَبِّ
شَقِیًّا ﴿۴﴾ وَ اِنِّیْ خِفْتُ الْمَوٰلِیَّ مِنْ وَّرَآءِیْ وَ کَانَ
اَمْرَآئِیْ عَاقِرًا فَهَبْ لِّیْ مِنْ لَّدُنْکَ وَلِیًّا ﴿۵﴾ یٰرَبِّیْ وَ یٰرَبِّ
مَنْ اٰلِ یَعْقُوْبَ وَاَجْعَلْہُ رَبِّ رَضِیًّا ﴿۶﴾

﴿﴾ کَهِیْعَصَ ﴿﴾ تہو پیج پیتانہ لہو پیتانہ کہ قورنایان لی پیک ہاتوہ، ہر بہو پیتانہ
عہرہ بہ کان ہونراوہو پہ خسانی خورنایان پی نارایش تہدا، بی باوہران و زورہی کہسانی
تری زمان پاراو خاوہنی توانا بوون نامہی خورنایان بہو پیتانہ دائر پیرن. بہلام نہیانتوانی و
پہ کیان کہوت لہ دارژاندنی ویتہی سی تایتہ کورت لہم قورنانه ہاتو تہ خوارہوہ

تہفسیری زمانکزی

بوسه موحه مد (د. خ) نه گهر نهو قورئانه دانراوى مروف بوايه نهيان توانى ويته دابئين،
خوای مهزنه و پیتانه ی باس کردووه بو نهووی په کیان بخا بهو پیتانه ی سدره وه، له
سوره تى نه لبه قهره و سوره ته کانی تر دا باسیان کراوه. هندی له زانایان نه لین: نهو پیتانه ی
ناوی خوای گهره ن، هندی تریان لایان وایه ناوی قورئانن، چه ندین مانای تریان بومانای
نهو پیتانه باس کردووه.

﴿ذُكِّرَ رَبِّكَ عَبْدُهُ ذَكْرًا﴾ نهو شته ی نهو تو نه خو پتر ته وه به سر تو دا باسی
میهره بانی و چاکه ی په روه رد گاری تویه له گهل بهنده ی خو ی که زه که ریایه، زه که ریایه له
بنه ماله ی هارونی برای موسایه که هه ردو و کیان کوری عیمرانن و نه چنه سر (لاوی)
کوری یه عقوب کوری یسحاق کوری نیراهیم، ژنی زه که ریایه خوشکی مهریم ی دایکی
عیسایه، چاودیری که رو پی سپراوی په روه ده که ری مهریم بووه. به کورتی:
تو یادی به سهرهاتی زه که ریایه بکه روه و بزانه به چ جوړی خوا ریژی گرتووه. بیژراوه
زه که ریایه دارتاش بووه.

﴿إِذْ نَادَى رَبُّهُ نَدَاءً خَفِيًّا﴾ چاکه ی له گهل کرد کاتیک پارایه وه له په روه رد گاری
خو ی به پارانه وه به کی سوک و نه پتی له نیوان خوای مدزن و خو یا پی نهووی که س گوی
لین. پارانه وه له خوای مدزن به نه پتی و به ناشکرا یه کسانه لای خوای گهره. به لام
به نه پتی کزولی و خوشکاندن ی زورتری تیدایه، شهرمیشی نه کرد که خو ی ته مهنی زور بی
و ژنه که شی نه زو کبی که سی تر پی بزانی.

﴿قَالَ رَبِّ إِنِّي وَهَنَ الْعَظْمُ مِنِّي﴾ زه که ریایه ووتی له پارانه وه کهیدا: نه ی
په روه رد گاری من: به راستی من نیسک و له شی من لاواز بووه، بویه فه رموی:
(نیسکی من)، چونکه له کاتی پر نه بونا نیسکی ناده میزاد له هه موو نه دنامه کانی تری
به هیژ تره که پیریشبو له هه مو ی لاواز تره.

﴿وَأَشْتَغَلَ الرَّأْسُ شَيْبًا﴾ وه مو ی سهری من له بهر پیری شه وقی داوه ته وه و سپی
هه لگه راوه به و پته ی روناکی ناگر. زه که ریایه ته مهنی زور بویو خوای مه زن منالی پی
نه به خشیبو، پارایه وه و هاواری خو ی برد بولای خوا که لاوازو پیره و پی خوشبو خوا
منالیکى بداتی.

﴿وَلَمْ أَكُنْ بِدُعَائِكَ رَبِّ شَقِيًّا﴾ و همن له مهریده نا نومید نه بروم به هوئی پارانده وه
 له تو، نهی پهروه ردگاری من، داوای هدر شتیکم له تو کردیی پیت به خشیوم داوا له تو
 نه کهم نیستایش نا نومیدم مه که لهم کاتی پیرمه دا و نزا کهم وهر بگره. بویه ووتی: ﴿وانی
 خفت الموالی من ورائی وَكَانَتْ امْرَأَتِي عَاقِرًا﴾ و همن به راستی تر ساوم له ناموزاو
 خزمه کانی ترم که له مهره دوا له دوای من نه بنه کار به دهستی دانیشتون و کاروباری
 یاسایی و ثانی نه بن به ریوه له دژی فرمانی تو هه لسن و خراپه بلا و بکه نه وه له زه ویداو
 ژنه که یشم نه زو که و منالی نابی و تمه نی زوره به گویره ی سروشت ناگونجی منالی بیی.
 ﴿فَهَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ وَلِيًّا يَرِثُنِي وَيَرِثْ مِنْ آلِ يَعْقُوبَ﴾ دوا یی تو به خشه به من
 له لایه ن خوته وه کوری فرمانی تو بیابه ریوه له دوا ی من و زانیاری له من وهر بگری و
 پیغمبر ایه تیش له خیزانی یه عقوب وهر بگری و شایسته ی نه وه یی سروشی بو به نیری.
 میراتی پیغمبره ان جگهی سامان و داراییه، زانیاری میراتی نه وانه .

﴿وَاجْعَلْهُ رَبِّ رَضِيًّا﴾ وه تو نهی پهروه ردگاری من: نه و کوره ی نه یه خشی به من
 بیگوره به که سی تو له کردار و گفتوگوی رازیی. خوی مه زن پارانده وه که ی لی وهر گرتو
 کور یکی دایه و کردی به جیگهی ره زامه ندی خوی. هندی له زانیان لایان وایه: نه و
 یه عقوبه یه عقوبی کوری نیسحاق نه. به لکو مدهست یه عقوبی برای عیمرانی باوکی
 مهریده مه که نه یته برای زه که ریاو به برای عیمرانی باوکی مهریده .

يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا

اِنَّا نَبِشِّرُكَ بِغُلَامٍ اَسْمُهُ يَحْيٰى لَمْ نَجْعَلْ لَهٗ مِنْ قَبْلُ سَمِيًّا

۷ قَالَ رَبِّ اَنِّىْ يَكُوْنُ لِىْ غُلَامٌ وَكَانَتْ اَمْرًا تِىْ

عَاقِرًا وَقَدْ بَلَغْتُ مِنَ الْكِبَرِ عِتِيًّا ۝ ۸ قَالَ كَذٰلِكَ

۹ قَالَ رَبِّكَ هُوَ عَلَىٰ هٰٓئِيْنَ وَقَدْ خَلَقْتُكَ مِنْ قَبْلُ وَلَمْ تَكُ

شَيْئًا ﴿١﴾ قَالَ رَبِّ اجْعَلْ لِّي آيَةً قَالَ ءَايَتُكَ اَلَا
تُكَلِّمُ النَّاسَ ثَلَاثَ لَيَالٍ سَوِيًّا ﴿٢﴾ فَخَرَجَ عَلَى قَوْمِهِ
مِنَ الْمِحْرَابِ فَاَوْحَىٰ اِلَيْهِمْ اَنْ سَبِّحُوا بُكْرَةً وَعَشِيًّا ﴿٣﴾

﴿يَا زَكَرِيَّا اِنَّا نُبَشِّرُكَ بِغُلَامٍ اِسْمُهُ يَحْيٰى لَمْ نَجْعَلْ لَهُ مِنْ قَبْلُ سَمِيًّا﴾ نهي زه كه ريا به راستي نيمه موزده نه دهين به تو به كورئ ناوى يه حيايه، نيمه غمانگير او به بو نهو كوره له مهو بهر هيچ كه سي هاوناوى نهو بي وينه ي نهوي. نهي بزاني ريزدانان بو يه حيا له بهر نهو نيه هاوناوى نيه. بهلكو له بهر نهويه كه خوا سه بهر رشتي ناوه كه ي كردو وه ناوى ناوه يه حيا. نهي بزاني نهو موزده دانه به زه كه ريا به هوى فرشته كانه وه بو وه .

﴿قَالَ رَبِّى اُنِى يَكُونُ لِىْ غُلَامٌ وَكَانَتْ اِمْرَاَتِىْ عَاقِرًا وَقَدْ بَلَغْتُ مِنَ الْكِبَرِ عِتِيًّا﴾ زه كه ريا ووتى: نهي پهروه ردگارى من: چون من كورم نه بي و زنده كاشم نه زوكه و منالى ناي و پيره و چون جوانى بو نه گه رپته وه و من گه يشتوم به كاتى همگه و نيكه كانم و وشك بونه ته وه به و پته دره ختى رهق له بهر پيرى و ته مهنى زورم .

﴿قَالَ كَذٰلِكَ قَالَ رَبُّكَ هُوَ عَلَىٰ هَيْنٍ﴾ خوا فه رموى: هر به و جوړه يه خوت نه يلى: پيرو لاوازي، پهروه ردگارى تو نه فه رموى: دروست كردنى كورئ له توى پيرو زنيكى نه زوك ناسانه له سهر من و گران نيه .

﴿وَقَدْ خَلَقْتُكَ مِنْ قَبْلُ وَلَمْ تَكْ شَيْئًا﴾ وه به راستى من توم دروست كردو وه له پيش نه م كانه ي كه كورئ بو تو دروست بكه م و تو هيچ نه بوى به يى كه رهسته من توم هيتا وه ته بوونه وه .

﴿قَالَ رَبِّ اجْعَلْ لِّي آيَةً﴾ زه كه ريا ووتى: نهي پهروه ردگارى من: تو دابنى بو من نيشانه يه كى ناشكرا به لكه بي له سهر پارانه وه كه ي منت و هر گرتو وه بزاني له مه و دوا نهو كاره دپته دى .

﴿ قَالَ آيَتِكَ إِلَّا تُكَلِّمُ النَّاسَ ثَلَاثَ لَيَالٍ سَوِيًّا ﴾ پهروه ردگار فره موی: نیشانه ی تو نهویه که تو توانای نهوت نابیی گفتوگو بکه ی له گه ل ناده می زاد سی شهو بهیی نهوه ی تو لالی و که ریت توشیی و تندرستیت تهواوهو شتیکی وا رووت تی ناکا بیته هو ی نرمی نه قلی تو .

﴿ فَخَرَجَ عَلَى قَوْمِهِ مِنَ الْمِحْرَابِ ﴾ دوی روون بونهوه ی توانای خوا به به خشی نی کوری و نهیتوانی گفتوگوبکا، هاته دهرهوه بولای خزم و تاقمه که ی خو ی له جیگه ی نویزو په رسته وه، بهوینه ی جار ان هات و دهر گای مزگه وتی کردوه بو نویژ که ران، لای نویژ که ره کان شیوازی زه که ریا گورابو، ووتیان بو تو گفتوگوربان له گه لا ناکه ی؟ .

﴿ فَأَوْحَى إِلَيْهِمْ أَنْ سَجُدُوا لِلْكَوْكَبِ وَعَسَى ﴾ دوا یی به دهستی خو ی ناماژه ی کرد بولایان یا بهنوسین پی راگیانندن که نیوه نویژه کانتان بکه ن بو خوا بهیانیان و نیواران و گفتوگو له من قه دهغه کراوه، پاکی خوا دهر برن له لایه ن خوتانه وهو بی فره مانی پهروه ردگار مه که ن .

يٰۤيَحْيٰى خُذِ الْكِتٰبَ بِقُوَّةٍ وَّءَاٰتَيْنٰهُ الْحَكْمَ صَبِيًّا ﴿١٢﴾
وَحَنَانًا مِّنْ لَّدُنَّا وَزَكٰوةً وَّكَانَ تَقِيًّا ﴿١٣﴾ وَبَرًّا بِوَالَدَيْهِ وَّلَمْ
يَكُنْ جَبَّارًا عَصِيًّا ﴿١٤﴾ وَسَلٰمٌ عَلَيْهِ يَوْمَ وُلِدَ وَيَوْمَ يَمُوْتُ
وَيَوْمَ يَبْعَثُ حَيًّا ﴿١٥﴾

کاتی ماوه ی له دایکونی په حیا کوتایی پی هات و له دایک بوو خوی مه زنه زیره کی و ووریایی و تیگه یشتی پی به خشی، هیرو توانای خسته ناو می شکی و پی فره مو: ﴿ یا یحیی خذ الكتاب بقوة وآتیناهُ الحُکمُ صبیاً ﴾ نه ی په حیا: تو نه و نامه یه که تهوراته وهری بگره و کاری پی بکه به هه مو توانای خوته وه به نیازی پاکه وه، به

دانیشتوانی رابگه یه نه بههوی بیری تیژی خۆنه وه به بیر کردنه وه له دهسه لاتی خوا
 فهرمانی پێداوی و ئیمه به خشیومانه فهрман و پێغه مبه رایه تی و زانیی تهورات و نهقلی
 تهواو له سالانی منالیداو کردمان به پێغه مهر هه ر به منالی، هه ر به و جوړه ی یه حیا مان
 به خشی به باوک و دایکی به پیری. نه گیر نه وه منالان به یه حیا یان ووت وه ره برۆین بو
 یاری کردن، دوا یی یه حیا ووتی: ئیمه بو یاری کردن دروست نه کراوین، ئیوه بین با
 برۆین بو نوێژ کردن.

﴿وَحَفَانًا مِّنْ لَّدُنَا وَزَكَاةً وَكَانَ تَقِيًّا﴾ وه ئیمه به خشیومانه به یه حیا له لایه ن
 خۆمانه وه میهره بانی و به زه یی هاته وه ی به بهنده کانی خوا و پاکی له گونا هه ر پێزی
 تاییه تیمان دابویه و یه حیا فهрман بهرداری ئیمه بوو خۆی دور نه گرت له گونا هه ر کردن و
 له بین فهرمانی خوا.

﴿وَبَرًّا بِوَالِدَيْهِ وَلَمْ يَكُنْ جَبَّارًا عَصِيًّا﴾ وه به یه حیا مان به خشیو چا که کردن له گه ل
 باوک و دایکی خۆی و گوی رایه ل بین بو فهرمانیان و خۆی به گه وه ره دانه نه ناو نازاری
 دایک و باوکی نه نه داو بین فهرمانی خوا ی نه نه کرد.

﴿وَسَلَامٌ عَلَيْهِ يَوْمَ وُلِدَ وَيَوْمَ يَمُوتُ وَيَوْمَ يُعْثَرُ حَيًّا﴾ وه پاراستن و یاری دانی خوا
 له سه ر یه حیا بین له روژێکا له دایک بو وه پاراستویه تی له شه ییتان و ناگاداری خوا ی
 له سه ر بین کاتی نه مرئ و سزای نه درئ و بیاریزی له سزای ناگر له و روژه دا
 هه لته سیته وه له گوژه که یدا به زیندوی.

نه گیر نه وه (هیردوس) فهрман روایی فه له ستین بوو له سه ر ده می یه حیا دا دلی چوبه
 سه ر (هیرودیا) ی برا زای خۆی و زۆری بو په ریشانبو، نه و کچه زۆر جوان و بین کهوت
 و بوئه یویست بیخوازی و کچه که و دایکی زۆریان پێخو شبو. به لام یه حیا له دزی نه و
 کاره را وه ستابو، چونکه له نایینی نه و اندا به فه رموده ی تهورات خواستی برازا قه ده غه بو،
 نه و کچه به مامه که ی خۆی ووت: پێویسته سه ری یه حیا م بو بکه ی به ماره یی، نه و یش
 فهرمانی دا یه حیا یان سه ربیری و سه ره که یان به دیاری هیتا بو نه و کچه.

بۆ زانین: له‌م ئایه‌تانه‌ی دوا‌یدا خ‌وای مه‌زن با‌سی مه‌ریه‌م و له‌ دا‌یک‌بونی ع‌ی‌س‌ای ک‌وری مه‌ریه‌م ده‌کا. ئی‌مه‌ به‌ر له‌وه‌ی به‌چینه‌ سه‌ر ما‌نا ک‌ردنی ئایه‌ته‌کان به‌م جو‌ره‌ی خ‌واره‌وه‌ با‌سی مه‌ریه‌م و دا‌وین پاکی مه‌ریه‌م و له‌دا‌یک‌بونی ع‌ی‌س‌ای ک‌وری مه‌ریه‌م ته‌که‌ین به‌م جو‌ره‌ی خ‌واره‌وه‌:

جا‌ری‌ک مه‌ریه‌م چ‌وو بۆ جی‌گه‌یه‌ له‌ رۆژه‌لا‌تی (به‌یت‌ول‌وقه‌ده‌سا) بۆ جی‌به‌جی ک‌ردنی هه‌ندی ک‌اری تا‌یه‌تی خ‌وی، په‌رده‌یه‌کی گ‌ی‌را‌یه‌وه‌ بۆ نه‌وه‌ی که‌س نه‌یه‌ینی، له‌و کاته‌دا و له‌و جی‌گه‌ چۆله‌دا خ‌وای مه‌زن جو‌به‌ئیلی نا‌رد بۆ لای له‌ شێوه‌ی ئاده‌م‌یزادیکی پێ ک‌ه‌ت‌وو ده‌م و چ‌او و رومه‌ت جو‌ان، کاتێ مه‌ریه‌م نه‌و که‌سه‌ی بی‌نی وای زانی ئاده‌م‌یزاده‌و ئه‌یه‌وئ په‌لاماری بدا. مه‌ریه‌م ووتی: من په‌نا نه‌گرم به‌ه‌وی خ‌واوه‌ له‌ خ‌را‌یه‌ی تۆ دا‌واکارم خ‌وا به‌پا‌ری‌زی ته‌گه‌رنیازت خ‌را‌یه‌، جبه‌ئیل ووتی: من ئاده‌م‌یزاد نی‌م. به‌لام فریشته‌یه‌کم خ‌وا نا‌ردومی فوب‌که‌م به‌ناو ک‌راسه‌که‌ی تۆدا هه‌تا خ‌وا منالیک‌ت بداتی، مه‌ریه‌م ووتی: من ک‌چ‌م و شووم نه‌ک‌رده‌و منال‌م چۆن نه‌بێ؟ جبه‌ئیل ووتی: به‌پا‌ری‌که‌ له‌لایه‌ن خ‌واوه‌ ده‌رچ‌وو‌ه‌، د‌وایی جبه‌ئیل فویه‌کی ک‌رد به‌ناو ک‌راسه‌که‌ی مه‌ریه‌م‌دا، د‌وای جبه‌ئیل رۆیشت لای مه‌ریه‌م، د‌وای ما‌ویه‌ سه‌کی پ‌ر‌پ‌وو کاتی منال‌بونی نزیک بویه‌وه‌و ژانی منال‌بون گرتی و په‌ره‌ی سه‌ند و له‌ ئاوه‌دانی دو‌ر که‌وته‌وه‌ بۆ پ‌شتی ک‌ی‌ئ‌ی له‌ شه‌رمه‌زاری خ‌ویدا و هه‌ستی به‌ منال‌بون ک‌رد و ژانی منال‌بون زۆری لێ سه‌ند، له‌ د‌لی خ‌ویا به‌خ‌وی ووت: به‌چ شتی ر‌وبه‌روی دانیش‌ت‌وان ته‌ب‌یه‌وه‌و به‌چ شتی گ‌فت‌وگ‌ۆیان له‌گه‌ڵ ته‌که‌ی و چۆنت به‌روا پێ ته‌که‌ن که‌ پاکی؟ به‌ل‌گه‌یه‌کت به‌ده‌سته‌وه‌ نه‌ که‌ پ‌اک و دا‌وین خ‌ا‌وینێ. ب‌ی‌گومان تا‌وان و خ‌راپه‌ت ته‌خه‌نه‌پال، له‌و کاته‌دا ئا‌واتی مر‌دنی خ‌واست به‌رله‌وه‌ی منالی بی‌ت و به‌سه‌ره‌اتی بلا‌وب‌یه‌ته‌وه‌. به‌نا‌چاری و ژانه‌وه‌ خ‌وی دایه‌ پال دا‌رخورما‌یه‌، بۆ نه‌وه‌ی ده‌ست بگ‌ری به‌دا‌رخورما‌که‌ هه‌تا زال ب‌ی به‌سه‌ر ژانه‌که‌یدا و له‌سه‌یه‌ره‌که‌شیدا پ‌ش‌وی بدا. له‌و کاته‌دا نیشانه‌ی گه‌وره‌ی خ‌وا روی دا‌و ع‌ی‌س‌ای لێ که‌وته‌ خ‌واره‌وه‌و له‌ دا‌یک‌ بو‌و، د‌وای ع‌ی‌س‌ای نایه‌ سه‌ر ده‌ستی و دا‌پ‌وشت، له‌و کاته‌ ناسکه‌دا جبه‌ئیل بانگی ک‌رده‌ مه‌ریه‌م و

ووتی: ئەی مەریەم کە لە جیگەیه کەله خواریه وەبوو هەتا ئەو ترس و خەفەتە ی نەمیێ و کەم بیێتە وەو ووتی: ئەی مەریەم: تۆ مەترسەو خەفەت مەخۆ، خوا یاریدەر تەو چاوی لیێتە. بەهۆی توانای خۆیه وە داوێن پاکی تۆ ئەسەلمیێ بە دانیشتوان، لقی خورما کە راکیشە بۆلای خۆت و رای وەشیتەو لە خورما تەرە کە ی بخۆ، برۆرە وە خوارە وە بۆلای ئەو ئاوەش لە ئاوە کە ی بخۆرە وە. کەواتە دلت بیێتە وە بۆ جیگە ی خۆی و چاویشت فینک بکەرە وە، لە دانیشتوان مەترسە ئە گەر ویستیان گفتوگۆت لە گەل بکەن پەنجە ی خۆت راکیشە بۆلایان و ئاماژەیان بۆیکەو بلی: من پیوستم کردوو لەسەر خۆم گفتوگۆ نە کەم و گفتوگۆ لە گەل ئەم منالە بکەن ئە گەر ئەتانهوی ئەم کارەساتە بگەن، مەریەم نارامی گرت و رویشتە وە بە منالە کە ی وە بۆلای خزمە کانی، کاتی مەریە میان بەو کارە وە بینی زۆریان لا گران بوو ناخۆش بولایان، زۆر سەریان سورما ئەو منالە چۆن گفتوگۆ ئەکا؟. عیسا دانەماو کتوپرووتی: من بەندە ی خوام و لەمەو پاش ئە کریم بە پیغەمبەر، فەرمانی خوای مەزنە رائە گە یەخم. کورتە باسی لەدا یک بونی عیسا بەو جوۆرە بوو باس کرا لەمە و بەر .

ئەبێ بزانی: پە ی وەندی لەنیوان لەدا یک بونی عیساو لەدا یک بونی یەحیادا چ شتی کە کە دوا بەدوای یە کتری باسیان کردووە ؟ لە وولامدا ئەبیژری پە ی وەندی پتەویان بە یە کە وە هە یە، وەک چۆن عیسا بەبێ باوک خوا دروستی کردووە، یەحیایشی لە باوک و دایکیکی پیر دروست کردووە کە لە ئەقلە وە دوربوووە منالیان بیی و کەچی دروستی کردووە، بەشی وە ی ئاسای هەردو لایان لە ئەقلە وە دورن منالیان بیی. بۆ رۆن کردنە وە ی باسی لەدا یکبونی عیسا خوای مەزن ئەفەر مو ی :

وَأَذْكُرْ فِي الْكِتَابِ مَرْيَمَ إِذِ انْتَبَذَتْ

مِنْ أَهْلِهَا مَكَانًا شَرْقِيًّا ﴿١٦﴾ فَاتَّخَذَتْ مِنْ دُونِهِمْ حِجَابًا

فَأَرْسَلْنَا إِلَيْهَا رُوحَنَا فَتَمَثَّلَ لَهَا بَشَرًا سَوِيًّا ﴿١٧﴾ قَالَتْ إِنِّي
أَعُوذُ بِالرَّحْمَنِ مِنْكَ إِنْ كُنْتَ تَقِيًّا ﴿١٨﴾ قَالَ إِنَّمَا أَنَا رَسُولُ
رَبِّكِ لِأَهَبَ لَكَ غُلَامًا زَكِيًّا ﴿١٩﴾ قَالَتْ أَنَّى يَكُونُ لِي
غُلَامٌ وَلَمْ يَمَسِّنِي بَشَرٌ وَلَمْ أَكُ بَغِيًّا ﴿٢٠﴾ قَالَ كَذَلِكَ
قَالَ رَبُّكَ هُوَ عَلَى هَيِّئٍ وَلَنَجْعَلَ لَهٗ آيَةً لِلنَّاسِ وَرَحْمَةً
مِّنَّا وَكَانَ أَمْرًا مَّقْضِيًّا ﴿٢١﴾

﴿واذکر فی الکتاب مریم إذ انتبذت من أهلها مکاناً شرقیاً﴾ وه تو له قورناندا و لهم
سوره تهدا باسی هه وال و به سر هاتی مدریم بکه کاتی جوی بویه وه و دور که وه وه
له خزمه کانی بوجیگه یه لای خوره لاتی (بهیتولوقه دهس) بو جی به جی کردنی کاریکی
پیوستی و تایه تی خوی و بو په رستن و خو شوردن. هر له بهر نه وه شیه گا وره کان
روژه لاتیان کردوه به روانگه بوخویان له کاتی نوژ کردندا، هندی له زانیان لایان وایه
نهو کاته وهرزی زستان بووه زور سارد بووه .

بو زانین: جوی بو ونه وهی مدریم و که نارگیری له خزمه کانی نایا له بهر نه وه بو شتیکی
بینی لای ناخوش بو، یا بو په رستن بو یا بو جگه ی نه وانه بو؟ نهو جیگه یه شوینی بو خوړ
به سه ریا هه لته هات یاخوره لاتی بهیتولوقه دهس بو؟ نهو په رده یه چ شتی بو دیواری بو یا
خانوا یاشتی تر؟ نه وانه هه مویان لهو نایه تانه دا باسیان نه کراوه، چونکه رپون کردنه وه یان
په یوه ندی به یرو باوه ری سهره کیمانه وه نیه، واشایسته بی دهنگبن و هه والهی زانیاری
خوای بکه یین.

﴿فَاتَّخَذَتْ مِنْ دُونِهِمْ حِجَابًا فَأَرْسَلْنَا إِلَيْهَا رُوحَنَا فَتَمَثَّلَ لَهَا بَشَرًا سَوِيًّا﴾ دواوی مهریم
 پدردیه کی گیرا به نیوان خوی و خزمه کایا بوئه وهی خوی بشوری و که سی نه بیینی،
 دواوی نه وه نیمه ره وانه مان کرد بولای مهریم لهو شویته چوله دا گیان له بدریکی زیندوی
 نیمه که جبره نیل بو دواوی جبره نیل خوی برده وینهی ناده میزادیکی ریک و ینک له شیوهی
 لاویکی جوانداو خوی نیشانی مهریم دا که جاوی بهو وینه شیرینه کهوت وای زانی
 ناده میزادهو نهیه وی پهلاری بدا، زور ترساو لای بیگانه بو لهو جیگه چوله دا نهو که سه
 بهی پرس هاتوه ته لای، بویه ؟ .

﴿قَالَتْ إِنِّي أَعُوذُ بِالرَّحْمَنِ مِنْكَ إِنْ كُنْتَ تَقِيًّا﴾ مهریم وتی: به راستی من پهنا نه گرم
 له تو بهوی خوی به خشنده وه له خراپه ی تو نه گهر تو باوه رت به خواو سزای خواو
 پرسیاری خوات هه یه، نهو که سه ی له خوا نه ترسی چونکه لهو کاته دا هیچ ده سه لاتیکی
 بونه مایه وه جگه ی له وهی بیترسیتی له خوا، نه گینا مهریم پشتی به خوا نه ستوربو که خوا
 نه بیاریزی نیر نهو که سه له خوا بترسی یانه ترسی ؟ . به لام که جبره نیل ترسی مهریم
 بو دهر کهوت .

﴿قَالَ إِنَّمَا أَنَا رَسُولُ رَبِّكَ لِأَهَبَ لَكَ غُلَامًا زَكِيًّا﴾ جبره نیل به مهریم ووت: تو
 مه ترسه به راستی من نیراویکی پدرو ردگاری تو بولای تو، من ناده میزاد نیم و فریشته ی
 نهو خوایم تو به نای بو نه بهی، خوانمی ناردوه بولای تو له بهر نه وهی من به خشم به تو
 بهوی ده ستوری خواوه کورپکی له خوا ترس و پاک له گونا، گه شه بکا له سر پیروزی و
 فهور چاکه دا. مهریم داوین پاک سه ری سورما له وشته ی جبره نیل فهورمی .

﴿قَالَتْ أَنِي يَكُونُ لِي غُلَامٌ وَلَمْ يَمْسَسْنِي بَشَرٌ وَلَمْ أَكُ بَقِيًّا﴾ مهریم ووتی: چون نه بی
 من کورپکم لی پهیدا بی و من کچ بم و هیچ ناده میزادی دهستی له من نه که و توه و
 میردم نه کردی و من داوین پیس و خراپه کار نه بوم، نه به داوین پاکی و نه به داوین پیسی
 هیچ پایوی نزیک من نه که و توه ته وه .

﴿قَالَ كَذَلِكَ قَالَ رَبُّكَ هُوَ عَلَى هَيْئٍ﴾ جبرئیل ووتی: ہر بہو جوڑیہ تو ئہیلئی تو کچی و هیچ کہسى دەستى نہ کہوتوہ لہ تو، پەرور دگاری تو فہرموی: بہراستی بہخشینی کورئ بہتو بہئ میزد لہسەر من ئاسانہو کاریکی گران نیہ، ہەرچہندہ بہگویرہی سروشت کاریکی نہ گونجاو بی.

﴿وَلَنَجْعَلَ آيَةً لِلنَّاسِ وَرَحْمَةً مِّنَّا﴾ وہ لہبەر نہوہی ئیمہ ئہو کارہ سہرسوریندرہ بگیرین بہنیشانہ بو ئادہمیزادو بیکہینہ بەلگہ لہسەر توانای بی وینہی خویمان و بیگیرین بہچاکہ بزہندہکانی ئیمہ لہلایدن خویمانہوہو راغوی وەر گرن بو باوہرہیان بہئیمہ.

﴿وَكَانَ أَمْرًا مُّقْضِيًّا﴾ وہ دروست کردنی ئہو کورہ بہئ باوک کاریکہ برپاری پی دراوہو ئیمہ ئہو کورہ بدہین بہتو بہئ نہوہی کہس بہخرابی دەستی دابی لہتو. جبرئیل بہدہستوری خوا بہمہریہمی ووت: بہراستی ہوی منال بون ہەر بہتہبہا بریتی نیہ لہوہی پیاوئ بجیتہ لای زنی، ئیمہ ہہمو شتی دروست نہ کہین بہ وشہی توبہ، دوابی ئہو شتہ کنوپر پیدئا نہبی. ہەر بہو جوڑی نادہمان بہئ باوک و دایک دروست کرد. بہراستی خوای مہزن ئہو کورہ نہ گیرئ بہ بەلگہیہکی ئاشکرا لہسەر گہورہی خوی و کردنی ئہو منالہ بہپیغہمہرو بہچاکہو خوشی بو مروفاہتئو بہلگہی لہسەر ئہو جولہکانہی ویستیان ئہو کورہ بکوژن.

فَحَمَلَتْهُ فَانْتَبَذَتْ

بِهِ مَكَانًا قَصِيًّا ﴿٢٢﴾ فَأَجَاءَهَا الْمَخَاضُ إِلَى جِذْعِ النَّخْلَةِ

قَالَتْ يَلَيْتَنِي مِتُّ قَبْلَ هَذَا وَكُنْتُ نَسِيًّا مَّنْسِيًّا ﴿٢٣﴾

فَنَادَتْهُمَا مِنْ تَحْتِهَا أَلَا تَحْزَنِي قَدْ جَعَلَ رَبُّكِ تَحْتَكِ سَرِيًّا ﴿٢٤﴾

وَهَزَى إِلَيْكِ جِذْعُ النَّخْلَةِ السَّقِطَ عَلَيْكَ رُطْبًا جَنِيًّا ﴿٢٥﴾

فَكُلِّي وَأَشْرِي وَقَرِّي عَيْتًا فَإِمَّا تَرَيْنَ مِنَ الْبَشَرِ أَحَدًا فَقُولِي
إِنِّي نَذَرْتُ لِلرَّحْمَنِ صَوْمًا فَلَنْ أُكَلِّمَ الْيَوْمَ إِنْسِيًّا ﴿٥٦﴾

﴿فَحَمَلَتْهُ فَانْتَبَدَتْ بِهِ مَكَانًا فَصِيًّا﴾ دواى ئەوێ جبرەئیل فوی کرد بەناو کراسە کەى مەریەمدا ئەو کۆرە بەخشاوەى هەلگرت لەناو مەنڵدانیداو نیشانەى مەنڵ بونى رویدا، دواى مەریەم دور کەوتەووە لەئاوهدانى و کەنارى گرت بۆلای جینگەیه کى زۆر دور بەوێ هەلئى گرتبو لە مەنڵدانیدا .

﴿فَأَجَاءَهَا الْمَخَاضُ إِلَى جِذْعِ النَّخْلَةِ﴾ دواى ژانى مەنڵ بون مەریەمى بردو ناچارى کرد بۆلای بنکى درەختى خورمايە کى ووشک و بئى لق و پۆپ لەبەرئەوێ خوێ بشاریتەووە و دەستى پێ بگرئ لە کاتى مەنڵ بویندا، ئەو کاتە کاتى زستان بوو. زانایان بیریان جیاوازه. ئایا لەو کاتەدا تەمەنى مەریەم چەندە بوە؟ وچەند ماوێە لە مەنڵدانیا ئەو کۆرە مایەووە، ئەوانە هەمویان باس ناکەین و گرنگ ئەوێە ئەو روداوە هەبوە و پێویستە ئیمە بڕوامان پێ هەبێ .

﴿قَالَتْ يَا لَيْتَنِي مَتُّ مِنْ قَبْلُ هَذَا وَكُنْتُ نَسِيًّا نَسِيًّا﴾ مەریەم ووتى: ئەى کاشکایە من بمردمایە بەر لەوێ من ئەم کارەم بەخۆمەووە ببینیایە لەبەر ئەوێ شەرمەزاری خزمانى خۆم نەبومایەو من ئادەمیزادئ بومایە واز لى هێنراو بومایەو نەناسرامایەو کەس باسى نەکردمایە؟ چونکە من هەمو زاناو خوا پەرستان ئەزانن من کچى مامۆستای ئەوانم، لەژێر چاودێرى زە کەریادا بووم، کچم و میردم نەکردووە کەچى من مەنڵیکم بوە، من شەرمەزارم و نازانم چ شتئ بکەم، دواى عیسا لەدايک بوو، مەریەم بەخەفەت بارى بەلای ئەو کۆرەو بو، کو تو پڕموژدەى بۆهات لەلایەن خواو .

﴿فَنَادَاهَا مِنْ تَحْتِهَا أَلَا تَحْزَنِي﴾ لەدواى ئەوێ عیسا لەدايک بو جبرەئیل لەخوار ئەو جینگەیهووە مەریەمى تێداو بانگى مەریەمى کردو ووتى: تۆ خەفەت مەخۆو مەترسە. هەندئ لەزانایان ئەلین: ئەو کەسەى بانگى مەریەمى کرد عیسا بو، وەك کارێکى بەك خەرى عیسا .

﴿قَدْ جَعَلَ رَبُّكَ تَحْتَكِ سَرِيًّا﴾ بەراستی پەرورەدەكەری تۆ دروستی كردووە لەخوارتەووە گۆلاوی، برۆ لەئاوەكەى بخۆرەووە خویشتی لى بشۆرە، مەترسە خوا ھەمو شتیكى بۆسازاندوی .

﴿وَهَزَى إِلَيْكَ بِجِدْعِ النَّخْلَةِ تُسَاقُطُ عَلَيْكَ رَطْبًا جَنِيًّا﴾ وەتۆ رابكیشە بۆلاى خۆت بنكى درەختى خورماكەو راي وەشێنە تۆ بخەرە خوار بەسەر خۆتا خورمای تازەو تەرپو تازە ئەگەر برسیت بو، خەفت مەخۆو منالەكەت بەرگريت لى ئەكاو رزگارت ئەكا لەگومانی خراپ بردن بەتۆ .

﴿فَكُلِي وَاشْرَبِي وَقَرِّي عَيْنًا﴾ دواى تۆ بخۆ لەو خورما تازەو تەرپو بخۆرەو لەو ئاوو چاوى خۆت فێنك بكەرەووەو خۆت دلخۆش بكە بەبونی ئەو كۆرەى خۆتەو .
﴿فَإِمَّا تَرَيْنِ مِنَ الْبَشَرِ أَحَدًا فَقُولِي إِنِّي نَزَرْتُ لِالرَّحْمَنِ صَوْمًا﴾ دواى ئەگەر تۆ ھەر كەسێك لە ئادەمیزاد بینی و پرسىارى ئەو منالەى لەتۆ كرد ئەو منالەت لەچ جیگەى كەووە ھێناو، تۆ بى دەنگ بەو گفتوگۆ مەكە، دواى تۆ بلى بە پرسىار كەران بە ئاراستەو لەسەر خۆو دەست راکیشە بۆلايان، دواى بلى: بەراستی من پێویستم كردووە بەرۆژوم، لەبەر رەزامەندى خواى بەخشنەدە، پێویستە گفتوگۆ ئەكەم، رۆژوى باوەردارانى ئەو كاتە وەك پێویستبو خوار دەمەنى ئەخۆن پێویستیشبو گفتوگۆ لەگەڵ ئادەمیزاد ئەكەن، وەك خودا ئەفەرمۆی:

﴿فَلَنْ أَكَلِمَ الْيَوْمَ أَنْسِيًّا﴾ دواى من گفتوگۆ ناكەم لەگەڵ ھىچ ئادەمیزادى ئەمرو جگە لەوھى لەخوا پيارپەمەوہ يا گفتوگۆ بكەم لەگەڵ فریشتەى .

فَأَتَتْ بِهِ قَوْمَهَا تَحْمِلًا ۖ قَالُوا يَنْمِرِيَمْ لَقَدْ جِئْتِ شَيْئًا فَرِيًّا ﴿٢٧﴾ يَتَأَخَتِ هَرُونَ مَا كَانَ أَبُوكَ أَمْرًا سَوْعًا وَمَا كَانَتْ أُمُّكَ بَغِيًّا ﴿٢٨﴾ فَأَشَارَتْ إِلَيْهِ قَالُوا كَيْفَ تُكَلِّمُ مَنْ كَانَ فِي

الْمَهْدِ صَبِيًّا ﴿٢٩﴾ قَالَ إِنِّي عَبْدُ اللَّهِ ءَاتَنِي الْكِتَابَ وَجَعَلَنِي
 نَبِيًّا ﴿٣٠﴾ وَجَعَلَنِي مُبَارَكًا أَيْنَ مَا كُنْتُ وَأَوْصَانِي بِالصَّلَاةِ
 وَالزَّكَاةِ مَا دُمْتُ حَيًّا ﴿٣١﴾ وَبَرًّا بِوَالِدَتِي وَلَمْ يَجْعَلْ لِي
 جَبَارًا شَقِيًّا ﴿٣٢﴾ وَالسَّلَامُ عَلَيَّ يَوْمَ وُلِدْتُ وَيَوْمَ أَمُوتُ
 وَيَوْمَ أُبْعَثُ حَيًّا ﴿٣٣﴾ ذَلِكَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ قَوْلَ الْحَقِّ
 الَّذِي فِيهِ يَمْتَرُونَ ﴿٣٤﴾ مَا كَانَ لِلَّهِ أَنْ يَتَّخِذَ مِنْ وَلَدٍ سُبْحَنَهُ
 إِذَا قَضَىٰ أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ﴿٣٥﴾

﴿فانت به قومها تحملہ﴾ دواپی دانانی کورہ کھی مهریم منالہ کھی ہلگرت و
 چویدوہ بہ منالہ کہیدوہ بولای خزمہ کانی، دوا پی پاک بوندوہی لہ خوینی پاش منال بہین
 باکی و بہین ترس، چونکہ منالہ کھی نہین بہاریزی لہوئی گومانی خراپہ بردن بوی، ہدر
 نہو منالہ نہین بہ شایہت بڑ پاکی و بڑ داوین پاکی، دانیشتران کہ مہریمہ میان بینی بہو
 منالہوہ بہین میرد سہر سامبون .

﴿قالوا یا مریم لقد جئت شیئا فریا﴾ خزمہ کانی ووتیان: نہی مہریم: بہراستی تو
 بہشتیکی درو بوختانہوہ ہاتوی بولای نیمہ کہ تو نہلی من منالیکم بروہ بہین میردو
 بہین داوین پیسی، بہراستی نہوہی تو نہیلی بوختانیکی روتہ.

﴿یا اُخت ہارون ماکان أبوک امرأ سوء وماکانک أمک بغیا﴾ نہی خوشکی ہارون
 باوکی تو پیوکی خراپ نہبو کہ عیمرانسی باو کہ زور لہخوا ترس و داوین پاکبو،
 ہدرگیز کاری خراپی نہ کردبو، نیمہ تومان وک ہارونی برات دانابو لہخوا پهرستی و

تہفسیری زمانہ کوی

داوین پاکیدا، ئەو کارەت چۆن کردو، هارون وینە ی نه بو له پیاو چاکیداو ناوبانگی
 دەر کردبو له خوا ترسیدا، مهریم تو له ره گهزی هارونی برای موسای و دایکی تۆش
 خراپه کارو داوین پیس نه بو، ئەم جوړه کرده ویه له که سی نه و هشیته و باوک و دایکی
 خراپه کرده و بن .

زانایان بیرو بۆ چونیان جیاوازه له باره ی هارونه و نایا چ که سیکه ؟ هه ندیکیان ئەلین:
 مەبەست هارون برای موسا پیغه مەبەرە که مهریم له نه و ی ئەو، هه ندی تریان ئەلین:
 مەبەست له هارون یا پیاویکی چاکی ئەو کاته بوه یا پیاویکی خراپ بوه. مهریم میان
 وینە ی ئەوانیان داناو له چاکی و له خراپیدا، هه ندی تریان لایان وایه ئەو هارونه برای
 راستی مهریمه .

﴿ فَأشارت إليه قالوا كيف نكلم من كان في المهد صبيا ﴾ دوا ی مهریم به یی دهنگی
 وهستاو ئیشاره ی کرد بۆلای مناله که ی که گفتوگۆیان له گه ل بکاو وولامیان بداته وه
 ئەگەر بیانه و ی راستیان بۆ دەر که و ی ئەوانیش توره بون و سهریان سورما، ووتیان: ئیمه
 چۆن گفتوگۆ بکه ین له گه ل که سیکا منالی ناو بیشکه یی و شپاوی ئەو نه یه گفتوگۆ
 له گه ل بکری به گویره ی سروشت هه تا وهلامی ئیمه بداته وه .
 گفتوگۆی خزمه کانی مهریم کۆتای پی هات. دوا ی نۆره ی وولامدانه و ی ئەو
 مناله یه .

﴿ قال إني عبد الله آتاني الكتاب وجعلني نبيا ﴾ عیسا ووتی: به راستی من بهنده ی خوام
 به خشیویه تی به من نامیده که ئینجیله و منی گیراوه به پیغه مهر له م کاته به دواوه ووشه ی
 (عبدالله) بیرو بۆ چونی گاواره کان بوچ ئە کاته وه که عیسا کوری خوایه یا هه ر خۆی
 خوایه یا سییه می سی خوایه .

﴿ وجعلني مبارك أين ما كنت وأوصاني بالصلاة والزكاة ماومت حيا ﴾ وه خوا منی
 گیراوه به مرۆفیکی زۆر خاوه ن سودو فیر که ری یاسای خوا به ناده میزاد بۆ هه ر لایه برۆم .

بیگومان مروفتی بهو جوړه بئ پیرۆزو خاوهن فهره، خوا فهرمانی داوه بهمن و رای سپاردوه کهمن نویژه کاتم بکهلم کاتی گه وره بوم و زه کاتیش بدهم به هه ژاران به ماوهی زیندویم له جیهاندا، فهرمانیش نه دهم به نه دهمیزاد نه وانیش نویژ بکهلم و زه کات بدهن، لیره دا دهری خستوه که پیوسته په رستن هه ر بوخوا نه کری، بیرو باوهری گاواره کان به درۆ نه خاته وه که عیسا کوری خوا به یا هاو به شی خوا به .

﴿و برا بوالدی ولم یجعلنی جبارا شقییا﴾ وه خوا فهرمانی داوه بهمن چاکه له گه ل دایکماو ریزی لی بگرم و گوئی رایه لی بم وه خوا منی نه گیراوه به مروفتی بئ فهرمانی خوا بکهلم و خوم به گه وره دابنیم به ران بهر به خواو چاکه نه کهلم له گه ل دایکماو بئ فهرمانی نهو بکهلم .

﴿والسلام علی یوم ولدت و یوم أموت و یوم أبعث حیاً﴾ وه خوشی و بئ ترسی له سه ر من له روژیکا من له دایک بووم له خراپه ی شهیتان دور بوم و روژیک نه مرم له بت په رستی دورم وه روژئی زیندو نه کریمه وه له ترسی روژئی دوا ی پاریز راویم و خوا پاداشتی چاکه لم بداته وه .

﴿ذلک عیسی ابن مریم قول الحق الذی فیه یمترون﴾ نهو شتانه ی نهو تو باسی کرا له مهو بهر له باره ی عیسا وه نهو گفتو گویانه ی نهو تو راستیکی نهو تو ن گومانیان هیه له راستی نهو انداو جو ه کان نه لین: عیسا جادو گهرو پیاو خراپه، گاواره کان نه لین: عیسا خوا یا کوری خوا به یا هاو به شی خوا به . ووشه ی راست نهو هیه عیسا به نده ی خواو پیغه مبهری خوا به . نویژ کهرو زه کات دهر و پیرۆزو داد په روهر و چاکه که ره له گه ل دایکی و جگه ی دایکی خوی .

﴿ماکان الله أن تخذ ولدا سبحانه﴾ شایسته نه خوا ی مه زن که وه ر بگری منال بوخوی و ناگو نچی خوا منالی هه بی، پاک و خاوینی بوخوا به و دوره له وه ی منالی هه بی، نه گه ر خوا منالی هه بوایه هه مو سامانی جیهانیان بوخویان دانه ناو نه یان نه دا به جگه ی خو یان، وینه ی کورانی فهرمانه وای نه م سه ر ده مه ی نیمه ، جیهانیان پر نه کرد له ناشو بو جهنگ و سته م کردن و خوین ریژی ، تا قی کرد نه وه له جیهاندا نه وانه ی سه لماند وه .

هاتۆتە خوارەووە بۆسەر زەوی لەپاشا بەرز بۆتەووە بۆلای ئاسمان. نەستوریەکان گومانیان وایە: عیسا کوری خوا، تاقمێ تر لە گاوەکان لایان وایە: خواو عیساو مەریەم سێ خوان. ئەو بیرو باوەرە جیاوازی بیرو باوەری کۆییانە. بەلام گاوەکان لەم سەردەمەى نیمەدا هەمویان پیک هاتون لەسەر ئەوێ کەھەر عیسا خوا، بەتەنھا.

﴿فویل للذین کفروا من مشھد یوم عظیم﴾ دواى سزای زۆر سەختی دۆزەخ بۆکەسانیکى ئەوتۆیە باوەریان بەخوا نەهیناوە لەو کەسانەى ئەوتۆ ئەلین: هەر عیسا خوا، ئەوانەیش ئەلین: عیسا کوری خوا، بەتەنھا، بۆیان لەڕۆژیکى گەورە لەبارەى سەختی و سزای گرانی ئەو ڕۆژەووە توشیان ئەبێ.

﴿أسمع بهم وأبصر یوم یأتوننا﴾ شتیکی زۆر سەرسۆرینەرە ئەو بێ باوەرانە ئەبێس و ئەبێسن لەو ڕۆژەدا دین بۆلای نیمەو سزای نیمە ئەبێسن لەڕۆژی دوایدا. یانئ بێ باوەران لەئاستی راستیدا کەرو کۆرن و باوەریان بەیەکی خا نەهیناوە، هاوبەشیان بۆخوا داناوە لەجیهاندا. ئەگەر ئەوان بێیان بکرا دیسەو سودیان لەبیسێراو و بێراو وەرئەگرت. بەلام لەڕۆژی دوایدا کەدین بۆلای نیمە بەو بێ باوەریسەو بویانە هەتا پرسیار تەواو ئەبێ گۆئ ئەگرن و چاوو ورد ئەکەنەووە زۆر شتی دژوار ئەبێسن و ئەبێسن؟ ئەو کاتە ئاوات ئەخوازن بگەرینەووە بۆ جیهان هەتا باوەر بەین.

﴿لکن الظالمون الیوم فی ضلال مبین﴾ بەلام سەھەمکاران کەخۆیانان کەرو کۆیر ئەکرد لەجیهانداو راستیان نەئەبێست و ئەیان ئەبێنی لەگومرایەکی ئاشکرا دان لەپاشە ڕۆژدا.

﴿وأنذرهم یوم الحسرة إذ قضی الأمر﴾ وەتۆ سەھەمکاران بترسینە لەڕۆژی خەفەت و سەرگەردانی کەڕۆژی دوا، ئەوانیان خەفەت ئەخەن لەسەر کردنی کارە خراپەکانیان کاتی هەمو شتی کۆتای بێ دێ و پرسیار و وڵامیان بێ ئەکری، ئێر ئەو کاتە ریگەى هەلھاتن ئەبەسێرێ بێ باوەران ئەچنە ناو دۆزەخ و باوەرداران ئەچنە بەهەشت، ئەو کاتە بێ باوەران دلیان پرتەبێ لەخەفەت.

﴿وهم فی غفلة لا یؤمنون﴾ و هتو بی باوهران بترسینه له کاتیکا نهوان له گیلی و بی ناگایدان باوهر نابهرن له جیهانداو نهیان توانی باوهر بهینن بهیه کیتی خواو پیغه مبهرو لهم روزه بترسانایه. بهلام بهردهوام بون له سهر بی فهرمانی خوا ههقا توشیان بووه به توشی نهم روزهوه خه فته تباریان نه کاو سزایان نه درئی.

﴿إنا نحن نرث الأرض ومن علیها وإلینا یرجعون﴾ بهراستی ی نیمه دانیش توانی سهرزهوی له ناو نه بهین و ههر نیمه نه مینیه وهو خواوهنی زهوی و ههمو نهو که سانهین له سهر زهویدان و نهوان نه گهرینه وه بولای نیمه له روزهی دوایدا بز وهر گرتنی پاداشتی کردهوی چاک و خرابی خویان.

وَأَذْكُرُ

فِي الْكِتَابِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّهُ كَانَ صِدِّيقًا نَبِيًّا ﴿٤١﴾ إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ يَأْتِبَتِ
لِمَ تَعْبُدُ مَا لَا يَسْمَعُ وَلَا يُبْصِرُ وَلَا يُغْنِي عَنْكَ شَيْئًا ﴿٤٢﴾ يَأْتِبَتِ
إِنِّي قَدْ جَاءَنِي مِنَ الْعِلْمِ مَا لَمْ يَأْتِكَ فَاتَّبِعْنِي أَهْدِكَ صِرَاطًا
سَوِيًّا ﴿٤٣﴾ يَأْتِبَتِ لَا تَعْبُدِ الشَّيْطَانَ إِنَّ الشَّيْطَانَ كَانَ لِلرَّحْمَنِ
عَصِيًّا ﴿٤٤﴾ يَأْتِبَتِ إِنِّي أَخَافُ أَنْ يَمَسَّكَ عَذَابٌ مِنَ الرَّحْمَنِ
فَتَكُونَ لِلشَّيْطَانِ وَلِيًّا ﴿٤٥﴾ قَالَ أَرَأَيْتَ أَنْتَ عَنِ الْهَيْ
يَا إِبْرَاهِيمُ لَنْ لَمْ تَنْتَه لَأَرْجُمَنَّكَ وَأَهْجُرَنِي مَلِيًّا ﴿٤٦﴾ قَالَ
سَلَامٌ عَلَيْكَ سَأَسْتَغْفِرُ لَكَ رَبِّي إِنَّهُ كَانَ بِي حَفِيًّا ﴿٤٧﴾

وَأَعْتَزِّلُكُمْ وَمَا تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَأَدْعُوا رَبِّي عَسَى
 أَلَّا أَكُونَ بِدُعَاءِ رَبِّي شَقِيًّا ﴿٤٨﴾ فَلَمَّا أَعْتَزَلَهُمْ وَمَا يَعْبُدُونَ
 مِنْ دُونِ اللَّهِ وَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ كُلًّا جَعَلْنَا نَبِيًّا ﴿٤٩﴾
 وَوَهَبْنَا لَهُمْ مِنْ رَحْمِنَا وَجَعَلْنَا لَهُمْ لِسَانَ صِدْقٍ عَلِيًّا ﴿٥٠﴾

﴿ واذكر في الكتاب إبراهيم إنه كان صديقاً نبياً ﴾ وەتۆ باسی ئیبراهیم بکه
 لەقورئاندا بۆگەلە کەت کەئەوان و جگەى ئەوانیش بروایان بەگەورەیی و ریزی ئیبراهیم
 ھەبە. بەتایبەتی ئەو ەەرەبە بت پەرستانە خوێان بەنەوہی ئیبراهیم ئەزانن و خوێانی پیوہ
 ھەلئە کیشن. بەراستی ئیبراهیم مروئیکی راستگۆبوہ لەھەمو گفتوگۆکانیاو لەو بەلینانەى
 داوہیتى، پیغەمبەریکە لە پیغەمەرانی خواو ھەلبژیراوە بۆ پیغەمبەرایەتى و سروشى
 بۆئیراوە، گفتوگۆى خرابى نەکردوہ و خوا پەرستبوہ .

﴿ إذ قال لأبيه يأبئ لم تعبد ما لا يسمع ولا يبصر ولا يغنى عنك شيئا ﴾ ئیبراهیم
 راستى کرد کاتى ووتى بەباوکی خۆى کەئازەرە: ئەى باوکی من، ئومیدەواربو باوەر بەئینى
 بەخوا: تۆبۆجى شتى ئەپەرستى ھیچ شتى ناییسى و ھیچ نایینى و ھیچ سودى بەتۆ
 نابەخشى، بگرە ئەگەر بیسن و بسینن خواوہنى زیان لابردن نین و خواوہنى سود بەخشین
 نین نە بەخوێان و نەبەجگەى خوێان، چونکە ئەوان وینەى تۆن. ئیبراهیم یەکەم جار
 دانەبەزیە سەرباوکی و بلى: تۆگیل و بى ناگای، زۆر بەژیرانە گفتوگۆى لەگەڵ کرد .
 زانایان لەبارەى باوکی ئیبراهیمەوہ بیرو چونیان جیاوازە: ھەندیکیان ئەلین: ئازەر باوکی
 راستى ئیبراهیمە بەگۆیرەى دەر کەوتوى فەرمودەى خوا کەواى دەرئەخا. ھەندى تریان
 لایان وایە ئەو کەسەى ئیبراهیم پىی ئەوت: باوکی خۆم مامى بوہ، چونکە بەمام و
 بەخیو کەریان ئەووت: باوک. دووبارە نایا باوکی ئیبراهیم باوەردار بوہ یان نە ؟

تەفسیری زمانگۆیی

لهوولامدا نهو گیره و گیشه یه سودیکی تیدانیه، نهوی پیوست بی لهسر نیمه نه مه یه نیمه باوه رمان به پیغه مبرایه تی ئیبراهیم هه بی. به لام بروابون به باوهرداری باوکی ئیبراهیم نرخ ی بۆ دانانری له لایه ن ئاینه وه. به تایه تی ده رکه وتی قورئان واده رنه خا باوکی ئیبراهیم باوه ری به خوا نه بوه. به هه ر جوړی بو بی ئیبراهیم باوکی راسته قینه ی خو ی یا باوکی ناراسته قینه ی خو ی بانگ کرده بۆلای باوه رهینان به خوا. هه رچه خده زۆربه ی زۆری زانایان لایان وایه مامی بوه، له به رنه وه ی باپیره کانی پیغه مبره ی ئیسلام نه بی هه مویان باوه ردارین به خوا.

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ اتَّقَاةِ لَهُ فَإِنَّكُمْ عَلَىٰ ظُهُورِهِمْ ذُرِّيَّتُهُمْ بِغَيْرِ أَعْيُنٍ رَأَوْا هُمْ كَالْعِزَّةِ الْكَبْدِ﴾ نه ی باوکی من: به راستی هاتعه بۆلای من له زانین و ناسینی خوا شتی نه هاتوه بۆلای تو، وهك نه وه ی هه ر که سێ دوا ی راستی نه که وێ سزای نه در ی به ناگری دۆزه خ، نه ی باوکی به ریزم: کاتی من داوا نه که م له تو واز بهینی له بت په رستی جگه ی راستی به تو نالیم و هیچ مه به ستیکم نه مه که ر هه ر چاکه ی تو مه به ستی منه.

﴿فَاتَّبِعْنِي أَهْلَكَ سِرَاطًا سَوِيًّا﴾ دوا ی تو پهیره و ی من بکه ریگه ی راست و خوا په رستی شاره زای تو نه که م و پیتی نیشان نه ده م که تو به ناواتی خو ت بگه ی و رزگارت بکا له سه رگه ردانی، به ختیا ری هه ردو جیهانت ده ست گیر بی.

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّبِعُوا الشَّيْطَانَ إِنَّ الشَّيْطَانَ كَانَ لِلرَّحْمَنِ عَصِيًّا﴾ نه ی باوکی به ریزی من: تو شهیتان مه په رسته به راستی شهیتان بی فه رمانی خوا ی به خشنده نه کاو باوه ری به خوا نه وه پهیره و ی مه که تو سه رگه ردان و به ده بخت نه کاو به ره و ناگری دۆزه خ رانه کیشی.

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ اتَّقَاةِ لَهُ فَإِنَّكُمْ عَلَىٰ ظُهُورِهِمْ ذُرِّيَّتُهُمْ بِغَيْرِ أَعْيُنٍ رَأَوْا هُمْ كَالْعِزَّةِ الْكَبْدِ﴾ نه ی باوکی به ریزی من: به راستی من نه ترسم و چاوه روانی نه وه نه که م که تو شتی تو بی سزایه کی سه خت له لایه ن خوا ی خاوه ن به خشنده نه که ر تو به رده وامبی له سه ر پهیره و ی و په رستی شهیتان، دوا ی بی به هاوړی و دۆستی شهیتان له نیو ناگری دۆزه خ داو دور بکه ویته وه له به زه بی خوا ی به خشنده به وینه ی شهیتان.

﴿قال أراغب أنت عن آلهتي يا إبراهيم﴾ نازه‌ری باوکی ئیبراهیم به ئیبراهیمی ووت به‌هه‌ره‌شه‌وه دوا‌ی نه‌وه‌مو نامۆزگاریه زیرانه‌ی ئیبراهیم به‌کاری هینا له‌گه‌ل باوکیا: ئایا تو ناره‌زوت له‌وه‌یه واز له‌په‌رستنی خواکانی من بهینی نه‌ی ئیبراهیم، سویند نه‌خۆم
﴿لئن لم تنته لأرجمك واهجرني مليا﴾ به‌راستی نه‌گه‌ر تو کۆتای نه‌هینی به‌دزایه‌تی من و خواکانی من و په‌شیمان نه‌بیته‌وه له‌و شتانه‌ی وتووته به‌راستی من تو به‌رده‌باران نه‌که‌م و خۆت له‌من بپاریزه‌و خۆت له‌من دوربخه‌ره‌وه کاتیکی دورو درێژ هه‌تامن ماوم و زیندوم و یه‌ک نه‌بین له‌م کاته به‌دواوه .

﴿قال سلام عليك سأستغفر لك ربی﴾ ئیبراهیم دوا‌ی بی ئومیدی له‌باوه‌ره‌ینانی باوکی و خۆراگرتنی له‌سه‌ر بی باوه‌ری به‌باوکی ووت: بی‌وه‌ی بی و توشی خراپه‌نه‌بی و من لای تو نه‌رۆم و له‌به‌ر ریزی باوکی داوا‌ی لی‌بوردنت لی نه‌که‌م له‌مه‌ودوا له‌په‌روه‌ردگاری خۆم داوا نه‌که‌م بۆتو که‌له تو خۆش بی و ئومیده‌وارم تۆش په‌شیمان بیته‌وه‌و پارانه‌وه‌ی من وه‌ر‌ب‌گیرئ لای خوا. به‌راستی په‌روه‌ردگاری من زۆر به‌لوتفه له‌گه‌ل من و وه‌لامی پارانه‌وه‌ی من نه‌داته‌وه .

﴿واعتز لكم وما تدعون من دون الله﴾ وه‌من که‌نار له‌ئیه‌وه نه‌و شته نه‌گرم ئیه‌وه نه‌په‌رستن له‌جگه‌ی خوا هه‌ر کاتئ نامۆزگاری من کارتان تی نه‌کا منیش به‌جیتان دیلم له‌گه‌ل خواکانتان .

﴿وَادْعُوا رَبِّي عَسی أَلَا أَكُون بدعاء ربی شقیا﴾ وه‌من په‌روه‌ردگاری خۆم نه‌په‌رستم و له‌و نه‌پاریمه‌وه‌و په‌نا بۆلای نه‌و نه‌به‌م ئومید نه‌وه‌یه که‌من به‌هۆی په‌رستنی په‌روه‌ردگاری خۆمه‌وه کۆشش و پارانه‌وه‌م له‌کیس نه‌چئ و بی ئومید نه‌م به‌وینه‌ی ئیه‌وی بت په‌رست که‌سود له‌ماندوبون و په‌رستنی به‌کان وه‌رناگرن م‌رؤف هه‌ر پله‌یه‌کی هه‌بی پ‌ی‌وسته داوا‌ی ریگه‌نومایی له‌خوا بکا، چونکه هه‌ر خوایه ده‌سه‌لاتی هه‌مو هشتی به‌ده‌سته‌و رینومایی ئاده‌میزاد نه‌کا.

﴿ فلما أعتز لهم وما يعبدون من دون الله ﴾ دواپی کاتی ئیر اهییم جوئ بویه وه لهو
بت په رستانه وه لوشته ی نه وان نه یان په رست له جگه ی خوا، خوا پاداشتی ئیر اهیمی
دایه وه و جیگه ی نه وانی پر کرده وه به چاکر له وان، وهك خوا نه فهرموی:

﴿ و وهبنا له إسحاق ويعقوب وكلا جعلنا نبیا ﴾ وه نیمه به خشیمان به ئیر باهییم
نیسحاقی کوری و یه عقوبی کوره زای و منالی زوړیش، وه نیمه هه مو یه کئی له وانان گیرا
به پیغه مبهرو ئیر اهییمان کرد به باو کی پیغه مهران .

﴿ و وهبنا لهم من رحمتنا وجعلنا لهم لسان صدق علیا ﴾ وه نیمه به خشیمان به وان
له گهل پیغه مبهرا یه تیدا دارایی و کورو نه وه ی زوړو خوارده مهنی فراوان و شتی تریش و
نیمه گیرابومان بو نه وان زمانی راستی به رزو به ناوبانگی چاك، به جوړئ ئاده میزاد نه وه
له دوا ی نه وه شانازی به ئیر اهییم و یسحاق و یه عقوبه وه نه کهن و سوپاس و ستایشیان
بو نه نیرن و نه وانه یش به رده وامن هه تا هه تابه .

وَأَذْكُرُ فِي الْكِتَابِ مُوسَى إِنَّهُ كَانَ مُخْلَصًا وَكَانَ رَسُولًا نَبِيًّا ﴿٥١﴾

وَنَدَيْنَاهُ مِنْ جَانِبِ الطُّورِ الْأَيْمَنِ وَقَرَّبْنَاهُ نَجِيًّا ﴿٥٢﴾ وَوَهَبْنَا لَهُ مِنْ

رَحْمَتِنَا أَخَاهُ هَارُونَ نَبِيًّا ﴿٥٣﴾ وَأَذْكُرُ فِي الْكِتَابِ إِسْمَاعِيلَ إِنَّهُ كَانَ

صَادِقَ الْوَعْدِ وَكَانَ رَسُولًا نَبِيًّا ﴿٥٤﴾ وَكَانَ يَأْمُرُ أَهْلَهُ بِالصَّلَاةِ

وَالزَّكَاةِ وَكَانَ عِنْدَ رَبِّهِ مَرْضِيًّا ﴿٥٥﴾ وَأَذْكُرُ فِي الْكِتَابِ إِدْرِيسَ

إِنَّهُ كَانَ صِدِّيقًا نَبِيًّا ﴿٥٦﴾ وَرَفَعْنَاهُ مَكَانًا عَلِيًّا ﴿٥٧﴾ أُولَئِكَ الَّذِينَ

أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ مِنْ ذُرِّيَةِ آدَمَ وَمِمَّنْ حَمَلْنَا مَعَ نُوحٍ

وَمِنْ ذُرِّيَةِ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْرَءِيلَ وَمِمَّنْ هَدَيْنَا وَاجْتَبَيْنَا إِذَا تُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ
آيَاتُ الرَّحْمَنِ خَرُّوا سُجَّدًا وَبُكِيًّا ﴿٥٨﴾

﴿وَأذْكَرُ فِي الْكِتَابِ مُوسَىٰ إِنَّهُ كَانَ مُخْلَصًا وَكَانَ رَسُولًا نَّبِيًّا﴾ وەتۆ باسی موسا بکه
له‌قورئاندا بۆئاده‌میزاد به‌راستی موسا مروفیکی هه‌لبژیراوه له‌لایه‌ن خواوه‌ نیراو
پیغه‌مبه‌ری خواوو، موسا به‌نیازی پاکه‌وه خوا په‌رستی نه‌کرد، (رسول) به‌مروفی نه‌لین::
نامه‌ی بۆ نیرایی و فه‌رمانی پێ درایی ناوه‌روکی نه‌و نامه‌یه‌ی رابگه‌یه‌نی به‌ئادامیزاد. (نه‌بی)
که‌سیکه‌ کرایی به‌پیغه‌مبه‌رو خواوه‌نی تۆمه‌ت نه‌بی و نامه‌ی بۆ نه‌نیرایی.

﴿وَنَادَيْنَاهُ مِنْ جَانِبِ الطُّورِ الْأَيْمَنِ وَقَرْنَاهُ غِيَا﴾ وەئیمه‌ی په‌روه‌ردگاری موسا
بانگی موسامان کرد له‌لای راستی موساوه‌ له‌کیوی (تور) وئیمه‌ موسامان له‌خۆمان نزیک
کرده‌وه بۆ گفتوگۆکردن له‌گه‌لیا ریزمان لی‌گرت به‌بی هۆی فریشته‌وه. نه‌و گفتوگۆیه‌ی
نه‌یست له‌هه‌مو لایه‌که‌وه. (تور) کیویکه‌ له‌نیوان مه‌دیه‌نا کاتی له‌مه‌یه‌نه‌و موسا نه‌چوه‌وه
بۆ میسر ناگریکی بینی و بانگی کرا من خواو په‌روه‌ردگاری هه‌مو بونه‌وه‌رام.

﴿وَوَهَبْنَا لَهُمْ مِنْ رَحْمَتِنَا أَخَاهُ هَارُونَ نَبِيًّا﴾ وەئیمه‌ به‌خشییومان به‌موسا له‌به‌ر
به‌خشنده‌یی و چاکه‌ی ئیمه‌ برای موسا که‌هارونه‌ پیغه‌مه‌رایه‌تی و یاریده‌رایه‌تی موسا،
چونکه‌ به‌ر له‌نیستا موسا داوای له‌ئیمه‌ کردبو هارون بکه‌ین به‌یاریده‌ری = (وزیر) بۆی.

﴿وَأذْكَرُ فِي الْكِتَابِ إِسْمَاعِيلَ إِنَّهُ كَانَ صَادِقَ الْوَعْدِ﴾ وەتۆ باسی ئیسماعیل بکه‌ له‌
قورئانا. به‌راستی ئیسماعیل مروفی بو راستی نه‌کرد له‌به‌لینانداو هه‌ر به‌لینیکی بدایه‌
جی به‌جی نه‌کرد، به‌تایبه‌تی نه‌و به‌لینه‌ی دایویه‌ ئیبراهیمی باوکی که‌ئارام بگری له‌سه‌ر
سه‌ربڕینی خۆی که‌باه‌کی فه‌رموی: له‌خه‌وما من فه‌رمانم پێ درابو که‌تۆ سه‌ربرم.

﴿وَكَانَ رَسُولًا نَّبِيًّا وَكَانَ يَأْمُرُ أَهْلَهُ بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ﴾ وه‌ ئیسماعیل نیرای ئیمه‌بو
بۆ راگه‌یانندی فه‌رمانی خوا به‌ئاده‌میزاد، پیغه‌مبه‌ری ئیمه‌بو هه‌وال بدا به‌مروف
فه‌رمانه‌کانی ئیمه‌ به‌وان و فه‌رمانی نه‌دا به‌خیزانه‌کانی خۆی به‌کردنی نویژو به‌خشینی
زه‌کات به‌هه‌ژاران.

﴿وكان عند ربه مرضيا﴾ وه ئیسماعیل مرقیکی خوشەویست بۆ لای پەروەردگاری
خۆی، خۆی مەزن باسی ئیسماعیلی کردووه له بەلیندانا بۆئەوێ هەمو کەسێ وه کو
ئەو بێ لەبەلین دان و فەرماندانی خیزانەکانی بە نوێژکردن و زەکات دان، بۆیه بو
بەجیگە ی رەزامەندی خوا. کەواتە هەرکەسێ پەیرەوی ئەو بکا خوشەویستی خوایه .

﴿واذكر في الكتاب ادریس إنه كان صدیقا نبیا﴾ وه تۆ باسی ئیدریس بکه
لەقورئاندا. بەراستی ئیدریس مرقیکی راست گۆو پیغمبەر بو هەوالی ئەدا بەئادەمیزاد
فەرمانبەرداری خۆابن .

﴿ورفعناه مكانا علیا﴾ وه ئیمە ئیدریسمان بەرز کردبۆه وه بەپلهو پایە ی بەرزە لای
ئیمە لەجیهاندا بە پیغمبەرایەتی و بەزانیاری .

بۆزانین: ئیدریس کوری یارد کوری مەھلائیل کوری قەینان کوری ئەنوش کوری
شیس کوری ئادەمە. لەتەوراتا ناوی براوه بە (خەنوفە) لەگۆرانی زمانی عەرەبیدا ناوی
بۆبە (ئوخنوخ) .

خۆی مەزن لە قورئاندا ناوی بردووه بە ئیدریس. زانیان بیریان جیاوازه لەبارە ی
ئیدریسەوه، ئایا لەمیسردا لەدایک بوە یا لە بابولدا، چەند زمانی زانیووه چەند شاری
دروست کردووه؟ بیژراوه: حەفتا زمانی زانیووه، سەدو هەشتا شاری دروست کردووه .
یە کەم کەس بوە بۆزانینی تاقیکردنەوێ هاتوچۆی خۆرو مانگ و ئەستیرە کان ، بەو
بۆنەوه دانیشتوانی فیری ژمارە ی سأل و مانگی کردوون، فەرمانی داوه بە ئادەمیزاد
بەکردنی نوێژو بەخشینی زەکات، فیری خوا پەرستی و یە کیتی خۆی کردوون و فەرمانی
داوه بەپاک کردنەوێ لەشیان و دەورکردنی لەش پیسی، فەرمانی داوه بەقەدەغەکردنی
خواردنی گۆشتی سەگ و بەراز، چەندین کاتی بۆدیاری کردوون بکرین بەروژی جەژن
و خوشی و سەیران، موژدە ی داوه بەهاتی پیغمبەرانی دوا ی خۆی بەتایەتی باسی
پیغمبەری ئیسلامی کردووه و بۆ دانیشتوانی روون کردووه تەوه، هەرشتیکێ لی
پرسیار بکرایە وولامی ئەدانەوه لەبارە ی روداوەکانی ئاسمان و زەوی، پارانەوێ لای خوا

گیراوه، نه یفه رمو: نایینی پیغمبهری نیسلام شایسته یه بۆهه مو کات و هه مو جیگه یه و ره وشته به رزه کانی پیغمبهری باسکر دوه. یه که مین کهس بوه به پینوس شتیکی ویستی پینوس. جگه له پیستی نازه ل و گه لای دره خت فیری له بهر کردنی ی پۆشاکی تری بۆکردن. ئیدریس یه که مین کهس بوه کیشانه و پیوانه و چه کی به کارهینایی.

هه ندی له زانایان نه لین: خوا ئیدریسی بهرز کردوه ته وه بۆ به ههشت، هه ندی تریان نه لین: به رزی کردوه ته وه بۆ ناسمانی شه شه م یا ناسمانی چواره م.

﴿أَلَمْ يَكُنْ لَكَ الْذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ مِنْ النَّبِيِّينَ مِنْ ذُرِّيَةِ آدَمَ وَمِمَّنْ حَمَلْنَا مَعَ نُوحٍ﴾ نه و تا قمه پیغمبه رانه ی باسکران که سانیککی نه و تۆن خوا چاکه ی خوی به سه ر داریزان به پیغمبه رایه تی له هه ندی له مناله کانی ئاده م وینه ی ئیدریس و له هه ندی له و که سانه ی ئیمه هه لمان گر تپون له گه ل نوحدا له ناو که شتیدا له جگه ی ئیدریس وه ک ئیبراهیم که له مناله کانی سامی کوری نوحه .

﴿وَمِنْ ذُرِّيَةِ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْرَائِيلَ وَمِمَّنْ هَدَيْنَا وَاجْتَبَيْنَا﴾ وه له مناله کانی ئیبراهیم وه ک ئیسماعیل و ئیسه قاق و له مناله کانی ئیسرائیل که نازناوی یه عقوبه زه که ریاو یه حیاو موساو هارون و عیساو که کۆمه له که سیکن ئیمه رانمو ییمان کردوون بۆریگه ی راستی خوا په رستی و ئیمه هه لمان بژاردون له نیو هه مو ئاده میزاددا بۆ پیغمبه رایه تی و ریگه پشانده ری مرۆف و بۆیلاو کردنه وه ی چاکه ی هه مو جیهان .

﴿إِذَا تَلَى عَلَيْهِمْ آيَاتِ الرَّحْمَنِ خَرَوْا سُجَّدًا وَبُكِيًّا﴾ هه رکاتی بخوینرته وه به سه ریا نا نایاته کانی قورنانی خوی مه زنی خاوه ن به خشنده له گه ل نه و هه مو پله و پایه به رزه ی خوا به وانی به خشیون نه که ون به سه رده ما به سوژده بردن بۆخوا و به گریان و ترسه وه و باوه ری زۆر بۆخوا ی مه زن .

خَلَفَ مِنْ بَعْدِهِمْ

خَلَفَ أَضَاعُوا الصَّلَاةَ وَاتَّبَعُوا الشَّهْوَاتِ فَسَوْفَ يَلْقَوْنَ غِيًّا

﴿٥٩﴾ إِلَّا مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَأُولَٰئِكَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ
 وَلَا يُظْلَمُونَ شَيْئًا ﴿٦٠﴾ جَنَّتٍ عَدْنٍ الَّتِي وَعَدَ الرَّحْمَنُ عِبَادَهُ
 بِالْغَيْبِ إِنَّهُ كَانَ وَعْدُهُ مَأْتِيًا ﴿٦١﴾ لَا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا إِلَّا سَلَامًا
 وَلَهُمْ رِزْقُهُمْ فِيهَا بُكْرَةً وَعَشِيًا ﴿٦٢﴾ تِلْكَ الْجَنَّةُ الَّتِي نُورِثُ مِنْ
 عِبَادِنَا مَنْ كَانَ تَقِيًّا ﴿٦٣﴾ وَمَا نَنْزِلُ إِلَّا بِأَمْرِ رَبِّكَ لَهُمْ مَأْكِنٌ
 أَيْدِينَا وَمَا خَلْفُنَا وَمَابَيْنَ ذَلِكَ وَمَا كَانَ رَبُّكَ نَسِيًّا ﴿٦٤﴾
 رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا فَاعْبُدْهُ وَاصْطَبِرْ لِعِبَادَتِهِ
 هَلْ تَعْلَمُ لَهُ سَمِيًّا ﴿٦٥﴾

﴿فخلف من بعدهم خلف أضاعوا الصلاة واتبعوا الشهوات فسوف يلقون غيا﴾
 دواى نهوى خواى مەزن باسى نهو پیغه مبه رانه ی کرد نامازه نه کات بو تا قمیکی خرابی
 دواى نهوان نه فەرموی: له دواى نهو پیغه مبه رانه تا قمیکی خراب دین و جیگه ی نهوان
 نه گرنه وه واز له نو یژ کردن نه هین له کاتی دیاری کراوی خویانا نایکه نه بهو مەر جانه وه
 بو یان دیاری کراوه و دواى ئاره زۆ هه وه سی خرابی خویان نه که ون و دژی یاسای خوا
 نه وه ستن و گوناھی جوړاو جوړ نه که ن، دوا یی نهو منالانه یان توشی زیانۆمه ندی نه بن
 له روژی دوا ییدا به هژی بی فەرمانی خوا و نیازی خرابانه وه .

﴿إِلَّا مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَالْتِكَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ وَلَا يُظْلَمُونَ شَيْئًا﴾ مە گەر
 که سی لهو مناله ی نهوان په شیمان بو بونه وه له کرده وه خراپه کانیان و داوا ی لی بوردن

له خوای مدزن بکدن به نیازی پاکه وه و باوهریان هینایی و کرده وهی چاکیان کردبی، دواپی
 نه و که سانه خوای مدزن له کرده وه خراپه کانیان خوش ئه بی و ئه چنه به هه شته وه و نه و
 که سانه سته می هیچ شتیکیان لی ناکری و به ته وای پاداشتی خوایان و هرئه گرن، نه و
 مروفانه ی په شیمان بینه وه له گوناھی خوایان وه که گوناھیان نه کردبی وان .

﴿جنات عدن التي وعد الرحمن عباده بالغيب إنه كان وعده مأتيا﴾ نه و به هه شته بریتیه
 له چنه ندین به هه شتیکی به رین و پایه داری نه و توو چاکه ی کۆتای پی نایه خوای خاوه ن
 به خشنده به لینی داوه به بهنده کانی خوی باوهریان هیناوه به بونی به هه شت و نه وان
 به هه شتیان نه دیوه .

به نادباری باوهریان پی هیناوه که هه یه . به راستی به لینی خوادیت و پیچه وانه له به لینی
 خوادا نیه له باره ی نه و به هه شتانه وه و به خشیانی به و که سانه په شیمان بونه ته وه و باوهریان
 هیناوه و کرده وهی چاکیان کرده وه .

﴿لا يسمعون فيها لغوا إلا سلاما ولهم فيها رزقهم بكرة وغشيا﴾ نه و که سه
 باوهردارانه گفتوگوی بیجیگه نایسن له و به هه شتانه دا مه گهر نه و شته ی ئه بیسن
 سلا و کردن و دهرینی خوشیه بویه کتری و بو نه و که سانه هه یه له و به هه شتانه دا
 خوارده مه نی زور خوش و رابواردنی چاک به جوړی دلیان بچینه سه ری له به یانیان و
 نیواران و هه مو کاتیکی تردا .

﴿تلك الجنة التي نورث من عبادنا من كان نبيا﴾ نه و به هه شته ی نه و توو که هه مو
 خوارده مه نی تیدایه له وانه ی چاکنو دهر وون ئاره زوی بکا و چاو پی گهش بیته وه ئیمه
 ته یکه بین به میراتی به رو بومی که سی له خوا تر ساوه خو پاریزبوه له گونا له بهنده کانی ئیمه ،
 پاداشتی کرده وه کانیا نه وه به تازه یی بویان دانراوه .

بت په رستان و جوه کان پرسیاریان له پیغه مبه ر کرد له باره ی چۆنیه تی گیانی
 زینده وهران و دانیشتوانی ناو ئه شکوه و زولقه رنین . پیغه مبه ر ﴿﴾ فره موی : به یانی
 وولامتان ئه دمه وه و نه یفه رمو : خوا ئاره زو بکا .

بهو بۆنهیهوه بۆماوهیه سروشی بۆ نههاته خوارهوه پیغهمبهر زۆری لاگرانبو. بی باوهران تانهیان دا لهوکارهوه ئهیان ووت: موحمهد خواکهی وازی لیهیناوه. لهپاشا خوای مهزن به جبرئهیلدا سروشی بۆنارد لهبارهی وولامدانهوهی پرسیارهکانیانهوه، پیغهمبهر فهرموی به جبرئهیل: بۆچی درهنگ هاتی بۆلای من. جبرئهیل فهرموی: ئیمه بهندهیه کین بی فهرمانی خواناکهین لهلایدن خوای گهورهوه فهرماغان بی ئهدری و به بی فهرمانی خوا هیچ شتی ناکهین و بهدهستوری خوانایهین بۆلای تو. وهك خوای مهزن ئهفهرموی:

﴿وما نزل إلا بأمر ربك له ما بین أیدینا وما خلفنا وما بین ذلك﴾ وه جبرئهیل ووتی: ئیمه ی فریشته نایهینه خوارهوه بهسروش هینان مه گهر بههۆی فهرمانی پهروهردگاری تۆوه بیینه خوارهوه، هاتنه خوارهوه مان بهویستی خوییه بۆپهروهردگاره تۆیه شتی له دوای ئیمهوه دیت و شتی له مهو بهری ئیمهوه رویشتهوه شتی له نیوان داهاتوو رویشتهو دایه له کارهکانی ئیستا. کهواته هه مو شتی له کاتی دروستبونی بونهوه رانهوه هه تا کوتایی جیهان هه مو یان فهرمانی خوان.

﴿وما كان ربك نسیاً﴾ وه پهروهردگاری تۆی له بیر نه چۆتهوه و وازی له تۆ نه هیناوه و نه هاتنه خوارهوه ی سروش له بهر ئهوهیه خوا فهرمانی بی نه داوه به گومانی بت په رستان نابی. کهواته بۆماوهیه سروش نههات بۆلای تۆ خهفاته مهخۆ، سروش به گویره ی دانانی هه مو شتی که له شوینی شیای خویاو گویت مهدهره گومانی بت په رستان که گویا خوا تۆی له بیر چۆتهوه.

﴿رب السماوات والأرض وما بینهما﴾ پهروهردگاری تۆ پهروهردگاری ئاسمانه کان و زهوی و شتی که له نیوان ئاسمان و زه ویدان. چۆن ئه چیه میشکهوه بی ناگایی و له بیر چوونهوه روی تی بکا، چۆن ئه گونجی واز له تۆ بهینی که هه لبارده ی خوای بۆ پیغهمبهرایه تی هه مو و بونهوهران.

﴿فاعبدہ واصطبر لعبادته﴾ دواى تو له پوره ردگارى خوټ بيرسته و نارام بگره
بو پهرستنې پوره ردگارى خوټ و خوړاگرېه له سهر نازارو نيش و له سهر نهو شتانه
دېته ريگه ي توو له سهر تاوانجې بت پهرستان وگالته يې کردنى تو، خوړې مهزن ناگاي
له توبه له ههر دو جيهاندا .

﴿هل تعلم له سميا﴾ نايا تو نه زاني به وينه ي خوا كه سې شايسته يې ناوى بيرى
به خواو شايان يې بو پهرستن و به كه سې ناوى بيرى به خوا بيگومان هيچ كه سې نيه، چونكه
بت پهرستان ناوى بته كانيان نه يهن به جگه ي (الله) و نه لين (اله) .

هه ندې له يې باوهران يې شهرمانه نه يان ووت: نيمه چوڼ زيندو نه كرينه وه دواى مردن
و رزاندنى نيسك و پيسمان و گيان نه كرينه وه به بهرمانا ؟ خوافه رموى :

وَيَقُولُ الْإِنْسَنُ أَءِذَا مَاتُ لَسَوْفَ

أُخْرِجَ حَيًّا ﴿٦٦﴾ أَوَلَا يَذْكُرُ الْإِنْسَنُ أَنَا خَلَقْتُهُ مِن قَبْلُ

وَلَمْ يَكُ شَيْئًا ﴿٦٧﴾ فَوَرَبِّكَ لَنَحْشُرَنَّهُمْ وَالشَّيَاطِينَ ثُمَّ

لَنَحْضُرَنَّهُمْ حَوْلَ جَهَنَّمَ جِثِيًّا ﴿٦٨﴾ ثُمَّ لَنَنْزِعَنَّ مِنْ كُلِّ

شِيعَةٍ أَيُّهُمْ أَشَدُّ عَلَى الرَّحْمَنِ عِثًّا ﴿٦٩﴾ ثُمَّ لَنَحْنُ أَعْلَمُ بِالَّذِينَ

هُمْ أَوْلَىٰ بِمَا صِلِيًّا ﴿٧٠﴾ وَإِن مِّنكُمْ إِلَّا وَارِدُهَا كَانَ عَلَىٰ رَبِّكَ

حَتْمًا مَّقْضِيًّا ﴿٧١﴾ ثُمَّ نَسْجِي الَّذِينَ أَتَقَوْا وَنَذَرُ الظَّالِمِينَ

فِيهَا جِثِيًّا ﴿٧٢﴾

﴿ويقول الإنسان أ إذا مامت لسوف أخرج حيا﴾ وەرەگەزی ئادەمیزاد ئەوانەیان
بئەباوەرن ئەلین: ئایا کاتی من مردم و ئیسک و پیسم نەما بەراستی من دەرئەهینریمەو
لەگۆردا بەزیندویی وەك موحەمەد ئەیلی. خۆی مەزن وولامی ئەداتەو و ئەفەرموی:

﴿أ و لا يذكر الإنسان أنا خلقناه من قبل ولم يك شيئا﴾ ئایا ئەو ئادەمیزادە بۆیر
ناکاتەو کەبەراستی ئیمە ئەومان دروست کردووە لەپیش ئیستاوە و ئەو هیچ شتی نەبوو.
کەواتە ئیمە توانای ئەویمان بوی بەی کەرەستەیهکی پیشو ئەومان دروست کردبێ و
لەنەبوو ئەو هاتووە بون لەسەر ئیمە گران نیه ئیمە ئەو ئیسک و پروسکانە کۆبکەینەو
بەمرۆڤیکی وەك جارن و گیان بکەینەو بەبەریا .

﴿فوريك لتخثرنهم والشیاطین﴾ دوایی بەپەرورەدگاری تۆ سویندیی: بەراستی ئیمە
ئەو بئەباوەرانە و ئەو شەیتانانە هاویری ئەوان بوون و سەری لی تیکداون و بروایان بەزیندو
بونەو نەبوو کۆیان ئەکەینەو و زیندویان ئەکەینەو لەگۆرەکانیان و دەریان ئەهین .

﴿ثم لنحضرنهم حول جهنم جثيا﴾ لەپاشا بەراستی ئیمە هەمویان ئامادەئەکەین بەم
لاولای دۆزەخدا لەسەر ئەژنۆ داتەنیشن لەبەر تەسک و تروسکی جیگەکانیان و ناتوان
بەئارامی دانیشن هەتا زۆرتر خەفەت بخۆن و چاوەروانی پرسیار ئەکەن .

﴿ثم لننزعن من كل أيهم أشد على الرحمن عتيا﴾ لەپاش ئەوێ ریزکران لەم
لاولای دۆزەخەو لەسەر ئەژنویان ئیمە دەرئەهین لەهەمو تاقم و هۆزی کەسێ لەوان
زۆرتر تاوانبار و بێفەرمانی خۆی بەخشنەوی کردووە فری ئەدریتە دۆزەخ یەك لەدوای
یەك بەگۆرە خراپەیان ئەخرینە جیگەیه لەدۆزەخ شایانی تاوانەکیان بێ. هەرەها تاقم
لەدوای تاقم. خراپەر لەدوای خراپەر فری ئەدریتە ناو دۆزەخ .

﴿ثم لنحزن ألعلم بالذین هم أولى بها صليا﴾ لەپاشا بەراستی ئیمە زانائترین
بەکەسانیکێ ئەوتۆ شایستەتر بن بخریتە دۆزەخەو، ئەو کەسانەیان گوناھی گەورەتر بێ
سزاکەشی گەورەتر، لەپاشا گەورەتر لەدوای گەورەتر لەگوناھ کردنداو دەستیان
ئەکەوێ بەئامادە کراوی ئەو شتانە کەردویانە لەجیهاندان و ستمیان لی ناگری .

﴿وَإِنْ مِنْكُمْ إِبْرَاهِيمَ إِذَا كَانَ عَلَى رَبِّكَ حَتْمًا مَقْضِيًّا﴾ وە هیچ کەسێ لەئێوەی نەدەمیزاد نیە مەگەر ئەچیتە ناو دۆزەخ، ئەوچونەیان بۆناو دۆزەخ پێویستیکە پەرورەدگاری تۆ پێویستی کردووە لەسەر خۆی زانایان بیرو بۆچونیان جیاوازه لەمەبەست لەمانای (وارد) هەندیکیان ئەلین: بەمانا بینە، چونکە باوەرداران، دورئەخرینەووە لەدۆزەخ، هەندێ تریان لایان وایە بەمانا چوونە ناو دۆزەخەو چاک و خراپیان ئەخرینە دۆزەخ، پیاو خراپان لەسەر ئەژنۆ، پیاو چاکان بەبێ ئازار ئەچنەژورەووە.

﴿ثُمَّ نَجَّى الَّذِينَ اتَّقَوْا وَنَذَرُ الظَّالِمِينَ فِيهَا جِثَا﴾ لەپاشا ئیمە رزگار ئەکەین کەسانیکێ ئەوتۆ لەخوا ترساو و خۆیانیان پاراستووە لەبێ فەرمانی خوا وە ئیمە واز ئەهێنین لە ستمکاران لە نیو دۆزەخدا و لەسەر ئەژنۆ دائەنیشن لەبەر ئەنگی جیگەیان هەر لەبەر ئازاردانیان.

هاوریکانی پیغمبەر ﴿ﷺ﴾ ژانیان ئەبردە سەر بەناخۆشی و لەبرگیکی چلکن و شردابون، بێ باوەرانیش لەنیو ژبانی خۆش و بەرگی نایاب و جیگەیی جوان و رازاویدا ئەژیان، بێ باوەران بەهاوریکانی پیغمبەریان ئەووت: بیگومان خوا ئیمەیی لەئێوە خۆشتر ئەوی و ریزی پیدوین و سامانی زۆری داوە پیمان لەجیهاندا، ئێوە هەژارو بێ دارین. کەواتە لەپاشە روژدا ئیمە چاکتر ئەبین، خوای مەزن رسوایان ئەکاو ئەفەرموی:

وَإِذَا تُلِيَتْ عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ قَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا
لِلَّذِينَ آمَنُوا أَيُّ الْفَرِيقَيْنِ خَيْرٌ مَّقَامًا وَأَحْسَنُ نَدِيًّا ﴿٧٣﴾ وَكَمْ
أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنْ قَرْنٍ هُمْ أَحْسَنُ أَثْثَا وَرِيًّا ﴿٧٤﴾ قُلْ مَنْ
كَانَ فِي الضَّلَالَةِ فَلْيَمْدُدْ لَهُ الرَّحْمَنُ مَدًّا حَتَّى إِذَا رَأَوْا مَا يُوعَدُونَ
إِمَّا الْعَذَابَ وَإِمَّا السَّاعَةَ فَسَيَعْلَمُونَ مَنْ هُوَ شَرُّ مَكَانًا

وَأَضْعَفُ جُنْدًا ﴿٧٥﴾ وَيَزِيدُ اللَّهُ الَّذِينَ اهْتَدَوْا هُدًى
وَالْبَلَقِيَّتُ الصَّالِحَاتُ خَيْرٌ عِنْدَ رَبِّكَ ثَوَابًا وَخَيْرٌ مَرَدًّا ﴿٧٦﴾

﴿واذا تعلق عليهم آياتنا بينات قال الذين كفروا للذين آمنوا أى الفريقين خير مقاماً وأحسن ندياً﴾ وه هەر کاتی بخوێنریتهوه بهسەر بت په‌رستانا ئایه‌ته‌کانی نامه‌ی ئیمه‌ به‌رونی و به‌ئاشکرای مانا‌کانیان. بێ‌باوه‌ران چه‌ندین پروپاگه‌نده‌یان ساخته‌ ئه‌هینا له‌باره‌ی زیندووبونه‌وه‌و سزای روژی دوایی ئه‌یان ووت که‌سانیکی ئه‌وتۆ باوه‌ریان نه‌هینابوو: چ‌ تا‌قمی له‌و دوو‌تاقمه‌ی ئیمه‌ی بێ‌باوه‌روو ساماندارو له‌نیوه‌ی باوه‌ردارو هه‌زار چاک‌ترن له‌لایه‌ن جیگه‌و پله‌و پایه‌و خوشتر نه‌ژین و کام لایان چاک‌ترن لای دانیش‌توان ئاشکرایه ئیمه‌ی بێ‌باوه‌ر خوش‌گوزهراین، نه‌گه‌ر خوا نیوه‌ی باوه‌رداری خوش‌بو‌ستایه‌ وه‌ک ئیمه‌ سامانی ئه‌رژان به‌سه‌رتانا. که‌واته ئیمه‌ لای‌خوا چاک‌ترین. نه‌ک نیوه‌ی هه‌زار، له‌پاشه‌ روژیشا نه‌گه‌ر هه‌بێ و ه‌ک نیوه‌ ئه‌یلین له‌نیوه‌ چاک‌تر نه‌بین .

بۆزانین: (ئەب‌یق‌ور) که‌یه‌کی‌که‌ له‌زانا‌کانی (یۆنان) هاوکات و هاو شاگرده‌کانی (ئهره‌ستۆ) بوه‌ بیرو بۆچونی وایه‌ هه‌موو چاکه‌یه‌ بریتیه‌ له‌تام و خوشی و رابواردنی جیهان، ئیتر بۆگه‌ده‌ پرکردن بێ‌ یابۆشتی تربی، هه‌رکه‌سی خوش‌رابویری چاک‌تره‌ له‌و که‌سه‌ی رابواردنی که‌م بێ... فیرعه‌ون و دارو ده‌سته‌که‌ی و بت په‌رستانی کاتی پ‌غه‌مه‌ریش هه‌ر ئه‌و بیرو بۆچونه‌یان هه‌بو، ئه‌وه‌بو فیرعه‌ونه‌ ئه‌یووت: من پاشای میسر و ئه‌م روباره‌ی ژیرم په‌یوه‌ندی به‌منه‌وه‌ هه‌یه‌، ئیتر چۆن نه‌بێ من خوا نه‌م. بت په‌رستانی قوره‌یش نه‌یان ووت: ئیمه‌ دارایی و سامانان له‌ نیوه‌ی باوه‌ردار زۆرت‌ره‌و خوشتر نه‌ژین .

به‌داخه‌وه‌ له‌م سه‌رده‌مه‌ی ئیمه‌یشدا زۆر خوینه‌واری بیر ته‌سک هه‌ن هه‌ر ئه‌و بیرو بۆچونه‌یان هه‌یه‌ به‌رائه‌ی به‌رژیمه‌ سامانداره‌کان په‌یره‌ویان نه‌که‌ن و لایه‌نیان نه‌گرن. هه‌ر سامانداریه‌ پالی به‌پارتی به‌عسی عه‌فله‌قیه‌وه‌ ناوه‌ که‌سته‌مکردن و ره‌گه‌ز په‌رستی لای‌ئه‌وان ره‌واهیه‌، بۆغونه‌ (٧٠٠) که‌سی له‌تاقمه‌که‌ی (قاله‌ ته‌گه‌رانی) پی‌اوی خوشیان بوو له‌گه‌ل .

(۸۰) هزار بارزانی بی تاوانیان کوشت هرله بهر نهوهی کورد بوون، نژیکه‌ی (۱۸۰) هزار کوردیان به‌ناوی نه‌فاله‌وه کهس نازانی نه‌وانه چ شتیکیان به‌سه‌رها تووه، زۆرتر له شه‌ش هزار کهسیان له‌دانیش‌توانی هه‌له‌بجه به‌گازی کیمیای له‌ناو برد، نژیکه‌ی پنج هزار شارو گوندی کوردستانیانه‌مژگه‌وتوکانیان رووخاند، نه‌وانه جگه‌ی هزاران کوردو بی‌تاوانی تر که کوشتیان به‌سی‌داره‌و تیره‌باران کردیان، نه‌وانه هه‌مویان هه‌ر له‌بهر نه‌وه‌بو که کوردن، نه‌و شتانه هه‌مویان له‌بهر سامانداری زۆر بو که نه‌و کاره خراپانه‌یان به‌کوردی موسولمان نه‌کرد. به‌لام خه‌یالیان خاوه پاشه‌روژیان به‌م جوهره نه‌بی که خوا نه‌فه‌رموی:

﴿و کم اهلکنا قبلهم من قرن هم احسن اثاثا ورتیا﴾ وه‌ئیمه زۆر تا قمی بی باوه‌رمان له‌ناو بردووه له‌دانیش‌توانی هه‌موسه‌رده‌می له‌پیش نه‌وانه بون نه‌وان رابواردن و دارایی و به‌رگ و رواله‌تیا له‌وان چاک‌زو شیرینه‌ترو به‌و بت په‌رستانه. وینه‌ی گه‌لانی سه‌مودعارو جگه‌ی نه‌وانیش. هه‌ریه‌که‌یان به‌جوهره سزایه بنه‌بر کران. بۆیه نه‌بی بت په‌رستانی قوره‌یش چاوه‌روانی نه‌و جوهره سزایانه بکه‌ن.

﴿قل من کان فی الضلالة فليمد له الرحمن مدا﴾ تۆبلی به‌و که‌سانه شانازی نه‌که‌ن به‌به‌شی پوچی جیهانه‌وه: هه‌ر که‌سی له‌گومراییدا بی و دوربی له‌راستی، دوا‌یی خوای خاوه‌ن به‌خشنده درێژه نه‌دا به‌ته‌مه‌نی نه‌و که‌سه‌و مۆله‌تی نه‌داو سامانی زۆری نه‌داتی و وازی لی دینی و بی باوه‌ری و گونا‌هی زۆر نه‌کا به‌دریژدانیکی زۆر.

﴿حتى إذا رأوا مايو عدون إما العذاب وإما الساعة﴾ هه‌تا کاتی نه‌و که‌سانه نه‌لین: کام لایه‌کمان چاکین نه‌بینن یاسزایان نه‌دری به‌کوشتن و دیل کردن و سه‌رکه‌وتنی موسولمانان یا نه‌بینن روژی دوا‌یی ته‌خرینه نیو ناگری دۆزه‌خ.

﴿فسيعلمون من هو شرمكانا وأضعف جندا﴾ دوا‌یی نه‌و که‌سانه‌ی له‌گومرایدان نه‌زانن چ که‌سی جیگه‌ی خراپه‌و چ که‌سی یاریده‌ری لاوازتره، له‌روژی دوا‌ییدا نه‌و که‌سانه‌خوای مه‌زن رسوایان نه‌کا باوه‌رداران سه‌ربه‌رزو رزگارن.

﴿ويزيد الله الذين آهتدوا هدى﴾ وهخوا شاره زابى به ده ستورى خواو ريگه ي چاك
زور نه كا بوكه سانيكى نه وتو راغويان وه رگرتوهو باوه ريان هيناوهو به رده وام بون
له سهري، ههروهك دريژه نه دا به گومرايى بى باوه ران .

﴿والباقيات الصالحات خير عند ربك ثوابا و خير مردا﴾ وه نهو كرده وه چاكانه
سوديان به رده وامه وهك زانيارى خواناسين و كارى سود به خش نه وانه چاكتون له دارايى و
پلهو پايه له لايه ن پاداشته وه له خزمه ت پهروه ردا گاردا پاشه روزيان چاكتره . چونكه نهو
كاره چاكانه پاداشتيان به رده وامه و كارى خراب سودى نه بريته وه، نهو كاره چاكانه وهك
نويزو منالى خواناس و زور شتى تريش .

أَفْرَأَيْتَ الَّذِي كَفَرَ بِآيَاتِنَا وَقَالَ لَأُوتِيَنَّكَ مَا لَا وُلْدًا
﴿٧٧﴾ أَطَّلَعَ الْغَيْبَ أَمْ اِتَّخَذَ عِنْدَ الرَّحْمَنِ عَهْدًا ﴿٧٨﴾ كَلَّا
سَنَكْتُبُ مَا يَقُولُ وَنَمُدُّ لَهُ مِنَ الْعَذَابِ مَدًّا ﴿٧٩﴾ وَنَرِثُهُ
مَا يَقُولُ وَيَأْتِينَا فَرْدًا ﴿٨٠﴾ وَاتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ آلِهَةً
لِيَكُونُوا لَهُمْ عِزًّا ﴿٨١﴾ كَلَّا سَيَكْفُرُونَ بِعِبَادَتِهِمْ وَيَكُونُونَ
عَلَيْهِمْ ضِدًّا ﴿٨٢﴾ أَلَمْ تَرَ أَنَا أَرْسَلْنَا الشَّيَاطِينَ عَلَى الْكَافِرِينَ
تُوزُّهُمْ أَزًّا ﴿٨٣﴾ فَلَا تَعْجَلْ عَلَيْهِمْ إِنَّمَا نَعِدُّ لَهُمْ عَذًّا ﴿٨٤﴾
يَوْمَ نَخْشِرُ الْمُتَّقِينَ إِلَى الرَّحْمَنِ وَفْدًا ﴿٨٥﴾ وَنَسُوقُ الْمُجْرِمِينَ
إِلَى جَهَنَّمَ وَرْدًا ﴿٨٦﴾ لَا يَمْلِكُونَ الشَّفْعَةَ إِلَّا مَنِ اتَّخَذَ عِنْدَ

الرَّحْمَنُ عَهْدًا

٨٧

﴿ افرایت الذی کفر بآیاتنا وقال لأوتین مالا وولدا ﴾ نایا تو زانیوته هه والت داوه به کسکی نهوتو باوهری نههیناوه و پروای به زیندو بونهوه نه بهوه نه بهوت: به راستی نه به خشری به من دارایی و منال له مهودوا نهوکاته نهو قهرزه ی تو داوای نه که ی نه تده می.

زانایان نه لین: هو ی هاته خواره وه ی نهو نایه تانه نه مهیه: خه بابی کوری نه لسه رت قهرزکی به سهر عاسی کوری وائیله وه بوو کاتی داوای قهرزه که ی لیکرده وه عاس به خه بابی ووت: نهو قهرزه ت ناده مه وه هه تا بی باوهر نه بی به مو حمه ده، خه باب ووتی: سویندم به خوا: نه به زیندوی و نه به مردوی نه کاتی زیندو نه کریمه وه بی باوهر نام به مو حمه ده ﴿ ۱ ﴾، عاس ووتی: کاتی تو زیندو کرایته وه نهوکاته من کورو دارایم نه دریتی و قهرزه که ت نه ده مه وه و گالته ی بی نه کرد.

﴿ اطلع الغیب ام اتخذ عند الرحمن عهدا ﴾ نایا نهو پیاه بی باوهره ناگاداری له سهر نهو شته نهینه چون بویه دا بووه چ که سی بهوی ووتوه نه چیه به هشت و نهو شتانه ی نه دریتی؟ باوهری گرتوه له خزمه ت خرای خاوه ن به خشنده وه په یانی نهو شته ی نه دریتی؟ نه بی بزانی نهو بی باوهره نه نه وه یان بووه نه نه مه یان.

﴿ کلا منکب ما یقول و غدا له من العذاب مدا ﴾ نهو که سه هه له یه لهو شته دا بیری لی کردوه ته وه بوخوی و نه منالی نه دریتی نه دارایی. له دوایدا نیمه نهو شته ی نهو بی باوهره نهیلن نه یوسین دوا بی سزای نه ده ین له روزی دوا ییدا له سهر نهو شته ی نهیلن دریره نه ده ین به سزادان بوی به دریزدانیکی زور له سهر نهو بوختانه کردویه تی که دارایی و منالی نه دریتی.

﴿ و نرثه ما یقول و یاتنا فردا ﴾ وه نیمه نهو شته نهو که سه نهیلن لسی نه سینه وه له دارایی و له منال به هو ی مردنی و له ناو بردنیه وه و نهو که سه دیت بولای نیمه له پاشه روزدا به نه نهایی و بهی دارایی و بهی منال، جگه له خوا که سی تری نهو که س ناگاته فرمای.

﴿وَاتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ آلِهَةً لِيَكُونَ لَهُمْ عِزًّا﴾ و هبت په رستانی قورهش جه نندین خویان و هر گرتوه بۆ خویان له جگه ی خوا بۆ په رستن له بته کان و فریشته کان هه تا ئه و په رستراوه پوچانه ببن به هوی ئه رجومه ندی و ریز بۆ ئه وانو بۆیان بپارینه وه، هه رکه سی خوی به گه وه دابته به جگه ی خوا و خوا به رگی رسوایی ئه کاته به ری .

﴿كَلَّا سَيَكْفُرُونَ بِعِبَادَتِهِمْ وَيَكُونُونَ عَلَيْهِمْ ضِدًّا﴾ ئه و کاره به و جو ره نیه ئه وان گومانی بۆ ئه به ن، له مه ودوا ئه و په رستراوانه ئه وان به درو ئه خه نه وه و بیزاری خویان له وان ده رنه برن و ئه بن به دژی ئه وه ی ئه وان له سه ری بوون و ئه بن به دوژمنیان. نه ک به دوست و یاری ده ریان لای خوا .

﴿أَلَمْ تَرَأْنَا أَرْسَلْنَا الشَّيَاطِينَ عَلَى الْكَافِرِينَ تَؤْزَمُهُمْ أَذَا﴾ ئایا تو نه ترانیوه به راستی ئیمه ناردومه به بۆ سه ر بی باوه ران شه ی تانه کان و ده سه له لاتیان په یدا کرده به سه ریاناو هانیان ئه ده ن بۆ بی فه رمانی خوا و ناچاریان ئه که ن له سه رکردنی گونا به هاندانیکی زۆر سه خت و گومان ئه خه نه دلیان. به لام ئیمه ریگه ی چاک و خراپان بۆ ر ون کردونه ته وه و ئه قلمان داونه تی بۆ کردنی هه مو شتی و سه ره به ستن .

﴿فَلَا تَعْجَلْ عَلَيْهِمْ إِنَّمَا نَعِدْ لَهُمْ عَذَابًا﴾ دوا یی تو په له مه که له سه ر ناوبردنی ئه وان هه تا خۆت و باوه رداران رزگارتان ئه بی له تازار و خراپه ی ئه وان. به راستی ئیمه ئه ژمیرین و دیاریمان کرده بۆ ئه وان ته مه نیکی کورت و دوا یی پی دیت و چه ن رۆژیکیان ماوه له ژیانان یا به دیاری کردنیکی زۆر که م، به لام ئیمه دوا یی ئه خه یین بۆ لای ماوه یه کی دیاری کراو، ته مه نی درێژ چاکه ی تیدا نیه مه گه ر بۆ ئه و که سانه باوه ر ئه هین و کاری چاک ئه که ن. به لام بۆ بی باوه ران و گونا ه کاران ژیانان نه گبه تیه بۆیان .

﴿يَوْمَ نَحْشُرُ الْمُتَّقِينَ إِلَى الرَّحْمَنِ وَفْدًا﴾ وه تو بیری ئه و رۆژه بکه ره وه ئیمه کوئه که ی نه وه که سانیکی ئه و تو له خوا ترساون و خویانیان پاراستوه له بی فه رمانی خوا بۆ لای خوی خاوه ن به خشنده به چه نندین کۆمه ل و به چه ند شیواز بۆ ئه وه ی بچه به هه شت و بچه سینه وه له ژیر میهره بانی خوا دا به را بواردن و خواره مه نی خوش و به تام .

﴿و نسوق المجرمين إلى جهنم وردا﴾ وهئيمه لهو روژه دا تاوانباران نهيرين بؤلاى
دوزهخ بهوينه نازهل بهيادهي و بهتنيوتى لييان نهخورن بهوينه نازهل بؤلاى ناو
خواردنه وه .

﴿لا يملكون الشفاعة إلا من اتخذ عند الرحمن عهدا﴾ بهنده كان هيچ كه سيكيان
خاوهنى نه وه نين بؤ هيچ كه سى بهارينه وه له لاى خوا مه گهر پارانه وهى كه سى لاى خواى
خاوهن به خشنده بهيماني پيدرايى بؤ پارانه وه بؤ كه سى وه يا بؤنه وه كه سى پارانه وهى
بؤنه كرى لاى خوا ده ستورى بؤدرايى، ههر كه سى فهرمانى خواى جى به جى كردبى و
گوناهى گهوره و بچوكى نه كردبى خوا بهيماني پيداوه رزگارى بكاو پارانه وه بكا بؤ كه سى
شايسته يى بؤنه وهى پارانه وهى بؤ بكرى .

وَقَالُوا اتَّخَذَ الرَّحْمَنُ وَلَدًا ۖ لَقَدْ جِئْتُمْ شَيْئًا إِدًّا ۝٩١ تَكَادُ السَّمَوَاتُ يَفْطَرْنَ مِنْهُ وَتَنْشُقُ الْأَرْضُ وَتَخِرُّ الْجِبَالُ هَدًّا ۝٩٢ أَنْ دَعَوْا لِلرَّحْمَنِ وَلَدًا ۝٩٣ وَمَا يَنْبَغِي لِلرَّحْمَنِ أَنْ يَتَّخِذَ وَلَدًا ۝٩٤ إِنْ كُلُّ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ إِلَّا آتِي الرَّحْمَنِ عَبْدًا ۝٩٥ لَقَدْ أَحْصَاهُمْ وَعَدَّهُمْ عَدًّا ۝٩٦ وَكُلُّهُمْ آتِيهِ يَوْمَ الْقِيَمَةِ فَرْدًا ۝٩٧ إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَيَجْعَلُ لَهُمُ الرَّحْمَنُ وُدًّا ۝٩٨ فَإِنَّمَا يَسَّرْنَاهُ بِلِسَانِكَ لِتُبَشِّرَ بِهِ

الْمُتَّقِينَ وَتُذِرْ بِهِ قَوْمًا لَّدَا ﴿٩٧﴾ وَكَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ
مِّن قَرْنٍ هَلْ يُحِشُّ مِنْهُمْ مِّنْ أَحَدٍ أَوْ تَسْمَعُ لَهُمْ رِكْزًا ﴿٩٨﴾

﴿وقالوا اتخذ الله الرحمن ولدا﴾ بی باوهران گه یشتونه ته راده یه له بی باوهری و له بی شه میدا. نه یان ووت: خوی خاوهن به خشنده منالی داناوه بوخوی له ناده میزادو له فرشته، جوله که کان نه یان ووت: عوزه یر کوری خواجه. گاواره کان نه یان ووت: عیسا کوری خواجه. هندی له بت په رستانی عه رب لایان وابو: فرشته کان کچی خوان. نهو بوچون و بروایانه همریان پروپوچن. گفتوگوی نارهواو بیزلی کراوهن.

﴿لقد جئتم شيئا إذا﴾ به راستی نیوهی بی باوهر هاتوون به شیکی زور خراب و بیزلی کراوهو گفتوگویه کی زور گه ووهی نارهواو خرابتان کردوه، چونکه خوی مهزن بی باوک و بی منال و بی وینه یه.

﴿تكاد السماوات يتفطرن منه وتنشق الأرض وتخر الجبال هدا أن يدعو للرحمن ولدا﴾ زورنریکه ناسمانه کان پارچه پارچه بین و نه ستیره کان بدهن له یه ک و زیان بو گیانداران نه مینی له بهر خرابی نهو گفتوگویه و زهوی روچی و کیوه کان بکهون به پارچه پارچه بی له بهر نهوهی نهو بی باوهرانه بانگیان کردوه بوخوی خاوهن به خشندهو داویانه ته پال خوا منال و نهو گفتوگو نارهواویانه.

﴿وما ينبغي للرحمن أن يتخذ ولدا﴾ وه شایسته نهی که وه ریگری خوی خاوهن به خشنده منال بوخوی، نه بی منال له باوکی خوی بچی و خوا بی وینه یه، وه رگرتی منال له بهر پیوستیهو خوا پیوستی به بونه وهران نهی.

﴿إن كل من في السماوات والأرض إلا آتى الرحمان عبدا﴾ هیچ که سی له نیو ناسمانه کان و زه ویدا نهی مه گهر دین بولای خوی خاوهن به خشنده به بنده نیه تی بوخوا، نیتر نهو که سانه ناده میزاد بن یا فرشته و جنوکه، نه بی بریار بدهن خواجه که و سه رشوری دهر بن بوخوا، بنده نه بی جگهی گه ووهی خوی بی.

تهفسیری زمانکوی

﴿لَقَدْ أَجْصَاهُمْ وَعَدَهُمْ عِدَاؤُكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَرْدًا﴾ بەراستی خواى خواوەن بەخشنده ئەوانەى لە ئاسمان و زەویدان ھەمویان ئەزانى و ئەوانى ژماردووە و تۆمارى کردون لای خۆى بە تۆمار کردنى خۆیان و ھەناسەیان و کردەووە گوشتاریان بە دانىشتوانى سەرەو خوارەووە ھەمویان دین بۆ لای خواى خواوەن بەخشنده بە تەنھایی و بێ یاریدەر و خواوەنى خۆیشیان نین چە جاي جگەى خۆیان، کەسانى بێ بۆ لای خوا بەو جۆرە چۆن ئەبێ کورى خواين؟

﴿إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَيَجْعَلُ لَهُمُ الرَّحْمَنُ وِدًا﴾ بەراستی کەسانى کى ئەوتۆ باوەریان ھىناو بە خواوەن کردەووە چاکەکانیان کردبێ خواى خواوەن بەخشنده ئەگى بۆیان خۆشەويستی بەندەکانى بۆ ئەوانە کە خواوەنى باوەرو نيازى پاکن و بە چاکە باسیان ئەکەن. پيغەمبەر ئەفەرموى بە جبرئیل : من ئەو بەندەى خۆم خۆش ئەوى پيويستە تۆيش خۆشت بوى، دواى جار ئەدا بە نيو ئاسمانەکاندا خوا فلان کەسى خۆش ئەوى، ئیوەش خۆشتان بوى. دواى بەو بۆنەووە خۆشەويستی ئەو کەسە دیتە خوارەووە بۆ سەر زەوى و دانىشتوانى سەر زەوىش باسى بە چاکە ئەکەن .

﴿فَإِنَّمَا يَسِرْنَ هَرَجًا مِّنْ بَلْسَانَكَ لِيُبَشِّرَ بِهِ وَتَذَرَهُ قَوْمًا لِّدَا﴾ دواى بەراستی ئیمە قورئانمان ئاسان کردووە بە ھۆى زمانى تۆ بەزاراوى عەرەبى ئاردومانەتە خوارەووە ھەتا لە قورئان بە باشى تىگەى، لە بەر ئەوێ تۆ مۆژدە بەدەى بە ھۆى قورئانەووە بەو کەسانەى لە خوا ئەترسن و خۆیان لە گوناھ ئەپاريزن و بەو قورئانەيش بترسینی تا قىمى دوژمنى سەر سەختى تۆن و زمانیان پيسە ھەتا خوا بنەريان بکا وەك گەلانى رابوردو ئەگەر باوەرنەھين .

﴿وَكَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنْ قَرْنٍ هَلْ تَحْسُ مِنْهُمْ مِنْ أَحَدٍ وَتَسْمَعُ لَهُمْ دُكْرًا﴾ وە ئیمە زۆر کەسمان لە دانىشتوانى کاتەکانى پيش ئەوان لەناو بردووە و ینەى ئەو بێ پەرستانە دوژمنى پيغەمبەرەکانیان بوون، ئایا تۆ ھەست ئەکەى بە ھىچ يەكێ لەوان و ئەیان بىنى يانە بيسى دەنگى نزم لەوانەووە ھەمویان بنەربوون ، بێ پەرستانى ئەم کاتەش وەك ئەوانى لى دى .

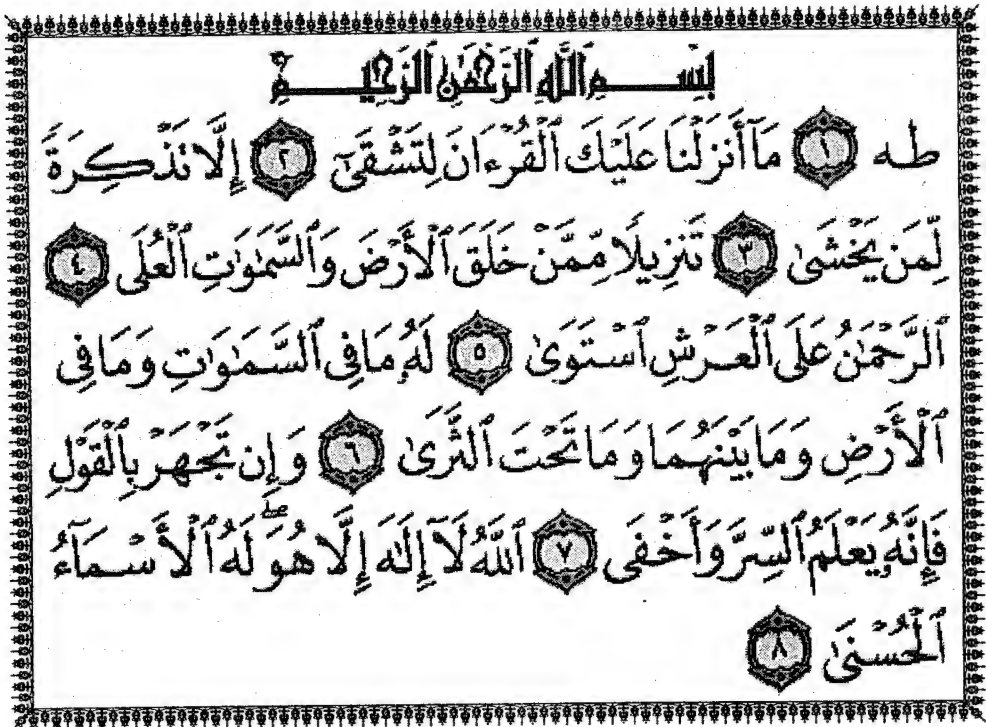
بە یاریدەى خوا کۆتایى ھات روژى شەممە (٥)ى مانگی زیل حىجە ریکەوتى ١١١/٣/٢٠٠٠
خواى خواوەن بەخشنده ئەوێ چاکە بۆخۆم و خیزانمى بکەو لەخۆم و باوک و دایکم خۆش بێ

﴿ سوره تی تهها ﴾

لهمه که هاتوته خواره وه. هندی له زانیان نه لئین: جگه له نایه ته کانی (۳۰-۳۱)
له مه دینه هاتونه ته خواره وه، ژماره ی نایه ته کانی (۱۳۵) نایه تن .

﴿ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ﴾

(به ناوی خوی به خشنده ی میهره بان)

﴿ طه ﴾ زانیان بیروبو چونیان جیاوازه له مانا کردنی نهودوو پیتانه، بوئه وهی چاکتر
مانای نهوجوره پیتانه بزانیان ته ماشای سه ره تای سوره تی تهله به قهره و سوره ته کانی تر
بکه ن. به لام زوری ی زانیان لایان وایه: نهودوو پیتانه ی ئیره ناو ن بو پیغه مبه ر ﴿﴾،
چونکه کاتی نازاری زوری خوی نه داو خه فه تی نه خوارد له سه ر نه وه ی دانیشتوان
باوهریان پی نه نه هینا. خوی مه زن فه رموی: نه ی تاها: تو نازاری خوت مه ده له سه ر

ته فسیری ز مناکویی

ئەوێ قورەیشەکان باوەرێ پێناھێن، ئێمە پێویستمان نەکردووە لەسەر تۆ ئەوان باوەرێ پێبھێن، ئەوەتە خواێ مەزن ئەفەرموێ :

﴿وَمَا أَرْزَلْنَا عَلَيْكَ الْقُرْآنَ لِتَشْقَى﴾ وە ئێمە قورئانمان پەوانە نەکردووەتە خوارەووە بەسەر تۆدای ئازار بچێژی لەسەر ئەو شتانە تۆ ئەبینی لەبێ باوەرپانەووە بەردەوامیان لەسەر بێباوەری .

﴿الْأَثَدِ كِرَةً لِّمَن تَخْشَى﴾ بەلام ئێمە قورئانمان ناردووەتە خوارەووە لەبەرئەوێ تۆبیکەێ بەنامۆزگاری کردن بۆکەسێ لەخوا بترسێ و خوا دلێ کردبێتەو بۆباوەر هێنان . نەك بۆکەسێ خواێ مەزن مۆری دابی بەسەر دلێا بەھۆی گوناھ کردنەو، بۆئەو کەسانەیش پەپەرھۆی تۆئەکەن بەھۆی ئەو قورئانەو پێگەێ راست وەرئەگرن، بۆئەویش ناوەرۆکی قورئان بێت بەبەلگە لەسەر بێباوەران و بیانویان نەمێنی .

﴿تَنْزِيلًا مِّمَّنْ خَلَقَ الْأَرْضَ وَالسَّمَاوَاتِ الْعُلَى﴾ ئێمە قورئانمان ناردووەتە خوارەووە بەناردن لەکەسێکەووە زەوێ دروست کردووە بەو شتانەووە لەسەریتەێ لەگیانداران و جگەێ گیانداران بەجۆرێ ئەتوانرێ پشووێ تێدا ببری و ئاسمانە بەرزەکانی دروست کردووە بەجۆرێ کەس ناتوانێ دروستیان بکاو ئەستێرەکان هاتوچۆ تێدا نەکەن بەو شێوێ سروشتیەو ئەوان بەزمانی تایبەتی خویان و قورئانیش بەزمانی گفتوگۆ بەلگەن لەسەر بونی توانای خواێ مەزن و بەختیاری ئادەمیزاد، دواێ تۆ بۆئەو قورئانە ئەکەێ بەئازارو ماندوبونی خۆت . پێغەمبەر ﴿ﷺ﴾ ھەرچەندە گەورەترینی دروست کراوانی خواپەو زانیاری لەزانیاری بێوێتەێ خواووە وەرگرتووە، لەبەر ئەوێ خۆی بەو ئەزمێرێ کەسستی لەفەرمانی خوادا ئەکا، بەتایبەتی ئەگەر بانگەوازە راستیەکەێ بەرھەمی ئەبێ لەپراغویی وەرگرتنی قورەیشەکان .

﴿الرَّحْمَنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى﴾ خواێ خواوێ بەخشنەدەسلاتی ھدیە بەسەر بونەوہراندای، ئەو رستەپە ھیمایە لەسەر توانای خواو بەرپۆھ بردنی بونەوہران، وەك ئەبێژرێ پاشا توانای بەسەر تەختی خویا ھدیە، بۆباشێ رۆن بونەوہی مانای ئەو رستە

یہ تہ ماشای مانای نایہ تی (۴۵) ی تہ لہ عراف بکن. بؤرہ گرتی توانای. خوای مہزن،
خوا تہ فہرموی:

﴿لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَمَا تَحْتَ الثَّرَى﴾ ہر بؤخوا یہ شتی
لہناو ناسمانہ کاندایہ لہ فریشتہ کان و تہ ستیرہ کان و تہو شتہ لہناو زہویداو لہ سہریہ تی
لہ گیانداران و کیو رو بارو درخت و تہو شتانہی تریش لہ ناسمان و زہویدان نابینرین و
شتیکیش تہ بینری. بؤ خوایشہ شتی لہ زہویدایہ لہ کانگاکانی زیرو زیو نہوت و
تہ لماس و یورانیم و گازو خواردہ مہنی و ناو و ناگرو شتی تریش. کہواتہ ہر خوا
شایستہی پہرستہو ناگای لہ مہمو شتی ہدیہ .

﴿وَإِنْ تَجْهَر بِالْقَوْلِ فَإِنَّهُ يَعْلَمُ السِّرَّ وَأَخْفَى﴾ و تہ گہر تؤ دہنگ بہرز بکہیتہوہ
لہ گفتوگودا، دواپی بہراستی خوا تہ زانی بہ گفتوگوی نہیتی و بہ شتی نہیتی تر لہو
شتانہی بہ دلدا تپہر تہ کن. کہواتہ خوا تہ زانی بہ گفتوگوی نہیتی و ناگاداری ہمہو
شتیکہ، پیوستی بہ دہنگی بہرز نیہ لہ پارانہودا، چونکہ دہنگ بہرز کردنہوہ بہروالہت
لہ پایوہ نزیکہ ہدا دانیشٹوان باستان بکن .

﴿اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى﴾ خوا تہو خوایدہیہ ہیچ خوایہ نیہ شایانی
پہرستان بی مہ گہر ہر خوایہ تاک و تہ نہایہ، بؤخوا ہدیہ چہ ندین ناوی گہورہو زؤر
شیرینتر لہ مہمو ناوی ہدیہ کہ لہو ناوانہ مانا کانیان جؤرہ تواناو زانیاری خوا دہر تہ خہن
کہ لہ ہیچ کہ سیکی تر و دہر ناچن و بؤ ہیچ کہ سی تر ناگو نجین، مہ گہر بؤ کہ سی زاناو
خواہنی ہمہو بونہوہران بی .

سہرہ تای تہم سورہ تہ ہاتوہ تہ خواروہ بؤ سہر پیغہ مہر ﴿﴾ بؤ تہوہی دل نہوایی
بداتہوہ لہ سہر تہو نازارہی تروشی تہو تہ بی لہو بی باوہر انہوہو دژی تہوہ ستن،
بؤ تہوہیش پیغہ مہر ﴿﴾ بہزہی بہ خویا بیتہوہو تہوہندہ نازاری دلی خوی نہدا
بہ خہفہت خواردن لہ سہر تہوشتہی روی تی کردوہ لہ بہر دہو امبونی قورہیشہ کان لہ سہر
بی باوہری .

له دواى ئەو باسانه خواى گه و ره وانهى کردوه بۆسه ر پێغه مبه ر ﴿﴾ باسى
به سه رهاتى موسا ئەکا هه تا پێغه مبه ر ﴿﴾ موسا بکا به چاو لى کراوى خۆى و په يره وى
موسا بکا له سه ر هه لگرتنى بارى گرانى پێغه مبه رايه تى و ئارام گرتنى له سه ر ئازار و نيشى
بانگى ئاده ميزاد بۆلاى خوا په رستى .

خواى مه زن باسى به سه رهاتى موسا ئەگير پته وه بۆ پێغه مبه ر ﴿﴾ له و کاته وه
که موسا داواى له شوعه بى خه زورى کرد ر پنگه ي پى بدا له گه ل ژنه که ي له مه دينه وه
بگه ر پته وه بۆميسر بۆچاو پێکه و تن و ديدنه ي داىکى و خوشکى که ماوه ي (۱۰) ساله
به جى هيشتون له ميسردا، له ده ستى فيرعه ون و سه ربازه کانى هه لهابو به بۆنه ي
کوشتنى پياوێکى بى باوه ر، واى ئەزانى له و ماوه زۆره دا له وانه يه ئەو کرده و هيه له بير
چوپته وه، کوشتى ئەو پياوه له سه ر ئەوه بو سه ربازىکى فيرعه ون له خزمىکى موساى ئەدا
ئه ویش چوو به هاواريه وه ئەو پياوه ي کوشت. شوعه يب فه رمووى: پرۆ بۆلاى داىکت و
ئەو سه ردانه ت زۆر راسته، موسا به ره و ميسر که و ته ر پنگه، ر پنگه يه کى گرته به ر که س
هاتو چۆى پيدا نه ئەکرد له ترسى ئەوه به و ر پنگه يه دا نه رۆيشت نه وه ک له لايه ن پاشاکانى
شامه وه تووشى خراپه بى. کاتى گه يشته شىوى (توا) که نه که و پته لای رۆژئاواى کىوى
(تور) له شه وىکى تاريکى زستانا له و کاته داو له و شه وه دا خواى مه زن کور پىکى
پى به خشى، موسا جگه له ژنه که بى و دوو منال و خزمه ت کار پىکى که سى تری له گه لدا
نه بوو، زۆريان پىوستى به ئاگر هه بوو. به رده نه ستىکه ي داله يه ک ئاگرى نه کرده وه
ر پنگه که ي و نه کرد بوو. ئازە له که يشى پرش و بلاو بوبه وه، ئاوى پى نه ما بو نه هاتو
نه رۆيشت به هه ر چوار لای خۆيا و وىل و سه ر گه ردان، بۆنه و وه ي له لايه که وه ئاگر پىکى
ده ست بکه وى ئەو کاته داو له و تاريکيه دا له دوره وه ئاگر پىکى بىنى لای کىوى (تور)
پرواى وابو ئەو روناکيه ئاگره. به خيزانه که ي خۆى ووت: ئىوه لىره دانیشن و
مه جو لىن و مه چن بۆه یچ جىگه يه هه تا منه نه رۆم بۆلاى ئەو ئاگره، هيام وايه
بىمه وه بۆلاتان و ده سته واره ئاگرى به یتم و خۆمانى پى گه رم بکه ينه وه ر پنگه ي

پیروزینه وه، یا به لکو له لای نه و ناگره که سیکمان دهست بکهوئ و ریگه مان نیشان بدا، کاتی له و ناگره نزیك بویه وه دهنگیکی خورای بیست له هه مو لایه که وه، موسا نه و دهنگی وه رگرت به وه رگرتیکی گیانی و رّوحی له هه مو له شیوه وه چوه نیو سه رجه م نه دنامه کانی له شیوه وه . نهک نه و دهنگه به شیوه یی بی که تایه تی بی بولا یه یا بولا ی تاکه نه دنامی بی. بیژرا به موسا له و کاته دا: نهی موسا: من پهروه ردگاری توّم، توّم هه لبرارد وه راسته وخو به بی هیچ که سی من گفتوگوت له گه ل بکه م. که واته پتلاوه کانت داکه نه بوئه وهی هه ردو پت به روتی بکهوئ له خاکی پاکی (تور) له م شیوه پیروزه دا، هه تا پت و فرهی من وه ربگری. من توّم کرد به پیغه مبر، که واته به چاکی گوی بگره وه نه دنامه کانت هیدی بکهروه وه چاوت بنوقینه دلت له من برسی، نه و سروشه ی دیت بولا ی تو بیسه، پروات وایی هه رمن شایسته ی په رستم به تهنه ا. خورای مه زن به دریزی باسی نه و به سه ر هاته ی موسا و پاشه پروزی موسا نه کاو نه فره رموی:

وَهَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ مُوسَى ﴿١﴾ إِذْ رَأَى نَارًا
فَقَالَ لِأَهْلِهِ امْكُثُوا إِنِّي آنَسْتُ نَارًا لَّعَلِّي آتِيكُمْ مِنْهَا بِخَبَرٍ
أَوْ أَجِدُ عَلَى النَّارِ هُدًى ﴿٢﴾ فَلَمَّا أَنهَا نُوْدِيَ يَمْوَسَى ﴿٣﴾
إِنِّي أَنَارُ بَكَ فَاخْلَعْ نَعْلَيْكَ إِنَّكَ بِالْوَادِ الْمُقَدَّسِ طُوًى ﴿٤﴾
وَأَنَا اخْتَرْتُكَ فَاسْتَمِعْ لِمَا يُوحَى ﴿٥﴾ إِنِّي أَنَا اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا
فَاعْبُدْنِي وَأَقِمِ الصَّلَاةَ لِذِكْرِي ﴿٦﴾ إِنَّ السَّاعَةَ آتِيَةٌ
أَكَادُ أَخْفِيهَا لِتُجْزَى كُلُّ نَفْسٍ بِمَا تَسْعَى ﴿٧﴾ فَلَا يَصُدُّكَ

عَنْهَا مَنْ لَا يُؤْمِنُ بِهَا وَاتَّبَعَ هَوَاهُ فَتَرْدَى ﴿ ١٦ ﴾

﴿ وَهَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ مُوسَى ﴾ نایا هاتوه بۆلای تۆ هه والۆ به سهرهاتی موسا که کاتی دوویاو بوبه جهنگیان یه کیکیان سهر به فیرعه ون بو، ئه ویتریان له عیرییه کانی خزمی موسابو، ئه و عیرییه هاواری کرده موسا که یارمه تی بدا، موسا چوو به هاواریه وه، له نهنجامی ئه و ناو بژیهدا موسا بۆکزیکی دا له و پیاوه سهر به فیرعه ون بو موسا کوشتی. موسا له ترسی کوشتی خۆی له میسر هه له هاتوبه ره و مه دیه ن که و ته ریگه. شوعه یب کچیکی خۆی لی ماره کرد به و مه رجی (٨) سال یا (١٠) سال بیی به شوانی و ناژه له که ی بۆله وه پیتی. موسا ماوه ی دیاریکراوی بۆبه جی هینا، له پاشا داوای له شوعه یب کرد بگه ریته وه بۆ میسر له گه ل ژن و خیزانه کهیدا، موسا له و چۆله وانیه دا ریگهی لی و ونبو له شه ویکی تاریکی ساردی زستاندا، له و کاته داو له و سهره ریگه یه دا ژنه که ی ژانی منال بوون گرتی، له بهر تاریکی شه و ساردی و ژانی منال بونی ژنه که یی و ناگر نه گرتی پوشوی ئه ستیکه ی ئه وانه هه مویان بوون به هۆی ئه وه ی موسا بترسی له ناو چونی خۆی و خیزانه که ی.

﴿ إِذْ رَأَى نَارًا فَقَالَ لِأَهْلِهِ امْكُثُوا إِنِّي آنَسْتُ نَارًا ﴾ ئه و هه والهی له کاتی که بوو موسا ناگریکی له دووره وه چاو پی که وت، به و بۆنه وه خوشی که و ته دلۆ به ژنه که ی ووت: زۆر هیوادارم خوا ده روی خوشیمان لی بکاته وه، دواپی موسا به خیزانه که ی خۆی ووت: ئیوه لی ره دانیشن و مه جولین له جیی خوتانا به راستی من ناگری ئه بینم و نه چم بۆلای.

﴿ لَعَلِّي آتَيْكُم مِّنْهَا بِقَيْسٍ أَوْ أَجْدٍ عَلَى النَّارِ هُدًى ﴾ هیوام وایه من له و ناگره بیه یتیم بۆ ئیوه پشکوویه ناگری پی بکه نه وه و خوتانی پی گهرم بکه نه وه و بهرچاومان رۆن بیته وه و ریگهی پیدۆزینه وه یامن دهستم بکه و ی له سهر ئه و ناگره پیاویکی ریگه ناس و شاره زای ریگه مان بکا، ئه وه ته ریگه مان لی و ونبو.

﴿ فَلَمَّا آتَا هَانُودِي يَامُوسَى ﴾ دوايی کاتی چوه لای ناگره که به گویره ی زانیاری خو ی، زۆر سه ری سو رما له پروناکیه کی زۆر گه و ره زۆر تر له پروناکی خو ر هاته پیش چا ووی که نه و پروناکیه ده ر نه چوو له دره ختیکی سه و زه وه هه ر له بنیه وه هه تا سه ر پۆ به ی لقه کانی له کاتی نه و سه ر سو رما نه دا بانگی موسا کرا به ده نگیکی زۆر سامناک بیژرا: نه ی موسا:

﴿ إِنِّي أَنَا رَبُّكَ فَأَخْلَعْ نَعْلَيْكَ ﴾ به راستی من په روه ردگاری تۆم، دوايی تۆ هه ردو پیلا وه کانت دا که نه له بهر گه و ره یی و ریژی نه م جیگه یه، نه و دره خته ی موسا چا و ی پی که وت عه ناناب بی یا ئاس یا دره ختی تر، پیلا وه کانی له هه ر چه رمی دروست کرابی گرن گ نه. خوا ی مه زن به موسای فه رمو له و کاته دا:

﴿ إِنَّكَ بِالْوَادِي الْمُقَدَّسِ طُوًى ﴾ به راستی تۆ له شیونکی پاک و پیرو زو ری زداردا ی که نا و ی نه و شیوه (تو وایا) چونکه ده نگی زۆر گه و ره و به نرخ له ناسمانی نه م شیوه وه به رز نه بیته وه. پروناکی بی وینه ی خوا ی مه زن بۆ تۆ ده ر که وت ره، نه بی بزانی نه و ده نگه به راوردی له گه ل ه یچ ده نگی پی نا کری، چونکه له هه ر شه ش لا وه موسا نه و ده نگه ی نه بیست به هه مو نه ندای نه ک به ته نها به گو یچکه بیسی .

﴿ وَأَنَا اخْتَرْتُكَ فَاسْتَمِعْ لِمَا يُوحَىٰ إِنِّي أَنَا اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدْنِي ﴾ وه من تۆم هه لێ ژاردوه بۆ پیغه مبه رایه تی، دوايی تۆ گو ی بگره بۆ شتی به سروس نه نیری بۆ لای تۆ. به راستی هه ر من خوا ی هه مو بونه وه را نه م ه یچ په رسزا و ی نه شایانی په رسن بی مه گه ر من نه بی به ته نها، دوايی تۆ هه ر من په رسته، نه بی بزانی مه به ست له و سروسه زانی نی ته نها یی خوا یه که نه و په ری زانیاری وه فرمان دانی شه به په رسن بۆ خوا ی مه زن. زانیان نه لێن: نه و گفتو گو یه ی خوا ی مه زن له شیوی (تو وادا) یه که مین سروسه خوا ره وانه ی کردوه بۆ لای موسا به جو ریکی راسته وخۆ به بی فریشته .

﴿ وَأَقِمِ الصَّلَاةَ لِذِكْرِي ﴾ وه تۆ نو یژ را وه ستی نه و به جی به نه له بهر یادی من هه ر به ته نها، به رده وام به له سه ر نو یژ کردن و په رستی من به نیازی پاکه وه، ه یچ شتی خه ریکت نه کا و بی نا گات نه کا له یادی من .

﴿إِنَّ السَّاعَةَ آتِيَةٌ أَكَادُ أَخْفِيهَا﴾ بەراستی کاتی ڕۆژی دوایی و ڕاکردنی ئادەمیزاد
بۆدەشتی پرسیار دوای ھەڵسانیان لەگۆرەکانیان و زیندو بونەوویان دیت بەبێ گومان،
من ئەمەوی کاتەکە ی بشارمەووە لەبەرئەوێ بەندەکانی من بترسن و لەبەر زۆرشتی تر.
خۆم ئەزانم چ کاتی دیت و لای ئێمە دیاری کراوە، لەو ڕۆژەدا ھەمو کردەووەکانی
ئادەمیزاد نیشانی خاوەنەکانیان ئەدری و نھیتی دلایان دەرئەکەوێ و چاوەڕوانی ئەو ڕۆژە
بکەن، چونکە بەکتوپری پەیدا ئەبێ.

﴿لَتَجْزِيَّ كُلُّ نَفْسٍ بِمَا تَسْعَى﴾ لەبەر ئەوێ ھەمو کەسێ پاداشتی بەدریتەووە بەو
شتە ی خۆی ئەیکاو خۆی کۆششی بۆئەکا لەکردەوێ چاک و خراب و ستەم لەکەس
ناکری.

﴿فَلَا يُصِدِّكَ عَنْهَا مَنْ لَّيُؤْمِنُ بِهَا وَاتَّبَعَ هَوَاهُ فَتَرْدَى﴾ دوایی تۆ لاندەدا
لەباوەرپەھاتنی ئەو ڕۆژە کەسێ باوەر نەھیتی بەھاتنی ئەو ڕۆژەو دوای ئارەزووی خراپی
خۆی کەوتبێ، دوایی تۆ لەناو بچێ وینە ی ئەو کەسانە ی باوەریان بەھاتنی ئەو ڕۆژە نیە.
خوای مەزنە پرسیاری کرد لەموسا ئەو شتە ی بەدەستی تۆیە ھەوالم بەدری چ
شتیکە، بێگومان ئاشکرایە خوای مەزن زاناترە لە موسا بەوشتە ی وا بەدەستێوە. کەواتە
شتیکی زۆر گرنگی نھیتی خوا لەو داردەستە ی موسادا دروستی کردووە موسا بەر
بەنھیتیە نازانی ئەویش ئەوێ ئەو داردەستە ی زۆرشتی پەك خەری بێ باوەرانی بێ ئەنجام
ئەدری، وەك ئەوێ ئەبێ بەمارێك و دوژمنانی خۆی پێ ئەترسێ و زۆرشتی تر
کەلەوینە ی ئەو داردەستەووە زۆر دوورن، بەوینە ی ئەوێ خوا دلۆپە ئاوێ بەھۆی
پیاووە ئەرژنیتە ناو مالدانی ژنەو ئەبێ بە مروقێ. ھێلکە یە ئەبێ بەمریشك. دانەوێلە ی
ووشك ئەبێ بەرۆھە کیکی زۆر تەرو ئاودار ئەوانە ھەمویان جیگە ی سەر سورمان نین،
چونکە خوای مەزن بە گۆرە ی سروشت ھێری گەشە پیدانی تیدا دروست کردوون.
بەلام دارێکی ووشك خوای گەورە ئەو ھێزە ی تیدا دانابی بە گۆرە ی سروشت جیگە ی
سەر سورمانە، بۆیە خوای مەزن پرسیار لەموسا ئەکا ھەتا نیشانی بدا ئەو کارە پەك خەرە
بەو داردەستە ی موسا دەرئەکەوێ. وەك خوای مەزن ئەفەرموێ :

تەفسیری زمانکۆبی

وَمَا تِلْكَ

بِیْمَنِكَ یَمُوسَى ﴿١٧﴾ قَالَ هِيَ عَصَايَ أَتَوَكَّوْا عَلَیْهَا

وَأَهْشُبُهَا عَلَى غَنَمِي وَلِي فِيهَا مَثَرَبٌ أُخْرَى ﴿١٨﴾ قَالَ أَلْقِهَا

یَمُوسَى ﴿١٩﴾ فَأَلْقَاهَا فَإِذَا هِيَ حَيَّةٌ تَسْعَى ﴿٢٠﴾ قَالَ خُذْهَا

وَلَا تَخَفْ سَنُعِيدُهَا سِيرَتَهَا الْأُولَى ﴿٢١﴾ وَأَضْمَمْ يَدَكَ

إِلَى جَنَاحِكَ تَخْرُجَ بَيْضَاءَ مِنْ غَيْرِ سَوَاءٍ ؕ آيَةٌ أُخْرَى ﴿٢٢﴾ لِنُرِيكَ

مِنْ ءَايَاتِنَا الْكُبْرَى ﴿٢٣﴾ أَذْهَبَ إِلَى فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغَى ﴿٢٤﴾ قَالَ

رَبِّ أَشْرَحْ لِي صَدْرِي ﴿٢٥﴾ وَبَسِّرْ لِي أَمْرِي ﴿٢٦﴾ وَأَحْلِلْ عُقْدَةً مِنْ

لِسَانِي ﴿٢٧﴾ يَفْقَهُوا قَوْلِي ﴿٢٨﴾ وَاجْعَلْ لِي وَزِيرًا مِنْ أَهْلِي ﴿٢٩﴾ هَٰذُونَ

أَخِي ﴿٣٠﴾ أَشَدُّ بِهِ ؕ أَزْرَى ﴿٣١﴾ وَأَشْرِكُهُ فِي أَمْرِي ﴿٣٢﴾ كَيْ نُسَبِّحَكَ

كَثِيرًا ﴿٣٣﴾ وَنَذْكُرَكَ كَثِيرًا ﴿٣٤﴾ إِنَّكَ كُنْتَ بِنَا بَصِيرًا ﴿٣٥﴾

﴿وَمَا تِلْكَ بِیْمَنِكَ یَا مُوسَى﴾ خوا فہر موی: تہوہ چ شتیکہ بہدہستی راستی تڑوہوہ

تہی موسا، ناشکرایہ خوا تہزانی چ شتیکہ بہدہستی موساؤہ۔ بہلام تہوپر سیارہ

بونا گادار کردنہوہی موسایہ ہتا خوی نامادہ بکا بوشتیکی سہر سور پتہر، بونہوہیش

کدہر بکہوئ شتیکی پتہرخی وک داردہستہ کدی موسا تہ گورری بہماریکی زور گہورہو

بەھەلمەت و بۆزۆر شتی تریش وەك جوی كرنەووی ئاوی دەریا بەدوو بەشی وا
تیکەلاوی یدك نەبن بەی پەردە، دەرھینانی ئا و لەبەردیکی رەق بەھوی لیدانی ئەو
داردەستەو لەدەریا و لەبەردی ووشك و رەق .

﴿قال هی عصای ائو كؤ علیها وأهش بها علی غنمی﴾ موسا فەرموی: ئەم شتە
بەدەستەو بە داردەستی منە خۆم ئەدەم بەسەریا لەكاتی رویشتن و ماندوبونا، لەكاتی
هەلخلیسكاندا خۆمی یی ئەگرمەو، ئەیدەم لەدرەخت بۆئەووی گەلای بوەری و مەرەكانم
بیخۆن، ئەیدەم بەسەرپشتی مەرەكانما لەكاتی لیخوریاننا بۆلەوەر خواردن و
هاوردنەویان، وەك باسما كۆ ئەو داردەستە لەھەر درەختی یی گەنگ نیە .

﴿ولی فھا مآرب أخرى﴾ وەبۆمن هەیه لەو داردەستەمدا چەندین پیویستی تر، وەك
لقی درەختی یی دائەنەوینم مەرەكانم گەلای بۆن، كاتی بچم بەریگەدا شتومەك و
خواردنەمەنی پیدا هەلەواسم و ئەیدەم بەسەرشانما، دای ئەكۆم بەزەویداو شتی ئەدەم
بەسەریا و لەسیبەرەكەیدا دائەنیشم .

كاتی گوریسی دۆلچەیی ئا و كورتیی ئەیبەستم بە داردەستەكەمەو هەتا بگاتە ئا .
بەرگری دورندەیی یی ئەكەم لەخۆم و لەمەرەكانم و زۆر شتی تریشی یی ئەكەم .

كاتی موسا باسی سودی داردەستەكەیی خۆی بەو شیوەیەیی شایستەیی بۆدرەختی
ووشك كردی، خوای مەزن ویستی شتیکی وا لەو داردەستەو پەیدا بكا دژی سروشتی
ئەو دارە ووشكەیی، وەك بوونی بەماریکی زیندو و بکەویتە پەلاماردان هەتا هەوآل بدا
بەموسا و بەدانیشتوان توانای خوا لەو زۆرتەر ئەوان ئەیبین .

﴿قال ألقها یا موسی فألقاها فإذا هی حية تسعى﴾ خوا فەرموی: تۆ ئەو داردەستە
خۆت فری بدە، ئەو موسا، دوا یی موسا داردەستەكەیی خۆی فریدا، كۆپەر ئەو داردەستە
بۆبەماریکی وا رای ئەكرد بەم لاوлада زۆر بەتێژی ، موسا زۆرتەرسا و رای كردو پشتی

تی كرد، خوای مەزن ئارامی خستە دلی و ترسی ئەما .

تەفسیری زمانكۆیی

﴿ قال خذها ولا تخف سنعيدها سرتها الألى ﴾ خوا فهرموى: موسا تو داردهسته كه بى خوت هه لگره به دهسته راستى خوت كه تو به ماری نه زانى و تو مه ترسه نازارت بى ناگه يهنى، ئيمه نهو داردهسته نه گيرينه وه بولای ديمنه پيشوه كه بى خوى بهرله فريدانى و نه يكه يينه وه به داردهسته پيشوه كه، نهو سودانه بى له مه و بهر پيت و هر گرتوه و هريان بگروه وه بهو دار دهسته بى خوت، من كاريكى يه كه خهرى توت بى نيشان نه دههه و نه فهرموى:

﴿ وأضمم يدك إلى جناحك تخرج بيضاء من غير سوء آية أخرى ﴾ وه تو دهسته بى خوت بكه به بنبالى خوتا نهو دهسته بى تو ديتنه دهروه به سپيه كى زور روناك و بر يقه دار به بى نه وه بى نه خوشى روى تى كرد بى به وينه بى له كى و شتى تر، نه وه ش نيشانه يه كى ناشكرا و روونى ترى په كه خهره بو تو، موسا رهنگى سبى و قاوه بى بوو، زورى لاسه ير بو كه سبى بو بهو جوروه بهو روناكه هه يه تى .

﴿ لنريك من آياتنا الكبرى ﴾ داردهسته كه ت هه لگره له بهر نه وه ئيمه نيشانى تو بى بده ين هه ند بى له نيشانه روون و ناشكرا گه و ره كانى ئيمه و نهو كار په كه خهره كان كه نهو داردهسته وه نهو دهسته روناك و سپيه بى تو به بى نه وه بى نه خوشى تيدايى .

﴿ اذهب إلى فرعون إنه طغى ﴾ تو برؤ بولای فيرعهون بهو كار په كه خهرانه وه بانگى بكه بولای په رستن و باوه ره ينان به ئيمه . به راستى فيرعهون له گونا هوى بى فهرمانى ئيمه دا له سنور ده رچوه، نهو په رى بى شه رمى ده ست دا وه تى، به جورى داوا له دانيشتران نه كا بيه رستن و به خوا بى دابنين .

كاتى خوا بى مه زن فهرمانى دا به موسا بروا بولای فيرعهون زانى نهو كاره زور گه و ره و گرانه كه بهو سپيراوه، بويه داوا بى خوراگرى و نارامى دلى خوى له خوا بى مه زن كرد:

﴿ قال رب اشرح لى صدرى ويسر لى أمرى ﴾ موسا فهرموى: نه بى پهروه ردگارى من: تو دلى من فراوان بكه هه تا توانا بى هه لگرتنى نهو كاره گرانه بى هه بى له و سروشه بى تو ديت بولای من و تو ناسان بكه بو من نهو كاره بى تر نه سپيرى به من هه تا بتوا من نهو كاره رابكه يه دى به فيرعهون .

﴿واحلل عقدة من لسانی یفقهوا قولی﴾ وەتۆ ئەو گریو قورسیە بکەرەووە لەزمانی مندا ھەتا دانیشتوان بەئاسانی لەگفتوگۆی من بگەن. ئەو زمان گرتەى موسا سڕوشتى بى یابەھۆى تاقیکردنەوێ موسا بى لەلایەن فیرعەونەووە بۆئەوێ بزانى موسا پشکۆى ئاگرو خورما لەیەك جوئ ئەکاتەو زانیى ئەوانە لایخوای مەزنە، بەلام ئەوێ جیگەى شایانى ئەو ئایەتە ئەووە ئەگەینى زمان پاراوی بەخششى خوای مەزنە بۆ گفتوگۆکردن لەگەل دانیشتوانا .

﴿واجعل لی وزیرا من أهلی هارون أخی أشدد به أزی﴾ وەتۆ بیگیرە بۆمن لەم کارە گرنگەدا کەبەمنت سپاردووە یاریدەدەری بۆمن لەخیزانى خۆم ئەویش ھارونى برامبى، ھەتا تۆبەھیز بکەى پشتى من بەھۆى ھارونەووە .

﴿وأشر که أمری کی نسبحك كثيرا ونذكرك إنك كنت بنا بصرا﴾ وەتۆ ھارون بکە بەھاوبەشى من لەم کارەى مندا کە گەیاندى فەرمانى تۆیەو بیکە بەپیغەمبەر ھەتا یاریدەى یەکترى بدەین بۆجى بەجى کردنى پەيامى تۆ بەجوړى پيوستى، لەبەر ئەوێ ئیمە تۆ پاک بکەینەووە لەکارى بى شەرمى بى باوهران لەبارەى گەورەى و پەرستنى تۆ بەردەوامین. لەسەر پەرستنى تۆ بەزۆرى و بۆئەویش یادى تۆبکەین بەزۆرى و بەھۆى سوپاس کردنى تۆ نوێژکردن بۆتۆ. بەراستى تۆ ئەزانى و ئاگادارى کارو کردەووە ئیمەى لەھەمو رۆیەکەووەو هیچ شتێ لەتۆ پەنھان نیە .

بۆزانین: لەجیگەى پیغەمبەرەن پيوستیان بەیاریدەر ھەبى بۆگەیاندى پەيامى خوای مەزن لەخزمى ئازاو نیاز پاکی خوێان ھەتا بى بەفیداکار بۆمەبەستى پەيامى خوای گەورە، ئیمە موسولمان پيوستمان بەیاریدانى جگەى خوێان ھەبە، کەواتە پێشەى پیغەمبەرەن گەیاندى فەرمانى خواىە بەھۆى یاریدەى باوہردارانەووە، ھەر خواىە بەتەنھا ھەموشتى بەفەرمودەى: (تۆبە) ئەویش بى بەبى دواکەوتن. پیغەمبەرەن مەوێن توانای ھینانى چاکە بۆخوێان و لابردنى خراپە لەسەر خوێان نین، بەوینەى مەوێن تر کە پيوستیان بەیاریدانى جگەى خوێان ھەبە، پیغەمبەرەن لەکاتى جەنگدا بۆگەیاندى داواکارى خوێان پيوستیان

به سهر بازو چەك هەبە بۆ پتەو كردنى ياسای خواناسی، پیغه مبه ران هەمويان به پیغه مبه رى ئیسلامه وه نازارى زۆریان چه شتوه، هەندیکیان له و ریگه دا کوژ راون یاهه ولى كوشتیان دراوه، هەر كه سى بلى: موحه مه د سەر چاوه یه بۆ دروست كردنى بونه وه ران نه گەر ئه وه نه بوايه خواى مه زن بونه وه رانى دروست نه كرد ئه و كه سه له سنورى خواى مه زن ده رچه، له به ر ئه وانه ی رابوردون و موسا پارایه به هیزی بکا به هۆی هارونه وه، پیغه مبه رى ئیسلامیش پارایه وه خواى گه وه ره هاوریکانى بیاریزی له ده ست دریزی بی باوه ران، فه رموى: ئه ی خوايه: ئه گەر ئه وانه نه مین له مه وپاش په رستن بۆتۆ ناكری .

میژو نووسان ته لین: ژيانى پیغه مبه ر ﴿﴾ زۆر ساده بووه: خانه كه ی له دوازه یی دوو جار به رزایى هه شت یی زۆر تر نه بوه، سه ربانى خانه كه ی لق و گه لای خورما بوه، قاپى هۆده كه ی موى بز و كورگی هوشتر بوه، ژیر خه رو سه رخه رى زۆر ساده تر بوه، به رگی خۆی پینه كرده. فوى له ناگر كرده بۆساخه هینانى خوارده مه نى. به ده ست خواردنى خواردوه. مالى خۆی پاك كرده وه. خۆی بزى خۆی دۆشيوه، خۆی خوارده مه نى له بازاردا كریوه، خوارده مه نى سه ره كى پیغه مبه ر ﴿﴾ نانى جۆو خورما بوه، شیرو ههنگوین خوشترین خوارده مه نى و رابواردنى نه بوه، ئه وه ی له میژو نوسانه وه باسى كرا (و.ل دیورانت) كه زانایه كى جگه ی ئیسلامه تۆمارى كرده .

نه یی بزاین له هه مان كاتا پیغه مبه ر ﴿﴾ پیوستى به نزیشك هه بوه هه ركاتى نه خۆشى توش ببوايه به وینه ی ئه و كه سانه باوه ریان به خواو روژی دوایى نه بوه وه، به وینه ی باوه ردارانىش .

دواى پارانه وه ی موسا له خواى مه زن بۆ به خشینى نه و شتانه ی پشو بۆ خۆی. خواى مه زن فه رموى:

قَالَ قَدْ أُوتِيتَ سُؤْلَكَ يَمُوسَى ﴿٣٦﴾ وَلَقَدْ مَنَّا عَلَيْكَ مَرَّةً أُخْرَى ﴿٣٧﴾ إِذْ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ مَائِوَحَى ﴿٣٨﴾ أَنْ أَقْذِفِيهِ فِي التَّابُوتِ فَاقْذِفِيهِ

فِي الْيَمِّ فَلْيُلْقِهِ الْيَمُّ بِالسَّاحِلِ يَأْخُذْهُ عَدُوٌّ لِّي وَعَدُوٌّ لَهُ وَالْقَيْتُ
 عَلَيْكَ مَحَبَّةً مِّنِّي وَلِنُصْنَعَ عَلَى عَيْنِي ﴿٣٩﴾ إِذْ تَمْشِي أُخْتُكَ
 فَتَقُولُ هَلْ أَدُلُّكُمْ عَلَىٰ مَن يَكْفُلُهُ فَرَجَعْنَاكَ إِلَىٰ أُمِّكَ كَيْ تَقَرَّ
 عَيْنُهَا وَلَا تَحْزَنَ وَقَلَلْتَ نَفْسًا فَنَجَّيْنَاكَ مِنَ الْغَمِّ وَفَتَّكَ فُتُونًا
 فَلَبِثْتَ سِنِينَ فِي أَهْلِ مَدْيَنَ ثُمَّ جِئْتَ عَلَىٰ قَدَرٍ يَمْوَسَّىٰ ﴿٤٠﴾
 وَأَصْطَنَعْتُكَ لِنَفْسِي ﴿٤١﴾

﴿قال قد أوتيت سؤالك يا موسى﴾ خوی مهزن فہرموی: نہی موسا: بہ راستی ئیمہ
 نہو شتانی تو داوات کردبہہ مویان بہ خشران بہ تو، لہ فراوانی دلت و ناسان کردنی
 کارہ کت و لہ پاروی زمانت و توندو تول کردنی پشت بہ ہوی ہارونی براتہ وہ
 ہاوبہ شی نہو بوتو لہ کردنی بہ پیغہ مہر .

﴿ولقد مننا عليك مرة أخرى إذ أوحينا إلى أمك ما يوحى﴾ وہ بہ راستی ئیمہ
 رژاندبومان بہ سہر تودا چاکہی خو مان جاری تر لہ مہو بہر کاتی ئیمہ خستمانہ دلی
 دایکت شتی خرایہ دلی، یا ئیمہ لہ خہودا سروشی خو مانمان بہ دایکت راگہ یاند یا
 پیغہ مہری نہو کاتہ یا فریشتہ بہ سروشی ئیمہی راگہ یاند بہ دایکت. دایکی موسا ناوی
 (بو کاییدہ) .

﴿أن أقذفه في التابوت فأقذفه في اليم﴾ بہو کہ تو موسا بخہرہ نیو سندوقیکی
 قیرتاو کراو، دواپی تو نہو سندوقہ بخہرہ ناو روباری نیلہوہ. دواپی دایکی بہ بروای تہواوہ
 سندوقہ کہی خستہ ناو ناوی روباری نیلہوہ کہ نہو روبارہ نہروشت بہ بہردہم کوشکی
 فیرعہ وندا .

﴿ فليلقه اليم بالساحل يأخذه عدولى وعدوله ﴾ دواى باروباره كه نهو سندوقه بخاته كه نارى خويه وه دوزمنى من دوزمنى موسا نهو سندوقه وه رنه گرن و نه يه ن بولاى فيرعه ون و ناسيهى ژنى .

بوزانين: نه ستيره ناسان و پۆشه ويژان به فيرعه ونيان ووت: له مه وودوا كوربك له به تو ئيسرائيلى له داىك نه بى ته بيه هوى نه مانى خوت و پاشايه تى خوت، بهو بۆنه وه فيرعه ون فه رمانى دابو كه هه رژنى له وان منالى نيرينهى بو نهو مناله سه ربيرن و كچه كانيان به يلنه وه بۆكاره كه رى، كاتى موسا له داىك بو داىكى ترسا موسا سه ربيرن و سه رگردان بو نه يزانى چ شتى بكا خوا خستيه دليه وه موسا بخاته ناو سندوقيكه وه و بيخاته ناو روبارى نيلاه. نه گيرنه وه له زانايانه وه: كاره كه ره كانى ناسيهى ژنى فيرعه ون چونه ده ره وه بۆنه وهى خويان بشۆرن له ناوى روبارى نيل كه به نيو حه وشى كۆشكى فيرعه ونا نه رۆيش، سندوقيكيان دۆزیه وه له كه نارى ده رى نيلدا به قيرتاو كراوى برديانه وه بولاى ناسيهى ژنى فيرعه ون، فيرعه ون فه رمانى دا به شكاندنى نهو سندوقه ته ماشايان كرد كۆرپه يه كى تيداىه، فيرعه ون ده رى هينا، ته ماشايان كرد كوريكى قه شه نكى رومه ت جوانى تيداىه، ناسيهى ژنى زۆر دلى بهو كوره گه شايه وه به فيرعه ونى ووت: تۆ نه م كوره مه كوژه نه وىش به دلى كردو نه يكوشت .

﴿ والقيت عليك محبة منى ولتصنع على عيني ﴾ وه من خۆشه ويستى خۆم رزانده بو به سه ر تۆ داو هه ر كه سى تۆى بيبنيايه تۆى خۆش نه ويست، يه كى لهو كه سانه فيرعه ون و ناسيهى ژنى فيرعه ون بوو، بۆنه وه به خيو بكرى له سه رچاوديرى كردنى من و خۆشه ويستى لای دانىشتوان و لای فيرعه ون به گشتى .

﴿ إذ تمشى أحثك ﴾ موسا تۆبيرى نهو كاته بكه ره وه خوشكى تۆ نه رۆريشت و نه گه را بۆه و آل زانينى تۆو بزانيى چ شتيكت به سه ره اته وه ؟ نه وه بو داىكى موسا كه موساى خسته نيو ناوى روباره كه وه دلى كه وته خورپه و ترسى له موسا پيدا كرد نهى نه زانى چ شتيكى به سه ره اته وه، بۆ ده نگ و باسى موسا داىكى موسا خوشكه كهى موساى نارد

ته فسيري زمناكۆيى

که به کۆلان و کوچده دا بگهرئ و سۆراخیکی موسا بکا، خوشکه کهی چوه
 دهئ و به ریکهوت و به میهره بانی خوا سه ری هه لته قا به کۆمه لی له خزمهت کاره کانی
 فیرعه ون بۆئه وهی ژنیکیان دهست بکه وئ شیربدا به کوری فیرعه ون، ئه و کوره مه مکهی
 هیچ ژنی ناگرئ مه ری مه می خوشکی موسا بۆی ده رکهوت که نه و کوره موسایه، بۆیه
 مه مکهی هیچ ژنی ناگرئ .

﴿ فتقول هل أذكركم علي من يكفله ﴾ دوايي خوشكه كهى موسى به پياوه كانى فيرعه ونى ووت: ئايا نه تانه وهى من شاره زايى ئيوه بكم له سهر كه سى نه و مناله به خيويكاو شيرى بداتى؟ پياوه كانى فيرعه ون ووتيان به خوشكى موسى: تو نه و مناله نه ناسى نه و يش ووتى: من نه و مناله نانا سم. به لام نه و خيزانه خويان به به ختيار نه زنان نزيكى شاژن بكه ونه وه به وى به خيو كردنى كوره كه يانه وه و به نيازى پاكه وه خزمه تيان بكا، له پاشا داروده سته ي فيرعه ون داىكى موسايان برد بولاي ناسيى شاژن و ژنى فيرعه ون، موساي نا به باوه شيه وه و مه مكه ي نايه ده مى، موسايش زور به په رو شه وه مه مكه ي گرت و ده ستي كرد به مژيني و به شير خوار دن، ژنه كه ي فيرعه ون زور زور خو ش حال بو و داواى له داىكى موسا كرد له كو شكى پاشادا بميني ته وه بو به خيو كردن و شير دان به موسا، داىكى موسا ووتى: بوم ناكړى ليره بمينه وه و پيوسته كار و بارى خيزانه كام هه لسور ينم، ناسيه موساي دايه ده ستي و برديه وه بو خانه ي خو ي، شاژن چاكه و خزمه تي داىكى موساي كردو له گه ل كوره كه ي چوه وه و برديه وه بولاي خو ي و پي شاد بويه وه، وه ك خوا نه فخر موى :

﴿ فرجعتك إلى أمك کی تفرعینھا ولا تحزن ﴾ دوایی نیمه تۆمان گهراندەوہ بۆلای دایکت لەبەرئەوہی چاوی دایکت روناک و فینک بیتەوہ بەھۆی چوئەوہی تۆ بۆلای و خەفەت نەخوای بۆجیاونەوہی تۆ .

کاتی ماوهی شیریدانی موسا کوتایی بی هات، ئاسیهی ژنی فیرعهون داوای موسای کردهوه بۆلای خۆی، موسایان بردهوه بۆلای ئاسیه بهتەندروستی تهواوهوه، ئاسیه زۆر بهبهختیاریهوه موسای برد بۆلای فیرعهون، ئهویش خوشهویستی خۆی بۆموسا دهربری کههاتهوه بۆلای خۆی .

له پاشا خواى مه زن چا كه يه كي تری خوئى له سهر موساو بیری نه خاتسه وه كه رزگاری كرده له كوشتن، نه فهرموى :

﴿ وقتلت نفسا فنجيناك من الغم ﴾ وه بیری نه و كاته يش بكه ره وه كه تو پياويكى قبييت كوشت و وويستيان له توله ی نه و پياوه دا بت كوژن، دوايی ئيمه تۆمان رزگار كرد له خه فته تی كوشتن، فهرمانم پي داى كه بچی بۆمه ديه ن. كوشتنی نه و پياوه له لایه ن موساوه به و جوړه بو: روژئ موسا به كوژلانی له كوژلانه كانی میسر دا نه گه را بۆپياسه كردن، دووپياوى بینی دهمه قاله و جهنگيانه، يه كيكيان عیبری و نه وی تریان قیبتی، پياوه عیبریه كه هاواری له موسا كرد كۆمه كي پي بكا، نه ویش له میانه ی ناوېژیدا مسته كۆلیكي ئاراسته ی قیبتیه كه كردو كوشتی، هه رچه نده به نیازی كوشتنیش نه بو. به لآم كار له كار ترازاو موسا نه ترسا توله ی لیبكه نه وه و بیکوژن. به و بۆنه وه رای كردو چوو بۆ مه دن .

﴿ وفتناك فتونا ﴾ وه ئيمه تۆمان تاقي كرده وه به چه ندين تاقي كرده وه به و توشی زۆر روداو مان كردی، له و تاقي كرده وانه دا ده رچوی و ناسوپاسی ئيمه ت نه كرده و، وهك رزگار كردنت له كاتی منالیدا، له سه رده ميكا هه مو منالی نیرینه ی عیبریه كانیان سه ره ئه بیری، پياويكى قبييت كوشت و رزگارم كردی، چه ند سالی بووی به شوانی شوعه یب و مه ره كانی نه وت نه له وه ران. له كاتی گه رانه وه تا بۆميسر ريگه ت لی وونبو. مه ره كانت پرژوبلاو بوونه وه. له شه ويكي تاریكى زستاندا ژنه كه ت به يی مامان ژانی منال بوون گرتی و سه رگه ردان بویت و له سهر نه وه هه مو ناخوشيانه دا تۆخواه ونی ئارام بوویت، ئيمه ش پاداشتی تۆمان دايه وه و تۆمان كرد به پیغه مبه رو هه مو داواكاریه كانتم جی به جی كرد .

﴿ قلبت سنين فى اهل مدین ثم جئت على قدر ياموسى ﴾ دوايی تۆچه ند سالی مايته وه له نبوان دانیشتواتی شاری (مه دینه دا له بهر جی به جی كردنی يه كئ له و دوو ماويه بۆت دانرابو له لایه ن شوعه یبه وه كه مه ره كانی بله وه رینی دوايی كچيكي خویت لی ماره بكا. مه ديه ن شاری شوعه یبه له باشوری شامدايه و هه شت قوناغ له ميسره وه دووره. له پاشا تۆ هاتیت بۆلای نه و جیگه به ریزه بۆئه وه ی بكريت به پیغه مبه ره له و كاته دا بۆت دیاری كرا له لایه ن خواوه بۆ روانه كردنت نه ی موسا بۆلای فیرعه ون .

﴿وَأَسْطِنَعْتَكَ لِنَفْسِي﴾ وەمن تۆم هەلبژارد بو بۆیغەمبەرایەتی و وەرگرتنی سروشی
من، تۆم کرد بەنیرراوی خۆم بۆ راگەیانندی فەرمانی من بەفیرعەون و دارو دەستەکەى،
دواى ئەوهەمو شتانهى موسا بەخۆیەوه بینی، خوا فەرماى:

أَذْهَبَ أَنْتَ وَأَخُوكَ بِآيَاتِي وَلَا تَنِيَا

فِي ذِكْرِي ﴿٤٢﴾ أَذْهَبَا إِلَى فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغَى ﴿٤٣﴾ فَقُولَا لَهُ قَوْلًا لِّئِنَّا

لَعَلَّهُ يَتَذَكَّرُ أَوْ يَخْشَى ﴿٤٤﴾ قَالَ رَبَّنَا إِنَّا نَخَافُ أَنْ يُفْرِطَ عَلَيْنَا

أَوْ أَنْ يَطْغَى ﴿٤٥﴾ قَالَ لَا تَخَافَا إِنِّي مَعَكُمَا أَسْمَعُ وَأَرَى

﴿٤٦﴾ فَأَنِيَاهُ فَقُولَا إِنَّا رَسُولَا رَبِّكَ فَأَرْسِلْ مَعَنَا بَنِي إِسْرَءِيلَ

وَلَا تُعَذِّبْهُمْ قَدْ جِئْنَاكَ بِآيَةٍ مِّن رَّبِّكَ وَالسَّلَامُ عَلَيَّ مَنِ اتَّبَعَ

الْهُدَى ﴿٤٧﴾ إِنَّا قَدْ أُوحِيَ إِلَيْنَا أَنَّ الْعَذَابَ عَلَى مَن كَذَّبَ

وَتَوَلَّى ﴿٤٨﴾

﴿أذهب أنت وأخوك بآياتى ولا تنيا فى ذكرى﴾ موسا تۆو براکەى خۆت کەهارونە
بەم نیشانە رونانەوه کارە پەك خەرەکانى من کەنەو دارەى دەستەو ئەو دەستە سپیەى
تۆیەو چەند کارى پەك خەرى ترە وەبۆ راگەیاندى فەرمانم برۆن بۆلاى فیرعەون و
کەمتەرخەمى نەکەن لەگەیاندى پەيامى منداو یادى مندا بەشتى شایستەى گەورەى منى.
﴿إذہبا إلی فیرعون إنہ طغى﴾ ئیوہ برۆن بۆلاى فیرعەون. بەراستى فیرعەون
لەسنورى من دەرچوہو یاخى بوہ لەبەندایەتى مندا. بەجۆرئ بى شەرمانە بەمیسریەکان
نەلى: من خواى گەورەى ئیوہم و یم پەرستن .

تەفسیری زمانکۆبى

﴿فَقُولَا لَهُ قَوْلًا لِّبَنَّا لَعَلَّهُ يَتَذَكَّرُ أَوْ يَخْشَى﴾ دواپی نیوه به گفتوگوی نهرم به فیرعهون بلین و توندو تیژی له گهلیا به کار مههین و وینهی کاریگه‌ری بۆ بهینه‌وه. به کسه‌ر فه‌رمانی بی مه‌دهن و بلین: پیویسته هه‌ر شتی ئیمه به‌تۆ ئه‌یلین بیکه‌ی، له‌به‌رته‌وه‌ی نامۆزگاری وه‌ر گریو بیریکاته‌وه یا بترسی له‌سزای خواوله‌که‌له ره‌قی خۆی وازییه‌نی .

ئه‌و ئایه‌ته به‌نرخانه ئیمه فیرئه‌کا :پیویسته ئیمه کاتی که‌وتینه گفتوگۆ له‌گه‌ل هه‌ر که‌سیکا بی که‌مانه‌وئ بیروباوه‌ری ئیسلامی بۆده‌ربخه‌ین و به‌وی بسه‌لینین بیروباوه‌ری ئیسلام راسته، به‌له‌سه‌رخۆو به‌نه‌رمی به‌بی توره‌کردنی گفتوگۆی له‌گه‌ل بکه‌ین، وینه‌ی بۆیینینه‌وه بۆراستی بیروباوه‌ری خۆمان به‌شه‌رمه‌وه له‌گه‌لی بدوین و دانه‌به‌زینه سه‌ری هه‌تا ئه‌ویش شه‌رمه‌زاری. زۆر جیگه‌ی سه‌رسورمانه کاتی هه‌لبێژاردنی ئه‌ندامانی په‌رله‌مان و ئه‌نجومه‌نی شاره‌وانیه‌کان هه‌ندئ که‌س له‌کاتی بلاو‌کردنه‌وه‌ی پروپاگه‌نده‌دا ئه‌لین: هه‌ر که‌سی ده‌نگ بۆئیمه نه‌دا بی‌باوه‌رو خوانه‌ناسه، یابه‌ دانیشنوان ئه‌لین: تۆله‌نیو چادری بی‌باوه‌ریدا یاله‌ خانوی ئیسلام‌دا، ئه‌گه‌ر ده‌نگ به‌ئیمه نه‌ده‌ی بی‌باوه‌رئه‌بی به‌خوا. زۆر شتی ئالۆزاوی ترئه‌لین و دانیشنوان دلیان له‌وان ئه‌تۆری .

﴿قَالَا رَبَّنَا إِنَّا نَخَافُ أَنْ يُفْرِطَ عَلَيْنَا أَوْ أَنْ يَطْفِئَ﴾ موساو هارون ووتیان: ئه‌ی په‌روه‌ر دگاری ئیمه: به‌راستی ئیمه ئه‌ترسین که‌فیرعه‌ون پیش ده‌ستی بکاو کو‌توپر په‌لاماری ئیمه بداو فه‌رمان بدا به‌لیدان و کو‌شتنی ئیمه‌و گۆی له‌ئیمه نه‌گری یائه‌و زۆرتر له‌سنور ده‌ربجی و خراپه به‌کار به‌ینی به‌رامبه‌ر به‌گه‌وره‌یی تۆو کاری ناشایسته به‌کار به‌ینی، خۆت ئه‌زانی فیرعه‌ون پیاویکی زۆر که‌ له‌ ره‌ق و ناله‌باره، داوا له‌تۆ ئه‌که‌ین که‌شتی به‌ئیمه به‌هرمۆی له‌خرابه‌ی ئه‌و نه‌ترسین .

﴿قَالَ لَا تَخَافَا إِنِّي مَعَكُمَا أَسْمَعُ وَأَرَى﴾ خوا فه‌رمۆی به‌موساو به‌هارون: نیوه مه‌ترس له‌و شتانه‌ی نیوه گومانی بۆئه‌به‌ن، به‌راستی من له‌گه‌ل نیوه‌م ئه‌تانپارێزم من ئه‌بیسیم و ئه‌بینم شتی له‌نیوان نیوه ئه‌ودا ئه‌روا له‌گفتوگۆو هه‌موو کار، من نیوه لانه‌ده‌م له‌خرابه‌ی فیرعه‌ون و له‌هه‌موو کات و له‌هه‌موو رو‌داویکا شتی واتان بۆئه‌سازینم خراپه‌ی ئه‌وتان لی دووربخاته‌وه .

﴿ قَاتَعَا فَقُولَا إِنَّا رَسُولَا رَبِّكَ ﴾ دواپی ئیوه بچن بۆلای فیرعهون، دواى چونتان بۆلای فیرعهونه ئیوه بهفیرعهون بلین: بهراستی ئیمه روانه کراوی پهروهردگاری تۆین، تۆیش بهندهی خواى و تۆخوانیت بۆتۆ دروست نیه دیل کردن و نازاردانی بهنو ئیسرائیلی . بۆت نیه سهر بهستی نهوان زهوت بکهیی و کاری گرانان پی بکهی، بهتاییهتی کوره کانیان سهربری و ژنه کانیان بۆکاری کهری خۆتان به کاریان بینن .

﴿ فَأَرْسَلْ مَعَنَا بَنِي إِسْرَائِيلَ وَلَا تَعْذِْبْهُمْ ﴾ دواپی روانه بکه له گهلمان بهنو ئیسرائیلیه کان و بهره لایان بکهو تۆسزایان مهدهو وازیان لی بهینه بابرون بۆهر جیگهیه خۆیان نه یانهوئ، نازاریان مهده به کردنیان به خزمه کارو کاره کهر، بهردو چهوو لم و داریان پی مه کیشه بۆدروستکردنی نه هرام و کۆشک .

بۆزانیان: داواکردنی خواى مهزن له موساو هارون که پیشه کی داواى رزگارکردنی بهنو ئیسرائیلیه کان بکهن له فیرعهون و سزایان نه دا، بهر له وهی داواى باوه رهینان بکهن له فیرعهون: ئهم ئامۆژگاریه مان فیر نه کا. خواى مهزن پیویستی کردوه له سهر پیاوچاکان ناشتی خوازین ههول و تهقه لایان رزگارکردن ئاده میزادبی له کۆت و پیوهن و چهوسانهوه، یه کهم جار نیازی جهنگ کردنیان نه بی، دواپی داواى چه سپاندن و رونکردنه وهی باوه رهینانیان به خواى لی بکهن .

موساو هارون رویان کرده فیرعهون و ووتیان: ئیمه له مه وه بهر پیمان راگه یاندی ئیمه نیرراوی خواى گه ورهین و نهو داوا یانه ی پیشومان لی کردی. ئیستایش بۆراستی گفتوگۆی راستی خۆمان نه لین:

﴿ قَدْ جِئْنَاكَ بِآيَةٍ مِنَ رَبِّكَ وَالسَّلَامُ عَلَيَّ مِنْ إِتِّيعِ الْهَدْيِ ﴾ بهراستی ئیمه هاتوین بۆلای تۆ به نیشانه یه کی ناشکراو کاریکی پهک خهر له لایه ن پهروهردگاری نۆو که به لگه یه له سهر راستی ئیمه . موسا له و کاته دا دهستی خۆی له باخه لی خۆی ده رهینا زۆر به جوانی روناکی زۆری بلاو کردهوه به جۆری بویه هو ی سهر سورمان و سهر گهردانی دانیشتوان و ناشتی له سهر که سێ بی. دواى شاره زایی و ئایینی خوا که وتوه، ههر که سێ دواى ههر که سێ بکهوئ داواى ئایینی خوا بکا توشی نازار نابێ له پاشه روژدا .

تهفسیری زمانا کۆبی

﴿إنا قد أحى إلينا أن العذاب على من كذب وتولى﴾ بهراستی سروس نیراوه بولای نیمه که بهراستی سزای پاشه روژو جیهان لهسه که سیکه باوهری نه هیناوه به خواو، پیغه مبه رانی به درو بخنده وه واز له باوهر هینان هینایی. نه و نایه ته هدر شه کردنه له فیر عه و ن به له ناو چوون که کاری موسا و هارون به سوک بزانی و باوهر به پیغه مبه رایده تی نه وان نه هینی و به رده وام بی لهسه ریخی بوون و خراپه کاری.

قَالَ فَمَنْ رَبُّكُمَا يَمُوسَى ﴿٤٩﴾ قَالَ رَبُّنَا الَّذِي أَعْطَى
كُلَّ شَيْءٍ خَلْقَهُ ثُمَّ هَدَى ﴿٥٠﴾ قَالَ فَمَا بَالُ الْقُرُونِ الْأُولَى ﴿٥١﴾
قَالَ عِلْمُهَا عِنْدَ رَبِّي فِي كِتَابٍ لَا يَضِلُّ رَبِّي وَلَا يَنْسَى ﴿٥٢﴾
الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ مَهْدًا وَاسْلَكْ لَكُمْ فِيهَا سُبُلًا وَأَنْزَلَ
مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجْنَا بِهِ أَزْوَاجًا مِّن نَّبَاتٍ شَتَّى ﴿٥٣﴾ كُلُوا
وَارْعَوْا أَنْعَمَ كُمْ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّأُولِي النُّهَى ﴿٥٤﴾ ﴿مِنْهَا﴾
خَلَقْنَاكُمْ وَفِيهَا نُعِيدُكُمْ وَمِنْهَا نُخْرِجُكُمْ تَارَةً أُخْرَى ﴿٥٥﴾ وَلَقَدْ
أَرَيْنَاهُ آيَاتِنَا كُلَّهَا فَكَذَّبَ وَأَبَى ﴿٥٦﴾

﴿قال فمن ربكما ياموسى قال ربنا الذى اعطى كل شىء ثم هدى﴾ فیر عه ووتی به موسا و هارون دروستکه رى ئیوه چ که سیکه نه ی موسا. موسا و ولایم دایه وه ووتی: پهروه رده که رى نیمه که سیکى نه و تویه به خشویه به همو شتی له بونه وه ران دیمه و شیویه شایانی نه و شته بی و په یوه ندی به سودو تاییه تی نه و شته وه بی. به تاییه تی ناده میزادی

دروست کردوہ بہ شیرینترین شیوہ، لہ پاشا شازہ زایی ریگہی راستی کردوون، بہ گویرہی سروشت فیری کردون بہ چ جوڑی سوود وەر گرن لہ وشتہی خوا پیانی بہ خشوہ، چوَن چاو دیری خوْیان بکہن بؤمانہ وہی سہر بہ خوْیی خوْیان و خوْیان پباریزن لہ کارہ سات. فیر عہون کہ موسای بینی بہو بہ لگہ رونانہ وہ ترسا کہ موسا ریگہی راست نشان دانیشتون بداو ناگاداریان بکا لہ سہر تہو کارہ پروپوچانہی فیر عہون کہ دوای کہ و توون. تہوانیش پشت بکہنہ فیر عہون و روبہر وی راوہستن، بؤیہ فیر عہون ویستی لابدا لہ باسی پەر و ردگارو باسہ کہ بگوڑی بؤلای شتی پھیوہندی بہ پیغہ مہر ایتہی و کارہ کہی موساوہ نہ بی کہ موسا بؤی رہوانہ کراوہ، بؤیہ .

﴿قال فما بال قرن ألى﴾ فیر عہون ووتی: دوایی بہ سہرہاتی دانیشتونانی کاتانی رابوردو چوَنہ بؤمان باس بکہ، دوای مردنیان رزگاریان بوہو بہختیارن یا سزایان دراوہ؟ و ہ گہلانی نوح و عادوسہ مود کہ تہوانیش بت پەرست بوون و جگہی خوایان پەرستوہ، فیر عہون مہ بہستی لہو پرسیارہ تہوہبو، تہ گہر تہو خوایہ بہو جوڑیہ توباسی تہ کہی تہ بوایہ تہوان باوہریان بہینایہ .

﴿قال علمها عند ربی فی کتاب لایضل ربی ولا ینسی﴾ موسا لہوہ لامی فیر عہوندا ووتی: زانینی بہ سہرہاتہ کانی دانیشتونانی کاتہ کانی رابوردوی تہو گہلانیہ لای پەر و ردہ کہری منہ تۆمار کراوہ لہ نامہیہ کدا پەر و ردگاری من ہلہ نا کا لہ تۆمار کردنی کارہ کانیان و ہیچ شتیک لہوانہ لہ بیری ناچی و ہمویان تہ زانی. من تہو شتانہی دیارنین نایانزائم، خوا زیندویان تہ کاتہوہ بؤ پرسیار .

دوای تہوہی موسا بہ لگہی لہ سہر تہنہایی خوای مہزن ہینایہوہ، خوای مہزن باسی تہو کارہ تہ کا بہ جوڑیکی رون ترو بہ پیزتر، تہ فہرموی:

﴿الذی جعل لکم الأرض مہدا و سلک لکم فیہا شیلا﴾ پەر و ردگاری من کہ سیکی تہو تۆیہ زہوی بؤ سودی ئیوہ دروست کردوہو گیراویہتی بہوینہی بیشکہ بؤتان بہ جوڑی ئیوہ پشوی تیدا بدن و بتوانن ہاتو چوبکہن بہ سہریاو گیراویہ بؤ سودی ئیوہ لہ زہویدا چہ ندین ریگہیہ برؤن بہ سہریاناو بہئاسانی ئاوات و نامانجی خوْتان جی بہ جی بکہن ژبانی روژانہی خوْتان فہراہم بہین و زہوی ئاوہدان بکہنہوہ بہ دروستکردنی شارو گوندو باخ و بیستان و شتی تریش .

پرسیار: موسا ئه یزانی به بیگومان که گومریان و خوا سزای داو، بۆچی به فیرعه ونی ووت: خوا ئه زانی و ئه یوت: گومان و سزایان ئه درئ؟

وه لام: ئه گهر موسا بیفه رموا به له گومریان فیرعه ون داوای به لگهی برنده وای ئه کرد دانیشتون ئه توانن له دژی راوهستن و موسایش ئه وه به لگهی دهست نه ئه کهوت، بۆیه به جۆری وولامی فیرعه ونی دایه وه داوای به لگهی لی نه کا .

﴿وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجْنَا بِهِ أَزْوَاجًا مِنْ نَبَاتٍ شَتَّى﴾ وه پهروهردگار ناردویه ته خواره وه له هه وری ئاسمانه وه ئاوی له وه ئاوه چه ندین روبارو ده ریاو زه ریاو جۆگهی لی پهیدا ئه یی، دوا یی به هۆی ئه وئاوه وه ئیمه ده رئه هینین و ئه روینین چه ندین بهش و هاو جوتی جۆراو جۆر له روهك و درهخت، به ره میان جیاوازن له تام و رهنگ و بۆن و گه وه یی و بچو کیدا، هه ر له وه روه کانه ییش ده رمان و په یینی کیمیاوی دروست ئه کری بۆرزگار بوون له نه خوشی و پیزه پیدا کردنی زهویه کانیا .

﴿كُلُوا وَارْعُوا أَنْعَامَكُمْ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّأُولِي الْأَلْبَابِ﴾ ئیوه بۆن له میوه و دانه و یله و شینایی زهوی و چوارپی و ئاژه ل و گیاندارانی خۆتانیان پی به خبو بکه و ده رخوا ردیان بدهن. به راستی چه ندین به لگهی ئاشکرا و رون هه ن له وه شتانه دا باسکران بۆئه و که سانه ی خاوه نی ئه قلن، چونکه هه ر به ئه قل راستی ئه دۆزیته وه و پال به بیرو باوه ری پروپو چه وه ئه نیرری و به رگری ئه کرین، هه ر به ئه قل راستی پیغه مبه ران ئه زانری. به تاییه تی پیغه مبه رایه تی موسا و هارون .

﴿مِنْهَا خَلَقْنَاكُمْ وَمِنْهَا نُعِيدُكُمْ وَمِنْهَا نُخْرِجُكُمْ تَارَةً أُخْرَى﴾ هه ر له هه ندی زهوی ئیمه ئیوه مان دروست کردوه یه که م جار له دلۆیه ئاوی له خواره مهنی زهوی پهیدا ئه یی ئه چیه پشته باوک و ئه ریژته ناو منالدانی دایکه وه و هه ر له نیو زه ویدا ئیمه ئیوه ئه گیرینه وه دوا ی مردنتان و هه ر له زه ویدا ئیمه بۆجاری تر ئیمه ئیوه ده رئه هینین و زیندوتان ئه کهینه وه وهك جاری یه که م .

﴿ ولقد آريناه آياتنا كلها فكذب وألى ﴾ و به راستی نیمه نیشانی فرعه و غاندا هم مو
 نیشانهی ناشکرا و کاره پهك خه ره کانی خو مان له دار دهستی موسا که نه بوه ماری و دهستی
 زور روناك دهري موسا و شتی تری زورتر که بهلگه بون له سهر راستی موسا، دوایی
 فرعون نه و بهلگانهی به درو نه خسته و به گومانی خو ی به جادوی نه زانین و له بهر
 گونا هباری خو ی وازی له با وهر کردن به خوا هینا .

قَالَ أَجِئْتَنَا لِتُخْرِجَنَا

مِّنْ أَرْضِنَا بِسِحْرِكَ يَمْوَسَىٰ ﴿٥٧﴾ فَلَنَأْتِيَنَّكَ بِسِحْرِ مِّثْلِهِ

فَأَجْعَلْ بَيْنَنَا وَبَيْنَكَ مَوْعِدًا لَا نُخْلِفُهُ نَحْنُ وَلَا أَنْتَ مَكَانًا

سُوءٍ ﴿٥٨﴾ قَالَ مَوْعِدُكُمْ يَوْمَ الزَّيْنَةِ وَأَن يُحْشَرَ النَّاسُ ضُحًى

﴿٥٩﴾ فَتَوَلَّىٰ فِرْعَوْنُ فَجَمَعَ كَيْدَهُ ثُمَّ أَتَىٰ ﴿٦٠﴾ قَالَ لَهُم

مُوسَىٰ وَيَلَيْكُم لَا تَقْرَؤْا عَلَى اللَّهِ كَذِبًا فَيُسْحِتَكُم بِعَذَابٍ

وَقَدْ خَابَ مِن أَفْتَرَىٰ ﴿٦١﴾ فَتَنَزَّعُوا أَمْرَهُم بَيْنَهُمْ وَأَسْرُوا

الْجَوَىٰ ﴿٦٢﴾ قَالُوا إِن هَٰذَا نِ لَسَحِرَانِ يُرِيدَانِ أَن يُخْرِجَاكُم

مِّنْ أَرْضِكُمْ بِسِحْرِهِمَا وَيَذْهَبَا بِطِرِيقَتِكُمُ الْمُثَلَىٰ ﴿٦٣﴾ فَأَجْمَعُوا

كَيْدَكُمْ ثُمَّ أَتَتْهُمُ أَصْفًا وَقَدْ أَفْلَحَ الْيَوْمَ مَنِ اسْتَعْلَىٰ ﴿٦٤﴾

﴿قال أجتنا لتخرجنا من أرضنا بسحر ك ياموسى﴾ فیرعهون ووتى: ئایا وادیاره تۆهاتوی بۆلای ئیمه له بهرئهوهی که تۆ ئیمه دهریکهی لهزهوی و نیشتمانی ئیمه که میسره بههوی جادوی خۆتهوه ئهی موسا .

فیرعهون جهوجۆلی پێ کهوت: ئه گهر کار بهو جۆره بروا پاشایهتی له دهست دهرئهچێ و هیچ شتیکی به دهستهوه نهماوه بهرانبهری موسای پێ بکا. بۆیه کهوته دروست کردنی فروفیل و درۆو بوختان، داوای له موسا کرد بهلینی پێدا جیگهیه دیاری بکهن و کۆری بگرن بۆنیوان موسا و نیوان جادو گهرانی فیرعهون که جیگهیه کی پان و تهختی و کهندو کۆسی تیدانه پێ بهرچاوی دانیشنوان بگری. بۆئهوهی به گشتی کردهوهی موسا و جادو گهران ببیری .

﴿فلنأتک بسحر مثله فأجعل بیننا و بینک موعدا﴾ دوایی من سویند ئهخۆم بۆتۆ: ئیمه بۆتۆ ئههین جادویه وینهی ئهو جادویهی تۆ و بهرانبهری تۆی پێ ئهکهین و بۆرت ئهدهین، دوایی تۆ بگیریه و ماویه دانێ له نیوان ئیمه و له نیوان تۆدا ههتا کۆببینهوه له و کاته داو په کت بخهین .

﴿لا تخلفه نحن ولا أنت مکانا سوى﴾ ئیمه و تۆ هیچ لایه کمان پێچهوانهی ئه و کاته و ئه و بهلینه نهروین له جیگهیه کی تهخت و پان و ریک و پیکى بهزرو پێ چال و چۆلیدابێ. ههتا دانیشنوان جادوی ئیمه و تۆ له دهشتهدا ببین، ئه و کاته به چاوی خۆت ئهیبینی چۆن ئیمه سه رئه کهوین به سه ر تۆدا، موسا چونکه باوهری تهواوی بهخۆی هه بو نه ترسا .

﴿قال موعدکم يوم الزینة وأن یحشر الناس ضحی﴾ موسا فهرموی: کاتی بهلیندان به ئیوه روژی جهژن و کاتی ئارایشندان و رابواردن و سهیرانی دانیشنوانی و کۆبکری نه وه له کاتی چیشه نگادا که ئه و کاته روناکی خۆر په رئه نه سینێ و دانیشنوان هه مویان له خه و رائه پهرن و ئه توان خویان بگهیه ننه ئه و جیگهیه به خۆشی و به پێ ماندو یون، موسا ئه یو یست که راستی دهر کهوێ و کاری پوچ پوچ بیته وه، زانایان و توویانه ئه ورۆژه روژی نه ورۆزبو که جهژنی هاتنی به هارو نه مانی سه رمایه .

﴿فتولی فیرعون فجمع کیده ئم أنى﴾ دوایى فیرعه‌ون پشتی کرده موساو وازی لی‌هیناو چوو بۆلای داروده‌سته‌ی خۆی. دوایى فیرعه‌ون ئەوشتانه‌ی پیویست بون بۆ جادوگەران دانیشتوانی پى بخله‌تینن کۆزى کرده‌وه بۆیان هه‌موشتی بۆ ئاماده‌کردن، له‌گه‌ڵ پیاوه‌کانی که‌وته‌نه‌ راویژ کردن بۆ کیشانی نه‌خشه‌ی سه‌ر که‌وته‌ن به‌سه‌ر موسادا، پیاوه‌کانی خۆی نارد بۆ هه‌مو شاره‌کانی میسر هه‌تا جادوگه‌ری کارامه‌و پسپۆر له‌جادوگه‌ریدا کۆبکه‌نه‌وه، له‌پاشا فیرعه‌ون فه‌خفه‌ی پاشایه‌تیه‌وه هات بۆلای جیگه‌و کاتی دیاری کرای پاله‌وانبازی بۆ پیکادانی هه‌ردولای موساو جادوگه‌ران. موسا که‌وته‌ نامۆزگاری کردنی جادوگه‌ران.

﴿قال لهم موسى ويلکم لا تفتروا على الله کذبا﴾ فه‌رموی به‌وان که‌رو به‌روی یه‌ک وه‌ستابون: هاوارو له‌ناو چون بۆ ئیوه‌ی جادوگه‌رانی فیرعه‌ون ئیوه‌ درۆ هه‌لمه‌به‌ستن و مه‌یده‌ن به‌سه‌ر خوادا به‌بوختان کردن، ئەگه‌ر لاتان وابی جادوی ئیوه‌ په‌کی من ئەخا ئەوه کاریکه‌ ئیوه‌ ئەیده‌نه‌ پāl خوای مه‌زن و بۆتان ناروا ته‌ سه‌رو ئەبیته‌ هۆی نه‌مانتان.

﴿فبستحکم بعذاب وقد خاب من إفتري﴾ دوایى خوا ئیوه‌ له‌ناو ئەباو بنه‌برتان ئەکاو ریشه‌تان ده‌رئه‌هینی. به‌هۆی سزایه‌کی سه‌خته‌وه که‌له‌ئاسمانه‌وه ئەرژئ به‌سه‌رتاناو به‌راستی رساو بی‌هوده‌یه‌ که‌سێ بوختان بکاو درۆ هه‌لبه‌سێ، فیرعه‌ون چه‌نده‌ خاوه‌نی ده‌سه‌لاتی ناتوانی زیان له‌خۆی و له‌ئیوه‌ لاداو ناشتوانی هیچ سودی به‌هیچ که‌سێ بگه‌یه‌نی، کاتی جادوگه‌رانی فیرعه‌ون فه‌رموده‌ی موسایان بیست و زۆر سه‌ربه‌ستانه‌ به‌ئاماده‌بونی فیرعه‌ون و دانیشتوانه‌وه ئەو فه‌رمودانه‌ی ئاراسته‌ی ئەوان ئەکرد، که‌وته‌ مقومقوو زۆر کاری تیکردن.

﴿فتنازعوا أمرهم بينهم وأسرروا النجوى﴾ دوایى جادوگه‌ران که‌وته‌نه‌ گفتوگۆو راویژ کردن له‌نیوان خۆیان له‌باره‌ی نیوان ئەو کاره‌ی موساو فیرعه‌ون و خۆیان و به‌نه‌هینی گفتوگۆی نزمیان له‌گه‌ڵ یه‌کتری ئەکرد.

هه نديكيان ئه يان ووت: وای به چاك ئه زانين به رامبه ری موسا نه كه ين و پاشه كشي بكه ين، هه ندي تريان بر يارياندا جادوی خويان له دژی موسا به كار به ين، دواي به رده و بگريه كي زور لايه نگراني فيرعه ون سه ركه وتن. به گريه ي فهرموده ي خواي مه زن.

﴿ وقالوا إن هذان لساحران يريدان أن يخرجاكم من أرضكم بسحرهما ﴾ وه جادو گهران وتيان به راستی: ئه و دوپاوه جادو گهرن ئه يانه وئ ئپوه ده ربكه ن له زه و ی و نيشتمانی خوتان كه زه و ی ميسره به هوی جادوه كانپانه وه و نه م شاره بخه نه ژير ده سه لاتی خويان .

﴿ ويذهبا بطرقتكم الم تلى ﴾ وه و ی ئاده ميزاد بگورن و وه ري گيرن له م ياساو ده ستوره به رزه ي خوتان، سه ربه خوی و ده سه لات و ئايینی ئپوه ژير پي بكه ن .
﴿ فأجمعوا كيدكم ثم اتوا صفا ﴾ دواي ئپوه هه مو فيل و جادوی هيزی خوتان كۆبكه نه وه، پيك بين له سه ر بيروباوه ري خوتان و يه كه ده ست بن بۆپه كه خستنی موسا، له پاشا ريز بده ن و برۆن بۆلای جيگه ي كۆرو كۆبونه وه هه تا موسا به رسي و هه ستي خوی و تا قمه كه ي لاواز بي .

﴿ وقد افلح اليوم من استعلى ﴾ وه به راستی به ختيار و خوشبه خته كه سي نه مرو بلندو سه ربه رزي و سه رنه كه وئ به سه ر دژی خوي. نه م رۆزه رۆزی تافيكردنه وه يه، نه گه ر سه رنه كه وين ژيان بۆ ئيمه نابي و نابرومان نه چي. كه چونه جيگه ي ديارى كراو .

قَالُوا يَمْوَسَىٰ اِمْا اَنْ تُلْقٰى وَاِمْا اَنْ تَكُوْنَ اَوَّلَ مَنْ اَلْقٰى ﴿٦٥﴾ قَالَ
بَلْ اَلْقُوا فَاِذَا جَا هُمْ وَعَصِيَهُمْ يُخَيَّلُ اِلَيْهِ مِنْ سِحْرِهِمْ اَنَّهُ اسْعٰى
﴿٦٦﴾ فَاَوْجَسَ فِي نَفْسِهِ خِيفَةً مُّوسٰى ﴿٦٧﴾ قُلْنَا لَا تَخَفْ اِنَّكَ
اَنْتَ الْاَعْلٰى ﴿٦٨﴾ وَالْقٰى مَا فِي يَمِيْنِكَ نَلْقَفْ مَا صَنَعُوْا اِنَّمَا صَنَعُوْا

كَيْدٍ سَحَرٍ وَلَا يُفْلِحُ السَّاحِرُ حَيْثُ أَتَى ﴿٦٩﴾ فَأَلْقَى السَّحَرَةُ سُجَّدًا
 قَالُوا آمَنَّا بِرَبِّ هَارُونَ وَمُوسَى ﴿٧٠﴾ قَالَ ءَامَنْتُمْ لَهُ قَبْلَ أَنْ ءَاذَنَ
 لَكُمْ إِنَّهُ لَكَبِيرُكُمُ الَّذِي عَلَّمَكُمُ السَّحْرَ فَلَأَقْطِعَنَّ أَيْدِيَكُمْ
 وَأَرْجُلَكُمْ مِّنْ خَلْفٍ وَلَا صُلْبَتَكُمْ فِي جُذُوعِ النَّخْلِ وَلَنَعْلَمَنَّ
 أَيُّنَا أَشَدُّ عَذَابًا وَأَبْقَى ﴿٧١﴾ قَالُوا لَنْ نُؤْثِرَكَ عَلَى مَا جَاءَنَا مِنِ
 الْبَيِّنَاتِ وَالَّذِي فَطَرَنَا فَاقْضِ مَا أَنْتَ قَاضٍ إِنَّمَا تَقْضِي هَذِهِ
 الْحَيَوَةَ الدُّنْيَا ﴿٧٢﴾ إِنَّا ءَامَنَّا بِرَبِّنَا لِنَغْفِرَ لَنَا خَطِئَنَا وَمَا أَكْرَهْتَنَا
 عَلَيْهِ مِنَ السَّحَرِ وَاللَّهُ خَيْرٌ وَأَبْقَى ﴿٧٣﴾ إِنَّهُم مِّنْ يَّاتٍ رَبِّهِمْ يُحْجَرُونَ
 فَإِنَّ لَهُ جَهَنَّمَ لَا يَمُوتُ فِيهَا وَلَا يَحْيَى ﴿٧٤﴾ وَمَنْ يَأْتِهِ مُؤْمِنًا قَدْ
 عَمِلَ الصَّالِحَاتِ فَأُولَٰئِكَ لَهُمُ الدَّرَجَاتُ الْعُلَى ﴿٧٥﴾ جَنَّاتُ عَدْنٍ
 تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَذَٰلِكَ جَزَاءُ مَنْ تَزَكَّى ﴿٧٦﴾

﴿قالوا ياموسى إما أن تلقى و إنا أن نكون أول من ألقى﴾ جادوگران ووتیان: نهى
 موسا تودارى دهستى خوت فرى نهدهى يائمه يه كهم جار فرهى بدهين گوريس و
 داردهستى خویمان؟

﴿قال بل ألقوا﴾ موسا فرهموى: بهلكو نيوه يه كهم جار دارو گوريسى خوتان
 فرهبدن هدتا نهو فيلو جادوهى لاتانه دهر بكهوى و نهوى پستانه ههمو بجهنه كار، موسا

بۆئەو ھەرمۇى ئىو ىە كەم جار ئەو ى لایانە بىكەن ھەتا بەدەست بۆشى بىننەو ىو دواىى
خوای مەزن دەسەلاتى خو ى دەربخا .

﴿فإذا جبالهم وعصيمهم يخيل إليه من سحرهم أنها تسعى﴾ دواى ئەو ى جادوگەران
ئەو ى لایان بوو لەدارو گورىس كەفرەیاندا لەكاتى فرەدانى گورىس و دارەكانیان
لەجادو ى جادوگەران بەجو ى نیشان بەموسا ئەدرا كەئەو گورىس و دارانەیان رائەكەن
و ئەرو ى. ئەو ى راستى ب ى ئەو گورىس و دارەستانەیان پىلان ى بو جادوگەران بەجو ىكى
ھونەرى جىو ەیان كەردبو نىودارەكانیان و دابویان لەگورىسەكان كاتى گەرمای خو ى بىدا ە
لەوان دەستیان ئەكەرد بەجو ى و و ىر بەپەلە ئەھاتن و ئەرو ىشتن و وائەزانرا مارن و
رائەكەن. ئەگىنا لەناو ەرو ىكا دارى ووشك و موى ب ى گىان بوون. ئەم باسە لەئایەتى
(۱۱۳) ى سورەتى ئەلئەعرافدا باسى ترى كراو ە .

زانایان بىرو بۆچونیان لەژمارە ى جادوگەران و ژمارە گورىس و دارەكانیان جىاوازە:
ئەو ى گەنگ ب ى ژمارەیان دىارى نەكراو ە. بەلام وادەرنەكەو ى ژمارەیان زۆربو ە،
ھەرچەندەبن خوا ئەیزانى .

﴿فأوحس في نفسه خيفة موسى﴾ دواى موسا لەدەرونى خو ىا ەستى بەترسان
كەرد. موسا لەو كەسانە نەبو ە ب ىسى. ئەو ترسە ى لەبەر خو ى نەبو . چونكە خوای مەزن
بەموسا و ىرونى فەرمو : ئىو ە مەترسن م ن لەگەل ئىو ەم. لەو ە ترسا دانىشتوان سەریان
لى تىك بچ ى و پىروپوچى جادوگەران كارىان بكاتە سەر .

﴿قلنا لا تخف إنك أنت الأعلى﴾ ئىمە بەموسامان ووت : تۆمە ترسە كەچاك و خراپ
جو ى نەكرىتەو ە لای دانىشتوان بەراستى تۆزال ئەبى بەسەریاناو ھەمو شتى رون ئەبىتەو ە
لەبەر چاوى دانىشتوانا. دواى جادوگەران باو ەرنەھىنن بەراستى تۆ، ئەوان خاوەنى درۆو
فىلن فىرەون زۆرى لى كەردون .

﴿وَألق مافي يمينك تلقف ما صنعوا﴾ وەتۆ فرەبدە شتى بەدەستى راستى تۆبە ئەو
شتە ى تۆ قوت ئەدا شتى جادوگەران دروستیان كەردو ە بەساختە لەگورىس و لەدارو
نىشانى تۆى ئەدەن جو ىو ىل بكەن و تۆى ب ى ب ىسىن .

تەفسىرى زماناكۆبى

﴿إِنَّمَا صَنَعُوا كَيْدَ سَاحِرٍ وَلَا يَفْلَحُ السَّاحِرُ حَيْثُ أَتَى﴾ بهراستی شتی جادو گهران دروستیان کردوه فیلی جادو گهریکو نهو جادو گهره سهرناکهوئ لههر جیگه یه کهوه هاتی بهو فیله ونه یه وئ دانیشتون فری و بداو ناچیته سهر بوی .

﴿فَأَلْقَى السَّحَرَةُ سَجْدًا قَالُوا آمَنَّا بِرَبِّ هَارُونَ وَمُوسَى﴾ دوا ی نهو هی موسا داردهستی خوئ فره داو گوریس و داره کانی نهوانی ههلوشی جادو گهران خو یان به دهما خستو سوژده یان برد بوخوا ی مه زن چونکه بو یان دهر کهوت نهو کاره ی موسا جادونیو ووتیان: نیمه بروامان هینا به پهر وهر دگاری هارون و موسا، بویه هارون پیش خراوه له بهر نهو ی له ته مه نا له موسا گه وهر تربوه، له بهر نهو هیش گومان نه برئ مه بهست له پهر وهر ده کهر فیرعه ونی به خیو کهری موسایی له کاتی منالیدا .

﴿قَالَ آمَنْتُمْ لَهُ قَبْلَ أَنْ آذَنَ لَكُمْ﴾ فیرعه ون به جادو گهرانی ووت: نیوه باوهرتان به موسا هیناو بهر لهو هی من دهستور بدهم باوهر به موسا بهین. فیرعه ون نه ونده بی شهرم بو وای نه زانی باوهر هینان به خوا ی گه وره نه بی مرو فیککی لاوازی وه کو نهو دهستوری بویدا. لهو دراوه خوئ وازی نه هیناو ته می خوار نه بوو، ووتی:

﴿إِنَّهٗ لَكَبِيرُكَمُ الَّذِي عَلَّمَكُمُ السَّحَرَ﴾ بهراستی موسا گه وره و ماموستای نیوه ی نهو توبه جادوی به نیوه فیر کردوه بهراستی من واتیکه یشتوم نیوه له گهل موسای جادو گهری ماموستای خو تان پیک هاتوون پاشایه تی من و دهسه لاتی من نه هیلن. نه تانه وئ رژیم و یاسای من وه گیرن له پاشا خو تان دهسه لات بگر نه دهست. دوا یی دهستی کرد بههره شه و گوره شه ووتی:

﴿فَلَا قَطْعَنَ أَيْدِيكُمْ وَأَرْجُلَكُمْ مِنْ خِلَافٍ وَلَا صَلْبَكُمْ فِي جُدُوعِ النَّخْلِ﴾ دوا یی بهراستی من دهست و پیکانی نیوه نه برم به بیچه وانه ی یه کتری. دهستی راست و پیی چه پتان نه برم ههتا نازاری زورتان توشبی و رسواتان بکه م و بهراستی من نیوه ههلشه واسم به سهر لقی دره خحتی خورماو نه تان نه که م به نمونه و دانیشتوانی تر تان پی ته می نه که م ههتا که سی تر نه توانی دژی من راوهستی .

﴿ ولتعلمن أينأ أشد عذابا وأبقى ﴾ وهئوه بزائن و بۆتان دهرئه كهوئ چ كهسئ
له ئيمه و له موسا نازاردانی سهخته و بهردهوام تره له تۆله سهندنه و هدا ئايا من يائه و خوايهی
موسا ئيوه كورنوشي بۆئهبه ن بهرله وهی من دهستورتان پي بدهم .

﴿ قالوا لم نؤثرک علی ماجئنا من البينات والذی فطرنا ﴾ جادو گهره كان دواي
ئه وهی باوهريان هينا به فیرعه ونيان ووت: ئيمه تۆ هه لئابژيرين و ريزی تۆنادهين به سه ر
شتيكا هاتوه بۆلای ئيمه له و كاره پهك خهرو نيشانه روون و ئاشكرايانه و به سه ر كه سيكي
ئه و تۆدا ئيمه ی دروست كرده، هه ره شه و گوره شه ی تۆ كارنا كاته سه ر ئيمه كه واز
له خوا په رستی بهينين .

﴿ فأقض ماأنت قاض إنما تقضى هذه الحياة الدنيا ﴾ دواي فه رمان بده و ئه وشته ی تۆ
ئه ته وئ بيكه ئه ی فیرعه ون، ئيمه له نازاردانی تۆ ناترسين و بهرده وامين له سه ر
باوه ربه خوا. به راستی تۆ فه رمان به شتی ئه ده ی پیت خو شه له ژيانی ئه م جيهانه دا، ئيمه
جيهان په رست نين و پاداشتی رۆژی داويمان ئه وئ و هه رئه و بهرده وامه تۆ ده سه لاتت
به سه ر خو تانيه چ جای جگه ی خو ت .

﴿ إنا آثمنا بربنا لیغفرلنا خطايانا وما أكرهتنا علیه من السحر والله خير وأبقى ﴾
به راستی ئيمه باوه رمان هيناوه به په روه ردگاری خو مان، له به ر ئه وه ی خو شبيی
له گونا هه كاغمان و له وشته ی تۆ زۆرت كرده له ئيمه له سه ر كردنی له به كار هينانی جادوو
خوا چا كتره بۆ ئيمه پاداشتمان ئه داته وه له م جيهانه دا له هه مو كه سئ و بهرده وامتره بۆ
پاداشت دانه وه ی ئيمه له پاشه رۆژدا، ئيمه بروامان وایه كۆمه لی خوا په رستان سه رئه كه ون
ئهك تا قمی سه رلی شيوادانی تۆ .

﴿ إنه من یأت ربه مجرما فإن له جهنم لايموت فیها ولایحی ﴾ به راستی
هه ر كه سئ بچئ بۆلای په روه ردگاری خو ی به تا وانباری و پي باوه ری ، دوايي به راستی
بۆئوه كه سه هه یه دۆزه خئ ئه ئه مرئ له ناو ئه و دۆزه خه دا هه تا رزگاری بی له سزاو
ئه ئه وه یه بۆ به ژيانی سودی پي بگه یه نی. به لكو بهرده وام ئه پي له سه ر رسوايي و
سزادان .

﴿ومن یاتہ مؤمنا قد عمل الصالحات فإلئک لہم الدرجات العلی﴾ و ہر کہ سی بجی بولای پوروہردگاری خوی بہ باوہرداری بہ راستی نہو کہ سہ کارہ چاکہ کانی کردوہ لہ جیہاندا، دوائی بڑو کہ سانسہ ہدیہ چہ ندین پلہ و پایہ ی بلند و بہرز لہ روزی دوایدا، نہ بی بزائری باوہرہینان بہ تہ نہا نایبہ ہوی نہو پلہ و پایہ بہرزانہ۔ بہ لکو ہردو لہ باوہرہینان و کردنی کارہ چاکہ کان نہ بنہ ہوی و ہر گرتنی نہو پلہ و پایہ یانہ۔
﴿جنات عدن تجری من تحتہا الأنهار خالدين فیہا ذلک جزاء من ترکى﴾ نہو پلہ و پایہ یانہ بریتین لہ چہ ندین بہ ہشتی پایہ دارو بہرین نہ چئی بہ زیر درہ ختہ کانیاو بہ ملاولای کوشکہ کانیاں چہ ندین روبرائی لہ ناوی شیرین و بہ تام نہو کہ سانسہ بہردہ و امن لہ نیو نہو بہ ہشتانہ دا نہژین، نہو بہ ہشتانہ پاداشتی کہ سیکہ پاکبی لہ بیسی بی باوہری و گرناہ، بہ خوا پہرستی خوی پاک کردیتہ وہ۔

وَلَقَدْ أَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ أَنْ أَسْرِ بِعِبَادِي فَاصْرِبْ لَهُمْ طَرِيقًا
فِي الْبَحْرِ يَبَسًا لَا تَخَفُ دَرَكًا وَلَا تُخْشَى ۖ ﴿٧٧﴾ فَاتَّبَعَهُمْ فِرْعَوْنُ
بِجُنُودِهِ ۖ فَغَشِيَهُمْ مِنَ الْيَمِّ مَا غَشِيَهُمْ ۚ ﴿٧٨﴾ وَأَضَلَّ فِرْعَوْنُ قَوْمَهُ
وَمَا هَدَىٰ ۖ ﴿٧٩﴾ يَبْنِي إِسْرَءِيلَ قَدْ أَنْجَيْنَاكَ مِنْ عَدُوِّكَ وَوَعَدْنَاكَ
جَانِبَ الطُّورِ الْأَيْمَنِ وَنَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْمَنَ وَالسَّلَوىٰ ﴿٨٠﴾ كُلُوا
مِنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ وَلَا تَطْغَوْا فِيهِ فَيَحِلَّ عَلَيْكُمْ غَضَبِي
وَمَنْ يَحِلَّ عَلَيْهِ غَضَبِي فَقَدْ هَوَىٰ ﴿٨١﴾ وَإِنِّي لَغَفَّارٌ لِّمَن تَابَ
وَعَامَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا ثُمَّ اهْتَدَىٰ ﴿٨٢﴾

﴿ولقد أوحينا إلى موسى أن أسر بعبادي﴾ وهواى نهوه مو كاره پهك خه رانه له موساوه وه بفرعون و باوه رنه هينانى و له سنور لادانى به راستى ئيمه سروشان نارد بولاي موسا كه توشه و رهوى بكه به بنده كاني من له زهوى مىسره وه. كاتى گه يشته كه ناري ده رياو چاووت به فرعون و له شكره كهى كهوت به دواتانه وه دين تومه ترسه. ﴿فأضرب لهم طريقا فى البحر ييسا﴾ دوايى توپده له روباره كه به دارده سته كهى خوت و پهيداي بكه بژ بنده كاني من ريگه يه كى ووشك هه تا نه وان به و ريگه ووشكه دا برون و بچنه نه و به رى ده ريا كه وه.

﴿لاتخاف دركاو ولا تخشى﴾ تومه ترسه له وهى كه فرعون و سه ربازه كاني پيتان بگه ن كه دواتان كهوتن مه ترسه له وه يش بجنكين به ناوى ده ريا كه دا. موسا گه له كهى به بى نازار و ناخوشى چونه ده وه له نيو شارى مىسر بولاي ده ريا كه له شه ودا كه گه يشته سه ر ده ريا كه به و جوړه ي خوا فره مانى دابو به موسا به و جوړه دارده سته كهى كيشا به ده ريا كه دا بوبه دو كه رته وه و ناوه راستى ده ريا كه ووشك بويه وه و موسا و هاوريكاني چونه نه و به روه به بى نازار.

﴿فأتبعهم فرعون بجنوده فغشيهم من اليم ما غشبههم﴾ دوايى فرعون به له شكره كه يه وه دواى موسا و به نو ئيسرائيليه كان كهوتن، دوايى توشى فرعون و له شكره كهى بو شتى توشى نه وانبو، يانى شتىكى نه ونده گه وړه بو مه گه ر هه ر خوا بزاني. فرعون كه چاوى كهوت به موسا و به نو ئيسرائيليه كان به بى ترس نه رون به وريگه ووشكه ي نيو ده ريا كه دا نه و يش خوى و له شكره كهى چونه نيو ده ريا كه وه. به جوړى ناخه مين كه سى به نو ئيسرائيليه كان چونه ده روه ناخه مين كه سى له شكرى فرعون چونه نيو ده ريا وه له و كاته دا ناوى ده ريا كه ته و اوى له شكرى فرعونى به خو يه وه داپوشى و هه مويان خنكان. هه ربه و جوړه ي هه مو به نو ئيسرائيليه كان به بى وهى رزگاريان بووو.

﴿ وَاَصْلُ فِرْعَوْنَ قَوْمَهُ وَمَا هَدَى ﴾ و ه فیر عون گه له که ی له ریگه ی راست لاداو خویشی و تاقمه که ی ریگه ی راستیان نه دوزیه وه و رزگاری نه کردن و به درو که وه وه که له وه بهر ئه بیوت: من ریگه ی راستان نشان ئه دهم و له ناو ده ریاکه یشدا ریگه ی لی وونکردن و چونه ناوی و خنکان .

﴿ يَابَنِي إِسْرَائِيلَ قَدْ أَنْجَبْنَاكَم مِّنْ عَدُوِّكُمْ وَوَاعَدْنَاكَم جَانِبَ الطَّرِيقِ الْأَيْمَنِ ﴾ ئه ی به نو ئیسرا ئیل به راستی ئیمه ئیه مان رزگار کرد له نازاری دوزمنی خوتان که فیر عون و تاقمه که ی فیر عونن که له وه بهر ئیه ی نه چه وسانه وه دوا ی ئه وه ی فیر عون و له شکره که ی خنکان ئیمه به لینمان دابو به موسای پیغه مبهرتان که خو ی و حه فتا که س له ئیه برؤن بؤلای راستی کیوی تور هه تا ئیمه ته وراتی پی بیه خشین که ده ستورو فه رمانی خوا ی تیدا رونکرا وه ته وه بؤتان .

﴿ وَنَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْمَنَّاءَ السَّلْوَى ﴾ وه ئیمه ناردمان بؤئیه وه به ئیه مان به خشی گه زوی شیرین و شیلاقه ی گوشت خو ش و زؤر به تام له ده شتی ته یهداو به ئیه مان فه رموو: ﴿ کُلُوا مِّنَ الطَّيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ وَلَا تَطْغَوْا فِيهِ فَيَحِلَّ عَلَيْكُمْ غَضَبِي ﴾ ئیه بخو شتی ئیمه کرد و مانه به خوارده مه نی بؤئیه وه به ئیه مان به خشیوه له و خوارده مه نیه پاک و ره وایانه و له ستوری خوا ی مه زن ده رمه چن له خواردنی نه وو شته ی ئیمه پیمان به خشیون و له جیگه ی خراپ و کاری ناپه سه ندا دای مه نین، دوا یی پیویست ئه بی بؤئیه سزاو نه فره تی من و دوا یی توشی سزاین .

﴿ وَمَن يَحْلُلْ عَلَيْهِ غَضَبِي فَقَدْ هَوَى ﴾ وه هه ر که سی برژی به سه ریوا و پیویست بی سزادانی ئیمه بؤی، دوا یی نه و که سه له ناو چوه و نه که ویته ناو ناگری دؤزه خه وه .

﴿ وَإِنِّي لَغَفَّارٌ لِّمَن تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا ثُمَّ اهْتَدَى ﴾ وه به راستی من خو ش ئه بم له که سی له گونا ه ی خو ی په شیمان بوبیته وه و کرده وه ی چاکی کرد بی له پاشا ریگه ی راستی وه رگرتی و به رده وام بوبی له سه ریان .

وه كه له مه وه بهر با سمان کرد دوا ی له ناو بردنی فیر عون خوا ی مه زن به لینی دابو به موسا ته وراتی بؤبیری و خوا ی مه زن کاتیکی بؤدیاری کرد بو. دوا یی موسا حه فتا که سی له خزمه کانی خو ی هه لبزاردو چو بؤلای خوا ی مه زن و بویه سه ر وه ختی ئه ویه لینه وه و

هارونی برای دانا به سر به نوئیسرانیلیه کانه وه. نهو له بهر چاونه بونه ی موسایان
بهه لزانو ده ستیان کرد به گویره که پرستت بهه ی راویژوپرسی سامیری وه، موسا
که می پیشکوت له خزمه کانی کاتی چون بولای خوی مدزن بویستی فهرموده ی خوی
مدزن له کیوی تور. وهک خوی گه وره نه فهرموی:

وَمَا أَعْجَلَكَ عَنْ

قَوْمِكَ يَمُوسَى ﴿٨٢﴾ قَالَ هُمْ أُولَاءِ عَلَى أَثَرِي وَعَجِلْتُ إِلَيْكَ

رَبِّ لِرِضَى ﴿٨٣﴾ قَالَ فَإِنَا قَدْ فَتَنَّا قَوْمَكَ مِنْ بَعْدِكَ وَأَضَلَّهُمُ

السَّامِرِيُّ ﴿٨٤﴾ فَرَجَعَ مُوسَى إِلَى قَوْمِهِ غَضْبَنَ أَسْفًا قَالَ

يَقَوْمِ أَلَمْ يَعِدْكُمْ رَبُّكُمْ وَعَدَّ أَحْسَنَ أَفْطَالٍ عَلَيْكُمْ

أَلْعَهْدُ أَمْ أَرَدْتُمْ أَنْ يَحِلَّ عَلَيْكُمْ غَضَبٌ مِّن رَّبِّكُمْ فَأَخْلَفْتُمُ

مَوْعِدِي ﴿٨٥﴾ قَالُوا مَا أَخْلَفْنَا مَوْعِدَكَ بِمَلِكِنَا وَلَكِنَّا حَمَلْنَا

أَوْزَارًا مِّن زِينَةِ الْقَوْمِ فَقَدْ فَتَنَاهَا فَكَذَلِكَ أَلْقَى السَّامِرِيُّ ﴿٨٦﴾

فَأَخْرَجَ لَهُمْ عِجْلًا جَسَدًا لَّهُ خُورٌ فَقَالُوا هَذَا إِلَهُكُمْ

وَأِلَهُ مُوسَىٰ فَنَسِيَ ﴿٨٧﴾ أَفَلَا يَرَوْنَ أَنَّهُ لَا يُرْجَعُ إِلَيْهِمْ قَوْلًا وَلَا

يَمْلِكُ لَهُمْ ضَرًّا وَلَا نَفْعًا ﴿٨٨﴾

﴿وما أعجلك عن قومك ياموسى قال هم أولاء على أثرى وعجلت إليك رب لترضى﴾ وه چ شتيكه پالى ناوه بهتۆ پهله بکهیی و پیش خزمه کانی خۆت بکهویی بۆئهم ماوه کورته ئەى موسا، موسا فەرموی: ئەوان نزیکى من ولەدواى منەوهن و پیم ئەگەن و نیوانى من و ئەوان ئەندازەیه کى کەمەو من پەلەم کردوہ بیم بۆلای تۆ ئەى پەرورەدگارى من لەبەر ئەوهی تۆ لەمن رازى بى.

لهپاش ئه وهی ئه وه ماوه دیاریکراوهی چل رۆژیه کۆتایی پیهات و موسا هارونی لای به نوێسراییلیه کان جیهیشتبو، موسای سامیری به مامۆستایه تی شهیتان گه لی موسای له تائین وه رگیرا، خرای مه زن موسای له و روداوه ناگدار کرد و فه رموی:

﴿ قَالَ إِنَا قَدْ فَتَنَّاكَ قَوْمَكَ مِنْ بَعْدِكَ وَأَضَلُّمُ السَّائِرِينَ ﴾ خَوای مه زن فهرموی: به راستی نیمه خزمه کانی تو مان گیر و ده کرده و تاقیمان کرد و نه ته و ده له دوای تو و بزانی سروشتی گویره که په رستیان لا ما و ته و ده موسای سامیری نه وانی لا دا و ده له ناین و له ریگه ی راست و ده رستیان دا و ته گویره که په رستی .

﴿ فرجع موسى إلى قومه غضبان أسفا ﴾ موسی گه را بو به بولای خزمه کانی خوئی
به توره بی و به خده ته وه له سهر نه و شته ی نه وان کرد بویان دوا ی نه وه ی چل روزه که ی
ته و او کردو ته وراتی وه رگرت .

﴿ قال يا قوم ألم يعدكم ربكم وعدا حسنا ﴾ موسا فرمودی: ئەه ی خزمانی من: ئایا پەرورددگاری ئیوه بەلینی ئەدابو بەئیوه بەشتیکی راست و شیرین کەتەورات بنیری بۆئیوه و یاسای پیویست و هەمو فرمودە ی خوای مەزنی تیدایە بۆراپەراندنی کارە کانتان.

﴿ أم طال عليكم العهد أم أردتم أن يحل عليكم غضب من ربكم فأخلفتم موعدي ﴾ ئایا درێژە ی کیشابو بەسەر ئیوه دا ماوە ی دور کەوتنی من لەئیوه بەوچل شەو، یاویستوتانە برژی بەسەر ئیوه دا سزاو خەشتی خوای پەرورددگاری ئیوه، دوایی ئیوه بەدزی ئەو بەلینە ی من کەوتون داو مە بەئیوه کە بەردەوامن لەسەر باوەرەینان بەخوا و هەلسان بەشتی من فرمانم پیداون .

﴿قالوا ما أخلفنا موعدك بملكنا ولكنا حملنا أوزارا من زينة القوم﴾ گویره که
پەرستان ووتیان: ئیمه به ئاره زوی خۆمان به دژی تو هه لئه ساوین. به لām ئیمه هه لمان گرتبو
له گه ل خۆمان شتی له وشته قورسانه ی درابوه ده ستمان له زیرو زیوی تاقمی فیرعه ون و
قییته کان، بۆ ئه وه ی خۆمانی یی برا زینینه وه له زه ماوه ون و سه یراندا و نه ماندا بوه وه به وان .
﴿فقدفناها فکذلك ألقى الساعري﴾ دوا یی ئه و خشل و زیرو زیوه ی ئه وانمان فری دایه
نیوناگر به فهرمانی سامیری، دوا یی سامیریش ههروهک ئیمه ئه وه ی لای خۆی بو فره ی دایه
ناوناگر، هه تا باشه بروای یی بکه ین و به فهرمانی هه لسن .

﴿فأخرج لهم عجلا جسدا له خوار﴾ دوا یی ئه وه ی زیرو زیوه کان تانه وه موسای
سامیری له شی گویره که یه کی له و ئاگره هینایه ده ره وه بۆ به نو ئیسرا ئیلیه کان ده نگ ی لیوه
ئه هات به وینه ی بۆ ره ی گویره که یه، موسای سامیری به جو ریکی هونه ری په یکه ری ئه و
گویره که یه ی دروست کردبو و قالیی بۆ ساخته هینابو، هه ندی له به نو ئیسرا ئیلیه کان
له به رده م گویره که که دا راوه ستان و پی خه له تان. زانایان بیرو بۆ چونیان جیاوازه: ئایا ئه و
گویره که یه بوبه خاوه نی زینیه تی یانه؟ زوربه ی زانایان ئه لین: گیانی تیدانه بو. به لām
سامیری له سه ر وینه ی گویره که داری رژانده بو کون و بۆشایی تیدا دروست کردبو
به جو ری با برۆپیشتا به به و کونانه دا ده نگ ی لی په یدا ئه بو وه ک ده نگ ی گویره که. هه ندی
تریان ئه لین: گه را به خاوه ن گیان و ئه ی بۆراند وه ک بۆ ره ی گویره که. سامیری زۆری
یی خوش بو که موسا له و ئی نه و به و په یکه ره خه له تا ون .

﴿فقالوا هذا إلهکم وإله موسی فسی﴾ دوا یی سامیری و شوین که وتوه خه له تا وه کانی
ووتیان: ئه م گویره که یه خوا ی ئیوه و خوا ی موسا و خوا ی هه مو بونه وه رانه. دوا یی موسا
ئه م خوا یه ی لی ونه وه چه بۆ کیوی توور به شوینیا ئه گه ری و نازانی میوانی ئیمه یه و له لای
ئیمه یه. بیگومان ئه و که سه ی بلی: خوا خاوه نی له شه له گه ل گویره که په رستانا وینه ی
یه کن به یی باوه ری و نه فامیدا .

﴿ أَفَلَا يَرُونَ أَنَّ لَا يَرْجِعُ إِلَيْهِمْ قَوْلًا وَلَا يَمْلِكُ لَهُمْ ضَرًا وَلَا نَفْعًا ﴾ نایا نهو گویره که
 بهرستانه نه یانزانیهو که نهو گویره که یه هیچ گفتوگو یه ناگیرته وه به وه لام یولای نهوان و
 توانای نهوی نیه ولامیان بداته وهو خاوه نی هیچ زیانی و هیچ سودی نیه و ناتوانی شوق
 بهاویژی و لهقه بداو بهرگری لهخوی بکاو کاویژناکاو خواردن ناخوا. نیر چون نه بی
 خوابی، نه گهر گیانداری تهواویش بی گویره که بهرسته کات لهوان به تواناترن .

وَلَقَدْ قَالَ لَهُمْ هَارُونُ مِنْ قَبْلُ
 يٰقَوْمِ إِنَّمَا فُتِنْتُمْ بِهِ وَإِنَّ رَبَّكُمُ الرَّحْمَنُ فَاتَّبِعُونِي وَأَطِيعُوا
 أَمْرِي ﴿٩٠﴾ قَالُوا لَنْ نَبْرَحَ عَلَيْهِ عٰكِفِينَ حَتَّىٰ يَرْجِعَ إِلَيْنَا مُوسَىٰ
 ﴿٩١﴾ قَالَ يَهْرُونَ مٰمَنَعَكَ إِذْ رَأَيْتَهُمْ ضَلُّوْا ﴿٩٢﴾ أَلَّا تَتَّبِعَ
 أَفْعَصِيْتَ أَمْرِي ﴿٩٣﴾ قَالَ يَبْنَومٌ لَا تَأْخُذْ بِحِجَّتِي وَلَا بِرَأْسِي
 إِنِّي خَشِيتُ أَنْ تَقُولَ فَرَّقْتَ بَيْنَ بَنِي إِسْرَءِيلَ وَلَمْ تَرْقُبْ
 قَوْلِي ﴿٩٤﴾ قَالَ فَمَا خَطْبُكَ يٰسَمِرِيُّ ﴿٩٥﴾ قَالَ بَصُرْتُ
 بِمَا لَمْ يَبْصُرُوا بِهِ فَقَبَضْتُ قَبْضَةً مِّنْ أَثَرِ الرَّسُولِ
 فَنَبَذْتُهَا وَكَذٰلِكَ سَوَّلَتْ لِي نَفْسِي ﴿٩٦﴾ قَالَ
 فَآذِهِبْ فَإِنَّ لَكَ فِي الْحَيٰوةِ أَنْ تَقُولَ لَا مِسَاسَ وَإِنَّ لَكَ
 مَوْعِدًا لَّنْ تَخْلَفُهُ وَأَنْظُرْ إِلَى إِلٰهِكَ الَّذِي ظَلْتَ عَلَيْهِ

عَاكِفًا لَّنُحَرِّقَنَّهُ ثُمَّ لَنَنْسِفَنَّهُ فِي الْيَمِّ نَسْفًا ﴿١٧﴾ إِنَّكَ أَتَاهُكُمُ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَسِعَ كُلَّ شَيْءٍ عِلْمًا ﴿١٨﴾

﴿ و لقد قال لهم هارون من قبل يا قوم انما فتنتم به ﴾ وہ بہرستی ہارون بہ گوید کہ پدستانی فرمو بو بہرلہوی موسا بگہریتہ وہ لہ کیوی تور لہروی ناموز گاریہ وہ: نہی تا قمی من: بہرستی نیوہ گیرودہ بوون بہ پدستی نہو گویرہ کہوہو دواۓ نارہ زووی پوجی خوتان کہوتون۔ چ شتی فریوی نیوہی داوہ ہما نہو گویرہ کہ بہرستن؟ بہیکہریکی بی گیان شایستہی پدستن نہ ۔

﴿ و ان ربکم الرحمن فاتبعونی و اطعوا امری ﴾ وہ بہرستی بہرہورد گاری نیوہ خواۓ خواہن بہخشندهو بہشیمان بوئوہتان لی ورنہ گری، دواۓ نیوہ دواۓ من بکہون و لہسر نایینی من بن لہہرستی خواداو بہرہوی لہرمانی من بکہن و واز لہہرستی نہو گویرہ کہ بہ بہنن و کاریکی نارہواو پوجہ ۔

﴿ قالوا لن نبرح علیہ عاکفین حتی یرجع الینا موسی ﴾ گویرہ کہ پدستان ووتیان: نیمہ لاناچین لہسر پدستی نہم گویرہ کہ بہ بہرہوام نہین ہما کاتی موسا نہ گہریتہوہ بو لای نیمہ۔ دواۓ ہوالمان بداتی نایا خوا نیمہہ سامیر دروست کردوہ یا خوا نہوہیہ موسا چوہ بو لای گفتوگزی لہ گہل ہکا؟ موسا گہراہوہو تہماشای کرد زوربہی بہنویسرائیلیہ کان راوہستان لہسر گویرہ کہ پدستن، موسا رقی ہلسا و ریشی ہارونی برای گرت و رای کیشا بو لای خوی ۔

﴿ قال یا ہارون مامنک اذ رأیتہم ضلوا ﴾ موسا لہرموی: نہی ہارون: چ شتی ریگہی لہ تو گرت کاتی تو نہوانت بینی لہریگہی راست لایان داوہو بہوکارہی سامیری خہلہتاون؟

﴿أَلَا تَتَّبِعُنَّ أَفْعَصِيئَ أَمْرِي﴾ ئايا بۆ تۆ دواى من نەكەوتى كاتى گەتوگۆى تۆيان
 ۋەرنەگرت و بەھاتايەى ۋەھەۋالت بە من بەدايە، ئايا دوايى تۆ بۆ بى فەرمانى منت كەردوۋە
 ۋەھەلنەساۋى بە شتى سودى ئەۋانى تىدەبى، موسا سەرۋرۋىشى ھارونى گرت و بەرقەۋە
 راي كىشا بۆ لاي خۆى. ئەبى بزانرى: ۋەشەى (لا) لە رستەى (أَلَا تَتَّبِعُنَّ) زىادەيە .
 ﴿قَالَ يَا ابْنَ أُمٍ لَا تَأْخُذْ بِلِحْيَتِي وَلَا بِرَأْسِي﴾ ھارون فەرەمۆى: ئەى كورى داىكم: تۆ
 رىش و سەرى من مەگرەۋ رام مەكىشە بۆ لاي خۆت، ھىدى و لەسەر خۆبە ھەتا بۆت
 دەرئەكەۋى كەخاۋەنى بىانوم، تۆ براى داىكى منى و بەزەيىت پىما يىتەۋە لەبەر دلى
 داىكم، بۆيە من و باۋەرداران نەھاتىن بۆ لاي تۆ لەكاتى گۈيرەكە پەرستى ئەۋاندا و
 بەجىيان بەيىن .

﴿إِنِّي خَشِيتُ أَنْ تَقُولَ فَرَّقْتَ بَيْنَ بَنِي إِسْرَءِيلَ وَ لَمْ تَرْقُبْ قَوْلِي﴾ بەراستى من ترسام
 كە تۆ بلىيت بەنو ئىسرائىلىيەكانت پارچە پارچە كەردوۋە و جىاۋازىت خستەۋە تىۋانىان و
 كاريكى وات كەردوۋە ھەندىكيان دواى تۆ بىكەۋن و تاقى تىران دواى سامىر بىكەۋن
 ۋەبلى تۆ چاۋەروانى منت نەكەردوۋە ھەتا دىمەۋە. دوايى موسا برواى بەراستى ھارون كەرد
 و روى ۋەرگىرا بۆ لاي سامىرى:

﴿فَمَا خَطْبُكَ يَا سَامِرِيُّ﴾ موسا فەرەمۆى: دوايى ئەم كارەى تۆ شتىكە و چ شتى پالى
 بەتۆۋە ناۋە ئەم كارە خراپە بىكەيى ۋەبەنوئىسرائىلىيەكان پارچە پارچە بىكەى، ئەى
 سامىرى. سامىرى دەستى كەرد بە فروفيل و درۆ ھەلبەستى بى بىچىنە .

﴿قَالَ بَصُرْتُ بِمَا لَمْ يَبْصُرُوا بِهِ﴾ سامىرى بە موساى ۋوت: من شتىكم يىنى بو بەنو
 ئىسرائىلىيەكان ئەۋ شتەيان نەدىبو، ئەۋ شتەيش ئەۋەيە ئەۋ كەسەى ئەھات بۆ لاي تۆ
 چاۋم كەۋت بەۋجىگەدا ئەۋ ئەچۈ بەسەرياكى لى ئەروا و سەۋز ھەلنەگەرا .

﴿فَقَبِضْتُ بِقَبْضَةٍ مِنْ أَثَرِ الرَّسُولِ فَنَبَذْتُهَا وَ كَذَلِكَ سَوَّلَتْ لِي نَفْسِي﴾ دوايى من ھەلم
 گرت مشتى لە پاش ماۋەى ئەۋ خاكەى ئەۋ نىردراۋە بەسەريا نەروىشت، دوايى من ئەۋ
 خاكەم فرەدايە ناۋ ئەۋ گۈيرەكەيە لەزىرو زىۋى تۋاۋە بەجۆرىكى ھونەرى دروستم
 كەردبوۋ ھەر بەۋجۆرەى خۆم رازاندەۋە پىم خۆشبوۋ ئەۋ گۈيرەكەيە دروست بو .

زانایان بیرو بۆچونیان جیاوازه: هه‌ندیکیان ئەلین: مەبەست بەو نیراوه‌ی ئیره جیره‌ئێله و مەبەست لە پاشاوه‌که‌یش ئەو خاکه‌یه جیره‌ئیل پێ پێدا ئەنا، هه‌ندی تریان ئەلین: مەبەست لە نیراوه‌که‌ موسایه‌و پاش ماوه‌که‌یشی بریتیه‌ له‌ یاساو ئایینی موسا، هه‌ندی ترتیان ئەلین: سامیری درۆی ئە‌کرد هیچ شتیکی نه‌بینیوو هیچ شتیکیشی هه‌لنه‌گرتوو، ئەیه‌ویست له‌و خراپه‌ی خۆیه‌ رابکا، زانایان لایان وایه‌ ئەم بیرو بۆچونه‌ دوایی نزیک‌تره‌ وه‌چینه‌ میشکوه‌ زۆربه‌ی زانایان لایان وایه‌ مانای یه‌که‌میان راسته‌ . هه‌رچۆنی بی مانای ده‌رکه‌وتووی قورئانی پیرۆزه‌ ئەوه‌مان فیرئه‌کا که‌ سامیری به‌نوئسرائیلیه‌کانی گومرا کرد به‌ په‌رستی گویرکه‌یه‌ وه‌ به‌لام چ شتی کردی ئیمه‌ داوامان لی نا‌کری بزاین و په‌یوه‌ندی به‌ بیرو باوه‌ری ژیا‌نی ئیمه‌وه‌ نیه‌ .

بۆ زانین: له‌مه‌وه‌ر باسی ئەوه‌مان کرد که‌ مەبەست لە نیراوه‌که‌ موسایه‌ وپاش ماوه‌که‌یشی ئاین و یاسای موسایه‌، به‌‌گۆیه‌ی ئەو بیرو بۆچونه‌ مانای ئەو رستانه‌ به‌م جو‌ره‌ ئە‌کری. من دوایی هه‌ندی له‌ ئاین و پاشاوه‌ی یاسای نۆم هه‌لگرتوو، دوایی من که‌زانیم ئایینی تۆ راست نیه‌ وازم لی هینا و گه‌رامه‌وه‌ بۆ‌لای گۆیه‌که‌ په‌رستی خۆم و ده‌روونی خۆم وای پێ چاکوو وام رازاندبوه‌وه‌ بۆ خۆم .

﴿ قال فاذهب فان لك في الحياة أن تقول لا مساس ﴾ . موسا به‌سامیری ووت : دوایی تۆ برۆو له‌م ناوه‌دا مه‌مینی. دوایی بۆ‌تۆ هه‌بی له‌م ژیا‌نه‌ی جیهاندا که‌ تۆ بلی به‌که‌سی به‌‌کاری تۆ نه‌زانی: که‌س ده‌ست له‌من نه‌داو ده‌ست له‌که‌س ناده‌م، پاداشتی تۆ له‌جیهاندا ده‌رکردن و که‌ناره‌ گێری له‌ ناده‌میزاد، تیکه‌لاوی که‌س نه‌که‌بی و که‌س تیکه‌لاوی تۆ نه‌کا و گفتوگۆو مامه‌له‌ت له‌گل نه‌کری و له‌گه‌لت نه‌ژین .

دوای ئەوه‌وی موسا فه‌رمانی دا به‌دانیش‌توان هیچ که‌سی تیکه‌لاوی سامیری نه‌کا، سامیری ژیا‌نی خۆی له‌ چۆله‌وانی وله‌ نیو گیاناداران‌ی کیویدا برده‌سه‌ر زۆربه‌ سه‌ختی و کوله‌مه‌رگی و سزای ئەوه‌بو له‌جیهاندا .

﴿وَأَنْ لَّكَ مَوْعِدًا لَّنْ تَخْلَفَهُ﴾ وه بهراستی بۆ تۆیش نهیی له پاشهروژدا سزایه کی زۆر سهخت و گرانتر تۆ ناتوانی له دهستی راکهیی و له تۆ تپه رناکا، پرسپاری نهم خراپه له تۆ نه کری و سزای تۆ نه دری به سزایه کی ئیش دارو به ناگری دۆزه خ .

﴿وَانْظُرْ إِلَى إِلْهِكَ الَّذِي ظَلْتَ عَلَيْهِ عَاكِفًا لَّنْ خَرَقَهُ ثَم لَّنْسِفْنَهُ فِي الْيَمِّ نَسْفًا﴾ وه تۆ نهی سامیری ته ماشای لای خوایه کی نهوتوی خۆت بکه تۆ له سه ر په رستی وه ستای بهراستی به ناگر نه یسوتینم له پاشا خۆله که ی فره نه ده مه ناوده ریاوه به فریدانی هیچ شتیک لی نه بینری، ئانه وه یه کۆتای هه موو شتیکی پر وپوچ و فیلاوی و رسوایی و بی نرخیه .
دوای نه وه ی له کاری سامیری بویه وه و هۆی کرده وه بۆ لای باسی ناین و په رسترای

راست و دروست. له و باره وه فه رموی:

﴿إِنَّمَا إِلَهُكُمُ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَسِعَ كُلَّ شَيْءٍ عِلْمًا﴾ بهراستی په رسترای راستی ئیوه خوایه کی نهوتویه به هیچ خوایه شایسته ی په رستی بۆ نه مه گه ر هه ر خوایه خاوه نی توانایه به جوړی نه زانی به هه مووشتی دروستی بناسری نه ک نه و گویره که یه دروست کرابی و بسوتینری. خۆ نه گه ر زیندوش بی خۆی له خۆیا بی ناگیه و بی وینه یه له گیلیدا .

کۆتایی به مانای نهم ئایه ته نه هینین به فه رموده ی پشه و را زی به مه ی خواره وه که

ئه لی:

(نه بو قاسمی نه نساری ئه لی: جادو گه ره بت په رسته کان، کاتی ته نه ها کاریکی په کخه ریان بینی له دار ده ستی موسا بو به ماریک باوه ریان به خواو به موسا هینا و له به ر نه وه ی بروایان به باوه رهینانی خۆیان هه بوو نه وسزا سه ختانه ی فیرعه و نیان هه لگرت و له باوه ر ی خۆیان نه گه رانه وه. به لام به نو ئیسرا ئیلیه کان نه و کاره په کخه رانه یان بین ی و چاویان که وت به وه ی جادو گه ران باوه ریان هینا به موسا، دوایی نۆ کاری په کخه ریان به موسا وه بین ی بو، به چاوی خۆیان بینان ده ریای سوور له یه ک به چراو هه ر هۆزی له و دوا زده هۆزه ریگه ی تاییه تیان خۆیان یان بۆ دیاری کراو چاویان به فیرعه ون که وت له گه ل

ته فسیری زما کۆبی

دوژمنانی تر یانا خنکان، کہ چی کاتی لہدہ ریا پهرینہ وہ کژمہ لیکیان بینی گویرہ کہیان
نہ پهرست بہ موسایان ووت: تویش خوابہ کی بہم جۆرہ بۆ نیمہ دروست بکہ، بۆیہ کاتی
گویرہ کہ دروست کراوہ کہی سامیریان بینی کوتوپر دہستیان بہ پهرستی کرد .

كَذَلِكَ نَقُصُّ عَلَيْكَ مِنْ أَنْبَاءٍ مَا قَدْ سَبَقَ وَقَدْ آتَيْنَاكَ مِنْ لَدُنَّا
ذِكْرًا ﴿٩٩﴾ مَنْ أَعْرَضَ عَنْهُ فَإِنَّهُ يَحْمِلُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وِزْرًا
﴿١٠٠﴾ خَلِيدٍ فِيهِ وَسَاءٌ لَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ حِمْلًا ﴿١٠١﴾ يَوْمَ يُفْعَخُ
فِي الصُّورِ وَنَحْشُرُ الْمُجْرِمِينَ يَوْمَئِذٍ زُرْقًا ﴿١٠٢﴾ يَتَخَفَتُونَ
بَيْنَهُمْ إِنْ لَبِثْتُمْ إِلَّا عَشْرًا ﴿١٠٣﴾ نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَا يَقُولُونَ إِذْ يَقُولُ
أَمْثَلُهُمْ طَرِيقَةً إِنْ لَبِثْتُمْ إِلَّا يَوْمًا ﴿١٠٤﴾ وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْجِبَالِ
فَقُلْ يَنْسِفُهَا رَبِّي نَسْفًا ﴿١٠٥﴾ فَيَذَرُهَا قَاعًا صَفْصَفًا ﴿١٠٦﴾
لَا تَرَى فِيهَا عِوَجًا وَلَا أَمْتًا ﴿١٠٧﴾ يَوْمَئِذٍ يَتَّبِعُونَ الدَّاعِيَ
لَا عِوَجَ لَهُمْ وَخَشَعَتِ الْأَصْوَاتُ لِلرَّحْمَنِ فَلَا تَسْمَعُ إِلَّا هَمْسًا
﴿١٠٨﴾ يَوْمَئِذٍ لَا تَنْفَعُ الشَّفَعَةُ إِلَّا مَنْ أَذِنَ لَهُ الرَّحْمَنُ وَرَضِيَ لَهُ
قَوْلًا ﴿١٠٩﴾ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِهِ
عِلْمًا ﴿١١٠﴾ وَعَنْتِ الْوُجُوهُ لِلْحَيِّ الْقَيُّومِ وَقَدْ خَابَ مَنْ

حَمَلٌ ظُلْمًا ﴿١١١﴾ وَمَنْ يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَا يَخَافُ ظُلْمًا وَلَا هَضْمًا ﴿١١٢﴾

﴿كذلك نقص عليك من أنباء ما قد سبق﴾ بهو جورهی باسی بهسهرهاتی موسامان بۆکردی ئیمه ئه یخوینینه وه بهسهر تۆدا هه ندی له هه واله کانی نه ته وه کانی رابوردو بهو جورهی تۆ بیستوته و ته می کردن و بهندن بۆ ئاده میزاد، له هه مان کاتا به لگه شن له سهر راستی تۆو له سهر پیغه مبه رایه تی تۆو نهینی بوون لای تۆ .

﴿وقد آتيناك من لدنا ذكرا﴾ وه به راستی ئیمه به خشیومانه به تۆ له لایه ن ئیمه وه هقورئان كه هوی سهر به رزی تۆیه . قورئان ناو براوه به زیكر باسی خواو هه والی پیغه مبه ران و رۆژی دواپی و باوه رهینان و چاکه و خراپه و نهو شتانه ی رهوان و نهو شتانه ی قه ده غه ن و باسی دروست کردنی ئاسمانه کان و زهوی و شتی تری تیدایه .

﴿من أعرض عنه فانه يحمله يوم القيامة وزرا﴾ وه ههر که سی وازی له قورئان هینابی و بروای به قورئان نه بوی و کاری به ناوه رۆکی نه کردی، دواپی به راستی نهو که سه سزایه کی قورس هه لئه گری بۆ رۆژی دواپی و باری خوی قورس کردوه به سزای رۆژی دواپی . له مانای ئایه تی (١٢٤) ی ئهم سوره ته دا ناوه رۆکی مانای ئهم ئایه ته دوباره نه کریته وه .

﴿خالدين فيه وساء لهم يوم القيامة حملا﴾ بهرده وامن له نیو نهو سزایه داو له نیو نهو باره گرانه داو، خراپ شتی که هه لیان گرتوه له گونا ه له رۆژی دوایدا .

﴿يوم ينفخ في الصور﴾ رۆژی دواپی رۆژی که فوئه کری به سوردا . ووشه ی سور هیمایه له زیندو بونه وه ی مردوان له گزهره کانیا کاتی ئیسرافیل فوئه کا به سوردا، زانایان ئه لین: سور بریتیه له که ره نایه فوی پیدا ئه کری هه تا ئاده میزاد ئاماده بن بۆ کۆبونه وه، وینه ی فو کردن به که ره نای سهر بازیدا هه تا ئاماده بن بۆ رۆیشتیان بۆ گۆره پانی مه شق .

﴿ونحشر المجرمین یومئذ زرقا﴾ وەئیمە لەو رۆژەدا تاوانباران کۆنە کەینەو
بە کویری و روی رەش و بە تینویی. ئەبو حەیانێ ئەندەلوسی لە تەفسیری (بحر الخیط) ی خۆیا
ئەفەرموی (مەبەست. لە (زەرق) چاوی شینە کە خراپ ترینی رەنگە لای عەرەب، چونکە
رۆمەکان دوژمنی ئەوان و چاویان شینە) وادیارە ئەبو حەیان کاتێ مانای ئەو ووشەیە
کردووە نزیکبووە لە جەنگی سەلیبیەکانەو.

﴿یتخافتون بینهم إن لبثتم إلا عشرا﴾ تاوانباران دەست ئەکەن بە راویژکردن لە نیوان
یە کتریدا بە نزمی گفتوگۆ ئەکەن لە رۆژی دوایدا: لە جیهاندا دانەنیشتون مەگەر (١٠)
شەو یا کەمتر.

ئەبێ بزائری: ووشەی (عشرا)، ووشەی (یوما) لەم سورەتەدا، ووشەی (یوما) یوما بە
یوم) لە نایەتی (١٩) ی سورەتی ئەلکەھف. ووشەی (غیر ساعة) لە نایەتی (٥٥) ی
سورەتی رومدا. ووشەی (إلا قليلا) لە نایەتی (٥٢) ی سورەتی ئەلئیسرا ئیلا. هەمویان
هیمان لە ماوەیەکی کەم.

﴿نحن أعلم بما يقولون إذ يقول أمثلهم طريقة إن لبثتم إلا یوما﴾ ئیمە زانترین
بەشتی تاوانباران ئەیلین کاتێ بەریزترین و گەورەترین ئەو تاوانبارانە لە لایەن گفتوگۆوە
ئەبووت: ئیوە دانەنیشتون لە جیهاندا مەگەر تەنھا یەک رۆژ، ئەو ژایانەتان خەویکبو بێنیتان،
ئێستا لە ژایانی تردان کۆتای پێناوەت.

﴿ویسألونك عن الجبال فقل ینسفها ربی نفسا﴾ وە تاوانباران پرسیار ئەکەن لەتۆ
لەکیوەکان چ شتیکیان پێ دێ لە رۆژی دوایدا، دواپی تۆ وەلامیان بەدەرەو:
پەرەدگاری من ئەو کیوانە وورد ئەکاو ئەیانکا بەتۆز بەجۆرە ووردبونێ بالیی ئەداو ئەیا
بەئاسماناو جیگە کەیان بەجۆلی ئەمیتەو.

﴿فذرھا قاعا صاففا لا تری فیھا عوجا ولا أمنا﴾ دواپی پەرەدگاری من جیگە
ئەو کیوانە بەجی ئەهیلێ بەزەویەکی لوس و تەخت بەجۆری تۆزایی لەسەر ئەو زەویەدا
نزمی و بەرزێ.

﴿ یومئذ یتبعون الداعی لا عوج له ﴾ لهو رۆژه دا ئاده میزاد دواى بانگی که سیکى
 نه و تو نه که ون بانگیان نه کا بوجیگه ی وهستانی پرسیارو و ولام، نه و که سه یش ئیسرافیله،
 سه ریچی کردن و نه رۆیشن بۆ نه وان نیه به گورجی و به په له و ولامى نه دهنه وه، هیچ
 که سى ناتوانى نه روا .

﴿ و خشخت الأصوات للرحمان فلا تسمع إلا همسا ﴾ وه خاوهن دهنگه کان لاوازو
 سه رشۆرن له بهر سام و گه وره یی خواى خاوهن به خشنده، دواى تو هیچ شتى نابىستی
 مه گه ر دهنگىكى نرم، نه وه یش به لگه یه له سه ر بچو کى و بى ده سه لاتی نه وان.

﴿ یومئذ لاتنفع الشفاعة إلا من أذن له الرحمن ورضى له قولا ﴾ لهو رۆژه دا پارانه وه
 له هیچ که سیکه وه سودى نیه مه گه ر بۆ که سى خواى خاوهن به خشنده ده ستورى پى بدا
 بپارینه وه و رازى بى نه و که سه گف تو گو بکا و بپارینه وه، نه و نایه ته به لگه یه له سه ر نه وه ی
 نه و که سه نه بى با وه رداری، چونکه خوا هه ر له با وه رداران رازیه نه و رۆژه .

﴿ یعلم ما بین أیدیهم وما خلفهم ولا یحیطون به علما ﴾ خوا نه زانى به شتى کردویه وه
 به شتى له مه و دوا به ره و رویان دى و نه یکن و زانى نه ئاده میزاد ناتوانى زانرا وه کانی بزانى
 و نه قلیان کورته و نازان چ شتیکیان کردوه و چ شتى نه که ن .

﴿ و عنت الوجوه للحي القيوم ﴾ وه خاوهن روه کان سه رى خو یان دائه نه وینن بۆ
 خوا به کی هه میشه زیندو و به ریوه به رى هه مووشتی و به سه ریانه وه وه ستا وه و ناگاداری
 کرده و یانه، ئاده میزاد لهو رۆژه دا رومه تیان تیک نه چی له به رده م خوا دا وینه ی که سى
 به دیل گیرایى و کۆت و پیون کرابی و به ره و دادگا بیری .

﴿ وقد خاب من حمل ظلما ﴾ وه به راستى رسوا و بى به هره یه که سى هه لی گرتبى
 سته م کردن و بى با وه رى و گونا و بى فه رمانى خوا، ده ست درى زى کرد بیته سه ر ریز و
 سه ر به ستى ئاده میزاد، نه و که سه ی قازانج بکا له خزمه ت خوا دا که سیکه چاکه ی کردبى
 له گه ل ئاده میزادا له بهر خوا و مرقایه تی .

ته فسیری زمانا کۆبى

﴿ومن يعمل من الصالحات وهو مؤمن فلا يخاف ظلما ولا هضما﴾ و ه ه ه ر كه سی
ه ه ندی له کاره چاکه کان بکا و نهو کهسه باوهرداری دواپی نهو کهسه ناترسی له وهی
سته می لی بکری و پاداشتی شایسته ی خوی نهدریتی و ناترسی له وهیش پاداشته که ی کهم
بکریته وه، نه بی بزانی باوه رهینان مدرجه بو وهر گرتنی یدرستن و چاکه کردن .

وَكَذَلِكَ أَنزَلْنَاهُ قُرْءَانًا عَرَبِيًّا

وَصَرَّفْنَا فِيهِ مِنَ الْوَعِيدِ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ أَوْ يُحَدِّثُ لَهُمْ ذِكْرًا

فَفَعَلَ اللَّهُ الْمَلِكُ الْحَقُّ وَلَا تَعْجَلْ بِالْقُرْآنِ مِنْ قَبْلِ أَنْ

يُقْضَىٰ إِلَيْكَ وَحْيُهُ وَقُلْ رَبِّ زِدْنِي عِلْمًا ﴿١١٤﴾ وَلَقَدْ عَهِدْنَا

إِلَىٰ آدَمَ مِنْ قَبْلُ فَنَسِيَ وَلَمْ نَجِدْ لَهُ عَزْمًا ﴿١١٥﴾ وَإِذْ قُلْنَا

لِلْمَلَكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ أَبَى

فَقُلْنَا يَا آدَمُ إِنَّ هَذَا عَدُوٌّ لَكَ وَلِزَوْجِكَ فَلَا تَخْرُجَنَّ

مِنَ الْجَنَّةِ فَتَشْقَى ﴿١١٧﴾ إِنَّ لَكَ أَلَّا تَجُوعَ فِيهَا وَلَا تَعْرَى ﴿١١٨﴾

وَأَنَّكَ لَا تَظْمَأُ فِيهَا وَلَا تَصْحَى ﴿١١٩﴾ فَوْسَوْسَ إِلَيْهِ

الشَّيْطَانُ قَالَ يَبَادِمُ هَلْ أَدُلُّكَ عَلَى شَجَرَةِ الْخُلْدِ وَمُلْكٍ

لَا يَبْلَى ﴿١٢٠﴾ فَأَكَلَا مِنْهَا فَبَدَّتْ لَهُمَا سُوءَ آتِهِمَا وَطَفِقَا

﴿١٢١﴾

يَخْصِفَانِ عَلَيْهِمَا مِنْ وَرَقِ الْجَنَّةِ وَعَصَىٰ آدَمُ رَبَّهُ فَغَوَىٰ

﴿١٢٢﴾

ثُمَّ اجْنَبْنَا رَبُّهُ فَتَابَ عَلَيْهِ وَهَدَىٰ

﴿و كذلك آنزله قرآنا عربيا و صرفنا فيه من الوعيد لعلهم يتقون﴾ وەھەر بەوجۆرە باسماڻ کرد لەو نایەتەدا باسی ھەرەشەو موزدە دانیاڻ تیدا بوو: ئیمە ناردومانەتە خوارەو قورئانی بەزمانی عەرەبی، ھەتا عەرەبەکان تیبگەن لەناوەرۆکی ئەو قورئانە و ئیمە روغمان کردوو ئەو لە نیو ئەو قورئانەدا ھەندی لە ھەرەشەکان، بۆ ئەوێ لەخوا بترسن و خۆیاڻ بپارێزن لەبێ فەرمانی خوا، بترسن لەوێ سزا خوا برژی بەسەر یانا بەوینە ی ئەو سزایانە خوا رژاندی بەسەر گەلانی رابوردودا. لە نایەتی (٢) ی سورەتی یوسفدا وەلامی ئە و پرسیارە دراوہ بۆچی قورئان بەزمانی عەرەبی ھاتو ئە خوارەو لە گەل ئەویشدا پیغەمەر نیراوە بۆ سەر دانیشتوانی ھەمو روی زەوی .

﴿أو يحدث لهم ذكرا﴾ یا ئەو قورئانە پەیدا بکا بۆیاڻ وەرگرنتی نامۆزگاری و بێی بەھوی تەمی کردیاڻ کاتی ئەو قورئانە ئەبیسڻ پشیمان بینەو لەبێ باوہری و بیر لە گرنایە خۆیاڻ بکەنەو .

بۆ زانیڻ: خوای مەزن لەقورئانی پیرۆزدا بەم شیوانە ی خوارەو باسی قورئانی فەرموہ:
(العربي) یانی بەزمانی عەرەبی ھاتو ئە خوارەو. (الذكر) یانی نامۆزگاری کردن (النور) یانی روناکی رێگە ی راست (القول الفصل) یانی فەرمودە یە چاک و خراپ جوی ئە کاتەو (المهدي) یانی شارەزایی کەری ئادەمیزاد و جنۆکە (الحكيم) یانی ھەمووشتی لە جیگە ی شیاوی خۆیا دانەنی. (النجيد) یانی بەریز و گەورە (الروح) یانی سروشی خوا (الحق) راست و بیگومان (النبا العظيم) یانی ھەوالیکی گەورە (الشفاء) رزگاری کەری باوہرداران، (الرحمة) خووشی باوہرداران (النزيل) رەوانە کردنی خوا (البشير النذير) موزدەدەر و ترسینەر (العزیز) گەورە بەدەسەلات (العظيم) زۆر گەورە (المبین) یانی رون

تەفسیری زمانکۆیی

کده وه. به کورتی نهو شیوانه ناماژه بۆ نهوه ته کهن خوی مهزن قورانی ناردوه بۆسه ر پیغه مهر بۆ شاره زایی کردن و بۆ بهختیاری و ناسایشی ناده میزاد .

﴿ فتعالی الله الملك الحق ﴾ دواپی خوایه که پاشاو خاوه نی راستی هه مو بونه وهرانه دورو پاک و خاوبنه له وهی بت په رستان و بی تاینان ته یلین که خوا منال و هاویه شی ههیه، هه ر خوا جیگه ی هیواو ئومیدی بونه وهرانه و هه ر نهو شایسته ی په رستنه به راستی و به بی گومان. کاتی خوی مهزن باسی ریزو گه وره یی قورنایی فهرمو فهرمان به پیغه مهر نه دا خوی ماندو نه کا بۆ له بهر کردنی قورنآن و و ابزانی قورنایی له بیر نه چیته وه و نه فهرموی:

﴿ ولا تجعل بالقرآن من قبل أن یقضي إلیک وحیه و قل رب زدنی علما ﴾ وه تۆ په له مه که له خویندنه وهی قورنآندا و بۆ له بهر کردنی کاتی دیته خواره وه بۆ لای تۆ له پیش نه وهی کۆتایی به سروهی نهو قورنآنه بهیتری، گوی ی لی بگره و دلنیا به هیچ شتی لهو قورنآنه له بیر تۆ ناچیته وه و تۆ بلی: نه ی په روه ردگاری من تۆ زانست و زانیاری بۆ من زۆریکه به جۆری سود بهخش بی بۆ بونه وهرانی خۆت .

بۆ ناگاداری: هه موو بیرو باوه ر و ده ستور و یاسایه هه ن له روی زه ویدا لای خوا نرخیان بۆ داناری مه گه ر بینه هۆی خۆش گوزه رانی و ناسایش و سه رفرازی بۆ دانیشنوان به بی گیر و گرفت، نه وهی رون و نا شکرایه خۆشی پاشه روژ لای خوی مهزن به ستراوه به کرده وهی چاکی چا که که رانه وه و به باوه رهینانیانه وه به سود به خشینان به ناده میزاد. به گویره ی کرده وهی خۆیان پاداشتیان نه دریته وه .

﴿ و لقد عهدنا إلی آدم من قبل فئسی ولم تجد له عزما ﴾ وه ئیمه سه روشمان ناردبو بۆ لای ئاده م له پیش نهو که سانه ی نهو تۆ ئیستا په یمان و فهرمانی خویان شکاندوه که ئاده م نزیکه نهو دره خته نه بیته وه و له بهر که ی نه خوا، دواپی ئاده م درۆی فهرمانی ئیمه ههلسا و ئیمه ده ستمان نه کهوت له ئاده مه وه نزیک نه بونه وهی لهو دره خته و به رده وام بی له سه ر فهرمانی ئیمه ، نه گه ر خۆی بگرتایه شه یتان نه ی نه توانی بیخه له تینی و دواپی وازی له به لینی نه هینا.

﴿ و إذا قلنا للملائكة اسجدوا لآدم فسجدوا إلا إبليس أبى ﴾ وه تو بیری نهو کاته بکهره وه نیمه و وتمان به فریشته کان: ئیوه سوژده بیهن بوئادهم و ریزی بگرن، دواپی فریشته کان هه موویان کرنوشیان برد بوئادهم جگهی ئیپلس کورنوشی نه برد بوئادهم و بی فه رمانی خوی دهرخست و ناشکرای کرد .

﴿ فقلنا یا آدم إن هذا عدو لك و لزوجك فلا یخرجنكما من الجنة فتسعی ﴾ دواپی و وتمان نهی ئادهم: به راستی نهی ئیپلیسه دوژمنی توو ژنه که ی تویه، نه وه بو کورنوشی بو نه بردی و هه رگیز به ختیار ی ئیوه ی ناوی و شتی چاکیشان پی نالی، دواپی ئیپلس ئیوه دهر نه کا له به هه شت، دواپی تو به هوی دهر کردنه وه تووشی نازارو رهنج و دهردی سه ری بی به هوی گهرانتان به دوا ی هوی ژبان و گوزهرانتان له جیهاندا .

﴿ إن لك أن لاتجوع فیها ولا تعری ﴾ به راستی بو تو هه یه که برسی ت نه بی له نیو نهو به هه شته دا و هه مو خوارده مه نیه بو تو ئاماده کراوه و روتال ناب ی و به رگ و پو شاکت بو ئاماد کراوه له هه مو رویکه وه خو ش گوزهرانیت بو ساخته هاتوه .

﴿ و إنك لاتظماً فیها ولا تضحی ﴾ وه به راستی تو له نیو نهو به هه شته دا تینوت ناب ی، کانیاو سه رچاوه و روباری زوری تیدایه و تو تووشی گهرما ناب ی و گهرمای خور نازارت نادا و چونکه له به هه شتا خور نیه و دانیشتون له نیو سیبه ری به رده و امدان، به تاییه تی له کاتی چیشه نگاودا که کاتی گهرمای سه خته تو هه ست به گهرما ناکه ی .

خوای مه زن ئادهم نه ترسینی له گومان پهیدا کردنی شهیتان و نه فه رموی: تو له نیوان دوو کار دای: یا نه بی پهیره وی فه رمانی من بکه ی و بی فه رمانی شهیتان بکه ی، دواپی پاداشتی تو نهو به هه شته یه باسی کرا، هه موو خو شیه کی تیدایه . نه برسی تی نه تینویتی و نه روتی و نه نه خو شی و نه نازار و نه خه فته نه مردن و نه فرمیسک و نه گهرما و نه سه رمای تیدا نیه، پره له ئاسایش و خو شی .

یا نه وه یه بی فه رمانی من بکه ی و پهیره وی شهیتان بکه ی، نهو کاته له به هه شت دهر نه کری ی بو لای جیهانی پرنازار و خراپه کاری و نه خو شی، دواپی ئادهم نهو

هده‌شانه‌ی له‌بیری خۆی برده‌وه‌و نازارو ناخۆشی که‌له‌که‌ی کرد له‌سه‌ر خۆی و منال و ژنه‌که‌ی هر له‌کاتی دهر کردنی له‌به‌هه‌شت و کوشتنی قابیل هابیل هه‌تا کۆتایی جیهان . دور نیه که دهر کردنی ئاده‌م له‌به‌هه‌شتا پەند و ئامۆژگاری بی بۆ که‌سی دوا‌ی ئاره‌زووی خرابی خۆی بکه‌وی و به‌راستی پاداشتی سزا و رسوایی لای خوای مه‌زنه .

﴿فوسوس إليه الشيطان قال يا آدم هل أدلك على شجرة الخلد و ملك لا تبلى﴾
دوا‌یی شه‌یتان گو‌مان و په‌ژاره‌ی فریدا بۆ لای ده‌رونی ئاده‌م ووتی: ئه‌ی ئاده‌م: به‌راستی من ئاگادری تۆ ئه‌که‌م له‌سه‌ر دره‌ختی هه‌ر که‌سی له‌و دره‌خته بخوا هه‌تا هه‌تایه پایه‌دار ئه‌بی و نامری و ئاگاداریشت ئه‌که‌م له‌سامان و داراییه هه‌ر نه‌مان روی تی نه‌کا و کۆتایی پی نه‌یه. ئاده‌م و ژنه‌که‌ی به‌گفتوگۆی شه‌یتان خه‌له‌تان و ئامۆژگاری خوایان له‌بیری خۆیان بدره‌وه‌و بی فه‌رمانی خوایان کرد .

﴿فاكلا منها فبدت لهما سوءاتهما و طفقا يخصفان من ورقی الجنة و عصی آدم ربه فغوى﴾ دوا‌یی ئاده‌م و ژنه‌که‌ی له‌و دره‌خته‌یان خوارد و دوا‌ی خواردنی ئه‌و دره‌خته شه‌رمگه و شوره‌یه‌کانیان دهر که‌وت و به‌رگی به‌هه‌شتیان له‌به‌ردا که‌نرا و روت کرانه‌وه‌و هه‌موو له‌شیان دهر که‌وت و له‌شه‌رمه‌زاریدا ده‌ستیان کرد به‌ دارینی گه‌لای دره‌ختی به‌هه‌شت و ئه‌یان پی‌چا به‌له‌شی خۆیان‌وه‌و ئاده‌م بی فه‌رمانی په‌روه‌ردگاری خۆی کرد، دوا‌یی ئاده‌م وازی له‌ریگه‌ی راستی خوای مه‌زن هینا، به‌سه‌رهاتی ئاده‌م و حه‌وا ئامۆژگاری کردن و ته‌می کردنه‌بۆ هه‌موو ئاده‌میزادی که هه‌ر که‌سی دوا‌ی هه‌وه‌سی خۆی بکه‌وی پاشه‌روژی وه‌ك پاشه‌روژی ئاده‌م و حه‌وا‌یه .

﴿ثم اجتباه ربه فتاب علیه وهدى﴾ له‌پاشا په‌روه‌ردگاری ئاده‌م به‌ میه‌ره‌بانی خۆی ئاده‌می هه‌لبژارد و له‌به‌زه‌یی نزیک‌ی کرده‌وه، په‌شیمان بویه‌وه له‌ بی فه‌رمانی خوای مه‌زن، دوا‌یی خوای مه‌زن په‌شیمان بونه‌وه‌که‌ی وه‌رگرتو خوای مه‌زن ریگه غومایی ئاده‌می کرد و به‌رده‌وامی کرد له‌سه‌ر په‌شیمان بونه‌وه .

زانایان بیرو بۆ‌چونیان له‌باره‌ی گونا‌هی پی‌غه‌مه‌رانه‌وه جیا‌وازی زۆریان هه‌یه: ئایا پی‌غه‌مه‌ران بی با‌وه‌ری ده‌رئه‌برن و درۆ ئه‌که‌ن و به‌درووه وه‌لامی پرسیار ئه‌ده‌نه‌وه،

له وه لامدا نه بیژری نه وانه هه مویان له پیغه مه رانه وه نه بووه و پیدایش نابی هه ره له سه رتای
 بونیانه وه هه تا کاتی مردنیان. ئایا پیغه مه ران گوناھی گه وره و گوناھی بچوکیان کردوه
 بهر له بالغ بونیان، بهر له بونیان به پیغه مه ر و دوا ی بونیان به پیغه مه ر. له وه لامی نه و
 پرسیارانه دا بوچوونی جیاواز هه یه، نه و وه لامی شایانی پله و پایه و ریز و متمانه ی
 پیغه مه ران بی نه وه یه: بهر له بالغ بونیان گوناھی گه وره یان نه کردوه و گوناھیکی بچووکی
 وایان نه کردوه دژی پیاو ته بی. بیگومان دوا ی بونیان نه گوناھی گه وره و نه گوناھی
 بچوکیان نه کردوه له جیهاندا. که واته گونا هکردنی ئاده م بهر له وه بوه بکری به پیغه مه ر
 له به هه شتا بووه له جیهاندا نه بووه، له دوا ی هاتی بو سه ر زهوی هیچ جو ره گوناھیکی
 نه کردوه، به لام هه رچونی بی ئاده م په شیمان بو ته وه و دوا ی لی بور دنی له خوا ی مه زن
 کردو خوا ی گه وره ییش لی خوشبوو، خوا ییش له هه مو که س زاناته ره .

قَالَ أَهْبِطْ مِنْهَا

جَمِيعًا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ فَإِمَّا يَأْتِيَنَّكُمْ مِنِّي هُدًى

فَمَنِ اتَّبَعَ هُدَايَ فَلَا يَضِلُّ وَلَا يَشْقَى ﴿١٢٣﴾ وَمَنْ أَعْرَضَ عَن

ذِكْرِي فَإِنَّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنْكًا وَنَحْشُرُهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ

أَعْمَى ﴿١٢٤﴾ قَالَ رَبِّ لِمَ حَشَرْتَنِي أَعْمَى وَقَدْ كُنْتُ بَصِيرًا ﴿١٢٥﴾

قَالَ كَذَلِكَ أَنْتَ أَيْتُنَا فَنَسِينَهَا وَكَذَلِكَ الْيَوْمَ نُنْسِي ﴿١٢٦﴾ وَكَذَلِكَ

نَجْزِي مَنْ أَسْرَفَ وَلَمْ يُؤْمِنْ بِآيَاتِ رَبِّهِ وَلَعَذَابُ الْآخِرَةِ أَشَدُّ

وَأَبْقَى ﴿١٢٧﴾ أَفَلَمْ يَهْدِ لَهُمْ كَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنَ الْقُرُونِ يَمْشُونَ

فِي مَسْكِنِهِمْ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّأُولِي النُّهَى ﴿١٢٨﴾ وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ لَكَانَ لِزَامًا وَأَجَلٌ مُّسَمًّى ﴿١٢٩﴾

﴿ قال ابطا منها جميعا بعضكم لبعض عدو ﴾ خوا فەرموی بەئادەم و بەحەوا، ئیوہ هەردوو کتان بچنە خوارەوہ لەبەهەشت بو سەر زەوی هەمووتان، هەندی لەئێوہ دوژمنی هەندی تر تانن، یانی هەندی لەمنالەکانی ئادەم دوژمنی هەندی لەمنالەکانی شەیتان، هەندی لەمنالەکانی ئادەم دوژمنی هەندی لە منالەکانی تری تۆن لەسەر کاروباری جیهان و ژیانی جیهانیان و لەسەر بیرو باوەریان .

﴿ فاما یأتینکم منی هدی فمن تبع هدی فلا یضل ولا یسقی ﴾ دواپی ئەگەر هات بو لای ئیوہ شارەزایی کەری من وەك قورئان و پیغەمەر بو بەجی هینانی فەرمانی لەلایەن منەو، دواپی هەر کەسی دواپی ئەو شارەزای کەرانی من بکەوی و فەرمانی من بەجی بهینی، دواپی ئەو کەسە لەریگەیی راست لاناذا لەجیهانداو رسوا و بی بەهەرە نابی لەروژی دوایدا و بەختیار ئەبی .

﴿ ومن أعرض عن ذكری فأن له معیشتة ضنکاً ﴾ وە هەر کەسی واز لەیادو قورئانی من بهینی و باوەرنەهینی و داوی نەکەوی و فەرمانبەرداری یاسای من نەبی، دواپی بەراستی بو ئەو کەسە هەیه ژیانی تەنگ و تروسک، یانی هەموکاتی دلی ناخۆشەو ئەترسی لەکارەساتی کوتویری و سامانەکەیی لەناویا، بەرچاوتەنگ و مشت قوچراو، هەرچەندە دارایی زۆری هەبی هەردلی ناخۆشە، بەلام مروڤی هەزار و باوەردار بەبەشی خۆی قنیات ئەکاو بەو بەشە دلشاد و خۆشودە .

پرسیار/ دەرکەوتوی ئەو ئایەتە وائەگەینەیی خوا فەرمانی داوەو دیاری کردوہ گوناھبار و بی باوەران لە تەنگی و ناخۆشی گوزەرانی کەمندا بژین، کەچی ئەبینری گوناھباران و بی باوەران پلەو پایە و داراییان هەموکاتی لەزۆریدایە ؟.

تەفسیری زمانکۆیی

وهلام/ زانایان ئهلین مهبهست له تهنگی و ناخۆشی لیره دا دله راوکی دهرونه و جولانی دهرونه له سهر نهو سامانه و نه ترسی له وهی کاره ساتی کوتوپیری روبدا و سامان و پله و پایهی نه مینی. دواى خۆشی ناخۆشی روى تی بکا. ئه وهی شایانی باسی ترسان و دله راوکی له سهر نه مانى سامانى جیهان بۆ ئه وانه بی فه رمانی خوا ئه که ن و ئه وانه ش خوا پرستن ههردووکیان ئه گریته وه، چونکه سروشتی ئاده میزاد کویره و چا ک و خراپ جوی ناکاته وه، روداو و کاره سات به زه یی به چا ک و خراپ و لاواز و به توانادا نایه ته وه وه موبالات به پاشه روژی پیاو چاکان ناکا .

ئه وهیشی راستی بی هه ژاری به هۆی فه رمانی زه وییه وه پهیدا ئه بی نه ک به فه رمانی ئاسمان، به زۆری هه ژاری به هۆی سته م کردن و بی دادیی تاوانبارانی کار به دهست و پیاو خراپانه وه پهیدا ئه بی، ئه گه ر یاسای خواى مه زن به رپا بکری هه ژاری له روى زه ویدا پهیدا نه ئه بوو ئاده میزاد به یه کسانى ئه ژیان .

﴿ ونحشره يوم القيامة أعمى ﴾ وه ئیمه ئه و که سه ی روى وه رگیراوه له راغویی و ئایین ئیمه کۆی ئه که یه وه به کویری له روژی دوا ییدا، به کویری نیشانی دانیش توانی ئه دهین. هه ندی له زانایان ئهلین: مهبهست له کویری به لگه ییه، هه ندی تریان ئهلین: بی بهش بوونه له به هه شت. ئه وهی راستی بی مهبهست کویری چاوه، چونکه خوا ئه فه رموی:

﴿ قال رب لم حشرتني أعمى وقد كنت بصيرا ﴾ ئه و که سه کویره ئه لی: ئه ی پهروه ردگاری من: له بهر چ شتی تۆ منت کۆ کردو ته به کویری له م روژه دا و من له جیهاندا چاوم ئه ی بیی .

﴿ قال كذلك أتتك آياتنا فنسيتها وكذلك اليوم تنسى ﴾ پهروه ردگاری فه رموی: هه ربه و جو ره ی نیشانه ناشکراکانی ئیمه هاتبون بۆ لای تۆ دوا یی وازت لی هینان و روت لی وهرچه ر خاندن هه ربه م جو ره ش تۆ له م روژه دا وازت لی ئه هینری له دۆزه خدا و بی بهش ئه بی له به زه یی خوا .

﴿ وكذلك نجزي من أسرف ولم يؤمن بآيات ربه ﴾ وههه بهوجورهی تو وازت لی هینراوه له دؤوه خدا ههروایش نیمه پاداشت و سزای کهسی نه دهین له سنوری خوا ده رچوبی و هاوبه شی بو خوا دانابی و باوهری به نیشانه رونه کانی په وره دگاری خوئی نه هینابی .

﴿ ولعذاب الآخرة أشد وأبقى ﴾ وه به راستی سزای پاشه روژ سه ختر و به رده و امتره له گوزهرانی کهم وله کویری هه رکاتی خرایه ناودوژه خ کویری کهی نامین هه تا جیگهی خرابی خوئی بیینی له سه ر واز هینانی له نیشانه رونه کان و له سه ر بی باوهریه کهی به په وره دگاری خوئی .

﴿ أفلم يهد لهم كم أهلكنا قبلهم من القرون يمشون في مساكنهم ﴾ تایا دواپی په وره دگاری دانیشتوانی مه کهه رونی نه کرده ته وه بویان به هوئی قورئان و پیغه مه ره وه : یمه زور که سمان له دانیشتوانی خوله کانی رابور دومان له ناو بردون دانیشتوانی مه کهه نه روژ به جیگا کانیانا له کاتی چونیان بو کاروانو بازرگانی و هیچ کهسی له وان نه ماون که زورتر له قوره شیه کان به هیزتر و ساماندارتر بون، وه که له کانی عادو نوح و سه مود و، چونکه نه وان بویه له ناو چون بی فه رمانی پیغه هه ره کانی خوئیانیان کرد، بوچی قوره شیه یکان ناترسن که بی فه رمانی موحه مه د نه کهن نه مانیش له ناو بچن؟ .

﴿ إن في ذلك لآيات لأولي النهی ﴾ به راستی هه یه له بنه برکردنی گهلانی پیشوو چه ندین نیشانه ی ناشکرا بو نه و که سانه خاوه نی نه قلن و بیر بکه نه وه له به سه ره اتی گهلانی رابووردو که له ناو چون .

﴿ ولولا كلمة سبقت من ربك لكان لزاما و أجل مسمى ﴾ وه نه گه ر فه رموده و بریار له په روره دگاری تووه ده رنه چوبایه پیشه کی به دواختنی له ناو بدرنی قوره شیه یکان بو کاتیک دیاری کراو به راستی پیویست نه کرا له ناو بردنیان به وینه ی گهلانی رابووردو له جیهاندا . به لام سزادانیان دوا نه خری بو روژی دواپی و بو هندی کاتی دیاری کراو له جیهاندا .

فَاصْبِرْ عَلَىٰ

مَا يَقُولُونَ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ غُرُوبِهَا
وَمِنْ أَنَاءِ اللَّيْلِ فَسَبِّحْ وَأَطْرَافَ النَّهَارِ لَعَلَّكَ تَرْضَىٰ ﴿١٣٠﴾ وَلَا
تَمُدَّنَّ عَيْنَيْكَ إِلَىٰ مَا مَتَّعْنَاهُ أَزْوَاجًا مِنْهُمْ زَهْرَةَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا
لِنَفْتِنَهُمْ فِيهِ وَرِزْقُ رَبِّكَ خَيْرٌ وَأَبْقَىٰ ﴿١٣١﴾ وَأْمُرْ أَهْلَكَ بِالصَّلَاةِ
وَأَصْطِرْ عَلَيْهَا لَأَسْأَلَكَ رِزْقًا نَحْنُ نَرْزُقُكَ وَالْعَاقِبَةُ لِلتَّقْوَىٰ

﴿١٣٢﴾

﴿فأصبر علی مایقولون﴾ دوابی نارام بگره له سهر شتی بت په رستان به توی نه لین:
که تو دروژن و جادو گهرو شاعیری و شیتو بوختان چیت، هه تاکاتی فهرمانی من دهرئه چی
بو له ناویردنیان. بیگومان ههر که سی نارام بگری سهرئه کهوی به سهر دوژمنانی خویا .
﴿وسبح بحمد ربك قبل طلوع الشمس و قبل غروبها﴾ وه تو نویژ بکه به سوپاس
کردنه وه بو په وره دگاری خوټ که رانوماپی توی کردوه و یاریده ی توی داوه دوری
بخهره وه له وشتانه ی شایسته ی نهونین له هاو به شدانان بوی به هو ی نویژ کردنی به یانی
به رله هه له اتنی خوړ و به نویژ کردنی نیوهر وو عه سر بهر له تاو ابونی خوړ .
﴿ومن آناء اللیل فسبح﴾ وه دوابی نویژ بکه له هه نندی کاته کانی شهودا، وه ک نویژی
مه غریب و نویژی عیsha، له م رسته یه دا خوی مه زن شهوی پیش خسته وه بهر ریز گرتنی
شهو، چونکه مروټ له و کاتانه ی شهودا میشکی چوله له بیر کردنه وه ی کاری
گوزهرانی جیهان و باشر نه توانی دهرونی خوی به ره و یه زدان بباو کاتی پشوودانیسه .

ته فسیری زمانا کوی

﴿و اطراف النهار لعلك ترضى﴾ ۋە تۆ نويۇز بىكە لەھەردوو لای رۆژدا بە کردنى نويۇزى بەيانى ونويۇزى مەغرىب لەبەرئەۋەى تۆ خوشنودو رازبە، ئەو رستەيە دووپات کردنەۋەى نويۇزى بەيانى ونويۇزى مەغرىب، چونكە رىزى تايىبەتى خۇيانيان ھەيە. ھەندى لەزانايان ئەللىن: مەبەست لەرستەى (اطراف النهار) لەلادانى خۆر لەناۋەراستى ئاسمان لەبەرئەۋەى كۆتايى نيۋەى رۆژەو سەرەتاي نيۋەكەى تریەتى، دورنیە مەبەست لەو كاتانە فەرماندانىي بەياد کردنەۋەى خوا لەھەمو كاتىكا. بەھىۋاۋ ئومىدى ئەۋە تۆ رازى بى لەپاداشتى رۆژى دوايى و بەۋەى دەستورى پارانەۋەت بى دراۋە لەو رۆژەداۋ خوشنوديش بى، ھەندى لەزانايان ئەللىن: مەبەست لە (اطراف النهار) فەرماندانە بە کردنى نويۇزى سونەت لە ھەموۋ لایەكانى رۆژدا.

﴿ولاتمدن عينيك إلى مامتعنا به أزواجاً منهم زهرة الحياة الدنيا لتفتنهم فيه﴾ ۋە بەراستى تۆ چاۋى خۆت دريۇز مەكە بۆ لای شتى ئىمە بەخشىومانە بەچەند تاقمى لەبى باۋەران جوانى جىھان لەبەرئەۋەى ئىمە لەۋشتە ئەۋان تاقى ئەكەينەۋە شايانى سزاين لەرۆژى دوايىدا. يانى تۆ گرنگى مەدە بەشتى تۆ ئەى بىنى لەساماندارى بى باۋەران، ئىتر لەھەر جۆرى بن: بت پەرست بن يان جوو گاۋرەكان بن، چونكە خۋاى مەزن بەو درايبە ئەۋان تاقى ئەكەۋەۋە نەھىنى ئەۋان دەرئەخا و تۆلەيان لى ئەسنى .

لەتەفسىر تەبەرىدا ھاتۋە پىغەمەرى خۋاى مەزن ﴿ﷺ﴾ ناردى بۆ لای جولەكەيبە قەرەزى بداتى ئەو جولەكەيبە قەرەزەكەى نەدايە، دوايى پىغەمەر ﴿ﷺ﴾ زۆرى خەفەت خوارد، بۆ دلنەۋاى پىغەمەر ﴿ﷺ﴾ ئەو ئايەتەى ناردە خوارەۋە .

لەسالى (۱۹۳۴) داھونەر مەندى بەناۋبانگ موستەفا صادق رافىعى ئەلى لە دووبەرنامەى خۇيا: (موحمەد ﴿ﷺ﴾ بەھەژارى ژياۋە و بەلام ھەژارى موحمەد بەگەۋرەترىن كارە پەكخەرەكانى ئەژمىرىن و ھەتا ئىستا كەس ئاگادارى بۆ لای ئەو كارە پەكخەرە پەيدا نەكردۋە، چونكە خاۋن دارايى بوە. بەلام دەست گوشاد تر بوە لەباۋنەى ھىشتۋە پەرەى پى بىدرى لای خۆى و بەخشىۋىۋە نەماۋەتەۋەلای ئەو .

موحه مد ﴿﴾ کہ گہورہ و خواہنی دہستوری نہ تہو و نو مہ تہ کیہ تی پیایکی ہہزاری و ابوہ خوی ماندو کردوہ بو ژانی خوی روژی برسی بوہ و روژی تیر، مہ بہستی یہ کہمی نہ و پیاوہ نہوہ بوہ یہک پارچہیی مروقیہ تی بچہ سپینی و قورسای نیوانیان پایہ دار بکا، بہ راستی موحه مد ﴿﴾ نہیزانی ہہر کہسی گبرو گرفتیی خوی نہیہ لی بہ تہ نہا نہو کہسہ کاروباری کومہل رائہوہ ستینی و نالوژی نہکا، نہیزانی چاکہی خوی لہ راستیدا نہوہ یہ چاکہ بو جگہی خوی پیدای بکا وہ یہک بژین. نہک چاکہی جگہی خوی بخواو ہہردوہ لایان لہ ناو بچن) کہواتہ جوانی و سامانی جیہان کورت و بی دہوامہ و پروپوچہ .

﴿ورزق ربك خير وأبقى﴾ و ہشتی پەرور دگاری کردیہ تی بہ بہشی تو لہ پاداشتی روژی دواپی چاکرہ لہوہی بہ خشیوہ بہوان لہ جیہانداو بہردہ وامترہ و کوتایی نایہ .

بو زانین: ژیان وزیندہ گانی جیہان گالتہ بہ ہہزاران و ساماندران نہ کەن بہ زمانی تاییہ تی خویان بہی جاوازی لہ نیونینا: نہوہ نہ ہہزاران خویان ماندوہ نہ کەن با ہہندی جاریش بہ ناچاری بو زور کردنی پلہ و پایہی جگہی خوی و وایش نہی خوی لہ ناو نہا بو پەرہ پیدانی سامانی جگہی خوی .

ساماندارو خواہن پلہیش نہی زانی نہو سامانہی نہوان بہ نارہقی نیو چاوانی ہہزاران پیدای نہی و ہہردوہ لایان نہو راستیہ نہ زانن، ہیچ لایہ کیان چاکہی ہیچ لایہ کیان نالین: زور جارن لہ دژی یہ کترین بہدہم و بہچہک ، نہوہی گہ شہ بکا و بی ناژاوہ بی ہہر دارایی و سامانہ، کہواتہ ہہردوہ لایان خزمہ تکاری شتیکی مردون، نہ خویان و نہ جگہی خویان سودی لی و ہر ناگرن بہی ناژاوہ. بہلام نایینی نیسلام نہیہوی بہ دارایی مروف گہ شہ بکاو خزمہ تی مروقیہ تی بی بکا و مروف خوی نہکا بہ خزمہ تکاری و کوئی بکاتہوہ و بیشاریتہوہ، ہہزاری جیگہی شانازی پیغمہری نیسلامہ و گہورہ ترین کاری پە کخہری نہو بوہ، ہہر چہندہ سامانی نہو کاتہی نہہاتہ بہردہمی نہو پیغمہرہو نہو خواہنی بوہ. بہلام دہست گوشاد ترینی مروف بوہ لہ بہ خشینی داراییدا ہہر گیز ہہولی نہداوہ زاوی بکا و سودی خوئی وئادہ میزادی بہ لایہوہ و ہک یہک و ابوہ وویستویہ تی ہہمو ئادہ میزاد یہ کسان بن لہ ساماتی جیہانداو کہس شانازی بہ سامانہوہ نہکا .

﴿ وَأَمْرُ أَهْلِكَ بِالصَّلَاةِ وَاصْطَبِرْ عَلَيْهَا ﴾ وەتۆ فەرمان بده بەخیزانی خۆت و بەهەمو
کەسێ بەکردنی نوێژو بەردهوامن لەسەر نوێژکردن، پیغمبەر ﴿ ﷺ ﴾ داوی هاتنە
خوارەوهی ئەم نایەتە ئەچو بۆلای فاتمە ی کچی و عەلی و هەمو بەیانیک و ئەیفەرمو: نوێژ
نوێژ، چەند مانگێ بەردهوام بو لەسەر ئەو کارە.

﴿ لَأَنْسَأَلَ رِزْقًا نَحْنُ نَرْزُقُكَ وَالْعَاقِبَةُ لِلتَّقْوَى ﴾ وەئیمە داوا لەتۆ ناکەین کە تۆ هیچ
کەسی لەبۆنەوهرانی من بەخێو بکەیی و خواردهمەیان بەدەیتی بەلکو ئیمە داوی
کارکردن لەتۆ ئەکەین، ئیمە تۆو خیزانی تۆو هەمو بۆنەوهران بەخێو ئەکەین و رۆزیان
ئەدەینی، کەواتە تۆ خەفەتی رۆزی مەخۆو پاشەرۆژی چاک و بەختیاری بۆ ئەو کەسانە
لەخوا ئەترسن و خواوەنی لەخوا ترسانن و خۆیان لە گونا ئەپاریزن .

وَقَالُوا لَوْلَا يَأْتِينَا بِآيَةٍ مِنْ رَبِّهِ ؕ أَوَلَمْ تَأْتِهِمْ بَيِّنَةٌ مَا فِي
الصُّحُفِ الْأُولَى ﴿١٣٣﴾ وَلَوْ أَنَّا أَهْلَكْنَاهُمْ بِعَذَابٍ مِنْ قَبْلِهِ
لَقَالُوا رَبَّنَا لَوْلَا أَرْسَلْتَ إِلَيْنَا رَسُولًا فَنَتَّبِعَ ؕ آيَاتِكَ مِنْ
قَبْلِ أَنْ نَذِلَّ وَنُخْزَى ﴿١٣٤﴾ قُلْ كُلٌّ مُتَرَبِّصٌ فَتَرَبَّصُوا
فَسَتَعْلَمُونَ مَنْ أَصْحَابُ الصِّرَاطِ السَّوِيِّ وَمَنِ اهْتَدَى ﴿١٣٥﴾

﴿ و قالوا لاياتينا من ربه ﴾ وە بت پەرستانی مەككە ئەیان ووت: بۆچی موخەمەد
نایهینی بۆلای ئیمە نیشانەیهکی ئاشکراو کاریکی پەكخەری ئیمە لەلای پەورەدگاری
خۆیەوه، هەتا ئەو نیشانەیه بی بەبەلگە لەسەر راستی موخەمەد .

ئەگەر بت پەرستان مەبەستیان تاوانج و بی باوهری نیه، بەنیازی پاکهوه داوی کاری
پەكخەر ئەکەن ئەو ته هاتوه بۆ لایان کاری پەكخەر، وەك خوای مەزن ئەفەرمو ی:

﴿ أو لم تأتیهم بینة ما فی الصحف الأولى ﴾ آیا نه هاتوه بۆ لای نه وان کاری په کخه رو نیشانه ی ناشکرا له نیو نامه کانی پیشوودا، وهک ته ورات و نینجیل و نامه کانی تریش. یانی نه وه نه و قورثانه له بهرده ستانایه هه موو کاریکی په کخه ری تر و کاریگه ری تیدایه، یه کی له و کارانه نه مه ده: که نه و شتانه ی له نیو نه و نامانه دایه روونی کرده ته وه بجوړیکی راست و ره وان، هه والی داوه به نیوه گه لانی پیشو پیغمه ره کانی خو یانیان به درو خستوه ته وه، دوا یی خوا بنه بری کردون. که واته نه و شتانه نه و بت په رستانه دوا یی نه که ن بۆ فر وفیل و گالته پی کردن و خه له تاندنه و بۆشیان ناچیته سهر.

﴿ ولو أهلكناهم بعذاب من قبله ﴾ وه نه گه ر نیمه نه و بت په رستانه مان له ناو بیردایه بههر سزایه بوا یه له پیش ره وانه کردنی موحه مه ده وه هاتنه خواره وه ی قورثان، روژی دوا یی نیمه پرسیاریان لی نه که ین بۆچی باوه رتان نه هیناوه ؟.

﴿ لقالوا ربنا لولا أرسلت إلینا رسولا فنتبع آیاتك من قبل أن نذل ونخزي ﴾ به راستی بت په رستان له روژی دوا ییدا نه لین: نه ی په روه ردگاری نیمه: تو ره وانه ت نه کرده بۆ لای نیمه پیغمه ری، دوا یی نیمه په یرو ی به لگه ناشکرا کانی تۆمان بکر دایه، بروایشمان به دووا روژ بهینایه له پیش نه وه ی نیمه سه رشو ربونایه له جهاندا به کوشتن و دیل کردن و له روژی دوا ییدا رسوا بین. بخزینه نیو ئاگری دۆزه خ. به لام نیمه بیانومان برین و له ناومان نه بردن بهر له هاتی قورثانو ره وانه کردنی موحه مه د.

﴿ قل کل متربص فترصوا ﴾ تو بلی به یی باوه ران: هه موویه کی له من و له نیوه چاوه رووان نه که ین بۆ نه نجای پاشه روژی خو مان. دوا یی نیوه چاوه رووان بکه ن به هه رجوړی لاتان چاکه و پیتان خو شه.

﴿ فسوف تعلمون من أصحاب الصراط السوي ومن اهتدى ﴾ دوا یی نه زانن له هه ردوو جهاندا چ که سی حاوه نی ریگه ی راسته و چ که سی ریگه ی راستی وه رگرتوه

شارەزای فەرمانی خوای وەرگرتو و رزگاری ئەبی لەسزای خوای مەزن . ئەو ئایەتە
راگەیاندنە بۆ ئەو کەسانەی بەریگەی ناراست و بەریگەی لەناو بردنی خۆینا ئەروژ
وەەرەشەییە بۆیان بەسزایەکی سەخت کە چاوەروانیان ئەکا .

بەیاریدەیی خوای هەزن کۆتایی بەماناکردنی جزمی شانزدەھەم هات روژی دوو شەممە
(١٣) ی مانگی زیلحیجە (١٤٢٠) ی کۆچی بەرانبەر بە ٢٠ / ٣ / ٢٠٠٠ زاینی
خوای مەزن یاریدەمان بەدە بۆ ئۆ شتانی خۆت ئەیزانی و چاکە بۆئیمە
سوپاسی بی پایان بۆ خوای گەورە و درود لە پێغەمەر

خوینهری هیژا لهم جزمه‌دا ئهرکی چاوییاخشانی ئهم هه‌لانه بگره ئه‌ستوی خۆت

هه‌له	راست	لاپه‌ره	دێر	هه‌له	راست	لاپه‌ره	دێر
آن لو	لو	٤	٧	(علو)	(علوا)	١١٥	٨
(سلله به)	(شلکه)	٧	٢٢	نه‌یان ئی‌مه	ئی‌مه	١١٥	١٦
نه‌خته	نه‌خته نه‌خته	١٢	٧	ئی‌وه به‌خشیو	ئی‌ره‌مان به‌خشیو	١١٧	٢
(المصلحین)	(المخلصین)	١٧	١٩	سه‌ده‌مه‌دا	سه‌رده‌مه‌دا	١٢٠	١٢
زۆری و	زۆری	١٨	١٢	پی‌وستی	پی‌توسی	١٢٢	٧
(تعب)	(لصب)	١٩	١٢	(یصل)	(یصل)	١٢٦	٤
له	له‌و	١٩	١٤	خوار	خوا	١٣٤	١٧
به‌زێو	به‌زێو	٢٠	١٥	خوه	خوا	١٣٤	٢٠
براززی	برازای	٢١	٢٣	جوی ح	جوی	١٣٨	١١
نریان	نریان	٢٥	٥	نحوی	نحوا	١٤٥	٧
له‌و	له‌و	٢٥	٧	فسینغچون	فسینغزون	١٤٧	٩
گو‌مرایی	به‌گو‌مرای	٢٥	١٤	باوه‌رداران	بی باوه‌ران	١٥٠	١١
سیعان	(سیعا)	٣٠	٩	رکار تان	ر‌زگار تان	١٥٠	١٢
له‌سه‌ربێ	باوه‌ر	٣٠	١٧	خه‌تی	سه‌ختی	١٥٠	
(تۆمرون)	(تۆمر)	٣١	١٤	(الملکوته)	الملعونه	١٥٤	١
خوایاران	خواییارنێ	٣٣	١٦	(أم اتم)	ام ائتم	١٥٨	١٧
بگه‌یه‌مه	بگه‌یدن	٣٤	١٠	په‌روه‌ردکاری	په‌روه‌ردگار	١٥٨	١٨
وه‌له‌سه‌ر	وه‌له‌سه‌ر خراپه	٣٧	٤	مرفی	مرو‌فی	١٦٤	١٥
خراپه	خراپه	٤٧	١	(یستغرونک)	یستغرونک	١٦٤	٢٢
وه‌ سوژدی	سوژده	٥٧	١١	(آن اخزین)	ای الخزین	١٩٣	١٦
روستی	دروستی	٥٩	٢	ئهو ماویه	ئهو ماویه	٢٠٦	١
روشی	ره‌وشی	٦٦	١٦	توانی	توانای	٢٠٩	٩
مم	من	٦٧	٨	داو	داوه	٢٠٩	١٢
الله	الله	٧	١٤	(یغاث)	یغاثوا	٢٠٩	١٤
داوی	دوایی	٧٤	٣	(صعنا)	صفا	٢١٨	١٤
گردنه‌وتی	گردنه‌وه	٧٤	٤	(موقبا)	موقبا	٢٢١	١٤
بیهوی	بیه	٧٤	٧	خوشبون	خوشبون	٢٣٢	١٦
بوکا	کار	٧٧	١٣	ائندروا	ائندرو	٢٢٣	١١
طقلم	ظعنکم	٧٧	١٥	ئا‌کارم	ئا‌گادارم	٢٢٥	١٦
به‌نه	به‌نده	٧٧	٢٠	لتفرق	لیفرق	٢٣٣	١٢
وه‌ئینه	وه‌ ئی‌مه	٨٢	١	ئه‌نامه	ئه‌ندامه‌کا	٢٣٧	١
ئه‌فه‌رموئ موج	ئه‌فه‌رموئ	٨٨	٤	ئا‌شتانه	ئه‌و‌شتانه	٢٤٥	٢١
فروانی	فراوانی	٩٦	١٦	(عفیا)	غیبا	٢٥٥	١٠
دادرین	داده‌ترین	٩١	١٧	سبب‌حول	سجده	٢٥٦	٩
قانا	قانتا	١٠١	٤	حفانا	حنانا	٢٥٧	٧
نبونیان	نبوانیا‌یا‌نا	١٠٣	١١	(بوالدی)	بوالدی	٢٦٧	٦
رێکه‌ی‌یان	رێکه‌یان	١٠٤	١٤	کییانه	کۆ‌نیانه	٢٦٩	٣
(وما صبرک)	وا‌صبروا وما صبرک	١٠٥	١٢	هه‌رخه	هه‌رچه‌نده	٢٧٢	٥
سبده‌تد	سبده‌	١٠٧	١٧	له‌نیوان مه‌به‌تا	له‌نیوان میسر مه‌دینه‌دا	٢٧٥	١١

ههله	راست	لاپهړه	دټر	ههله	راست	لاپهړه	دټر
له ستور	له سنور	۱۱۵	۹	بطرقتكم المثلى	بطرقتكم المثلى	۳۱۸	۹
دهور	دهر	۲۷۶	۱۹	دوؤر	وه زؤر	۳۲۰	۸
بركيكى	بهر كيكى	۲۸۳	۱۱	لهو دراوهى	لهو راډهى	۳۲۱	۱۳
(تعلی)	تتلى	۲۸۴	۳	(لم تۆترك)	لن تۆترك	۳۲۲	۴
مزگه وتو كانيان	مزگه وتو كانپانه وه	۲۸۵	۴	شير ادانى تۆ	شيوانى تۆ	۳۲۲	۱۹
يا به ديارى	به ديارى	۲۸۸	۱۷	(واضلم)	(واضلمهم)	۳۲۷	۹
پيغمه مهر	خوا	۲۹۱	۱۰	گوپكه	گوپزه كه	۳۳۰	۳
تۆډاى	تۆډا	۲۹۳	۴	ته ماشاى	ته ماشاى	۳۳۰	۱۵
چوه	هاتو چوى	۲۹۳	۱۴	ساميرى	مرساى ساميرى	۳۳۱	۱۲
(فاقدمه)	(فاقد فيه)	۲۰۵	۱۶	ترتيان	تريان	۳۳۲	۴
نؤرؤست	نؤرؤيشت	۲۰۵	۱۸	كردى	كرديى	۳۳۲	۸
(فاتعا)	(فاتياه)	۳۱۱	۱	(ولا تجعل)	ولا تعجل	۳۴۰	۹
نوو	نوؤ	۳۱۱	۲۰	بونيان	بونيان به پيغمه مهر	۳۴۳	۶
(أصى)	أوحى	۳۱۲	۱	داوى	دواى	۳۳۴	۱۴
(قرن)	(القرون)	۳۱۳	۹	بهلگه يه	بى بهلگه يه	۳۴۵	۱۴
(شيل)	(سبلا)	۳۱۳	۲۱	بمه	بمه	۳۴۶	۱۱
گومرايان و	گومرايا	۳۱۴	۱	بدرنى	بردى	۳۴۶	۲۰
(لألى)	لأولى	۳۱۴	۱۲	رازبه	رازى يه	۳۴۸	۲
(والى)	(وأبى)	۳۱۵	۱	وه يهك	يهك يهك	۳۴۹	۶
به زرو	به زرو	۳۱۶	۱۷	(لا يأتينا)	لولا يأتينا	۳۵۰	۱۵
باه كى	باوكى	۲۷۵	۱۹				